

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ראשון

היכל
שמיני

ספר המאמרים תרפ"ט

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות וחמשים לבריאה
ה' תהא שנת ניסים
מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצ"צ
ארבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

מפתח כללי :

III ..... פתח דבר

V ..... מפתח המאמרים

1-270 ..... ספר המאמרים — תרפ"ט

271-286 ..... הוספות

287-292 ..... מפתח ענינים

SEFER HAMAAMORIM (5689)

Published and Copyrighted by

"KEHOT" PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway, Brooklyn, N.Y. 11213

Tel. (718) 493-9250 • 774-4000 • 778-0226

Printed in the U.S.A.

5750 • 1990

ISBN 0-8266-5689-7

נדפס בדפוס
שמחה ובנו גרשון גלוקאוו
Bookmart Press, Inc.
N. Branch, N.J. 07047

נסדר בדפוס „עמפייער פרעסט“
ע״י מרדכי ליב בן פיגא ויוסף יצחק בן ברכה
Empire Press
550 Empire Blvd. • Brooklyn, N.Y. 11225 • (718) 756-1473
Fax (718) 604-7633

פתח דבר

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א מדפיסים אנו בזה את „ספר המאמרים – תרפ"ט“, והוא כולל מאמרי חסידות של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע שאמרם (או כתבם) במשך שנת תרפ"ט, ונדפסו כעת¹ בפעם הראשונה.²

* * *

לתועלת הלומדים והמעיינים, ניתוספו הערות ומראי מקומות הבאים בשולי הגליון³.

ההערות ומראי מקומות למאמר ד"ה השקיפה ממעון קדשך תרפ"ט – הם מכ"ק אדמו"ר שליט"א⁴.

* * *

בראש הספר בא: מפתח המאמרים שנערך ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ובסופו: (1) מכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ – ביאור במאמר ד"ה זאת תורת הבית תרפ"ט. (2) ב' מכתבים מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ששלח ביחד עם המאמרים ד"ה זאת תורת הבית, מה

---

(1) כמה מאמרים יצאו לאור בשעתם בקופיר, והוצאה הנוכחית היא עפ"י הוצאה זו, כי לע"ע לא מצאנו גוף כתי"ק מאמרים אלו. ולכן אפשר שגם לאחרי שהשתדלנו בזה, ימצאו טעויות.

(2) לבד מהמאמרים שצויין בהמפתח שכבר נדפסו.

(3) במקומות שנראה לכאורה שחסירה תיבה (או שהתיבה חסירה אותיות וכיו"ב), וכן (כאיוה) מקומות שנעתק לשון הפסוק או המאור"ל בנוסח שונה מהמקור – הערנו ע"ז בשולי הגליון בדרך אפשר [מסיבות טכניות ונכנסו תיקונים אחדים בפנים הספר, מבלי להעיר על כך].

(4) נדפס בקונטרס כפ"ע (קונטרס פא. ולאחיו – כסה"מ השי"ת ע' 272 ואילך).

(5) בהוצאה זו ניתוספו ע"י המה"ל מראי מקומות לפסוקים ומחזיל וכו' (בהערות הממוספרות).

(6) נעתק מ„מפתח ספרי מאמרי ודרושי כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע" (קה"ת – ברוקלין, תשכ"ח).

כמפתח הנ"ל נזכרו עוד מאמרים ולע"ע לא מצאנום, והם: ארי"א אלמלא מעמדות – שי"פ בראשית. אלקי עולם ברחמך – שי"פ נח. כי תשא – שי"פ תשא. אריב"ל כל העונה איש"ר – שי"פ פקודי. אנכי הוי' אלקיך – ליל א' דחה"ש. כל העוסק בתורה – יום ב' דחה"ש. יהי הוי' אלקינו – ז' מג"א. כי קרוב אליך – שי"פ נצרי.

– ובבקשה רבה שכל מי שיש בידו מאמרים אלו שיאיל להמציאם לנו ע"מ שנוכל להדפיסם, וזכות הרבים תלוי בו.

טובו, תשורי מראש אמנה – תרפ"ט. 3) נוסח ההזמנות ששלח כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לחתונת בתו הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא נ"ע זי"ע עם – יבלח"ט – כ"ק אדמו"ר שליט"א. 4) מפתח ענינים שנערך ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

* * *

כל הנ"ל נערך ע"י הרה"ת ר' אהרן לייב (בהרש"ב) שי' ראסקין.

מערכת „אוצר החסידים“

בדריח תמוז החשינ' (הי' תהי' שנת נסים),
מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצמח צדק,
ארבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א,
ברוקלין, נ"י.

---

7) נעתק מ"מפתח ענינים למאמרי כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, שנדפס ב"ספר המפתחות לספרי ומאמרי חסידות חביד" (קה"ת – ברוקלין, תשכ"ו).

מפתח המאמרים*

1	[א] יום א' דר"ה	הוי' יחתו מריביו
19	[ב] יום ב' דר"ה	עלה אלקים
35	[ג] חה"ס	בסכות תשבו
56	[ד] שמעי'צ	ביום השמע'צ
	בראשית	אר"א אלמלא מעמדות
	נח	אלקי עולם ברחמ'ך
		וכל בניך
		— חתונת בתו חי' מושקא
		(ת') [ניע זי"ע]
		— קריאת החתן לתורה, ריגא,
		ובליל ב' בסעודת חתן מאָל,
71	ויצא	תוי"ת, ורשא —
80		— רשימה —
		— בעת קבלת פנים
81	ג, י"ד כסלו	בישיבת תוי"ת —
86	ג, י"ד כסלו	— בסעודת החופה —
94	ד, ט"ז כסלו	— שלייער וואַרמעס —
		מרגלא וכי' תכלית
		חכמה תשובה
104	וישלח	— בסעודת שבע ברכות —
113	י"ט כסלו	אר"א צדקת פרוזנו
128	[א] משפטים	ועבדתם את הוי' אלקיכם
137	[ב] תרומה	ועשו לי מקדש
	תצוה	ואתה תצוה
148	תשא	ויעבור גוי' ויקרא
		כי תשא
	פקודי	אריב"ל כל העונה איש"ך

* נעתק מ,מפתח ספרי מאמרי ודרושי כ"ק אדמו"ר מהור"י צני"ע (קה"ת — ברוקלין, תשכ"ח), בתוספת הערות מהמחיל הבאות בחצאי ריבוע.
הוי' יחתו: ראה המשך ר"ה התשי"ז.
וכל בניך: מאמר זה והבאים אחריו עד "ידוע ומפורסם" נדפסו בקונטרס ב [סה"מ קונטרסים ח"א טז, ב ואילך].
ידוע ומפורסם . . . רשימה: שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר קודם פתחו את הדרוש, לכה דודי.
[ואתה תצוה: נכלל במאמר זאת תורת הבית דלקמן ע' 162 ואילך].

162	ב' ניסן. ברבים		זאת תורת הבית
178	ב' ניסן		עוז והדר לבושה
	ליל א' דחה"ש		אנכי הוי' אלקיך
	יום ב' דחה"ש		כל העוסק בתורה
191	שלח		חביבין ישראל שנקראו בנים
203	י"ב וי"ג תמוז		מה טובו אהליך
209	ברבים	— אידית —	תשורי מראש אמנה
218	י"ג תמוז בסעודה		אר"א אדם לעמל [כו'] יולד
	ג, ז' מנ"א	— חברון ת"ו —	יהי הוי' אלקינו
227	מוצאי ת"ב	— באולם התמימים יחיו —	אתה הראית
235	ואתחנן	— ירושלים ת"ו —	גדול יהי
246	אור לטי"ז מנ"א	— ת"א —	כי נר מצוה
252			תני וכו' אל יפטר
259	תבוא	— ניו יאָרק —	השקיפה
	נצו"י	— ניו יאָרק —	כי קרוב אליך

הוספות

273	מכתב כ"ק אדמ"ר מהור"י — ביאור במאמר זאת תורת הבית, תרפ"ט
280	מכתב כ"ק אדמ"ר מהור"י ששלח ביחד עם מאמר זאת תורת הבית, תרפ"ט
	מכתב כ"ק אדמ"ר מהור"י ששלח ביחד עם המאמרים מה טובו, תשורי
281	מראש אמנה, תרפ"ט
	נוסח ההזמנות ששלח כ"ק אדמ"ר מהור"י לחתונת בתו הרבנית הצדקנית
283	מרת ח'י' מושקא נ"ע ז"ע עם — יבלח"ט — כ"ק אדמ"ר שליט"א
287	מפתח ענינים

זאת תורת הבית: נדפס בקונטרס ג [סה"מ קונטרסים ח"א לט, א ואילך]. והוא מאמר ואתה תצוה הנ"ל [דש"פ תצוה].

כל העוסק בחורה: לא נגמר כנכת"ק.

מה טובו: מאמר זה והבא אחריו נדפסו בקונטרס ד [סה"מ קונטרסים ח"א מה, א ואילך].

אתה הראית: מאמר זה ושלושת המאמרים הבאים אחריו נדפסו בקונטרס ה [סה"מ קונטרסים ח"א נו, א ואילך].

השקיפה: נדפס בקונטרס פא [סה"מ הישית ע' 272 ואילך].

בט"ד, א' דר"ה פ"ט

הוי' יחתו מריבו (כתיב מריבו קרי) עלו (כתי' עליו קרי) בשמים ירעם, הוי' ידן אפסי ארץ, ויתן עז למלכו וירם קרן משיחו. וצ"ל מהר"ע קשרי הענינים זע"ו, דלכאורה הם ענינים נבדלים, ואינם מתקשרים זב"ז, דהוי' יחתו מריבו הוא ענין לעצמו והוא מה שהוא ית' שובר ודוחה את הרע הגמור המריב נגד הוי' שהוא גילוי אור, והוא ית' משפיל ומכניע את כל הקמים נגדו ית' וכנוסחי שובר אויבים שהוא רע גמור שהם אויבי ה' ומכניע זדים, ואופן השבירה וההכנעה הוא דעליו בשמים ירעם, ויתן עז למלכו שהר"ע התוקף דקדושה ועובדי ה' הוא ענין בפ"ע, ומה שירים קרן משיחו הר"ע בפ"ע, והיינו דכל א' מהענינים האלו הוא ענין בפ"ע ומהו שכוללם יחדיו דמשמע שהם שייכים וקשורים זב"ז, עצ"ל מהו דהכתיב הוא מריבו ל' יחיד והקרי מריבו ל' רבים, עליו בשמים ירעם פי' רש"י עלו כתי' אפי' עלו בשמים מרעים עליהם ומורידם, וצ"ל מהר"ע העלי' בשמים ובאיזה כח יש להם למריבי ה' לעלות בשמים, ועוד דמריבו הוא ל' פועל יוצא דהמריבים הנה לבד זאת שהם בעצמם מריבים נגד ה' הם עוד פועלים המריבה נגד ה' גם בזולתם, וצ"ל: מי הן המה אלה

1) מאמר זה וג' המאמרים שלאחריו (דיה עלה אלקים, בסכות תשבו, ביום השמיני עצרת) — הם המשך

אחד.

חלק גדול מהמשך זה נדפס — בכמה שינויים — בסה"מ תשי"ז ע' 1 ואילך. משם נעתקו קיצורים לכמה פרקים של המשך.

פרק א"ג — מיוסד על המשך תעריב חלק ג' ע' ארי-אריא. פרק ד עד אמצע פרק יא — מיוסד על דיה

ירט של ריה תעריב (סה"מ תעריב-תרע"ז ע' א"ח). סוף פרק יא עד פרק יד — מיוסד על המשך תעריב ח"ג

ע' אריד-ארטו. פרק טו"ח — מיוסד על המשך תעריב שם ע' ארפכ-ארפה. פרק יט-כה — המשך תעריב

שם ע' ארפו-ארצב. פרק כולל — מיוסד על דיה ויולך ה' עטרית (סה"מ עטרית ע' שעי-שעא). פרק לבלה

— מיוסד על המשך תעריב ח"ג ע' אשו-אישח. פרק לו-לז — מיוסד על דיה מצה זו תרניה (סה"מ תרניה ע' קמח-קמט).

פרק לח-מג — מיוסד על דיה ויולך הניל (סה"מ עטרית ע' שעב-שעה). פרק מד עד אמצע פרק

מה — מיוסד על דיה ויתן לך תרס"ז (המשך תרס"ז ע' פרפט) ודיה ביום השמיני הא' עזרית (סה"מ עזרית ע' ל ואילך). סוף פרק מה ואילך — מיוסד על דיה ואברהם זקן תרס"ז (המשך תרס"ז ע' עזפד).

2) שמואליא ב, ט.

3) בתפלת שמו"ע.

4) ראה דיה כתיב ה' יחתו מריבו בלקרית נשא כה, ב. דיה הניל במאמרי אדה"ה תקס"ה ח"א ע' נ.

אשר מריכי ה' פועלים עליהם אשר גם המה יריבו נגד הוי', והנה הכתו' ה' יחתו מריביו הוא בל' עתיד יחתו ירעם ידיו ויתן וירם דהם בל' עתיד וכן בל' הוה וכמו ככה יעשה איוב כל הימים⁵ דפירושו אשר תמיד הוא עושה כן, וצ"ל מהו ענינו שהוא בעתיד ובהוה, והנה הש' הוי' של הפ' דה' יחתו מריביו הוא ש' הוי' הח' מן התשעה אזכרות שהזכירה חנה בתפלתה דתשעה סדרי התקיעות (שהם ל' קולות) ותשע ברכות במוסף ר"ה הם כנגד התשעה אזכרות דתפלת חנה, ושם הוי' דפסוק הוי' יחתו הוא שם הוי' הח' דתשעה אזכרות, והנה גבי שם הוי' מצינו דכתיב ל' מלחמה כמ"ש⁸ הוי' איש מלחמה הוי' שמו וכתתי מלחמה לה' וא"כ איך הוא נמשך משם להיות הוי' יחתו מריביו, וביותר אינו מוכן דמל' מריביו משמע דעיקר המריבה הוא נגד ש' הוי' דוקא ואיך משם נמשך להיות הוי' יחתו מריביו.

ב) אך הענין הוא, דהנה הוי' יחתו מריביו הוא שם הוי' דלעילא⁹ שהוא שם הוי' הח', דמ"ש הוי' איש מלחמה וכן מלחמה להוי' כו' הוא שם הוי' דלתתא שהוא שם הוי' דז"א¹⁰, ולכן כתיב בו הל' איש שהוא בכחי ז"א, ושם שייך ענין המלחמה מה שישנם מריבים נגד הוי' שהו"ע גילוי אור, אבל בשם הוי' דלעילא שם אינו שייך ענין המלחמה כלל, אלא אדרבא משם נמשך להכרית את האויב וכמ"ש¹¹ כל אויביך יכרתוני¹¹, דכתר שהוא למע' מהשתל' הוא אותי כרת¹² שמכרית ומאבד כל אויבי ה', וזהו ה' יחתו מריביו שהוא שם הוי' הח' שם הוי' דלעילא אשר משם הוא שנמשך להיות יחתו מריביו, ולפ"ז צ"ל דזה מה שהוי' יחתו מריביו הנה העיקר יהי' זה לעתיד, דהלא גילוי שם הוי' דלעילא הוא לעתיד¹³, דלעתיד דוקא יאמרו ליצחק כי אתה אבינו¹⁴ דיצחק ח"פ הוי', לפי שלעתיד יהי' הגילוי דשם הוי' דלעילא שהוא שם הוי' הח', וזהו¹⁵ שארז"ל (ערכין י"ג ע"ב) כנור של מקדש של שבעת נימין הי' שנא¹⁶

(5) איוב א, ה.

(6) ראה שעהיהיא פ"ד (עט, רע"א): והוי"ד משמשת על הפעולה שהיא בלשון הוה ותמיד כדפרשי' ע"פ ככה יעשה איוב.

(7) ראה ברכות כט, א. ירושלמי ברכות פ"ד ה"ג. תענית פ"ב ה"ב. לקו"ת נשא שם (כו, א). אוה"ת: דרושים לר"ה ע' אישו ואילך: נ"ך ח"א ע' כט.

(8) בשלח טו, ג.

(9) ראה לקו"ת נשא שם (כה, סע"ג ואילך). מאמרי אדה"ז שם (ע' נב ואילך).

(10) ראה אוה"ת בשלח ע' תקלט. ועוד.

(11) מיכה ה, ח. והתחלת הפסוק: ,תרום ירך על צריך, דקאי על כתר – לקו"ת חוקת נט, א (ע"פ הערת כ"ק אדמירר שליט"א בסה"מ ה"שית ע' 42). וראה מקומות שצויינו בהערה הבאה.

(11*) כ"ה גם (יכרתו) לקמן ספכ"ד, ובכ"מ בדא"ת. אבל בפסוק: יכרתו.

(12) ראה תרי"א הוספות קט, סע"א. לקו"ת חוקת שם. סה"מ תרניס ע' קעח. ובכ"מ.

(13) ראה לקו"ת תוריע כא, ד. מקומות שצויינו בהערה 15.

(14) ישע"י סג, טז. שבת פט, ב.

(15) ראה לקו"ת תוריע שם. אוה"ת חנוכה (בראשית כרך ב) שכו, כ. המשך וככה תרל"ז פקכ"ד (ס"ע קצה ואילך). סה"מ תרניס ע' קעג ואילך. תרח"ץ ע' קפב ואילך. ובכ"מ.

(16) תהלים טו, יא.

שובע שמחות את פניך כו' ושל ימות המשיח שמונה, דהנה כנור הוא כ"ו נר"ל, כ"ו הוא מספר שם הוי' ונר הוא הגילוי, והכנור דמקדש של ז' נימין שהוא הגילוי דז"פ הוי' גימ' יעקב, ולכן אמר יש הוי' במקום הזה¹⁸, דבמקום המקדש הוי' הגילוי דשם הוי', דבהתהוות העולמות כתיב¹⁹ בראשית ברא אלקים, אלקים בגימ' הטבע²⁰ דהכח אלקי הוא מוסתר ונעלם והיש מסתיר ומעלים על דבר הוי' המהווה אותו ומקיימו, אבל במקום המקדש האיר הגילוי דש' הוי', וזהו שא"מ²¹ מה נורא המקום הזה ותרגם לית דין אתר הדיוט, דהעולם בכלל נק' אתר הדיוט שנברא בע"מ שנק' מלין דהדיוטא לגבי' ית²², אבל מקום המקדש לית דין אתר הדיוט לפי ששם האיר הגילוי דשם הוי' והיש הוי' כתיקונו ולכן לא הסתיר על האור האלקי, וזהו"ע²³ הנסים שהיו במקדש שהו"ע גילוי למע' מהטבע בטבע שהוא כפי האמת דטבע הוא גי"כ אלקי' ולכן הרי כל עניני המקדש היו בהגבלה דזמן ומקום דהקרבת שחיטתו בצפון כו"²⁴ ומספר הכלים בדיוק דוקא וכן מקום הקדש קדשים הוא מוגבל ומ"מ מקום הארון אינו מן המדד²⁵, עומדים צפופים ומשתחווים רוחים²⁶, וכ"ו הוא הגילוי דשם הוי' דלתתא שהוא שם הוי' הו', וכנור של ימוה"ש של שמונה נימין שהוא הגילוי דשם הוי' דלעילא שהוא השם הוי' הח', וזהו ה' יחתו מריביו ל' עתיד, שעיקר הגילוי יהי' לעתיד שאז יאיר הגילוי דשם הוי' דלעילא.

קיצור. יקשה א) שייכות וקשרי הענינים בהוי' יחתו, ויתו עז וירם קרן משיחו, ב) מריבו יחיד ומריביו רבים, ג) מריביו ל' פועל יוצא, ד) יחתו וכו' ל' עתיד וזהו, ה) גבי שם הוי' נא' ל' מלחמה איך הוא דמשם יהי' יחתו מריביו, ויבאר דהוי' יחתו הוא שם הוי' דלעילא, דבבהמק"ד הגם דלית דין אתר הדיוט מ"מ הכנור של מקדש ז' נימין ומשם הוא יחתו מריביו וזהו ל' עתיד דאו יהי' עיקר הגילוי.

ג) והנה בר"ה מאיר גי"כ הגילוי דשם הוי' דלעילא דזהו ענין סליחת העונות שבר"ה שהוא ההמשכה מלמע' מהשתל' עד רום המעלות שממשיכים בר"ה,

-
- 17) תקו"ז תיקון כא (נב, א). – בלקי"ת תוריע שם (ועד"ו בלקי"ת מסעי צד, ב): תקו"ז סוף תיקון כ. והוא בתקו"ז דפוס אמסטרדם, תקכ"ח.
- 18) ויצא כה, טז.
- 19) בראשית א, א.
- 20) פרדס שער יב (שער הנתיות) פ"ב. ראשית חכמה שער התשובה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). שלי"ה פט, א (דאי"תא בזהר): קפט, א (ומרומו בזהר): שח, ב. שו"ת חכם צבי ס"יח. שעה"א רפ"ז. לקי"ת פ' ראה כב, סעי"ב ואילך.
- 21) ויצא כה, יז.
- 22) זהר ח"ג קמט, ב. לקי"ת אחרי כה, ד. סה"מ תרחיץ ס"ע מט.
- 23) ראה גם המשך תעריב ח"ב ע' תתקכט ואילך. שם ע' תתקלה ואילך. סה"מ תרצ"ו ע' 77.
- 24) זבחים פ"ה מ"א ואילך.
- 25) יומא כא, א. וש"נ.
- 26) אבות פ"ה מ"ה.

דנא' בוי"ז זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון, שאור שנברא ביום הראשון הנה ברום המעלות הוא האור העצמי בההעלם העצמי' ור"ה הוא זכרון ליום ראשון, וכמו עד"מ בגשמי' שעושין איזה זכרון על דבר בחקיקה באבן או בשאר דבר של מעשה מתקיים בנצחית הנבראים שנק' זכרון נצחי, הגה כמו"כ ר"ה הוא זכרון ליום ראשון, להאור דיום ראשון שנגנו ויאיר בגילוי לע"ל²⁸, והיינו דבר"ה ממשיכים בחי' ההמשכה עצמי, באור חדש מפנימי' ועצמו' א"ס ב"ה, וזהו תקעו בחדש שופר כוי"ז דעי' העבודה דתקיעת שופר ותקיעת שופר ממשיכים אור חדש, ולהיות דבר"ה מאיר הגילוי דש' הוי' דלעילא הנה או הוא הוי' יחתו מריביו דשובר דוחה ומשפיל כל הקמים נגד הגילוי דשם הוי', וזהו מה של' הפסוק הוא ל' עתיד והוה, דעיקר הגילוי דשם הוי' דלעילא הוא לע"ל, אבל גם עכשו הנה הארה מזה מאיר ומתגלה בר"ה שהוא זכרון ממש ליום ראשון, ולכן הנה יחתו מריביו ירעם וכו' ל' הוה דגם עתה הוי' יחתו מריביו, אמנם הוא ע"ד דכתי"ב³⁰ כי מחה אמחה את זכר עמלק, הרי כתי' אמחה דאמחה בעצמותי ומ"מ כתי"ב³¹ מחה תמחה את זכר עמלק, והיינו דעי' עבודת האדם במחית עמלק הנה עי"ז ממשיכים בחי' כי מחה אמחה בעצמותי³², הנה כמו"כ בכדי שיהי' בחי' הוי' יחתו מריביו הוא עי"ז עבודת האדם בעבודה דר"ה, שע"י עבודת האדם בר"ה בעבודה אמיתית הנה עי"ז ממשיכים להיות הוי' יחתו מריביו כו' יירם קרן משיחו'.

ד) דהנה העבודה דר"ה הוי"ע התשובה³³, שהתשובה דר"ה אינה רק על חטא ועון ח"ו כיא הענין דתשובה בעצמ³⁴, ולכן גם הצדיקים הרי עבודתם בר"ה הוא ג"כ בענין התשובה³⁵ לפי שמצות היום הוא בתשובה דוקא, וכללות ענין התשו' בא על החטא, והוא ע"ד המבואר במ"א³⁶ דכללות ענין העבודה גם עבודה אמיתית במוח ולב כדבעי למהוי' כחטא ח"ו יחשב מפני העדר תפיסת מקום של הנבראים גם מדרי' היותר עליונה בכלל, וזהו"ע התשו' של צדיקים בכלל ומצות תשובה בפרט, דתשובה היא מצוה ובענינה היא למע' מכל המצות שהרי בה וע"י נעשה סליחת

(27) ר"ה כו, א. בכ"ז ראה גם אוה"ת ואתחנן ע' שסא ואילך.

(28) ראה תגינה יב, א. ב"ר פ"א, ב. פ"ב, ו. זהר ח"א רסד, א. ח"ג פח, ב.

(29) תהלים פא, ד.

(30) בשלח יו, יד.

(31) ס"פ תצא (ושם: תמחה את זכר עמלק).

(32) ראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים ע' מב.

(33) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ג הי"ד. וראה שם פ"ב הי"ז. ועוד.

(34) ראה לקרית דרושים לר"ה ס, סעי'ד ואילך. סה"מ תרה"ץ ע' ו ואילך. שם ע' יג. ושי"ג (כהערה 15).

ד"ה שובה ישראל תשמ"א פ"א (ספר המאמרים מלוקט ח"ג ע' טו).

(35) ראה לקרית דרושים לשבת שובה טו, ג. ד"ה שובה ישראל שם.

(36) ראה סה"מ תרניא ע' עה ואילך. שם ע' ריב. ע' ריד ואילך. תרניס ע' סד. המשך תרס"ו ע' כז.

אגרות-קודש אדמו"ר מהורשיב ח"א ע' ק"ט. שם ע' ככג. סה"מ תרה"ץ ס"ע יב. ד"ה שובה ישראל תשמ"א פ"א (ספר המאמרים מלוקט ח"ג ע' יט).

עונות, והגם³⁷ דכתיב³⁸ ארח חיים פן תפלס נעו מעגלותי לא תדע, ואי בילקוט (במקומו³⁹) א"ר אבא בר כהנא שלא תהא יושב ומשקל מצותי של תורה ורואה איזה מצוה שכרה מרובה ועושה אותה דבאמת הלא כולם שוים הם, והיינו דמצד המצוה הרי באמת כולם שוים הם, וזה מה שיש קלות וחמורות כהא דא' רשב"ז⁴⁰ שתי מצות בתורה גלה הקב"ה מתן שכרן ואלו הם קלה שבקלות וחמורה שבחמורות היינו בהאור והגילוי שבמצות, דמצות הם רצוה"ע ובזה יש קלות וחמורות בהפרטי הרצונות שבמצות שיש בזה חילוקי מדרי' כפי פרטי רצונו ית', וכמא' נח"ר לפני שאמרתי ונעשה רצוני דכל רצון הוא אז נח"ר דכאשר נעשה בדיוק דוקא כמו שהי' הציווי, וזהו ענין דתרי"ג מצות הם תרי"ג ארחין דגלגלתא שנא'⁴¹ כל ארחות הוי' כו' ארחות ל' רבים וכמ"ש באד"ר⁴² דמצות נקי' ארחות הוי', שהם ממשיכים הגילוי דשם הוי' בעולם, וכידוע דכל המצות הם בשם הוי'⁴³ ובהם ועיי' ממשיכים הגילוי דש' הוי' בעולם, דעולם הוא העלם האור והגילוי ובראשית ברא אלקים שהו"ע הצמצום שהאור אינו מאיר בגילוי וכנ"ל דהיש מסתיר על האור האלקי, ועיי' המצות ממשיכים גילוי שם הוי' בעולם, וכמ"ש⁴⁴ ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט דעיי' הצדקה ומשפט כמו שהם ע"פ התו' היינו שמקיימים לפי שהוא ציווי הוי' הם הדרך שעיי' מאיר גילוי שם הוי', וזהו"ע ארחות הוי' ל' רבים, אמנם כ"ז הוא דוקא כמו שהוא בבחי' ז"א וכמ"ש באד"ר שם, אבל כמו שהן בכתר הן בבחי' חד ארחא בחי' רצון א'⁴⁵, וכמ"ש במיא'⁴⁶ דמצד המצוה דהיינו מצד עצמו' או"א"ס כולם שוין, ולכן אל תהי יושב ומשקל מצותי של תו' איזה קלה ואיזה חמורה משום שמצד המצוה הוי' כולם שוים, ואחר כ"ז מ"מ הנה מצות תשובה דמאחר שבה ועיי' הוא מתקן כל הפגמים וממשיך כל הגילוי רצונות גם לאחר שנסתלקו, הנה מזה גופא מובן דעם היות דתשו' היא מצוה ככל המצות שבתו' ומ"מ גדלה מעלתה על שארי המצות, דהרי ענין הסליחה הוא'⁴⁷ שיהי' מרוצה כמו קודם החטא ועוד יותר, והיינו שגם הרצון שנסתלק חוזר ונמשך והמשכתו הוא משרשו ומקורו מבחי' או"א"ס בעל הרצון ממדרי' גבוה יותר מהמשכתו בתחלה, דהנה המצות הם רצון העליון וכל מצוה היא רצון פרטי

37) בכל הבא לקמן (עד אמצע פרק יא) – ראה סה"מ תעריב-תעריז הנ"ל הערה 1. וראה גם ד"ה תקעו תרצ"א פ"ו (סה"מ תרצ"א. סה"מ קונטרסים ח"א ככה, א ואילך).

38) משלי ה, ו.

39) ילקוט שמעוני משלי עה"פ (רמו תתקלו).

40) ילקוט שמעוני שם.

41) תהלים כה, י.

42) זהר ח"ג כטט, א. וראה בביאור האריזל לזוהר שם. משנת חסידים מסכת אריך אנפין ספ"ד.

לקרי' פ' ראה כא, ד.

43) ראה תקי"ו בהקדמה (ב, א). שם ריש תיקון ב' (יה, סע"א). וראה לקרי' פקודי ג, ב. ויקרא ב, א.

44) וירא יח, יט.

45) ראה אריזל, משנת חסידים ולקרי' הנ"ל בהערה 42.

46) ראה המשך תעריב ח"ב ע' א"פ. וראה גם המשך תרס"ו ע' תקכב. לקרי' ח"ד ס"ע 1191 ואילך.

47) לקרי' חלק ל שיחה לפי יושלח (תשמ"ו). שיחת ש"פ מטרימ תשמ"ז (י"ל בקונטרס בפ"ע – קה"ת, תשמ"ז).

48) ראה אגה"ת פ"ב.

באופן עשייתה של המצוה היא, דרצון הוא גילוי פרטי, וכשם שע"י שמקיים את המצוה ה"ה מתחבר באוא"ס ב"ה, שהו"ע מצוה ל' צוותא וחיבור⁴⁸, דע"י שהאדם מקיים ציווי הוי' מתחבר עם האוא"ס, כן הוא להיפך מזה דכאשר האדם ח"י עובר על רצונו ית' נק' עבירה, והוא ע"ד⁴⁹ העובר ממקום למקום כן העושה עבירה ח"י הוא יוצא מרשות הקב"ה כבי' לרשות הסט"א, אמנם ע"י התשובה ה"ה נעשה מרוצה עוד יותר מכמו קודם החטא והיינו דלבד זאת דע"י תשובתו ה"ה ממשיך את הגילוי רצונות שנסתלקו, הנה עוד זאת שהמשתכן הוא ממדרי"ב גבוה יותר מאשר בתחלה, וזהו דכתי"ב⁵⁰ ממעמקי קראתיך הוי' דכאשר הקריאה הוא בתשובה הוא ממעמקים מבחי' עומק לעומק⁵¹.

קיצור. יבאר דבר"ה הוא הגילוי דשם הוי' דלעילא, דר"ה הוא זכרון ממש ליום ראשון ההעלם העצמי, ולכן בר"ה עשי"ת ויוב"פ זמן סליחת עוונות והוא זמן התשו' שהוא הכלי לגילוי המשכה פנימית ועצמית זו, ויבאר דההפרש דמצות תשובה על כל המצות, דכל המצות נופל לומר בהם קלות וחמורות מצד פרטי גילוי הרצונות דמצות הם רצה"ע ונקראים ארחות הוי' ל' רבים הגילוי דשם הוי' בעולם, מצוה עבירה, אבל ע"י התשובה ממשיכים גם הרצון שנסתלק.

ה) הנה להבין זה דע"י התשובה נעשה מרוצה כמו קודם החטא ועוד יותר לפי שבה וע"י הנה ממשיכים גם הרצון שנסתלק ממקור ושרש נעלה יותר, הוא ע"פ משל הידוע מחפירת מעין דבכדי להחזיר המים שנחסרו צריכים לחפור בעומק המעין ביותר, דהנה כל נהר הרי יש לו מעיינות שהם בעומק הנהר והם הנובעים תמיד ומהם הוא מוצא המים בהתפשטות והתרחבות גדולה בהנהר עד שכל תוקף מרוצת המים והתפשטותם לאורך ורוחב הנהר שמתמלא על כל גדותיו והמשכתו לרחוק וגם זה מה דנהרא מכפי' מברך⁵² הוא בא מזה שהמעיינות הנמצאים בעומק הנהר הם נובעים בנביעה טובה ומשפיעים שפעת מים רבים בהנהר הגדול והרחב, אבל כאשר מי הנהר הולכים וחסירים ומתמעטים מזמן לזמן צריכים לחפור בעומק המים ואינו מספיק חפירה קלה כ"א בעומק דוקא, ועם היות שהמעין הוא עומק הנהר וע"י הניקוי המעין מתחיל לנבוע, אמנם זהו רק שלא יחסר, אבל בכדי שיחזרו שפעת המים לאיתנם הראשון ובתגבורת הראשון יותר הוא דוקא ע"י החפירה בעומק המעין

(48) תניא מהדריק (קהית, תשמ"ב) ספמיט. לקרית בחוקותי מה, ג. סה"מ תרח"ץ ע' נב. ושי"נ. לקמן ע' 240.

(49) סה"מ תרח"ץ שבהערה הקודמת. ד"ה גדול יהי שנה זו (לקמן ע' 242). סה"מ עטרית ע' דש. פרית ע' קפ. תרפ"א ע' קפו. תרפ"ה ע' שיא. תרפ"ח ע' מו. ד"ה מן המיצר תר"ץ פ"ז (סה"מ תר"ץ). סה"מ קונטרסים ח"א ע"ה, א). וראה סה"מ עזרי"ת ע' בא.

(50) תהלים קל, א.

(51) ראה זהר ח"ב סג, ב. ח"ג סט, ב ואל"ך. לקרית דרושים לר"ה סג, ב. ריש וסוף ד"ה שיר המעלות

תריס"ח. סה"מ תרח"ץ ע' יג. ושי"נ.

(52) שבת סה, ב.

עצמו ואז דוקא חוזרים ונמשכים המים בתגבורת גדולה כאשר בתחלה וביתר עז במרוצה גדולה ובהתפשטות והתרחבות עצומה, וכמו"כ הנה בכדי להמשיך ולהחזיר הרצון צריכים להמשיך מבחי' העומק דוקא וכמו"ש⁵³ כי עמך הסליחה שזהו"ע כי עמך מקור חיים⁵⁴, דמקוה"ח הוא הרצון דמצות וכאשר ע"י חטא ועון נסתלק צריכים להמשיכו מחדש מעומק יותר מאשר הי' בתחלה, וזהו כי עמך מקור חיים שע"י התשובה צריכים להמשיך בחי' הרצון כמו שהוא עמך והיינו כמו שהוא כלול בעצמו א"ס והמשכה זו הוא ע"י התשובה מעומקא דלבא, הרי בהכרח שהתשו' מגיע למע' מהרצון דמצות. והנה לפ"ז דע"י התשובה ממשיכים הרצון ממקורו ושרשו יותר באו"ס מכמו שהי' תחלה וכנ"ל בהמשל דמעין ונהר כו' אשר משו"ז מוכרח הדבר דמצות תשו' היא במעלה ומדרי' עליונה יותר מכל המצות, צ"ל מהו המעלה במצות תשו' על כל המצות שהרי מ"מ מצד בעה"ר הרי כולם שוים, ועם היות שע"י תשובה ממשיכים מבחי' עומק הרצון הרי כ"ז הוא בחי' העומק של הרצון אבל מצד בעל הרצון הרי כל הרצונות שוים הם, וז"ש כי עמך הסליחה שהוא רק בבחי' עמך טפל ובטל. וא"כ במה הוא היתרון בתשו' על כל המצות.

ו) אך הענין הוא דהנה כל המצות הרי המשכתן וגילויין למטה הוא מבחי' גילוי הרצון ומה שיש בזה כח המצוה ה"ז בהעלם. וזהו שבמצות צ"ל קבעומ"ש וכדאי' במד"ר⁵⁵ משל למלך שנכנס למדינה (נצח את המדינה וכבשה) אמרו לו עבדיו גזור עליהם גזירות אמר להם לכשיקבלו מלכותי אגזור עליהם גזירות שאם מלכותי אין מקבלי' גזרתי האיך מקיימים כך אמר הקב"ה לישראל אנכי הוי' אלקיך כו', לא יהי' לך כו"כ⁵⁶. כשם שקבלתם מלכותי כך קבלו גזרותי, וכמא"ש⁵⁷ למה קדמה שמע לזה"א"ש בכדי שיקבל עליו עומ"ש תחלה ואח"כ יקבל עליו עומ"צ הרי דמצד כח המצוה שבמצות צ"ל קבעומ"ש תחלה וכמא' המלך שאם מלכותי אין מקבלי' גזרתי היאך מקיימיך, הרי דאצל המלך גזור הגזירות הקבלת מלכות קודם לקבלת הציווי מ"מ הנה עיקר המצוה הוא בחי' גילוי הרצון וכמא"ש⁵⁸ כבדו את המצות שהם שלוחי דשליח הוא רק גילוי בלבד, אלא דבשליחות דמצוה הוא שלוחו של אדם כמותו⁵⁹ שהוא בחי' האור הדבוק בהעצם. אבל מ"מ הרי הן כמו שלוחים שהוא בחי' גילוי לבד, וע"כ בקיום המצות נא⁶⁰ אשר יעשה אותם האדם וחי בהם וכתוב יראת הוי'

53) תהלים קל, ד.

54) שם לו, י.

55) לע"ע לא מצאתיו בכ"ר. אבל כ"ה (בשינויים קלים) במכילתא וילקוט שמעוני יתרו כ, ג. פרשי

אחרי ית, ב. השגות הרמב"ן לטה"מ מל"א א.

56) יתרו שם, כ"ג.

57) ברכות

58) תנחומא ויגש ו. וראה לקו"ת ויקרא ב, א. ד"ה ויצב שם מונח תרל"ג. תרמ"ד. תרנ"ה (סה"מ

תרנ"ה ס"ע נו ואילך).

59) ברכות לד, ב במשנה. קידושין מא, ב. ושי"נ.

60) אחרי ית, ה.

לחיים והיינו דעשיית המצות הוא בבחי' האור וחיות שבא בגילוי בנפש, ומה שיש בזה כח המצוה זהו בהקב"ע שבהמצוה וכמ"ש בסש"ב פמ"א דבכל מצוה צ"ל ב' כוונות. ונודע⁶¹ דבקבלת עומ"ש דכל השנה אינו דומה לקבעמ"ש דר"ה, דעיקר ענין קבעמ"ש היא בר"ה והוא בפנימי' נפשו ממש שנותן א"ע בכל עצמותו בהתגלות ממש לאלקות. ער לייגט זיך אָוועק לגמרי מכל וכל היינו ער גייט אַרויס פון אַלע זיינע הגדרות און זיינע הגבלות און גיט זיך אָוועק צו אלקות, דהעבודה דר"ה הוא היציאה מגדר הגדרת הכח' והיינו שכופה א"ע בכל מיני כפי' לצאת מהגדרת הכחות והחושים שלו ולפשוט א"ע מצירורו דזהו משארז"ל⁶² (ר"ה כ"ז ע"ב) מר סבר בר"ה כמה דכייף אינש דעתי' טפי מעליא, ומר סבר בר"ה כמה דפשיט אינש דעתי' טפי מעליא, דבאמת הנה בהעבודה דר"ה ישנם ב' המדרי' הא' הוא הכפי' בכל העניני' באכו"ש ושינה ודיבור והב' הוא ההפשטה מצירורו ומוסר ונותן א"ע בהתגלות לאלקות כל ענין מוכרחי שעושה בר"ה באכו"ש הוא רק מפני ההכרח ולחיות מהכח האלקי שבהם, וזהו דכתיב⁶³ אכלו משמנים ושתו ממתקים כו' כי קדוש היום לאדונינו, דלכאורה הוא דבר והיפוכו דמאחר דקדוש היום איך יאכלו בכלל, ובפרט משמנים כו', אלא ידוע דמשמנים וממתקים שבהגשמי' הוא החיות האלקי והכוונה האלקי' שבדברים הגשמי' וזהו האכילה ושתי' דר"ה לפי שהקבלת עומ"ש שבר"ה הוא בפנימי' ועומק נפשו וואָס ער גיט זיך אין גאַנצין אָוועק לאלקות והו"ע א' עם ענין התשו', אבל בכל השנה גם בהכוונה דמצות אינו בבחי' פנימי' כ"כ דקבעמ"ש דכל היום ה"ז בהעלם כנודע, אך גם הקבעמ"ש שצ"ל קודם כל מצוה כמ"ש בסש"ב שם אינה בבחי' פנימי' כמו בר"ה.

קיצור. יבאר דזה מה שע"י התשובה ממשיכים גם גילוי הרצון שנסתלק הוא מעומק יותר וכמש"ל שע"י החפירה בעומק המעין דוקא או נמשכים המים בהנהר בתוקף גדול ביותר, ויבאר כי במצות הנה כח המצוה הוא בהעלם, כי עיקר המצוה הוא הגילוי, ומשו"ז כולם שוים ונקראים שלוחים גילוי, ולכן במצות צ"ל קבלת עומ"ש הוא כח המצוה, והעבודה בר"ה הוא קבעמ"ש בפנימי' נפשו במסירה ונתינה לאלקות בהתגלות, כייף הכפי' בפועל באכו"ש ושינה, ופשוט היציאה ההפשטה מהגדרת הכחות והצירור.

(ז) והנה מצות תשובה הנה המשכתה למטה הוא מבחי' עצמות א"ס ממש שלמע' מבחי' גילוי וכמ"ש⁶⁴ כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך כו', ונודע דהיינו

61 המשך תרס"ו ע' ב. המשך תערי"ב ח"א ס"ע קמד ואילך. סה"מ תשי"ב ע' 8. ובכ"מ.

62 בכ"ז – ראה גם סה"מ תרל"ד ע' שג. עטר"ת ריש ע' תרנו. ד"ה אני לדודי תרצי"ג פ"ז (סה"מ

תרצי"ג. סה"מ קונטרסים ח"ג ע' קט ואילך). סה"מ תרח"ץ ע' רפג. תשי"ג ריש ע' 197.

63 נחמ"ח, י.

64 נצבים לא, יא. וקאי על מצוות תשובה – רמב"ן עה"פ. ראשית חכמה שער התשובה פ"א בשם

הרמב"ן. לקרית נצבים שבהערה הבאה.

בחי' אנכי אנכי⁶⁵ הרי המשכחה למטה הוא מבחי' אנכי מי שאנכי כו'⁶⁶, וע"כ כל ענין התשו' הוא דוקא בבחי' פנימי' הנפש דוקא וכמ"ש⁶⁷ לך אמר לבי בקשו פני וכתתי ממעמקים קראתיך, דכן הוא גם במדרי' דתשו' תתאה שהוא החרטה על העבר וקבלה על להבא שזהו עיקר התשו' ע"פ פשוט וכמ"ש הרמב"ם הל' תשובה פ"ב הל' ב' ומה היא התשובה שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד שנא'⁶⁸ יעזוב רשע דרכו וגו' וכן יתנחם על שעבר שנא'⁶⁹ כי אחרי שובי נחמתי הרי צ"ל הדבר נוגע בפנימי' לכו ויתחרט באמת, כמ"ש הרמב"ם שם ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לכסלה עוד⁷⁰, וזהו כאשר מתחרט באמת ועוקר רצונו מזה אז לא ישוב עוד והחרטה באמת הוא כאשר הענין נוגע לו בפנימי' נפשו אז ה"ה מתחרט באמת ועוקר רצונו, וזהו תשו' תתאה⁷¹, וכ"ש תשו' עילאה שהוא בבחי' פנימי' הלב, והיינו דמצות תשובה הוא המשכת בחי' עצמות בעל הרצון וע"כ בנפש הוא ג"כ בפנימי' ועצמות הנפש ועי"ז ממשיכים בחי' העצמות דא"ס ב"ה, וזהו שע"י התשו' חוזרים ונמשיכים גם הרצונות שנסתלקו מפני שנמשך בחי' העצם ועי"ז נמשיכים ממילא כל הגילויים וזהו מה שע"י התשו' נעשה מרוצה עוד יותר מהקודם מפני שגילוי הרצונות הם אז ע"י המשכת העצם.

ח) וזהו העבודה דר"ה שממשיכים אור חדש מפנימי' ועצמו' אוא"ס ב"ה דלהיות ידוע דעצמות אוא"ס הוא פשוט בתכלית והוא למעלה מגדר השתל' שסובב ומקיף כללי' ההשתל' מרכז' עד סוכ"ד דהיינו מראשית פרוצוף דא"ק עד רגלי העשי' בהשוואה ממש⁷², וכמ"ש⁷³ ומתחת זרועות עולם דכולם שוים ממש, והתהוות ההשתל' הוא ע"י צמצום שהי' באוא"ס ב"ה שנתעלם בחי' כח הא"ס ובל"ג ואחר הצמצום נמשך גילוי הקו שממנו כל ההשתל' כנודע, ואיתא בע"ח⁷⁴ שהקו הוא כעין צנור הנמשך מאוא"ס וה"ז עד"מ כמו צינור המקלח מים מנהר גדול שבו ועי"י נמשך המים לכלים רבים ואם הי' נמשיכים מן הנהר עצמו הי' שוטף את הכלי לגמרי

65) ראה לקרית נצבים לה, ג ואילך. דרושים לשבת שובה סה, ב ואילך. ובכ"מ.

66) ישעי' מג, כה.

67) תהלים כז, ח. וראה לקרית נצבים מד, ג. דרושים לשבת שובה סו, ג.

68) ישעי' נה, ז.

69) ירמי' לא, יח.

70) לשון הרמב"ם שם הוא: ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם. והלשון, שלא

ישוב לכסלה עוד' הוא ע"פ לשון אדה"ז באגה"ת פ"א (צא, רע"א): דהיינו שיגמור בלבו. . לכל ישוב עוד לכסלה.

71) ראה ביאור דברי הרמב"ם באופן אחר – שיחת פורים תשמ"ו (ושם: שקאי על תכלית השלימות

דחשובה).

72) בכל הבא לקמן (עד אמצע פרק יא) – ראה (נוסף להמצויין בהערה 37) ביאורו וישלח לאדמירי

האמצעי (יט, ב ואילך) ולאדמירי הציצ (ח"ב ע' תשד ואילך). אוה"ת נ"ך ח"א ס"ע תג ואילך. וראה גם סה"מ תרלי"ד ע' קלד ואילך.

73) ברכה לג, כז.

74) שעי' א (דרוש עגולים ויושר) ענף ב.

דענין השטיפה הוא בג' פנים שונים, הא' דמפני גודל קלוח המים דמי הנהר הגדול וגודל תקיפתם יכולים המה לשבור הכלים לגמרי, והב' שאפשר שהכלי' לא ישברו אבל יבטלו מתורת כלי, דכל כלי היא כלי לקבלה בתוכו דוקא וכאן הנה מפני גודל הקילוח של המים, הנה המים הנכנסים יוצאים חזרה ומים אחרים נכנסים וגם המה הם בלתי מתעכבים רק חולפין ועוברים וכאלו לא הי' בכלי כלל, והג' דמפני גודל הקילוח של המים וקוטן הכלי הנה המים שוטפים את דופני הכלי מבחוץ ואינם נכנסים כלל בהכלי אפי' בדרך מעביר ג"כ, ורק כאשר המים נמשכים ע"י הצנור שבו מתצמצם מי הנהר ובעברו בשטח הארץ נמשכים ממנו המים לכלים רבים הנמצאים סביבו עד שיתמלאו תמיד מן הצנור הנה, ובהכרח שיש צנורים פרטים המסתעפים ממנו כדי שתעבור השפע ע"י לכל כלי וכלי בפרט וגם הכלים היותר קטנים יכולים המה לקבל את שפעת המים.

קיצור. יבאר כי ע"י מצות תשובה הוא המשכת העצמות למטה אשר אנכי מי שאנכי מצוך ולכן החזרת הגילוי רצונות שנסתלקו שנעשה ע"י התשובה הוא שע"י המשכת העצם נמשכים הגילויים בדרך ממילא, וזהו העבודה דר"ה להמשיך אור חדש מפנימי' ועצמו' אוא"ס הפשוט שלמע' מכל ההשתל' דהתהוות העולמות הוא ע"י הצמצום ואח"כ נמשך אור הקו, ויבאר המשל דצנור שע"י נמשכים המים מהנהר הגדול.

ט) והנה הדוגמא מזה יובן בבחי' הקו שהו"ע עד"מ צנור הגדול הנמשך מאוא"ס שלפ"צ ונתצמצם בבחי' קו להיות לפ"ע העולמות והיינו ע"י המשכתו דרך הצמצום ורשימו שזהו בחי' כח הגבול שבא"ס שנתגלה ע"י הצמצום ועי"ז בא האוא"ס הנכב"ג בבחי' כח גבולי להיות בבחי' מדידה לפ"ע העולמות וע"י נמשך האור בכל הע"ס שבכל עולם ועולם, וכנודע דהקו הזה בוקע את הצמצום ונמשך בכל העולמות, דבעולמות הא"ס שלפני האצי' מאיר בחי' עצמו' הקו ובעולם האצי' מאיר הארת הקו, ועם היות שהקו מסתיים באצי' שהרי הפרסא מפסקת בין אצי' לבי"ע עד שהאור דבי"ע הר"ע אחר לגמרי מענין האצי', ומ"מ הנה בוקע אור הקו את המסך ומאיר גם כבי"ע וכמ"ש באגה"ק"ז ד"ה איהו וחייהו חד והארת הקו שהי' מאיר בכלי' דיי"ס דמל' בקע הפרסא עמהם ומאיר בהם כבי"ע כמו באצי' ממש⁶, והיינו דבחי' אור הקו נמשך בכל העולמו' עד רגלי העש"י. ויש בזה הרכה חילוקי מדרי' באופן המשכת האור בכל ספי' וספי' בפרט, והן הצנורות פרטים המסתעפים מן הקו והיינו בחי' צמצום ומיעוט האור לפ"ע הספי' ההיא, וכמו תחלת ההמשכה בבחי' הכתר שמאיר בגילוי יותר ומן הכתר נמשך בחו"ב (וגם בת"ת כמ"ש בפרדס"י) וע"י חו"ב נמשכים הצנורות כז"מ דז"א והו"ע ל"ב נת"ח שהן צנורי ההמשכה מהחכ' אל הבינה, דתחלת המשכת הקו מהכתר הוא בחכ' וזהו גילוי דסדר השתל' וידוע דבכח'

(75) סימן כ (קלא, ב).

(76) עכ"ל באגה"ק שם.

(77) שער ז (שער הצנורות) פרק ב.

מאיר או"ס בקירוב מקום⁷⁸ והיינו בגילוי אור רב ואזי נמשכים ל"ב נתח⁷⁹ ומאירים בבניה, ואח"כ מבינה נמשך נו"ן שערי בינה⁸⁰ המאירים בז' מדות. וז"ש⁸¹ שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר עלי' ופרש"י והרד"ק שבעה פעמים שבעה והיינו שלכל נר באים שבעה צנורות קטנים שהשמן זב מן הגולה דרך אותן הצנורות. והז' נרות הן ז' המדות ולהם בא ההמשכה מן מ"ט שע"ב שבהם נמשך שפע החכ' שהו"ע השמן, נמצא הם צנורות שבהם מאיר מן החכ' אל המדות שבחכ' מלוכב או"ס מהקו דהקו הוא הצנור הגדול הנמשך מאו"ס הכל"ג, והנה הכלים דו"ן נעשי' נשמה לבי"ע⁸² יו"ד כלים פנימי' בכרי' כו'. ובהם מלוכב הארת הקו כנ"ל. הרי שנמשך ע"י הצנורות המשכת או"ס גם בבי"ע ובוזה יש צנורות פרטים רבים מאד בההמשכה לכל ספי' וספי' בפרט, וגם יש חילוקים בכל ספי' באופן ההמשכה אל הספי' ההיא וכמ"ש הפרד"ס שער הצנורות פ"ה שהצנורות ישתנו לפי הבחי' לאלפים כו', לפעמים יאירו בדרך בחי' הותר שבכל הספי' ולפעמים מבחי' החכ' ומאיר מבחי' חכ' שבכתר שיש מעלות זו למע' מזו בבחי' הארת הצנורות, ומביא בפרדס שם בשם ספר הצנורות (ספר כ"י נמצא בפאסו) דיש מספר ת"ר אלף צנורות, ובס' קה"י⁸³ או' דהמספר ת"ר אלף צנורות היא בכל הע"ס, וא"כ הרי כל ההמשכות הוא ע"י הצנורות המסתעפים מן הקו עד רגלי עשי', וכמ"כ הוא גם בההמשכות שבעולמות הא"ס שלפני האצי' הוא ע"י צנורות פרטים הנמשכים מן הקו רק שלמע' מאצי' המשכת הצנורות הן מהקו עצמו ובאצי' הוא מהארת הקו, ובמאו"א אות צ' סעיף ל⁸⁴ כ' צנור הוא יסוד וצנור אותיות רצון⁸⁵, דיסוד הוא בחי' רצון וחשק המשפיע להשפיע, והו"ע ההתקשרות דיסוד וכמ"ש באגה"ק סי' טו"ו⁸⁶, והקו שנק' צנור שרשו מבחי' יסוד הנעלם⁸⁷. וז"ע

78 עץ חיים מב (שער דרושי אבי"ע) פ"א (וראה גם שם פי"ג. ספי"ד). שער מז (שער סדר אבי"ע) פ"א (וראה שם פ"ב). נתבאר במאמרי אדה"ז ענינים ע' לג. אמרי בינה שער הקיש פליה-לו. ובשינויים ותוס' הגהות: אוה"ת ענינים ע' קעט ואילך; סה"מ תרכ"ז ע' שכד; תרכ"ט ע' שמז; תר"ץ ע' רפב; ד"ה ובחמשה עשר יום ודיה להבין ענין שמחית תשיל (סה"מ תשיל ע' 25. שם ע' 36).

79 ראה זהר ח"ג רנו, ב. ועוד.

80 ראה ר"ה כא, ב.

81 זכרי' ד, ב (ושם: ושבעה נרותי' עלי' שבעה ושבעה מוצקות לנרות).

82 ראה קו"א לתניא ד"ה להבין מ"ש בפעי"ח (קנו, ב). וראה עץ חיים שער מד (שער השמות) פ"א.

83 ערך צנורות.

84 במאו"א ווארשא, תרכ"ח הוא בסעיף לו, ואולי כצ"ל כאן.

85 ראה גם פרי עץ חיים שער הסליחות פ"ח. מקדש מלך לזהר ח"ב קנו, א. זהר הרקיע לזהר ח"א

נא (הובא בלק"ת פינחס ע"א, א).

86 קכב, ב.

87 כ"ה גם בסה"מ תער"ב-תער"ז (הנ"ל הערה 1) ע' ד. ושם ע' ט: דחיצוניות הקו הוא מבחי' מלי'

דא"ס או מבחי' יסוד הנעלם . . . אבל פנימיות הקו הוא ששרשו מבחי' ת"ת הנעלם (ראה אוה"ת (יהל אור) ע' קפט ואילך. המשך תער"ב ח"א ס"ע תקנ"ג ואילך. סה"מ תר"ץ ע' קכב. ושי"ג).

88 על השער כתוב תרכ"ז, והוא טעות סופר, כי אחת ההסכמות היא משנת תרכ"ח (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בספר השיחות תורת שלום ע' 2 הערה 4).

צדיק הוי' בכל דרכיו⁸⁸, דצדיק הוא בחי' יסוד, וכתיב⁸⁹ אמרו צדיק כי טוב וכתיב⁹⁰ וצדיק יסוד עולם, ושם הוי' הוא בחי' המשכת האורות וצדיק הוי' היא בחי' ההמשכה מבחי' יסוד הנעלם באוא"ס שלפה"צ שנמשך בהדרכים הן בחי' הצנורות הנמשכים מהקו שהוא הדרך והצנור הגדול הנמשך מאוא"ס הבל"ג.

קיצור. יבאר כי צנור הקו הוא המשכה מאוא"ס הבל"ג רק דכאשר המשכתו הוא דרך הצמצום והרשימו הנה עי"ז בא במדידה לפי אופן העולמות ויבאר דהקו נמשך בכל העולמות, דבעולמות הא"ס שלפני האצי' הוא עצם הקו, ובאצי' הארת הקו, אבל בוקע גם המסך שבין אצי' לבי"ע ומאיר גם בבי"ע, באופן דכל ההמשכות הן בעולמות הא"ס שלפני האצי' והן בבי"ע הם פרטי הצנורות המסתעפים מן הקו, ובע"ס ת"ר אלף צנורות פרטים.

י) והנה צנור ודרך הו"ע א' דהנה הדרך עשוי לעבור בו מעיר לעיר בהליכה יחזרה, וכל דרך הוא דרך גדול ורחב שיכולים לעבור בו בעיירות הרבה מסביב עי' דרכי' קטני' שעוברי' ומסתעפים מהדרך הזה ומגיעים עי' להרבה מקומות, דאמיתית ענין הדרך הוא דרך המלך הנמשכת והולכת מעיר המלוכה מקום מושב המלך בכל מרחבי המדינה מקפת את העיירות הגדולות וממנה מסתעפי' דרכים רחבים להעיירות הבינוניות והקטנים עד מבלי השאר גם מושב היותר קטן בכל מרחבי המדינה מן הקצה עד הקצה אשר לא יחובר אל הדרך המלך הנמשכת מעיר המלוכה מקום מושב המלך, ונמצא בענין הדרך הוא ההולכה וההבאה לכמה עיירות שע"י הדרך מתחברים ומתקשרים כולה אל הבירה מקום מוצא כל דבר הדרוש להמדינה כולה, וכן הוא בענין הצנור שבו ועי' הוא המשכת המים גם לכלים הקטנים ביותר, והנה הדרך הוא רק המקום להילוך האדם והעיקר הוא האדם ההולך בהדרך והמוביל כל דבר הדרוש לכל המדינה כולה, וכן הצנור הוא רק מה שהמים מתצמצמים בו אבל העיקר הוא המים הנמשכים עי' הצנורות אבל המים בעצם הם מי הנהר הגדול והרחב הבלתי מצומצמים, וכמו"כ הוא בהמשכת הקו דמה שהוא בחי' קו הוא בחי' צמצום מה שנמדד לפ"ע העולמות, אבל בעצם הוא ההמשכה דבחי' אוא"ס הבל"ג, וכנודעי' דהקו יש בו ב' ענינים הפכים והוא מה שהוא בבחי' קו המדה שנותן מדה וקצבה באופן המשכת האורות והכלים, והו"ע הצנורות המסתעפים מהקו דהיינו במדידה באיזה אופן יהי' ספי' החכ' בחי' האור והכלי שלה (שהכל נמשך ונתהווה מן הקו) ובאיזה אופן יהי' ספי' הבינה באור וכלי שלה, ובכללות המשכת הקו הוא

(88) תהלים קמה, יו. ראה מאמרי אדה"ז תק"ע ס"ע קמד ואילך. ועם הוספות וכו' – ד"ה וידבר גוי וארא תשל"א (סה"מ תשל"א ע' 377). ובכ"מ.

(89) ישע"י ג, י.

(90) משלי י, כה.

(91) ראה שער היחוד לאדמירר האמצעי פט"ז. סה"מ תרמ"ז ע' קכד. תרנ"ז ע' קמא ואילך. תרס"ה ע'

נח. המשך תעריב ח"א ע' מה. שם ע' תקנה. לקמן פרק ל.

המדידה באיזה אופן יהי' העולמות וההשתל' בכלל, דהרי מצד אוא"ס ב"ה הרי יהי' יכול להיות כללות ההשתל' באופן אחר לגמרי⁹², ונמדד להיות באופן כך וכך שזוהו המשכת הקו בכלל והצנורו' פרטי' הוא המדידה פרטית, הרי שהמדידה וההגבלה הוא מן הקו והוא הענין הא' שבבחי' הקו שהוא גם המודד, והענין הב' שבהקו הוא להיפך מזה לגמרי והוא דכל בחי' יחוד והתכללות שבע"ס ויחודם במקורם הוא ע"י הקו וכמא⁹³ ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון שזוהו התקשרות הספי' באוא"ס המאציל וגם התקשרותם של הספי' והתיחדותן זב"ז הוא ג"כ ע"י הקו וכמ"ש אח"ז⁹⁴ ובגין דאנת מלגאו כל מאן דאפריש כו', הרי שהקו פועל ב' ענינים הפכי', והיינו לפי שהקו בעצם ה"ה מהאוא"ס שלפה"צ דהיינו מבחי' האור הבל"ג רק שבא בבחי' כח גבולי ע"י הצמצום ורשימו, ומשו"ז יש בו ב' הענינים שנותן מדה וגבול וגם מקשר ומחבר מפני שהאור בעצם הוא בבחי' בל"ג, וזהו צנור בגימט' שמו והו"ע הי' הוא ושמו בלבד⁹⁵ שזוהו בבחי' האוא"ס שלפני הצמצום שנמשך ע"י צנור ודרך הקו.

קיצור. יבאר דצנור ודרך ענינם אחד לקשר ולחבר המושבות היותר קטנות ורחוקות לעיר המלוכה ע"י דרך המלך, או הכלים היותר קטנים והי' מקושרים אל המקור אשר ממנו מקלח הצנור הגדול, אבל המים בעצם הם מי הנהר הבלתי מצומצמים, כן הקו יש בו ב' ענינים, הא' שהוא קו המודד מדידת האורות וכלים, והמדידה בהשתל' בכלל, והב' שמקשרם ומאחדם עם מקורם המאציל ב"ה והתחברותן וע"ז, והוא לפי שהוא עצמו המשכה מאוא"ס הבל"ג רק שבא במדה וגבול ע"י הצמצום ורשימו.

יא) והנה בהמשכות הצנורות ובעשיית הדרכים הרי יש בזה חכ' גדולה ועמוקה איך יהי' אופן המשכת הצנורות בכלל וכן בהצנורות פרטים באופן שיגיעו המים לכל כלי בפ"ע גם לכלי היותר קטנה ושלא ילך בדרך עקלתון ומקום שא"צ אלא רק למקום הדרוש וגם שיהי' חיבור וקישור בהילוך זה עד כי גם מהות היותר אחרון יהי' מקושר אל המקור הראשון שממנו מקלח הצנור, וכן בהליכות הדרכים בכל העיירות, לא מבעי העיירות הגדולות שעומדים בקירוב אל דרך המלך המחבר עם עיר המלוכה, אלא גם העיירות הקטנות והבינונית עד אפי' המושב היותר קטן הנמצא בקצה המדינה יהי' מקושר ומחובר אל עיר המלוכה ושיהיו הדרכים עשויים באופן כך שלא יטעה ההולך בהם ללכת בדרך עקלתון הנה כמו"כ יובן בבחי' המשכת הקו באופן המשכתו בכל ספי' וטפי' בפרט ולקשר ולחבר כולם עד שגם ספי' אחרונה דהיינו ספי' המל' סוכ"ד דאצי' יהי' ג"כ בבחי' קשר וחיבור כו', דעם

92 ראה גם המשך והחרים תרל"א ע' לח. המשך וככה תרל"ז ס"פ ככה (ע' קצח). סה"מ תרנ"ג ע' קעא. תרנ"ח ע' ככ. תרס"ב ע' שטו. המשך תרס"ז ע' נג. המשך תעריב ח"א ר"פ צה. וראה גם אוד"ת על מארזל וענינים ע' סט. ועוד.

93 תקו"ז בהקדמה, פתח אליהו" (יז, א).

94 תקו"ז שם.

95 פרקי דר"א פ"ג.

היות שהיא בחי' שרש ומקור דבי"ע שבאצי' ומ"מ היא בבחי' קישור וחכור עם אוא"ס המאציל, ואדרבא יש בה כח גדול יותר מאוא"ס ב"ה להוות מאין ליש שז"ע נתחב"ס⁹⁶, וזהו שכתב הרמב"ן ז"ל⁹⁷ דהיא עמהם באחדות ולא באצי', ומבו' בלקו"ת ד"ה שחורה אני⁹⁸ דקאי על בחי' המל' כשנעשית עתיק לברי' שאינה עמהם באצי' ומ"מ היא בבחי' אחדות עמהם שהרי הקו מאוא"ס בקע עמהם הפרסא ומלוכב בהם בבי"ע כמו באצי' ממש, ונמצא דהקו הוא המקשר ומיחד בחי' המל' עם אוא"ס ב"ה גם כמו שהוא בבחי' עתיק דברי', וכמו"כ הנה זה שלא תלך השפע בדרך עקלתון ח"ו למקום שאינו ראוי כ"א במקום הראוי דהיינו בבחי' סט' דקדושה הנה זהו לפי שהמשכה הוא בבחי' אר"פ בבחי' גבול ומדה ע"ז נמשך דוקא למקום הראוי דבספי' הוא ספי' המל' דוקא. וזהו⁹⁹ מ"ש¹⁰⁰ מלכותך מכ"ע, דכל עולם הרי התהוותו ע"י ספי' המל' דמל' דאצי' נעשית כתר ועתיק לעולם הברי' דבזה בא האור במדה וגבול דוקא לפי דשרש המל' היא בבחי' מל' דא"ס, וכידוע בפירושו הכתוב מלכותך מלכות כ"ע דכל עיקר ומקור התהוות כל העולמות והחיות שלהם הוא מבחי' מלכותך דוקא והוא בחי' מל' דא"ס עצמו שנק' מלכותך ממש בחי' המל' בעצמו אוא"ס וכמו עד שלא נבה"ע ה' הוא ושמו בלבד⁹⁵ דשמו הוא בחי' מל' (בפרטי' יש בזה מדרי' אך בכללות הוא בחי' מל' דא"ס) והוא מקור דמל' כל העולמים שבהשתל' דאבי"ע כמל' דא"ק ומל' דע"י ואוי"א וז"א עד מל' דאצי' ומל' דברי' עד מל' דעשי' שהוא מדרי' היותר תחתונה להיות עולם השפל שלנו, וזהו פי' מלך מלכי המלכים דאבי"ע שהכל נמשך מבחי' מלכותך והיינו מה שעלה במח' העצמי אלא אמלך שזהו בחי' מל' דא"ס¹⁰¹.

קיצור. יבאר דכשם שבעשיית הדרכים שיתקשרו כל המושבות לעיר המלוכה וכן בהמשכת צנורות תהי' גם הכלי היותר קטנה קשורה במקור הצנור הראשון, כן דוגמתו בהקו שמחבר גם מדרי' היותר אחרונה שהיא בחי' מל' סופא דכ"ד דאצי' באוא"ס המאציל גם כמו שבחי' מל' נעשית כתר ועתיק לברי' דזהו היא עמהם באחדות ולא באצי', ויבאר דמצד נעיצת התחלה שבבחי' מל' יש בה הכח להוות מאין ליש, בשרשה מבחי' מל' דא"ס. וזהו מלכותך דוקא הוא הכח בכל בחי' המל' דכל עולם, וזהו מלך מה"מ בחי' מל' דא"ס.

יב) וביאור הענין הוא, דהנה ידוע דהתהוות עולמות בי"ע הוא מבחי' מל' דוקא ולא משארי המדות דמהמדות העליונות לא ה' אפ"ל התהוות העולמות

96) ספר יצירה פ"א מ"ז.

97) הובא בשליה שער הגדול (לה, א). לקו"ת שבהערה הבאה.

98) לקו"ת שה"ש ת, סעי"ב ואילך.

99) בכל הבא לקמן (עד פרק טו) – ראה המשך תעריב ח"ג הנ"ל הערה 1 (ע' ארידירטו). ד"ה זה

היום דיום ב' דריה תשי"ז (סה"מ תשי"ז ע' 2 ואילך).

100) תהלים קמה, יג.

101) ראה סה"מ תשי"ג ע' 6. ובכ"מ.

לפי שהן בבחי' קירוב, וכמא¹⁰² אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרנין לון¹⁰³ עשר ספירו, וכמו עד"מ בכחות הנפש שהן גילויים מהנפש וכמו מדת החסד הוא בחי' גילוי מהנפש שהנפש מתגלה במדה זו וכמו"כ במדת הגבו' והת"ת, וכן הוא בכח השכל שכולם הם גילויים ממש מהנפש והנפש מתגלה בכחות אלו בכל כח וכח לפי ענינו שמשכיל בכח השכל ומתחסד בכח החסד, ולכן נק' בשם תקונין¹⁰⁴ שהנפש מתתקנת בהן היינו שמתקשטת ומתייפה בהם שהר"ע הגילוי, אבל¹⁰⁵ מדת המלוכה וההתנשאות אין זה גילוי מהנפש כ"א בא בבחי' כח נבדל מהנפש דגם התנשאות עצמי הוא בחי' כח נבדל, ולכן כל הכחות הם עילויי בנפש והיינו דהתפשטות הכח ופעולתו גורם עילוי ורוממות בהנפש וכמו שרואים במוחש דמי שהוא מרבה במדת הטוב והחסד נעשה מזה עילוי ורוממות בנפש או מי שהוא עוסק הרבה במושכלות מתרומם ומתעלה נפשו בזה, מה שמדת המלוכה אינה ניכרת בה עילוי זה, וטעם הדבר הוא לפי שכל הכחות הן התגלות מן הנפש לכן הנה התפשטות הכחות פועל וגורם עילוי משא"כ במדת המלוכה, אך זהו הגילויים מן הנפש אבל בעצם הנפש הנה מדת המלוכה מושרשת בעצם הנפש יותר מכל הכחות דכל הכחות הרי ישנם גם בהעלם השייך אל הגילוי שהוא העלם שישנו במציאות משא"כ במדת המלוכה וכך ההתנשאות שגם בההעלם הוא עמוק יותר, היינו העלם שאינו בהמציאות דמציאות הגלוי¹⁰⁶, וזהו דמדת המלוכה הוא מצד עילוי הנפש בעצם שהוא כמע' מדרי' מובדלה בעצם ולכן יש בו מדת הממשלה וההתנשאות, וכמו האדם דוקא יש בו מדת המלוכה וכך ההתנשאות נוסף על טבע הממשלה שיש בו וכמ"ש¹⁰⁷ ורדו בדגת הים וגו' דגם טבע הממשלה הוא בטבע האדם דוקא ולא נמצא טבע זאת בכע"ח דהבע"ח הוא רק מה שיש בהם ענין הגבו' והטורף ודורס, שבזה מטילים אימתם ופחדם על החלשים מהם אבל אינו ענין של ממשלה ורדי' משא"כ האדם שיש בו טבע הרדי' וחכ' של ממשלה ונוסף לזה יש בו הענין דמדת המלוכה וכך ההתנשאות דזהו מפני עצם מעלת האדם דבו דוקא הרי יש מדה וכח זה, אמנם זהו בהנפש בעצם מפני מעלתה יש בה מדת וכך המלוכה וההתנשאות אבל יכול להיות אשר לעולם לא תתגלה בו, והיינו דלהיות דמדת המלוכה הוא בהעלם עמוק כנ"ל הרי יכול להיות שלא תתגלה, וכאשר הוא מתגלה הוא מצד מעלת הנפש שהוא מרומם בעצם ומשו"ה

(102) תקרו' בהקדמה, פתח אליהו' (יז, א).

(103) בסידור אדה"ז במקומו: להון.

(104) ראה תריא וירא רדיה פתח אליהו ובהגהות כ"ק אדמו"ר (מהורשי"ב) נ"ע לשם (קהית, תשמ"א).

(105) בכל הבא לקמן – ראה (בנוסף להמצויין בהערה 99) סה"מ עטרית' ע' סג ואילך (ועם הגהות

והוספות וכו' – סה"מ תרפ"ד ע' ח ואילך. תרצ"ט ע' 14 ואילך. תשי"ד ע' 262 ואילך. תשי"ט ע' יב ואילך).

סה"מ עטרית' ע' שכד (ועם הגהות והוספות וכו' – סה"מ הישית' ס"ע 22 ואילך). ועוד. ד"ה עוז והדר שנה זו

(תרפ"ט) ספ"ב ואילך (לקמן ע' 180). וראה גם ד"ה זה היום תשמ"א פ"ט ואילך (סה"מ מלוקט ח"ב ע' קו

ואילך).

(106) העלם שישנו במציאות ושאינו במציאות – נתבאר לקמן פרק מט ואילך.

(107) בראשית א, כח.

יש בו תוקף הממשלה וההתנשאות¹⁰⁸, ומ"מ הוא בא בבחי' כח נבדל מהנפש, (דכן הוא בכל דבר שבא מן העצמי ה"ז בא בבחי' כח נבדל דוקא) ולכן המדות שהן בבחי' גילוי מהנפש הרי ההתגלות שלהם הוא ג"כ בבחי' קירוב ובבחי' גילוי או"פ, ומדת המל' שהוא בחי' כח נבדל ה"ז בא בבחי' ריחוק שבבחי' מקיף לבד, ולכן נק' המל' בשם עטרה דעיקר ענין המלוכה הוא הכתר מל' והיינו כעטרה המקפת על הראש בבחי' מקיף לבד, ולכן הנה בהתפשטות המדות יש ג"כ הפרש בין מדת המל' לשארי המדות דכל המדות הנה התפשטותן הוא דוקא על הקרוב יותר דכל שהוא קרוב יותר הנה יותר מתפשט עליו וכמו מדת החסד דאינה דומה התפשטותה על הרחוק ממנה או על הקרוב אליו כמו בנו דכן הוא בהשפעה גשמיות והשפעה רוחניות בדברי אהבה וחסד וכן בהשפעת השכל דכל הקרוב אליו תפשט יותר משא"כ מדת המלוכה שהוא על עבדי' ורחוקים דוקא ועל הקרובים גם אם יהי' במספר מרובה אינו שייך ענין המלוכה, והדוגמא מזה יובן למע' דהתהוות העולמות לא הי' אפ"ל מהמדות עליונות שהן בבחי' גילוי ובבחי' קירוב כ"א מבחי' מל' שבא בבחי' נבדל, גם בחי' התנשאות שהו"ע המלך המרום לבדו, ה"ז ג"כ בבחי' כח נבדל מן העצמו' כבי' ובא בחי' ריחוק בבחי' מקיף לבד ולכן התהוות העולמות הוא מבחי' מל' דוקא.

קיצור. יבאר דהתהוות ב"ע הוא מבחי' מל' ולא משארי מדות עליונות שהם בקירוב ובגילוי, וע"ד כחות הנפש שהם גילויים מהנפש, אבל כח ההתנשאות ומדת המלוכה הוא כח נבדל בנפש ולכן הם חלוקים א) בעולם שלהם, העלם שישנו במציאות ואינו במציאות, ב) בהתגלות שלהם דהכחות גילויים, ומדת המלוכה כח נבדל, ג) בהתפשטות שלהם על קרובים ורחוקים ונבדלים, ולכן ההתהוות ע"י בחי' מל'.

יג) **אמנם** צ"ל והלא כתי'¹⁰⁹ בראשית ברא אלקים וראשית הוא בחי' חכ' הרי דהתהוות היא מבחי' חכ' וכמו שתי' בראשית בחוכמתא ברא כו' וכתי'¹¹⁰ כולם בחכ' עשית וגו' ובתי' אי' בראשית בקדמין הרי ההתהוות הוא בבחי' כתר שנק' קדם ואיך הוא ההתהוות מבחי' מל' דוקא, אך הענין הוא, דהנה ידועי' דאצי' הוא בחי' ממוצע בין אוא"ס המאציל אל הנבראים, דתכלית הכוונה דאוא"ס הוא התהוות ב"ע, שהרי הכוונה בהתהוות העולמות הוא להיות לו ית' דירה בתחתונים, דתנאי התנה הקב"ה במע"ב אם יקיימו ישראל את תורתו כו'¹¹¹ ושיהי'

108) ועמ"ש מזה במ"א בדי' שמח תשמח רניו [סה"מ תרניז ע' קפא ואילך] – המשך תעריב ח"ג שבעה ערה 99.

109) בראשית א, א.

110) תהלים קד, כד.

111) ונת' ג"כ לעיל דיה ראשי המטות [תרע"ג (המשך תעריב ח"א ס"ע שיח ואילך)] – המשך

תעריב הנ"ל הערה 99. וראה לקמן פרק טו.

112) ראה שבת פח, א. ע"ז ג, א. ה, א.

גילוי אלקות בעולם ע"י עבודה דוקא דכוונה זו נשלם בעולמות ב"ע דוקא, והגם דכתר דאצי' הוא רצון פרטי להתהוות האצי' מ"מ עיקר הכוונה בזה הוא שיהי' התהוות ב"ע, וכמ"ש בס"ב פל"ו והנה תכלית השתל' העולמות וירידתן ממדרי' למדרי' אינו בשביל עולמות העליונים אלא התכלית הוא עוה"ז התחתון אשר כך עלה ברצונו ית' להיות נח"ר לפניו ית' כד אתכפיא סט"א¹¹³ ואתהפך חשוכא לנהורא שיאיך אור ד' א"ס ב"ה במקום החשך והסט"א של כל עוה"ז כולו ביתר שאת ויתר עז ויתרון אור מן החשך¹¹⁴ מהארמו בעולמות עליונים¹¹⁵, וז"ש¹¹⁶ כל אשר חפץ ה' עשה דבחי' עשי' והתהוות היש זהו מבחי' חפץ ורצון ה', כי הרצון דאוא"ס ב"ה הוא בהתהוות היש דוקא, רק בכדי שיהי' הרצון בערך להיות בבחי' מקור ליש, והיינו שיהי' בחי' רצון גלוי על מציאות יש ויהי' בערך להיות בחי' מקור ליש ע"ז הוא האמצעי דאצי', דהנה בחי' הכתר הוא למע' מבחי' הגילוי עדיין, דעם היות שהוא בחי' רצון להתהוות ה"ז בתכלית ההעלם עדיין ונק' סדכ"ס שסתום גם מבחי' חו"ב וכ"ש שהוא סתום לגמרי לגבי ב"ע ואינו בגדר רצון גלוי להתהוות היש, וכ"ש שאינו בגדר ערך להיות מקור ליש, והגם דבחי' כתר נק' ראשון לנאצלים הנה הכוונה הוא שהוא מובדל מהם וכ"ש מבי"ע, וע"י הע"ס דאצי' בא הרצון ממדרי' למדרי' עד בחי' מלי' דאצי' שהוא בחי' רצון גלוי להתהוות ב"ע ובערך להיות בבחי' מקור להם, וראשית התגלות הרצון הוא בבחי' חכ' שנק' ראשית שהוא בחי' מקבל מראשון, והיינו מפני שהחכ' מאין תמצא¹¹⁷ מבחי' אין דכתר¹¹⁸ והוא ראשית הגילוי מעצמות העלם הכתר, וזהו בראשית ברא דבחי' חכ' הוא בחי' התגלות הרצון מבחי' הכתר, דכמו שבא בבחי' חכ' ה"ז בחי' ראשית שיש לו שייכות לבחי' אחרית שהוא בחי' מל', ומ"מ בחכ' הוא בבחי' פשיטות עדיין ומצטייר יותר בבחי' בינה שז"ע כלם בחכ' עשית¹¹⁹ בבינה¹²⁰.

(יד) והנה בפלה"ר ש"ג פ"ב הביא בשם הוהר בראשית¹²⁰ גלופי¹²¹ אגליף ההוא סתימאה קדישא (כתר) גו מעוי בחדד¹²² טמירא (דעת שבחכ') דנקיד בנקודה דנעיץ כו', והיינו דמבאר אופן ההמשכה מהכתר אל החכ', וכ' דחכ' נק' נקודה דנעיץ להיותה דבוק בהמדרי' דאחרי', משא"כ כתר נק' נקודה דלא נעיץ מפני

113 ראה זהר ח"ב קכח, א. תניא פכ"ז (לד, א). לקרית ר"פ פקודי.

114 ע"פ לשון הכתוב – קהלת ב, יג.

115 עכ"ל אדה"ז בתניא שם (בשינויים קלים).

116 תהלים קלה, ו.

117 איוב כח, יב.

118 ראה זהר ח"ב קכא, סע"א. ח"ג קנח, ב. אגה"ק ס"ז (קכו, רע"א). סה"מ עטרית ס"ע תפד.

תרצ"ז ע' 89. תרצ"ח ע' 1. ושינ.

119 זהר ח"ג מג, א.

120 ג, ב.

121 כ"ה גם בפלח הרמון ובהמשך תעריב (שבהערה 99). אבל בוהר שם: גליפי.

122 בוהר, פלח הרמון והמשך תעריב שם: דחד.

שהוא מובדל, ומן החכ' מצטייר בכינה שבא יותר בכחי' התגלות, ובהקדמת הזהר ד"ב א' ע"פ¹²³ הוי' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אי' מלה סתימאה הוה קמי' קוב"ה וגלי במתיבתא עילאה ודא הוא בשעתא דסדכ"ס (דע כי אר"א סתומים גו ז"ן, אריך גו אר"א, עתיק גו אריך, אדם קדמון גו עתיק וא"ס ב"ה נגנו תוך א"ק והוא הנק' סדכ"ס, מק"מ) בעא לאתגליא (פי' רצה לגלות מלכותו)¹²⁴ עבד ברישא נקודה חדא (אבא¹²⁴) ודא סליק למהוי מחשבה צייר בה כל ציורי' (עיי' ציור אימא וזו"י)¹²⁵ חקק בה כל גליפין כו', דחקיקה הוא יותר מציור וכמ"ש הפרד"ס¹²⁵ בענין רשימה חקיקה כו' הובא בלקו"ת בהוספות ד"ה להבין מ"ש באוצ"ח¹²⁶, וכ"ש הוא בכחי' המשכת האור דכתר ממדרי' למדרי' עד בחי' מל', אבל ההתהוות הוא מבחי' מל', וזהו דאחר אומרו בראשית ברא אלקי' את השמים כו' דמרומו בזה כל הע"ס דאצי"ז¹²⁷ וכמ"ש בתוספתא דזהר בראשית דל"א ע"ב, נא' אח"כ והארץ היתה תהו, שלא הי' עדיין התהוות העולמות עד ויאמר אלקי' יהי אור דמבחי' דבור העליון דבחי' מל' נתהווה האור, וכן כל הנבראים, והנה בחי' מל' כלולה ג"כ מע"ס בחי' כתר מל' הוא בחי' הרצון למלוכה, וכמו עד"מ¹²⁸ המלך שמכתירים אותו בכתר מל' הוא שמעוררים בו הרצון למלוכה, ועם היות שיש בו ענין ההתנשאות מצ"ע ה"ז בהעלם בעצמו וההכתרה היא בהתגלות ההתנשאות שבא בחי' רצון למלוך, ואין זה עדיין בבחי' התנשאות על עם ממש, ובאמת הוא ההתגלות בהתנשאות עצמי שהי' תחלה בהעלם בעצמו ועיי' ההכתרה ה"ז יוצא ובהתגלות, ויש בוה ג"כ הרצון למלוך, ובפרטי' הוא ב' ענינים שנעשה עיי' ההכתרה הא' התגלות בחי' התנשאות עצמי שנעשה מוגבה ומרומם בעצמו בהתגלות, והב' הרצון למלוך בהתנשאות על עם, וגם הרצון הזה אינו עדיין התנשאות על עם להנהיגם ולהדריכם שזה בא דוקא אח"כ שהוא מושל ושולט, רק שהוא רצון גלוי להיות מתנשא על עם, והדוגמא מזה יובן במלכותא דרקייע בחי' מל' דאצי' דכתר מל' הוא בחי' רצון גלוי למלוכה, ואין זה עדיין בבחי' התנשאות על עולמות נבראים ונפרדים, והיינו דמבחי' זו אינו נמשך עדיין להיות התהוות העולמות כפוי"מ שזהו מבחי' מל' שבמל' שזהו בחי' ההתנשאות על עולמות בבחי' מקיף להיות ההתהוות העולמות, אבל בחי' הרצון למלוכה הוא רק הרצון להיות מתנשא כבי', וזהו"ע הכתר שממשיכים ברה"ה שהוא הרצון למלוכה כנודע זהו בחי' המלך הקדוש, וגם שזהו התגלות בחי' התנשאות עצמי, וזהו הבקשה מלוך על העולם כולו שעיי' הוא המשכת החיים על כל השנה שהו"ע גילוי אור פני מלך חיים.

קיצור. יקשה דכתי' בראשית בחוכמתא, ותרגם בקדמין, א"כ ההתהוות מצד הכתר וחכ', ויבאר שתכלית כוונת ההתהוות הוא ב"ע שבהם דוקא נשלם הכוונה

(123) תהלים ת, ב.

(124) מקדש מלך לוהר שם.

(125) ראה פרדס שער טו (שער אבי"ע) פ"ט. שער כז (שער האותיות) פכ"ז.

(126) לקי"ת ויקרא (הוספות) נד, א.

(127) ראה גם ד"ה בראשית ברא תרניא (סה"מ תרניא ע' פט ואילך).

(128) ראה גם בארוכה המשך ר"ה תרס"ה, תשי"ג. ובכ"מ.

העליונה להיות לו ית' דירה בתחתונים, והממוצע הוא אצ"י דתחלת הגילוי הוא בכתר והוא נק' ראשון אבל הוא נבדל עדיין, וראשית הגילוי הוא בחכ' שמקבל מראשון אבל הוא בחי' פשיטות עדיין, ומצטייר בבחי' בינה, יבאר לשוני הזהר גלופי אגליף ההוא סתימאה קדישא, בשעתא דסתימא דכל סתימין בעא לאתגליא, דבכללותן הוא סדר ואופן המשכת הרצון בהתהוות מהכתר לחו"ב ומדות עד ספי' המל', אבל ההתהוות בפועל הוא ע"י ספי' המל' דוקא, ויבאר דספי' המל' ג"כ כלולה מע"ס והרצון למלוכה הוא בחי' כתר מל' וממשיכים ע"י ההכתרה א) התגלות התנשאות עצמי, ב) הרצון למלוך, וזהו בקשתינו בר"ה למלוך על העולם כולו להיות גילוי אור פני מלך חיים בחיים טובים על כל השנה.

בס"ד, יום ב' דר"ה פ"ט

עלה אלקים בתרועה הוי' בקול שופר¹²⁹, והנה אלקים הוא מדה"ד והצמצום, והוי' הוא רחמים, דצמצום הוא העלם והסתלקות ורחמים הוא התפשטות וגילוי, דהעלם וגילוי הסתלקות והתפשטות הן הפכים זמ"ז אשר כן הוא עד רום המעלות הן במדר"י העליונות שאחר הצמצום הרי אלקים הוא העלם והסתר והוי' הוא גילוי, והן בהענינים שלפני הצמצום, וא"כ הרי השמות אלקי' והוי' הם חלוקים בענינם, וצ"ל מהו אומרו עלה אלקים בתרועה הוי' בקול שופר דמשמע דע"י התרועה שהו"ע תקיעת שופר הנה ע"י נכללים כ"א בעלה אלקים בתרועה והוי' בקול שופר, ועוצ"ל מפני מה תקיעת שופר בכלל נק' בשם תרועה דוקא דזהו מה שבשופרות מסיים בברכות שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים תרועה דוקא, ועוד מהו קול תרועת כו', דמשמע הפועל יוצא של התרועה שזהו קול התרועה.

טו) והנה עבודה דר"ה הוא בקבעומ"ש בפנימי' ועצמו' נפשו שמוסר ונותן א"ע במסירה ונתינה פנימי' בהתגלות לאלקות שהו"ע מסירות נפש שמוסר ונותן א"ע לגמרי מכל וכל, דע"י ממשיכים בחי' המשכה פנימי' ועצמי' מפנימי' ועצמו' אוא"ס ב"ה כבי' שהו"ע המשכת אור חדש ממש, וזהו זכרון ליום ראשון דע"י עבודה האמיתי' דר"ה ממשיכים אור חדש מפנימי' ועצמו' אוא"ס ב"ה כמו שהוא לפה"צ, וזהו זכרון ליום ראשון דזהו זכרון ממש לבחי' יום ראשון, הגילוי הראשון כמו שהוא לפה"צ, והענין הוא¹³⁰ דהנה כתיב¹³¹ אתה הוא הוי' לבדך, אתה הוא עצמו'

(129) תהלים מז, ו.

(130) בכל הבא לקמן (עד פרק יט) – ראה המשך תעריב ח"ג הנ"ל הערה 1 (ס"ע ארפכ"א-רצב).

(131) נחמ"י ז, ו. בהבא לקמן – ראה (נוסף להמצויין בהערה הקודמת) סה"מ תרנ"ג ע' רנח ואילך.

סה"מ תר"ס ע' מג ואילך. סה"מ תעריב-תרע"ז ע' נח. המשך תעריב ח"א ע' רעו. עורתי' ע' קיז ואילך. ד"ה

א"ס ב"ה, דוהו מה ששם שמים שגור בפי כל¹³² דהכל אומרים אתה, שהוא עצמו א"ס ב"ה ושגור בפי כל בהשוואה גמורה בעלי תורה ויודעי נסתרות ואנשים פשוטים כמו עמי הארץ נשים וקטנים דכולם שוים ממש ולית מח' תפיסא בך כלל דגם המח' הקדומה דא"ק שהוא הפרצוף הראשון אחה"צ ג"כ אינו תופס בעצמותו ית'. וזהו אתה שהוא בחי' העצמות הרי אינו שייך בו ית' הענין דהעלם וגילוי. והוא היינו בחי' אור א"ס דשייך בו העלם וגילוי, אך בחי' הוא אינו ההעלם של הגילוי אלא הוא בחי' העלם בעצם והיינו בחי' עצם האור שאינו כבחי' גילוי כלל והיינו דאין ענינו ענין הגילוי. והוא רק בהמשכה בעצמותו ית' וכמו עד"מ הכחות היוליים העצמיים עם היותם במדרי' כחות שהרי אינם עצם הנפש ואינם אלא כחות בלבד, ומ"מ ה"ה כחות עצמי' הכלולים בעצם הנפש וה"ה כמו העצם, דכמו שהעצם אינו בגדר גילוי בעצם כמו"כ הכחות עצמי' אינם בגדר גילוי בעצם, וכמו"כ הוא בעצם האור שאינו בגדר גילוי בעצם, והגם דאור הוא גילוי, אבל אין ענינו ענין הגילוי וכמב' במ"א בענין ה' הוא ושמ"כ¹³³. דהוא גילוי אבל אינו גם גילוי לעצמו. והוא רק מה שהוא בהמשכה בעצמו. וע"ד הכחות העצמי' היוליים כמו שהם כלולים בעצם הנפש שהם כמו העצם, ואינם ענין הכחות ומה שהם בהגדרה דכחות הכוונה מה שאינם עצם הנפש, כמו"כ הוא בעצם ההעלם דהוא, אבל הוי' הוא בחי' גילוי האור דא"ס רק שזה הגילוי בעצמותו, וז"ש לכדיך כמו שהוא לכדו הוא בבחי' אוא"ס שלפה"צ וזהו בחי' אצי' דכללות. והנה¹³⁴ בשם הוי' יש ד' אותי' דיש בזה ב' מדרי', והן בחי' י"ה ובחי' ו"ה והיינו הגילוי לעצמו והגילוי לזולתו, וכמו באצי' הפרטי' הרי יש ב' מדרי' חו"ב שהם ב' אותי' י"ה דשם הוי' דיו"ד כחכ' וה' בבינה וזו"ן הם ו"ה וכתי"ב¹³⁵ הנסתרות להוי' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו, דחו"ב הם נסתרות עדיין אבל זו"ן הן נגלות, הנה כמו"כ¹³⁶ באצי' הכללות הן ב' המדרי' בחי' אור המאיר לעצמו ומה שמאיר לעצמו אור השייך אל העולמות והוא בחי' עצם האור (כמו ההעלם של הגילוי) מבחי' התפשטות האור, וידוע¹³⁷ שבאוא"ס שלפה"צ הנה ב' מדרי' אלו הן מקור ושרש דב' המדרי' דממכ"ע וסוכ"ע כמו שהן אחר הצמצום דהנה בחי' התפשטות האור בזה הוי' עליית הרצון על ההשתל' וכמו"ש בע"ח¹³⁸ כשעלה ברצונו הפשוט להאציל ולברוא

המלאך הגואל תרצ"ד פ"ב. דיה חכמות בחוץ תרונה תרצ"ד פ"ב (סה"מ תרצ"ד. סה"מ קונטרסים ח"ב רצו, א ואלך). סה"מ תשי"א ע' 149. דיה וחוקת והיית לאיש תשכ"ח פ"ב (סה"מ מלוקט ח"ג ע' רכב).

132 ראה תרי"א וירא יד, ב. מאמרי אדה"ו ענינים ע' סח. ע. המשך תעריב, סה"מ תר"ס, עזרי"ת ותרצ"ד שבהערה הקודמת. ועוד. וראה גם ד"ה מרגלא כפומי' דרבא שנה זו פיה (לקמן ע' 110). ד"ה גדול יהי שנה זו פ"ב (לקמן ע' 237).

133 ראה סה"מ תרנ"ז ע' קפט. המשך תעריב ח"ב ע' איבג ואלך. סה"מ תשי"א ע' 5. וראה דרושים שבהערה 130-131. ועוד.

134 ראה סה"מ תרנ"ז, המשך תעריב וסה"מ תשי"א שבהערה הקודמת.

135 נצבים כט, כח. תקריז תיקון י'.

136 ראה סה"מ תרנ"ז שם. סה"מ תר"ס, עזרי"ת, המשך תעריב וסה"מ תרצ"ד שבהערה 131.

137 ראה המשך תרס"ז ע' קפח ואלך. ובכ"מ.

138 שער א (דרוש עגולים ויושר) ענף ב. וראה שם שער הכללים רפ"א.

כו' שזהו מקור ושרש דבחי' ממכ"ע שהרי בעליית הרצון שם הוא ההשערה על ע"ס ועצם האור שהוא למע' מעלות הרצון דאינו שייך שם ע"ס כ"א ספ"י עד אין קץ ה"ז מקור ושרש דבחי' סוכ"ע.

קיצור. יבאר דע"י הקבועמ"ש דר"ה שהו"ע ההנחה בהתגלות לאלקות ע"י"ז ממשיכים אור חדש זכרון ליום ראשון. זכרון ממש לגילוי ראשון כמו שהוא לפני הצמצום אצי' דכללות.

טז) והנה עולם האצי' הוא ממוצע בין אוא"ס המאציל ב"ה אל הנבראים¹³⁹, וטעם הדבר הוא לפי דאצי' הפרטית ענינה הוא בחי' הגילוי והוא לצורך העולמות והנבראים וכדאי' בזהר¹⁴⁰ דאצי' ע"ס הוא בגין דישתמודעין ב' כו', ובפרד"ס שער שם ב"ן ד' פ"א אי' דענין האצי' הוא בכדי שידעו אוא"ס והיינו דבכדי שהנבראים יהי' בהם ענין הידיעה והשגה באוא"ס ב"ה הוא ע"י האמצעי' דעולם האצי' שהוא ממוצע, כי עולמות הא"ס שלמע' מאצי' הוא בחי' העלם וסתימות ואצי' הוא בחי' הגילוי, ולהיות דאצי' הוא בחי' גילוי הנה גם בחי' חו"ב דאצי' שנק' נסתרות ה"ה ג"כ בחי' גילוי מה שלצורך העולמות¹⁴¹ וכידוע דחכ' הוא ראשית הגילוי וכמ"ש¹⁴² ויהי אור כו', ואי' בזהר¹⁴³ דא חכ', דחכ' הוא אור וגילוי, ועם היות דעיקר ראשית ההשתל' הוא בינה, מ"מ הרי חכ' היא ראשית הגילוי וכמ"ש¹⁴⁴ הוי' קנני ראשית דרכו, דהגילוי דשם הוי' בבחי' הקו הנה דרכו בעולם האצי' הוא בבחי' ראשית שהר"ע החכ' וכידוע דבענין המציאות בחי' בינה הוא הראשית, ובענין הגילוי בחי' חכ' היא הראשית, א"כ ה"ז גילוי שלצורך העולמות להיות בעולמות גילוי אוא"ס וכנ"ל¹⁴⁵ בהפרש שבין ראשון וראשית דראשון הוא בחי' כתר דגם היא נקודה, אבל דלא נעיץ שאין לה שייכות להמדר' שלמטה ממנו שזהו"ע ראשון שהוא מובדל, משא"כ ראשית היא בחי' חכ' דעם היותה ג"כ בבחי' נקודה עדיין שהיא בבחי' פשיטות עדיין אבל מ"מ הוא נקודה דנעיץ ומהאי טעמא נקראת ראשית דיש לה שייכות אל האחרות שהוא בחי' מל' ולכן הנה כל העלאת מ"ן מגיע עד בחי' חכ' כנודע, והוא מפני שחכ' הוא גילוי שלצורך העולמות והנבראים לכן מגיע שם העלאת מ"ן שלהם, ובדוגמא כזאת הוא ג"כ בבחי' אצי' דכללות שזהו ג"כ בחי'

139) בכ"ז – ראה סה"מ תרע"ח ע' רצג. שם ע' רצו. סה"מ תרצ"ו ע' 69 ואילך. שם ע' 79 ועוד. וראה לעיל רפ"ג.

140) ח"ב מב, ב.

141) וכמשנתל' (ר"ה נחמו) [תער"ב (המשך תער"ב ח"א ס"ע פא ואילך)] – המשך תער"ב הנ"ל

הערה 130.

142) בראשית א, ג.

143) ראה זהר ח"א כב, א ובנצוצי אורות שם. זהר שם, ב. סה"מ תרפ"א ע' רמא (ומציין שם לזהר

ח"א טו, ב). וראה סה"מ תרצ"ו ס"ע 63 ובהערה 9 שם.

144) משלי ח, כב.

145) פרק ג. וראה המשך תער"ב ח"ג ע' אריג ואילך.

הגילוי דאוא"ס וכנ"ל שהוא היינו בחי' העלם האור, ושמך הוא בחי' גילוי דגם האור כמו שהוא לעצמו הוא בחי' הגילוי דאוא"ס, וכל גילוי הוא לצורך ההשתל' שהרי לעצמו כבי' הרי אינו צריך להגילוי רק הגילוי הוא לצורך ההשתל' שיהי' אח"ז, ועם היות דהגילוי להאיר את העולמות הוא רק מבחי' התפשטות האור ועצם האור הוא רק לגלות עצמותו ואינו שייך אל העולמות דזהו מה שהוא שייך אל העולמות הוא מבחי' התפשטות האור, אבל מ"מ הרי הכל הוא בחי' הגילוי ולהיות שהוא גילוי הגם דזהו לגלות עצמותו אמנם מאחר שהוא גילוי הוא לצורך ההשתל', וגדולה מזו ידענו שגם הבחי' מה שבידיעת עצמו כבי' יודע את עצמותו, דבשמות הו"ע הד' אותי' י"ה דשם הוי' שבעצמו ב"ה, הוא ג"כ לצורך ההשתל'¹⁴⁶, והיינו שיהי' בנבראים הידיעה דאין קדוש כהוי', דכללות ענין הידיעה באלקות הוא ע"י האמצעות דאצי' דלולא התהוות עולם האצי' לא היו הנבראים יכולים לידע הענין דאוא"ס וע"י התהוות האצי' יש בנבראים ידיעה והשגה באוא"ס ב"ה, והנה קדוש ענינו שהוא מובדל ואי' בזהר¹⁴⁷ כמה קדישין אינון ולית קדוש כהוי', דקדוש דס' השתל' הוא שהמדרי' העליונה מובדלת מהמדרי' התחתונה, אבל קדוש הוי' שהוא קדוש ומובדל ולית אתר פנוי מיני', וידיעה והשגה זו בנבראים הוא לפי שכבי' בידיעת עצמו יודע את עצמותו א"כ הרי גם זה הוא לצורך ההשתל' ומאחר שכ"ז הוא לצורך ההשתל' הרי שייך לומר דההשתל' הוא שם בבחי' התכללות והעלם, והעלאת מ"ן דס' השתל' מגיע לשם, שהרי בבחי' התפשטות האור הי' השערה על כללות ההשתל' שיהי' אח"צ וגם בבחי' עצם האור הוא שההשתל' שם בבחי' התכללות והעלם וכמ"ש במ"א¹⁴⁸ דרשי האורות שזהו בחי' או"פ הוא מה שאוא"ס הבל"ג שיער בעצמו להאיר במדה וגבול, דלכן אור הקו הוא מין כנף¹⁴⁸, שהוא גילוי אוא"ס הבל"ג.

קיצור. יבאר דאצי' ממוצע בין המאציל ב"ה להנבראים והיינו בכדי שנבראים יהי' בהם ענין הידיעה באלקות וגם חוי"ב דאצי' שהם נסותרות הן לצורך ההשתל' וגם זה מה שבידיעת עצמו יודע את עצמותו הוא בשביל ההשתל'.

זו) והענין הוא, דהנה בהשתל' הע"ס הרי ידוע דהמדרי' התחתונה נמצאת כלולה תחלה במדרי' העליונה ויוצאת מהעלם אל הגילוי, וכמו עדי"מ שכל ומדות באדם שהמדות שבלב נולדים מן השכל, ולידתם הוא בדרך עו"ע שהעלול הוא כלול בעילתו רק שבהיות העלול כלול בעילתו הוא בדקות ורוחניות יותר מכמו שבא בהתגלות דכן הוא בשכל ומדות שאין כל חדש בעיקר מציאותם של המדות בהתפעלות שבלב כי כבר הי' כלולים בשכל שבמוח רק שהי' מתאחדים שם

146. וכמשנתל' (דיה נחמו) [תעריב (המשך תעריב ח"א ע' פכ ואילך)] – המשך תעריב הניל

הערה 130.

147. ח"ג מד, א (בשינוי לשון).

148. ראה המשך תעריב ח"א ע' מג ואילך.

148. (לשון חזיל – מנחות לט, ב). המשך תעריב שם.

ונחשבים שם כטפל לגבי עיקר שהעיקר הוא גילוי השכל וממילא המדות אינם במורגש ומתאחדים עם השכל, וכאשר אנו רואים במוחש בעבודה דקודם שנתפעל באהורי במורגש בלב ה"ה מתפעל באהבה ויראה בשכלו, דלהיותו מכיר ומשיג בוראו שנתפעל במוחו בחדוה אלקית או ביראה אלקית והן בחי' חו"ג המכוסים בשכל שאינם במורגש וכן הוא בהתכללות אותי' המח' בלב וכאשר מתפעל בלב שנק' הרהורי ליבא הרי אין כל חדש בהרהור אותיות המח' כי כבר היו כלולים בהבל הלב¹⁴⁹ אלא שבהיותם כלולים בהבל הלב לא הי' ניכרים, וכאשר מתפעל בלבו אז נעשים ניכרים, וכן הכל הדבור הי' כלול תחלה בהבל הלב כי הרכבה גשמי' באמ"ר שבהבל קול הדבור במורגש לזולתו הוא אותו ההבל שבלב בהרכבה באמ"ר רוחני' רק שהי' בהעלם ויצא לגילוי, וכידוע¹⁵⁰ שזהו"ע ז' הבלין עילאין וז' הבלין תתאין מהבל הדבור עד רום המעלות דכמו שז' הבלים שבמדות שבלב שנק' ז' הבלים עילאין לגבי ז' הבלים בדבור שנק' ז' הבלים תתאין כך ז' הבלים דמדות נק' ז' הבלים תתאין לגבי ז' הבלים דבינה, וכמו"כ גם ז' הבלים דבינה נק' תתאין לגבי חכ', עד שגם ז' הבלים דחכ' נק' ז' הבלים תתאין לגבי ז' הבלים דמדות שבכתר וכך עד רום המעלו' וכידוע בענין הבלים דא"ק. והנה כמו שהמדות כלולים בהעלם בשכל הנה כמו כן יש התכללות דשכל בלמע' מן השכל והיינו בהכחות רצון ותענוג ועם היות דהכחות רצון ותענוג הם נבדלים בערך מן השכל הוא או"פ המתיישב בכלי, משא"כ רצון ותענוג הם כחות מקיפים והם נבדלים בערך מן השכל מכל מקום הרי יש שם ההתכללות דשכל וכמו שאנו רואים בעבודה שבלב בנקודת הרצון שלמע' מהטעם דמ"מ יש בזה טעם לרצון ועם היות דטעם זה הוא בהעלם מאד אבל מ"מ ה"ה יוצא לגילוי מהעלמו אח"כ כשאומר טעם לרצון זה, דזה גופא הוא הוראה דבלמע' מן השכל נמצא שכל בהתכללות, וכשם שהשכל הוא כלול בהעלם בלמעלה מן השכל, הנה כמו"כ יש התכללות של הכחות רצון ותענוג במקור הרצון והתענוג והיינו במדרין' יחידה שבנפש דמשם ימצא כל רצון וכל ענג בדבר מה. אמנם דעת לנבון נקל להבין דהגם שכל הכחות מתכללים זכ"ז תחתון בעליון, ומ"מ הרי ההתכללות אינו דומה בכל המדרין' והיינו דאינו דומה התכללות המדות בשכל להתכללות השכל בלמע' מן השכל, דהמדות גם בהתכללותן בשכל הן במציאות מדות ממש שהו"ע התפעלות רק שהוא שכלי משא"כ השכל בהתכללותו בלמע' מן השכל אינו במציאות שכל ממש, וכנודע¹⁵¹ בענין ח"ס שהוא הטעם שבהרצון שהוא למע' מן השכל לגבי שכל שז"ע שתוק כך עלה במח¹⁵². וע"ד כח המשכיל שאינו מציאות שכל כלל והוא רק ענין שכלי וכן הרצון בלמע' מן הרצון הוא יותר בהעדר המציאות, ומ"מ ה"ה כלול בהמקור לרצון.

149) ראה לקי"ת אחרי כה, ג. מקומות שבהערה הבאה.

150) ראה ביאוריו להצ"צ ח"ב ע' תתפב ואילך. שם ע' תתצו ואילך. סה"מ תר"ל ע' קסג ואילך.

תרל"ד ע' רכ ואילך. תרנ"ח ע' קסו ואילך. תרצ"ט ע' 151 ואילך. ועוד.

151) המשך תעריב ח"א ס"ע כב ואילך.

152) לשון חז"ל – מנחות כט, ב.

קיצור. יבאר דבהשתל' הע"ס המדרי' התחתונה כלולה בהמדרי' העליונה, דבור במח', מדות בשכל, שכל בלמע' מן השכל, רצון ותענוג ביחידה ויבאר שהם חלוקים באופן התכללותם.

(יח) והנה ככל המשל הזה דכחות הנפש שהמדרי' התחתונה היא כלולה בהמדרי' העליונה, מדות בשכל ושכל בלמע' מן השכל שהם רצון וענוג, ורצון וענוג ביחידה שבנפש, הנה כמו"כ יוכן הדוגמא מזה למע' בספי' העליונות דבחי' מדות עליונות דז"א דאצי' כלולים בבחי' הבינה שז"ע הגילוי דשם ס"ג וכידוע דשם ע"ב בחכ' ושם ס"ג בבינה, והמילוי דשם ס"ג הם המדות הכלולים בבינה וידוע במ"א דבספי' הבינה הוא אות ה' ראשונה דשם הוי' דרגל הקצר שבה' ראשונה זהו התכללות המדות בבינה כמ"ש בבה"ז פ' בלק¹⁵³ ע"פ¹⁵⁴ כי מראש צורים ובלק"ת ד"ה אלה מסעי הבי¹⁵⁵, וכמו"כ כלולים המדות דחכ' שז"ע כי מראש צורים כמ"ש בבה"ז שם, רק שהן בבחי' העלם ביותר והז"ע ו"ק דאבא, וכן הבינה כלולה בחכ' וכמ"ש באד"ז¹⁵⁶ האי חכמתא אתפשט ואפיק מיני' בינה, וכן חכ' כלולה בכתר וכמ"ש והחכ' מאין תמצא בחי' אין דכתר והוא בחי' ח"ס חכ' שבכתר עד גם בחי' הכתר שהוא בחי' ע"י וא"א (שנק' רצון וענוג למע' מהשכל וחכ' כנודע) גם הם היו בבחי' העלם בעצמות המאציל שלמעלה מבחי' כתר דאצי' עד התכללות הראשונה דבחי' א"ק שנק' אדם הראשון¹⁵⁷ פרצוף הראשון דאחה"צ שכולל כללות ההשתל' שאחה"צ וכמו"כ באוא"ס שלפה"צ הנה בחי' היותר אחרונה שבאוא"ס כמ"ש בע"ח¹⁵⁸ כאלו נא' מל' דמל' שבא"ס ה' כלול בעצמות אוא"ס ובא לידי גילוי בעצמותו כשבא במחשבתו ורצונו הפשוט להאציל כו'. וממילא מובן שיכול להיות עלי' והתכללות בבחי' העלאת מ"ן מתחתון לעליון עד רום המעלות במדרי' היותר עליונה שהוא שם בבחי' התכללות בתכלית ההעלם עכ"פ. אך כ"ז הוא בחי' הגילוי דאוא"ס גם באוא"ס שלפני הצמצום, אבל בחי' העלם האור שאינו בגדר גילוי כלל ואינו בגדר מקור כלל אין מקום לומר שיהי' שייך לומר שנמצא כלול שם גם בהעלם ביותר, דהנה כל שהוא בבחי' גילוי אור הגם שהגילוי הוא לעצמו יבא לידי גילוי לזולתו ג"כ, והיינו דמאחר שהוא בבחי' גילוי בעצם יש לו שייכות אל הגילוי להזולת (דבכללות הוא רק ההעלם של הגילוי) וממילא שייך לומר שהגילוי אל הזולת נמצא כלול בהעלם, ולזאת הנה ההמשכה הוא רק גילוי מההעלם לא דבר חדש. דכמו"כ¹⁵⁹ הוא לפה"צ

153 קג, ספי' ואילך. וראה גם ביאורו להצי' חי' ע' תתקצג ואילך. אוהית כלק ס"ע תתקד ואילך. ד"ה ה' מלך תשליב (סה"מ תשליב ע' 212 ואילך).

154 בלק כג, ט.

155 פט, ד ואילך.

156 בוהר ח"ג רצ, א.

157 ראה אוהית ענינים ע' פו. סה"מ תרס"ח ע' קצד.

158 שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"א.

159 ראה המשך תרס"ז ס"ע תקטו. סה"מ עטר"ת ע' קצט. ועם הגהות והוספות כו' - ד"ה טוב שם

תרפ"ז (סה"מ תרפ"ז ע' קנח): ד"ה אריא עתידין צדיקים תרצ"ד (בטה"מ תרצ"ד): ד"ה אתה הראית תשיג פכ"ה (סה"מ תשיג ע' 65).

בבחי' עצם האור דהיינו בחי' אוא"ס שקודם עלות הרצון מאחר שהוא בחי' גילוי לעצמו כבי' יש לו שייכות אל בחי' התפשטות האור שבעצמותו, ולכן¹⁵⁹ גם בעצם האור יש בחי' ספי' רק שהן ספי' עד אין קץ¹⁶⁰, אבל בחי' העלם האור שלמע' מגדר גילוי לגמרי הרי מצד מדרי' זו יכול להיות שלא יהי' בחי' גילוי כלל לא לעצמו ולא לזולתו¹⁶¹, וממילא בבחי' זו אינו שייך התכללות, וממילא ה"ז למע' מהעלאת מ"ן וההמשכה משם הוא בחי' אור חדש והמשכה זו ממשיכים ע"י עבודה דר"ה דעיקר העבודה דר"ה הוא בתשובה וקבעומ"ש במס"נ שמוסר ונותן א"ע בהתגלות לאלקות לכן עי"ז ממשיכים בחי' אור חדש.

קיצור. יבאר דמדות ז"א כלולים בבניה, מילוי דשם ס"ג, בינה בכח', חכ' בכתר, וכתר במאציל העליון, וכן בלפני הצמצום בחי' התחתונה שבעצמות כלולה בהעצמות, ובכולם שייך העלאת מ"ן, אבל העלם האור שאינו בגדר גילוי הוא המשכה חדשה ממש.

(ט) והנה¹⁶² ר"ה הוא יום הדין ומשפט וכתיו¹⁶³ ויהי היום ויבאו בני האלקים להתיצב על הוי' ויבא גם השטן בתוכם להתיצב על הוי', ותרגם והוה יום דינא רבא יום שבוק סרחוניא¹⁶⁴, דר"ה הוא יום שבוק סרחוניא, דסרחוניא הם ענינים החומרים, דיש מצ"ע הוא מות ורע ונק' סרחוניא, ור"ה הוא יום שבוק סרחוניא שהו"ע עזיבת החומריות והישות וכנ"ל דעבודת ר"ה דגם בגשמיות האכו"ש כו' העיקר הוא אצלו הכח האלקי והכוונה אלקית שבהם, ובר"ה באים בני האלקים להתיצב על הוי' והיינו דכח מדת הדין מתיצב נגד מדת הרחמים¹⁶⁵ והוא לפי שבר"ה הנה כל הספי' הם בעלי' והסתלקות למע' ובחי' בינה מסתלקת מהמדות ומה מתעורר בחי' הדין, וכידוע דבר"ה הנה אז מסתלקים בחי' המוחין דז"א שז"ע בחי' דורמיטא

160) בהמשך תעריב הגיל הערה 130: ועמ"ש בדרוש יו"ט של ר"ה דבחי' עצם האור והתפשטות האור והי' אחד וקדמון. - ראה המשך תרס"ו שבהערה הקודמת.

בענין ספירות אין קץ - ראה תו"א מג"א צב, ג. מאמרי אדה"ז הנחות הר"פ ע' קסט. ועם הגהות והוספות כו' - אוה"ת שהי"ש ח"ג ע' קצב ואילך. וראה גם אוה"ת ענינים ע' רפה ואילך. סה"מ תרנ"ז ס"ע קצא ואילך. הגהות כ"ק אדמיר (מהורשיב) נ"ע לדיה פתח אליהו שבתוריא - תרנ"ח (ע' נו). המשך תרס"ו ע' קפד ואילך. המשך תעריב ח"א ע' כו ואילך. ועוד.

ולהעיר מסדיה ראה אנכי דש"פ ראה תשמ"ז (רשימת השומעים בלתי מוגה): . . . ואף שידועה השאלה בזה איך אפשר להיות מציאות של ספירות ויחד עם זה אין קץ, מ"מ א"ז דער ענין, כי כן מבואר בכמה מאמרים, וכן מובן גם בשכל הפשוט.

161) וכמ"ש מזה באורך בדיה שמח תשמת, רנ"ז [סה"מ תרנ"ז שבהערה הקודמת] - המשך תעריב הגיל הערה 130.

162) בכל הבא לקמן (עד פרק כה) - ראה המשך תעריב ח"ג הגיל הערה 1.

163) איוב ב, א. וראה זהר חיב לב, ב ובכרמ"ז שם. ח"ג רלא, א. ועוד.

164) בתרגום שלפנינו: סרחניא.

165) ראה גם תורת חיים וירא ק, ד. קט, א ואילך. ויגש צה, א. מאמרי אדמיר האמצעי דברים ח"א ע'

דז"א כנודע¹⁶⁶, וכדאי' בזח"ג דצ"ט ע"א¹⁶⁷ כד ההוא שופר עילאה דנהירו דכולא ב"י אסתלק ולא נהיר לבניו וכדו¹⁶⁸ דינא אתער, וידוע דשופר עילאה הוא בח"י יסוד אימא¹⁶⁹ דנהירו דכולא ב"י התגלות עתיק שבכינה דוקא¹⁷⁰, אסתלק ולא נהיר לבניו וכדו דינא אתער והיינו דע"י הסתלקות המוחין באים בני האלקים שמכח הדין שמתיצבים לנגד שם הוי' בח"י החסד והרחמים לתבוע דין ג"כ ואו ויבא גם השטן בתוכם שהוא בח"י גבורות קשות, דהנה בני אלקים הן מבחי' גבורות דקדושה עדיין וזהו שנק' בני אלקים, עד"מ הבן שמדקדק ביותר על כבוד האב כמו"כ בני האלקים הוא שמדקדקים ביותר על העדר העבודה והמשכת האורות ע"י המצות, דבר"ה כתי"י¹⁷¹ כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, דיש דין ומשפט על האלקות שימשיכו בני' בעבודתם¹⁷² וזה תלוי באופן העבודה בשנה העברה, ובזה הוא הדקדוק של בני האלקים שמדקדקים בהעדר העבודה ח"ו דשנה העברה שמחמת הדין שלהם שמדקדקים ביותר מסתעפים בח"י גבורות קשות כי כל המוסף גורע¹⁷³, וע"כ מהדקדוק שלהם ביותר מסתעפים גבור' קשות שזוהו הנק' שטן שבגימט' נחש ע"ה¹⁷⁴, וזהו ויבא גם השטן בתוכם להתיצב על הוי', דהשטן היא קלי' ואינו בערך כלל שיבא להתיצב על הוי' שהוא מדת הרחמים אבל כאשר בני האלקים שהם גבורות דקדושה באים להתיצב על הוי' נגד שם הוי' שהוא רחמים וחסד הנה זה נותן כח ח"ו גם בהשטן ר"ל דגם הוא בא להתיצב נגד החסד והרחמים, ולזאת הנה בר"ה הוא הוי' יחתו מריביו הן בני האלקים גבו' דקדושה שהם המריכים עם שם הוי' בח"י רחמים ולזה א' יחתו מריביו שיפלו וישברו ויהי' בהכנעה גדולה, ונק' מיתוק הגבור' וכאשר הגבו' נמתקים אז אין מהם שום יניקה ח"ו לגבור' קשות ואדרבא הנה יתן עז למלכו וירם קרן משיחו.

קיצור. יבאר דר"ה הוא יום הדין ומשפט ונק' יום שבוק סרחוניה הם הענינים הגשמי' ואו ויבאו בני האלקים גבו' דקדושה שמדקדקים ביותר על העדר העבודה שמוה מסתעף גבו' קשות ולזאת הוי' יחתו מריביו ואדרבא וירם קרן משיחו.

166) ראה פרי עץ חיים סער ראש השנה פרק ב. הם סער השופר ריש פרק א. פרק ד. ועוד.

167) הובא בפע"ח סער השופר שם (פרק ד). אוה"ת דרושים לריה סיע איסכו ואלר. סה"מ תריס

ס"ע ב.

168) בוהר שלפנינו: כדן.

169) ראה פע"ח סער השופר שם. רמ"ו לזהר שם. אוה"ת וסה"מ תריס סבהערה 166.

170) אוה"ת שם (במ"ס בוח"ב בסלח דסיג ע"ב). סה"מ תריס שם.

171) תהלים פ"א, ה.

172) ראה ספר היחזקות תורת שלום ע' 29: כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, שיש דין ומשפט

על האלקות שביעקב כמה גילוי אלקות יומסך לו בקיום התמיצ' שלו בכללות ימות השנה, כי עיקר הדין ומשפט הוא על חיים הרוחניים. ובהערת כ"ק אדמ"ר שליט"א שם: ראה תודיה ונתתמין (ריה טז, ב) – ולהעיר מהגמ"ר ה' תשובה פ"ג סק"א ובסיסה זו החזיק בלעזת ד"ה ור"י ביום ההוא יתקע סיד (נפ, ב) ור"ל.

173) לטון חז"ל – סנהדרין כ"א, א. ועוד.

174) ראה פרי עץ חיים סער חג המצות פרק ח.

כ) וביאור הענין הוא, הדנה גבורי' קשות ר"ל מסתעפים מגבו' דקדושה, והגם בדקדושה הנה מדת הגבורה היא קדושה ממש ומ"מ הנה בסופא בריבוי השתל' הרי דינין דגבורי' קשות ר"ל מתערין מינה, וכדאי' בזהר¹⁷⁵ רישא דעשו בעטפוי דיצחק, דרישא דעשו הוא כתר דקלי' דעשו הנה רישא דעשו בעטפוי דיצחק דשרשו דעשו הוא בחיצוניות דחיצוני' דגבו' דקדושה דיצחק שנק' פחד יצחק¹⁷⁶ ונק' סוספיתא דדהבא¹⁷⁷ פסולת דפסולת דגבו' עליונות דקדושה, והנה בעשו כתי¹⁷⁸ ועל חרכך תחי' שהחיות של עשו הוא מן החרב שזהו גבו' קשות ר"ל כמו חרב לה' מלאה דם כו¹⁷⁹, ויובן זה למעלה במה שאנו רואים למטה¹⁸⁰ בטבעי בני אדם שיש בהם רע גמור כרציחה וכחיות הטורפות ממש כשם שהחי' רעה הרי כל ענינה לטרוף ולדרוס, דאין זה לפי שרוצה לאכול כ"א טבעה הוא לטרוף ולדרוס ולשפוך דם כי זה מה שהיא טורפת ודורסת הוא החיות שלה, והיינו דמזה מה שהיא דורסת את זולתה ושופכת את דמה הנה מזה עצמה היא מקבלת חיות ועונג רב. אשר כמו"כ יש ר"ל בטבעי בני אדם שיש בהם רע גמור ר"ל, והיינו מי שטבעו רע לבריות הנק' בל' העולם א' שלעכטער מענטש, הרי נמצא בו הרע בפועל והוא שיפעול תמיד כל מיני רע לבריות גם לאוהביו ובי"ב הגם שאוהבם אהבת נפש ומתעלס עמהם מ"מ הוא מיצר ומעיק להם בכל מה שביכולתו, כי תמיד פניו זעומות, און איז כסדר ניט צופרידין, און ווי מי טוט איז אַלץ ניט גוט פון קיין זאך איז ער ניט צופרידין, אדרכא וואָס מי טוט איז אים אַלץ ניט גיפעלין, און האָט כסדר טענות צו דעם אַנדערין אפילו זיינע גוטע פריינט, און זיינע אײגענע בני בית און מאַכט זיי אַלע מאַהל איינג און שלעכט אין וואָס ער קען וככל מה שימצא איוה תואנה ובפרט כאשר ימצא איוה שגיאה שעשו בי"ב אז הוא מגדיל זאת פי מאה ומרחיב את הדבור בזה, איך כי בזה גרמו היוקות רבות ושופך את דמם ממש, ומכ"ש אם עשו איוה דבר נגד רצונו אז יתכעס ויקצוף במאד דאין מעצור לרוחו הקשה ומדותיו הרעים לקללם חי' בקללות נמרצות ואף גם להכותם מכות רצח וכנוקם ממש כחי' רעה שאינה מן הישוב כלל, וטעם הדבר הוא לפי שהוא איש רע בעצם וזהו חיותו בעצם מה שיצר וירע לזולתו אַט וואָס ער מאַכט דעם אַנדערין איינג און שלעכט דאָס איז זיין לעבין און חיות וזה מה שמתעלס עם אוהביו ובי"ב הוא רק מצד טוב שלו שמתענג בזה, אבל אינו רוצה בטוב שלהם ער טוט נאָר דאָס וואָס עם איז גוט און וואָס ער וויל, וויילע באַ אים איז דער עיקר ער און זיינע רצונות, דער זולת איז באַ אים גאָר ניט תופס מקום כלל אויף

175) כ"ה גם כשם הזור כסידור עם דאיה כב, א. תורת חיים לך פס, ד. סה"מ תרנ"ד ע' סה. המשך תערוב שבהערה 162. ולע"ע בצאתי כתיב"ע וחי' מ, יג. ולהעיר מסוטה יג, א. פרקי דר"א ספליט.

176) רצא לא, כב.

177) ראה תרא תלדות כ, ב. סה"מ תרנ"ד שבהערה 175.

178) תלדות כו, ב.

179) ירע' לה, ו.

180) בהבא לכתו - ההווה דיה אכר ברא סנה וו (תרפ"ט) פיה"ז (לקמן ע' 92 ואילך). וראה (נוסף

להבסך תערוב הגיל הערה 162) ביאה"ז לאדבורי האבצעי אכור קב, ד. מאברי אדבורי האבצעי במדבר

חיב ע' תסכו ואילך.

רעכענען זיך מיט אים, דער גאַנצער גוט זיינער איז מאַכען דעם אַנדערין ניט גוט, און פון דעם איז ער מקבל חיות, וואָס דאָס איז פאַרקערט כמו באיש הטוב בעצם, דאיש הטוב בעצם הרי ישמח ויהי, ער פרייט זיך און לעבט פון דעם שהטיב לזולתו כן הוא להיפך באיש הרע בעצם דחיותו הוא ממה שמיצר ומעיק לזולתו, וכיכ הגיע הדבר של רע כנפשו עד שגם אם יכשלו אנשים ויזוקו יקבל חיות כנפשו ושמח ומתענג מאד כעל כל הון גם שאינו שונאו כלל רק מפני עצם טבעו הרע יגל וישמח מאד בתקלת חבירו ולהיפך כאשר יתעלה חבירו באיזה עושר או כבוד וכהצלחה במע"י או בחי' בניו כו', יצר לו מאד ויעצב לו ע"י (בל"א ער פּערגינט ניט) ונק' צר עין דעינו רעה בשל אחרים וכי' מצד עצם טבע הרע שבו, ויש בזה כמה מדרי' זו למע' מזו בעומק רע ר"ל, ויש בחי' רע שהוא דק יותר והוא כמו שאדם מתפעל בשמעו איזה דבר לא טוב שעשה חבירו, שמדבר בזה ומגדיל זאת ומרחיב הדבורים בזה ואין זה שהוא אומר דבר שקר או הגזמה, דהאמת הוא כן שחברו עשה דבר לא טוב, אבל הוא מרחיב זה במאד, ומסביר גודל הלא טוב דכאשר פלוני עשה דבר כזה, ואם איש כזה עשה דבר כזה הי' חזי חילול השם וצריכים חזי לענוש אותו יותר מכמו איש פשוט, והוא טוען בזה שצריכים לענוש ומגודל חפצו כעונש חבירו חזי הנה הוא עצמו נעשה שליח לעשות בו דין קשה בעצמו, והנה מלבד שהעונש שעושה הוא יותר על המדה הנה עושה זאת באכזריות גדולה ובפרסום רב לבזות את חברו להורידו ולהשפילו (היפך אמיתית הענין בהוכיח תוכיח כו', המבו' בד"ה אם רוח המושל כו' רפ"ד¹⁸¹) ולהתנקם בו, והנה אע"פ שבדבר המעשה שלו לחברו הרי מלובש בזה מה שהוא שונא לעושי רע, מ"מ האכזריות שעושה בעצמו זהו מטבע הרע שבו, וע"כ הוא דוקא מתפעל בזה ביותר מזולתו ולא מצד יראת שמים ואינו אלא מה שהוא מטעה א"ע בזה שהוא חושב עצמו לירא אלקי', ואשר עשייתו הרע הוא מצד היראת שמים שבו, והרא"י שהרי יש יראים ושלמים גדולים הרבה יותר ממנו ואינם מתפעלים כ"כ לעשות עונש קשה, דהלא העיקר הוא התיקון היינו התשובה וחרטה על העבר וקבלה על להבא ולא העונש חזי, ותקון נעשה כאופן אחר לגמרי, וכמבו' בד"ה הנ"ל בארוכה. והנה יש עוד רע דק מזה והוא מה ששכלו ולבו נוטה הכל לדין לראות ולעיין היטב רק ברעת חברו ולחייבו בכל דבר ולא יראה בו טוב כלל וידין זולתו לחוב תמיד וכמו חכמים המה להרע¹⁸² ולהיטיב לא ידע כלל, דזהו עוד דינים קשים שבפנימיות יותר והן שרש להרע שבפועל הנ"ל.

קיצור. יבאר דגבו' קשות מסתעפים מגבורות דקדושה ויבאר ג' סוגים בטבע בני"א (א) איש רע וקשה א שלעכטער, (ב) טבעו להתפעל מהלא טוב שעושה חבירו (חפץ בענשו, ג) שמביט ברע עין על חברו ודן אותו לכף חוב.

(181) טה"מ תרפ"ד ע' ריח ואלך.

(182) ירמ"י ד, כב.

כא) והנה¹⁸³ הדוגמא מכ"ז יובן בגבו' קשות שנק' שלוחי הדין והן מלאכים רעים דק"ג שכל עיקר חיותם הוא זה שנשתלחו להזיק לאדם בבחור¹⁸⁴ ר"ל דהיינו ע"ד הנ"ל בטבע בנ"א רעים בגשמיות כך ברוחניות יש מלאכים רעים שנק' שבט אנשים ונגעי בנ"א שפועלי' כל רע להזיק לאדם בעונש דין קשה ר"ל והן הנק' רצועה לאלקאה¹⁸⁵, ויש בזה אלפים ורבבות מדרי' ושרשם הכללי הוא השטן המקטרג כמא' עולה ומשטין ויורד ומקטרג¹⁸⁶ שזהו כל עיקר חיותו ובלעדי זאת אין לו חיות (כעלוקה שמושכת את הדם) ומה שעולה ומשטין זהו כמו איש רע בטבעו ששונא לחברו מפני שעשה לו דבר רע ולפי שכל מגמתו רק להרע לו ע"כ מוצא בו כל חוב לקטרג עליו כדי לענשו ואח"כ יורד ומקטרג כדי להוציא את הרע בפועל, והדק מרע זה הוא אשר שכלו ולבו נוטה לחוב הוא גבו' ודינים קשים עליונים יותר ומסתעף מזה ענין נתן עיניו במקדש ראשון והחריבו¹⁸⁷ לפי שיצר לו מהטוב של ישראל, וזה שיוורד משתל' גבורות הקשות מעליון לתחתון מפנימ' לחיצוני' ברבבות מדרי' עד שבא העונש בפו"מ וכולם מהדינים דכתר דקל' שנק' רישא דעשו שמקבל יניקה מעטפוי דיצחק, דלכאורה א"מ איך יכולים המה הגבו' הקשות ר"ל לקבל איזה יניקה מהקדושה שהן גבו' ממותקות שהן היפך מגבו' קשות ונק' גבו' שבחסד, בהיות שאנו רואים באיש הטוב בטבעו היפך ממש שכל חיותו העצמי הוא רק להיטיב ולא להרע כלל, ואמנם אם הוא איש קר בטבעו הנק' בלי"א א קאלטער מענטש, קאלטע בלוט, הרי יכלה כח טובו וחסדו מיד, וכל שהוא איש החסד בתגבורת גדולה זהו מצד שהוא איש חם ברחיחת הדמים בכל עניניו הנק' בל' העולם א הייסער מענטש זודיק בלוט, הנה או גם בענג שלו בשפע חסדו וטובו בא כרשפי אש החמימות ביותר, ע"כ יאיר אור חסדו בתגבורת גדולה בלי הפסק כלל ולא יכלה כחו לעולם ולא ינוח וישקוט עד שיעשה את הטוב בפו"מ, ויעמוד לכל מנגד להשפעה כי יש לו בזה חיות רב, ועצום כחו מאד עד שכל עיקר קיום החסד וסבת עמדתו ותקפו אינו רק מצד הגבו' רשפי אש התשוקה שבו ונק' גבו' שבחסד, וכמו שאנו רואים גם באור האהבה שבלב (שזה בחי' האור והפנימי' של החסד) אם הוא בקרירות כמים הנמשכים כו' הנה תכלה אורה במעט זמן כי יתקרר הלב במעט מעט עד שיבוטל לגמרי, ומש"א¹⁸⁸ זכור אב נמשך אחריו כמים שזהו אה' דאברהם אוהבי¹⁸⁹, היינו בחי' אה' בתענוגים שהוא אה' פנימי' שאין לה הפסק כלל כנודע. אבל כאשר כלולה מרשפי

(183) בהבא לקמן – ראה (כנוסף להמשך תעריב הנ"ל הערה 162) מאמרי אדמירר האמצעי וביאורי
הזהר הנ"ל הערה 180.
(184) = בכני חי' ומוזני.
(185) ראה זהר ח"א י"א, ב. חק"ז בהקדמה (י, ב). ת"ל (עג, א).
(186) ראה ב"ב טז, א.
(187) סוכה נב, א.
(188) פיזס גשם.
(189) ישעי' מא, ח.

אש התלהבות האהבה הנק' בזהר¹⁹⁰ שלהובא דרחימותא כמ"שו¹⁹¹ רשפי' רשפי אש כו', יש בזה חיות רב וכח עצום בלי יופסק אור האה' לעולם וכמ"שו¹⁹¹ כי עזה כמות אה' כו', ומים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה¹⁹² וכמ"כ הוא בבחי' החסד העיקר בחי' הגבו' שבה, וזה שכל עיקר השפע בא מבחי' הגבו' דוקא, וכמו שלחן בצמון¹⁹³ והרוצה להעשיר יצפין כו'¹⁹⁴, אשר ע"כ אע"פ שהוא ית' זן את העולם בחסד¹⁹⁵ וכן עולם חסד יבנה¹⁹⁶ כו', אבל הוא בבחי' גבו' שבחסד, וכמו שאנו אומרים¹⁹⁷ אתה גבור כו', ע"כ מכלכל חיים בחסד כו', לפי שכל עיקר הגבו' היא התגברות החסד כמ"ש¹⁹⁸ כי גבר עלינו חסדו, וזהו הנק' גבו' ממותקות.

קיצור. יבאר הדוגמא מהג' סוגים בטבעי בני"א בהמלאכים הרעים, שלוחי הדין, עולה ומסטין ויורד ומקטרג, ויקשה איך יכולים גבו' קשות לקבל יניקה מן הקדושה, ויבאר הענין דגבו' שבחסד.

(כב) **ובזה** יובן מ"ש¹⁹⁹ ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולוץ וערמון ויפצל בהם²⁰⁰ כו', שהן לובן ואודם חריג²⁰¹ כו', להיות שיש עוד מעלה בגבו' שבחסד שזה מעורר האה' והתשוקה בהמקבל וכמ"ש²⁰² שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני, דבכדי שיהי' וימינו תחבקני הקירוב בבחי' ימין מקרבת הוא ע"י בחי' שמאל דוחה דוקא²⁰³, וכמו דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב²⁰⁴, דדוקא דברים היוצאים מן הלב ברשפי אש הגבו' ה"ז מעורר את לב השומע, ויובן כמ"כ ככנס"י שזה שמתעורר רוח תשובה בתשוקה שבלב להו"י אחד לפרקים ועתים ידועים זהו כאשר יערה עלינו רוח ממרום²⁰⁵ כרוח המעורר אה' ותשוקה כלב המקבל וכמא' שלש

-
- 190) ראה זהר ח"ג פד, א. וראה גם כאכרי אדבריר האמצעי בראשית ע' תקנ. דברים ח"א ע' קעח.
 191) שה"ש ח, ו.
 192) שה"ש שם, ז.
 193) ראה שה"ש להצ"צ מצות בנין מקדש ס"ב (פו, כ ואילך).
 194) ראה ב"ב כה, כ: הרוצה . . שיעשיר יצפין, וסימנך שלחן בצמון. וראה תפ"ו תכ"ד (כט, ב).
 195) ע"פ ברכה ראשונה דברכת המזון.
 196) תהלים פט, ג.
 197) בתפלת העמידה.
 198) תהלים ק"ז, ב.
 199) ויצא לו.
 200) בפסוק: בהן.
 201) ראה זהר ח"א קס"א, ב. ד"ה ויקח לו יעקב באה"ת בראשית רכ"א, ב: פה"ם תרע"ח ע' עו. תרצ"ט ע' 108.
 202) שה"ש ב, ו.
 203) ע"פ לשון חז"ל כוטה מו, א. כנהדרין קו, ב. ילקוט שמעוני שה"ש שם. וראה לק"ש חס"ו ע' 73 ואילך.
 204) ראה ספר הישר לר"ת שער יג. ונבא בשליה סט, ב. סירת ישראל לר"ם אבן עזרא ע' קנו.
 205) ע"פ לשון הכתוב – ישע"י לב, טו.

משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר שאג ישאג כאריי²⁰⁶, והיינו רוח האה' עליונה המשפיע מבחי' הגבו' שבחסד עליון, ומזה יבא רוח התעוררות בכל נשמה דביע לעלות למעלה ברשפי אש התשוקה והיינו לעלות מביע לאצי' אפי' שלא הי' ככח ערכם לפשוט מגדר הגבול והצמצום שלהם בהשגה ומדות אהוייר שלהם, וכן כריה ועשיית דכתיב אריי' שאג כו', וידוע²⁰⁷ דאריי' רית אלול ריה יוכיפ כו', דהתעוררות תשובה בכאויא מישראל באלול וריה ועשיית הוא עיי' הגילוי מלמעלה בכחי' קירוב המאור אל הניצוץ²⁰⁸ שזהו מפני תוקף האה' עליונה לנשיי' ובא בכחי' גבו' דוקא וכמו חשף הויי' את זרוע קדשו²⁰⁹ שזהו בחי' גבו²¹⁰ וכמו נשבע הויי' בימינו ובזרוע כויי²¹¹ והיינו בחי' תגבורת האה' ותגבורת הגילוי, וזהו שפצל את המקלות מחשוף הלבן²¹² שכלול מבי' גוונים אדום ולבן בחי' חסד שכלול מגבו' כדי לחמם הצאן שהן הנשמות לעורר בהם האה' והתשוקה להעלות ולהתיחד ולהיות בהם ההולדה וההשפעה שזיע הצאן המקושרות וכמ"ש במ"א בענין והקשורים ליעקב²¹³, דכ"ז הוא בחי' גבו' ממותקות, אך לפי' דגבו' שבחסד שנק' גבו' ממותקות היה נבדל ונעלה בהיפך גמור מבחי' גבורות דרע דק"נ שנק' גבו' קשות, א"כ איך אפשר שמבחי' גבו' דקדושה דיצחק נמשך לרישא דעשו, וא"כ יוקשה אומר דרישא דעשו בעטפוי דיצחק, אך הענין הוא דהכל בא מסכה א' והוא מבחי' חום הטבע שברתיחת הדמים איך שכלול מדבר והיפוכו והא בהא תליא דחום הבא באה' וחסד היה תכלית שפע תגבורת החסד בחיות רב וכח עצום שבו כני' והוא עצמו כשבא לידי כעס ברתיחת חום גדול ירצח או יפול בתאוה רעה כמעשה בהמה כו', וכדוגמא לזה הוא היין שגורם חום, שהטוב שבחום שבו יעורר רב חסד וטוב ביותר מכפי המדה, וכמו שאנו רואין במוחש דאז מקרב לכל אפילו לשונאו, ומגלה כל עומק לבבו ויתן כל אשר לו באה' וחבה יתרה בדברי אה' והרע שבו יעורר הרציחה²¹⁴ וכמו כעס של ת"ח שנק' חויא דרבנן כויי²¹⁵, וכמו נתן עיניו בו ונעשה גל כוי²¹⁶, שהוא בחי' גבו'

- 206 ברכות ג, א. ושם: ועל כל משמר ומשמר יושב הקביה ושואג כאריי שנאמר (ירמי' כה, ל) ה' מרומם ישאג וממעון קדשו יתן קלו שאג ישאג על נהו.
 207 שליה ריש מסכת ריה (ריג, א). שם תושביכ ס' שופטים (שעה, ב). סידור שליה במקומו. וראה בהבא לקמן אוהית דרושים לריה ע' אתכב ואלך. שם ע' אתכה ואלך. וראה אוהית שבהערה 217.
 208 ראה סה"מ תרצ"ז ע' 158. תרחיץ ע' ב. ושינ.
 209 ישעי' נב, י.
 210 ראה זהר ח"ג ריד, ב וברמ"ז שם. אוהית שבהערה 207 (ע' אתכה).
 211 ישעי' סב, ח.
 212 ריצא ל, לו. וראה אוהית: שבהערה 201: 210.
 213 ראה מאמרי אדה"י: תקס"ה ח"א ע' מז ואלך: פרש"ת ח"א ע' קע ואלך.
 214 בהמשך תעריב הנ"ל הערה 162 (ע' ארצ): כרבה דשחט לר' זירא (מגילה ד"ו ב) (וזהו אשכול של ענבים סחטה לו כו' וכמ"ש במ"א).
 215 ראה שבת ק, א. ע"ז כו, ב.
 216 ברכות נג, א. שבת לד, א. ביב עה, א.

קשות רק שמלובש בקדושה להיות מאד בחרון על העובר רצון הוי' וכוונתו לש"ש שנוגע לו הדבר מאד כהא דרב ששת עם הצדוקי שלגלג על דברי חכמים והנהגתם ונתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות²¹⁶, ומ"מ הוא בחי' גבו' ממש עד שפועל בקללתו או בנתינת עיניו בו, אך שרשו מבחי' גבו' שבחסד דוקא וכמו שאנו רואים שכל מי שעבודתו בקדש בתפלה בהתלהבות אה' ברשפי אש יותר הלא אז יכעס יותר על העושה לא טוב וכמו משלהובא דרחימותא יבא יותר הכעס על המונע²¹⁷, ומכ"ז יובן איך שגבו' קשות באים ומשתל' מבחי' גבו' דקדושה.

קיצור. יבאר דגבו' שבחסד מעורר התשוקה והקירוב בהמקבל וזהו ענין המקלות דיעקב, ויבאר כי הכל תלוי בהחום הטבעי, ומי שעבודתו באה' דרשפי אש יכעוס יותר על המנגד לאור.

(ג) וזהו הוי' יחתו מריביו, דהנה בני האלקים הן בחי' גבו' דקדושה (המשתל' מהקו השמאל) ועומדים לנגד בחי' שם הוי' דחסד, אך מפני מה מתעורר בני האלקים למדה"ד ה"ז בא מהעלאת הכחות הדיניים הקשים מהמקטרגים רעים שעולה ומקטרג כנ"ל שהו המעוררים לבחי' הגבו' עליונות דקו השמאל, וישנם שיש להם הסתעפות ואחיזה בבחי' הגבו' דקדושה כנ"ל דרישא דעשו בעטפוי דיצחק כו' דמאה' ברשפי אש דוקא משתל' הכעס על עוברי רצונו עד שגם בחי' גבו' דקדושה מעוררים דין כענין שטענה מדה"ד בקר"ס מה נשתנו אלו מאלו²¹⁸, וזה פי' מריביו ל' פועל יוצא שפועלים וגורמים מריבה עליונה דקו השמאל בקו הימין, והנה בכדי שיתגבר כח החסד על כח הדין צ"ל ע"י שיומשך בחי' עזו וכח עצום בחסד שזהו מבחי' הגבו' שבחסד דוקא, שזה כל ענין הישועה שהוא מבחי' הימין ומבחי' הגבו' שבו שהוא תגבורת הכח והחיות וכמ"ש במ"א²¹⁹ בענין הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו²²⁰. אך זהו דוקא ע"י עליית והגבהת מדת החסד שעולה למעלה ממקור תולדות הקוין דימין ושמאל, והגם דמבחי' הגבו' שבחסד יכול להיות הסתעפות בחי' גבו' קשות ואיך יהי' משם הישועה בימין, אך באמת הנה מה שהתגבורת קשות מסתעפים מבחי' גבו' שבחסד זה כשהתגבורת הוא בהתגבורת על החסד והיינו שהנטי' יותר אל קו השמאל וכמו שאנו רואים באיש הטוב בעצם בהתגבורת החסד ויש בו ג"כ מבחי' הגבו' בתגבורת החיות ולעמוד נגד הדבר המונע מ"מ לא יכעס על הדבר המנגד ולא יענשו בעונש קשה רק או יתקנו שלא יהי' מונעו או ידחו באופן שיהי' תיקון לנפשו (וכהא דאמרו רז"ל (שבת ל"ג ע"ב) כל היכא דהוה מחי ר"א הוי מסי ר"ש שהר"ע

217) בהמשך תעריב הגיל שם: וכמ"ש במ"א על מאה"ז (ראה זחיג ער, סע"א) דכד ארי' ואריותא מזדווגי וי למאן דעבר בנייהו כו'. – ראה סידור עם דא"ח קפב, ג. שער האמונה פמ"ד. מאמרי אדמ"ר האמצעי במדבר ח"ב ע' שפ. אזה"ת נ"ד ח"א ע' תסו ואילך. ועוד.

218) ראה זהר ח"ב קע, ריש ע"ב. מכלתא בשלח יד, כח. ליקוט ראובני שם, כז.

219) ראה פירוש המלות לאדמ"ר האמצעי פרק סה (מא, ב).

220) תהלים צח, א.

התקון) והוא בעצמו יעמוד על חברו בתוקף ולא יתפעל משום מונע ומנגד, דזהו ההפרש בין טוב וחסד²²¹ דחסד הוא להשפיע להראוי וטוב הוא להשפיע גם לשאינו ראוי, והכוונה בזה הוא שעי"ה השפעה ה"ה מתתקן, וזהו לפי שבחי' טוב למעלה מבחי' הקוין דחוי"ג וכענין לית שמאלא בהאי עתיקא²²² דהיינו שלא יש גם בחי' ימין כי הוא למעלה מבחי' הקוין דימין ושמאל, ומשם הוא שיהי' השפעה ובבחי' תגבורת דוקא, ומבחי' גבו' זו אין שום הסתעפות דין ח"ו רק בבחי' טוב לבד וכמו באור²²³ פני מלך חיים²²⁴, וזהו דבכדי להתגבר על מדה"ד צ"ל העלי' וההגבהה בבחי' פנימי' הכתר שלמע' מהתחלקות הקוין דחוי"ג דהמשכה משם הוא בבחי' תגבורת העצמות, ועי"ז יחתו מריביו שהן בחי' הדינין קשים שלמטה ויכנעו לבלתי יתעוררו עוד בשום קטרוג כלל.

קיצור. יבאר דבני האלקים הם גבו' דקדושה, ומתעוררים לדין עי"ה ההעלאה מגבו' קשות ולזאת בכדי שיתגבר כח החסד על כח הדין הוא עי"ה הגבהת החסד במדרי' שלמעלה מבחי' קוין, ויבאר ההפרש בין חסד לטוב.

(כד) ובזה²²⁵ יובן מ"ש²²⁶ נצב לריב הוי' ועומד לדין עמים, וכן אנו אומרים²²⁷ ואתה עמדת להם בעת צרתם, דריב ודין הוא בעמידה דוקא, והענין הוא דהנה ידוע ההפרש בין עמידה לשיבה²²⁸ דבישיבה ראשו נשפל למטה מקומתו ורגליו מוגבהים מן הארץ (דהיושב על כסא רגליו הן ע"ג שרפרף). בעמידה הוא להיפך שראשו הגבה למע' בזקיפת הראש ורגליו עומדים בארץ בהשפלה יותר מבישיבה, והדוגמא מזה למע' הוא משארז"ל (עי"ז ג' ב') י"ב שעות היום, שלש שעות ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה, שניות יושב ודן כו', שלישית יושב וזן כו'. עד"מ למלך בישבו על כסאו לדין אנשי מדינתו הרי המוחין הם בהשפלה, שהרי המדות חוי"ג נמשכים מן השכל שבראש, וכאשר יצטרך לדין איזה דבר בין אדם לחברו יורד אור השכל במדותיו שבלב אם לזכות או לחוב וה"ז שפלות וירידה לעצם השכל שבמוח לגבי זה כמו שהוא יושב לעצמו ולומד לעצמו, כך ג"ש

221 ראה סה"מ עתיר עי' צח ואילך. שם עי' קה ואילך. המשך תעריב ח"א ריש עי' תפו.

222 זהר ח"ג כקט, א. ועד"ז שם רפט, א.

223 משלי טז, טו.

224 בהמשך תעריב הנ"ל הערה 162 (עי' אירצא) מצייין: ועמ"ש בד"ה תקעו עתיר בענין אך טוב

וחסד ירדפוני. – ראה סה"מ עתיר שם (עי' קו).

225 להמבואר בפרק זה – ראה (נוסף להמשך תעריב המצויין בהערה 162) ד"ה ואתה ברחמך

הרבים תשיז (סה"מ תשיז עי' 70 ואילך) – שחלקו מיוסד על המשך תעריב הנ"ל שם.

226 ישעי' ג, יג.

227 נוסח הודאת, על הנסיים' דחנוכה.

228 בהמשך תעריב הנ"ל הערה 162 מצייין: עמשנתיל ד"ה לך ה' [תרע"ה]. ואולי צ"ל: ד"ה

בראשית וד"ה אלה תולדות נח תרע"ה (המשך תעריב ח"ב עי' תשא ואילך). וראה גם אוה"ת בהעלותך עי' שנט ואילך. סה"מ תרניד עי' קסב ואילך.

הראשונות הקר"ה יושב ועוסק בתורה לעצמו כבי' שניות יושב ודן שזהו שיוורד ונמשך במדות עליונות דאצי' לדון העולמות כמ"ש²²⁹ יושב ה' מלך לעולם, וכמשל היושב על כסא שראשו מושפל כך הו"ע השפלת המוחין במדות שזהו בחי' חיצוני' המוחין שבאים בבחי' ירידה בהמדות אך רגליו מוגבהין, הענין הוא כידוע דרגלים הוא הילוך אור השפע לנבראים דבי"ע כמ"ש²³⁰ והארץ הדום רגלי, והוא בחי' נה"י דז"א שהן כלי השפעה כנודע. ובשעה שיושב לדון בבחי' ירידת חיצוני' המוחין במדות חג"ת, אז הרגלים שהן בחי' נה"י מוגבהים מן הארץ. והיינו שאותה ההמשכה אינה יורדת בבחי' השפעה לבי"ע רק אח"כ יושב וזן שזהו ההמשכה דבי"ע היו המשכה בפ"ע דאותו האור שנמשך בבחי' חג"ת אינו נמשך בבחי' השפעה למטה, דכן הוא אופן ההמשכה בס' והדרגה בהשתל' שאינו נמשך האור העליון כמו שהוא אל התחתון רק בחי' חיצוני' לבד, והיינו דרך חיצוני' שבעליון נעשה פנימי' אל התחתון, אך בעמידה נזקף הראש שהוא בחי' המוחין שכראש שעולים לבחי' עצמותם בלתי ירידה והשפלה לדון דבר מה, והיינו גילוי בחי' מוחין העצמיים שלמע' מבחי' המדות, ורגליו עומדים על הארץ היינו שאותו האור עצמו נמשך למטה בבי"ע, וכידוע דבהמשכת אור עצמי לא יש בחי' התחלקות כמע' ומטה ונמשך עד למטה מטה, וזהו נצב לריב הוי' ועומד לדין עמים דהנה בעמידה לריב יש יתרון מעלה גם מלימוד החכ' לעצמו בשכל העצמי שלו שלמע' מישיבה למשפט שהרי גם בישיבתו בלימודו הוא קם מישיבתו לריב עם מנגדו שזה מורה הגבה יתירה על עצם כח שכלו לעצמו, ולמע' היינו בחי' פנימי' ועצמי' המוחין דחוי"ב שמבחי' פנימי' הכתר ונמשך למטה בבי"ע עד למטה מטה לנצח להמנגד להכניעו ולהשפילו לגמרי. וזהו וגי"כ ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם עמידה דוקא דהיינו גילוי בחי' פנימי' המוחין שזהו בחי' הגבהת הראש ורגליו עומדים על הארץ ונמשך האור גם למטה, שזה המשיכו ע"י המס"נ שלהם, דהמלחמה ההיא היתה מלחמה רוחני' להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצוניך, דבעניני התורה ומצות שמובנים ומושגים גם בשכל אנושי לא לחמו בזה, ועיקר מלחמתם היתה להשכיח את ישראל כי הוא תורתך והם חוקי רצונך וכאשר ישראל עמדו בכל תוקף עוז המס"נ שלהם הנה עי"ז המשיכו בחי' הרחמים רבים העצמי'. וזהו ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם דצרתם של ישראל היא צרתו ית' וכמא²³¹ כל הנוגע בהם כאלו נוגע בבבת עינו לזאת בעבודתם כמס"נ המשיכו המשכה עצמי', אשר מזה הוא כי נמסרו גבורים ביד חלשים וזדים ביד העוסקי' בתורה (וכמ"ש במ"א²³² בענין עסק התורה, ההתעסקות בתורה שהוא למע' מלימוד התורה וכפרט ההתעסקות כמס"נ כו'). והנה תקיעת שופר הוא הקריאה

(229) תהלים כט, י.

(230) ישעי' סו, א.

(231) ע"פ לשון הכתוב – זכרי' ב, יב. וראה גיטין נו, א. במדבר פ"כ, ו.

(232) ראה סה"מ תרפ"ח ע' קנ. קיב. קכו. ד"ה הסכת ושמע תרצ"ג פ"ב ואלך (סה"מ תרצ"ג. סה"מ

קונטרסים ח"א רנח, א ואלך). סה"מ תרצ"ז ע' לה.

והצעקה מעומק הלב אבא אבא²³³ הנה ע"י הקריאה זו הוא עלה אלקים בתרועה והוי' בקול שופר, דכל התקיעות נקראים בשם תרועה שהוא ל' שבירה ול' רעות²³⁴ דע"י השבירת לב שכל ישראל שוברי' את לבם דזהו"ע מצות תק"ש, וכמבואר ברמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד אע"פ שתק"ש בר"ה גזרת הכתוב רמז יש בו כלומר עוררו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה, וזכרו בוראכם אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה²³⁵. דבעת תק"ש הוא החלטת התשובה בכאו"א מישראל וזהו תרועה ל' רעות ואהבה דכל ישראל כולם כא' מבקשים אור פניו ית' שאז לא לבד שהוטררו כל ההעלמות והפרסאות אלא עוד זאת כי עלה אלקים בתרועה זו, והיינו דע"י תרועה זו נעשה עלי' בשם אלקים ונמשך הרחמים רבים בהוי' וזהו הוי' יחתו מריביו כו', דבר"ה הוא הגילוי דשם הוי' דלעילא, ועי"ז יחתו מריביו שהם נגד האור והגילוי שיהי' וכל אויביך יכרתון דע"ז ויתן עז למלכו וירם קרן משיחו שהו"ע התוספת כח ועוז בהעבודה דכל השנה בקיום התומ"צ מתוך הרחבה, דאך טוב וחסד ירדפוני.

קיצור. יבאר ההפרש בין עמידה לישיבה, יושב ועוסק בתורה מוחין עצמי' יושב ודן המשכת המוחין במדות וישועה בעמידה דוקא, ואתה ברחמיך עמדת להם דע"י מס"נ ממשיכים העצמי', דע"ז וכל אויביך יכרתון וירם קרן לעמו דאך טוב וחסד ירדפוני.

בס"ד, חגה"ס פ"ט

בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, למען ידעו דורותיכם וגו'²³⁶. הרי דמצות סוכה היא מצוה בידיעה והשגה שאמר ע"ז למען ידעו דורותיכם וארז"ל (סוכה ד"ב ע"א) עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר

(233) ראה המשך וככה תרליז פרק ע. סה"מ תרצ"ז ס"ע 2. תרצ"ט ע' 13. תשי"ה ע' 1. וראה סה"מ תרח"ץ ס"ע יד.

(234) ראה ד"ה תקעו תרצ"א פ"ד (סה"מ תרצ"א. סה"מ קונטרסים ח"א קכד, א). סה"מ תרח"ץ ע' ל ואילך.

(235) עכ"ל הרמב"ם.

(236) אמור כג, מבי"ג.

בסוכה, למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שהוא דר בסוכה, משום דלא שלטא ב'י עינא, ולכאורה א"מ²³⁷ דהלא ישיבה והתיישבות שייך רק באור פנימי שהוא אור בהכלי דהכלי הוא לפ"ע האור והאור לפי אופן הכלי הרי שייך כזה התיישבות, אבל באו"מ איך שייך ענין התיישבות וסוכה הוא מקיף וא"כ איך הוא בסכות תשבו, ומהו המספר דשבעת ימים²³⁸, ומה בא להוסיף כל האזרח בישראל ישבו בסכות²³⁹, ומשמע דהעיקר הוא למען ידעו דורותיכם כו', וא"מ כלל דהלא דאחר זה דכל ישראל יושבים בסכות, והתורה היא נצחית²⁴⁰, הלא ממילא ידעו כל הדורות ומה בא להשמיענו למען ידעו דורותיכם דמשמע שהוא עוד דבר נוסף על מה שאמר תחלה בסכות תשבו.

כה) אך הענין הוא דכל המצות מתיחסים אל העצמות²⁴¹ וכמא²⁴² נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני, מצות הם רצה"ע והרצה"ע הוא בעשי' כפ"מ אשר דבר זה הוא רק בעולם הזה במצות הגשמיים כלומר המלוכשים בעניני' הגשמי' דדוקא כעוה"ז התחתון הוא חידוש זה שיכולים לקיים רצונו ית' בפועל וכמא²⁴³ היום לעשותם, ובזה דוקא ממשיכים את העצמות ב"ה שע"ז הר"ע ירידת הנשמה בגוף שהוא ירידה גדולה ועצומה במאד, דהנשמה בהיותה למע' קודם ירידתה להתלבש בגוף היא עומדת באהוי"ר ובטלה באלקות, ובירידתה למטה להתלבש בגוף ונה"ט הנה לבד זאת דכל הדרכים בחזקת סכנה²⁴⁴ הנה עוד זאת דגוף ועצם הירידה הוא מאיגרא רמה לבירא עמיקתא²⁴⁵, דהנשמה בהיותה למע' היא תמיד באהוי"ר וכשירדת למטה צריכה עבודה ויגיעה רבה לבא לידי אהוי"ר דבהיותה למע' הרי אהוי"ר הוא בלי שום יגיעה כלל ובירידתה למטה ומתלבשת בגוף ונה"ט צריכה עבודה ויגיעה עצומה לבוא לאהוי"ר וכאשר באה לידי איזה אהוי"ר הרי אין זה בערך ובדוגמא כלל לעומת אהוי"ר כמו שהוא למע', וטעם הדבר הוא לפי שהמטה כלומר עולם התחתון הוא להיפך היפך עולמות העליונים הרוחניים, דבעולמות

237) ראה המשך תרס"ו ע' כה. שם ע' שסד. רדיה בסוכות תשבו תר"ץ (סה"מ תר"ץ. סה"מ קונטרסים ח"א עת, ב). תרצ"ב (סה"מ תרצ"ב). תרצ"ד (סה"מ תשי"א ע' 50. סה"מ תרצ"ד). תשי"ד (סה"מ תש"ד ע' 31). תשי"ה (סה"מ תשי"ה ע' 43). היש"ת (סה"מ היש"ת ע' 58). ועוד.

238) ראה גם רדיה הנ"ל תר"ץ.

239) ראה גם רדיה הנ"ל עת"ר (סה"מ עת"ר ע' כג). תרע"ג (המשך תעריב ח"א ע' קג). תר"ץ.

תרצ"ב. תרצ"ד. תשי"ה. היש"ת. ועוד.

240) תניא רפי"ו. ובכ"מ.

241) ראה ספר השיחות תורת שלום ס"ע 190 ואילך.

242) ת"כ ופרשי יקרא א, ט. ספרי ופרשי פינחס כה, ח.

243) ס"פ ואתחנן. עירובין כב, א. ע"ז ג, א, ד, ב.

244) ע"פ לשון חז"ל – ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד. קהיר פ"כ, ב. וראה לקו"ת אחרי כה, ד. סה"מ

תרצ"ח ס"ע קמא.

245) ע"פ לשון חז"ל – חגיגה ה, ב. וראה אוה"ת נ"ך ח"ב ע' אע"כא"עג. ד"ה ברוך הגומל דיב"יג

תמוז תשמ"ה.

העליונים הרי הפשיטות הוא אלקות וההתחדשות הוא מציאות²⁴⁶, ענין פון למעלה אין אָז דאָס וואָס עס דערהערט זיך גילוי דפשיטות איז אלקות, און דער ענין פון מציאות (מציאות רוחני) הוא בהתחדשות (וכמ"ש במ"א בהפרש שבין עדאתכ"ס ועדאת"ג דעדאתכ"ס הוא בלתי מציאות ועדאת"ג הוא מציאות, דהמציאות הוא התשוקה להכלל באוא"ס ועדאתכ"ס הוא בלתי מציאות שהוא בבחי' ביטול בתכלית ומ"מ הנה למע' הרי מציאות זו הוא בהתחדשות והפשיטות הוא אלקות) אבל למטה הוא היפך מזה לגמרי דהפשיטות הוא מציאות וההתחדשות הוא אלקות²⁴⁶, אין עולם התחתון וואָס עס זעהט זיך אָן בפשיטות זעט ער דאָך אָן די ישות און מציאות פון דעם עולם און דער אלקות וואָס אין עולם איז דאָך בהתחדשות, וא"כ הרי ירידה זו הוא ירידה גדולה ועצומה במאד, וא"כ למה היתה כזאת מלפניו ית' לסכן את הנשמה בירידתה זו בכלל, ובפרט בירידה עצומה כזו לירד לעולם התחתון הזה דוקא.

קיצור. יקשה א) איך שייך התיישבות בסוכה שהיא או"מ, ב) מהו המספר דשבעת ימים דוקא, ג) מהו למען ידעו דורותיכם, כיון שבכל דור ישבו בסכות, ויבאר גודל ירידת הנשמה, מלבד זה דכל הדרכים בחזקת סכנה, שלמעלה אלקות בפשיטות ומציאות (רוחנית) בהתחדשות, ולמטה בהיפך.

כו) אָך הענין הוא²⁴⁷ דהנה ידוע דירידה זו היא לצורך עלי' דעיי"ז דהנשמה יורדת למטה ומתלבשת בגוף ונה"ט ועוסקת בקיום התורה והמצות למטה דוקא כמו שהם מלוכשים בענינים גשמיים שבזה הוא משלים הכוונה העליונה שבעצמות א"ס ב"ה דאיוה למושב לו, וכמא"ש²⁴⁸ נתאוה הקב"ה להיות לו ית'²⁴⁹ דירה בתחתונים ע"י העבודה ביגיעה דוקא הנה עיי"ז נעשה עלי' בהנשמה במדרי' עליונה יותר מכמו מצב ומעמד הנשמה שהיתה קודם ירידתה למטה, וכידוע דדוקא למטה נעשה הנשמה בבחי' מהלך וכמ"ש²⁵⁰ ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, דהנשמות כמו שהן למע' ה"ה במדרי' עומדים, וכמו המלאכים שנק' עומדים וכמ"ש שרפים עומדים ממעל ל²⁵¹, ויעמידם לעד לעולם²⁵², והיינו שעומדים תמיד במדרי' א', וכמא' מיכאל באהבה וגבריאל ביראה²⁵³ דהמלאכים מיכאל וגבריאל עומדים משי"ב תמיד במדרי'

246) ראה המשך תעריב ח"ב ס"ע תתקלד ואילך. סה"מ תרצ"ז ס"ע 76 ואילך. תשי"ד 226. ד"ה ונגלה

ודיה ויהי ביום השמיני תשט"ו (סה"מ תשט"ו ע' 277-276. שם ע' 279 ואילך).

247) ככל הבא לקמן (עד פרק לא) – ראה ד"ה ויולך ה' עטרית הניל הערה 1. תורת חיים בשלח רל,

ב ואילך (שכנראה ד"ה הנ"ל עטרית מיוסד עליו). וראה גם עוד מאמרים שפיוסדים על ד"ה הנ"ל עטרית:

סה"מ תרפ"א ע' רלו ואילך. תרצ"ז ע' 190 ואילך. וראה לקמן ע' 247.

248) תניא פרק לו. וראה תנחומא נשא טז. שם בחוקותי ג. במדבר פ"ג, ו.

249) כן ה"י מוסיף כ"ק אדמיר' מהורשיב ג"ע פעמים רבות על לשון המדרש – נתבאר בלקו"ש ח"ט

ס"ע 27 ואילך.

250) זכר"י ג, ו.

251) ישע"י ו, ב.

252) תהלים קמח, י.

253) כ"ה גם בסה"מ תרצ"ז ע' 121. תשי"ג ס"ע 84. ובהערת כ"ק אדמיר' שליט"א שם: ראה לקרית

במדבר ד"ה וספרתם וביאורו. ועוד.

א' זה באהבה וזה ביראה עליהם לא יוסיף ומהם לא יגרע שהם תמיד במדרג' א' ובלי שום יגיעה כלל, וזה מה שמחנה מיכאל הוא קפ"ו אלף מחנות²⁵⁴ וכן מחנה גבריאל במספר גדול, הם הפרטי מדרג' והריבוי חלוקות בהאוויר שלהם, אבל כל א' מהם הוא רק במדרגתו אשר כמו"כ הוא גם בנשמות בהיותם למעלה הן בבחי' עומדים וכמ"ש גבי אליהו חי הוי' אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו²⁵⁵ בבחי' עמידה, ובזהר אי²⁵⁶ כל נשמתא הוה קיימא בדיוקנאה קמי' מלכא קדישא, דמלכא קדישא הוא בחי' ז"א דאצי' והיינו הן נשמות דבין והן נשמות דמ"ה ה"ה למעלה בבחי' עומדים, וכאשר הנשמה יורדת למטה ועוסקת בקיום התומ"צ כמו שהם מלובשים בענינים גשמי' הנה עיי' נעשה בבחי' מהלך.

קיצור. יכאר דירידה זו היא בכדי שתעשה הנשמה בבחי' מהלך כי מלאכים ונשמות למעלה ה"ה במדרג' עומדים.

(כו) **והנה** לכאורה אינו מוכן מפני מה המלאכים ונשמות כמו שהן למע' הן נק' עומדים, שהרי עבודתם שם היא באהוי"ר שז"ע העמידה שהרי אין ישיבה למעלה²⁵⁷ ומהו"ע העמידה אלא זהו שעומדים באהוי"ר ואהוי"ר הו"ע רצו"ש וכמ"ש²⁵⁸ והחיות רצו"ש כמראה הבזק, כמו להב היוצא מבין החרסים²⁵⁹, וענין הרצוא הרי ענינו ידוע שזהו תוקף הכוסף והתשוקה והצמאון להכלל באו"ס ב"ה וכמו הניצוץ שעולה וניכלל בהאבוקה, וידוע דעיקר ענין רצו"ש הוא בבחי' סוכ"ע שהרצוא הוא בבחי' יציאה לגמרי מגדר הכלים ומגדר ההגבלה דממכ"ע היא או"פ והוא בבחי' התיישבות אבל בסוכ"ע שהוא או"מ הרי הרצוא הוא היציאה מגדר ההגבלה, וכמו בעבודת הצדיקים למטה שהרצוא הוא בתוקף הצמאון בבחי' כליון הנפש ממש וכמו נכספה וגם כלתה נפשו²⁶⁰, כלה שארי ולבבי²⁶¹, וכמו השמן שבנר שהוא עולה ונכלה בהפתילה הנה כמו"כ הנה גופו ובשרו ממש נזדכך באור וזיו עבודתו לפי דעיקר עבודתם הוא בכלות הנפש ומעין זה הוא גם בעבודת המלאכים בעת שאומרים שירה דאז ה"ה בבחי' כליון ממש באו"ס ב"ה, ואח"כ הם בבחי' שוב עיי' הגילוי אור מלמעלה שמאיר עליהם שעיי' הם בבחי' יראה וביטול עוד יותר מבהרצוא, וכמו במ"ת כתיב²⁶² וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק, דוירא העם הוא

254) כיה גם בסה"מ שם. ובכ"מ. ובהערת כ"ק אדמרר שליט"א שם מציינו: זהו קנד, א. קנה, א. ולא

חש להעתיק גם מספר המאות אשר שם.

255) מלכים"א יז, א. וראה סה"מ תרצ"ז ס"ע 190. וש"נ. לקריש חכיה ע' 147 הערה 53. וש"נ.

256) כיה בכ"מ בדאית. וראה הערת כ"ק אדמרר שליט"א בסה"מ תרצ"ז ע' 62: לע"ע לא מצאתיו

בלי זה. וראה זח"ג קד, ב. זח"א צ, סע"ב. רכו, ב. רלג, ב. זח"ב צו, ב. זח"ג סא, ב.

257) ביר פס"ה, כא.

258) יחזקאל א, יד.

259) ראה פרש"י עה"פ.

260) תהלים פד, ג.

261) שם עג, כו.

262) יתרו כ, טו.

הקירוב הגדול ברצוא הנה אח"כ הוא וינועו ויעמדו מרחוק שהשוב הוא הביטול מצד הגילוי אור וכתב²⁶³ בעמדם תרפינה כנפיהם, שזה ביטול עוד עליון והוא שא"א להיות כלל בכחי רצוא.

כח) והנה עיקר ענין הרצוא בעבודה הוא בעבודת הצדיקים בשמו"ע שהוא כעומד לפני המלך²⁶⁴ שאין בכחו כלל להיות רצוא דהנה צדיק מדריגתו שהוא למטה כפי אמייתו הענין כמו שהוא למע' וידוע דתפלה הוא חבל המקשר את עולם התחתון עם עולמות עליונים וכמ"ש²⁶⁵ והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, דכל העליות מלמטה למע' וכל ההתעוררות בבקשת רחמים וכל ההמשכות ברפואה ופרנסה הכל הוא ע"י הסולם דתפלה, ולזאת הרי הצדיק בעבודתו בתפלה הוא עולה מהיכל אל היכל ויש לו געגועים גדולים לבא בהיכל המלך פנימה דבאר פני מלך ואז יתמלא כל בקשתו במילוי, אמנם בהגיעו לפנימיות ההיכל שהו"ע שמר"ע אז הנה עוד יתבטל בביטול גדול יותר דאין בכחו לדבר כלל וזהו"ע אדני שפתי תפתח כו²⁶⁶, אשר מעין זה הוא בעבודת החיות של מעלה דבעמדם תרפינה כנפיהם, דענין הפריחה שהו"ע הרצוא הוא ע"י הנענוע בכנפיהם אבל בהשוב הנה תרפינה כנפיהם מפני עוצם גודל הביטול.

קיצור. יקשה למה נק' המלאכים ונשמות למעלה עומדים כיון שעבודתם ברצו"ש, ויבאר דהרצוא בצדיקים ומלאכים הוא בכחי כליון באוא"ס ב"ה, והשוב הוא ביטול עוד עליון יותר, עבודה דשמו"ע, תרפינה כנפיהם.

כט) וכמו שהוא במלאכים העליונים הנה כן ועוד יותר מכן הוא בהנשמות כמו שהן למע', דנשמות הרי הן למעלה במעלה ומדרי' מהמלאכים כנודע דמלאכים הנה התהוותם הוא מבחי' חיצוני' הכלים ונשמות הנה המשכתם הוא מבחי' פנימי' הכלים²⁶⁷, והיינו²⁶⁸ דהתהוות המלאכים הוא מבחי' דיבור דבדיבור כתיב עת לדבר ועת לחשות מלדבר²⁶⁹, דהמלאכים נתהוו כשנתחדש ענין הזמן²⁷⁰, אבל הנשמות

263 יחוקא א, כד (ושם: כנפיהן).

264 שו"ע אדה"ז אריח סקיד סיב. וראה ברכות לג, רע"א. שבת י, א. טושו"ע ודאדה"ז אריח סריס

צה.

265 ויצא כח, יב. וראה זהר ח"א רסו, ריש ע"ב. היג שו, ריש ע"ב. תקיזו תמיה (פג, א). סה"מ

תרניה ע' רכב. תשיח ע' 80. ובכ"מ.

266 תהלים נא, יו.

267 ראה עץ חיים שער כח (שער העיבורים) פ"א. שער מ (שער פנימיות וחיצוניות) דרוש י. פרי עץ

חיים הקדמה לשער השבת פ"ה. שער השבת פ"י. לקו"ת פ' ראה כו, סעי'ג ואילך. דרושים ליוה"כ ע, ג.

268 ראה גם סה"מ עטרית ע' תריב. תרפי"א ס"ע שלא. תרפי"ה ע' סא. תרפי"ז ע' קכו. תרפי"ח ס"ע

קכא ואילך. תרפי"ח ע' סח. תשיג ע' 73 ואילך.

269 כן הובא בכ"מ. ולשון הכתוב (קהלת ג, ז): עת לחשות ועת לדבר.

270 ראה סה"מ שבהערה 268: יש אומרים בשני נבראו ויש אומרים בחמישי. ובהערת כ"ק אדמור

שליט"א (כסה"מ תשיג שם): בראשית רבה בתחלתו [פ"א, ג]. פדרי"א רפ"ד. ס' הבהיר כא"כב. ובכ"מ. -

וראה זהר ח"א יו, יב. יו. כ. ל"ד, א. שם מ. א. תקיזו ת"י סו בתחלתו. זהר חדש בראשית בתחלתו. ואכ"מ.

הרי המשכתן הוא דרך המח' וכמא' 271 ישראל עלו במח', בהתהוותם הוא הגבה למעלה יותר, ורק דהמשכתן הוא דרך המח', ומ"מ הנה כל זה נק' עמידה, ורק דכאשר הנשמה יורדת למטה ומתלבשת בגוף ונה"ט ועוסקת בלימוד התורה ובקיום המצות מעשיות דוקא אז הרי היא נעשית בבחי' מהלך דלכאורה א"מ כלל מפני מה היא כן בכל המדרי' שלמע' גם המדרי' היותר עליונות נקראי' עמידה ורק ע"י קיום המצות מעשיות הנה עי"ז דוקא נעשה הנשמה בבחי' מהלך.

ל) אך הענין הוא, דהנה כל המדרי' שלמע' הכל נמדד ע"פ מאמר קו המדה והוא בחי' הקו הנמשך מאוא"ס שהוא מקור האורות ומקור הכלים הוא ג"כ מהקו וכידוע דבהקו יש ב' פעולות הפכים²⁷², הא' שהוא קו המדה המודד מדידת האורות והכלים והב' דיחוד והתכללות הספירות במאצילן ב"ה וכן התכללותן והתחברותן זע"ז הן בחי' יחוד פנימי' שלצורך הנשמות והן בחי' יחוד חיצוני' שלצורך המלאכים הכל כאשר לכל נמדד ע"פ מאמר קו המדה היינו בחי' הקו, וכל האורות דבחי' ממכ"ע וסוכ"ע הכל הוא בבחי' מדה ושיעור דבחי' סוכ"ע עם היותו שהוא בבחי' סוכב ומקיף ה"ה מ"מ בערך העולם²⁷³, וכמו השמים שהוא סוכב ומקיף על הארץ ושמים לרום²⁷⁴, ומ"מ יש מדה ושיעור בריחוק השמים מן הארץ דהריחוק הוא באופן כזה שתהי' מ"מ ההשפעה מהשמים אל הארץ וכמ"ש²⁷⁵ אני אענה את השמים והם יענו את הארץ, וכמו"כ בחי' סוכ"ע הוא מ"מ בערך העולם, א"כ ה"ז ג"כ בבחי' מדידה ושיעור.

קיצור. יבאר דבנשמות למעלה הוא עוד יותר מבמלאכים, כי המלאכים התהוותם מחיצוניות הכלים, דבור, ונשמות המשכתם מפנימי' הכלים, דרך המח', ובכ"ז נק' הנשמות עומדים, כי כל מדרי' אלו הם במדה ושיעור.

לא) והנה להיות כן הנה כל העליות בכל המדרי' היותר עליונות לא מבעי ממכ"ע אלא אפילו סוכ"ע הנה הכל הוא בבחי' עמידה מפני שהכל הוא בבחי' מדה ושיעור, אבל מהלך הוא ההילוך בבחי' א"ס ממש שלא ע"פ קו כלל וזה דוקא בבחי' עצמות א"ס שלמע' מכל הגילויים ולכן הנה הנשמה בירידתה למטה ומתלבשת בגוף ונה"ט ועוסקת בלימוד התורה וקיום המצות מעשיות המלוכשים בענינים הגשמיים הנה בזה הוא המשכת העצמות דעצמות א"ס ב"ה שלמעלה מכל הגילויים, ועי"ז הו"ע ירידת הנשמה למטה, לפי שכח זה ניתן בנשמה דוקא. דהנה²⁷⁶

(271) ב"ר פ"א, ד.

(272) ראה לעיל פרק י ובהנסמן שם בהערה 91.

(273) ראה גם תרי"א מג"א צח, ב.

(274) משלי כה, ג.

(275) הושע ב, כג (ושם ליחא תיבת „אני").

(276) בכל הבא לקמן (עד פרק לו) – ראה המשך תעריב חיג הגיל הערה 1.

כתי²⁷⁷ נר הוי' נשמת אדם וכמו הנר דענינו להאיר את החשך דהחשך עצמו נהפך לאור הנה כמו"כ נשמתו של אדם קרוי' נר, דתכלית בריאת האדם למטה הוא להאיר את החשך דעולם התחתון, דהנה עולם התחתון הוא חשך כפול ומכופל, וטעם הדבר מה שעולם התחתון שלנו נק' חשך כפול ומכופל לפי דמה שנראה בו הוא רק גשמי' וחומרי' העולם, והאלקי' אינו נראה ונגלה כלל דאָס וואָס זעט זיך אָן אין וועלט זעט מען די גשמי' און חומרי' אין דער כח אלקי' וואָס דאָס איז דער עיקר החיות זעט זיך ניט אָן, דהנה יש הפרש בין רואה לנראה, עס איז פאַראַן אַ חילוק צווישן זעען און אָנוועהנזיך²⁷⁸, דרואה הוא כשרואה ומביט בשימת לב ונראה הוא מה שנראה בהשקפה ראשונה, והנה בעולם התחתון כנ"ל הפשיטות הוא מציאות היינו דמה שנראה בהשקפה ראשונה נראה הישות והחומרי', והאלקי' אינו נראה ונגלה, וזהו"ע שהוא בהתחדשות שצריכי' שימת לב ע"ז והגם דואתה מחי' את כלם²⁷⁹ וא"ת מחי' אלא מהוה²⁸⁰ שבכל דבר יש כח אלקי המהוה ומחי' אותם והוא עיקר מהותו של הנברא וקיומו, וכמו שאדם מרגיש בעצמו שהוא חי' מהחיות שמחי' אותם והיינו שהאדם יודע בעצמו שהוא אינו בעצם חי' מצ"ע כ"א הוא חי' מאיזה דבר המחי' אותו, וכן הוא רואה בכל דבר שבעולם שהוא חי', מ"מ אינו נראה ונרגש אצלו שהחיות הוא אלקו, וטעם וסבת הדבר הוא מצד הנהגת הטבע, וכמא' העולם אָט אַזוי פירט זיך די וועלט, וכמא'²⁸¹ עולם כמנהגו נוהג, דזה מה שהעולם כמנהגו נוהג דבכ"ז השמש זורחת במזרח ושוקע במערב וכל עניני העולם מתנהגים עפ"י הטבע תמיד באופן א'²⁸² אָט אַזוי פירט זיך די וועלט הנה בזה מתעלם האלקות שאינו נראה ונגלה, איז אָן מ'קוט זיך צו זעט מען טאַקע דעם אמת שהעיקר הוא האלקות אבל בהשקפה ראשונה אינו נראה ונגלה ולכן כאשר נעשה איזה התחדשות בעולם כמו באותות ומופתים שהן למע' מהטבע שהטבע מתבטל בזה נראה גילוי דאלקות דזהו בנסים היוצאי' מדרכי הטבע, אמנם גם בהנסים שעפ"י הטבע נראה בזה ג"כ גילוי אלקות וכמ"ש²⁸³ ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו, אבל כשמתנהג הכל עפ"י הטבע אין האלקות נראה ונגלה בזה ווייל אין דער הנהגת הטבע וואָס אַלע טאַג איז באופן א' און אין דער קאַלטקייט און טרוקנקייט וואָס אָט אַזוי פירט זיך די וועלט, הנה בזה גופא מתעלם ומסתתר האור האלקי.

(277) משלי כ, כז.

(278) תיבה זו אינה ברורה בההעתקה שתח"י.

(279) נחמי' ט, ו.

(280) כ"ה בשער היחוד והאמונה פי"ב (עו, ב). ובכ"מ. וראה פרדס שער ו (שער סדר עמידתן) פרק ח:

ואתה מחי' את כולם ופי' רז"ל ואתה מהוה לכולם. ובראשית חכמה שער הקדושה ספ"ז (קנו, סע"ד):
כדפירשו דל ואתה מחי' ואתה מהוה. וכ"ה ג"כ בשליה מה, ב. שם ע, א.

(281) לשון חז"ל ע"ז נד, ב.

(282) ראה גם ד"ה שובה ישראל תרי"ץ פי"ב (סה"מ תרי"ץ. סה"מ קונטרסים ח"א עו, ב ואילך). לקמן ע'

228. ובכ"מ.

(283) תהלים צח, ג.

(לב) והנה האמת הגמור הוא, דטבע גופא הוא אלקות וזהו דהטבע בגימטריא אלקי²⁸⁴ וכת²⁸⁵ והוי' אלקי' אמת הוא אלקי' חיים, דבאמת הרי הוי' ואלקי' כולא חד²⁸⁶, דהנה זריחת השמש ושקיעתה וכן סבוב כל הגלגלים והילוך כל עניני העולם הוא מאלקות, וכן גם אור השמש שמאיר לארץ ולדירים עלי' הוא בכח אלקי דזהו מה שהשמש מאיר הרי אינו לפי שהוא מאור עצמי דכתי²⁸⁷ ויתן אותם אלקי' ברקיע השמים להאיר על הארץ והיינו דגם לאחר שנבראו הנה זה מה שהם מאירים הוא בכח אלקי השופע בהם וכת²⁸⁸ האומר לחרס ולא יזרח ובעד כוכבים יחתום דוהו"ע שמש בגבעון דום וכו'²⁸⁹ וא"כ זה מה שהשמש מאיר אור הוא מהקב"ה האומר לחרס ויזרח, וכמ"ש בתשו' ח"צ סי' י"ח דהנהגת הטבע הוא אלקי' ומחלק כללות הנהגת הטבע ופרטי עניני פעולתם כב' ענינים וקורא להם בשם טבע כללות ופרטי הטבע, ובוזה הוא מבאר הכתו' שא' דהע"ה²⁹⁰ המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר, דהמכין את המטר הוא הקב"ה מסבב את הסבה והעבים עצמם זהו פרטי הטבע, וביאור דבר זה הוא ע"ד משארז"ל²⁹¹ שלישית יושב וזן שהמוזנות עצמם זהו הטבע הפרטיות והון אינו המזון כ"ה הקב"ה המזמין את המזון ומהווה אותם, והיינו שמשבב ומנהיג באופן כזה שיתהווה שיהי' מציאות המזון ושיהי' מזון המבריא ומוסיף חיות (וכמ"ש במ"א בפי' ענין ממרום ילמדו עליו ועלינו שכבהמ"ז דמלבד דקאי על כל הנזכרים לברכה בנוסח הרחמן הנה קאי גם על המזון שיהי' למשמרת שלום ואשר נמצא חן ושכל טוב שיהי' מזון המבריא ומוסיף חיות, וכידוע²⁹² בכרכת לחיים ולברכה שאומרים על היין, שיהי' החום והתעוררות רק בדברים וענינים טובים) אשר בזה הרי נראה כח האלקי בהשגחה פרטיות וכמו חלקה א' תמטרי²⁹³ שכזה נראה במוחש דהנהגת הטבע היא אלקות.

(לג) והנה באמת ההנהגה התמידית הבלתי משתנית כמו בהילוך וסידור הגלגלי הרי בזה דוקא נראה כח הא"ס, דהנה זהו דבר המובן לכל, דכל נברא הוא מוגבל בהגבלה פרטי' כפי ענינו מה שהוא, והמוגבל הרי בהכרח שישתנה ויהי' בו הפסק, והנה צבא השמים בזה הם משתוים לצבא הארץ, דכשם שצבא מטה הם היום ונפסדים, הנה כמו"כ צבא השמים השמש והירח וכל הגלגלים הם היום

(284) נסמן לעיל הערה 20.

(285) ירמ"י י, י.

(286) ראה זחיב כו, ב, ד"ה וידעת – מוסקבא – תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ס"ע מה ואילך). סה"מ תרח"ץ

ס"ע רעא ואילך. ד"ה שובה הנ"ל הערה 282.

(287) בראשית א, יז.

(288) איוב ט, ז.

(289) יהושע י, יב. וראה פרשיי איוב שם.

(290) תהלים קמז, ח.

(291) ע"ז ג, ב.

(292) ראה גם ספר השיחות תרצ"ו – חורף הש"ת ע' 230.

(293) עמוס ד, ז.

ונפסדים, אלא דצבא מטה הם קיימים רק במין וצבא השמים הנה ברצונו ית' הם קיימים באיש וכמ"ש²⁹⁴ אלה תולדות השמים והארץ בהבראם וארזי²⁹⁵ שהם חזקים כיום הבראם, אבל בעצמם הרי גם צבא השמים הם מוגבלים בענינם ומוגבלים במספר וכמו י"ח גלגלים גדולים²⁹⁶, וכן גלגלים קטנים וכל מוגבל הרי בהכרח שיהי' בו שינוי והפסק וא"כ התמידות והעדר ההשתנות הי' כח הא"ס.

לד) אמנם כ"ז למי שמעיין ומעמיק בזה הי' רואה דטבע הוא אלקות ומשיג בהכרה גמורה דהתמדת של הטבע והעדר ההשתנות הוא כח הא"ס²⁹⁷ אבל בסתם אין האלקות נראה ונגלה כלל, אן זעהן זעט זיך דאָס ניט, והיינו כנ"ל דכאשר רואים, אָז מ'קוקט, וואָס קוקן הייסט שימת לב, איז יעמולט זעט מען טאָקע דעם אמת אָז טבע איז אלקות און אין יעדער זאָך איז פאָראַן דער כח אלקי, וואָס דאָס איז דער לעבן פון יעדער באַשעפעניש און דאָס איז די גאַנצע מציאות, דאָס איז אָבער אַלץ אָז מ'קוקט, איז יעמולט זעט מען טאָקע. אָבער אָן זעהן פון זיך אַליין זעט זיך דאָס ניט אָן, וטעם הדבר הוא מפני שהאור האלקי מתעלם מאד שזהו פי' טבע מל' טבעו בים סוף²⁹⁸ כמו דבר הנטבע במים הרי המים מכסים על הדבר ההוא הנטבע בהם שאינו נראה ונגלה כלל, והיינו שהמים מקיפים את הדבר ההוא כאלו אינו כלל כמ"כ הוא באור האלקי שנק' בשם טבע לפי שהאור האלקי מוטבע בריבוי העלמות והסתרים המעלימים ומסתירים עליו אבל בעצם הרי ישנו במהותם ממש, דכשם שהדבר הנטבע במים שהמים מקיפים אותם מכל צד ופנה עד אשר עיי"ז הנה דבר הנטבע הוא מכוסה ונעלם כאלו אינו ממש, אבל באמת הרי ישנו והוא במהותם ומציאותם ממש כמו שהוא, ואין זה אלא רק שהמים מכסים עליו אשר משו"ז אינו נראה במהותם ממש כמ"כ הוא באור האלקי שהוא המח' ומהווה כל נברא ונברא דישנו במהותם ומציאותם ממש אלא שנקרא בשם טבע לפי שנטבע בריבוי ההעלמות המסתירים עליו א"כ הרי מובן היטב דטבע עצמו הוא אלקות.

לה) והנה טעם וסבת הדבר מה שהאור אלקי מתעלם ומסתתר בריבוי העלמות והסתרים עד אשר הוא נטבע בהם, הוא מפני הצמצום ומיעוט האור הנעשה בריבוי ההשתל', דהנה בכדי שיהי' ההתהוות דעולמות התחתונים במציאות

(294) בראשית ב, ד. - ראה בכ"ז ספר החקירה להציצ ד, א. שם קא, א ואילך. המשך מים רבים תרל"ז פרק לג. דיה למען דעת תרע"ה דלקמן הערה 297. סה"מ תרנ"ד ע' קנג ואילך. תשי"ד ע' 177 ואילך. ועוד.

(295) פ"א היא (בשינוי לשון).

(296) רמב"ם הל' יסוהית פיג דיה. וראה מורה נבוכים ח"א פ"ב.

(297) וכמ"ש לעיל באורך בדיה למען דעת [תרע"ה] (המשך תעריב ח"ב ע' תרפד ואילך) - המשך

תעריב הגיל הערה 276.

(298) בשלח טו, ד. וראה אוה"ת שה"ש ח"א ע' שטו. סה"מ תרע"ה ע' פט. תרח"ז ע' קסו. לקמן ע'

יש ממש הרי צ"ל כמה מיעוטים בבחי' השתל' עד שיהי' בחי' מקור ליש²⁹⁹, וההתהוות הוא בבחי' העלם והסתר הכורא מהנכרא, וביותר התהוות עולם התחתון שהוא בבחי' העלם והסתר בהאור האלקי ביותר עד שהוא נטבע בריבוי ההעלמות, והעיקר הוא מהעלמות וההסתרים שמצד הקליפה והסטי"א שהם מסתירים ממש על האור האלקי דהרי קודם חטא עה"ד הי' העולם ג"כ במציאות יש ממש ומ"מ הרי הי' האלקי נראה ונגלה וכל הנבראים הי' בטלים לאלקות וכדאי' במדרש³⁰⁰ בשעה שקם אדה"ר על רגליו ראוהו כל ההבריות כו' ונתיראו מלפניו הי' סבורים שהוא כראם ובאו להשתחוות לו, א"ל למה באתם להשתחוות לי כו', אני ואתם באו ונשתחווה ונכרעה לפני הוי' עשינו³⁰¹ הרי שהי' בהם ענין הידיעה וההשגה וכמו חמורו של רפכ"ו³⁰² שהי' מבהמות בהררי אלה³⁰³ שקודם החטא ולא אכל שאינו מעושר שזה מצד זיכוכ החומריות וגילוי אלקו' שהרגישה שאינו מעושר כו' ומכ"ש האדם שהי' בבחי' זיכוכ החומרי' ובבחי' גילוי אור שהי' האלקי' נראה ונגלה, ואחר החטא שנתגשמה החומרי' ביותר³⁰⁴ ונעשה תערובות רע כמ"ש במ"א³⁰⁵ ומוזה הוא ריבוי החשך וההעלם ביותר, ועי' הוא בריאת האדם למטה להאיר את החשך ע"י התגלות אור נפשו האלקי' למטה, דהנה בירידה זו הרי הנה"א המתלבש בהנה"ב היא בהתלבשות ותפיסא ממש בהנה"ב, דבהתגברות החומרי' דנה"ב מתעלם האור דנה"א שזהו מצד ההתלבשות ותפיסא שלו בהנה"ב³⁰⁶, דהכחות מתמצמים ומתעלמים בהתלבשות זאת וע"כ בהתגברות החומרי' מתעלמים הכחות דנה"א ונעשה ר"ל התגברות החשך הן בעצמו והן בחלקו בעולם, אבל כאשר מגלה אור נפשו האלקית אז נעשה יתרון האור מתוך החשך שהחשך נהפך לאור, והתגלות אור נפשו האלקי' הוא בעבודה בתפלה בהתעוררות אהוי"ר הבאה ע"י השגה והבנה, והוא כאשר מתבונן איך שכל דבר שבעולם הוא נברא וחי מכח אלקי המהווה ומחי' אותם, דהגם שכאו"א מישראל מאמין באמונה שלמה בחידוש העולם מ"מ אין זה גילוי אור, דעם האמונה³⁰⁷ יכול להיות מ"מ התגברות החשך, וכמו גנבא אפוס מחתרתא רחמנא קריא³⁰⁸, דעם היות שמאמין בהוי' וביכולתו

-
- 299) וכמשנתל' (דיה ואלה שמות) [תרע"ה (המשך תעריב חיב ע' תתיז)] – המשך תעריב הניל הערה 276.
- 300) ראה פרקי דרי"א פרק יא. זהר חי"א רכא, ב. חיג ס"פ אמור (קז, ב).
- 301) תהלים צה, ו.
- 302) חולין ז, א ואלך. ירושלמי שקלים פ"א ה"א. ב"ר פ"ס, ח.
- 303) תהלים נ, י.
- 304) ראה לקוטי תורה להאריז"ל פ' בראשית ד"ה ונבאר מעלת אדה"ר קודם שחטא. ובכ"מ. סה"מ תרס"ח ע' נ. תרפ"ד ע' רנו. ובכ"מ.
- 305) ראה תריח בראשית ל, ב ואלך. מאמרי אדמרי' האמצעי ויקרא חיב ע' תדש ואלך. ועם הוספות וכו' – סה"מ תרס"ב ע' ש ואלך: ד"ה אני חומה תרי"ץ פ"ב (סה"מ תרי"ץ). תרצ"ב פ"ב (סה"מ תרצ"ב. סה"מ קונטרסים חי"א ריג, א ואלך).
- 306) ראה המשך תעריב חי"א ע' קמ. שם ע' שכה. ועוד.
- 307) בהמשך תעריב הניל הערה 276: דגם באמונה.
- 308) ברכות סג, א (לפי גירסת העין יעקב). וראה סה"מ עטרית ע' ערב. תרפ"ז ע' ככ. לקמן ע' 224.

והשגחתו ית', ומ"מ ה"ה היפך הווי' לגמרי, רק שצ"ל השגה שכלית בהכרחיות הענין והוא כאשר יתבונן שאין דבר עושה א"ע³⁰⁹ וכאשר אנו רואים מציאת יש בהכרח שנתחדש דוהו ודאי שנתחדש, אלא שיש מקום בשכל לומר דהתחדשותו של יש זה הוא מיש אחר, אבל האמת הוא כי יש מיש עד אין שיעור לו הוא שקר מוחלט כמ"ש הרמב"ם במו"ג בהקדמות שלו³¹⁰, וכאשר נמצא מציאות יש בהכרח שקדמו ההעדר ונתחדש מאין ליש ומאחר שנתחדש ממילא מוכן שאין מציאותו מעצמותו שהרי מציאותו מעצמותו הוא שלא קדמו ההעדר והוא מחויב המציאות, והיש מאחר שקדמו ההעדר ונתחדש ה"ז מכח אלקי המחדש אותו והכח אלקי הוא תמיד בו וכמ"ש רבינו ז"ל³¹¹ בשם מורנו הבעש"ט נ"ע בפי' ענין לעלם הווי' דברך נצב בשמים³¹¹ דהדבר הווי' עומד תמיד בשמים להוותו ולהחיותו ואם הוי' מסתלק כרגע הוי' חוזר לאין, וכאשר מתבונן ומעמיק דעתו בזה יש לו חיות בזה (ער) באקומט אַ חיות אין דעם) והוא חיות אלקי המאיר נפשו.

(לו) והנה³¹² ההוראה האמיתית שהשיג את הענין ככי טוב והתבונן בו בעומק הדעת הוא כאשר נולד מזה מדות שבלב באהוי"ר וכידוע דכל לידת והתגלות המדות הוא מבחי' הבינה וכמ"ש ולא ילדה ששה בנים³¹³, לאה הוא בחי' בינה³¹⁴, ושם הגדולה לאה ושם הקטנה רחל³¹⁵, דישה' קטנה וה' גדולה ה' קטנה דבור ה' גדולה מח' שהוא בינה, ולא ילדה ששה בנים הם ששה מדות שנולדים מהבינה וכמ"ש³¹⁶ לפי שכלו יהולל איש, דאיש הם המדות ולפי שכלו יהולל איש דהנהגת המדות הוא מהשכל ולכן הקטן מתאוה לדברי' קטנים מפני ששכלו משיג דברי' קטני הערך והגדול ששיג דברים גדולים, לכן מתאוה לדברי' גדולים דכל ענין הנהגת המדות הוא ע"פ השכל דוקא, והגם דהמדות יש להם מקור מיוחד מן המוחין והוא רק מה שלידת והתגלות המדות הן מן המוחין, אבל אי"ז בעצם מציאותו

309) ראה חובת הלכות שער היחוד פ"ה. הובא בספר החקירה להציצ קה, א.

310) מורה נבוכים ח"ב בהקדמות (הקדמה ג). וראה שם ח"א פ"ג (סדיה ההקדמה האחת עשרה).

ספר החקירה להציצ לה, ב ואילך.

311) שעהי"א פ"א.

311*) תהלים קיט, פט.

312) בכל הבא לקמן (עד פרק לח) – ראה דיה מצה זו תרניה הנ"ל הערה 1.

וראה גם עוד מאמרים שמיוסדים על דיה הנ"ל תרניה: דיה טעמו וראו דשי"פ ויגש ושי"פ תשא תרצ"ד

(סדי"מ תרצ"ד. סדי"מ קונטרסים ח"ב רצא, ב ואילך). דיה מצה זו תשי"ד (סדי"מ תשי"ד ע' 172 ואילך). וראה גם

סדי"מ תרצ"ז ע' 181.

313) כיה בדיה הנ"ל תרניה ותרצ"ד. אבל בפסוק (ויצא ל, כ): ותאמר לאה גוי ילדתי לו ששה בנים.

ובסדי"מ תשי"ד סם: וכמיש דלאה ילדה ששה בנים.

314) ראה פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) ערך אם הבנים. לקוטי תורה להארידיל פ' ויצא. תרא

ויצא כב, ד. ועוד.

315) ויצא כט, טז.

316) משלי יב, ה. וראה תריח בראשית כא, ד ואילך. ועוד.

של המדות הם מן המוחין, ואדרבא מוחין ומדות הם ב' מהותים נבדלים זמ"ז והמדות יש להם מקור מיוחד ובענין המקורים הנה מקורם של המדות הוא למע' ממקור המוחין כדאי' בזהר¹⁷³ או"א במזלא אתכלילו וז"א בעתיקא אחיד ותליא, ואחר כ"ז הנה מ"מ לידת והתגלות המדה הוא מהשכל דוקא, דהשכל הוא כמו אור שמאיר את המדה ועי"ז נתעורר המדה, וכמו מי שהוא בחשך ויש שם דבר הטוב וערב שבודאי הי' לו חמדה לדבר ההוא, אבל מאחר שאינו רואה ממילא לא נתעורר החמדה לזה דעין רואה והלב חומד כמו"כ השכל מאיר את המדה ומראה לה שיש דבר טוב וכמו המגלה לאחד שיש אוצר נחמד שיתעורר ברצון וחמדה לזה, שבודאי בעצם הרי יש לו חמדה להאוצר הטוב אלא שקודם שידע שנמצא האוצר הי' האהבה בהעלם וכאלו אינו וכשגילה לו שיש אוצר מתעורר המדה, כמו"כ השכל מעורר את המדה ובלעדו המדות כאלו אינם, ולכן לפי אופן השכל כך הוא המדה מאחר שעיקר התעוררות המדה הי' מהשכל ולכן קטן מתאווה דברים קטנים מפני שאינו משיג בשכלו דברים גדולים כ"א דברי' קטנים לזאת גם מדותיו הם דברים קטנים והגדול שמשיג דברים גדולים לכן גם מדותיו הם בדברים גדולי הערך.

לזו והנה זהו ג"כ ההפרש בין שכל דנה"ב לשכל דנה"א דהנה"ב כל השכלתו הוא בדברים גשמיים וחומרי' והוא נמשך אחריהם בהמשכה ער ציט זיך נאָר צו עניני' גשמיים וחומרי' און אין דעם ליגט זיין גאַנצער געשמאַק דכשמו כן הוא שנק' נפש הבהמי, וכשם שהבהמה הרי כל ענינה באכו"ש, ומעניני שכלי' אינה יודעת כלל, א בהמה איז ניט שייך צו שכל, כן הנה"ב הנה כל המשכתו הוא לעניני' החומרי' דוקא והיינו דעיקרו הוא המדות נאָך געבן זיך אין וואָס ער רופט גוט ולהצדיק א"ע בכמה טענות גם באלו שהוא בעצמו יודע שאינו אמת, ומה גם שיודע שהוא שקר להיותו חביב ויקר בעיני עצמו לכן הוא מכשיר את הכל בשביל להצדיק א"ע, ומה שיש בו שכל גי"כ הוא שכל הטבעי, וכמו חכמות הטבעיים, והיינו דאחר שנתהווה היש הנה כל השכלתו הוא בהמציאות של היש לידע הרכבתו והפרדתו או סגולתו והדומה, דהכל הוא בהחומרי' והגשמי' של היש וכל ענינו הוא מה שהוא מראה (ער בעווייזט) איך שעניני העולם הם טוב ומתאוה אליהם, והיינו כמו שכל הקטן שמשיג רק דברים קטני הערך, ועוד זאת אנ"ר בטבע הקטנים דכל תשוקתם וחפצם הוא בדברי דמיון דוקא אשר בזה הוא תענוגם שמתענגים במאד בזה וכל עליצותם הוא בדברי' מבחילים הם בונים בנינים גדולים מעריכים מלחמות וכובשים מדינות ובוה דוקא מתענגים ובענינים של אמת אין להם ענג בזה אדרבא הם עצבים מזה, והדוגמא מזה בהנה"ב דכל ענינו הוא רק בעניני דמיון והגדלה לעשות עסקים גדולים ביותר ולנסוע בנסיעות רחוקות ולהרבות לספר בגדולת עצמו וברום כבודו והדומה משארי ההבלי' שאין בהם ממש כלל דבאמת הנה פזור הנפש בריבוי עסקים הוא נגד השכל הבריא בכלל ובפרט כמו שהוא ע"פ התורה, דע"פ התו' צריכי' לעשות כלי שישירה

בה הברכה העליונה וכמ"ש³¹⁸ וברכך הוי' אלקיך בכל אשר תעשה וצריכי' להתעסק בתורה וקיום המצות, אבל הנה"ב מסית את האדם להמשיכו בכמה דרכי שטות לפי שהוא כמו הקטן דכל תענוגו הוא רק בעניני דמיון שהם כזב, אמנם הנה"א הרי כל השכלתו והשגתו הוא באלקות ומשיג זאת בהשגה גמורה לפי שהוא מסוגל לזה דלהשכלת עניני עולם אינו מסוגל כלל וגם בעניני העולם הרי השגתו הוא בהכח האלקי המהווה את הדבר ומראה בשכל איך שאלקו' טוב ולכן כל חפצו ורצונו הוא להוי' לבדו, ולזאת כאשר הנה"א מתלבש בהנה"ב ופועל בו הבריור והזיכוך אז נעשה יתרון האור מן החשך דהחשך עצמו נהפך לאור וכידוע בענין ורב תבואות בכח שור³¹⁹, וזהו נר הוי' נשמת אדם שהיא המאירה החשך בעולם התחתון, דעיי' נעשה הנשמה בבחי' מהלך לפי שהמשכת העצמות ב"ה הוא עיי' קיום המצות מעשיות דוקא.

לח) וביאור הענין³²⁰ דמצות מעשיות דוקא הם כלים להמשכת העצמות ב"ה, הענין הוא, דהנה אנו אומרים בסיום ברכת יוצר נורא תהלות אדון הנפלאות המחדש בטובו בכי"ת מע"ב, וצ"ל קישור וחיבור ג' הענינים זל"ו בכלל וסדרן בפרט. והנה המחדש בטובו הוא שהתהוות העולמות הוא בבחי' התחדשות והיינו שאינו כמו השתל' עו"ע, דבהשתל' עו"ע הרי העלול הי' כלול תחלה בעילתו ובא מהעלם אל הגילוי שאינו בבחי' התחדשות כלל לגבי העלול, והגם דהעלול כמו שהוא בא בהתגלות הרי אינו בערך לכמו שהי' תחלה בעת כללותו בהעילה, וכמו אותי' הדיבור הי"ה כלולים תחלה במח' דאותי' הדיבור הנה לבד שהם גילוי במורגש ממש אל הזולת הנה הם פועלים במעשה ממש וכמ"ש³²¹ כאשר דבר מלך שלטון וכמא³²² אמר מלכא כו', הרי עיי' הדבור נעשה עשי' ממש ואותי' אלו בהיותם כלולים בעילתן במחשבה הרי אינם נרגשים ונכרים כלל, וכן במדות הכלולים בשכל דבמדות שבלב ההרגש הוא דלו טוב הדבר ובמדות הכלולים בשכל הנה ההרגש הוא בטוב הדבר בעצמו, דזה מה שלו טוב הדבר הוא אינו בערך כלל ומה שהדבר בעצמו היא טוב, והם כעין הפכים דלו טוב הדבר הוא הרגש עצמו וטוב הדבר בעצם הוא היציאה מכל הרגש עצמו, וא"כ זה מה שהעלול בא בהתגלות הרי אינו בערך לכמו שהי' כלול בעילתו, ומ"מ הרי אינו התחדשות דזהו עצמו מה שהי' כלול תחלה בהעילה הוא בא לידי גילוי, א"כ הרי הגילוי הוא רק גילוי מההעלם, אבל בהתהוות העולמות אינו כן שהרי אא"ל שהיש הי' כלול בהאין ובא בהתחדשו' ממש, וע"ד

318 ראה טו, יח. וראה לקרית תצא לו, סעיב ואילך. מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"ב ע' תרמח ואילך. שהמיצ להציצ קו, ב ואילך. סה"מ תרניז ע' נו ואילך. תרצ"ז ע' 115. ושי"נ. וראה לקמן ע' 219. 224.

319 משלי יד, ד. ראה לקרית האזינו עה, ריש ע"ד. ונכ"מ. וראה בארוכה ספר הערכים: ח"ב"ד כרך א ערך אהבת ה' - ההוספה שבה כו'. ושי"נ.

320 בכל הבא לקמן (עד פרק מד) - ראה ד"ה ויולך עטרית הנגיל הערה 1. תורת חיים בשלח הנגיל הערה 247 (רלא, ב ואילך). וראה גם עוד מאמרים המיוסדים על ד"ה הנגיל עטרית: סה"מ תרפ"א ותרצ"ז הנגיל הערה 247. סה"מ תשי"ג ע' 109 ואילך.

321 קהלת ח, ד.

322 ראה ב"ב ג, ב.

משל³²³ הארי' שלמטה ששרשו מפני ארי' שבמרכבה³²⁴ ושרש שרשו מבחי' חסד דאצי³²⁵ שג"כ בחי' ארי' וכן בחי' החכ' דאצי' נק' ארי' ולמעלה יותר בחי' כתר³²⁵ שנק' ג"כ בשם ארי' כמ"ש³²⁶ ארי' שאג, הרי גוף חומר גשם הארי' ודאי שהוא התחדשות ממש שלא הי' מקודם כלל ונתחדש מאין ליש אך גם נפש הארי' שהוא בדרך השתל' משרשו ומקורו הוא ג"כ באין ערוך לגבי מקורו, דהנה מקורו היא פני ארי' שבמרכבה שהוא בחי' גבורה והוא רשפי אש התשוקה וצמאון לאלקות שע"ז נושא את הכסא³²⁷, והוא מנושא מהכסא³²⁷, ומוזה נשתל' נפש הארי' שלמטה שהוא בבחי' גבורות הרי הארי' שלמטה הוא שטורף ודורס שזהו גשמי ממש באין ערוך כלל לגבי בחי' הגבורו' שבמקורו, ועם היות שזהו מפני שהוא בנפילה ושכירה דלכן הוא חי' טמאה הרי באמת כל ההתהוות הוא ע"י ע"ס דב"ן דעם היות דהתהוות הוא מע"ס דמ"ה מ"מ ה"ז ע"י ע"ס דב"ן דמשו"ז הן בבחי' יש וכמ"ש בלקו"ת בהכיאור בדרושי המטות³²⁸, וגם לבד זאת שהוא טורף ודורס הרי נפשו הוא גשמי ממש שבאין ערוך גם לגבי שרשו בעולם העשי', וכ"ש לגבי בחי' פני ארי' שבמרכבה דיצי' וברי', וכמו"כ הוא בכל נברא שלמטה גם החיות שלהם שהוא בבחי' השתל' איז בבחי' ערך ממש, דהחיות שלמטה הוא באין ערוך גם לגבי עשי' הרוחני' וכן בכי"ע הרוחני' גבוה מעל גבוה³²⁹ כל מדרי' שלמטה הוא באין ערוך לגבי המדרי' שבעולם העליון, ולכן כל המדרי' הן כמשל זה לגבי זה והיינו שהן באין ערוך, וכ"ש לגבי שרשם באצי' שהוא באין ערוך לגמרי, והיינו מפני ששרש התהוותם הוא מבחי' מל' דאצי' ע"י ריבוי גבורות וצמצומי' שהוא בחי' העלם והסתר הבורא מהנברא.

קיצור. התהוות העולמות אינו כמו עו"ע, אותי' הדבור ומח', מדות ושכל, משא"כ עדי"מ ארי' דלמטה התחדשות ממש הן גופו הן נפשו.

לט) והנה זהו הטעם מה שהחיות שבנבראים הוא מוסתר ונעלם מהם, והיינו שידועים ומשיגים רק מציאותו של החיות ולא מהותו, וכמו האדם שמרגיש שיש בו חיות המחי' אותו ואשר החיות הזה הוא המשכיל ומתחכם בכל דבר חכ' ושכל והיא המבין ומשיג ומרגיש בכל דבר ענין והוא החושב מחשבות והוא הרואה והשומע וכה"ג בכל הכחות עד גם כי כל הכחות היותר אחרונות כמו עשי'

323) בכ"ז – ראה גם סה"מ תרכ"ט ע' קמד ואילך. המשך מים רבים תרל"ז פקניה ואילך. ד"ה ברוך

שעשה נסים תרס"ד [הנחת כ"ק אדמרר מהוריי"צ – צילום כ"ק – מס. 940]. סה"מ תרצ"ז ע' 224 ואילך.

324) טעמי המצות להרחיז פ' ויקרא (ד"ה מצות קרבנות). וראה אור החיים עה"ת אחרי יו, יד. ועוד.

325) ראה מאורי אור מערכת א אות קא. אוה"ת דרושים לשבועות ע' רכא. ושי"ג. סה"מ תרצ"ז שם.

326) עמוס ג, ח.

327) ראה שו"ת ספ"כ"ג. פרקי דר"א ספ"ד. בחי' תרומה כה, י. – ונתבאר בתרי"א יתרו עא, סע"א

ואילך. שם עב, ד ואילך.

328) פב, ג.

329) ע"פ קהלת ה, ז.

והילוך וכה"ג הכל הוא מהנפש שהרי בצאת הנפש מהגוף אינו משכיל ואינו רואה ואינו שומע ואינו משיג ושב והי' לעפר, א"כ הרי בלתי ספק הוא שיש בו נפש המחי' והוא מרגיש את החיות ומ"מ הרי מהות הנפש אינו יודע כלל, וגם הכחות הרי אין אנו יודעים מהותם וכ"ש עצם מהות הנפש שאינו יודע כלל, שהרי בעצם הנפש אינו שייך התחלקות כחות, דעצם אינו מתחלק³³⁰, ולכן במ"ת שעכרד"ד פרחת נשמתו³³¹ והיינו שהי' התגלות עצם הנשמה³³² הי"צ³³³ רואים את הנשמע ושומעים את הנראה³³⁴, והיינו מפני שהעצם הוא למע' מהגבלות ראי' ושמיעה ולכן כח הראי' עשה פעולת כח השמיעה וכח השמיעה פעולת כח הראי', והגם שמוזה עצמו יש מקום לומר דמ"מ יש בחי' הכחות דראי' ושמיעה גם בעצם הנפש דאל"כ בהתגלות עצם הנפש לא הי' צ"ל ראי' ושמיעה כלל אך האמת הוא דהכחות ראי' ושמיעה לא יש בעצם הנפש ומ"ש רואים את הנשמע כו', זהו בהכחות גלויים ומפני שהאיר בהם עצם הנפש החליפו פעולתם מצד פשיטות הנפש ודבר זה למדנו מהא דמבוא' בכיאר הענין דמי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק³³⁵, שמן וחומץ הם הצירופי אותיו' של הנבראים דשמן וחומץ המהווים ומחי' אותם והם האותיו' דעש"מ שבהם מתלבש הכח האלקי להוותם ולהחיותם דכ"ז כמו שהאין האלקי הוא בהתלבשות, אבל מפני פשיטת האין האלקי הוא חילוף הצירופי', וכמו"כ מפני פשיטת הנפש שהאיר בהכחות החליפו פעולתם, דהאמת הוא שהכחות כלולים בעצם הנפש רק ששם הם לא בבחי' מציאות כלל ולא בבחי' התחלקו' כלל, הרי דעצם הנפש לא נודע לנו כלל איך ומה הוא, וגם הכחות שנודע לנו איך ומה הם הי"ז רק שנודע מציאותם ולא מהותם, דהנה יש ב' ענינים מהות ומציאו' וככ"א מהם יש ב' עניני' אלו מהות ומהות ומציאות המהות מהות המציאות ומציאות המציאות³³⁶, והנה ידיעתנו בהנפש הוא רק ידיעת מציאות המציאות כלומר שאנחנו יודעים איזה מציאות (הם הכחות) שמהמציאות ההוא אנו יודעים שיש עוד איזה מציאות והוא הנפש הרי ידיעתנו דהנפש הוא רק מציאות המציאות בלבד דלזאת הנה מה שאנו יודעים בהנפש הוא רק ענין הכחות בלבד שבאמת הנה בהנפש ישנם עוד ענינים ואין אתנו יודע עד מה, מה שהנפש מכיל בקרבו, והוא לפי שידעתנו בהנפש הוא בהמציאות דמציאות בלבד וידיעתנו של הכחות הוא במהות המציאות, ואינו ידיעה במהותם ממש, כ"א בהמהות של

330) ראה אמרי בינה שער הקיש פיה ופי"ד. תרה וישב סה, אי.ב. מאמרי אדמור"ר האמצעי שמות חיב ע' תעד. ושי"נ. סה"מ תרמיז ע' קב. ובכ"מ.

331) שבת פח, ב. שמריר פכ"ט, ד.

332) להעיר מלקרית האזינו עו, ג (הערת כ"ק אדמור"ר שליט"א בסה"מ תשי"ג שם).

333) לכאוי צ"ל: היו. וכיה בסה"מ עטרית ותשי"ג שם.

334) מכלתא יתרו כ. טו. וראה לקרש חזי ע' 120 הערה 5.

335) תענית כה, א (כגירסת העין יעקב). ראה ד"ה החודש עטרית (סה"מ עטרית ע' שכג). — ועם

הגהות והוספות כ"י ד"ה הגיל הישית (סה"מ הישית ע' 20 ואילך).

336) ראה גם סה"מ תרפיז ע' קסה. ד"ה ארוממך תרציב פ"י (סה"מ תרציב. סה"מ קונטרסים ח"ג ע' נב). ד"ה כי חלק תרציז פ"ח (סה"מ תרציז. סה"מ תשי"א ע' 26). סה"מ הישית ע' 12. תשי"א ע' 5 ואילך.

ספר השיחות תרציז — חורף הישית ע' 167.

המציאות, והיינו דהנפש אין אנו יודעים אותו כלל ורק שאנו יודעים מציאותו ע"י מציאת הכחות דכשיש כחות ולא שכאן נמצאו כאן ה' זהו הוראה שיש מקום שהוא מקור מוצא לכחות הללו וא"כ הוא רק ידיעת מציאות המציאות והכחות שאנו יודעים אותם בעצמם היינו ידיעה במהות המציאות, והנה העולם הוא גוף גדול וכמ"ש באדר"ג³³⁷ שהאדם הוא עולם קטן³³⁸ והעולם הוא גוף גדול³³⁹ ואנו רואים שהעולם ח' הרי אנו יודעים שיש בו חיות אלקי המח' אותו, אבל זהו שאנו יודעים רק המציאות ולא המהות כלל, וכן מלאכים משיגים רק מציאו' האלקי' וכמ"ש³⁴⁰ וצדקתך ירננו צדק מלכותא קדישא³⁴¹ היינו רק הארה מבחי' מל'³⁴² וכמ"ש³⁴³ מלך שמו בחי' שם והארה לבד, וגם הארה זו היא שמשגי' רק בחי' מציאות האור לא מהות האור, וכ"ז הוא מפני שההתהוות הוא בדרך העלם והסתר הכורא מהנברא, ולכן ההשגה הוא רק בבחי' המציאו' לבד, ומשו"ז גם בהמדר' המשתל' זמ"ז א"ז בבחי' ערך זל"ז, וזהו המחדש בטובו כו', מע"ב דהתהוות העולמות הוא בבחי' התחדשות ולא רק התהוות היש כ"א גם החיות של הנברא' הוא בבחי' התחדשות.

קיצור. יבאר אשר לכן הנבראים משיגים רק המציאות של חיותם, עצם הנפש וכוחותיה, ידיעתנו בהנפש במציאות המציאות, בכחות הנפש במהות המציאות.

מ) והנה בעומק יותר המחדש בטובו בכי"ת מע"ב קאי על בחי' ממכ"ע, דכללות האור דבחי' ממכ"ע שהוא בבחי' אר"פ הוא שבא ע"י הפסק הצמצום, והוא הצמצום הראשון שהי' באוא"ס ב"ה, דצמצום הראשון הגם שהוא סילוק האור לגמרי דאור הראשון דזהו ההפרש הכללי בין צמצום הראשון להצמצומי' שבס' השתל', דהצמצומי' שבס' השתל' אינם בבחי' סילוק לגמרי כ"א מה שהוא צמצום ומיעוט לבד. משא"כ צמצום הראשון דאינו רק מיעוט כ"א הוא סילוק האור לגמרי³⁴⁴, ומ"מ הנה בזה משתוה הצמצום הראשון להצמצומים דסדר ההשתל' דכוונתו בשביל הגילוי³⁴⁵, ורק שהוא חלוק באופנו לבד, דהצמצומי' דס' ההשתל' הנה אופן צמצומם

(337) פליא. וראה קהיר פ"א, ד. זהר ח"א קלד, ב. מורה נבוכים ח"א פ"כ. לקי"ת במדבר ה, ס"א

ואילך.

(338) תנחומא פקודי ג. תקריז תיקון סט (ק, כ, קא, א).

(339) מורה נבוכים שם. והוא מובן ג"כ ממש במקומות שצויינו בהערות 337-338.

(340) תהלים קמה, ז.

(341) תקריז בהקדמה (יז, ב).

(342) ראה סידור עם דא"ח נא, ב. מאמרי אדה"ז על מארזיל ע' שסח. ועוד.

(343) פיוט, אדון עולם'.

(344) ראה עץ חיים שער א (דרוש עגולים ויושר) ענף ב. שם סוף ענף ג. אוצרות חיים ומכאן שערים

בתחלתם. לקי"ת הוספות לויקרא ד"ה להבין מ"ש באוצ"ח (גא, ג). סה"מ תשי"ב ע' 28 ואילך. ובכ"מ.

(345) ראה המשך תרס"ז ע' ד. ובכ"מ.

הוא בדרך מיעוט, וצמצום הראשון הנה אופן צמצומו שהוא בדרך סילוק, אבל כוונת הגילוי כולם שוה, וטעם הדבר מה שהצמצום הראשון הוא באופן כזה שהוא בדרך סילוק לגמרי דאור הראשון הוא מפני מעלת האור דאוא"ס שלפה"צ שהוא חלוק בענינו מהאורות דאוא"ס שלאחה"צ, דהנה אחר הצמצום הנה המדרי' העליונה שהיא שייכה להמדרי' התחתונה הרי יש לה גם ערך אל המדרי' התחתונה וא"כ ענין הצמצום הוא רק למעט שיהי' נמשך רק למקום הראוי אבל באורות דאוא"ס שלפה"צ הנה גם המדרי' העליונה שהיא שייכה אל התחתונה, וכמו התפשטות האור דאוא"ס שלפני הצמצום (שהוא ו"ה דש' הוי' דאתה הוא הוי' לבדך³⁴⁶) שהוא האור השייך אל העולמות אבל אינו בערך המדרי' התחתונה ולזאת צ"ל הצמצום בדרך סילוק, אבל כוונתו הוא בשביל הגילוי, ולכן על ידו נתגלה האור השייך אל העולמות, ואחר הצמצום נמשך גילוי אור הקו שאינו כמהות אור הראשון, והגם שאינו אור אחר שהרי גילוי הקו הוא ע"י הקירוב דאוא"ס שחזור והאיר, ומ"מ הרי הכל הוא ע"י הצמצום, דהנה א"י בעי"ח³⁴⁷ דאחר הצמצום חזר והאיר היינו דהאיר האור הראשון והמשל בזה³⁴⁸ כמו הרב שצריך להשפיע שכל לתלמידו, הנה התלמיד אינו בערך כלל אל הרב, וצריך הרב להעלים אור שכלו העצמי לגמרי כאלו לא השכיל שכל כלל, ואח"כ הנה לצורך ההשפעה צריך להשיג אור שכל, והיינו שבא לכלל שכלו הקדום ואז נמצא אצלו אור שכל השייך אל המקבל היינו מה שלפע"ע המקבל, ומקשינו בזה דמאחר שלצורך ההשפעה צריך להמשיך שכלו הקדום א"כ מהו התועלת של הצמצום, ומתריינו דבזה שסילוק וצמצום אור שכלו העצמי נתגלה חיצוני' האור שכל שיש לו שייכות אל המקבל, וגם זה הוא אצלו כמרחף על מוחו בלבד, ועומק נקודת ענין זה הוא דע"י הנחת המשפיע שמניח א"ע לסלק אור שכלו העצמי הנה ע"י מתגלה חיצוני' אור שכלו ונמשך בזה עצם עצמותו ממש, וכמו"כ הוא באור הקו שהוא המשכה מפנימי' האוא"ס הבל"ג, וזהו חזר והאיר שהאיר אור הראשון, אבל מ"מ הוא בא ע"י צמצום ורשימו לכן הנה המשכת הקו נק' בשם מזל וכמא' הזהר³⁴⁹ האי חוטא יקירא קדישא כו' אקרי מזל דהיינו המשכה בכחי' שערות דהשערות יונקים מהמוח אבל ע"י הפסק עצם הגלגלת, ולכן גילוי הקו נק' בחי' יש מאין כמ"ש בלק"ת ד"ה תקעו הב³⁵⁰.

קיצור. צמצום הראשון בכחי' סילוק, צמצומים דסדר השתל' בבחי' מיעוט, כולם כונתם בשביל הגילוי, הקו הוא מה שחזר והאיר אור הראשון אבל בא ע"י הצמצום.

(346) ראה לעיל פרק טו. ושי"נ.

(347) ראה ע"ח שבהערה 344.

(348) השווה סה"מ עט"רית ע' סג. וראה המשך תרס"ז ע' ד. סה"מ תשי"ב ס"ע 29 ואילך.

(349) ח"ג קלה, א (אד"ר).

(350) נה, א. וראה סה"מ תרנ"ב ע' פג. המשך תערי"ב ח"ב ע' תרנד.

מא) והנה זהו הטעם מה שהמשכות דס' השתל' אינו בבחי' ערך ממש, והיינו דמה שנמשך מהעליון אל התחתון אין זה שמהות העליון נמשך אל התחתון כ"א רק חיצוני' שבעליון נמשך אל התחתון³⁵¹, וחיצוני' שבעליון הוא מהות המדרי' התחתונה שנמצא כלול בהמדרי' העליונה וכמ"ש הפרד"ס³⁵² שכל ספי' יש בה ששה מדרי', ובכללות הוא ג' מדרי', והוא מדרי' עצמה ומה שנמצא כלול בה הספי' שלמטה ממנה, ומה שהיא מאצילה הספי' שלמטה כו', הרי ההמשכה אינה במדרי' העליונה כ"א המדרי' התחתונה הכלולה בה, דכך הוא במדרי' המשתלשלות זמ"ז בסדר והדרגה שאין מהות העליון נמשך רק החיצוני' שזהו מהות התחתון הכלול בו וז"ע השתל' עו"ע וכמו שכל ומדות³⁵³ הרי אין עצמות השכל נמשך בהמדות רק בחי' מדות שבשכל הוא שנמשכי' בהמדות ונעשים מוחין למדות ועם היות דמשו"ז הרי אינו בבחי' התחדשות רק בבחי' גילוי ההעלם כנ"ל מ"מ הרי אין זה מהות המדרי' העליונה, וכמו שהמדות אינם מהות המוחין ואדרבא הן מהותם נבדלים, וכמ"כ בינה אינה מהות החכ', והנה באמת מה שהם בהעדר ההתחדשות הוא רק מפני שנמצא כלול בהמדרי' העליונה, והיינו דלהיות שהמדות כלולים כבר בהמוחין או שהבינה כבר כלולה בחכ' ע"כ ההתגלות אינו התחדשות לגבי המדות העלולים או לגבי בינה, אבל עצם הדבר הוא בהתחדשות ממש לגבי המדרי' העליונה מאחר שהוא מהות אחר לגמרי מהמדרי' העליונה וכמבו' במ"א שבאמת ענין התכלול' הכחות זכ"ז הו"ע נפלא איך ימצא במוחין בחי' המדות שהן מהות אחר, ועוד שיהי' נמצאים ממנו ומבואר הטעם בזה שזהו מפני שבעצם הנפש הם כלולים בהתאחדות ע"כ בהתגלותם הם כלולים זכ"ז אבל בעצם ה"ז התחדשות. והנה ידוע שבכל עולם יש הע"ס של העולם מעולם דאצי' שהם ההיכלות דאצי', ומבואר באגה"ק סי' כ³⁵⁴ דהיכלות דאצי' הוא שנברא מאין ליש שזהו בבחי' התחדשות ממש, וגם הע"ס דאצי' שהן אלקות ממש והן בבחי' השתל' זמ"ז ה"ז ג"כ בבחי' התחדשות. וטעם הדבר הוא מפני שכללות האור המשכתו מן העצמות לא בבחי' ערך, וזהו המחדש בטובו בכי"ת מע"ב, דהתהוות העולמות הוא בבחי' התחדשות לא מבעי עולמות בי"ע שהן בבחי' התחדשות בעצם מציאותם וגם בחי' החיות שבהנבראים הוא בהתחדשות, אלא דגם כללות האור דבחי' ממכ"ע ה"ז בבחי' התחדשות, דכללות העולמות שמבחי' ממכ"ע הן עלמין דאתגלין שזהו בבחי' התחדשות, ואו' המחדש בטובו דבאמת זהו מטובו וחסדו ית' דטבע הטוב להטיב שיהי' נבראים גילוי אלקות דלולא הצמצום וההמשכה באופן כזה שנתל' שהצמצום הראשון הוא בבחי' סילוק לגמרי ואח"כ המשכת הקו וב' הענינים שבו כנ"ל לא הי' ביכולת הנבראים לקבל את האויר, וע"י הצמצום הוא שיכול להיות גילוי אלקות בעולמות וכלים וזהו המחדש בטובו.

(351) ראה תניא קריא ד"ה להבין מ"ש בפעיח (קנו, א). לקרית שלח מא, ד. ובכ"מ.

(352) ראה פרדס שער ה (שער סדר האצילות) פ"ה. ועייגיב ד"ה אנכי אעתי' (טה"מ אעתי' ע' צ). —

הערת כ"ק אדמרי' שליט"א בטה"מ תשי"ג ש"ס.

(353) ראה המשך תעריב ח"א ע' סו ואילך. ועוד.

(354) קל, א.

קיצור. בס' השתל' רק חיצוני שבעליון, היינו מדרי' התחתון הכלול בעליון, נמשך אל התחתון אבל עצם התחתון הוא בהתחדשות ממש לגבי העליון, טעם הדבר, והמחדש בטובו כי ע"י הצמצום וההמשכה באופן כזה ביכולת הנבראים לקבל האור.

מב) והנה אדון הנפלאות, הנה נפלאות הוא בחי' סוכ"ע, דהנה המשכת בחי' סוכ"ע הוא לא בסדר והדרגה, דבבחי' ממכ"ע ההמשכות הן בס' והדרגה, אבל בחי' סוכ"ע ההמשכה היא שלא בס' והדרגה, וכידוע דע"ס דעיגוליי³⁵⁵ אינם משתלשלי' זמ"ז כ"א הכל הוא שנמשך מבחי' עצמות אוא"ס, דהנה עיגולים ויושר הם בחי' ממכ"ע ובחי' סוכ"ע והע"ס דבחי' ממכ"ע הם משתל' זמ"ז אבל הע"ס דעיגולים אינם משתלשלי' זמ"ז, והדוגמא מזה בנפש הוא ההפרש שבין כחות הגלויים וכחות הנעלמים דכחות הגלויים הוא שמשתל' זמ"ז ולכן יש בהם קדימה ואיחור, ומאחר שמשתל' זמ"ז ממילא ההמשכה היא בס' והדרגה דרך חיצוני' שבעליון נמשך אל התחתון אבל כחות הנעלמים אינם משתלשלי' זמ"ז רק כולם נמשכי' מעצמו' הנפש, ולכן יכולים להיות בגילוי כולם כא', וכל כח הוא בא בתוקף האור כמו מצד העצמות, וכמו"כ הוא בבחי' סוכ"ע שזהו שנמשכי' מבחי' עצמות אוא"ס שהן בבחי' תוקף האור והגילוי, וגם זה מה דהשתל' הכתרים הוא זמ"ז³⁵⁶ הנה הענין בזה הוא מה שזהו המשכה ממהות למהות, והיינו מפני שכללות האור דסוכ"ע הוא שנמשך שלא ע"י צמצום כ"כ, והיינו שזהו בחי' האוא"ס שלפה"צ ע"כ ההמשכה היא ממהות למהות ולכן בחי' סוכ"ע הוא למעלה מבחי' התלבשות בעולמות רק בבחי' מקיף לבד, ויש ג"כ עולמות שנתהוו מבחי' סוכ"ע והם העולמות שהן בבחי' פלא וכמא³⁵⁷ בגולגלתא יתבין תליתר אלפין עלמין³⁵⁸ כו', והן בחי' עלמין סתימין דלא אתגליין שהן בבחי' סתים שהתהוותם הוא מאור דבחי' סוכ"ע, ולזאת הנה כשם שהאור דסוכ"ע הוא סתים ונעלם כמו"כ העולמות המתהוים מבחי' האור דסוכ"ע הם ג"כ סתומים ונעלמים וז"ע הנפלאות שהן בבחי' פלא, אך מ"ש אדון הנפלאות הוא כמ"ש³⁵⁹ עשה פלא שגם בחי' פלא הוא בחי' עשי' לגבי עצמות שגם זה הוא באין ערוך לגבי העצמות, שהרי גם סוכ"ע הוא רק בחי' אור וגילוי מן העצמות והוא בבחי' סוכ"ע ומקיף על העולמות, אשר כן הוא גם בשרשו כהאוא"ס שלפה"צ שהוא בחי' האור המאיר לעצמו לגלות

355 ע"ד ע"ס דעיגולים – ראה עץ חיים שער א (דרוש עגולים ויושר) ענף ב.ג. שער ב (שער השתלשלות הי"ס דרך עגולים) ענף א.ב. סה"מ תרנ"ד ע' רבו ואילך. המשך תעריב ח"א ס"ע קנ ואילך. שם ע' רמא ואילך.

356 ראה לקרית ר"פ קרח (נב, ג). סה"מ תרס"ה ע' רס ואילך. המשך תעריב ח"א ס"ע קמח ואילך. ח"ב ע' תרצט.

357 זהו ח"ג קכח, ב.

358 בזהו שם: אלפי רבוא עלמין. ואולי גם כאן צ"ל כו. וראה אנה"ק סיב (קל, א). לקרית במדבר ה, ב. – הערת כיק אדמיר שליטא בסה"מ תשיג שבהערה 320.
359 בשלח טו, יא. תהלים עו, טו.

עצמותם כבי' והוא בחי' אור וגילוי, והגם שהוא בחי' עצם האור, הנה נת' במ"א דעצם האור להיותו אור וגילוי הוא שייך להתפשטות האור להיותו אור וגילוי³⁶⁰, וזהו מה שבחי' סוכ"ע נק' פלא שהוא מל' כי יפלא ממך דבר³⁶¹, הרי הפלא שייך במה שהוא מציאות דבר, והיינו כשהוא מושג קצת עכ"פ דדבר שאינו מושג כלל שאינו שייך לומר שנפלא שהרי אינו יודע כלל ממנו רק בדבר שאפס קצהו מושג שייך לומר פלא היינו שאינו מושג לתכליתו ולעומקו, וכמו אחכמה והיא רחוקה ממני³⁶² דשייך לומר אחכמה רק שהוא נפלא, וכמו סודות התורה שנק' נפלאות מפני שאינם מושגים לתכליתם כמו גלי' דתורה שמושג בהשגה גמורה ופנימי' התורה שאינו מושג בהשגה גמורה ה"ז נק' נפלאות, ומ"מ הרי אפס קצהו מושג, ויכול לבא לידי השגה וכמו רשב"י וחביריו שהשיגו פנימי' התורה, וכמו"כ סוכ"ע נק' פלא.

קיצור. נפלאות הוא סוכ"ע, המשכה שלא בס' והדרגה, בבחי' מקיף, ועצמות נק' אדון הנפלאות עושה פלא כי גם בפלא יש קצת השגה.

(ג) **והנה** כ"ז בהגילויים דאוא"ס ב"ה דגם בחי' סוכ"ע הוא ג"כ בחי' גילוי אוא"ס ב"ה, אבל עצמות א"ס הוא שאינו מושג כלל בשום השגה דלית מתב"כ³⁶³ שאינו שייך שם השגה כלל, וכמ"ש באדר"ר³⁶⁴ תלת רישין אינון מו"ס וגולגלתא ורדל"א, מו"ס נק' פלא שסתום ונעלם ומ"מ ה"ה מקור או"פ היינו מקור החכ' שאפס קצהו מושג ויכול לבא לידי השגה וכן גולגלתא הוא בחי' סוכ"ע שנק' פלא ומ"מ אינו נפלא לגמרי מהעולמות ושייך בזה ידיעת השלילה עכ"פ שזה בבחי' ההפלאה דאוא"ס, אבל רדל"א הוא בחי' רישא דלא ידע ולא אתידע כלל היינו שאינו בבחי' מהות ידוע בעצמו וממילא לא אתידע כלל היינו שסתום ונעלם שאינו שייך שום השגה כלל, וכמ"ש האריז"ל בספרא דצניעותא³⁶⁵ ודע דהוא רישא דלאו רישא אשר שם חביון עוז העצמות הוא עצמו אינו מושג מה שיש בו, וזהו פי' דלא ידע ולא אתידע מה דהוה ברישא דא כביכול כאדם שאינו משיג מהות הנשמה שבו, ונת"ל³⁶⁶ בענין ידיעת הנפש הגם שאנו יודעים ברור בהשגה גמורה שיש בנו נפש ואשר הוא העיקר מ"מ הנה ידיעתנו בו הוא רק בדרך ידיעת מציאות המציאות בלבד, ומכש"כ

(360) ראה לעיל פט"ז ופי"ח. ושי"נ.

(361) שופטים יז, ח.

(362) קהלת ז, כג.

(363) תקרי' בהקדמה, פתח אליהו' (יז, א).

(364) זוהר ח"ג רפח, א (ואיכ ציל בפנים: באדרא וז"א). וראה לקרית דברים כא, ב. שם עא, ג. —

הערת ביק אדמריר שליט"א בסה"מ תשי"ג שבהערה 320.

(365) פ"ק ק"ט, א. נעתק גם בלקרית דרושים ליוה"כ בסופו (עא, ריש ע"ד). סה"מ תרפ"ד ע' ט.

תרצ"ט ע' 19. תש"ט ע' 13 (הא'). לקמן ע' 118. ועוד.

(366) פרק לט.

להבדיל הבדלות אין קץ בעצמות א"ס ב"ה שאינו מושג כלל בשום השגה, דאינו שייך שם שום ענין השגה כלל, וזה נורא תהלות שיראים להללו, דהילול ושבח שייך במקום ששייך השגה אפי' השגה במקצת עכ"פ כמו בהגילויים דבחי' מו"ס ובבחי' גולגלתא, אבל עצמות א"ס שאינו שייך שם השגה כלל ה"ה נורא תהלות שיראים להללו, וזהו קישור וחיבור הג' עניני' נורא תהלות אדון הנפלאות המחדש בטובו כו' דהמחדש בטובו הוא בחי' ממכ"ע ובחי' התהוות העולמות דעלמין דאתגלין שזהו בבחי' התחדשות כו', ואדון הנפלאות הוא בבחי' סוכ"ע שנתהוו מזה עולמות שבבחי' פלא והן עלמין סתימין דלא אתגלין, וגם זה הוא בחי' עשי' לגבי עצמות א"ס שעז"א נורא תהלות שיראים להללו, אבל זהו ממדת טובו וחסדו ית' דנורא תהלות הוא אדון הנפלאות שעושה פלא שהם התהוות העולמות דבחי' סוכ"ע ובשרשו הוא מה שעלה ברצונו ית' לגלות עצמותו כבי' בעצם האור והגילוי להיות המחדש בטובו שיהי' התהוות העולמות בבחי' התחדשות דוקא ע"י הצמצום וגילוי אור הקו בכדי שהנבראים יוכלו לקבל את האור והגילוי ויהי' שייך ענין העבודה דזהו מה שאמרת ונעשה רצוני דרצונו ית' יהי' נעשה בקיום מצות מעשיות, וזהו עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה דעשרים אמה הם ע"ס דיושר וע"ס דעיגולים, דבסוכה צ"ל ב' הענינים דפנות הסוכה (ממכ"ע) וסכך הסוכה (סוכ"ע) והישיבה בסוכה צ"ל בצל הסכך ולא בצל הדפנות ועד עשרים אמה אדם כו', לפי שגם בסוכ"ע שייך השגה במקצת עכ"פ ידיעת השלילה, אמנם איך אפ"ל ישיבה במקיף היינו המשכת העצמות בדברי' גשמי' לעשות את הגשמי' כלי לאלקות הנה ע"ז אמר כי בסכות הושבתי, הושבתי בעצמותו לפי שכך עלה ברצונו ית' להיות נח"ר לפניו ית' כד אתכפי' סט"א ואתהפך חשול"נ שיאיר אור ה' א"ס ב"ה במקום החשך והסט"א של כל עוה"ז כולו, ולהיות כי בסכות הושבתי לכן יש בכח נשי' לישב בסוכה, והישיבה בסוכה הוא שבעת ימים להמשיך האור במדות דוקא דעי"ז הוא מה שהגשמיות נעשה כלי לאלקות והיינו דעבודת המוח אינו מספיק וצ"ל עבודת הלב בכדי שיהי' עבודה, וזהו למען ידעו דורתכם דזהו תכלית ועיקר הכלי והיינו שבירת המדות תקיפים להיות כי גם כל האזרח בישראל בהגילוי דלעתיד ישבו בסכות שהוא ע"י העבודה דעכשיו, והנה בכה"ס הוא זמן שמחתנו דזהו אחר העבודה דר"ה עשיית ויוה"כ הנה בכה"ס הוא הגילוי דימין העליון ית' דידן נצח להאיר אור לעשות את הגשמי כלי לאלקות והוא המשכת השמחה על כל השנה³⁶⁷.

קיצור. עצמות א"ס אין שייך בו השגה כלל, דלא ידע ולא אתידע, וזהו נורא תהלות עצמות א"ס, אדון הנפלאות סוכ"ע עלמין סתימין דלא אתגלין, המחדש בטובו ממכ"ע עדאת"ג.

(367) ראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ז ע' שעט. אוה"ת ברכה ע' אתתסו. סה"מ תרנ"ד ע' רעה. תשי"ב ע'

בס"ד, שמע"צ, פ"ט

ביום³⁶⁸ השמיני עצרת תהי' לכם³⁶⁹. והנה כל החגים והמועדים נתנו לישראל, ולמה בהחג דשמע"צ אמר לכם דוקא³⁷⁰ דמשמע דבשמע"צ יש חידוש דבר ולכן אמר לכם, וצ"ל מהו החדוש דשמע"צ על כל החגים ומועדים. והענין הוא, דהנה אי' במדרש שה"ש (פ"ז ד"ל³⁷¹) אמר ריב"ל ראוי' היתה העצרת של חג שתהא רחוקה חמשים יום כנגד העצרת של פסח, אלא עצרת של חג ע"י שהן יוצאין מן הקיץ לחורף לית ביומיהו דזולון וייתון, משל למה"ד למלך שהי' לו בנות הרבה, מהן נשואות במקום קרוב ומהן נשואות למקום רחוק, יום אחד באו כלן לשאול שלום המלך אביהם, אמר המלך אלו שנשואות במקום קרוב אית בעונתן למיזל ולמיתא, ואילין שנשואות במקום רחוק לית בעונתן למיזל ולמיתא, עד דאינון כלן אצלי הכא נעביד כלן חד יו"ט ונחדי עמו, כך עצרת של פסח עד דאינון נפקין מחורף לקיץ אמר הקב"ה אית ביומא למיזל ולמיתא, אבל עצרת של חג ע"י שהן יוצאין מהקיץ לחורף כו' אמר הקב"ה לית ביומא למיזל ולמיתא אלא עד דאינון הכא נעבד כלן חד יו"ט ונחדי לפיכך משה מזהיר את ישראל ביום השמיני עצרת תהי' לכם, וצ"ל מהו"ע דראוי' היתה עצרת של חג להיות רחוקה נו"ן יום ומ"מ אינה רחוקה הלא ראוי' היתה להיות רחוקה נו"ן יום ומפני מה אינה רחוקה ועוד מהו המשל דבנות הרבה וכולן נשואות רק אלו למקום קרוב ואלו למקום רחוק מהו קרוב ורחוק, מהו ההפרש בין היציאה מחורף לקיץ או מקיץ לחורף, דכאשר יוצאים מחורף לקיץ אית ביומא למיזל ולמיתא משא"כ ביציאה מקיץ לחורף לית ביומא למיזל ולמיתא. והנהגה³⁷² בשמע"צ עושים שמח"ת דלכאורה הי' צ"ל בשבועות דחגה"ש הוא זמן שניתנה התורה לישראל, ולמה עושין שמח"ת בשמע"צ, אך הענין, דאיתא במשנה דסוף תענית³⁷³ ע"פ³⁷⁴ צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה (כמלך שהשלום שלו. רש"י) בעטרה שעטרה לו אמו (כנס"י. רש"י) ביום חתונתו וביום שמחת לבו, ביום חתונתו זה מתן תורה (יום הכפורים שנתנו בו לוחות האחרונות. רש"י) והן הלוחות שניות, וזהו שעושין שמח"ת בשמע"צ והוא ע"י הלוחות שניות וכמ"ש ביום חתונתו וביום שמחת לבו שהשמחה היא על התורה שניתנה ביוהכ"פ, ולזאת עושין שמח"ת בשמע"צ, אמנם לפ"ז היו צריכים לעשות שמח"ת ביום מחרת יוהכ"פ, דביום הכפורים ניתנו לוחות

368) בכל הבא לקמן (עד אמצע פרק מה) – ראה ד"ה ביום השמע"צ עורית הנ"ל הערה 1. ד"ה הנ"ל עורית כנראה מיוסד על ד"ה ביום השמע"צ תרליב (קהית, תשי"ג). ועם הגהות והוספות כו' – ד"ה להבין ענין שמח"ת תשליב (סה"מ תשליב ע' 30 ואילך).

369) פינחס כט, לה.

370) ראה גם רד"ה ביום השמע"צ תרצ"ו (סה"מ תרצ"ו ע' 40).

371) כ"ה בשהשיר דמוס ווארשא, תרכ"ז. וכדפוס ווילנא הוא כשהשיר שם, ב (כ).

372) בהבא לקמן – ראה (נוסף להמצויין בהערה 368) ד"ה ביום השמע"צ באה"ת שמע"צ ע' תשעט

ואילך. ד"ה הנ"ל תרמ"ח (סה"מ תרמ"ח ע' קעז ואילך). תרצ"ו (סה"מ תרצ"ו ע' 41). וש"נ.

373) כו, ב.

374) שה"ש ג, יא.

שניות, ומחרת יוהכ"פ היו עושין שמח"ת, ולמה קבעו שמח"ת בשמע"צ דוקא. ועצם הענין דשמח"ת הוא מה שמשמחים את התורה, ומי המשמחים אותה ישראל, וכמה משמחים אותה³⁷⁵ בזה שלוקחים הס"ת ומסבבים אותה סביבות שלחן הקריאה אשר שם קוראים בכל השנה באותיות התורה, ואחר שמסבבין את שלחן הקריאה מרקדין עם התורה ושמחים בה בשמחה גדולה ועצומה וזהו שמחת תורה שהיא השמחה של התורה, מה שישראל שמחים באותיות התורה, ומחזיקים בעץ החיים שבה ומשמחין את התורה.

קיצור. יקשה א) למה בשמע"צ אומר לכם, ב) אם ראוי להיות רחוקה נר"ן יום מפני מה אינו כן, ג) מהו המשל דבנות נשואות למקום קרוב או רחוק, ד) שמח"ת הי' צ"ל בשכועות או עכ"פ למחרת יוהכ"פ שאז ניתנו לוחות שניות.

מד) והנה³⁷⁶ להבין זה י"ל תחלה ההפרש בין לוחות ראשונות ללוחות שניות דאנו מוצאים הרבה חילוקים בין לוחות ראשונות לשניות שבהם יש מעלות בראשונות על שניות, דהנה כתיב³⁷⁷ והלוחות מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלוחות, וארז"ל (עירובין דנ"ד ע"א) אלמלא לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל, ופרש"י חרות משמע חקוק ואינו נמחק לעולם ע"י הלוחות היתה תורה חקוקה לישראל מהשתכח מהן עולמית דכתיב³⁷⁸ לחות כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים, והיינו שהי' כולו פנים, דשכחה היא מבחי' אחוריים וחיצוני' והלוחות מפני שהיו כולו פנים ע"כ לא הי' שכחה, ואמרו (שם) אלמלא נשתברו הלחות לא הי' אומה ולשון שולטת בהם שנאמר חרות א"ת חרות אלא חירות, ופרש"י על הלוחות, בשביל הלוחות היו בני בני חורין, והלוחות שניות היו מעשי ידי משה דכתיב³⁷⁹ פסל לך כו' וכתבתי כו' שהמכתב בלוחות שניות הי' מכתב אלקים מ"מ לא נאמר בהם חרות, וצ"ל שזה הי' בכחי' התלבשות והיינו שגם לוחות שניות הי' בכחי' חרות שהרי ארז"ל אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה שזהו התורה שניתנה בלוח"ש, רק שזהו בהם בכחי' התלבשות דבלוח"ר הי' בהתגלות, ולכן לא הי' בהם שכחה מפני שהאור הי' בהם בגילוי ובלוח"ש בא בהתלבשות, והרי התלבשות היא ג"כ ירידה כמעלה ומדריגה, וזהו שאמר רבינו נ"ע באגה"ק ד"ה דוד זמירות קרית להו³⁸⁰, שגם לחה"א לא הי' בהם פנים ואחור, וצריכים לומר דאם לא נשתברו הלוחות לא הי' בחי' אחורים כלל בכל התורה, אבל

375) ראה גם רדיה ביום השמע"צ תרפ"ז (סה"מ תרפ"ז ס"ע נה). תרפ"ז (סה"מ תרפ"ז שם). רדיה עץ חיים תרפ"ט (סה"מ תרפ"ט ע' 68). רדיה להבין ענין שמח"ת תשי"ה (סה"מ תשי"ה ע' 69). תשי"ז (סה"מ תשי"ז ע' 40). תשליח (סה"מ מלוקט ח"א ע' רנט). וראה גם מאמרי אדה"ו הקצרים ריש ע' רד.

376) בכל הבא לקמן (עד אמצע פרק מה) – ראה דיה ויתן לך תרסיז הנ"ל הערה 1.

377) תשא לב, טז.

378) תשא שם, טו.

379) שם לד, א.

380) קטא, א.

בלוחה"א רק בהם לבד לא הי' בחי' אחור אבל בכללות התורה כתיב והיא כתובה פנים ואחור דיכול להיות איזה יניקה גם לבלתי ראויים, ולכן הנה החירות הוא ג"כ דוקא למי שעוסק בתורה ולא לכל ישראל³⁸¹, וא"כ הרי חלוקים הלוחה"ר מהלוחה"ש בב' ענינים, הא' דלוה"ר הם מעשי ידי אלקים ולוה"ש מעשי ידי משה, והב' בהמכתב דעם היות שהמכתב הנה בשניהם מכתב אלקים הוא מ"מ בלוה"ר הי' בגילוי ובלוה"ש הוא בהעלם, וכן הן חלוקים במעלת ומדרי' נש"י, דבעת נתינת הלוה"ר הי' ישראל במדרי' צדיקים דכתיב³⁸² ויחן ישראל כו' כלם כאיש אחד והקדימו נעשה לנשמע³⁸³, וישראל שעמדו בהר סיני פסקה זוהמתן³⁸⁴, ובלוה"ש היו בני' במדרי' בע"ת, ומ"מ הנה הזוהמא שחזרה ע"י חטא העגל³⁸⁵ לא פסקה ע"י התשובה שלהם בלו"ש, וכן חלוקים במעלת מדרי' משה, דהנה במ"ת ניתן למשה אלף אורות במתנה וא"י בכהאר"י ז"ל³⁸⁶ דע"י חטא העגל נתמעטה השגתו ונשארה רק חלק א' מאלף והוא סוד ויקרא³⁸⁷ א' זעירא והו"ע לך רד, רד מגדולתך כלום נתתי לך גדולה בשביל ישראל³⁸⁸ וכמ"ש³⁸⁹ שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב, וישראל היו במדרי' רגל דמשה ומ"מ הנה על ידם דוקא ניתוסף לו האורות שניתנו לו במתנה בשביל ישראל וזהו אשר אנכי בקרב, דהנה מדרי' משה הוא בחי' חכמה וכמ"ש³⁹⁰ מן המים משיתיהו דמים הוא בחי' חכ' וזהו מדרי' משה שהוא בחי' חכ"י³⁹¹ (ולכן הי' ענו מכל האדם כמעלת הראש שמרגיש גם הצפורן שברגל³⁹², וענותנותו של משה הי' מכל האדם אשר הי' ואשר הי' ע"פ האדמה³⁹³ עד משיח יבכ"א כמ"ש במ"א³⁹⁴) ואנכי הוא בחי' כתר והגילוי דבחי' אנכי בקרב של משה הוא ע"י רגלי העם כמעלת הרגל דוקא שמעמיד את הראש ומוליכים למקום גבוה, שהראש בעצמו אינו יכול להגיע לשם, והיינו שזכה לאורות העליונות, ואותן האורות ניטלו ממנו בחטא העגל, ובלוחות שניות לא החזירו לו, רק בשבת נותנים לו במתנה שו"ש ישמח משה במתנת חלקו, כמ"ש בפע"ח³⁹⁵.

-
- (381) ראה גם אה"ת תשא ע' ב"כ. ושם ע' אינו.
- (382) יתרו יט, ב ובמכילתא ופרש"י עה"פ.
- (383) משפטים כד, ז. שבת פח, א.
- (384) שבת קמו, א. וזר ח"א נב, ב. כז, ב. ח"ב קצג, סעי"ב.
- (385) זהר שם.
- (386) לקוטי תורה להאריזל ס"פ תשא. שם ר"פ ויקרא. פרי עץ חיים שער השבת פרק ח. ועוד.
- (387) ויקרא א, א.
- (388) תשא לב, ז ובפרש"י.
- (389) בהעלותך יא, כא.
- (390) שמות ב, י.
- (391) ראה תרי"א שמות נב, ב. וראה רשימה ע"ד מדריגת משה רבינו – לקרש ח"ז ע' 244.
- (392) ראה תניא פ"ב. וראה מאמרים שצויינו בהערה 394.
- (393) בהעלותך יב, ג.
- (394) ראה תרי"א שמות שם. תרי"ח שמות סד, ב. סה"מ עטר"ת ע' תסד. תרפ"ה ע' קיב. ד"ה תשורי מראש אמנה שנה זו (לקמן ע' 215). סה"מ תרח"ץ ע' קע. תשי"ב ע' 13. וראה סה"מ תרצ"ז ס"ע 298.
- (395) שבהערה 386.

קיצור. יבאר הפרש דלוחות ראשונות ולוחות שניות, א) בלוחות: הראשונות מעשה ידי אלקים ומכתב אלקים בגילוי, השניות מעשה ידי משה ומכתב אלקים בהעלם, ב) בישראל: צדיקים, בעלי תשובה, ג) במשה: ניתנו לו אלף אורות ובשניות ניטלו ממנו.

מה) והנה בגמ' (נדרים דכ"ב ע"ב) אי' אלמלא לא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד, ומד"ר (שמות פמ"ו) אי' כיון שפנה חטיי' (החטא שלהם) אמר משה הרי הי' לישראל מי שיבקש עליהם, אני מי יבקש עלי, התחיל מצטער על שבור הלוחות א"ל הקב"ה אל תצטער בלוה"ר שלא היו אלא עשה"ד לבד, ובלוחות השניים אני נתון לך הלכות מדרש ואגדות הה"ד³⁹⁶ ויגד לך תעלומות חכמה כי כפלים לתושי', והיינו דבלוה"ש ניתן ספרא ספרי וב' תלמודים בבלי וירושלמי, וכן במעלת משה הרי קירון עור פניו הי' בלוה"ש דוקא לא בלוה"ר, דבלוה"ר ניתן לו אלף אורות וניטלו ממנו בחטא העגל ומ"מ בלוה"ש לא הוחזרו לו ואינו רק מה שבשבת נותנים לו במתנה ובלוה"ש קרן עור פניו, וההתחדשות הכללי בלוה"ש לגבי לחה"ר שניתן תורה הרבה. והענין הוא דהנה כללות התורה שניתנה לישראל הוא בכדי לתקן את הנה"ב עפ"י העבודה והיגיעה בתורה דוקא, והרא"י דכאשר המלאכים בקשו שינתן להם התורה וכמארז"ל³⁹⁷ ע"פ³⁹⁸ אשר תנה הודך על השמים השיב להם משה כלום יצה"ר יש ביניכם, דענין התורה הוא לתקן את היצה"ר והנה"ב וזהו ויגד לך תעלומות חכמה כו' דע"י העבודה ויגיעה בתורה מגיעים לבחי' תעלומות חכמה, דזהו"ע ויגד שהו"ע המשכה וכמאמר דנגיד ונפיק שהו"ע ההמשכה שע"י היגיעה בתורה ממשיכים תעלומות חכמה ולא זו בלבד אלא עוד כי כפלים לתושיה שהוא עוד יותר מבחי' תעלומות חכמה וכ"ז ניתן בלוה"ש דוקא וצ"ל מהו"ע כפלים לתושיה שהוא עוד למעלה מתעלומות חכמה, וזה ניתן דוקא בלוה"ש בלימוד הגמרא ספרא וספרי. אך הענין הוא³⁹⁹, דהנה אי' בוח"א דק"ל ע"ב ע"פ⁴⁰⁰ עין לא ראתה כו' יעשה למחכה לו מאי למחכה לו כמד"א (איוב ל"ב⁴⁰¹) ואלי' חיכה את איוב בדברים, ואילין אינון דדחקין למלה דחוכמתא ודייקין ל"י ומחכאן ל"י למנדע ברירא דמלה כו' מפרש מחכה ל' המתנה ועכוב וכמו ואלי' חכה כו' דפרש"י המתין, וכמו אם יתמהמה חכה לו שהוא ל' תקוה וגם ל' המתנה והוא שממתין על איזה דבר, והיינו דכאשר ברור לו שיש איזה דבר הטמון ונעלם והדבר ההוא עתיד לבא ה"ה מצפה וממתין מתי יבא הדבר הטמון וצפון ההוא וכמ"ש⁴⁰² ואביו שמר את הדבר ופרש"י הי' ממתין ומצפה מתי יבא, וכמו"כ הוא

(396) איוב יא, ו.

(397) שבת פח, ב ואילך.

(398) תהלים ח, ב.

(399) ככל הבא לקמן (עד פרק נה) – ראה ד"ה ואברהם וקו תרס"ז הנ"ל הערה 1.

(400) ישעי' סד, ג.

(401) פסוק ד.

(402) וישב לו, יא.

בעסק התורה ההמתנה והעיכוב והיינו עיון התורה, דעיון הנה ענינו הוא הסתכלות חזקה מה שמעיין ומסתכל בההשכלה ההיא וכמו בענין הראיה הרי בכללות אינו דומה לשמיעה שהוא בפרטי הדבר וכאשר שומע כל הפרטים או מצטייר הענין בכללותו במוח שכלו דיכול לטעות בזה שלא יהי' ציורו הנעשה ע"פ הבנתו כפי שהוא באמת, אבל בראיה הרי רואה הוא את העצם הדבר כמו שהוא דבזה לא יכול ליפול עניני הטעות כמו בשמיעה, ומ"מ הרי גם בראי' דכשרואה את הדבר בהשקפה ראשונה הנה הראי' שלו הוא רק בשטחיות הדבר בלבד ובמשך זמן קצר ישכח על זה אמנם ענין ההסתכלות הוא שנכנס בעומק הדבר ההוא הנק' טביעת עין דעינו נטבע בזה ונקלט אצלו היטב על זמן ארוך וכן הוא בעיון התורה.

קיצור. בלחות שניות קרן עור פני משה וניתנה תורה הרבה, תעלומות חכמה, ועוד יותר כפלים לתושיה, ויבאר מעלת העיון.

מ) וביאור הענין הוא דהנה עיקר ענין העיון וההגיון בתורה הוא רק העיכוב וההעמדה על הדבר עד שבא להשגת אמיתתה, וכמו שאנו רואים בחוש בכל דבר שכלי בכדי שיבא אל עומק החכמה לאמיתתה כמו על אמיתת הדין באיזה דבר מדיני התורה שבא מעמקי הפלפול הוא דוקא ע"י היגיעה רבה במוחו שמייגע כלי מוחו בעיון גדול בכל פרט כמו שהוא נמשך מהכלל ובהעמקה גדולה במתינות דוקא, ואז יגיע לאמית' הדבר וענין היגיעה הוא מה שאינו מסתפק בהשגת הדבר בהשקפה ראשונה, דהידיעה הבאה מהשקפה ראשונה היא ידיעה שטחיות בלבד, ודבר מוסכם ומוחלט הוא שבידיעה שטחיות הרי אינו יודע פנימי' הדברים כלל כ"א כאשר לומד פעם ושתיים עד כמה פעמים, ואז הנה ג"כ עוד לא יבין עדיין את הענין כלל היינו שאינו יודע עדיין פנימי' ענינו של ההשכלה ההיא כלל אלא אדרבא בכל פעם ופעם שהוא לומד יוקשה לו הרבה בזה עד אשר הוא נותן כל כח שכלו והשגתו בזה בעיון גדול ומעמיק דעתו לידע אמית' הדבר איך הוא, וכל מה שהוא מעמיק א"ע יותר ויותר בהענין הרי הענין יפלא ממנו יותר וכאלו מתרחק ממנו עד אשר סוף כל סוף הנה לאחר יגיעה גדולה ועצומה הוא בא אל עומק פנימי' הכוונה ואמית' הענין שמושג אצלו הענין שהוא כאופן כך וכך וזהו מעלה יתירה בעיון שע"ז דוקא בא לעומק אמית' הדברים יותר מכמו שהי' מבינו בהשקפה ראשונה מי ששכלו חריף ביותר הנק' בל' העולם א בליציקע פלינקע קאפ מיט א שארפין שכל, שהוא ביכולתו להבין כל דבר עמוק בהשקפה ראשונה הנה מ"מ לא יבוא לעומק אמית' ההשכלה כמו זה מי שמייגע כלי שכלו וכלי מוחו בריבוי יגיעה ועיון שע"ז דוקא באים לעומק השכל ואמית' כוונתו ואז הרי הוא ממציא כמה שכלים חדשים בהענין שלולי העיון לא הי' בא על ענינים אלו כ"א ע"י העיון והיגיעה דוקא וכמו"כ בכחו אז להרחיב הענין ביותר בריבוי פרטים וריבוי הסתעפות וכל ענין פרטי להסבירו בפנים מסבירות ביותר, וכמ"ש במ"א ההפרש בין למוד משניות ללימוד התלמוד, דמלימוד וגירסת המשניות לא נעשה הולדה חדשה רק מה שמבואר בהמשניות, אבל בלימוד התלמוד שהו"ע העיון והפלפול בההלכות שבמשניות הי"ז נק' עשב מזריע

זרע עץ פרי⁴⁰³ שמוצאים בפלפול דין חדש, וכמו נפיק מלתא מבינייהו⁴⁰⁴ שע"י העיון מולידים דין חדש, מה שהי' בהעלם דבר קודם העיון, וכמו מי שחופר בעומק הארץ עי"ז הוא מוציא מי מעין שהוא נביעה חדשה מן המקור דמי שאינו חופר בעומק כ"כ ה"ה ג"כ מוציא מים רק שהם מים מכוונסים או מי נהרות שאינם מים חיים, אבל ע"י חפירה בעומק דוקא ה"ה מוצא נביעה חדשה מן המקור הנק' מים חיים, וכל מה שחופר בעומק יותר תהי' הנביעה ביותר, אשר ע"י חפירה בעומק יותר הנה לבד זאת מה שגוף ועצם הנביעה היא ביותר הנה עוד זאת דאז דוקא תהי' התפשטות המים ביותר, וכמו כל התפשטות הנהר הוא מהמעין דוקא ונהרא מכיפי' מכריך ממקורו ושרשו מהמעין וכמו"כ הוא בעסק התורה כשמייגע ביותר לעיין בכל ענין עי"ז דוקא ה"ה בא אל עומק הענין וימציא שכלים חדשים עמוקים מאד, וממילא יתפשט ויתרחב כל ענין ביותר.

קיצור. עיון וענינו עיכוב על הדבר ורק עי"ז יבא לעימק החכמה לאמיתה, ימציא שכליים חדשים, ירחיב ויסביר הענין, וכמו שע"י חפירה בעומק תהי' הנביעה וגם התפשטות המים ביותר.

מו' והענין בזה הוא דהנה ידוע⁴⁰⁵ דבשני כחות הנפש חכמה ובינה הרי אפשר להיות חכמה בלא בינה ובינה בלא חכמה דאפשר להיות בעל הבנה ואינו בעל השגה וכן אפשר להיות בעל השגה ואינו בעל הבנה. וכמו שאנו רואין במוחש בחושי בנ"א דיש מי שהוא בעל הבנה להמציא המצאות וסברות חדשות ואינו בעל השגה להשיג ולהבין דבר ולברר כל דבר, וזה מה שאינו בעל השגה אין הכוונה שהוא אינו בעל השגה לפי ערך מה שהוא בעל הבנה. היינו דבהשגתו אינו לפי ערך גודל מעלתו בהבנה, אלא שאינו בעל השגה כלל, דיכול להיות שהוא בעצמו אינו משיג את זה שהוא בעצמו השכיל, ומכש"כ שאין לו החוש לברר וללבן את דבר ההשכלה ההיא ויש שהוא בעל השגה ואינו בעל הבנה וכמו"כ הנה אפילו מי שיש בו ב' הכחות יש שעקרו בכח ההבנה ויש שעקרו בכח ההשגה, והיינו שכחו רב להשיג כל דבר וללבן כל ענין איך ומה הוא וכידוע דמקום הבירור הוא בבינה דוקא, והיינו דוקא כאשר מעיין בהענין לידע איך הוא שזהו השגה אמיתית שמעיין בכל דבר לידע איך הוא דבהשגה הבאה ע"י העיון הרי יש בזה סדר והדרגה וכאשר יקרב אל ההשגה הרי לא ימלט מא' מהג' ענינים האלו, הא' שמתהווה אצלו קושיות וכנ"ל דבכל פעם ופעם שהוא לומד הרי מוקשה לו הענין יותר, והב' שבאים לו סתירות על הענין ממקומות אחרים, היינו משכלים אחרים, והג' הוא מה דלא סבירא לי, היינו שאינו ניחא לי, עס לייגט זעך באַ עם ניט, עס קלעפט אים ניט דער ענין,

(403) בראשית א, יא.

(404) ראה שבת קכא, ב. מ"ק כ, א. ב"ק יט, ב.

(405) ראה אמרי בינה שער הק"ש פניט. סה"מ תרנ"ד ע' רפז ואילך (הובא ונתבאר באגרות קודש

אדמיר מהורשיב חיב ע' תתקח ואילך). סה"מ תר"ן ע' סס. תרנ"ט ע' עד. תרצ"ז ע' 182. שם ע' 270. לקמן ע' 129 ואילך.

וה"ה מייגע לעיין יותר ומוצא בזה עומק, דע"י העומק ההוא הוא מסיר הקושיא והסתירה או שהונח יותר, ואח"כ מעיין עוד להבין הענין יותר, וכל מה שמעיין יותר ה"ה בא אל עומק הענין יותר ומתברר ומתלבן הענין יותר, וזהו בינה יתירה ניתנה באשה שע"י כח הבינה דוקא מתברר ומתלבן נקודת החכ' שבא אל עומק ומקור החכמה, ומאיר משם נקודת החכ' כמו שהיא לעומקה ולאמיתתה וגם יהי' משם גילויים חדשים בעומק השכל והחכמה בענין הזה בנביעה רבה ביותר.

קיצור. יבאר דבכחות הנפש חכמה ובינה אפשר להיות חכ' בלא בינה ובינה בלא חכ', אבל ע"י כח הבינה דוקא מתבררת נקודת החכמה.

מת) והנה טעם הדבר דע"י היגיעה ועיון מגיע לעומק ופנימי' החכ' דוקא לפי שמעורר עצם כח החכמה, דהנה ככח החכמה הבא בבחי' או"י מלמעלמ"ט היינו אור החכ' הבא שלא ע"י יגיעה ועיון וכמ"ש והחכ' מאין תמצא הנה כחכמה זו הרי יש בה שיעור ומדה וגבול עד כמה יכול להשכיל ולהשיג והיינו שהוא רק לפי כח מקורו ככח המשכיל שלו ואח"כ יכולה כחו שאינו יכול להשכיל ולהשיג יותר, וטעם הדבר הוא לפי דגם כח המשכיל יש בו ג"כ ציור באיזה אופן ישכיל ועד כמה ישכיל להיות דגם כח המשכיל הוא כח שבא בהמשכה מהנפש, רק שהוא בא בהמשכה נעלמת ומאחר שהוא בא בהמשכה בהכרח שיש בו ציור באיזה אופן נמשך, ולכן אנו רואים שיש כמה חכמים שמסוגלים לחכ' אחת ואינם מסוגלים כלל לחכ' אחרת זה מסוגל לחכ' זו וזה לחכ' זו, והיינו מצד ציור דכח המשכיל שלו שנצטייר באופן כזה דכח חכ' זו כמו כח חכמת התכונה או כח חכמת החשבון וכה"ג הוא אצלו בהתגלות יותר⁴⁰⁶, ומאחר שיש ציור באופן המשכתו בפרטי מדר' החכמות ממילא יש בו ג"כ ציור והגבלה באיזה אופן ישכיל וכמה שיכול לימשך ולהתפשט, והיינו כמה שבכחו להשכיל בכל חכמה בפרט, וכמו שיש הרבה דרגות בחכמים שזה משכיל באופן כזה וזה באופן אחר, וזה משכיל יותר מזולתו, ועם היות שזה תלוי ג"כ בכלי המוח אם המה כלים רחבים וראוים לקבל אור החכ', מ"מ ה"ה רק כלים לבד והעיקר תלוי בטיב כח המשכיל שלו אם נמשך בטוב יכול להשכיל יותר, וכמו שאנו רואים שיש מי שכח שכלו גדול וכלי מוחו קטנים ונראה בו גילוי אור השכל להשכיל הרבה אלא שאינו בא בהרחבה ובתפיסא והתיישבות כ"כ, אבל עצם ההשכלה היא בטוב בעצם מצד טיב כח שכלו לפי שעיקר הכל תלוי בההמשכה של כח המשכיל, ומ"מ ה"ה מוגבל כמה שיש בכחו להשכיל דמאחר שיש בזה חילוקים דריבוי ומיעוט מה שנמשך בטוב ומה כו' וממילא גם הטוב והריבוי הוא בהגבלה, אבל ע"י העיון ויגיעה ה"ה ממשך מהעלם עצמות כח החכ' שמשם יכול להיות גילויים בל"ג ממש, וכמו שאנו רואים בחוש שיש כמה בנ"א שכלי מוחם וכח שכלם הם קטנים וע"י יגיעה שמייגעים ביותר ללמוד ולהבין ולעיין דוקא בכל ענין ה"ה

(406) ,וכמ"ש מזה באריכות בד"ה שמח תשמח רניו (סה"מ תרנ"ז ע' רז ואילך) – ד"ה ויתן לך תרסי

הניל הערה 376. וראה גם סה"מ תרצ"ז ע' 174.

מגיעים ביגיעתם העצומה למדרי' נעלות מאד בחכ' יותר מאותן שהם חכמים מצד טיב כח שכלם, וטעם וסבת הדבר הוא לפי שע"י היגיעה מגיעים להעלם עצם כח החכ' ומשם נמשכים גילויים באופן אחר לגמרי.

קיצור. יבאר הטעם דע"י עיון ויגיעה מגיע לעומק החכ', לפי שמעורר עצם כח החכמה שאינו מוגבל אבל בלא יגיעה הרי אפילו כח המשכיל יש בו ציור שהרי בא בהמשכה נעלמת עכ"פ.

מט' אמנם צ"ל והלא כח החכ' דאו"י הוא ג"כ נמשך מכח הנעלם דחכמה והו"ע כח המשכיל שבנפש שנק' שכל הנעלם מכל רעיון וידוע דכל כח נעלם הוא למעלה מהגבלה, דדוקא כאשר האור בא בגילוי ה"ה בא בבחי' גבול, וכמו כל שכל פרטי שהוא מוגבל בעצם ויש גבול ושיעור להתפשטותו, אבל כמו שהוא בהעלם אינו בבחי' גבול ושיעור עדיין לפי שלא נמשך ונתגלה עדיין, א"כ הכח דחכ' שבא באו"י הוא ג"כ נמשך מכח הנעלם, אך הענין הוא⁴⁰⁷, דהנה יש ב' בחי' העלם, הא' בחי' העלם שישנו במציאות, דההעלם שישנו במציאות הרי במילא יש בו הגבלה גם כמו שהוא בהעלם עדיין אלא שאינו כמו ההגבלה שבהגילוי, אבל מ"מ גם הוא מוגבל אחרי שישנו במציאות, והב' הוא ההעלם וכח היולי העצמי שאינו מדרי' מציאות, ולזאת הוא כל"ג באמת ויוזן זה עד"מ באש הגשמי שיש בו ב' עניני העלם אלו, וכמו עד"מ בצור החלמיש (הנק' קרעמיון) שמוציאין ממנו אש הרי הצור עצמו אע"פ שיש בו כח החמימות מיסוד האש דמשו"ז הוא מוציא אש מ"מ הרי אין בו אש במציאות כלל וגם החמימות שבו הוא בהעלם ודקות גדול מאד עד שאינו חם במורגש כלל, והיינו שאין בו מציאות חמימות ממש, רק ע"י הכאה בברזל יוצא כח האש הרוחני שבו שיש בו בהעלם, משא"כ השלהבת הקשורה בגחלת הנה גם בהיותו בתוך הגחלת ולא נראה ונגלה לחוץ ה' בו מציאות האש ממש רק שלא ה' נראה ואח"כ יוצא לידי גילוי, וההפרש ביניהם באופן הגילוי הוא כב' דברים הא' שצור החלמיש א"א להוציא ממנו האש כ"א ע"י יגיעה והכאה שמכין אותו בברזל, משא"כ השלהבת הקשורה בגחלת שבלי עמל ויגיעה יוצא מהעלמו ע"י שנופח בפיו, אך יש קץ וגבול לגילוי השלהבת דבכללות כחו במקורו כמו שהוא בתוך הגחלת כאשר מתעמם ונכבה וכה"ג נפסק הגילוי ג"כ, משא"כ בצור החלמיש שאינו נפסק ונכבה עד כי תמיד כל זמן שישנו מציאותו מוציאין ממנו ניצוצי אש, וזהו ההפרש הב' דהשלהבת יש לו גבול, משא"כ האש שבתוך הצור הוא כל"ג, וכ"ז תלוי בהפרש הנ"ל הא' היינו באופן עצם מציאת האש במקורם, דהשלהבת להיות כי גם במקורו בתוך הגחלת הוא במציאת אש ממש ובא רק מהעלם אל הגילוי בהשלהבת ה"ז כמו יש מיש, דמה שיש במקור ממילא בא לידי גילוי בלי טורח ויגיעה רבה, אבל הצור הרי

407) בהבא לקמן – ראה (נוסף להמצויין בהערה 376) סה"מ תר"ן ע' שם ואילך. סה"מ תרפ"ד ס"ע כג ואילך. וראה גם סה"מ עטרית ע' שכה. ד"ה ועשו לי מקדש שנה זו (תרפ"ט) פ"ט (לקמן ע' 140). ד"ה ורא ישראל תרצ"ב (סה"מ תרצ"ב. סה"מ קונטרסים ח"ג ע' סח). סה"מ הישית ע' 23.

אין בו מציאות אש כלל והוא רק כמו כח היולי, וכמו אש היסודי שהוא כח היולי על כל מציאות אש, והוא בעצמו אינו אש כלל, והמשכת אש ממנו הוא כמו מאין ליש, לזאת אופן הגילוי הוא בטורח ויגיעה דוקא ע"י הכאה אבל אינו נפסק, ונמשך תמיד, וזהו ההפרש בין העלם שישנו במציאות להעלם העצמי דההעלם שישנו במציאות יש קץ וגבול להגילויים שלו דמאחר שישנו במציאות ה"ה בבחי' מדה וגבול בעצמו, ובכלות כחו ממילא יכלו הגילויים ממנו אבל העלם העצמי שאינו מציאות כלל והוא העלם גם לעצמו, ולא כמו אש השלהבת דגם כמו שהוא בתוך הגחלת ה"ה נעלם רק לגבי הזולת אבל לגבי עצמו ה"ה בגילוי במציאות אש ולכן הוא במדה וגבול, אבל אש שבצור הוא העלם העצמי, שגם לעצמו הוא בהעלם, דהיינו שאינו במציאות גם לעצמו, וממילא אינו גבולי, ומשו"ז אין שיעור להגילויים הנמשכים ממנו ולא יכלה כחו לעולם, אך אופן הגילוי הוא ע"י הכאה דוקא, כי להיותו לא מציאות, לזאת בכדי שיבא למציאות זהו ע"י יגיעה דוקא.

קיצור. יקשה הלא גם חכ' דאו"י נמשכת מכח נעלם, ויתרץ דיש ב' בחי' העלם, (א) שישנו במציאות ולכן נתגלה שלא ע"י יגיעה אך יש לו גבול, (ב) שאינו במציאות ולכן בא ע"י יגיעה דוקא אבל הוא בל"ג, ודוגמא שלהבת הקשורה בגחלת, אש מצור החלמיש.

ג) ועפ"ז יובן ההפרש בין בחי' החכ' הבא בדרך או"י להבא בדרך או"ח דחכ' הבא בבחי' או"י הגם שמקורו הוא בחי' כח נעלם ה"ה בחי' העלם שישנו במציאות והוא בבחי' גילוי במקורו רק שלא האיר עדיין בגילוי ממש אל הזולת, וגילוי החכ' שהוא הברק המבריק הוא גילוי אל הזולת ג"כ, אמנם גילוי זה הגם שאינו גילוי אל הזולת, אבל במקורו הוא גילוי ממש, דהנה ידוע דכל כח מכחות הנפש כלול מעשר, וכמו"כ הוא בבחי' החכ' שכלולה ג"כ מעשר כחות מן הרצון דהיינו בחי' הכתר שבה עד סוף הגילוי שלה שזהו בחי' המל' שבה, וענין בחי' הכתר שבה הוא בחי' האין של הגילוי יש דחכ', והיינו מה שבא לידי שכל גלוי והוא הברק המבריק שזהו בחי' היש דחכ' (והוא בחי' חכמה שבחכמה) והכתר הוא בחי' האין של היש שז"ע מ"ש והחכמה מאין תמצא, דמ"ש תמצא היינו כמו שהחכ' היא בבחי' מציאות בבחי' יש, ויש בזה בחי' חכ' שבחכ' ובינה שבחכ' זהו עצם נקודת ההשכלה, ובחי' בינה שבה הר"ע הבן בחכ' 408, דזהו מה שיש בהנקודה דחכ' הכח לבא לידי השגה דבינה זהו מהבינה הכלולה בפרצוף החכ', דבינה הכלולה בחכ' הוא מה שהבינה משלים פרצוף החכ' לבא לידי השגה דבינה ומה שהחכ' מאין תמצא בחי' האין זהו בחי' כתר שבחכ', והנה כשם שבעולמות וספירות הרי ספירת הכתר הוא מקור פרטי להעולם ההוא או להע"ס, וכמו כתר דאצ"י הוא מקור רצון פרטי להאציל עולם האצ"י הנה כמו"כ הוא בחי' כתר שבחכ' הוא מקור פרטי להוציא גילוי אור איזה מושכל בפרט, וזהו ההפרש בין כתר שבחכ' לחכ' שבכתר, דחכ' שבכתר

408) ספר יצירה פ"א מ"ד. וראה סה"מ תרנ"ט ואילך. ושי"נ. מקומות שצויינו בהערה 405. סה"מ

תרצ"ז שבהערה הנ"ל. ושי"נ.

הוא כח היולי דשכל קודם שנמשך עדיין להיות בחי' מושכל פרטי אלא שממנו נמשכים כל המושכלות, והוא כח המשכיל שהוא כח היולי על שכל טרם שנובע ממנו מקור אור מושכל, ובחי' כתר שבחכ' זהו כמו שכבר נובע האור מושכל מן כח המשכיל, אלא שלא בא לגילוי עדיין בבחי' אור שכל גלוי במציאות שכל ממש, אבל הוא מוכן ועומד להתגלות.

קיצור. 'באר דחכ' הבאה באו"י מקורח העלם שישנו במציאות, ויסביר ענין כח"ב דחכ' והפרש שבין כתר שבחכמה לחכמה שבכתר.

נא) והנה בבחי' ומדרי' זו, היינו בחי' כתר שבחכ', הרי ודאי ישנה ממש למציאות אור ההשכלה, שה"ה כח פרטי לאיזה מושכל בפרט, ולא שיש שם שכל ממש כמו שהוא אח"כ בגילוי שהרי זהו במקור עדיין, אבל מ"מ יש שם מציאות אור שכל, והיינו שהוא באופן אותה המציאות של השכל ולא שהוא מציאות זו ממש, אבל הוא באופן של אותה המציאות עד שאי אפשר לומר שאינו מציאות שכל, וכמו כח המשכיל שהוא כח היולי על שכל גלוי, אבל הוא בעצמו אינו שכל עדיין, אבל כאן הוא אור אותה ההשכלה ממש הבאה לגילוי אח"כ מאחר שהוא מקורו הפרטי, ויובן זה עד"מ מי שמייגע באיזה דבר מושכל, וכמו באיזה דבר הלכה שאינו מבין ומייגע א"ע להבין אותה, הרי אנו רואין במוחש אשר קודם שמאיר לו האור בגילוי ממש ה"ה מרגיש כבר בשכלו את אור השכל קודם שבא לגילוי ממש והיינו מה שמתחיל להאיר לו שהרי כשאינו מבין את הענין עדיין ה"ה בחשך והעדר האור ואח"כ מתחיל להאיר לו, עס ווערט עס ליכטיג, וואָס מיט דער ליכטיקייט הרי אין זה שידע את אור המושכל כלל, אבל כבר יצא מן החשך, און עס הערט זעך באַ עס די רעכטקייט פון דעם ענין ועדיין אינו יודע איך ומה הוא, ואח"כ בא אור השכל בגילוי ממש, והנה טעם וסבת הדבר שמרגיש את האור קודם שנתגלה הוא מפני שאור המושכל הוא כבר נובע מהעלם אל הגילוי מכח המשכיל, אלא שהוא בבחי' האין דחכ' עדיין והוא בחי' כתר שבחכ' ולהיות דבכתר שבחכ' הרי המושכל הוא במציאות אור שכל לכן כבר נרגש אצלו האור והרעכטקייט קודם שנתגלה היינו כמו שהוא בהעלם עדיין, ובא אח"כ בגילוי ממש, בשכל גלוי, והוא הנק' פלא דחכ' שמפלא נעשה אלף⁴⁰⁹ שהוא גילוי החכ' וכמו אאלפך חכמה⁴¹⁰ וכידוע דאלף הוא ל' לימוד והיינו כמו שבאה החכמה לגילוי ממש, ואאלפך חכ' היינו כמו שהחכ' באה לגילוי ממקורה בחי' פלא שהוא האין דחכ', דהחכ' כמו שהיא בבחי' פלא נק' סוד הבא לידי גילוי, והיינו עם שהוא עתה סוד וסתום עדיין והוא בבחי' מקיף על החכ' מ"מ הרי הוא עתיד לבא לידי גילוי, וכמו כשאדם לומד איזה שכל עמוק שמבין קצת ממנו ולא כולו, א"כ מה שמופלא ממנו הוא בבחי' מקיף על מוחו, אבל בודאי יבא לידי גילוי

409) ראה תקיזו ת"ע (קלה, א). הקדמת הראב"ד לספר יצירה נתיב הא' (יא, א). מאמרי אדה"ז על מארזיל ע' 1 ואילך. אמרי בינה פתח השער ספ"א וספ"ה. שער הקיש פניו. פסיב ואילך. המשך תעריב ח"א ע' תסב. סה"מ תרע"ח ס"ע שפי ואילך. ועוד.

410) איוב לג, לג. שבת קד, א.

שיש בכח שכלו להבין הדבר ויבא לידי גילוי, וא"כ הפליאות מה שמופלא ממנו כעת ונעלם מאתו עדיין אין זה פליאה והעלם אמיתי, דמה שמופלא לגמרי אינו יודע כלל אפילו אפס קצהו ממנו ג"כ, וכמו כשלומד איזה ענין ורואה שיש איזה עמקות בהענין הזה ואינו יודע עדיין מה הוא, (ולא שאינו מבין אותו כ"א אינו יודע עדיין מהו העמקות שבזה) אבל הוא יודע עכ"פ שיש בזה עמקות, שהרי יש עומק כזה שאינו נרגש כלל, והיינו שאינו יודע כלל שיש כאן איזה עמקות אבל כאן הרי יודע שיש איזה עמקות בהענין והוא לפי שזהו בחי' פלא דחכ' שהוא בבחי' אור שכל, ולכן ה"ה מרגיש עכ"פ שיש בזה עמקות, וכמו"כ מה שמבין מקצת ממנו והשאר מופלא עדיין בבחי' מקיף (וג"כ בבחי' מקיף המורגש) הנה יבא לידי גילוי לפי שכתר שנחכ' הוא מקור פרטי אל המושכל.

קיצור. יבאר דבכתר שבחכ' ישנה למציאות אור ההשכלה, וכמו מי שמייגע א"ע באיזה דבר מושכל מתחיל להרגיש את השכל קודם שבא לגילוי ממש וזהו פלא לחכ' שמפלא נעשה אלף לשון לימוד.

(ג) והנה בעומק הענין יותר, הנה אפילו בחי' חכ' שבכתר שיש בזה כמה מדרי' דלפעמים נק' תעלומות חכ' ולפעמים נק' חכ' סתימאה, או שכל הנעלם מכל רעיון, וכל' הגאונים נק' שכל מופלא, ובנפש הוא כח המשכיל, והוא כח היולי על כל מיני שכליים והוא בעצמו מושלל עדיין מבחי' שכל, וכידוע דכל היולי מושלל מהגילויים הנמשכים ממנו, הנה באמת דזה מה שכח המשכיל מושלל משכל הנה זהו רק מה שכח המשכיל הוא מושלל מאור שכל גלוי דאור שכל גלוי הרי אינו שייך בו בהכח המשכיל כלל, אבל מ"מ גם הוא שכל שהרי נק' שכל נעלם או שכל מופלא ה"ה שכל עכ"פ והיינו לפי דגם כח המשכיל הוא מה שכבר נמשך מעצם הנפש להיות מקור לשכל דהרי גם כח המשכיל אינו כח עצמי ממש ואינו אלא רק מה שכבר נמשך, ולזאת הנה כשם דכתר שבחכ' שזהו מה שכבר נובע מכח המשכיל להיות מקור אור מושכל פרטי ה"ה אור שכל שמורגש אף גם בכלי השכל גם קודם שמתגלה, דעם היות דהשכל שבכתר שבחכמה הרי אינו כמו אור השכל הגלוי ממש, מ"מ ה"ה מציאות שכל כמו אותו האור שכל שבא אח"כ בגילוי, הנה כמו"כ הוא גם בכח המשכיל דאחרי שכבר נמשך מהנפש להיות מקור לשכל, ה"ה ג"כ שכל אלא שהוא שכל נעלם, ולכן אנו רואים שיש שינויים בכח המשכיל דלפעמים יתרבה אורו בעצמו ואז ישכיל יותר, ולפעמים מתמעט אור שכלו בעצמו ולא ישכיל כ"כ, וכמו בימי הגדלות שהוא חזק וגדול בכח המשכיל שלו ביותר אשר אז ירבה להתחכם יותר בכל דבר חכ', משא"כ בהיותו קטן בכח שכלו בימי הקטנות ימעט להתחכם, וכמ"ש⁴¹ ימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכמה, היינו שידועו חכ' יותר מהעלם כח המשכיל, ונק' זקן שקנה חכ' בכח עצם שכלו וע"כ ישכיל יותר בכל מיני התחכמות, וכמו זקני ת"ח כ"ז שמזקינים דעתם מתיישבת עליהם⁴² דסבא דעתוהי סתים כחמר

(41) איוב לב. ז.

(42) ראה קנים בסופה. שבת קנב. א.

טב דשקיט כו'413 והוא שמתחזק עצם כח שכלו בתוקף ביותר לאחד ולחבר כמה שכלים הפכים גם בענינים עמוקים ביותר ולא יתבלבל בהם כלל ובכחו להביא כל ענין עמוק ביותר אל הגילוי וכל רז לא אניס לי, וזה מה שבעת הזקנה מתחלש כח השכל⁴¹⁴ זה רק חלישות כלי המוח, אבל אין זה נוגע לעצם כח השכל שאדרבה מתחזק יותר, ונמצא אנו רואין דגם כח המשכיל הרי יש לו מקור המוסיף בו כח, או יגרע בו בהעדר אורו ושפעו ממנו כמו השינוי שבין קטנות לגדלות, וכמו וה' נתן חכ' לשלמה⁴¹⁵. וכן יהיב חכמתא לחכימי⁴¹⁶ דחכימין הוא כח המשכיל העצמי שמקבל מקור השפעתו מלמעלה מהחכמה וכן וה' נתן חכמה לשלמה הוא שניתן לו תוקף בעצם כח חכמתו דוקא להיות כח המשכיל ההיולי שלו בתכלית ההתגברות להשכיל בכל דבר בריבוי התחכמות מאד.

קיצור. יבאר דבעומק הענין הרי אפילו בחי' חכמה שבכתר, ובנפש הוא כח המשכיל ה"ה ג"כ שכל אלא שהוא שכל נעלם, ולכן יש שינוים בכח המשכיל שמתמעט או מתגדל.

נג) והנה כל זה הוא בכח המשכיל, דגם הוא כח הנפש הבא בהמשכה מן הנפש, ולכן שייך בו הגדלה וריבוי ותוספ' כח, וה"ה מציאות שכל וחכ', והיינו שאינו שכל ממש, אבל כח ההיולי העצמי דשכל כמו שהוא בעצם הנפש, הרי אינו בא בהמשכה מן הנפש כלל, ואינו בגדר מקור לשכל כלל דעם היות שכח המשכיל ה"ה נמשך מכח ההיולי העצמי דשכל, האמת הוא כן דכח המשכיל הוא נמשך מן כח ההיולי העצמי דשכל, אבל זהו רק מה שכח המשכיל נמצא ממנו אבל לא שכח ההיולי העצמי דשכל הוא מקור לכח המשכיל, מאחר דכח ההיולי העצמי דשכל אינו בא בהמשכה כלל, וכמו התהום שכל המעיינות נמשכים ממנו הרי אין זה התהום הוא מקור למעיינות שהרי התהום אינו בשום המשכה כלל להיות נופל עליו שם מקור, אלא שהמעיינות נמצאים ממנו ממילא, וכמו"כ הוא גם בכח ההיולי העצמי דשכל, דכל השכלים נמצאים ממנו, אבל הוא עצמו אינו בגדר מקור לשכלים לפי שאינו בגדר המשכה כלל, ואינו גם מציאות שכל כלל וכלל, דכח המשכיל הגם שהוא מושלל משכל גלוי, ומ"מ ה"ה מציאות שכלי עכ"פ, משא"כ הכח ההיולי העצמי דשכל דאינו גם מציאות שכלי כלל, והגם שהוא הכח ההיולי העצמי על שכל מ"מ להיותו כח עצמי ממש ואינו בהמשכה כלל, ממילא אינו במציאות שכל כלל, (וכמו צור החלמיש הנ"ל שהחום והאש הנמצא ממנו, אינו במציאות דחום ואש כלל) ולכן משם דוקא נמשכים שכלים נעלים ונפלאים ביותר להיות שהוא בעצמו אינו בבחי' מציאות שכל כלל, ואינו דומה לכח המשכיל מאחר שכבר נמשך מהנפש וכנ"ל דמאחר שהוא בא בהמשכה הרי מוכרח שיהי' בו ציור באיזה אופן הוא נמשך, והכח

(413) זהר ח"ג (אד"ר) קכח, ב.

(414) ראה אור החיים עה"ת ויחי מז, כט (ד"ה הן הנה).

(415) מלכים א, ה, כו.

(416) דניאל ב, כא.

המשכיל הוא מציאות שכלי, א"כ הוא בא בצירור שכלי עכ"פ ולזאת הנה הגילויים בחו"ב הנמשכים ממנו הן כפי אופן מקורם, ואינם יכולים להיות בהפלאה יותר מכפי אופן מקורם, ולכן הנה אף גם מי אשר כח המשכיל שלו בטוב ביותר הנה אז ממילא גם השכלים שלו הבאים בשכל גלוי בנקודת החכ' וההשגה דבינה ג"כ עמוקים ונעלים יותר אבל מ"מ בהכרח הוא אשר מוגבלים המה בעצם מציאותם והפלאתם כפי אופן הגבלת מקורם הוא הכח המשכיל, להיות הוא עצמו מוגבל ומצוייר במדה ושיעור כפי אופן המשכתו מן הנפש, אבל כח ההיולי העצמי דשכל שאינו מוגבל בעצמו בצירור שכלי כלל, ואינו בא בהמשכה מן הנפש כלל, והוא רק ההיולי העצמי של כל ההשכלות, אשר כל ההשכלות נמצאים ממנו כדוגמת מציאתם של כל המעינות מן התהום, א"כ ממילא הנה משם נמצאים שכלים נעלים ונפלאים ביותר, והיינו העדר הגבלתם בעצם מציאותם, וכמו"כ מה שאין שיעור והגבלה כלל להגילויים, ויכול להיות גילויים עד אין שיעור, דכח המשכיל מאחר שהוא בא בהמשכה ה"ה מוגבל בעצם באופן המשכתו כנ"ל, ולזאת יש הגבלה להגילויים שלו דכאשר יכלה כחו יכלה הארת הגילויים, ולזאת גם בהיותם הם מוגבלים הן בעצמם כלומר בסברתם והן בהפלאתם שהם סברות ושכלים פרטים, אבל הכח ההיולי העצמי אינו בא בהמשכה כלל והוא בלתי מוגבל בעצמו וממילא לא יכלה כחו כלל, ולזאת הגילויים הבאים ממנו בלתי מוגבלים בעצם מציאותם שהם סברות שכלים עמוקים מאד דלאחר שבא לעומק הסכרא ההיא ה"ה נראה בה עוד עומק יותר, וע"ד ענין החריפות דכל עומק בטופו מביא עוד עומק, והר"ע כח המחלק שבהשכלה, מה שמבדיל ומחלק בין עמקה ויסודה של סברא זו להעומק של הסברא הבא אחרי', והוא כעין בל"ג שבא לידי הפשטה והר"ע שכל מופשט שיכול להתאחד עם הנפש עד כלותה בגודל עוצם העונג השכלי, ועוד זאת כי כל סברא ושכלי הוא כללי אשר כל סברא ושכל מוליד עוד השכלה בחיוב ושלילה עד אין שיעור.

קיצור. יבאר דכח ההיולי העצמי דשכל אינו בהמשכה ואינו מקור לשכל כלל, וכח המשכיל רק נמצא ממנו ולא שהוא מקור לו, וכמו המעינות שנמצאים מן התהום, ולכן הגילויים מכח היולי העצמי א) אינם מוגבלים בעצמם ב) אין להם שיעור.

נד) והנה ככדי להגיע לכח ההיולי העצמי דשכל זהו ע"י העיון והיגיעה דוקא, וע"י הסדר והדרגה ביגיעת השכל בכלל, ובעיון ההשכלה בפרט, דכל דבר השכלה בא ביגיעה דוקא, גם בעניני השכל שהם מובנים גם בהשקפה ראשונה הנה זאת היא עבודת ההשכלה לייגע עצמו על זה להבינו היטב, והיינו שיהי זה אצלו ענין שכלי ולא הסכמי בלבד, דהן אמת הדבר שיש הנחות שכלים, והן הנק' מושכלות ראשונות שהן מוסכמים ומוחלטים בעצם, וכל משכיל על דבר שכל הרי אי אפשר לו בלעד, אבל מ"מ מצד עצם ענין עבודת ההשכלה צריך לבאר ולהסביר לעצמו את הנחות הללו ג"כ, אשר בזה הוא מכשיר כלי מוחו לעשותם לכלים טובים לגוף ועצם ענין הקבלה (ווערין א' כלי טובה אויף צו נעמען א' ענין שכלי מיט שכל,

ניט מיט אַ הסכם בלבד), והוא דוקא כאשר מייגע כלי מוחו על כל דבר מושכל לבוא לעומק אמתתו דוקא, דע"י יגיעה זה הנה מעורר כלי שכלו דכלי המוח וכלי השכל הם ב' ענינים, דכלי המוח הם הדקות והרוחני' שבחומר המוח והיינו הקר ולח דמות החכ' והחם ויבש דחומר מוח הבינה וכלי השכל הם מה שהכח דחכ' הוא נקודה ודביקות, וכח הבינה התרחבות והתפשטות, וע"י ההתעוררות דכלי שכלו ביגיעה עצומה הנה אז דוקא יגיע להעלם העצמי, דהנה כח המשכיל ה"ה ג"כ נמשך מכח ההיולי העצמי אלא שזהו רק מה שנמשך ונמצא, אבל לא מה שהוא עצמו נמשך, אבל בכדי להיות התגלות הכח ההיולי העצמי זהו ע"י העמל ויגיעה דוקא, וכמו הוצאת האש מצור החלמיש שזהו ע"י הכאה דוקא, כמו"כ ע"י העמל ויגיעה דוקא ע"י הוא ממשך מכח ההיולי העצמי, והו"ע עמלא דאורייתא שע"י העמל ויגיעה בתורה ע"י דוקא יגיע לבחי' עצמו' החכ' כמו שהוא בעצמו' או"א"ס ממש, וכמ"ש בזהר⁴¹⁷ בעמלא דאורייתא דלעילא מן שמשא⁴¹⁸. וזהו ויגיד לך תעלומות חכ' כפליים לתושי', דע"י היגיעה ועיון בעסק התורה מגיעים להכח ההיולי העצמי דשכל שהוא למעלה מתעלומות חכ' שהוא רק כח המשכיל שכל הנעלם מכל רעיון בלבד, ועל זה אנו עושין שמחת תורה שמשמחים את התורה, ובמה משמחים אותה במה שמסבכים עם התורה ומקפיים את שלחן הקריאה אשר שם בכל השנה קוראין באותיות שכתו' שהם שמותיו של הקב"ה⁴¹⁹, ובזה הוא השמחה שמרקדים בשמחה גלוי' ובהתלהבות עצומה להיות כל א' וא' מישראל יש לו אות בתורה⁴²⁰, ולכן כאו"א יש לו חיות בתורה, ועלול למסור נפשו ממש על התורה, ואות זה גותן לו כח ועוז לעמוד נגד כל מונע ומעכב מלימוד התורה, ואשר לבד זאת כי היא מגינה עליו עוד זאת היא הכלי אשר בה ועל ידה מגיע לו הברכה העליונה בכל הטוב אשר הוקצב לו בהשפעה מרובה בר"ה ויוהכ"פ.

נה) והנה זהו טעם הדבר מה דשמח"ת הוקבע בשמע"צ דוקא, דעצרת הוא ל' קליטה⁴²¹, דאז הוא זמן קליטת האור כי טוב מכל ההמשכות כלליות שנמשכים בר"ה יוהכ"פ וחג הסוכות שהוא זמן שמחתינו, ואז עושין שמח"ת שהיא הכלי לכל המיני אור טוב והשמחה היא באותיות התורה שבה כל ישראל שוין, וכשם שבגשמיות הרי בשמח"ת הוא שאוחזים בעץ החיים של הס"ת ומרקדים בשמחה גדולה, כל ישראל אפי' פשוטים ביותר ולפעמים גם רחוקים מקיום התומ"צ ר"ל, והיינו דבשמח"ת גם הם מתעוררים להתקרב, הנה כמו"כ ישנו בעבודה האלקית שיש

417) ח"א רכג, סעי'ב. וראה גם שבת ל, ב ובפרש"י שם.

418) ראה גם ד"ה ארי"א כל אדם לעמל נברא שנה זו (לקמן ע' 219).

419) ראה זהר ח"ב פז, א. הקדמת הרמב"ן לפירושו עה"ת. יונת אלם פכ"ט. של"ה פ' יתרו שטו, א.

ועוד.

420) ראה זהר חדש רות פח, ד. מגלה עמוקות אופן קפו. לקי"ת בהר מא, ב. מג, ד. במדבר טו, ב.

אואת ניך ח"ג ע' א"שב. סה"מ תרפ"א ע' שמג. תרפ"ב ע' סב. תרפ"ה ע' רו. לקמן ע' 111. ע' 237. סד"ה

ויבא עמלק תר"ץ (סה"מ תר"ץ). ה"ש"ת ע' 117. תש"ס ע' 41 (השני). וראה גם סה"מ תר"ח ע' רטו.

421) לקי"ת דרושים לשמע"צ פח, ד. ובכ"מ.

כזה דרגות שונות, בדכ"כ בהגיע ימי אלול שאז שערי רחמים נפתחים הנה זה פועל התעוררות כללי, להתעוררות זו היא מזכירו על כללות הטבעתו בעניני עולם וריחוקו מעניני תורה מצות ואלקות, כמאמר העולם, עס איז אלול אויף דער וועלט, דאָס איז עם מעורר אויף זיין כללותדיגע פאָרהאַוועטקייט און פאָרטרונקענקייט אין וועלטיקע ענינים און זיין כללותדיקע אָפּגיטראַגינקייט פון אַ גישמאַק אין לערנען תורה, מקיים זיין א מצוה, און פון אַ דערהער אין השגחה פרטית און געטליכקייט, ואח"כ ימי הסליחות מעוררים יותר, וכן הוא יוצא מעט מעניני הגשמי ומתנער מהאבק שנתקבץ עליו במשך השנה ומתעורר ברה"ב בקבועו"ש, ואח"כ בעשי"ת, וכן הוא הולך ועולה מדרגא לדרגא ביוהכ"פ וכן בחגה"ס, וישנם כאלו שבשמח"ת מתעוררים בהתעוררות תשובה, וזהו משל למה"ד למלך שהיו לו בנות הרבה, הם הנשמות המתלבשים בגוף, מהם נשואות במקום קרוב הם הצדיקים העוסקים בתו"מ, ומהם נשואות למקום רחוק הם הבע"ת שהיו רחוקים ונתקרבו ראוי' היתה עצרת של חג שתהא רחוקה נ' יום כנגד עצרת של פסח, דבפסח הוא יצי"מ היציאה מהרע וסופרים מ"ט יום בהכירור דמדות ואח"כ הוא העצרת מ"ת, וכן הי' ראוי להיות גם בעצרת של חג, אמנם בעצרת ש"פ יוצאים מחורף לקיץ בעבודה בסדר והדרגה במעלת הצדיקים, אבל בעצרת של חג שיוצאים מקיץ (פון דעם ברען פון תשובה דיוהכ"פ) לחורף⁴²² בעבודה דבע"ת אינו שייך העבודה בסדר והדרגה⁴²³, ולכן אמר המלך עד דאינון כולן הכא נעביד כולן חד יו"ט דיום א' באו כולן לדרוש בשלום המלך אביהם הוא היום דיוהכ"פ דכל ישראל שוין, ולכן מקדים המלך לאביהם דע"י הצעקה אבא אבא ברה"ה וצעקת אבינו מלכנו ביוהכ"פ ממשכים המלך הקדוש, נעביד חד יו"ט ונחדי הוא שמחת תורה דאז מתעוררים כל ישראל בקירוב להוי' להיות היא הכלי האמיתי הנצחית לאור וברכה, ועושין זה בשמע"צ שהוא זמן השמחה להיות השמחה היא כלי להמשכת הטוב בטוב הנראה ונגלה, והוא המשכת השמחה על כל השנה בקיום התומ"צ.

קיצור. יבאר דלהגיע לכח ההיולי העצמי ושהוא עצמו יהי' נמשך זהו דוקא ע"י העיון והיגיעה, יתרץ הקושיות שהקשה.

422) ראה סדיה ביום השמע"צ תרליב (ועד"ז סדיה הנ"ל עור"ת. דיה להבין ענין שמחית — הנ"ל הערה 368): ומזה מובן אשר בעת הקיץ הוא ננקל יותר לבוא בעבודת אהו"י . . ועי' בלקית שחורה אני [ו], רע"ג] שענין שופתני שמש הוא כחי' יחורע, משאיכ חורף זמן הגשמי . . ולכן ע"י שהם יוצאין מקיץ לחורף איא להמשיך נר"ן יום וכו'. עיי"ש.

423) ראה סדיה הנ"ל שם (ועד"ז בסדיה הנ"ל עור"ת. תשליב): ועיד אל יאמר אדם אי אפשי כוי' אלא אפשי ואבי שבשמים גור עלי, ופי' ההי"מ ז"ל שזהו דוקא צדיקי' אבל הבע"ת יאמר אי אפשי, ועד"ז יובן כאן שהפלגת הזמן הוא למי שלא נתרחק כלל מעולם אבל הבע"ת צ"ל מיד.

בס"ד, ש"פ ויצא. קריאת החתן שי' לתורה, וביום ב' וישלח לילה
על החתן-מאל בישיבת "תומכי-תמימים" בווארשא.

וכלו בניך למודי הוי', ורב שלום בניך (ישעי' נ"ד י"ג), ופי' במצו"צ למודי ד'
תלמידי הוי', וצ"ל מהו"ע תלמידי הוי'. ומצו"ד פי' וכל כו' הוי' ישכילו
בחכמה כאלו יהיו תלמידי המקום ב"ה, ורב שלום בניך השלום של בניך יהי' הרבה
מאד, ומ"ש כאלו יהיו תלמידי המקום פי' כאלו הוא כאשר והיינו דכאשר יהיו
תלמידי המקום הנה אז השלום של בניך יהי' הרבה מאד, ומתאים לפי' התרגום וכל
בניך אלפין באורייתא דהוי' וסגי יהי שלם בנך, דע"י הלימוד בתו' שיודע שהיא
תורת הוי' דזהו אלפין באורייתא דהוי' הנה אז מלבד דישכילו בחכמה אלא עוד זאת
סגי יהי שלם בנך, והוא ע"ד דכתיב בן פורת יוסף בן פורת עלי עין כו' ותרגם ברי
דיסגי יוסף ברי דיתכרך כגפן דנציב על עינא דמיא וגו', והיינו דלבד זה דיוסף
עצמו הוא ל' ריבוי וכמ"ש³ ותקרא את שמו יוסף לאמר יוסף הוי' לי כו' הנה ברי
דיסגי יוסף בריבוי אחר ריבוי, ע"ד שארז"ל (ברכות ד"כ ע"א) מזרעא דיוסף קאתינא
דלא שלטא ב' עינא, דברכת יוסף ובניו הוא וידגו לרוב בקרב הארץ, וזהו עלי עין
עולי עין, דארץ עלמא דאתגליא וים עלמא דאתכסיא, וברכת בני יוסף הוא דגם
בעלדאת"ג יהיו במדריגת ההתקשרות דעלמדאתכ"ס. אמנם צ"ל מהו"ע אלפין
באורייתא הוי', הלא הכל יודעים דהתורה היא תורת הוי' ומה בא להשיענו בזה
דאלפין באורייתא דהוי'. אך הענין הוא, דהנה אי' בגמ' סוף ברכות תלמידי חכמים
מרכים שלום בעולם שנא' וכל בניך למודי הוי' ורב שלום בניך אל תקרי בניך אלא
בוניך, ופי' בשל"ה (תושב"ע"פ כלל אל תקרי דת"ג ע"א) כי תיבת בניך הב' מיותר
מאחר שנא' ברישא וכל בניך למודי הוי' הי' די ומספיק שיאמר ורב שלומם, ומכפל
הלשון ורב שלום בניך מזה למדו דא"ת בניך אלא בוניך, וענין בוניך הוא כמארז"ל
(שבת קי"ד ע"א) מאי בנאין א"ר יוחנן אלו ת"ח שעוטקים בבנינו של עולם, ואי'
במהרשא (שם) בבנינו של עולם היינו תורה שהיתה כלי אומנתו של הקב"ה בכריאת

(1) המאמר מיוסד על (חלק מ)ד"ה פדה בשלום תרניט (סה"מ תרניט ע' קמא ואילך). להמבואר בפ"א
ב - ראה סה"מ שם ע' קמא-קמב. להמבואר בפ"ג ואילך - ראה שם ע' קמ"ק-קמט. וראה גם המשך פדה
בשלום תשיד (סה"מ תשיד ע' 66 ואילך. שם ע' 76-73) שהוא מיוסד על ד"ה הנ"ל תרניט.

חלק מדיה הנ"ל תרניט מיוסד, כנראה, על ד"ה הנ"ל באוהית ניך ח"ב ע' תתלג ואילך.
לכמה ענינים המבוארים בהמאמר - ראה ד"ה וכל בניך תשיד. תשכ"ז. ד"ה וישלח תשליא. ד"ה וכל
בניך תשמיא (סה"מ מלוקט ח"ב ע' קצא ואילך). ד"ה וכל בניך דשיפ וישלח, ד"ה פדה בשלום דייט כסלו
וד"ה וכל בניך דשיפ וישב - תשמי"ה.

(2) ויחי מט, כב.

(3) ויצא ל, כד. ראה אוהית עה"פ (רכ, א). ספר הליקוטים - דא"ה דהצ"צ ערך יוסף ס"א. סה"מ
תרס"א ע' קסד. תרחיץ ע' ל.

(4) ראה גם ד"ה בן פרת יוסף (הב') תרניז (סה"מ תרניז ע' רצב. שם ע' רצד). ועם הוספות וכו' - ד"ה
בכ"ה בכסלו תשיח (סה"מ תשיח ע' 333. שם ע' 337 ואילך).

(5) ויחי מח, טז.

העולם כדאי' במדרש (בראשית בתחלתו) ואהי' אצלו אמון כו' אומן, התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה, בנוהג שבועלם מלך בשר ודם בונה פלטרין, אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אומן, והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו, אלא דאפתראות (יריעה של קלף דלא קמיח ומצויירים עליו צורות שונות של בנינים, מ"כ) ופנקסאות יש לו, לדעת היאך הוא עושה חדרים היאך הוא עושה פשפשים (חדרים קטנים, מ"כ) כך הי' הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם, וזהו שעוסקים בבנינו ש"ע היינו שעוסקים בתורה שע"י עסק התורה הם בונים את העולם, וכדאי' בוח"ב (דקס"א ע"ב) כל מאן דאסתכל בה באורייתא ואשתדל בה כבי' הוא מקיים כל עלמא, קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא, בר נש מסתכל בה באורייתא ומקיים עלמא. ואמר כל מאן דאסתכל בה באורייתא ואשתדל בה, שהם ב' ענינים, אסתכל באורייתא הם אותיות התורה, ואשתדל בה הו"ע לימוד התורה, והיינו דגם ע"י ההסתכלות באותיות שבספר תורה ובפרט בעלותו לתורה שמכרך תחלה אשר בחר בנו, ובסוף אשר נתן לנו, הנה ע"י ההסתכלות באותיות הס"ת הוא מקיים עלמא, וזהו מה שהתורה הולכת ממדינה למדינה להאיר את העולם ע"י אור התורה.

קיצור. יבאר דכאשר אלפין באורייתא דהוי' דוקא, אז הנה מלבד כי ישכילו בחכמה אלא עוד סגי יהי שלם בנך ע"ד בן פורת יוסף ברי דיסגי יוסף, תוספות על תוספות בריבוי גדול, ות"ח נקראים בנאים, כי התורה היא כלי אומנתו של הקב"ה, ובר נש דאסתכל באותיות התורה ומתדבק בקדושת האותיות מקיים עלמא, ולכן התורה הולכת ממדינה למדינה לברר העולם.

ב) וביאור הענין, דהנה כתי' שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך, מה תחזו בשולמית כמחולת המחנים, דפסוק זה קאי על זמן הגלות וכדאי' במדר' (במקומו⁸) ד' פעמים כתיב כאן שובי שובי, כנגד ד' מלכויות ששולטין בישראל, דישראל⁹ נכנסין תוך ידיהם בשלום, ויוצאין לשלום כו', וזהו שפרש"ש¹⁰ שובי שובי, מאחרי המקום ב"ה, שובי שובי ובואי אלינו, דאי' במדר'¹¹ אומרים להם אומות העולם לישראל עד מתי אתם נהרגים ומתים על אלקיכם כמד"א¹² כי עליך הורגנו כל היום, בואו אלינו ונעשה אתכם דוכסין ואיפרכין, מושיבין להן ישראל לאו"ה מה תחזו בשולמית כמחולת המחנים, כלום יש בכם כח לתת לנו מאותה המעלה שבסיני מחנה ישראל ומחנה מלאכי השרת. דהנה כנס"י נקראת שולמית כדאי' במדר'⁸

(6) בב"ר שלפנינו: פלטינו.

(7) שה"ש ז, א.

(8) שהש"ר עה"פ (ז, א [א]).

(9) בשהש"ר שלפנינו: וישראל.

(10) בפרש"י שלפנינו בשינוי לשון קצת.

(11) שהש"ר שם, א [ב] (בשינוי לשון קצת).

(12) תהלים מד, כד.

ששלום חי העולמים מתהלך בקרבם, והוא כמ"ש¹³ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד¹⁴, דכל או"א מישאל לכו הוא מכוון לשכתו ית"י¹⁵ ועל שם זה נק' ישראל שולמית, ועוד לפי שהם משלימים נפשם על קדושת שמו ית' ועל לימוד התורה וקיום המצוות וכדאי' במדר' (בראשית פ"ק¹⁶) ע"פ¹⁷ דעו כי ה' הוא אלקים הוא עשנו ולו אנחנו א"ר אחא ולו¹⁸ אנחנו משלימים את נפשותינו, דכאו"א מישאל הוא מוכן על מסירת נפש בפועל ממש. ובמדר¹⁸ אי' מהו השולמית אומה שכל טובות שבעולם אין באות אלא בזכותה הה"ד¹⁹ ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ, לך בזכותך, ובך הדבר תלוי, דכתי²⁰ יפתח הוי' לך את אוצרו הטוב בזכותך ובך הדבר תלוי, אומה שעשתה שלום ביני ובין עולמי, שאילו לא קבלה תורת הייתי מחזיר עולמי לתהו ובהו, דהתו' ומצות הם קיום העולם וכמ"ש²¹ אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם, ונתתי גשמיכם בעתם כו', דהברכה בכל העניינים הגשמי²² תלוי בהעבודה וקיום התומ"צ, דארז"ל (ע"ז ד"ט ע"ב) העוסק בתורה נכסיו מצליחין לו, ומכלל הן אתה שומע לאו, דהכלי אל הברכה היא תורה על מנת לשמור ולקיים מצות ה', וזהו שאמר ויתן לך האלקים כו' לך בזכותך, דזכות הוא טוהר וכמ"ש²³ במה יזכה נער את ארחו כו' ותרגם במה ידכי, וכתי²⁴ רחצו הזכו וכי' מל' זכות ובהירות, וזהו ובך הדבר תלוי, ומביא ראי' מהא דכתי' יפתח הוי' לך את אוצרו הטוב דבך הדבר תלוי, והיינו דפתחת האוצר העליון שהוא אוצרו הטוב להשפיע רוב טוב לבית ישראל תלוי בהאדם עצמו, דפתח אוצרו הטוב הוא יראת שמים, ויראת שמים הוא בידו של אדם וכמאמר (ברכות דל"ג ע"ב) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, ופרש"י כל הכא על האדם בידי שמים הוא בא כו' אבל צדיק ורשע אינו בא על ידי שמים, את זו מסר הקב"ה בידו של אדם, ונתן לפניו שני דרכים והוא יבחר ביראת שמים, עכ"ל, ומקרא מלא דבר הכתוב²⁵ ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת הרע ופרש"י זה תלוי בזה, אם

(13) תרומה כה, ח.

(14) ראה ראשית חכמה שער האהבה פי' קרוב לתחלתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם (שמעתי לומדימי). שליה סט, א. רא, א. שכה, ב. שכו, ב. לקוית ר"פ נשא (כ, סעי"ב). לקמן ע' 136 הערה

.51

(15) ראה סה"מ תרצ"ו ע' 154. ושי"נ.

(16) פ"סקא א.

(17) תהלים ק, ג.

(18) הקרי "ולר' בואי" – ראה מפרשי המדרש שם. אוהית ני"ך חי"ב עה"פ (ע' תחצ"צ).

(19) תולדות כו, כח.

(20) תבוא כה, יב.

(21) ר"פ בחוקותי (כו, ג"ד).

(22) ראה רמב"ן בחוקותי שם. וראה ספרי עקב יא, יד. דביר פי"ו, ו. ועוד.

(23) תהלים קיט, ט.

(24) ישע"י א, טו ובמצודת ציון שם.

(25) נצבים ל, טו.

תעשה טוב הרי לפניך²⁶ חיים כו' וכת²⁷ העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה, ובחרת בחיים למען תחיי אתה וזרעך, ופי' הרמב"ן²⁸ יחזיר להזהירם עוד, להגיד להם כי שני הדרכים בידם וברשותם ללכת כאשר יחפצו בה, אין מונע ומעכב בידם לא מן התחתונים ולא מן העליונים²⁹, והיינו להבחירה היא חפשית ביד האדם לבחור כמה שהוא חפץ, והגם שהיא בחירה חפשית מ"מ הנה כאשר האדם בוחר בטוב וחיים או מסייעים לו מלמעלה, דא"ר לקיש (שבת ק"ד ע"א) מאי דכתיב³⁰ אם ללצים הוא יליץ (מעצמו יליץ, לא יסייעוהו ולא ימנעוהו, רש"י) ואם לענוים (ולמדה טובה הוא נמשך, רש"י) דענוה בעצמה אינה מספקת כ"א צריך להיות נמשך למדה טובה והענוה היא כלי לזה, אז הנה יתן חן (יסייעוהו מן השמים, רש"י), בא לטמא פותחין לו, בא לטהר מסייעים אותו, וזהו ובחרת בחיים ופרש"י אני מורה לכם בחרו³¹ בחלק החיים כאדם האומר לבנו בחר לך חלק יפה בנחתו ומעמידו על חלק היפה ואומר לו את זה ברור לך. ואמר רבינו הגדול נ"ע³² דמ"ש ובחרת בחיים עצה טובה קמ"ל והוא הסיוע להבא לטהר, הכוונה בזה דהאותיות ובחרת בחיים הכתובים בתורה הן עצמם הם סיוע להאדם המסתכל בהם ומחשב אותיות התורה. וזהו כך הדבר תלוי לעורר מדת היראת שמים שבזה הוא פותח אוצר העליון. והכלי לכל הברכה העליונה היא תורה, ולכן ת"ח מרבים שלום בעולם שע"י ההתעסקות בלימוד התורה עושים שלום בין הקב"ה ובין עולמו, דקיום העולם הוא ע"י התורה.

קיצור. יבאר דכזמן הגלות הוא עיקר עבודת הביוררים ע"י תורה ותורה צריכה להיות כיר"ש דוקא, דיר"ש הוא הפתח לאוצרו הטוב, רב טוב לבית ישראל, ויר"ש בידו של אדם, כי הבחירה חפשית היא לאדם לבחור כמה שהוא חפץ, ומ"מ הכוח בחיים טוב מסייעים אותו מלמעלה והבא לטהר מסייעים אותו, ואמר רבינו הגדול נ"ע כי האותיות שבתורה ובחרת בחיים כו' הם עצמם סיוע להמסתכל ומתדבק בקדושת אותיות התורה.

ג) והענין הוא, דהנה כתי³³ עשרה עשרה הכף בשקל הקדש, דעשרה מאמרות דבריאת העולם³⁴ מכוונים נגד עשרת הדברות³⁵, וע"י קריאת האותיות

26 בפרש"י שלפנינו: הרי לך.

27 נצבים שם, יט.

28 עה"פ נצבים שם, טו.

29 עכ"ל הרמב"ן.

30 משלי ג, לד.

31 בפרש"י שלפנינו: שתבחרו.

32 ראה גם רד"ה אם בחוקותי תלכו תרכיז. תר"ל. הש"ת. סה"מ תשי"ב ע' 114. ועוד.

33 נשא ז, פו.

34 אבות פ"ה מ"א.

35 זהר ח"ג יא, כ ואילך.

דעשה"ד הוא קיום הע"מ, וזהו עשרה עשרה הכף דע"מ ועשה"ד שקולים בכף מאזנים זה כנגד זה, דתנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית אם יקיימו ישראל את תורתו מוטב ובאם לאו אחזיר אתכם לתהו ובהו³⁶, ושניהם בשקל הקדש להמשיך אור העליון ולהשלים הכוונה העליונה בברה"ע, דזהו ע"י התורה דוקא, דהנה ארז"ל³⁷ בעשרה מאמרות נברא העולם ומה תלמוד לומר והלא במאמר אחד יכול להבראות אלא להפרע מן הרשעים כו' וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימים את העולם שנברא בע"מ. והנה, מאמר אחד הוא ספירת המלכות³⁸ ומ"מ נברא בעשרה מאמרות. והענין הוא, כי הנה כל השפעה צ"ל ע"י עשר בחי' דוקא שהם חב"ד חג"ת נהי"מ, ומבשרי אחזה³⁹ כמו בהשפעת השכל לזולתו צריך ג"כ שיומשך ע"י עשר בחי' אלו, והיינו מה שצריך להשכיל ולהתבונן בתחלה בעצמו בכח חכמתו ובינתו כההשכלה ההיא ולהעמיק בדעתו היטב באיכות ומהות ההשכלה, דהעמקה זו היא המחברת החכ' והבינה והיינו שמביא נקודת החכמה לידי השגה דבינה, וגם ע"י נתפס ונקלט אצלו ההשכלה בטוב, וגם צריך להיות לו אהבה ורצון בההשפעה כי לולי זאת הרי אי אפשר לו להשפיע, וגם דברים היוצאים מן הלב דוקא אז הם נכנסים ללב השומע⁴⁰, וצריך להיות גם מדת הגבו' לצמצם א"ע שיוגבלו דברי ההשכלה בההשפעה הזאת שלא יתערבו ויתבוללו הענינים אלו באלו, כי מצד האהבה הרצון מאיר האור בתוקף, ומה גם מצד תוקף התפעלות התגלות הלב הרי יכול להיות ההשפעה ריבויה, ובלא סדר והדרגה כל כך, ולא הי' המקבל יכול לקבל, ולזאת צ"ל מדת הגבו' והצמצום, לצמצם מדת האהבה וההתגלות ובפרט התפעלות הלב בכדי שתהי' ההשפעה בהגבלה וסדר והדרגה, אמנם בכדי שהצמצום יהי' ג"כ בסדר והדרגה הנה ע"י הוא מדת התפארת לזווג וליחד את החר"ג, היינו שיהי' האהבה והרצון בההשפעה והצמצום ע"ד המיצוע והמועיל לפי חושי וכלי המקבל, והנה השפעת המשפיע אל המקבל הוא באופן כזה דכאשר המקבל יגדל יהי' בכחו להשפיע, וזהו כליות שהן יועצות⁴¹ איך להשפיע באופן כזה שיושלם הכוונה פנימית שלו, וע"ד מלמד להועיל⁴² שהוא ע"ד תן לחכם ויחכם עוד⁴³ בכח עצמו, ויסוד הוא התקשרות המשפיע בהמקבל. וכן הוא בכל דבר השפעה צ"ל ע"י עשר בחי' אלו דוקא במזיגה והרכבה נכונה וכן הוא בבריאת והתהוות העולם הי' צ"ל ג"כ עשר מדרי' אלו שהם עשר

36 ראה שבת פה, א. ע"ז ג, א. ה, א.

37 אבות שם.

38 מדרש שמואל לאבות שם. הובא ונתבאר בסה"מ תרנ"ט (ע' קמו) וסה"מ תש"ד (ע' 73) הנ"ל

הערה 1.

39 איוב יט, כו.

40 נסמן לעיל ע' 30 הערה 204.

41 ברכות סא, א (ובהמצוין כשערי זוהר (מרגליות) לברכות שם). אגה"ק סט"ו (ככב, ב). ביאוריה

לאדמירר האמצעי צא, ג. סה"מ עטרית ע' קע. תרפ"ה ע' קיז. ובכ"מ.

42 ראה סה"מ תרצ"ו ע' 76. וראה המשך תרס"ז ע' קעה. המשך תרע"ב ח"א ע' צח. סה"מ תרפ"א ע'

רכד. תרפ"ג ע' צ. תשי"ח ע' 80.

43 משלי ט, ט. וראה אגרות יקודש אדמירר מהור"צ ח"ב ע' ססד ואילך.

ספירות. ועז"א והלא במאמר אחד יכול להבראות, היינו בחי' מל' שהוא בחי' דבר מלך שלטון⁴⁴ שהיא כלולה ג"כ מע"ס, ומ"מ נברא העולם בעשרה מאמרות היינו בעשר ספירות עצמן, וכמ"ש⁴⁵ הוי' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעתו תהומות נבקעו שהם בחי' חב"ד וכת"י⁴⁶ כי אמרתי עולם חסד יבנה, וכמארו"ל⁴⁷ בעשרה דברים ברא הקב"ה את עולמו בחכמה ובתבונה וכדעת כח ובגערה כו', והיינו ע"ס העליונות. והכונה הי' בכדי שיהי' גילוי אלקות בעולם, דאם הי' ההתהוות מבחי' מל' בלבד לא הי' מאיר גילוי אלקות בעולם, דע"ס הכלולים במל' ה"ה בבחי' העלם, והאותיות שבבחי' מל' מסתירים על האור. משא"כ כאשר ההתהוות הוא ע"י הע"ס נמשך גילוי אלקות בעולם.

קיצור. יבאר כי ע"מ מכוונים ככף מאזנים נגד עשה"ד ולכן ע"י קריאת אותיות שבתורה הוא קיום העולם, ויבאר המשנה בע"מ נבה"ע והלא במא' א' יכול להבראות כו' מא' א' ספי' המל' וע"מ ע"ס ונברא בע"מ שהם ע"ס כי כל דבר השפעה בא ע"י עשר בחי' חב"ד חג"ת נהי"מ, וכמו בהשפעת השכל עצם ההשכלה של ההשפעה באה ע"י חב"ד, סדר ההשפעה ע"י חג"ת, ואופן ההשפעה ע"י נהי"מ, ומל' הוא שטח המקבל, וכן בהתהוות העולמות ע"י ע"ס דוקא בכדי שיהי' גילוי אלקות בעולמות.

ד) וז"ה דכתיב⁴⁸ אלה תולדות השמים והארץ כהבראם כו' תולדות מלא כתיב⁴⁹ הדעולם על מלאו נברא⁵⁰ והיינו שהי' מאיר גילוי אלקות בעולם, וכמא"י⁵¹ עיקר שכינה בתחוננים היתה, וע"י חטא הדורות סלקו כביכול את השכינה למעלה מז' רקיעים, עד שבא אברהם והורידה לרקיע הא' כו' עד שבא משה (שהוא שביעי לאברהם) והורידה למטה וכמ"ש⁵² וירד ה' על הר סיני, וע"י העבודה דעכשיו בקיום התומ"צ וע"י עבודת הבריורים שמבררים ומזככים את העולם יהי' לעתיד לבוא תולדות מלא, שזוהו ענין ואלה תולדות פרץ⁵³ שקאי על לע"ל דכתי' תולדות מלא⁵⁴. וזהו שהצדיקים ע"י עבודתם בתומ"צ מקיימים את העולם שנברא בע"מ, והיינו ע"י שמקשרים חב"ד שבנפשם בחב"ד שבתורה, וכן המדות שבנפשם במדות שבתורה

(44) קהלת ח, ד.

(45) משלי ג, יט.

(46) תהלים פט, ג.

(47) חגיגה יב, א (כשינוי לשון).

(48) בראשית ב, ד.

(49) ביר פי"ב, ו. שמור פ"ל, ג.

(50) ביר פי"ד, ז.

(51) ביר פי"ט, ז. וראה ד"ה באתי לגני הישית.

(52) יתרו יט, כ.

(53) רות ד, יח.

(54) מדרשים שבהערה 49.

והיינו שיהי' כל הנהגתם ע"פ התורה בעבודה דוקא, דהנה יסוד ועיקר התחלת עבודת האדם שיתקרב לאלקות הן בבחי' קירוב מלמטה למעלה לעלות מדרגא לדרגא באהבה ויראה בתפלה עד שיבא לבחי' אהבה ורצון שלמעלה מטעם ודעת, והן בבחי' קירוב מלמעלה למטה בהמשכת אלקות בנפשו בתורה, הכל הוא ע"י הענוה ושפלות דוקא, וכמ"ש⁵⁵ כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכן את⁵⁶ דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים, שאני מרכזין שכינתי על שפלים (רש"י⁵⁷), וכת"י⁵⁸ לב נשבר ונדכא אלקי' לא תבוה, ואי' בזהר⁵⁹ כל תשישי' דקוב"ה במאנין תבירין, משא"כ מי שהוא בישות וגסות אינו כלי לאלקות אלא ה"ה היפך מאלקות, דכל ההולך בקימה וקופה דוחק רגלי השכינה וכמא"כ⁶⁰ אין אני והוא יכולים לדור בעולם, דהנה ענין הגסות הוא שתופס מקום לעצמו ומחשב א"ע לאיש המעלה, ובדרך כלל הו"ע ההרגש שמרגיש א"ע לאיזה מציאות דבר מה, ומשו"ז הוא יקר בעיני עצמו, והרגש זה מה שמרגיש א"ע ומחשב א"ע לדבר חשוב ואיש המעלה, הוא מקור לכל מיני רע ר"ל דמדות רעות, דהנה כתיב⁶¹ את זה לעומת זה עשה אלקים, דכשם שיש מדות בקדושה שהם מדות טובות הנה כמ"כ יש לעומתם מדות דקלי' שהם מדות רעות, וגסות הרוח הוא המקור לכל המדות רעות, וכנראה בחוש דמי שהוא מחשיב עצמו למציאות דבר מה שהוא יקר בעיני עצמו, הרי כל דבר טוב וערב ה"ה מתאוה אליו מאד ואינו נח ושקט עד שממלא תאוותו, משא"כ מי שהוא בשפלות שאינו מחשיב א"ע לא ירצה כלל בדבר הטוב כמו שלא ירצה העני במעדני מלכים שאינו בערך התפשטות כזאת שירצה בעיניו כאלו, כמ"כ הנה השפל אין לו התפשטות שיתאוה את הדבר הטוב, ואם מתאוה אליו הנה בקל הרי הוא כופה א"ע לבלי לעשותו, אבל מי שהוא חשוב בעיניו ה"ה מתאוה מאד לכל דבר טוב וערב לחכו ואינו נפרד מזה עד שממלא תאוותו הרעה, וכל כך יכול להיות תוקף התאוה והרצון עד שיכשל גם בדבר האיסור ר"ל שימצא לו הוראת היתר, וגם עצם האיסור אינו גדול בעיניו כ"כ, וכמבואר במ"א⁶² בענין השחד דמ"ש⁶³ כי השחד יעור אין הכוונה שיודע שהוא חייב ומ"מ מזכה אותו⁶⁴, אלא שע"י קירוב דעתו אליו נעשה הטי' בשכלו, שנוטה מדרך האמת ומדמה שהוא זכאי אף שבאמת הוא חייב, כמו כן מצד תוקף הרצון שהוא רוצה בהדבר תאוה נדמה לו שאין בזה איסור גדול כ"כ

(55) ישע"י נו, טו.

(56) כפסוק: ואת.

(57) בשינוי לשון קצת.

(58) תהלים נא, יט.

(59) ראה זהר ח"ב פו, ב. ח"ג ז, סע"ב.

(60) ערכין טו, ב.

(61) קהלת ז, יד. וראה תניא פ"ז.

(62) ראה סה"מ עטרי"ט ע' קפא. תרפ"א ס"ע קנח ואל"ך. תרפ"ה ע' קלא. שם ע' קמו. ועוד.

(63) משפטים כג, ח ובפרש"י. שופטים טז, יט ובפרש"י. כתובות קה, א ובחדא"ג מהרש"א שם. הובא

באוה"ת שופטים ע' תתלו.

(64) ראה כתובות שם.

ובקל ימצא הוראות היתר ע"ז, וכידוע בשם הרמב"ן⁶⁵ דגסי הרוח ובעלי הנאה וכו', הרי נעשה נבל ברשות התורה, כלומר דכל מה שהוא חפץ ומתאוה הוא מוצא לו היתר בתורה, וכן הוא גם בשארי מדות רעות לפי שגסות הרוח הוא מפתן לכל מיני רע ר"ל.

קיצור. יבאר כי אלה תולדות השמים והארץ, תולדות מלא, עולם על מלואו נברא, ורק ע"י חטא הדורות סלקו כבי' את השכינה, ועמדו דורות הצדיקים אברהם יצחק ויעקב עד מרע"ה שהוא שביעי לאברהם וע"י ניתן התורה שע"י לימוד התורה יהי' אלה תולדות פרץ מלא באור כי טוב בעבודת הבירורים, אמנם ראשית העבודה היא ענוה ושפלות כי גסות הרוח הוא מקור לכל מיני רע, דלא מבעי שמתגשם כהנהגה דדברים המותרים אלא עוד נכשל באיסור ר"ל.

ה) וזהו ענין העבודה לפעול בעצמו הכפי' והביטול להיות עניו ושפל רוח בעיני עצמו, והוא ע"י חשבון צדק שעושה בעצמו כפי שידע אינש בעצמו בכל פרטי עניניו הלא טובים ויחליט בעצמו לקבל עליו עול מלכות שמים שלמה שלא ללכת אחרי חפצו ורצונו או הבנת שכלו, כי אם ימסור ויתן עצמו בכל עניני הנהגותיו שיהיו ע"פ התורה ובדרך עבודה דוקא שהם מדות טובות שבקדושה, דאהבה הוא האהבה לאלקות וכמ"ש⁶⁶ ואהבת את הוי' אלקיך כו', ואהבת ישראל דכתי'⁶⁷ ואהבת לרעך כו', דזה⁶⁸ יכול להיות רק כאשר עוזב את אהבת עצמו, דמי שהוא אוהב א"ע ויקר בעיני עצמו הרי תמיד טרוד רק בעצמו, ער איז פאָרנומען מיט זיך ובתאותיו ורצונותיו ועל האלקות הוא שוכח לגמרי ח"ו, וכן כאשר הוא אוהב א"ע אז אין לו מקום לאהבת זולתו, ואדרבה האהבת עצמו גורם פירוד לבנות, דאינו יכול לסבול את זולתו, וחושב דכל מה שהזולת אומר או עושה הוא כשביל לנגד אליו, וכידוע בא' שבא לכ"ק אאזמור"ר הרה"ק אדמו"ר צמח צדק נ"ע על יחידות (בר דעת גדול בהשכלה) ואמר לו, רבי מי טרעט אייף מיר אין בית מדרש וואָס איך זאָג גיפעלט זיי ניט און זיי פירין זעך ניט כראוי להתנהג עמי, ועושים כמעט להיפך מדעתי, והשיב לו כ"ק אאזמור"ר דו ביסט זעך מתפשט איבער דעם גאַנצין בית מדרש איז וואו יענער טרעט איז אַלץ אייף דיר, מי דאַרף אַוועק לייגן דעם דעת עצמו וואָס נאָר ע"פ שכל איז, און מי דאַרף מגביר זיין עבודה אויף השכלה און יעמאָלט איז אמת, עס שטייט⁶⁹ יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו כו' און הוא מל' און בחולם שפירושו כח ועוז, וכמו מרוב אונים⁷⁰ או מצאתי און לוי⁷¹, ואיש און פירושו איש חזק בדעת עצמו, והנה כשם דייעזוב רשע דרכו זהו דבר המוכרח אשר בלא

(65) ר"פ קדושים.

(66) ואתחנן ה. ה.

(67) קדושים יט, יח.

(68) בכ"ז – ראה גם שיחת י"ט כסלו שנה זו (תרפ"ט) סעיף א.

(69) ישעי' נה, ז.

(70) ישעי' מ, כו.

תשובה אי אפשר לגשת אל הקדש הנה כמו"כ צריך האיש און כלומר האיש החזק לעזוב מחשבותיו ולא יאמר איך זאָג אַזוי, און איך האַלט אַזוי, כי כל איך ומציאות הוא מקור הרע וגורם פירוד לבבות, אבל כאשר עוזב אהבת עצמו ומניח את שכלו ומתנהג ע"פ התורה או הנהגת התורה מאירה לו, וכדאי' במדר' (במדבר פ"ד פסוק כ"ב) למה נק' התו' אור שהיא מאירה את האדם מה יעשה, הדעיקר הוא העשי' וקיום המצות וכמארו"ל (יבמות ק"ט ע"ב²⁷) האומר אין לי אלא תורה (פי' אין לו לעשות ולקיים שום מצוה (היינו דקיום המצות הם בקרירות ובמהירות כו') רק ללמוד תורה) אפילו תורה אין לו (פי' אפילו שכר תלמוד תורה לא יקבל), לפי שעיקר התורה הוא קיום המצות, והנהגה ככדי שיהי' לימוד התורה כדבעי למהוי שיתקשר חבי"ד שבנפשו בחב"ד שבתורה שהוא חכמתו ורצונו ית' זהו ע"י הקדמת התפלה דוקא, כי יכול להיות שעסק בתורה הרבה ומקשר דעתו ומחשבתו בפלפול שבתורה מ"מ הוא רחוק לגמרי מאור התורה, דענין הדבקות בתורה הוא שירגיש שהיא חכמתו ורצונו ית', וגם השכלי שבזה הגם שמבינו בשכל אנושי הוא שכל אלקי ממש, ואז הנה לבד זאת שלא ירהיב עוז בנפשו להגיד סכרא שלו, אלא אדרבא יניח א"ע ויבטל את שכלו לגמרי מכל וכל לחכמתו ורצונו ית' שבתורה, אבל מי שאינו כן אלא עוד אדרבא מרגיש א"ע ביותר עי"ז, והיינו מה שהוא מחזיק טובה לעצמו שלומד תורה הרבה ונעשה מציאות יש וחשוב בעיני עצמו, ואזי גם אפילו אם לומד תורה ה"ה מרוחק לגמרי מן התורה שאינו מאיר בו אמיתית אור התורה כלל וכמ"ש²⁸ לא בשמים היא כו' ולא מעבר לים כו' וארו"ל²⁹ לא תמצא בגסי הרוח ולא במי שמרחיב עלי' לבו כים, וארו"ל³⁰ דאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עלי', דמיתה הו"ע הביטול, והיינו דדוקא מי שהוא בטל ה"ה כלי לאור התורה, אבל כשהוא בישות וגסות אינו כלי כלל לאור התורה, עד שגם הלימוד שלו הוא אח"כ ג"כ רק להתייחר ולהיות נחשב בעיני הרואים או לקנטר והדומה, וגם יכול לירד אח"כ עוד יותר ח"ו עד שנעשה לו ולאחרים סם המות, שמוצא את ההיפך ומתיר את האסור ר"ל, ורק ע"י הקדמת התפלה שהו"ע ההתקשרות והביטול לאלקות, אז לימוד התורה כדבעי למהוי ומאירה לו ולאחרים. וזהו אלפין באורייתא דהוי', שיודע שהיא חכמתו, ואז ישכילו כאלו יהיו תלמידי המקום, והיינו דכאשר יהיו תלמידי המקום מצד הביטול, פי' שירגש אצלו האמת שהוא ית' מקומו של עולם, ומשום זה הנה אלפין באורייתא דהוי', דגם האולפנא והלימוד שהו"ע ההשגה גם בשכל אנושי יודע שהיא חכמתו ורצונו ית', הנה אז סגי יהי שלם בנך. והנה החתן בשבת שלפני חופתו קוראין אותו לתורה³⁶, דחור"כ מקיימים את העולם להעמיד בנים עוסקים בתורה, לזאת הנה קוראין

71) הושע יב, ט.

72) ראה לקרית פי' ראה כג, ג. שם ויקרא ה, א.

73) נצבים ל, יב"ג.

74) עירובין נה, א (בשינוי לשון).

75) ברכות סג, ב. שבת פג, ב. זתר חיב קנה, ב. חיג רמו, א. עטר, א.

76) ראה מגן אברהם ולבוש ארח סריס רפכ. מדרש תלפיות ענה חריכ.

אותו לקרות האותיות שכתורה שהם המקיימים עשרה מאמרות. וזהו וכל בניך למודי הוי' שלומדים תורה שהיא חכמתו ית', היינו שמניחים ועוזבים את שכלם האנושי וחפצם ורצונם ומוסרים עצמם לתורה ויודעים שהשכל האנושי שבתורה הוא חכמתו ית', אז ורב שלום בניך א"ת בניך אלא בוניך שהם בנאים העוסקים בבנינו של עולם, ויקויים גם בהם ורב שלום בניך כמ"ש" וראה בנים לבניך שלום על ישראל.

קיצור. יבאר כי ע"י חשבון צדק בנפשו יבא לידי קבלת עומ"ש והעיקר להניח רצונותיו והבנת שכלו, כי האוהב א"ע שוכח על אלקות ומקור לפירוד לבבות, וכהמעשה דאתו חסיד שהשיב לו כ"ק אאזמו"ר נ"ע, דכשם שהרשע מוכרח לעזוב דרכו כן האיש החזק בדעת עצמו האומר איך זאג אזוי איך האלט אזוי צריך לעזוב דרכו, וימסור עצמו לתורה ואז התורה מאירה לו והוא ע"י הקדמת העבודה דתפלה.

(77) תהלים קכח, ו.

טרם פתח את הדרוש „לכה דודי“ באולם הישיבה „תומכי־תמימים“ בעת הקבלת פנים אמר כ"ק אדמו"ר בזה"ל:

„ידוע ומפורסם אשר בעת שמחת נשואין קומען נשמות האבות מן העולם האמת, ביו ג' דורות למפרע איז בכל ישראל, און פראַן וואָס מער און מער, וואָס אין דעם איז מדריגות שונות, ובתור הזמנה לנשמות הצדיקים הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' אשר יבאו אל החופה ולכרך את הזוג, וועט מען איצט ריידן אַ חסידות, וואָס אַ חלק איז פון אַלטין רבין אַ חלק פון מיטעלן רבין, אַ חלק פון עלטער זיידין, אַ חלק פון זיידין דער עלטער זיידע של הכלה, אַ חלק פון עלטער עלטער זיידין של החתן, אַ חלק פון טאַטען דעם כלה'ס זיידע, האומר שמועה בשם אומרו יהא רואה כאלו בעל השמועה עומד לנגדו"ס.

ע"כ לשונו הזהב.

המו"ל.

- (1) כ"ק אדמו"ר הצי"צ.
- (2) כ"ק אדמו"ר מהרי"ש.
- (3) כ"ק הרה"ק ר' ברוך שלום בנו בכורו של הצי"צ (ראה שיחת חגה"ש תשי"ג).
- (4) כ"ק אדמו"ר מהורשי"ב.
- (5) ירושלמי שקלים פ"ב ה"ה.

בס"ד

לכהי' דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה², והנה השבת נק' כלה ונק' מלכה וכמא' שבת מלכתא³, דהנה חתן וכלה הרי החתן נקרא מלך כדאי' בפדר"א פט"ו חתן דומה למלך והכלה נק' מלכה, דהנה כתיב: נעשה אדם כצלמנו כדמותנו דהאדם שלמטה הוא בצלם ודמות אדה"ע שהם הספירות העליונות, דז"א דאצי' נק' מלכא וכמבואר⁵ בענין דכל נשמתא ונשמתא הוה קיימא בדיוקנאה קמי' מלכא קדישא⁶ שהוא ז"א דאצי' וספירת המל', נק' מלכתא, ואי' בזהר⁷ דמלכא בלא מטרוניתא לאו איהו מלך ולא איהו גדול, העיקר הוא יחוד זו"ן וכתי"8 זכר ונקבה ברא אתם, ויברך אתם אלקים כו', ולזאת הנה כדוגמת השבת שצריכים לקבלו בשמחה דשבת איהי מקורא דכל ברכאין עילאין ותתאין, דכולהו יומין מתברכין מהשבת⁹, הנה כמו כן צריכים לקבל פני כלה דאיהי מקורא דברכתא עילאה. והנה¹⁰ יסוד מאמר זה דלכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה שאומרים בקבלת השבת הוא דאיתא בגמרא (שבת קי"ט ע"א) ר' חנינא מיעטף (בבגדים נאים, רש"י) וקאי אפניא דמעלי שבתא אמר בואו ונצא לקראת שבת המלכה, ר' ינאי לביש מאני' (בגדי שבת) מעלי שבת ואמר בואי כלה בואי כלה (הכי קרי לה לשביתת שבת מתוך חביבות, רש"י), ובזהר ח"ג דרע"ב ע"ב איתא ובשבת בכל מלוי צריך לאתוספא מחול על הקדש בין במאכליו ובמשתייו¹¹, בין בלבוש¹², בן בהסבת¹³ דצריך לתקנה לי' מסבה שפירא בכמה כרים וכסתות מרקמן מכל דאית בבית¹⁴ כמאן דתקין חופה לכלה, דשבתא איהי מלכתא ואיהי כלה. והיינו דכשם שהשבת היא מקור הברכות הנה כמו כן שמחת חתן וכלה וקבלת פניהם היא מקור הברכות. דהנה כתיב¹⁵ כי על כל כבוד חופה שהם ב' בחי'

(1) המאמר מיוסד על דיה לכה דודי במאמרי אדה"ו על מאמרי רזיל ע' תנה ואילך. ועם הוספות ובואורים – דיה סמוכים לעד פרי"ת (סה"מ פרי"ת ע' קמט ואילך).
לכמה ענינים המבוארים בהמאמר – ראה דיה לכה דודי תשי"ד (סה"מ מלוקט ח"א ע' מג ואילך) ש,כנראה הוא מיוסד (ביאור) על דיה לכה דודי תרפ"ט (מהקדמת המגיל להמאמר – סה"מ מלוקט שם ע' מב).

(2) ב.סדר קבלת שבת.

(3) ראה לקמן בפנים המאמר.

(4) בראשית א, כו. ראה שליה בהקדמה (ט, ב. י, א). לקרית ויקרא ד, ב. ובכי"מ.

(5) ראה סה"מ תרין ע' שנה. תרין ריש ע' קעו. המשך תרסי ע' קנו. סה"מ עטרית ע' שעא. לעיל ע' 38.

לקמן ע' 168. סה"מ תרפ"ה ע' סא. תרצ"ו ע' 62. תרצ"ז ריש ע' 235. ועוד.

(6) כיה ככ"מ בדאיה בשם זוהר. – לעי'ע לא מצאתיו בלי זה. וראה זחיג קד, ב. זחיג ז, סעי"ב. רכז,

ב. רלג, ב. זחיג ז, ב. זחיג סא, ב (הערת כ"ק אדמרר שלישיא כסה"מ תרצ"ז שם).

(7) ח"ג ה, א. וראה זחר ח"א רנו, א. ח"ג סט, א. איכ"ר פ"ה, יט.

(8) בראשית א, כז.כח.

(9) זחר ח"ב סג, ב. פח, א.

(10) בהבא לקמן – ראה גם מאמרי אדמרר האמצעי דרושי חתונה ח"א ס"ע קסו.

(11) בזהר שלפנינו: ומשתיו.

(12) ישעי' ז, ה. וראה דיה כי על כל כבוד חופה בלקרית שהיש מו, ב ואילך. סידור עם דאית קכח, ד

ואילך. מאמרי אדמרר באמצעי דרושי חתונה ח"א ע' א ואילך. שם ע' ז.

כבוד חתן וכבוד כלה, דחתן הוא הקב"ה וכמאמר¹³ ביום חתונתו זו מתן תורה שהקב"ה נקרא חתן וכנסת ישראל נקראת כלה, וכבוד הוא בחי' מקיף, כבוד חתן אהבת הקב"ה לכנס"י כמ"ש¹⁴ אהבתי אתכם אמר הוי', וכבוד כלה אהבת כנס"י להקב"ה וכמ"ש¹⁵ נכספה וגם כלתה נפשי, והחופה הוא המקיף הכללי על חתן וכלה. וכן הוא למטה, דהסדר הוא שבאים רוב עם לקבל פני החתן, ואח"כ הולכים עם החתן לקבל פני הכלה, והחתן מכסה בצעיף את הכלה והולכים אל החופה. והענין הוא¹⁶ דבכל עליית המקבל אל המשפיע צריך להיות תחלה המשכת המשפיע בבחי' חיצוני' שבו לבחי' חיצוני' המקבל, כדי שע"י המשכה זו יוכל המקבל לישא את עצמו ולהתעלות להיות קרוב למדרי' המשפיע ואז יקבל המשכה הפנימי' מהמשפיע.

קיצור. יבאר כי חתן וכלה הם בדוגמת הספירות העליונות ז"א ומל', וקבלת פני הכלה הוא כדוגמת קבלת פני השבת שהיא הברכה לכל ימי השבוע, כבוד חתן אהבת הקב"ה לכנס"י, וכבוד כלה אהבת כנס"י להקב"ה, והחופה הוא המשכת העצמו' וקודם החופה החתן מכסה את הכלה בצעיף שהוא קירוב חיצוני' המשפיע אל חיצוני' המקבל בשביל השפעה וקבלה פנימיות.

ב) וביאור הענין הוא, דהנה ארו"ל (פסחים דקי"ז ע"א) רבה¹⁷ מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא ובדחו רבנן ולבסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתא, דהמשפיע צריך לפתוח להו לרבנן והיינו¹⁸ לעשות את המקבל ראוי לקבל דבר ההשפעה ע"י פתיחת הכלים והחושים שלו וצריך לפתוח בשמעתא שיהיה דבר ההשפעה לפי ערך המקבל, ולזאת הנה מיקמי דפתח להו לרבנן לעשותם לכלי קבלה אמר מילתא דבדיחותא ומילתא דבדיחותא הוא שיחת חולין, ועם היות דשיחות חולין של ת"ח צריכים לימוד¹⁹ לפי שיש בהם חכמה רבה ושכלים עמוקים, ומ"מ הוא בחי' חיצוני'. והגם דמי שהוא גדול יותר הרי גם השיחות חולין שלו הם במדרי' גבוה יותר שיש ללמוד מהם הרבה ענינים נפלאים, ועם כי זהו רק נובלות בלבד ומ"מ הן הן גופי חכמה וכמארו"ל (כתובות ק"ג ע"א) לשון חכמים ברכה, לשון חכמים עושר, לשון חכמים מרפא, והוא שמושה של תורה, וארו"ל (ברכות ד"ז ע"ב) גדולה שמושה של תורה יותר מלמודה שנאמר²⁰ פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו,

13) שה"ש ג, יא. תענית כו, ב.

14) מלאכי א, ב.

15) תהלים פד, ג.

16) כהבא לקמן (עד סוף פ"ב) – ראה מאמרי אדה"ו וסה"מ פרי"ת שבהערה 1.

17) כן הוא [רבה] בשי"ס ועין יעקב. אבל בתניא פ"ז [יא, ב] הביא גירסת רבינו חננאל, וכן הוא בילקוט

שמעוני [פליכים ב] רמז רכו דבא. ויש לעיין בד"ס ובשבת ל, ב (הערות כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ פרי"ת

הגיל הערה 1). – בתורת חיים שבהערה הכאה: רבא.

18) תורת חיים תולדות ב, ד. צויין בסה"מ פרי"ת שם.

19) סוכה כא, ב. ע"ז יט, ב.

20) מלכים ב ג, יא.

למד לא נאמר אלא יצק מלמד שגדולה שמושה יותר מלמודה. והנה לבסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתתא, דלימוד התורה צריך להיות ביראת שמים, וכמאמר²¹ מה להלן באימה ביראה ברתת ובזיעה אף כאן כו', והיינו דכשם שבמתן תורה כתיב²² וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק הנה כמו"כ בעת לימוד התורה צריך להיות בכיטול גדול וביראה גדולה, אבל קודם צריך הרב לפתוח חושי המקבל והוא ע"י מילתא דבדיחוי. וידוע¹⁸ דכללות ענין הבדיחותא שלפני הלימוד הוא להעלות ולהגביה את התלמידים שיהיו בערך לקבל את ההשפעה שישפיע להם המשפיע. דרב ותלמיד אינם בערך זה לזה, והתלמיד צ"ל בכיטול לפני רבו וכמאמר²³ כל ת"ח היושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מור כו' שהוא בתכלית הכיטול, ולזאת הנה הבדיחותא הוא נותן כח בהתלמיד שיוכל לקבל דברי רבו, ובדרך כלל הוא פועל פתיחת הלב והמוח של התלמיד שיהי' כלי לקבלה, והגם דזהו ענין חיצוני הנה חיצוני' זו זהו הקדמה אל הפנימי', דעל ידי קירוב זה של הרב לומר להם מלתא דבדיחותא דעייז דוקא ויכלו לקבל ההשפעה פנימי' דפתח בשמעתתא. ועל דרך משל²⁴ בן יניק וקטן כשאביו רוצה להשתעשע עמו פנים אל פנים, והרי התינוק הוא קטן, צריך האב להשפיל את ידיו שהם גבוהים ונעלים מראש התינוק עד למטה מתחת התינוק ולהגביהו עד ראשו של אב ואז ידבר וישתעשע עמו פנים בפנים, והרי ההמשכה של חסד האב בהשפלת ידיו הוא חיצוניות שהוא רק להגביה את התינוק, וכן התינוק אינו מקבל שום דבר בהגבהה זו, כי הלא לא יש בזה שום השפעה, דהשפעה והשעשועים עם בנו הוא רק אח"כ כאשר כבר הגביהו, ורק שא"א להיות ההשפעה בקירוב ובפנימי' שלא יהי' תחלה קירוב ועליית המקבל, שהוא הקירוב החיצוני שהוא בשביל ההשפעה פנימית.

קיצור. יבאר הא דרבה מקמי דפתח להו לרבנן לעשותם כלים ראויים לקבל את דבר ההשפעה בתורה אמר להם מילתא דבדיחותא להעלות את המקבלים שיוכלו לקבל את דבר ההשפעה, וגדולה שמושה יותר מלימודה, והגם שהוא ענין חיצוני לגבי פנימיות ההשפעה, אבל מכל מקום הנה זהו דוקא הקדמה אל הפנימי', כדוגמת האב המרים את בנו הקטן להשתעשע עמו בקירוב פב"פ.

(ג) וזוה"ו²⁵ דכתי' ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותי (הושע י"א²⁶) דאנכי מי שאנכי ב"ה השפיל פנימי' רצונו ית' במצות גשמי' דוקא בכדי להגביה

(21) ברכות כב, א. וראה תרא יתרו טו, ב.

(22) יתרו כ, טו.

(23) פסחים קיז, א. א. שבת ל, ב. י"ש מלכים א רמז רכו.

(24) מקור משל זה הוא באור תורה להרב המגיד (פה, סעי' ד]עה"פ (הושע י"א, ג) אנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותי) – ד"ה לכה דודי תשי"ד הנ"ל הערה 1 פי"ג (סה"מ מלוך שם ע' מד). וראה גם (בנוסף להמצויין בהערה 1) לקי"ת פינחס שבהערה הבאה.

(25) בהבא לקמן – ראה לקי"ת פינחס מ, ב.

(26) פסוק ג.

נשמות ישראל, דהנהגה²⁷ האדם הוא עולם קטן²⁸, וכמו שבעולם הרי יש יום ולילה דביום מאיר האור כמ"ש ויקרא אלקים לאור יום, ובהעדר האור הוא לילה²⁹ כמ"ש³⁰ ולחשך קרא לילה, כן הוא בהאדם גם כן ברוחניות דיש בו יומם ולילה וכמ"ש³¹ גם כי אשב בחשך הוי' אור לי, חשך הוא העוה"ז, דהעוה"ז נקרא חשך לפי שהוא עולם השקר וכמו בחשך הרי אין האדם רואה מאומה ויכול להיות שהוא עומד בסמוך לבור או לשאר דבר המזיק, הנה כמ"כ בעוה"ז אין אדם יודע מה שבלבו של חבירו עליו³², ואפשר להיות אחד בפה וא' בלב³³ דבפיו יכבד אותו ומדבר עמו דברי אהבה ובלבו הוא שונא לו, וזהו מה שהעולם הזה נקרא חשך לפי שהוא עולם השקר, דעולם הבא נקרא עולם האמת ועולם הזה נקרא עלמא דשיקרא, וזהו גם כי אשב בחשך הוי' אור לי דאפילו בעוה"ז הגשמי הוי' מאיר בישראל כמ"ש³⁴ כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח הוי', וידוע דאלקים בגימטריא הטבע³⁵, והוי' הוא ה' הוה ויהי' כאחד³⁶ שהוא למעלה מן הטבע, וזהו כי החשך יכסה ארץ שהם יודעים רק עניני הטבע³⁷, אבל עליך יזרח הוי' שהוא למעלה מן הטבע. ובעבודה הוא דכאשר נשמת האדם מתפשטת בו ואור כח נשמתו מאירה לו אזי נק' יום, וכאשר אור נשמתו בלתי מאירה לו ח"ו אז הוא נק' לילה, לכן בלילה הוא בבחי' שינה לגמרי מחמת הסתלקות אור נפשו ובבקר הקב"ה מחזיר להאדם נשמתו וכמ"ש³⁸ חדשים לבקרים רבה אמונתך, אך מחמת שנתגשם חיות הגוף מאד אינו יכול לקבל הארת נשמתו בקרבו כי אם מעט מזעיר, וזהו אשר נשמה באפו³⁹, דהיינו שהנשמה האלקית אין לה גילוי בלבו וגופו מחמת חומר ישות הגוף כיון שעדיין לא התפלל, דתפלה הוא ענין התקשרות⁴⁰, וקודם התפלה היינו קודם שהאדם מתקשר לאלקות ע"י עבודה כתי' בוי' חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא, אל תקרי במה

27) בכל הבא לקמן – השווה לקרית שם עט, ד ואילך.

28) תנחומא פקודי ג. תקוין תסיט (ק, ב. קא, א).

29) בראשית א, ה.

30) ראה סהימ תרפי"ט ע' קנג ובהערה 2.

31) מיכה ז, ח (כ"ה גם בלקוית פינחס שם. אבל בפסוק ליתא תיבת גו).

32) פסחים נד, ב.

33) שם קיג, ב.

34) ישע"י מ, ב.

35) פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ראשית חכמה שער התשובה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב).

36) של"ה פט, א (דאינא כוהר); קפט, א (ומרומן כוהר); שת, ב. שרית חכם צבי ס"ח. שער היחוד והאמונה רפ"ז.

לקרית פ' ראה כב, סעי"ב ואילך.

36) ראה זהר ח"א רננ, סעי"ב. פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. שער היחוד והאמונה פרק ד,

ז.

37) ראה גם סהימ עטרית ע' שס. ד"ה שימני כחותם תר"ץ פרק ב (סהימ תר"ץ. סהימ קונטרסים ח"א

צו, ב). סהימ תרצ"ז ע' 149. ובכ"מ.

38) איכה ג, כג. ראה ילקוט שמעוני תהלים רמז תשב. שר"ע אדה"ז או"ח מהד"ק ס"ד ס"א.

39) ראה בהנסמן בהערות 41-43.

40) תו"א תרומה עט, סעי"ד. סהימ תרפי"ג ע' רטו. ובכ"מ.

41) ישע"י ב, כב. ברכות יד, א.

אלא במה, פיי⁴² חדלו לכם, הבדלו עצמכם מן בחי' אדם כזה שנשמתו רק באפיי⁴³, שלא נתפשטה עוד נשמתו בכל גופו, כי במה נחשב, שהוא נחשב כמו במה, וכשם שהבמה הוא דבר גבוה ונראה הישות שלו לדבר בפני עצמו כן האדם הזה הוא עוד יש ומציאות עד אשר מתפלל שהוא ענין ההתקשרות שמתקשר באלקות וע"י התפלה עושה כל הדברים הגשמים כלים לאלקות, ובכדי שיהי' הקירוב פנימי להמשיך האור האלקי בכל העינים הגשמים צריך להיות תחלה הקירוב כללי, ולכן אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש⁴⁴ ופרש"י הכנעה ושפלות⁴⁵ שהוא ענין הקירוב הכללי. וזהו לכה דודי לקראת כלה⁴⁶ קירוב המשפיע אל המקבל, הנה עיי' פני שבת נקבלה דכל הימים מתברכין מהשבת, ועל דרך בהשפעת הרב ותלמיד דהרבה קבלתי מרבתי כו' ומתלמידי יותר מכולם⁴⁷, וכן כתיב⁴⁸ אשת חיל עטרת בעלה, וכתיב⁴⁹ מצא אשה מצא טוב ויפיקו רצון מה' הטוב בדור ישרים יבורך בבנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצות.

קיצור. יבאר כי זהו ענין מה שהוא ית' השפיל פנימי' רצונו ית' במצות מעשיות, כי האדם עולם קטן והעוה"ז נק' חשך כי הוא עלמא דשיקרא, וכאשר אור נשמת האדם מאירה בו בעבודה נק' יום, ובהעדר העבודה נק' לילה ונק' נשמה באפו שעליו נאמר חדלו לכם מן האדם זה שהוא כמו במה שהוא יש, והקירוב לאלקי' הוא ע"י תפלה שהו"ע ההתקשרות דאו ביכולתו לקשר כל העינים הגשמים באלקות ביחוד גמור.

- 42) בכ"ז – ראה (נוסף להמצויין לעיל הערה 27) מאמרי אדה"ז על פרשיות התורה ע' תשמז: על מאמרי רזיל ע' יו. דרך חיים שער התפלה פרק פג. אוה"ת בראשית ח"ז תתרכ, א. הקדמה ללקוית לג' פרשיות לאדמו"ר מהר"ש.
- 43) ראה רמ"ז לזהר ח"ב קפב, א (ציוין בלקרית הנ"ל הערה 27). זהר חדש רות ז, ד. מקומות שנסמנו בהערה הקודמת.
- 44) ברכות רפ"ה.
- 45) כ"ה בכ"מ בדא"ח בשם רש"י, הכנעה ושפלות' (סה"מ תרס"ה ס"ע קצד. המשך תרס"ו ע' תפז. סה"מ תרע"ח ריש ע' צד. שם ע' תלג. תשי"ז ע' 203. ועוד).
- אבל בפרש"י לפנינו אין תיבת 'ושפלות' (וכן אינה בהעתקת לשון רש"י באגה"ת פ"י (צט, ב). מאמרי אדה"ז על מארו"ל (ע' מב. מד). אוה"ת על מארו"ל (ע' יג. יח). ועוד).
- וניל שהכוונה במקומות הנ"ל רק לתוספת ביאור על פרש"י בענין ההכנעה.
- וראה ספר המכתם לברכות שם: הכנעה ושפלות הרוח". וראה רמ"א ושו"ע אדה"ז אורח סצ"ח ס"א. לקוית בלק ע"א, ג. שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי שער התפלה פ"ב (בג, סע"ב ואילך). ובכ"מ. – עפ"י הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תרע"ח שם (ס"ע צג ואילך), תשי"ז שם. לקויש חלק לד שיחה לפ' עקב (תשמ"ט) הערה 18.
- 46) ראה מאמרי אדה"ז וסה"מ פ"ת שבהערה 1.
- 47) תענית ז, א.
- 48) משלי יב, ד.
- 49) שם ית, כב (ושם: ויפק רצון מה'). וראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ח"א ע' תרטו ואילך).

בס"ד, ג' י"ד כסלו פ"ט, חתונה למז"ט.

אשרי ברא ששון ושמחה חתן וכלה, גילה רנה, דיצה וחדוה אהבה ואחוה שלום ורעות², וחשיב כאן עשר עניני שמחה, והנה ברכת אשר ברא היא ברכה השביעית, ואיתא בזח"ב קס"ט ע"ב, שביעאה (פי' הברכה השביעית) איהו מקיים כולא, ומהאי שביעאה מתברכאן כולא ודאי כללא דעשר אמירן בגין דדא כליל עילא ותתא, וע"ד כליל בהאי (בכרכה זו) י' זיני דחדוה, ששון ושמחה, חתן וכלה גילה כו' ורעות למהוי כלה שלימו דכולא, זכאין אינון ישראל דאינון זכו לתתא כגוונא דלעילא, עליהו כתיב³ ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ. ומ"ש כללא דעשר אמירן הוא הכולל העשר מאמרות ועשרת הדברות, וזהו שאמר בגין דדא כליל עילא (פי' עשה"ד) ותתא (פי' ע"מ), ולהיות שהוא כללא דעשר אמירן לזאת כליל בהאי י' זיני דחדוה, שהו"ע השמחה בכל ספירה וספירה בפרט, אמנם צריך להביני למה הקדים ששון ושמחה קודם לחתן וכלה, שהרי כללות השמחה, הגדולה הלזו היא בשביל החתן וכלה, דוהו עיקר הענין של מצוה זו שמתקבצים הרבה אנשים לשמח את החתן וכלה דוקא, והיינו דלבד זה שיש כזה מצות אהבת ישראל שהיא אהבת רעים וכינוס צדיקים דאו נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ד' ולחושבי שמו⁴, דבעת כינוס שהוא הדבור וההתעוררות להתעורר ולעורר איש את רעהו בדברי חיזוק התורה וקיום המצות הנה בעת ההתעוררות הרי אז ויקשב ה' וישמע, יעמאלט איז יעדערער דערהערט דעם אייבערשטין, און אין יעדערין, ווערט דער אייבערשטער דער הערט, ויכתב ספר זכרון לפניו, פניו הם הפנימי שבישראל כמ"ש⁵ וזאת לפנים בישראל, שהם הפנימי שבישראל, הנה בעת השמחה הרי יראי ה' וחושבי שמו מתגלה בהם בחי' הפנימי שבהם, וזהו ויכתב ספר זכרון לפניו שהפנימי שבהם המתגלה רשמו ניכר בעבודה בפועל והוא הזכרון של הפנימי, דהנה כתיב⁶ ועמך כולם צדיקים דכל בני ישראל אפילו אנשים פשוטים בהתקבצם יחד לסעודת מצוה הנה מלבד דהפועל הזה מה שמתקבצים כלם יחדיו באהבה ואחוה ובקירוב הדעת הנה זה עצמו הוא ענין גדול שמקיימים כזה מצות ואהבת לרעך כמוך⁷ דארז"ל (ירושלמי נדרים פ"ט ה"ד) זהו

(1) מאמר זה ושלאחריו (דיה כל הנהגה) הם המשך אחד.

חלק מהמשך מיוסד על דיה אשר ברא לאדמיר הצ"צ ולאדמיר מהר"ש (דלקמן הערה 20) – ראה

לקמן פרק ג ופרק יא.

לכמה ענינים המבוארים בהמשך – ראה דיה אשר ברא תשליט (קונטרס י"ד כסלו תשי"ג. סה"מ

מלוקט ת"ד). דיה הנ"ל תשמ"ח.

(2) נוסח ברכה ז' דברכות נישואין.

(3) שמואל ב ז, כג.

(4) ראה גם דיה אשר ברא תרח"ץ (סה"מ תרח"ץ ע' קפד).

(5) מלאכי ג, טז.

(6) רות ד, ז.

(7) ישעי' ס, כא.

(8) קדושים יט, יח.

כלל גדול בתורה, דבתורה כתי"י דרכי נועם וכל נתיבותי שלום, דהרבה יש בתורה מעניני קירוב הדעת בין אדם לחברו ובהנהגות טובות כמ"ש¹⁰ ועשית הישר והטוב כו' שהוא לפני משורת הדין, הנה לכד זאת כאשר מתקבצים יחדו מתעוררים בהתעוררות טובה בעניני יראת שמים כמו קביעת עתים לתורה ברכים בשעורי הלכה ואגדה ושיעורי אמירת שירות ותשבחות כנהוג בכל תפוצות ישראל אשר באים בהשכמה לבתי כנסיות ומדרשות ועוסקים בשירות ותשבחות אשר גדול שכרם במאד והם נטורי קרתא¹¹ שבזכות זה נמשך רוב השפעה בפרנסה כנודע, ובפרט בקיבוץ בעלי תורה ועוסקים בעבודה דגוף ועצם התועדותם הוא ענין גדול ועקרי.

קיצור. אשר ברא. יבאר לשון הזהר בברכת אשר ברא שנזכר בה עשרה לשונות של שמחה, ויקשה למה הקדים ששון ושמחה לחתן וכלה ומבאר דעצם הכינוס של ריבוי אנשים לענין מצוה הוא דבר גדול בחיזוק קביעות עתים לתורה.

ב) אמנם העיקר בסעודת מצוה זו הוא לשמח את החתן וכלה וכמאמר¹² כיצד מרקדין לפני הכלה, דגוף ועצם הריקוד הוא מצוה, וידוע דהריקוד בא מחמת שמחה גדולה ביותר, וכמו שאנו רואים במוחש דכאשר האדם הוא בשמחה גדולה אז הוא מרקד ברגליו בהתפעלות גדולה, דהנה תחלה הכירות השמחה הוא בפניו בפנים צהובות¹³, ומקבל כל אדם בסבר פנים יפות, ומהדר בכבודו של כל אחד ואחד, והיינו¹⁴ לפי שהוא אז ברוממות ער איז זייער אויפגעלייגט און פריילעך בשמחה גדולה און איז זייער אופגעהויבן, ורוממות זו אינו ענין של גאווה וישות, אדרבא ער גייט יעמאלט ארויס פון ישות וגסות והוא בקירוב גדול עם כל א' וא', און עם איז בא אים יעמאלט ניט פראן אָט דער וואָס זאָל זיין ניט זיין גלייכין, יעמאלט, זיינען אַלע זייער פיין בעיניו, לפי שאז הוא רואה מעלתו של כל אחד ואחד והיינו דמפני שמחת לבבו הרי הוא מוצא בכאו"א מעלה ויתרון, דהאמת הוא כן דכאו"א מישראל הוא בעל מעלה גדולה, היינו גם במעלת המדות והטבע שלו, פי' דלבד מעלת הנשמה דכל ישראל שוין הן בכללותן וכמאמר והנפשות מתאימות כי אב אחד לכולנה¹⁵, וכתי'¹⁶ בנים אתם להוי' אלקיכם, וכל א' מישראל אומר¹⁷ נשמה נשנת בי טהורה היא, והיינו דכל הנשמות מושרשים בבחי' חכמה דאצי' ולמעלה

(9) משלי ג, יז.

(10) ואתחנן ה' יח ובפרשי.

(11) ראה ירושלמי תגינה פ"א ה"ז. פתיחתא דאיכיר ב.

(12) כתובות טז, סעי' ואלך.

(13) ראה גם המשך תעריב ח"א ע' תקלו.

(14) ראה גם המשך שמח תשמח תרנין (סה"מ תרנין ע' רכג ואילך). המשך תעריב ח"ג ע' אירסא ואלך.

(15) תניא פרק לב (דהיינו בעצם מהותם – סה"מ תרסיט ע' עג). וראה גם רדב"ז להל' ממרים פ"ב

(16) ראה יד, א. וראה תניא רפ"ב.

(17) בברכות השחר.

יותר בפנימי ועצמי' אוא"ס ב"ה, הנה גם מצד עצם מויגת טבען של בני ישראל יש בהם מעלות ומדות טובות וכמאמר (יבמות ע"ז א') שלשה סימנים יש באומה זו (ישראל, רש"י) רחמנים, ביישנים וגומלי חסדים, אלא שלפעמים מפני סבות שונות הם מתעלמים ואינם נראים בגלוי, אבל לא שאינם אלא שישנם ואינם נראים בגלוי כל כך, ובאמת הנה זה מיי¹⁷ שהמדות טובות שבישראל אינם נראים בגלוי הוא מפני סבת הרואה, ער זעהט ניט דעם מעלת זולתו, והוא מפני חסרונו והיינו דהאבהת עצמו שבאדם מה שהוא חביב ויקר בעיני עצמו וזה גורם שחושב תמיד רק בעיני עצמו ער ליגט תמיד אין זיך, וזה גורם ממילא שאינו מסתכל בזולתו בהסתכלות אמיתי לראות הטוב הנמצא בו, דמאחר שכל מעינו היא רק בעיני עצמו, הנה אינו משים לבו לזולתו, והוא רואה אותו רק בהשקפה חיצונית, ועוד זאת דהנה זה מה שהוא יקר בעיני עצמו עושה אותו ליש ומציאות דבר חשוב בעיני עצמו. וכל מציאות דבר הרי מציאות הזולת סותר לו, ומשום זה אינו רואה הטוב של הזולת, אבל בעת השמחה שהוא ברוממות ויוצא מישותו וגסותו, אז הוא רואה מעלת זולתו, ואדרבא הוא מוצא בכל אחד ואחד מעלות גדולות ומקרב אותו בקירוב גדול, ובשמחה גדולה יותר הנה התפשטות השמחה גורם שמטפח בידיו, וכל אשר תגדל שמחתו ביותר עד כי גדל מאד ירקד ברגליו שזהו הוראה על עוצם גודל השמחה ביותר.

קיצור. יבאר דבעת השמחה האדם עווב ישותו ורואה מעלת כל אדם, כי האמת הוא אשר כל אחד מישראל יש לו מעלה גדולה במדות טובות אלא שלסיבת ישות הרואה אינו מרגיש המויגה טובה של זולתו.

ג) והנה עיקר ענין המצוה הוא לשמח את החתן וכלה ולפאר את השמחה בכל מיני פאר והדר וכהא דר"י בר' אילעי שהי' נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה, ור' זירא אמר קא מכסיף לן סבא (שמזלזל בכבוד ת"ח ונוהג קלות ראש בעצמו, רש"י) כי נח נפשי' איפסק עמודא דנורא בין דידי' לכולה עלמא כו' א"ר זירא אהנייה לי' שיטתי' לסבא שוט של הדס שהי' מרקד ביה¹⁸, וכל המשמח את החתן זוכה לתורה¹⁹, א"כ²⁰ הרי עיקר השמחה הוא לשמוח את החתן וכלה והוה לי' למימר אשר ברא חתן וכלה ואח"כ הי' מזכיר העשרה דברים של ששון שמחה כו' וריעות, ולמה מקדים תחלה ששון ושמחה ואח"כ חו"כ ואח"כ הוא מונה שאר השמונה ענינים של שמחה, ועוד צ"ל²⁰ בגוף ועצם נוסח הכרכה דכרכת אשר ברא כו' חתן, דהנה

17) אוציל: מה.

18) כתובות י, א וברשי שם. וראה סה"מ תרפ"ג ע' קעה. הישית ע' 117.

19) ברכות ה, ב.

20) בכל הבא לקמן — ראה ד"ה אשר ברא לאדמיר הציצ (נמצא בגוכתייק אדמיר מהר"ש בכרך

כתי הנחות ממאמרי הציצ דשנת תרטיז — 1029 רכט, א). ד"ה הגיל לאדמיר מהר"ש (סה"מ תרליד ע' טז ואילך). ד"ה הגיל תרח"ץ (סה"מ תרח"ץ ס"ע קפו ואילך). וראה גם ד"ה אשר ברא במאמרי אדמיר הזקן ע' רנט. ועם הגהות — אוהית על סידור (דרושי חתונה) ע' רכ ואילך. ד"ה אשר ברא כו' איך יתכן בריאה במאמרי אדמיר האמצעי דרושי חתונה ח"ב.

ידוע משארז"ל²¹ ביום חתונתו²² זו מתן תורה, שהקב"ה נק' חתן וא"כ איך שייך לומר אשר ברא חתן לשון בריאה. אך הענין הוא דהנה כתיב²³ לפני לא נוצר א-ל כו' ואיתא בספרים²⁴ איך שייך לשון יצירה על שם א-ל שהוא משמותיו של הקב"ה, אך הענין הוא, דהנה שם א-ל הוא המקור ושורש שמאיר בעולמות כמ"ש²⁵ א-ל הוי' ויאר לנו, וכתיב²⁶ א-ל אלקים הוי' דבר ויקרא ארץ, דארץ הוא כחינת מלכות שהוא דבור עליון, ובכדי שיהי' בבחינת דבור היינו בבחינת גילוי הנה זהו מבחי' שם א-ל דשם א-ל בחסד²⁷ והתהוות העולמו' הוא מצד מדת החסד וכמא' חסד אמר יברא²⁸, וכתיב²⁹ יומם יצוה ה' חסדו דיום וגילוי הוא מבחי' החסד, וכתיב³⁰ כי אמרתי עולם חסד יבנה דיש בזה ב' פירושים³¹, הא' דבכדי שיהי' התהוות העולמות נבנה ספירת החסד, והב' דהתהוות העולמות הוא ע"י ספירת החסד וכמ"ש³² זכור רחמך וחסדיך כי מעולם המה, דרחמים וחסדים שייכים אל העולמות, וזהו דכתיב³³ הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו, דהודו לה' כי טוב, שהוא טוב בעצם וחפץ חסד הוא, וכמאמר (תחלת ע"ח³⁴) כשעלה ברצונו ית' לברוא את העולם כדי להטיב לברואיו, דכל ענין בריאת והתהוות העולמות הוא רק להטיב לברואיו, ופעולת הטוב הוא דוקא כאשר יש מי אשר עליו יתפשט מדת החסד והרחמי', ועם היות דעצם המדה דחסד הרי יכול להיות גם כאשר אין על מי שיתפשט המדה, וכמו על דרך משל למטה בהאדם הרי מי שהוא איש טוב וחסד בעצם הרי יש בו עצם המדה של חסד גם כאשר אין מי שירחם עליו ויתחסד עמו, וכן אפילו התעוררות המדה יכולה להיות בלי הזולת מקבל החסד³⁵.

(21) תענית כו, ב במשנה. פרשי שה"ש ג, יא.

(22) שה"ש שם.

(23) ישע"י מג, י.

(24) ראה זהר חיג פו, א. ביאוריו (לאדמיר האמצעי) קלח, סעיף ואילך. אוה"ת משפטים ע' אקצח

ואילך.

(25) תהלים קיח, כו.

(26) תהלים נ, א. נבאר באוה"ת (יהל אור) לתהלים עה"פ (ע' קצ). אוה"ת קרח ע' תשכ"ב. סה"מ

עטרית ע' עד. שם ע' קצו. סה"מ תרפ"ז ע' קנו. ד"ה החודש תרצ"ד (סה"מ תרצ"ד). סה"מ תרח"ץ ע' קכב.

תשי"ג ע' 63. ועוד.

(27) ראה זהר חיג ל, ב. שם סה, א. ובכ"מ.

(28) ב"ר פ"ח, ה.

(29) תהלים מב, ט.

(30) תהלים פט, ג.

(31) ראה גם סה"מ תרל"ד ע' נד ואילך. תרנ"ג ע' רפ ואילך. תרח"ץ ע' כה. תשי"ח ע' 273. ובכ"מ.

(32) תהלים כה, י. ושם כתוב, רחמך הוי' וחסדיך, אבל בכ"מ בדאיח (ראה סה"מ שבערה הקודמת)

הועתק כמ"ש כאן.

(33) תהלים קיח, א.

(34) שער הכללים רפ"א.

(35) בכ"ז — ראה סה"מ עטרית ע' סד. ועם הגהות והוספות — סה"מ תרפ"ב ע' לב. תרפ"ה ע' מז

ואילך. תרצ"ט ע' 14 ואילך. תשי"ד ע' 262. תשי"ח ע' 48 ואילך. וראה המשך תעריב ח"א ע' פא. ועוד.

קיצור. ומצוה לשמח את החתן, והנה רז"ל אמרו החתן הוא הקב"ה ויקשה איך שיין ל' בריאה, כן ל' יצירה בשם א"ל, ויבאר כי שם א"ל הוא מקור החיות לעולמות שעלה ברצונו להיטב לברואיו. וחסד הוא כשיש על מי שיתפשט.

ד) והנה ראי' לדבר³⁵ מהא דמצינו באברהם אבינו ע"ה שהי' איש הטוב והחסד בעצם וכדאיתא בספרים³⁶ דאע"ה הי' נדיב בממונו גופו ונפשו, שהי' נדיב בממונו והי' מאכיל ומשקה לכל אפי' לערביים³⁷ וכמ"ש³⁸ ויטע אשל בבאר שבע, ופרש"י³⁹ רב ושמואל חד אמר פרדס להביא ממנו פירות לאורחים בסעודה, וחד אמר פונדק ואכסניא וכו' כל מיני פירות, דדבר זה מורה על הנדיבות ביותר, דהנה זה מה שנתן להם לאכול ולשתות הוא ענין החסד, וטוב המאכלים בבשר ויין כדאיתא במדרש⁴⁰, הו"ע נדיבות שהוא השפעה מרובה וביותר רב, אמנם כל זה הם מעניני סעודה אבל פירות הם מאכל של עדון ותענוג שאינם מעניני סעודה כלל וזה מורה על נדיבות ביותר, ומרובה מדת הנדיבות דאע"ה בזה שנטע אשל, פרדס או פונדק, כלומר שעשה זה כמו דבר המוכרחי, היינו דאין זה דבר של עדון ותענוג כי אם שזוהו כמו דבר הכרחי ממש, דוהו ההפרש בין חסד דאברהם שהוא חסד עפ"י התורה לחסד דישמעאל שהוא חסד דמדות בני אדם, דהנה האדם בטבעו יש בו מדת הטוב והחסד להתחסד עם זולתו אשר בזה יכדל כללות מין המדבר ממין הבע"ח, דהבע"ח הרי כל ענינים הוא רק לעצמם ולא לזולתם אפילו לוולדותיהם (רק בהיותם קטנים), ומין המדבר הוא נכדל בזה שבטבעו הוא מטיב גם עם זולתו, והוא מצד עצם הטבע שלו, אמנם הוא רק דלאחר שיש לו כל המוכרח לו לעצמו הנה מהמותרות שלו הוא נותן גם לזולתו, ובזה יש כמה אופנים במדות בני אדם, אבל החסד שע"פ התורה שהוא החסד דאברהם הוא באופן אחר לגמרי כמ"ש⁴¹ משפט וצדקה ביעקב אתה עשית שהצדקה הוא ע"פ משפט, והיינו ששופט את עצמו כמה מגיע לעצמו והשאר הוא נותן לצדקה, וגם זה במשפט התורה דנתינת הצדקה יהי' מפני שזוהו מצוה והיינו דאין זה לפי שהוא בעל טובה וחסדן כ"א לפי שהוא צווי השי"ת, וזהו"ע הנדיבות של אברהם דגם ענין הפירות בסעודה שהוא ענין עידון ותענוג הנה לבד זה שחשב זה להכרחיות (בשביל זולתו) הנה עוד זאת נתן יגיעתו על זה כמ"ש ויטע כו', והגם דכל זה הי' בשביל כוונה אלקית לפרסם אלקותו ית' בעולם, כדכתיב³⁸ ויקרא

36) ארחות צדיקים שער יז. הובא באוה"ת וירא צ, ב. וראה גם בארוכה סה"מ תרמ"ז ע' קכט ואילך.

37) ראה ב"מ פו, ב. פרש"י וירא יח, ד. ספרי עקב יא, י.

38) וירא כא, לג.

39) עה"פ. וראה גם סוטה י, א. ב"ר פנ"ד, ו.

40) ב"ר פמ"ט, ד.

41) תהלים צט, ד. וראה בכ"ז תו"א בשלח סג, ב. תו"ח שם רמד, א ואילך. סה"מ תרמ"ג ע' מו.

תרמ"ח ע' רא. תרנ"ה ע' כא ואילך. תרע"ח ע' קצד. פרי"ת ע' קלח. ד"ה שובה תר"ץ ספ"ג (סה"מ תר"ץ.

סה"מ קונטרסים ח"א עו, ב). ד"ה כי ביום הזה יכפר תשי"א (סה"מ קונטרסים ח"ב תמח, ב ואילך). סה"מ

אדיש ע' 208. סה"מ תשי"ב ע' 53. אגרות-יקודש אדמו"ר מהורשי"ב ח"א ע' קמד. שם ע' רסא. אגרות-יקודש

אדמו"ר מהורשי"ב ח"א ע' לה.

שם בשם ה' אל עולם ופרש"י⁴² ע"י אותו אשל נקרא שמו של הקב"ה אלוקה לכל העולם, לאחר שאוכלים ושותים אמר להם ברכו למי שאכלתם משלו, סבורים אתם שמשלי אכלתם, משל מי שאמר והי' העולם אכלתם⁴³, וזוה פרסם אלקותו ית' בעולם, א"כ הרי השפעת הטוב הי' בשביל כוונה אלקי', הנה האמת הוא כן, דחסד דקדושה היא עצמה עבודה אלקי', והיינו דמה שנותנים צדקה ועושים חסד עם זולתו אינו רק מפני מדת הטוב כ"א לפי שהוא צווי הוי' אשר קדשנו במצותיו וצונו לעשות טוב וחסד במדות טובות, אשר ע"י' אנו הולכים בדרכיו ית' וכמאמר⁴⁴ מה הוא חנון ורחום אף אתה תהא רחום וחנון, והרי זה נדיבות גדולה.

קיצור. אאע"ה הי' נדיב בממונו, ויבאר דמין האנושי הוא רחמני בטבעו, דבע"ח הם רק לעצמם, ויבאר מעלת הצדקה עפ"י התורה מה שנותן לזולתו יותר מכמו שלוקח לעצמו, וחסד דאברהם הי' בשביל העבודה לפרסם אלקותו ית' בעולם.

(ה) **והנה** אאע"ה הנה מלבד שהי' נדיב בממונו כפיזור גדול במאד שהי' לזה ועושה הוצאות גדולות ובהכנסת אורחים וכמ"ש⁴⁵ וילך למסעיו כו' ופרש"י⁴⁶ בחזרתו פרע הקפותיו, שהי' לזה בשביל לעשות צדקה וחסד⁴⁷, דהנה ארז"ל⁴⁸ מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה כו' מלבד הוצאות שבת ויו"ט והוצאות תלמוד תורה, דדברים אלו אין להם קבע דאם הוסיף מוסיפין לו, וכמאמר⁴⁹ לוו עלי ואני פורע, וזהו הנדיבות דאברהם אבינו ע"ה שהי' לזה בשביל לעשות צדקה. אמנם כל זה הוא הנדיבות בממונו, הנה נוסף לזה היה נדיב בגופו ממש, והיינו דלבד זה מה שהיה מטריח עצמו בטרחות גדולות⁵⁰ וכמ"ש⁵¹ וירץ לקראתם כו' וכתב⁵² ואל הבקר רץ אברהם כו', ופי' הרמב"ן ז"ל⁵³ להגיד רוב חשקו בנדיבות, הנה לבד זה העמיד עצמו בסכנה להתפלל על אנשי סדום ועמרה, דהנה כתיב⁵⁴ ואנשי סדם רעים וחטאים להוי' מאד, וארז"ל (סנהדרין ק"ט ע"א) אמר רב יהודא רעים בגופן וחטאים בממונו,

42) עה"פ. וראה גם סוטה י, סע"א ואילך.

43) עכ"ל רש"י.

44) ספרי עקב יא, כב. שבת קלג, ב. רמב"ם הל' דעות פ"א הי'. שו"ע אדה"ז ארי"ח סקנ"ז ס"ג.

45) לך לך יג, ג.

46) עה"פ. וראה גם ב"ר פמ"א, ג.

47) ראה נור הקודש ופירוש מהרז"ו לביר שם: יתכן שבעת הרעב פיזר כל אוצרותיו לצדקה על כן

הוכרח בלכתו למצרים ליקח בהקפה על בטחון השי"ת.

48) ביצה טו, ב.

49) שם טו, ב.

50) ראה גם סה"מ תרח"ץ הגיל הערה 36.

51) וירא יח, ב.

52) שם, ז.

53) עה"פ.

54) לך לך יג, יג.

ובמתניתא⁵⁵ תנא רעים בממונן וחטאים בגופן, ובירושלמי (סנהדרין פ"י ה"ג) שהיו רעים אלו לאלו, וכמו שאנו רואים⁵⁶ בטבעי בני אדם שיש ר"ל אנשים כאלו שיש בהם רע גמור כרציחה ושפיכות דמים כחיות הטורפות ממש, והיינו דכשם שהח"י רעה הרי כל ענינה הוא לטרוף ולדרוס דאין זה לפי שרוצה לאכול כ"א שזהו טבעה לטרוף ולדרוס ולשפוך דם, והיינו דזה גופא מה שהיא טורפת ודורסת ככעס ומציחה הנה זה עצמו הוא החיות שלה, דישנם בעלי חיים הטורפים ודורסים בשביל אכילתם והמה טרודים באכילתם דאז הנה זה מה שטורפים ודורסים הוא מגודל התאווה לאכילה וכמו שיש בבנ"א שהם בעלי הנאה וענג והיינו דכל מה שהם אוכלים או שותים הוא כרצון גדול ובקבלת ענג רב כטבעי הבעלי הנאה וואס ליגין אין גוט עסין שזהו כדוגמת להבדיל אכילת בהמה וח"י שזהו כל ענינם של הבע"ח לאכול ולשתות, מה שאין כן חיות הטורפות אין כוונתם בשביל לאכול רק דמזה גופא מה שהיא דורסת וקורעת את גופה ובשרה של זולתה ושופכת את דמה הנה מדבר זה עצמו היא מקבלת חיות וענג רב, אשר כמור"כ יש ר"ל בטבעי בני אדם שיש בהם רע גמור ר"ל, והיינו מי שטבעו רע לבריות הנקרא בלשון העולם אשלעכטער מענטש, איז אשלעכטער מענטש איז באַ אים איז דאָך פראַן רע (שלעכטס) כפועל, וויא מיר זעהן במוחש אַז אשלעכטער מענטש איז אַלץ וואָס ער טוט איז מיט שלעכטייט, ער זוכט אַלץ וואָס ער קאָן דעם אנדערן מאַכין ניט גוט, איינג און שלעכט.

קיצור. אברהם אבינו ע"ה ה' נדיב בגופו שטרח בעצמו דוקא, והעמיד עצמו בסכנה להתפלל על אנשי סדום, ויבאר שיש בטבעי בנ"א שהם בטבע הרע ואכזרים כחיות טורפות האוהבים לשפוך דם ולקרוע גופם ובשרם של שאר הבע"ח.

ו) והנה מטבע האיש רע ר"ל הוא דגם מדבר שהוא טוב בעצם, הנה כאשר הוא (האיש רע) עושה זאת נעשה רע, לפי שמצד גדול רעתו הנה עושה זאת באופנים כאלו אשר הטוב עצמו נהפך לרע, והיינו דלבד זה מה שמהטוב ההוא אינו מגיע (קומט ניט אַרויס) אותה התועלת שהיתה ראוי' לבא מזה אלא עוד זאת שהטוב עצמו נעשה רע, וכמו בענין התוכחה מה שהאחד מוכיח את חברו על אדות איזה הנהגה לא טובה והדומה, הנה באמת הרי התוכחה היא באה מצד האהבה דוקא, ולכן הנה האב דוקא מוכיח את בנו מפני אהבתו לבנו, וכן באוהבים כו' להיות דעצם ענין התוכחה הוא הוראה על האהבה דהלא דוקא את אשר יאהב יוכיח, ולכן הנה כל הקרוב אליו יותר הנה יותר נוגע לו הנהגתו וחפץ בטובתו יותר, אבל ההוכחה בא באופנים כאלו שהם ע"פ התורה, ולא מבעי שנוהר מלהלבין פניו ברכים (שזהו איסור ממש כו') או גם לצערו הנה עוד זאת כי ברכים הוא מהפך בזכותו ודן אותו לכף

55) תוספתא סנהדרין פ"ג. הובא בגמרא שם.

56) בכל הבא לקמן - השווה המשך תעריב ח"ג ע' אירפח: המשך ר"ה שנה זו (תרפ"ט) פרק כ (לעיל

ע' 27 ואילך). וראה גם ביאורי הזהר לאדמ"ר האמצעי אמור קמ, ד. מאמרי אדמ"ר האמצעי במדבר ח"ב ע' תשטו ואילך.

זכות ומראה על הדרכים וההנהגות הטובות שיש בו, ורק בינו לבין עצמו מדבר עמו ומוכיחו שייטיב דרכיו, ומדבר עמו בדברים היוצאים מן הלב עד שמעמידו על האמת ומראה לו דרכי התשובה לפי שאוהבו באמת, אבל מי שטבעו רע הנה גם בזה ניכר רעתו וכמו שאנו רואים במוחש דמי שטבעו רע (אשלעכטער מענטש) כאשר מוכיח את זולתו על איזה דבר לא טוב שעשה או איזה דיבור לא טוב שדיבר, הנה הוא מוכיחו ברבים בצעקה ומריבה, מלבין את פניו ומגנה אותו ובא לכלל כעס ורשעות שיחם לבבו ושופך דמי חברו כמים ממש, ואין זה שאינו מרגיש הכאב של זולתו השומע חרפתו וגנותו, או שאינו יודע ומבין עד כמה דברי זלזוליו נוקבים ויורדים בתוך תוכו ופנימיותו של לב חברו, הוא יודע היטב אשר כל דבור ודבור שלו הוא כמדקרות חרב בפועל ממש היינו כאלו הרגו בגופו ממש דאזיל סומקא ואתי חיורא⁵⁷, הוא מבין היטב העגמת נפש והיסורים של זולתו, ורואה השפיכות דמים שלו, אבל להיותו איש רע, וואיילע ער איז זייער אַשלעכטער מענטש לזאת הנה לא זו בלבד שאינו נוגע לו, אַז דאָס רירט עם ניט אָן אלא אדרבא הנה זה גופא שרואה איך זולתו מפרפר (צאָפּעלט זיך) וכולו רועד מרוב צער ויטורים הנה זה גופא גורם לו נחת וענג רב, וכן הוא בכל הנהגותיו עם בני אדם וכמו עבדיו ומשרתיו לעבוד בהם בפרך, ובכל דבר ודבר ובכל אדם ואדם הוא מוצא רק החסרונות והלא טוב, ותמיד כל הימים לרבות הלילות לא ינוח ולא ישקוט מסערת לבבו הרע להעיק ולהציר לבני אדם.

קיצור. איש הרע גם דבר טוב נעשה רע, וכמו בענין התוכחה שהיא באמת טוב ובאה מצד האהבה, ולכן באה מן האב לבן ומו האוהב לאהוב, אבל כאשר איש רע מוכיח הוא באופנים מאוסים של שפיכת דמים, ולגודל דעתו הוא הנהגה מצערו של זולתו.

ז) והנה גדולה מזו אנו רואים בטבע איש הרע דגם למקורביו ובני ביתו הגם שאוהבם אהבת נפש ומתעלס עמהם, מ"מ הוא מיצר ומעיק להם בכל מה שביכולתו, ותמיד פניו זעומות, און איז אַלע מאָל ניט צופרידין און פון קיין זאך איז ער ניט צופרידין און ויא מי טוט איז אַלץ ניט גוט, און עס איז אים ניט גיפעלין, און זיין ענג איז אין יעדער זאך גיפינען אַחסרון, והוא מלא טענות ותביעות, אַלע מאָל און אין אַלע זאָכין איז ער גירעכט און דער זולת איז אום גירעכט און שולדיק, ואפילו את אנשי ביתו מאַכט ער איינג און שלעכט, ער פאַרגינט זיי ניט דעם לעבין בפועל ממש, ובשביל הוצאתם הכל כמותרות בעיניו וגם את ההכרחיות ביותר הוא נותן בצמצום ובדקדוק רב, און רעד דאס איבער איך שהם מתענגים אצלו על רוב טוב לפי שעינו צרה גם בהמעט הזה, ומוציץ את דמם כעלוקה, וכל אשר יקרה גם דבר קל הוא יוצא לריב עמהם ולכזותם, ובפרט כאשר ימצא איזה שגיאה שעשו בני ביתו, אז הנה הוא מגדיל זאת בהגדלה והרחבה גדולה, ומרחיב הדבור בזה ואיך כי

בזה גרמו לו הזיקות גדולות ורבות ושופך את דמם ממש, ומכל שכן אם עשו איזה דבר נגד רצונו אז יתכעס ויקצוף במאד באין מעצור לרוחו הקשה ופותח פיו ולשונו לקללם ח"ו בקללות נמרצות ר"ל וחמתו תבער בו כחי' רעה בכעס ורציחה להכותם ולעשות להם יסורי הגוף שנעשה כיוצא מן הדעת ממש ר"ל, דכל זה הוא לפי שהוא איש רע בעצם, וחיותו הוא מה שמיצר ומירע לזולתו, אט דאס ואס ער מאכט דעם אַנדערין שלעכט און ניט גוט, איז דאָס איז זיין לעבין און חיות, וכמו שאנו רואים במוחש דיש אנשים כאלו אשר מצד עצם טבעם הרע הנה אם הם רואים כאשר אנשים נכשלים ונזקים בממון ח"ו או גם בגוף ח"ו הם נהנים מזה, או כאשר רואים שהאחד יריב בחברו ויעשה לו שפיכות דמים ובזיונות או איזה הזיק ח"ו הנה הם שמחים על זה כעל כל הון, והוא מפני עצם טבעו הרע יגל וישמח במאד בתקלת חברו, ולהיפך כאשר יתעלה חברו באיזה עושר או כבוד ובהצלחת ברכה בעסקיו או בבנים, יצר לו מזה, וערט אים איינג פון דעם, עס איז אים ניט גוט פון דעם און עס פאַר דריסט אים פאַר ואָס יענעם איז גוט, ומדבר בזה הרבה עם כל מכיריו, ער רעהט דאָס איבער וחפץ להזיקו בזה, ויעצב לבו על זה, ער פאַר גינט אים ניט, ונקרא צר עין דעינו רעה בשל אחרים, און ליגט אין דעם איך להזיק לחברו, וכאשר גורם לו איזה רעה הוא מתענג על זה, דכל זה הוא מצד עצם טבע הרע שבו. ונסיים בטוב⁵⁸ במצות לשמח חתן וכלה ויקיים מ"ש⁵⁹ וראה בנים לבניך שלום על ישראל.

קיצור. איש בעל טבע רע גם את קרוביו וידידיו יצר ויעיק, ואפילו את בני ביתו ילחץ וידחק ויצמצם בהצטרפותיהם גם בההכרחיות, ואם נמצא אשר נעשה איזה דבר שלא כחפצו יכעוס ויקלל כיוצא מן הדעת, וישנם כאלו הנהנים מצרתם ותקלתם של אחרים, וכאשר גורם איזה רעה לזולתו גם בדיבור הוא הנהנה.

בט"ד, ליל ד', ט"ו כסלו, בסעודת שלייער וארמעס.

כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות (שבירך בהן הקב"ה את ישראל, רש"י) שנא' קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות, ואם משמחו מה שכרו, אמר ריב"ל זוכה לתורה שנתנה בה' קולות⁶⁰, והיינו דצ"ל ב' הדברים שיהנה מסעודת חתן וגם יהא משמחו, דלכאורה הרי העיקר היא הברכה מה שהקראים מברכים את החתן וכלה, ובכדי שתהי' הברכה מתוך

(58) ראה תודיה תנדביא - נדה עג, א. ועוד (ראה שיחת י"א ניסן, ש"פ צו ואחשי"פ תשמ"ג. שיחת י"ט

כסלו וש"פ מקץ תשד"מ).

(59) תהלים קכח, ו.

שובע לזאת צריכים ליהנות מסעודת חתן למען שתהי' הברכה על השובע, אבל מהו ענין השמחה, ועוד צ"ל דאם משמחו זוכה לתורה, הרי תורה היא ידיעה והשגה הבאה ביגיעה דוקא, ובמי שהוא מוכשר לזה, היינו שיש לו חושים וכשרונות שיכול לקבל דברי תורה, וא"כ איך שייך לומר דעייזו שמשמח את החתן זוכה לתורה.

ולהבין כ"ו ילק"ת משנת⁵⁹ דא"א ע"ה הי' נדיב בממונו בפיזור גדול, והי' נדיב בגופו עד אשר העמיד עצמו בסכנה להתפלל בעד אנשי סדום דכתיב בהו ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד, שהיו רעים בגופם וחטאים בממונם ורעים אלו לאלו, ונת' דיש בטבע בנ"א טבעים כאלו שהם רע הנק' שלעכטע מענטשין שיש בזה כמה דרגות באופן הרע דגם עם מכיריו מתנהג בטבע הקשה עד כי גם לב"ב מציר ומעיק ונהנה מיסוריו של זולתו, ולהיפך דכאשר רואה עילוי של חברו באיזה עושר או הצלחה בבנים הוא מצטער על זה ועינו רעה בשל אחרים ואס ער פאר גינט אים ניט, דכ"ו הוא מצד עצם טבע הרע שבו.

ח) וביאור הענין, דהנה כתי⁶⁰ מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם קללה תחשב לו (אותה ברכה קללה היא לו לחברו, רש"י ערכין ט"ז ע"א), דמתוך שכחו בא לספר בגנותו של זולתו, ובפרט דעיקר ענין השבח שמשבחים הוא בשביל הגנות שמגנים אותו אח"כ, וכמו שאנו רואים בכמה בנ"א האוהבים לדבר אודות זולתם לספר בעושרו וכו', הנה לכד זה שעוסק בדברים בטלים הנה בא לספר בגנותו של חברו, וישנם כאלו אשר זה דרכם כסל למו להרבות דברים להזיק לחברו בכוונה והוא מצד טבע הרע שבנפשו, דכל הרע הנ"ל והזה, אינו אלא לזולתו, אבל לגופו ובשרו הוא טוב ואוהב את עצמו במאד, והגם שהוא קמצן וכילי, הנה כל זה הוא רק בהנוגע אל הזולת, ואפילו ב"ב כנ"ל אבל לעצמו הוא טוב, וגם לפעמים הולך בשרירות לבו בעיני עידון ותענוג, דלא מבעי באכו"ש שאינו מקמץ בשביל עצמו כלל, אלא אפילו גם בדברים המותרים לגמרי, ובפרט כאשר יקרה לו איזה חולי או שאר יסורים אז הוא מרבה בהוצאות גדולות כא' הפורנים הגדולים ותובע ודורש אשר גם אחרים ישתדלו בטובתו, וככה טחו עיניו מראות את כל העולות אשר עשה כל ימיו והיסורים אשר גרם לבני אדם עד כי מטעה א"ע לחשוב כי מגיע לו שאחרים ישתדלו לטובתו, והוא מפני שאהבתו לעצמו מכסה בעיני עצמו על עצמו, וכ"ו הוא רק לעצמו, צו זיך איז ער גוט, אבל בהנוגע להזולת הוא איש רע וקשה כברזל, וכן היו אנשי סדום רעים אלו לאלו⁶¹ מצד עצם טבעם הרע, ואברהם ידע כל זה, ומ"מ ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע⁶², ואי' במדרי' (במקומ⁶³) אף

59) פרק ד"ה.

60) משלי כו, יד.

61) ראה לעיל פרק ה. ושי"נ.

62) וירא יח, כג.

63) ב"ר פמ"ט, ח.

שאתה מביא לעולמך אתה מכלה בו את הצדיקים ואת הרשעים, והיינו דאאע"ה מצד גודל הנדיבות שלו שהוא איש הטוב והחסד בעצם מצא גם באנשי סדום איזה ענינים שבגללם יוכל לבקש רחמים עליהם, הנה איש הטוב והחסד הוא היפך לגמרי מאיש הרע, וכשם שהאיש הרע הנה מצד עצם טבע הרע הנה הוא מוצא בכל דבר ובכל אדם רק רע, וגם מי שהוא אדם כשר הנה הוא מצד עצם טבעו הרע מוצא בו ענין לא טוב, הנה כמו כן הוא באיש הטוב בעצם שהוא מוצא בכל דבר ובכל אדם רק טוב, לזאת הנה אאע"ה מצד עצם מדת טובו וחסדו חפץ למצוא איזה ענינים טובים גם באנשי סדום ולהיותו שפל ועניו בעצמו סיכן א"ע בגופו בעדם להתפלל עליהם בשביל להצילם, וזהו ויגש אברהם ויאמר, ופרש"י⁶⁴ מצינו הגשה למלחמה ויגש יואב⁶⁵, הגשה לפיוס ויגש אליו יהודא⁶⁶, והגשה לתפלה ויגש אליהו הנביא⁶⁷, ולכל אלה נכנס אברהם לדבר קשות ולפיוס ולתפלה, דכ"ז לפי שהי' נדיב בגופו, והי' נדיב בנפשו דאברהם אבינו לימד ברבים להכיר את מי שאמר והי' העולם⁶⁸, וכמ"ש⁶⁹ ואת הנפש אשר עשו בחרן ותרגם וית נפשתא דשעבידו לאורייתא, וזהו ואת הנפש אשר עשו ופרש"י שהכניסן תחת כנפי השכינה⁷⁰ עי"ז שלימדם דעת⁷¹ והסבירם להכיר את האמת דטבע עצמו הוא אלקות, וזהו דכתיב⁷² ויטע אשל כו' ויקרא שם בשם הוי' אל-עולם, דעולם ואלקות הוא אחד⁷³, דהעולם הוא טבע, אבל האמת הוא דטבע עצמו הוא אלקות⁷⁴, וזהו⁷⁵ ויקרא שם בשם ה' אל-עולם, דהוי' ואלקים כולא חד⁷⁶, דהוי' הוא גילוי ואלקים בגימטרי' הטבע⁷⁷ שהוא מה שהאור האלקי הוא מוסתר כמו דבר הנטבע במים⁷⁸ שהמים מכסים עליו מכל צד ופנה הרי הדבר הוא ישנו במציאותו ממש אלא שהוא מכוסה, כן הוא בהאור האלקי שבעולם ומלואו שהוא

64 עה"פ. מתנחומא באבער וירא טו.

65 דברי הימים א יט, יד.

66 ריפ ויגש.

67 מלכים א יח, כא.

68 ראה לעיל פרק ד. ושי"ג.

69 לך לך יב, ה.

70 עכיל רשי"י.

71 ראה רמב"ם הל' עיז פ"א ה"ג.

72 וירא כא, לג. ודרשו חז"ל (סוטה י, א): אל תקרא ויקרא אלא ויקריא, מלמד שהקריא אברהם

אבינו שמו של הקביה בפי כל עובר ושב.

73 ראה לקרית תבוא מב, ד. מג, ג. אהית שם ע' תתשט ואילך. סה"מ תרע"ח ע' סו. המשך תער"ב

ח"א ע' רנו ואילך. וראה מקומות שצויינו בהערה 75.

74 ראה גם ד"ה שובה תר"ץ פ"ב ואילך (סה"מ תר"ץ. סה"מ קונטרסים ח"א עו, ב ואילך). וראה

בארוכה קונטרס טבע ולמעלה מן הטבע – משחת חוה"מ תרצ"ג.

75 ראה גם סה"מ תרח"ץ ריש ע' קלא. תשי"ב ס"ע 53 ואילך.

76 ראה וחי'ב כו, ב. סה"מ תרנ"ו ס"ע מה ואילך. תרח"ץ ס"ע רעא ואילך.

77 פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ראשית חכמה שער התשובה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב).

שליה פט, א (דאיתא בזה"ר): קפט, א (מרומנו בזה"ר): שח, ב. שרית חכם צבי סי"ח. שעה"ה"א רפ"ו. לקרית פ' ראה כב, סעי'ב ואילך.

מכוסה ונעלם, דזהו מה שכללות התהוות העולם הגשמי נק' טבע ובל' העולם נאטור, דהטבע הוא רק מכסה על האור האלקי, אבל העיקר הוא אלקות.

קיצור. מברך רעהו בקול גדול, ברכתו קללה, הן אל המדברים בעושרו ופרגסתו של זולתו, אבל לעצמו הוא טוב ואינו מקמץ כלל, ויגש אברהם להתפלל על אנשי סדום אף כי ידע כי הם רעים וחטאים, לפי שאיש טוב הוא מוצא טוב בכל אדם, והי' נדיב בנפשו שהסביר לכל דטבע עצמו הוא אלקות.

ט) והנה אבות הן המרכבה⁷⁸, והיינו דכמו שהיו למטה בגוף גשמי היו מרכבה לאלקות דאצ"י⁷⁹, וארז"ל (ברכות ד"טז ע"ב) אין קורין אבות (לישראל, רש"י) אלא לשלשה (אברהם יצחק ויעקב, לאפוקי שבטים, רש"י), דג' אבות הם חג"ת דאצ"י, דנשמת אברהם הוא מבחי' חסד דאצ"י ובהיותו למטה הי' במדרג' האצ"י ממש והי' בתכלית הנדיבות, וכדא"י בפרדס⁸⁰ בשם ס' הבהיר⁸¹ אמרה מדת החסד לפני הקב"ה רבש"ע מימי היות אברהם בארץ לא הוצרכתי אני לעשות מלאכתי (לבקש רחמים על נבראי העולם) אלא אברהם עומד ומשמש במקומי⁸², דאברהם כמו שהי' למטה החליף מדת החסד דאצ"י והוא ע"י עבודתו במדת החסד בהשפעה רבה לכל, ובהתעוררות רחמים גם עבור רשעים וכמו אנשי סדום הנ"ל, וגדולה מכולם שהי' נדיב בנפשו, דהנהגה שם אברהם מורה על גודל מעלתו בחכמה והשגה אלקית ועל גודל מעלתו במדות טובות, דהנהגה אמר רבינו הגדול נ"ע⁸³ דאבר"ם הוא שכל הנעלם מכל רעיון שהוא שכל-מופלא, דהנהגה כתי⁸⁴ אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, והיינו שלא יוכל לעמוד על אמיתת החכמה היא, אבל מ"מ הרי אמרתי אחכמה שאפס קצה מהחכמה היא השיג אלא שלא-עמד על בוריו, ושכל מופלא הוא דגם אפס קצהו ג"כ א"א להביא בהשגה כלל, וזהו אברם א"ב ר"ם, אב הוא חכמה, רם הוא כמו שהיא בכתר, דכתר נק' רם, ויקרא שמו אברהם בתוספת ה'⁸⁵, וידוע דהה' שנתוסף לאברהם הוא הה' ראשונה דשם הוי', דהד' אותיות דשם הוי' יו"ד חכמה, ה' ראשונה בינה, ו' מדות, ה' אחרונה מל⁸⁶, וכאשר נק' שמו אברהם היינו שנתוסף לו ה' ראשונה דשם

78 ביר פמ"י, ו. פפ"ב, ו.

79 ראה תריא סיפ ויצא (כד, א). לקוית צו יו, ב. דיה עוז והדר שנה זו (תרפ"ט) פרק ב (לקמן ע')

179). ובכ"מ.

80 שער כב (שער הכינויים) פ"ד.

81 סימן קצא. הובא בהשמטות לזהר ח"א רסד, ריש ע"ב.

82 ראה גם סה"מ תרמ"ח ע' קסט. ספר השיחות תרצ"ז – חזרף ה"ש"ת ס"ע 251 ואילך. שם ע' 255.

אגרות-קודש אדמיר מהור"י צ' ע' שכא.

83 תריא ר"פ לך (ועם הגהות – אוה"ת שם ח"ד תרפ"ה, א). תריח ר"פ לך. ובכ"מ.

84 קהלת ז, כג.

85 לך לך יו, ה.

86 ראה עץ חיים שער ג (שער סדר אצילות להרח"ו) פ"א. שם שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"א-ב.

שערי קדושה להרח"ו ח"ג שער א. אגה"ת פ"ד.

הו' שהוא ספי' הבינה ונעשה משיג נפלא בהשגות אלקות בהשגות נפלאות, וזהו שפרש"י⁸⁷ אברם אין לו בן אבל אברהם יש לו בן, דבן הוא גילוי, ואברם אין לו בן ואברהם יש לו בן הוא דהנה כאשר נקרא אברם ה' שכלו נעלם שלא ה' יכול לגלותם, דהגם שלעצמו הבינם בהבנה גמורה הנה הבנה זו ענינה הנחה בנפש (כמבואר בד"ה מרגלא כו' תכלית חכמה דהאי שתא⁸⁸) אבל לא ה' יכול לגלותם לזולתו, וכמו שכל נפלא שא"א להסבירו דאפי' חכם נפלא הרי א"א לו להסביר שכל נפלא ומופשט לילד קטן, וכאשר נתוסף לו אות ה' ראשונה דשם הו' שהיא בינה דאצי' או נפתחו לו מעינות ההסבר שהי' יכול להסביר כל שכל נפלא, וע"ד דכתיב⁸⁹ וידבר שלשת אלפים משל, שזהו המשכת החכ' העליונה עד המדרי' היותר נמוכה שבמקבלים דגם הפשוט ביותר יכול להבין זאת, וזהו מה שאע"ה לימד ברבים להכיר את מי שאמר והי' העולם, שביאר והסביר דהטבע עצמו הוא אלקות, ואין זה כמו דבר הנטבע במים הרי המים הם מציאות לעצמם ומכסים על מה שבתוכם אבל בענינים הטבעיים הנה כל התהותם וקיומם הוא מהאור האלקי שבתוכם, א"כ העיקר הוא האור האלקי שזהו כל מציאות העולם ומלואו.

קיצור. האבות הן הן המרכבה, דאברהם למטה החליף מדת החדס דאצי', אברם הוא שכל הנעלם מכל רעיון שהוא שכל מופלא. וכאשר נקרא שמו אברהם נתוסף לו אות הא ראשונה דשם הו' שהוא בינה דאצי' ונפתחו לו מעיינות ההסבר להסביר טבע עצמו הוא אלקות.

(**והנה** זאת היא תכלית הנדיבות והמסירת נפש של אאע"ה (נוסף על המס"נ בפועל כנודע⁹⁰) דהגם שהי' משכיל נפלא⁹¹ הנה התנדב עצמו ללמוד לאחרים שאינו מערכו כלל שזהו"ע תכלית הנדיבות, וכשם שבצדקה בגשמי' מה שנותן לעני החיותו אמרו⁹² שמונה מעלות זו למעלה מזו ומעלה הגדולה שאין למעלה ממנה הוא שנותן לו בהלואה או עושה עמו שותפות, כן בצדקה ברוחני' מה שלומד עם חברו, הגם אשר לעצמו הי' לומד ענינים עמוקים יותר ועם זולתו צריך ללמוד רק בענינים מה שלפי ערכו, הנה באמת צדקה זו תרומם⁹³ שנעשה מוחו ולבו

(87) עה"פ לך לך טו, ה מביר פמ"ד, י.

(88) פרק ג (לקמן ע' 107).

(89) מלכים"א ה, יב. הובא בתו"א לך שם (יא, ג). תרי"ח שם (פא, ד). ובכ"מ.

(90) ראה ד"ה כי כאשר השמים החדשים כאוה"ת נ"ך ח"ג ע' אירנג. ועם הגהות – סה"מ תרע"ח ע' רפג; תרפ"א ע' רצט; תרפ"ח ע' רמה. תרפ"ח ע' קב. וראה סה"מ שבהערה הבאה. ובכ"מ.

(91) בכ"ז ראה גם ד"ה הסכת ושמע תרצ"ג פ"ג (סה"מ תרצ"ג. סה"מ קונטרסים ח"א רנט, א). סה"מ תרצ"ז ע' 241. תרפ"ח ע' קכט. תורת הבעש"ט נעתקה בספר הזכרונות לכ"ק אדמו"ר מהור"י"צ ח"א ע' 344 (שם: כדאיתא בספר יצירה שאע"ה הי' חכם נפלא בחכמת המחקר אלקי. – ראה ספר יצירה סוף פרק ו).

(92) רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ה ה"ז. טושו"ע י"ד סרמ"ט ס"ז.

(93) משלי יד, לד.

זכים אלף פעמים ככה⁹⁴, ובפרט כאשר עוסק בפדיון שבויים, דכשם שבמצות הצדקה הרי פדיון השבויים, קודם לכל דבר, ואין מצוה גדולה כפדיון שבויים⁹⁵, הנה כמו"כ הוא גם ברוחני, דמצות פדיון שבויים היא המדר' היותר עליונה, דהנה ענין השבוי הוא כמו עד"מ ל"ע היושב במאסר שהוא ככל האדם אלא שהוא אסור וקשור בבית הכלא ואינו יכול לזוז משם אפי' זיו כל שהוא, והעסק בפדיון שבויים הוא להשתדל בטובת השבוי להוציאו משביו ומספיקים לו מזונותיו, וכן הוא ברוחניות דרוב הבעלי עסקים והעוסקים במלאכה⁹⁶ ה"ה כשבויים, שהם טרודים ומוטרדים ביותר בטרדת עסקיהם ופרנסתם ומלאכתם והם קשורים בזה כהשבו בבית האסורים, וההתעסקות הוא להוציאם משבים, דהנה ארז"ל במשנה (גדרים פ"ט מ"ט) פותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו, ואומרים לו אלו היית יודע כו' וידוע פי' וביאור משנה זו ע"פ קבלה, רבי מפי רבי דכבוד הוא בחי' מקיף וכבוד עצמו וכבוד בניו הם בחי' המקיפים דחי' יחידה שבגשמה ופותחין לאדם בכבוד כו' לעוררו ולהמשיך בו בחי' הדעת דבני ישראל יפים הם⁹⁷ וכמ"ש⁹⁸ אני ישינה ולבי ער, דהגם דאני ישנה בגלותא⁹⁹ אבל לבי ער¹⁰⁰ ואינו אלא רק מה שעניותו מנולתו⁹⁷, דאין עני אלא בדעתו¹⁰¹, אבל ע"י ההתעוררות, מתעוררים בהתעוררות עצמי היינו דאו מתעורר הנקודה הפנימי' ויוצאים משבים וקובעים עתים לתורה ע"מ לשמור כו' וידוע דענין הקביעות אינו רק בקביעות הזמן כ"א בקביעו' הנפש¹⁰² שבשעה שעוסק בתורה צריך להניח כל עסקיו וטרדותיו ויבטח בה' כי הוא ית' יתן לו פרנסתו, וכל המקבל עליו עול תורה מעכירין ממנו עול מלכות ועול ד"א¹⁰³ ופי' הרמב"ם¹⁰⁴ עול תורה התמדת הקריאה, עול ד"א, טורח הזמן, דהעיקר הוא הקב"ע של תורה, והיינו שלא יעבור עליו יום א' בלא תורה, דגם אם לפעמים הוא טרוד ביותר לרגלי עסקיו אשר אי אפשר לו בשום אופן לבא אל הקביעות זמן הקבוע ללמוד, הנה ילמוד השיעור לעצמו, היינו דישתדל בכל המיני השתדלות שישמור את זמני הקביעות בעתם ובזמנם וידע כי בנפשו ובנפש ב"ב הוא בפו"מ, ואם ע"י איזה ענין לא יוכל לבא אל

94 תרא בראשית א, ב. ועם הגהות – אוהית שם חזו תתרכו, ב ואילך.

95 רמב"ם שם פ"ח ה"י. טושי"ע שם ר"ס רנב. ע"פ ביב ח, ריש ע"ב.

96 ע"פ הבי' מובן שכן הוא גם ביושבי אוהל באם ישנה שעה אחת שיכול לעסוק בתורה ואינו עוסק (וראה תרא מג"א צח, ג). – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א במכתב ט"ז כסלו תשל"ט (נדפס גם בלקו"ש חט"ז ע' 510).

97 המשך המשנה בנדרים שם (ושם: בנות ישראל).

98 שה"ש ה, ב.

99 זהר ח"ג צה, א.

100 ראה שהשיר עה"פ.

101 נדרים מא, רע"א. זהר ח"ג רעג, ב.

102 ראה אוהית ויגש שנ, ב. ניך ח"א ע' לו. המשך תעריב ח"א ע' ז. סה"מ תרפ"ת-תרפ"א ע' יב.

תרפ"ה ע' שמג. תשי"ח ע' 288. שיחת ליל שמחית תרצ"ג סיט (ספר השיחות תרצ"ג. לקו"ד ח"א ז, א).

103 אבות פ"ג מ"ה.

104 בפירושו המשניות (ושם הוא משנה ו).

זמן הקבוע או ילמוד לעצמו כי קביעות זו צריכה להיות קבועה בנפשו בשעבוד, וזהו ואת הנפש אשר עשו, דשעבדו לאורייתא, דלימוד התורה צריך להיות בשעבוד, ועי"ז נעשה ברי' חדשה, וזהו שארז"ל (סנהדרין דצ"ט ע"ב) כל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאו דזהו"ע הקביעות בלימוד התורה ברבים דוקא שע"י נעשה ברי' חדשה, ומקרא מלא דכר הכתוב¹⁰⁶ תורת הוי' תמימה משיבת נפש ומה אם בצדקה גשמי' אי' במד"ת (משפטים פיסקא ט"ו) אמר הקב"ה נפשו של עני היתה מפרכסת לצאת מן הרעב ונתת לו פרנסה והחייית אותו, חייך שאני מחזיר לך נפש תחת נפש, למחר בנך או בתך באין (ח"ו) לידי חולי או (ר"ל) לידי מיתה, ואזכור אני להם את המצוה שעשית עם העני ומציל אני אותם מן המיתה ומכש"כ בתורה אור שהיא משיבת נפש, וכל העוסק בתורה נכסיו מצליחין, וזהו דאאע"ה הי' נדיב בממונו גופו ונפשו, הרי מצד עצם טבע הטוב שלו הי' בהתעוררות החסד גם כאשר לא הי' לו למי להשפיע, וכמ"ש¹⁰⁷ והוא ישב פתח האהל, (לראות אם יש עובר ושב ויכניסם בביתו, רש"י), דכן הוא במדת החסד דישנה גם כשאין מי שיתפשט עליו¹⁰⁸, אבל מ"מ הנה המדה בפועל היינו פעולת המדה הוא דוקא כאשר ישנו מי שעליו יתפשט מדת החסד וההשפעה, וזהו הודו לה' כי טוב¹⁰⁹, הוי' הוא ל' מהוה¹¹⁰, דבאמת התהוות העולמות הוא משם הוי' דהוי' הוא מהוה, אלא שהתהוות הוא ע"י שם אלקים, והוי' ואלקים כולא חד¹¹¹, וזהו כי לעולם חסדו, דבכדי שיהי' גילוי חסדו ית' הנה בשביל זה נברא העולם.

קיצור. תכלית הנדיבות דאאע"ה שהי' נדיב בנפשו דכשם שבצדקה בגשמיות המעלה היותר גדולה שעושה עמו שותפות, כן הוא ברוחניות, דכאשר לומד עם זולתו ובפרט פדיון שבויים שהם הבעלי עסקים ובעלי מלאכה אשר תורת ד' משיבת נפש, וכל העוסק בתורה נכסיו מצליחין.

(א) **אמנם**¹¹¹ הנה ידוע דמה שמאיר בעולמות אינו אלא רק מבחי' זיו והארה בלבד מאתו ית', כי מעצמותו ית' הלא אי אפשר שיאיר בעולמות, וזהו דכתיב בראשית ברא אלקים, דבריאות והתהוות העולמות הוא בשם אלקים, דאלקים בגימטרי' הטבעי' שהאור האלקי המהווה ומחיי' את העולם והנבראים הוא מכוסה ונעלם, שהו"ע העלם והסתר הבורא מהנברא, ומה שנמשך מאתו ית' להוות ולהחיות העולמות והנבראים הוא רק הארה והארה דהארה, ולכן נק' הכריאה יש

(105) כ"ה בפירוש המשניות שלפנינו. ובהעתקת קאפח: התחייבות הלימוד.

(106) תהלים יט, ח.

(107) ר"פ וירא (יה, א).

(108) ראה לעיל ספ"ג ורפ"ד. ושי"ג (כהערה 35).

(109) תהלים קיח, א. שם קלו, א.

(110) ראה זהר ח"א רנז, סע"ב. פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. שער היחוד והאמונה פרק

ד, ז.

(111) בכל הבא לקמן – ראה ד"ה אשר ברא הגיל הערה 20.

מאין פי' מאין מהארה בעלמא, כי מעצמותו ית' אי אפשר שיהי' התהוות העולמות והנבראים הבע"ג, דהרי גם במלאכים העליונים הנה כאשר הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה בניניהם ושרפם¹¹², והיינו דכאשר נמשך להם תוס' הארה מכמו חוק הקצוב להם אז נתבטלו, כי העולמות והנבראים והבע"ג א"א להם לקבל אור בל"ג, ולכן הנה גם הפרצוף הראשון שהוא פרצוף א"ק נק' בשם אדם דבריא¹¹³, לפי ששרש א"ק הוא מבחי' מל' דא"ס, דבחי' מל' דא"ס נק' בחי' שמו¹¹⁴, דשם הוא הארה בלבד, ולהיות שהאור המאיר בעולמות בע"ג מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין הוא מבחי' הארה והארה דהארה, לכן שייך לומר על אור זה ל' בריאה, וזהו הטעם מה ששייך לומר ל' יצירה על שם א"ל כי שם א"ל הוא מקור להתהוות ולהאיר בעולמות. ובוזה יובן מה שאמר אשר ברא חתן, כי חתן הוא התקשרות, והוא מה שאוא"ס ב"ה כבי' התקשר בעולם לברוא את העולם והנבראים ולהחיותם, וזהו חות דרגא¹¹⁵, היינו מה שמאיר מאתו ית' בעולמות הוא בחי' ירידה ואינו אלא שכך עלה ברצונו ית', וכמ"ש¹¹⁶ שוקיו עמודי שש, וארז"ל (במדד' במדבר פ"ל¹¹⁷) שוקיו זה העולם שנשתקק הקב"ה לבראותו, ולהיות כי האור המאיר מאתו ית' להוות את העולמות והנבראים ולהחיותן הוא רק הארה והארה בעלמא לכן שייך לומר על אור זה לשון בריאה שהו"ע הגילוי, דהו"ע בריאה שהוא גילוי. וזהו אשר ברא כו' חתן וכלה, דהנה אי' באבודרהם¹¹⁸ דברכת אשר ברא ששון ושמחה כו' היא ברכת השבח וההודאה שנותנים שבח להקב"ה שברא חתן וכלה למטה בעולם העשי' כדוגמת מדרי' חתן וכלה כמו שהם למעלה, ולא עוד אלא שע"י השמחה שמשמחים את החתן וכלה שלמטה מעוררים בחי' חתן וכלה שלמעלה, והרא"י ממה שארז"ל כל הנהנה מסעודת חתן ומשמחו זוכה לתורה שניתנה בה' קלות, ולכאורה מה שייך לומר דע"י שנהנה מסעודת חתן ומשמחו זוכה לתורה, דהלא תורה היא ידיעה והשגה וצ"ל כלי לזה שיהי' בעל הבנה ובעל השגה, אבל מי שאינו כלי לזה איך אפשר לזכות לתורה, אך הענין הוא, הנה זכות הוא ל' זכות ובהירות, ריין קלאר, וזהו דאם משמחו זוכה לתורה, שהפי' הוא דהתורה שלו היא זכה ובהירה, וכמאמר¹¹⁹ זכה נעשה לו סם חיים, ולא זכה נעשה לו סם המות, דכאשר תורתו מגושמת או אינו זוכה, אבל כאשר תורתו היא מאירה בפועל בעבודה או הוראה שהיא זכה ובהירה, וזהו דכאשר נהנה

(112) סנהדרין לה, ב.

(113) ראה תקוני זהר תי' טט (קיד, א). תי' ע (קוט, א. א. קלב, א). עץ חיים שער ג פ"א. לקרית מסעי זה, א. דיה החודש הזה תרס"ט. ובכ"מ. – הערת כ"ק אדמיר שליט"א בדיה אשר ברא תרחיץ (הגיל הערה 20).

(114) פרקי דריא פיג. לקרית פקודי ז, ריש ע"ד. פינחס ג, ע. אוה"ת חנוכה (בראשית חיה) תתקסח,

ב. שמעיז (דברים ח"ד) ע' איתתכר.

(115) כ"ה (חתן מלשון חות דרגא) בדיה אשר ברא הגיל לאדמיר הצ"צ ולאדמיר מהר"ש: בלקרית

שה"ש בתחילתו. ובכ"מ. וראה יבמות סג, א: נחית דרגא נסיב איתתא. ובדיה הגיל תרחיץ: נחות דרגא.

(116) שה"ש ה. טו.

(117) פיסקא א.

(118) ברכות נשואין ופירושו.

(119) יומא עב, ב.

מסעודת חתן ומשמחו, שהוא שש ושמח בשמחת אהבת ישראל, אז הוא זוכה לתורה, דזה גופא הוראה דתורתו זכה ומאירה.

קיצור. התהוות העולמות הוא מהארה בלבד ולכן הכריאה היא יש מאין, והבע"ג אינם יכולים לקבל אור הבל"ג, ולכן אפילו פרצוף א"ק נק' אדם דבריאה, ולזאת על אור זה אומר ל' יצירה, ול' בריאה בחתן שהוא חות דרגא היינו ההארה האלקית המהוה העולמות, וע"י שמשמחים חו"כ שלמטה מעוררים מדרי' זו למעלה.

(ב) וביאור הענין הוא, דהנה כתיב¹²⁰ תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, וארז"ל (פסחים דמ"ט ע"ב) א"ת מורשה אלא מאורשה, שהתורה היא מאורסה לישראל, וכל עיקר ענין לימוד התורה הוא בשביל קיום המצות, דהרי גם לימוד התורה גופא הוא מצוה, ובהפלוגתא אם תלמוד גדול או מעשה גדול נמנו וגמרו דתלמוד גדול שמביא לידי מעשה¹²¹, הרי דעיקר ענין לימוד התורה הוא בשביל קיום המצות, ולכן כאשר נהנה מסעודת חתן ומשמחו, דצריך להיות שניהם דוקא שיהנה ויתענג מסעודת חתן וכלה, שזוהו הוראה על מדותיו הטובים היפך האיש רע שנת"ל¹²² שהוא רע בעצם טבעו ועינו רעה בשל אחרים, אבל בעל מדות טובות הוא שצריך ליהנות ולהתענג מסעודת מצוה, וכאשר הוא נהנה מסעודת חו"כ ומשמחם זוכה לתורה, והיינו שע"י שמשמח חו"כ שלמטה, הנה ע"י זוכה להחתן וכלה שלמעלה שהו"ע המשכת או"א"ס בתורה, וזהו אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה, וזה מה שהקדים הששון ושמחה לחתן וכלה, הנה טעם הדבר הוא בכדי שהחתן וכלה יהיו שרויים בשמחה שמשמחין אותם ומכריכין אותם מלמעלה. והענין בזה הוא, דהנה כתיב¹²³ מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטי ישראל וא"י במדרי' (שמות פ"ל¹²⁴) לפי שאין מדותיו של הקב"ה כמדת בשר ודם, מדת ב"ו מורה לאחרים לעשות והוא אינו עושה כלום, והקב"ה אינו כן אלא מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות ולשמור, ולכן הנה בסדר התהוות הנבראים ברא הקב"ה ששון ושמחה תחלה ואח"כ חתן וכלה בכדי שהחתן וכלה יהיו שרוין בששון ושמחה, הו"ע קיום המצות של הקב"ה שהקב"ה מקיים מצות לשמח את החתן וכלה, וכשם שהקב"ה מתעטף בציצית¹²⁵, הקב"ה מניח תפילין¹²⁶, קוב"ה מצלי ומאי צלותי יה"ר שיכבשו רחמי את כעס¹²⁷, והיינו שהקב"ה מקיים כל המצות, הנה הקב"ה מקיים מצות לשמח חו"כ, ולכן בסדר התהוות הנבראים ברא תחלה ששון ושמחה ואח"כ ברא חתן וכלה בכדי

(120) ברכה לג, ד.

(121) קידושין מ, כ. ב"ק יז, א.

(122) פרק ה ואילך.

(123) תהלים קמו, יט.

(124) פיטקא ט.

(125) ראה ר"ה יז, ב.

(126) ברכות ו, א.

(127) ברות ז, ריש ע"א.

שח"כ יהיו שרוים בשמחה. וזהו אשר ברא ששון כו' ורעות, דברא הו"ע הגילוי, וזהו האי שביעאה ברכה השביעית שהיא בספי' המל' איהו מקיים כולא, דכל הספי' משפיעים בספי' המל' ושם הוא מקום דהגדלה בתוספת וריבוי, ולזאת מהאי שביעאה מתברכאן כולא ודאי, לפי שהמל' היא מושרשת בהעצמות ב"ה, כללא דעשר אמירן, בגין דדא כליל עילא עשה"ד ותתא ע"מ, וע"ד כליל בהאי י' זיני דחדוה, לפי שאז נשלם הכוונה האמיתית בכריאת והתהוות העולמות, וברכה זו (דברכת אשר ברא) היא שבח והודאה להקב"ה דזכאין אינון ישראל דאינון זכו לתתא כגוונא דלעילא, נש"י מאכין ריין קלאר דעם ארץ הלזו הגשמי והחומרי כגוונא דלעילא, עליהו כתיב ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ, דישראל הם הממשיכים דגם בארץ הלזו הגשמי' יהי' גילוי בחי' אחד, דאחד הוא ז' רקיעים וארץ¹²⁸, והד' הוא ד' רוחות העולם איך שכולם בטלים להאוא"ס אלופו של עולם¹²⁹, וזהו גוי אחד בארץ דישראל ע"י ההתעסקות שלהם בתורה עבודה וקיום המצות שהם הג' עמודים שעליהם העולם עומד, הנה עי"ז הם ממשיכים הגילוי דבחי' אחד, וזכאין אינון ישראל דאינון זכו לתתא כגוונא דלעילא, דבכל העינים שלמטה כשעושים אותם ע"פ התורה אז ממשיכים גילוי אוא"ס ב"ה גם בעולמות העליונים. והי"ד מיני שמחה בשמחת חו"כ לפי שהם מקיימים העולם שנברא בע"מ ולהעמיד דורות עוסקים בעשרת הדברות (כמ"ש באבודרהם¹³⁰). וזהו השבח שמשבחין אותו ית' מה שנברא למטה ג"כ חתן וכלה, דע"י השמחה שמשמחים החו"כ מעוררים בחי' חו"כ שלמעלה להיות ותורה אורי¹²⁹ ויאר ה' פניו¹³⁰ לכל ישראל בשמחת עולם, לזכותם בבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות.

קיצור. התורה היא מאורסה לישראל, וכאשר נהנה מסעודת תתן ומשמחו ה"ז הוראה שמדותיו הם טובים עפ"י דרכי התורה, לכן זוכה לתורה, דהתורה שלו היא זכה ובהירה. הקדמת ששון ושמחה לחו"כ, בכדי שהחו"כ יהיו שרוים בשמחה, שהקב"ה משמח את החו"כ וכמ"ש מגיד דבריו ליעקב, וזכאין אינון ישראל שמבררים את המטה שיהי' כגוונא דלעילא.

(128) ראה סמ"ק הובא בב"י או"ח סימן סא (ד"ה כתב סמ"ק). שו"ע או"ח ודאדה"ז או"ח שם ס"ו.

לקרית תוריע כג, ג. וראה ברכות יג, ב.

(129) ע"פ לשון הכתוב — משלי ו, כג.

(130) ע"פ לשון הכתוב — נשא ו, כו.

בס"ד, ש"פ וישלח, בסעודת שבע ברכות.

מרגלא¹ בפומי² דרבא תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים כו' שנא³ ראשית חכמה יראת הוי' שכל טוב לכל עושיהם, ללומדיהם לא נאמר אלא לעושיהם (ברכות ד"ז ע"א). והנה חכמה היא תורה, ופרש"י תכלית חכמה, עיקרה של תורה שיהא עמה תשובה ומעש"ט. ולכאורה אינו מובן הרי תורה עיקרה ידיעה והשגה שהו"ע החכ', ולזאת מצות לימוד התורה שלומד על בוריו בטעם וסברא שכלית, ולכן הנה יודעי התורה נק' בשם תלמידי חכמים שהם מקבלים מן החכמה⁴, ותשובה ומעש"ט הלא אינם תלויים בהבנה והשגה שכלית כלל, וכמו שאנו רואים במוחש דכמה אנשים פשוטים שאינם בעלי ידיעה והשכלה כלל, והם גבוהים במעלת המדות טובות, והם אלה שלבכם זך, ובעלי לב בשר, שמתעוררים בתשובה ודמעתם על לחים, שבוכים במר נפשם בתשובה וחרטה גמורה על כל דבר לא טוב, וכמו שאנו רואים במוחש דאמירת תהלים שלהם הוא בהרגש פנימי ובלב נשבר, נשבר ונדכא ממש, ואף גם אם לא ידע מאי קאמר, הרי נפשו ישפוך לפני הוי' בהתעוררות עצומה, שהוא יודע שהוא איש פשוט ומשו"ז הוא שפל בעיני עצמו, והיינו שיודע ערכו שאינו בעל השכלה והבנה בידיעת התורה, לכן הוא בטל אל יודעי תורה, ועם זה הוא יודע שתוכן לבות הוי' וקרוב הוי' לכל קוראיו⁵ לזאת הנה לפני הוי' השומע תפלת כל פה, ישפוך את נפשו ולפניו יגיד צרתו בתחנונים ובבקשה מקירות לבו, וארז"ל (סוטה ד"ה ע"א) א"ר חזקי' אין תפלתו של אדם נשמעת אא"כ משים לבו כבשר (שהוא רך ולא כאבן שהוא קשה, רש"י), וכן בקיום המצות ה"ה מקיימי מצות הוי' ביראת שמים, ומתנהגים בהנהגה טובה וישרה בנתינת צדקה בממונם וגופם בטרחא גדולה בשביל לומדי תורה, וא"כ הרי חכ' ותשובה ומעש"ט ב' ענינים⁶, דחכמה הוא הנק' בל' העולם קלוג, ותשובה ומעש"ט הוא הנק' בל' העולם פרום, והם ב' ענינים מובדלים זמ"⁷, דמשכן החכמה הוא במוח שבראש, ומשכן המדות הם בלב, ולכן הרי יכול להיות שיהי' חכם בחכמת התורה ואינו עוסק בהתעסקות בתשובה ומעש"ט ויכול להיות עוסק ביראת שמים, והיינו שמהדר במצוה ומתעסק בזיכוד ובירור מדותיו להיות לבו טוב לבריות כו' ואינו חכם בחכמת התורה, ואיך אומר תכלית החכמה עיקרה של תורה הוא תשובה ומעש"ט. ובאמת הנה במעלה הרי חכ' גבוה במעלה ממעשה, דחכמה היא ראשית הע"ס דאצי' ומעשה היא כתי' סוכ"ד דאצי', וגם בכחות הנפש הרי כח החכ' הוא ראשית כל הכחות וכח המעשה הוא כח

(1) להתחלת המאמר – ראה שיחת יום שמח"ת תרע"ג (ספר השיחות תורת שלום ס"ע 158 ואילך). פרק ב ואילך מיוסד על דיה ויאמר וגו' לך תרס"ז (המשך תרס"ז ע' גו"סא).
 לכמה ענינים המבוארים בהמאמר – ראה ד"ה מרגלא בפומי² דרבא תשכ"ט. תשמ"ב. תשמ"ז.
 (2) תהלים קיא, י.
 (3) ראה ערכי הכינויים (לבעל מח"ס סדר הדורות) ערך תלמיד חכם. וראה הקדמת החוות דעת לפירושו לשרע יריד בתחילתו.
 (4) תהלים קמה, יח.
 (5) ספר השיחות תורת שלום הנ"ל הערה 1.

היותר אחרון בכחות הנפש, ואיך הוא זה דהתכלית והעלי' של הכח היותר עליון הוא דוקא ע"י כח היותר תחתון. וביותר אינו מוכן דחכ' בלא מעשה אין לה קיום, וכמאמר' כל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת ומעשה בלא חכמה כמו אנשים פשוטים הנ"ל הרי יש לו קיום.

קיצור. תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים, יבאר דתשובה ומעש"ט אינו תלוי בהבנה שכלית וישנם אנשים פשוטים גבוהים במעלת המדות טובות ויראי אלקים באמירת תהלים בתום לבב, ועוסקים בצדקה בממונם וגופם, וחכ' גבוה במעלה ממעשה ואיך יהי' העילוי של הכח היותר נעלה ע"י כח היותר תחתון.

(ב) אך הענין הוא', דהנה אי' בזה לית מח' תפיסא כך כלל⁸, אבל נתפס איהו ברעו"ד⁹, ופי' לית מח' תכ"כ קאי על בחי' פנימי', ועצמי' אוא"ס דאינו שייך שם תפיסא והשגה כלל, דתפיסא שע"י השגה הוא רק בבחי' אוא"ס השייך לעולמות, והיינו בההארה אלקית המתלבשת בעולמות להחיותם, שבד"כ הוא בהאוא"ס השייך לעולמות, אבל בבחי' עצמות אוא"ס אינו שייך תפיסא ע"י השגה. דהנה ידוע שיש ב' מיני השגה, השגת החיוב והשגת השלילה¹⁰, השגת החיוב הוא שמשיג עצם הדבר שמשיג, והיינו ע"י שמבין את ההשכלה בטוב נעשית ההשגה השגה מושגת בהבנה ברורה איך ומה הוא, והשגת השלילה הוא מה שעצם הדבר אי"א להשיג, כ"א מה שאפשר לו לשלול מזה הענינים שבדבר המושג, והיינו דשם אינם שייכים ענינים אלו, דענין השלילה הרי אין זה שדוחה את הדבר בלי טעם וסברא, אלא שהשלילה גופא הוא בטעם וסברא שכלית, והיינו דהשגת החיוב שייך בד"כ בההארה אלקית המתלבשת בעולמות, להיות שזהו רק הארה לבד ומתצמצם ומתלבש בעולמות שייך בזה ענין ההשגה לידע את הדבר איך ומה הוא, וכמו מבשרי אחזה אלקה¹¹, דאי' בתדב"א¹² האדם הוא עולם קטן והעולם הוא גוף גדול¹³, וארו"ל¹⁴ מה הנשמה ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם, אבל באוא"ס שלמעלה מהתלבשות בעולמות אינו שייך ענין השגה ממש כ"א השגת השלילה מה שביכלתו לשלול שהענינים שבההארה שמושג אינו שייך לומר באוא"ס שמופלא מעולמות, והו"ע השגת ההפלאה שמושג איך שהאוא"ס מופלא מעולמות, וע"י השלילה דענינו הוא

(6) אבות פיג מי'.

(7) בכל הבא לקמן — ראה המשך תרס"ו הנ"ל הערה 1.

(8) תקי"ו בהקדמה, פתח אליהו (י', א).

(9) כ"ה בשם הוזהר בהמשך תרס"ו שם. ובכ"מ בדא"ח. וראה זהר (אדרא זוטא) רפט, ב: דלא אתידע ולא אשתמודע כו' אלא ברעותא דלבא. הובא באה"ת תצא ס"ע תתר ואילך. סה"מ תרס"ט ר"ע ש' קעו.

(10) ראה לקרית פקודי ג, ד. שם ו, ג.

(11) איוב יט, כו.

(12) לע"ע לא מצאתיו בתדב"א. וכלשון זה הוא בתנחומא פקודי ג. תקי"ז תסי"ט (ק, ב. קא, א). וראה

אדרי"ג ספליא. קה"ר פי"א, ד. זהר ח"א קלד, ב. מורה נבוכים ח"א פע"ב. לקרית במדבר ה, ס"א ואילך.

(13) מורה נבוכים שם. והוא מוכן ג"כ ממש במקומות שבהערה הקודמת.

(14) מדרש תהלים קג, א. וראה ברכות י', א.

ההשגה בהפשטה יכול להיות השגת ההפלאה, דהנה ב' דרכים יש בהשכלה, הא' בדרך הלכשה שמביא כמה משלים וכמה דוגמאות ומהם מסתעפים כמה ענינים שהם דומים זל"ז, והגם דבגופי ההלכות הם חלוקים זמ"ז, ולכן הנה לפעמים מה שהפרט הזה בהלכה זו יהי' לחומרא יהי' הפרט הזה בהלכה השני' לקולא, אבל הסברא שכלית שבהם אחת היא, וכמו ענין ר"מ לשיטתי' כו', דהשיטה היא סברא שכלית אחת ובאה בכמה הלכות שהם חלוקים בענינם כמו טרפות הריאה יין נסך ורבית וכדומה, דבכל הלכשה והלבשה הרי נתוסף שכלים חדשים, והב' בדרך הפשטה והוא להורות ההבדל שבין השכלה א' לשני' והחילוק שביניהם, והנה כשם שבהלבשה הרי יש בזה סדר והדרגה מה ששכל א' מחייב ומשתוה להשני, הנה כמו"כ בהפשטה הוא ג"כ בא בסדר והדרגה, וההפרש ביניהם הוא שבהלבשה הוא מוריד את הנקודה שכלית למטה יותר, ובהפשטה הנה הוא מתקרב יותר אל הנקודה, ולזאת הנה על ידה ה"ה משיג איכות ואופן ההפלאה, מאחר ששולל הענינים שבהארה מהאוא"ס המופלא הרי משיג עי"ז איכות ההפלאה דאוא"ס עד שיכול להיות קצת הכרה בעצם הדבר המופלא. דכ"ז שייך בהאוא"ס השייך לעולמות, אבל בכחי' עצמות אוא"ס שאינו שייך לעולמות כלל אינו שייך שם ענין השגת השלילה ג"כ, דהשגת השלילה שייך רק בהאוא"ס השייך לעולמות, לפי שיש לו שייכות אל ההארה המתלבשת בעולמות, והיינו בבחי' אור הסובב בכלל שהוא מקור בחי' ממכ"ע, לפיכך שייך לשלול משם פרטי הענינים שבהארה, אבל בעצמות אוא"ס שאינו שייך אל ההארה כלל אינו שייך לשלול משם הענינים שבהארה, מאחר שאינו בערך כלל, ועם היות שבודאי מושללים הם ענינים אלו מבחי' עצמות אוא"ס, אבל אינו שייך לומר דעי"ז שלילה זו ידע אופן ההפלאה מאחר שאינו בערך כלל, דמדבר שהוא בערך רק שהוא מופלא הרי יכול לידע אופן ההפלאה, אבל בדבר שאינו בערך כלל, אָז עס איז גאָר ניט דאָס, איך ידע וישיג משלילה זאת אופן ההפלאה דעצמות אוא"ס, וכ"ש שא"א להיות קצת הכרה במהות הדבר, ונמצא דשום השגה אפילו השגת השלילה שזוהו המדריגה היותר נעלית שבהשגה אינו שייך באוא"ס.

קיצור. יבאר דהשגת החיוב הוא בעצם הדבר המושג, והשגת השלילה הוא רק בזה דכל הענינים שישנם בחיוב אינם שייכים בשלילה, ולהיות כי שלילה היא ג"כ השגה ע"כ יכול להיות השגת ההפלאה, ויבאר ב' אופנים בדרכי ההשכלה, א' בדרך הלכשה, ב' בדרך הפשטה, דכ"ז הוא באוא"ס השייך אל העולמות, אבל עצמות אוא"ס לית מחשבה תב"כ.

ג) והנה בינה הוא בחי' יש, דחכמה ובינה הם אין ויש¹⁵, ולזאת הנה לא מיבעי דהשגה דבחי' בינה שהוא יש אינה תופסת את העצמות, אלא דגם חכמה שהיא בחי' אין הרי ג"כ אינה תופסת בהעצמות ב"ה, דחכמה היא ג"כ ידיעה שכלית, שהרי נקראת נקודת ההשכלה, הרי שהיא שכל גלוי, וכל ההשגה דבינה היא בנקודת ההשכלה דחכמה, ועם היות שאינה השגה ממש אבל מ"מ הוא השכלי דהשגה, והנה

(15) ראה לקריאת פקודי ג, סעי'ג. שם ו, א. ד"ה ועבדתם שנה זו (תרפ"ט) פ"ד (לקמן ע' 131 ואל"ך). ובכ"מ.

עם היות שבאמת הרי נראה ונרגש דהשכלי דחכמה בעצם הרי אינו ענין של השגה, אלא דעצם השכלי דחכמה הוא ענין של הנחת הנפש, א לייג אין נפש, ואס לייגט זיך אָז עס איז אָזוי, והיינו דאין זה מה שהוא משיג בהשגתו בהענין שהוא כן, כ"א הוא מה שמונח אצלו, עס לייגט זעך באַ אים אָפּ אָז עס איז אָזוי, והגם דהנחה זו אינה הנחה דראי' דחכ', היינו וואס ער זעט בכח חכמתו אז עס איז אָזוי, והוא רק הנחה שכלית, אבל מ"מ הרי השכלי עצמו הוא בדרך הנחה ולא בדרך השגה, דער שכל לייגט זעך באַ אים אָפּ בדרך הנחת הנפש, ולא בדרך השגה, והיינו דהשכלי שבזה ששייך אל ההשגה הוא החיצוניות לבד, ועצם הענין הוא בדרך הנחה, ועם היות שזהו שכלי אבל השכל עצמו הוא בדרך הנחה מיט אַ אָפּ לייג, ולא בדרך השכלה מיט אַ פּאַרשטאַנד, דההפרש הוא דבהשכלה הבאה בדרך השגה הענג שבזה הוא ענג ההשכלה, וההשכלה שבדרך הנחה הרי הענג שבזה הוא טעם וענג הנפש, ולכן בהשכלה שבאה בדרך השגה הרי יכול להיות כי טעמי השכל יכולים לשנות את ההשכלה ולהטותה, וכמו עד"מ מי שמשכיל איזה השכלה עמוקה ומגלה אותה בטעמה ונימוקה בטוב טעם ודעת רחבה בנועם שכלי, ומ"מ הנה כאשר עוד חכם גדול מקשה לו בהענין ההוא ומביא ראי' לדבריו בטעמי ההסברה הרי אז יטה החכם הראשון מהשכלתו הראשונה מפני נעימת הענג שכלי וטיב הסברתו ועומק חכמתו של החכם השני, משא"כ כאשר ההשכלה באה בדרך הנחת הנפש, הנה הגם שיש בזה טוב טעם שכלי ג"כ, הנה השכל והטעם אינם פועלים הטי' בעצם ההשכלה, ולכן כאשר יכא חכם גדול ויקשהו בהענין אשר ע"י הקושיות ההם יכולים להיות סתירות בהשכלי של השכלתו, מ"מ הנה מצד עצם הנחת נפשו בהענין הרי כ"ו לא יפעול בו שום הטי' כלל, לפי שכללות ההשכלה ההיא באה בדרך הנחה ולא בדרך השגה, ולזאת כל הסתירות יכולים להיות בהשכלי (בהחיצוניי) של ההשכלה ההיא ולא בעצם נקודתה של ההשכלה, דהנקודה היא אמת ואינה מקבלת שום סתירה, ואינה אלא רק מה שהשכלי מעלים על הנקודה, וראי' לדבר, דהנה אנו רואים כמחוש דכאשר האדם מייגע עצמו ביגיעה עצומה ומטריח את שכלו בטרחה גדולה בשכל עמוק מאד שאינו מבינו, ואח"כ נופל לו שהענין הוא כך וכך, עס ווערט אים ליכטיג, הרי אנו רואים דכאשר עצם נקודת ההשכלה מאירה לו אז מתיישב אצלו הענין וגם בהתישבות טובה, ואח"כ כאשר מתחיל להביא הענין לידי השגה בפרטי הענין, הרי אין מתיישב אצלו הענין, ער חאַפט זיך אָז ער ווייס ניט דעם ענין. וטעם וסבת הדבר הוא לפי שכשהאיר אצלו הנקודה שכלית ה' זה בדרך הנחה שכלית, ולא השכלי לבד, כ"א הנחה שכלית, והי' נרגש בזה עצמות המושכל, ומצד עצם המושכל נתיישב אצלו הענין, ואח"כ כשמתחיל להשיג הענין הרי מתעלם העצמות, ומאיר רק החיצוניי שהוא השכלי לבד, ובהשכלי הרי אין הענין מתיישב עדיין, ולכן הרי העצה אז הוא שיקשר עצמו עוד הפעם אל עומק ופנימי' הענין כמו שהי' אצלו בההנחה שכלית דוקא, צו טראַגין זיך צו דעם לייג פון שכל, והיינו להדגיש בעומק יותר את ההנחה שכלית, דאז הנה ההנחה נותנת כח בהשכלי, וגדולה מזו ידענו דאפילו ראי' דחכ' שהיא למעלה מהשגה לגמרי ה"ה ג"כ מוספת כח בהשכלה, אשר מזה גופא מובן דהנחה שכלית וגם אפילו ראי' דחכ' ה"ה ידיעה שכלית.

קיצור. בינה הוא יש וחכ' אין, וחכ' ג"כ אינו תופס את העצמות, והוא לפי דחכ' הוא ג"כ ידיעה שכלית, והגם שיש מקום לומר דעצם השכלי דחכ' הוא רק הנחה שכלית, והגם דהנחה זו אינה הנחה דראי' דחכ' אלא הנחה שכלית, אבל השכלי הוא רק בדרך הנחה ולא בדרך השגה, ולזאת השכלה הבאה בדרך הנחה לא תשתנה, והבאה בדרך השגה יכולה להשתנות כי שכל מעלים על הנקודה.

ד) וזהו לית מחשבה תפיסא בך כלל, דבך הוא פנימי ועצמי אואי"ס ב"ה אינו שייך תפיסא ע"י השגה, דלא מבעי דהשגת השלילה אף שהיא המדריגה היותר עליונה דהשגה דבינה בחי' פנימי' בינה אינו תופס בהעצמות ב"ה, אלא דגם מחשבה שהיא חש"ב מ"ה דחכמה, דחכ' בכלל הוא בחי' אין, וחש"ב הוא ההנחה שכלית ומ"ה הוא בחי' ראי' דחכ' הרי ג"כ אינו תופס בהעצמות ב"ה, דעם היות דראי' דחכ' הוא למעלה מהשגה לגמרי, ומ"מ הרי נתוסף עי"ז ידיעה שכלית ג"כ בנביעה גדולה ביותר, וכמאמר¹⁶ דאינו דומה שמיעה לראי', דשמיעה הוא השגת הענין וראי' הוא ענין אחר לגמרי, דבמוחש אנו רואים דכאשר משיג הענין אפילו בהפשטה ומ"מ בדבור רחב ומסודר הוא יכול להסביר את ההפלאה, והיינו לפי שמוצא אותיות שהם כלים המכילים את ההשכלה ההיא, משא"כ בראי' דחכ' הנה כל כמה שידבר בזה ויסבירו הנה עוד אין הדבר מבואר לגמרי, ער האט גאָר ניט בכח בריינגען דאָס בדבור, והיינו דאותיות הדבור אינם יכולים להכיל את האור, וכהא דאי' בפע"ח¹⁷ דהאריו"ל ראה בשנית צהרים דשבת בפי' בלעם ובלק דאם הי' צריך לדבר בזה הי' מדבר ס' או פי' שנה¹⁸, הרי שהראי' היא למעלה מהשגה לגמרי, ומ"מ אין זה תופס בהעצמות ב"ה¹⁹, והנה לא זו בלבד שאינו נתפס בהשגת הנשמות למטה אלא גם בעולמות עליונים ובעולמות שלמעלה מאצ"י אינו נתפס כלל, דגם בבחי' חכמה עילאה דאצ"י ולמעלה מאצ"י אינו נתפס בחי' עצמות אואי"ס. וזהו לית מחשבה תב"כ, דגם בחי' מחשבה וחכמה הקדומה אינו תופס בבחי' עצמות, אבל נתפס איהו ברעותא דליבא, דבחי' ומדרי' זו דמחשבה אינו תופס בה"ה נתפס ברעו"ד, דרעו"ד דוקא תופס בבחי' עצמות אואי"ס ב"ה. והענין בזה הוא, דהנה ידוע²⁰ דבכללות ענין האהבה יש ב' מדרי', בחי' אה' פנימי' ואהבה חיצונית, אהב' חיצוני' היא האהבה שנלקחה מן

16 ראה מכילתא יתרו יט, טו.

17 שער קיש שעמהיט פ"א.

18 בפרי עץ חיים שם: 'פ' שנימי'. אבל כ"ה 'ס' או 'פ' שנה' בלקו"ת צו יז, ב. מאמרי אדה"ז על פרשיות התורה ח"א ע' רסד. שם ע' ער. סה"מ תשי"א ע' 133. וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א (בסה"מ תשי"א שם): ראה לקו"ת צו יז, ב שמעתיק מפע"ח 'פ' שנה, ואח"כ: 'ס' או 'פ' וצ"ע. — ואולי יש לקשר זה עם הענין דתושב"כ, דמחכמה עילאה נפקת, מתבארת בששים מסכתות, ואח"כ (ועל ידי זה) למטה יותר ובפרויות בשמונים ברייתות. ראה אור התורה ע"פ שמות (כא, א) טעם המספר דששים ושמונים דוקא. ולהעיר: באוה"ת ויקהל (ע' בקטו): 'ס' או 'ע' שנה. בסה"מ תר"ג (ע' רב): 'פ' או 'מ' שנה.

19 ראה גם המשך תרס"ז ע' כח.

20 ראה גם (נוסף להמשך תרס"ז הנ"ל הערה 1) סה"מ תרס"ה ע' רד. תרפ"ה ע' רצא ואילך. ד"ה

זאת תורת הבית שנה זו (תרפ"ט) פ"ד (לקמן ע' 171 ואילך). ובכ"מ.

הדעת וההשגה והיינו ע"י השגה והתבוננות באלקות שמוזה נולדה האהבה, ויש בזה כמה אופני התבוננות, אם שמתבונן בבחי' גדולת הוי', דהיינו בחי' התפשטות גדולתו בעולמות איך שמהוה ומחי' ריבוי עולמות ונבראים מאד, וכמ"ש מה רבו מעשיך הוי' 21^ו ומה גדלו מעשיך הוי' 22^ו שיש גדולי נבראים וריבוי נבראים מאד עד אין קץ ושיעור כלל, שבוה נראה וניכר גדולת הוי', וכמא"י 23^ו הגדולה 24^ו זו מע"ב וכת"י 25^ו גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלקינו, אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו 26^ו, שע"י עיר אלקינו, עולם הדבור המהווה עולמות ניכר גדולת הוי' וכדא"י במד"ת 27^ו ע"פ 28^ו השמים מספרים כבוד א-ל משל לגבור שנכנס למדינה ולא היו יודעים גבורתו, ה' שם פקח אחד אמר מאבנא שהוא מתגושש בה אתון ידעין גבורתו כך השמים מספרים כבוד א-ל כו', ובהתבוננות זאת בהתפשטות גדולתו נעשה התפעלות הנפש על אלקות ונעשה בבחי' רצוא, ובפרט כשמתבונן איך שכ"ז הוא במאמר ורוח פיו לבד, וכמו ברוך שאמר והי' העולם, בדאמירה א' נבראו כל העולמות 29^ו, או שמתבונן בעצם הענין שבכל דבר יש כח אלקי המהווה אותו ומחי' אותו, כי אין דבר עושה א"ע 30^ו ואינו חי מעצמו, וכמ"ש במ"א פרטי הענין הזה, וע"י העמקת הדעת נעשה יקר אצלו האור והחיות האלקי וממילא מתעורר שכל חפצו ורצונו יהי' באלקות. וכ"ז הוא ההתבוננות בהארה האלקית המתלבשת בעולמות, וכאשר מתבונן בהאוא"ס שלמעלה מעולמות איך שמופלא מעולמות, דכללות האור והחיות האלקי המתלבש בעולמות אפילו בעולמות העליונים הוא הארה לבד, אבל עצמות אוא"ס הוא מופלא ומובדל מעולמות, ומשיג בזה איכות ואופן ההפלאה, ועי"ז בא לידי אה"ר שיחפוץ בעצמות אוא"ס וכמו מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ 31^ו שלא ירצה בכל הגילויים 32^ו כ"א תכלית חפצו ורצונו הוא בבחי' עצמות אוא"ס.

קיצור. ולכן לית מחשבה תב"כ, חשב הנחה שכלית, מה ראי' דחכמה אינו תופס בהעצמות, ונתפס ברעו"ד, ויבאר ב' מדריגות התבוננות בדרך השגה ודרך

(21) תהלים קד, כד.

(22) שם צב, ו.

(23) ברכות נח, א.

(24) דברי הימים א כט, יא.

(25) תהלים מח, ב.

(26) ראה זרה ח"ב רלח, א. ח"ג ה. א. וזה חדש תשא מד, א. חוקת נא, ד. נתבאר (גם) בתרא וארא נו,

נ. אודות (יהל אור) עה"פ. סה"מ תרס"א ע' קעא ואילך. עטרית ע' שמה ואילך. ד"ה עוז והדר שנה זו (תרפ"ט) פ"ו (לקמן ע' 185). סה"מ השי"ת ע' 39 ואילך.

(27) = במדרש תהלים.

(28) תהלים יט, ב.

(29) ראה לק"ת בהר מא, ד. מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' קפה. ח"ב ע' תלב. סה"מ תרצ"ז ס"ע 202

ואילך. שם ע' 217. ושינ. ד"ה וידבר אלקים אכה"ד תשכ"ח (סה"מ מלוקס ח"ג ע' קסד).

(30) חובת הלבבות שער היחוד פ"ה. הובא בספר החקירה להצ"צ קה, א.

(31) תהלים עג, כה.

(32) ראה לק"ת תזריע כ, סע"א ואילך. שורש מצות התפלה פ"מ (סה"מ להצ"צ קלח, סע"א).

הפלאה בב' מיני אהבה, הא' בהארה שמהוה ומחיי' עולמות והכ' להכלל בעצמותו דמי לי בשמים.

ה) והנה כללות ב' התבוננות אלו, הא' התבוננות בהארה האלקית המתלבשת בעולמות להחיותו והכ' התבוננות בהאוא"ס ב"ה שמופלא מן העולמות, הרי שניהם הוא בתפלה, דתפלה היא סולם ההתקשרות ע"י המדרי' שבה, פסוד"ז וברכות ק"ש, דכפסוד"ז התבוננות הוא בגדולת ה' בענין בריאת והתהוות העולמות ואיך שבמאמר אחד נבראו כל העולמות, ובברכות ק"ש בענין קדוש איך שאוא"ס קדוש ומוכדל ומופלא מעולמות, ובק"ש העיקר הוא התבוננות בעצמות אוא"ס, דהנה עצמות אוא"ס ב"ה סיבת כל הסיבות ושלילת כל החיוב והשלילות, שהם ב' ענינים הפכים בעצם ענינם, דסבת כל הסבות הוא דכל ההתהוות של העולמות והנבראים וכל פרטי עניניהם הרי הכל הוא מעצמות אוא"ס ב"ה, ושלילת כל החיוב והשלילות הוא שהכל ישנו והכל אינו וכחדא אינו, ולכן הנה שם שמים שגור בפי כל³³, וכמאמר גילייבט דער אייבערשטער, מיט דעם אייבערשטיגס הילף, דער אייבערשטער זאָל רחמנות האבין, דער אייבערשטער ועט העלפין, ועם זה הנה גם הנאצלים הראשונים אינם משיגים את העצמות וכדאי' באדרא³⁴ האי עתיקא אשתכח בג' רישין, ורדל"א הוא הראש שבג' רישין, ופי' האריו"ל³⁵ ודע דהוא רישא דלאו רישא אשר שם חביון עוז העצמות הוא עצמו אינו משיג מה שיש בו, וזהו פי' דלא ידע ולא איתיידע מה דהוה ברישא דא כביכול כאדם שאינו משיג מהות הנשמה שבו. ומ"מ הרי יש גם עניני השגה וכתיו³⁶ שמע ישראל כו', דשמע הוא ל' הבנה³⁷ וההבנה הוא בתי' שמע עצמו³⁸, דשמע הוא שם עי³⁹, והיינו כמו שבחי' מלכות עולה בז"ת דבינה שהו"ע ע' רבתי, כמו שכל ספי' מהו' מדות כל אחת כלולה מעשר, דהנה הביטול דחיו"ע איך שכולא קמי' כל"ח כי המוחין הן למעלה מעולמות, דהנה אלפים שנה קדמה תורה לעולם⁴⁰, דעולם⁴¹ הם מדות ואלפים שנה הב' אלפים היינו הב' אלפין אאלפך חכמה ואאלפך בינה⁴² שהם למעלה מהעולמות, ולכן במדרי' זו היחוד

33) ראה תו"א וירא יד, ב. מאמרי אדה"ז ענינים ע' סח. ע. המשך ר"ה שנה זו (תרפ"ט) פט"ו (לעיל ע' 20). ד"ה גדול יהי' שנה זו (תרפ"ט) פ"ב (לקמן ע' 237).

34) בוהר ח"ג רפח, ב.

35) בפירוש הספרא דצניעותא בפ"ק קיט, א. – ראה גם המשך ר"ה שנה זו (תרפ"ט) פמ"ג (לעיל ע' 54).

36) ואתחנו ו, ד.

37) תו"א כראשית א, א. והנחה אחרת במאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' תשה ואילך. סה"מ תרמ"ז ע' יט. וש"נ.

38) ככיו' ראה תו"א ומאמרי אדה"ז שם. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' ריד. אודית בהעלותך ע' שבת ואילך. ואתחנו ע' רח ואילך.

39) ראה זהר ח"ג רלו, ב.

40) ראה מדרש תהלים צ, ד. כ"ר פ"ח, כ. תנחומא וישב ד וש"נ. זהר ח"ב מט, א.

41) ככיו' – ראה לקו"ת שה"ש א, סע"ד. סה"מ תשי"ד ע' 199. תשי"ח ע' 273. ובכ"מ.

42) ע"פ איוב לג, לג. שבת קד, א.

הוא בבחי' יח'ו"ע דכולא קמ'י כל"ח, דזהו ההפרש בין שמע שזהו עליית המל' בז"ת דבינה לבשכמל"ו שהוא בבחי' מל' עצמה דבספיי המל' הביטול הוא בבחי' יח'ו"ת להיות כי המל' הוא מקור על עולמות וא"א לומר בזה שאין העולמות תופסים מקום כלל דא"כ מה מהוים, אלא שהן בבחי' ביטול היש לבד, אבל לגבי או"א"ס שלמע' מעולמות הרי העולמות אינם תופסים מקום כלל, היינו שאינם בבחי' מציאות כלל, וכידוע דהאו"א"ס שלמעלה מהעולמות ה"ה ג"כ מאיר על העולמות (וכמ"ש במ"א דעל בחי' ומדרי' זו אין הצמצום מסתיר כלל) וממילא העולמות בטלים במציאות לגמרי, אבל לגבי ההארה שנעשה מקור לעולמות הן בבחי' מציאות אלא שבטלים בבחינת ביטול היש, וזהו שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד, דאחד הוא בחי' יח'ו"ע⁴³ להכלל ביחודו ית', דהכל הוא אלקות ממש, והרגש זה, דער דערהער, הוא רק בישראל, דישראל הוא יש ששים רבוא אותיות לתורה⁴⁴, וכל א' מישראל יש לו אות בתורה⁴⁵, והיינו דכאשר מניח א"ע, אָז ער לייגט זיך אַוועק אל קדושת האותיות שבתורה, אז ה"ה מגיע להביטול דיח'ו"ע, ובשכמל"ו הוא בחי' יח'ו"ת⁴³, והיינו איך שבכל דבר יש אור וחיות אלקי והעיקר הוא האלקות, וע"י כל זה נעשה ואהבת את הוי'.

קיצור. וכללות ב' התבוננות אלו הם בתפלה בפסודי, וברכת ק"ש, ובק"ש הוא ההתבוננות בעצמות או"א"ס, שלילה וחיוב כאחד, ומ"מ הרי יש בזה עניני השגה ג"כ, שמע ישראל, עליית המל' בז"ת דבינה, ובשכמל"ו הוא המל' מקור העולמות, אחד יח'ו"ע וברוך שם יח'ו"ת דהכל הוא אלקות והרגש זה בישראל הוא ע"י חיבת התורה.

ו) והנה כללות ב' בחי' אהבה הנ"ל, הן האהבה הבאה ע"י ההתבוננות בגדולת או"א"ס ב"ה והן האהבה הבאה ע"י ההתבוננות בהפלאות או"א"ס ב"ה, הנה בכללותם הן בחי' חיצוני' הלב עדיין, והוא בחי' אהבה חיצוני' מפני שבאה מן השגה והתבוננות ואינו נתפס בזה בחי' העצמות דא"ס כ"א בחי' מציאות לבד, אבל אהבה פנימית הוא בחי' פנימי' הלב שלא תבא מהתבוננות השכל כ"א היא באה מלמעלה מן השכל והיא הנק' רעו"ד שבה ועל ידה יש בחי' תפיסא גם בבחי' עצמות, וכמו שדקדק באמרו דוקא לית מח' תפיסא ב', מח' דוקא, אבל ברעו"ד נתפס בחי' העצמות. והענין, דהנה פנימי' הלב היינו ההתקשרות בבחי' עצמי' שבא מבחי' יחידה שבנפש דוקא⁴⁶, וכמו עד"מ⁴⁷ התקשרות הכן עם האב שאינו ע"פ טו"ד כלל, אלא רק

43) זהר ח"א יח, ב. שהויהיא פי"ו. אמרי בינה שער הקיש פל"ו שם. פ"ע ואל"ך. ובכי"מ.

44) מגלה עמוקות אופן קפו. וראה בהמצויין במקומות שנסמנו בהערה הבאה.

45) ראה המשך ר"ה שנה זו (תרפ"ט) ספניד (לעיל ע' 69). וש"נ.

46) ראה (נוסף להמשך תרס"ו הנ"ל הערה 1) תריא תצוה פד, סעיב ואל"ך. לקרית בלק ס"ד. ד. מאמרי

אדה"ז תקס"ד ע' קנא. עטרת ראש שער ר"ה פי"ו. מאמרי אדמריד האמצעי דברים ח"ב ס"ע תרפ"ד. שהימ

עטרית ע' פט. תרצ"ו ע' 288. וש"נ. אגרות-קודש אדמריד מהורשיב ח"ג ס"ע נג ואל"ך.

47) ראה (נוסף להמשך תרס"ו הנ"ל הערה 1) המשך תעריב ח"א ע' נה ואל"ך. קונטרס העבודה פ"ה

מצד שנמשכה נפש הבן מן האב מבחי' עצמותו ממש ונחשב כמוהו ממש כענין ברא כרעא דאבוהיה⁴⁸, וממילא ההתקשרות היא בעצמות האב דוקא, ואינו דומה לאהבת אוהב ואהוב הגם שיכול להיות בזה ג"כ תוקף האהבה ותוקף ההתקשרות (מיט א' אוועק לייג), הנה יש בזה איזה סבות אל האהבה וההתקשרות, אם מפני שמטיב עמו או מצד העילוי והמעלה שבו שהוא איש מעולה ומשו"ו הוא אוהב אותו ומקושר אליו, הרי צ"ל בזה איזה התבוננות והשגת השכל איך שהוא איש הטוב ואיך שמטיב בחסדו עמו או שיבין בשכלו את הטוב והעילוי במה שהוא מעולה, וכאשר יבין אופן העילוי ה"ה נעשה מקושר אליו ומסור אליו (ער ווערט צו אים איבער גיגענין), אבל זהו דוקא כאשר מבין העילוי שלו, משא"כ בלעדי זאת לא יהי' מקושר ומסור אליו, וממילא האהבה וההתקשרות שלו מגיע רק בהגילוי של האהוב ולא בעצמותו ממש, מאחר שזאת היא סבת האהבה מצד טוב מדותיו או טוב שכלו או העילוי שלו הרי ממילא ההתקשרות הוא ג"כ רק בזאת לבד, ולא בהעצמות שלו ממש, משא"כ אהבת האב אל הבן אינו מצד הטוב שבו ולא מצד העילוי ולא מצד ההשפעה שמשפיע לו כ"א מצד שהוא עצם א' עמו, ולזאת א"צ ע"ז שום התבוננות, שהרי אין שום טעם וסבה אל האהבה וההתקשרות שיצטרך להתבונן בזה ושע"י תהי' האהבה כ"א הוא מצד העצם, וממילא ההתקשרות הוא בהעצמי' ממש לא בהגילוי לבד, מאחר שאין הגילויים סבת האהבה כ"א העצמות דוקא, והאהבה וההתקשרות הזאת היא בתמידות בהבן, רק לפעמים היא בהעלם וצריכים לעוררה מההעלם אל הגילוי, והיינו כאשר משים אל לבו שהוא אביו הנה בזה גופא מתעוררת האהבה, או לפעמים מתעורר ע"י הריחוק כאשר הם מרוחקים זמ"ז מתעוררת ע"י האהבה⁴⁹, אבל א"צ לזה התבוננות פרטי' לפי שהאהבה היא מצד העצמות דוקא, ולכן אנו רואים אשר דוקא הבן יש בו היכולת לעורר את עצמות האב מה שאין זה ביכולת אדם אחר לעורר כ"כ, וכמו כאשר הבן צועק אבא ניזון האב בכל עצם מהותו ממש מה שלא הי' ניזון באופן כזה מצעקת אחר שאינו בנו שניזון ג"כ ע"י מ"מ אינו ניזון בכל עצמותו ממש כמו מצעקת הבן, והיינו לפי שצעקת הבן שהוא מעצם עצמותו ממש ה"ה נוגע בזה (ער רירט אן) בעצמות האב, והוא מצד ההתקשרות שלהם בבחי' העצמות שלהם ממש, וכמו"כ יובן בההתקשרות האמיתי' דנש"י באלקות שנק' בנים כמ"ש⁵⁰ בנים אתם לד' אלקיכם וכתיב⁵¹ בני בכורי ישראל, שהן בבחי' התקשרות עצמית לאלקות שיש כמו טבע עצמי' בנפש האלקי' לידבק במקור חוצבה שאין שום טעם וסבה אל האהבה וההתקשרות הזאת כ"א מצד שהן כעצם אחד, וההתקשרות הזאת היא תמידית בנפש ורק צריכים לעוררה לפעמים, והיינו ע"י שנזכר ומשים אל לבו איך שאתה אבינו כו'

48) יונת אלם רפיב. עץ חיים שער כג (שער פרקי הצלם) פ"א. של"ה קנד, א. וראה עירובין ע, ב. תוס' יבמות ג, א (ד"ה מקמי). רשי' כתובות צב, א (ד"ה כבעל). ובספר החקירה להצ"צ (מו, א): וכמרגלא בפומי' דאיניש כי ברא כרעא דאבוהו הוא.

49) ראה גם ד"ה וראה במאמרי אדה"ז על פרשיות התורה ח"א ע' רמא. שם בהוספות ע' 28 (כהוצאה שני' – הקדית, תשמ"ט). ד"ה הנ"ל באוה"ת וראה ע' ככג. ד"ה הנ"ל תשי"ב (ס"ה"מ תשי"ב ע' 154).

50) ראה יד, א.
51) שמות ד, כב.

או שבאה לגילוי ע"י הריחוק וכמו מן המיצר קראתי כו'⁵², וכמו ויאנחו בני"י מן העבודה ויועקו⁵³, והצעקה מה שצועק אל ה' הוא משום כי אתה אבינו, והיינו שאז נרגש בו (ווערט אין אים דער הערט) זאת דכי אתה אבינו, ומתעורר בחי' ההתקשרות העצמית, ובחי' ההתקשרות הזאת ה"ה תופס בבחי' העצמות ממש, וכמו הבן שמעורר עצמות האב כנ"ל, כמו"כ נש"י בהתקשרות עצמית שלהם ה"ה תופסים בבחי' העצמות מה שלית מחשבה תפיסא ב"י כלל, כי בחי' מח' והשגה תופס בבחינת גילויים לבד לא בבחי' העצמות, כ"א בחי' רעו"ד להיותו אחוז וקשור בבחי' העצמי ע"כ בזה דוקא נתפס בחי' העצמות, ולכן הנה התכלית והעיקר דחכמה הוא תשובה ומעשים טובים להיות בזה נתפס העצמות ב"ה.

קיצור. וכללות ב' בחי' אהבה הוא רק חיצוניות הלב, ואהבה פנימית הוא שלמעלה מהשכל והוא ההתקשרות פנימי ועצמי, וכמו התקשרות האב והבן שהיא התקשרות עצמי מה שאינו דומה להתקשרות האוהב והאהוב שבא בסיבת דבר מה, משא"כ באב ובן שהוא עצמי, ולכן צעקת הבן דוקא מעורר את רחמי האב, והו"ע כי אבינו אתה, ולזאת רעו"ד תופס את העצמות.

---

(52) תהלים קיח, ה.

(53) שמות ב, כג.

בס"ד, י"ט כסלו פ"ט בסעודה.

א"ר אושעיא מאי דכתיב (שופטים ה' י"א) צדקת פרוזנו בישראל וגו', צדקה עשה הקב"ה בישראל שפזרן לבין האומות, ופרש"י שאין יכולין לכלותם יחד (פסחים דפ"ו ע"ב), והיינו דכאשר ישראל מפוזרים בכמה מדינות ובקצות הארץ ואיים רחוקים הנה אז אם במדינה א' ח"ו דוחקים ולוחצים את בני ישראל היושבים במדינה

---

(1) לכללות מאמר זה – ראה ד"ה צדקת פרוזנו בישראל במאמרי אדה"ז תקס"ה ח"ב ע' התקפ"ט ואילך. ד"ה הנ"ל בתורה בשלח שכב, א ואילך. שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי ח"ב ז, ד ואילך. אה"ת בשלח ע' עתר ואילך. ד"ה הנ"ל תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז ע' רפה ואילך – בהוצאת קה"ת תשמ"ט). תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' נב ואילך). ד"ה והביאנו לציון אעתי"ר (סה"מ אעתי"ר ע' קעז ואילך). וראה בהמצויין לקמן הערות 50-51.

לכמה ענינים המבוארים בהמאמר – ראה ד"ה ארי"א כו' צדקת פרוזנו תשי"ד. תשכ"ד. תשכ"ט. תשל"ט (קונטרס י"ט כסלו תשי"ג. סה"מ מלוקט ח"ד). ד"ה הנ"ל תשמ"ח.

(2) השייכות דפסוק זה (צדקת פרוזנו גו') לייט כסלו, וכן הטעם שמביא בהמאמר את כעל המאמר (ר' אושעיא) – ראה ד"ה ארי"א כו' צדקת פרוזנו תשמ"ח.

היא שאינם נותנים להם ללמוד ולקיים את המצות הנה בני ישראל הנמצאים במדינה אחרת העוסקים בתורה ומצות, הנה מלבד זה שהם עוסקים בתורה ומקיימים את המצות הנה עוד זאת אשר בזה הם נותנים כח ועוז גם לאלו היושבים בגזירה ר"ל שיוכלו להתקיים, וזהו צדקה עשה הקב"ה בישראל שפורן שיהיו קיימין לעד, דהנה תורה היא נצחית בכל עת וזמן³ ובכל מקום והמצות הם נצחיים בכל עת ובכל מקום בכל ישראל בשוה (לבד מצות פרטים התלויים בארץ ובאנשים פרטים כמו כהן מלך וכו'), וישראל הם נצחים בכל עת וזמן ובכל מקום, וזהו צדקה עשה הקב"ה בישראל שפורן שיהיו התורה המצות וישראל קיימין בנצחיותם לעד, דהנה בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו, והיינו שעומדים עלינו שונאים מבחוץ וגם שונאים מבפנים כמ"ש⁵ מהרסוך ומחריבך כו' להציר ולהעיק אותנו, מאכין אונו איינג און שלעכט למנוע אותנו מלהתעסק בתורה וקיום המצות, והקב"ה מצילנו מידם בכלל, כאשר אנו רואים במוחש בכל דור ודור שהרבה שלוחים טובים למקום להציל את ישראל עמו משיגי האריות, ובפרט ע"י חיזוק לימוד התורה וקיום המצות בשארי המקומות, והיינו דעל ידי זה דכללות ישראל שנמצאים בכל העולם כולו, עוסקים בלימוד התורה וקיום המצות בעבודה ובמסירת נפש, הנה זה נותן כח ועוז רוחני גם לאלו אשר נמצאים ר"ל בהמקום אשר שם מונעים אותם מלימוד התורה וקיום המצות ר"ל, כי יתעוררו בהתעוררות גדולה לעמוד על נפשם ועל נפש בניהם ובני בניהם במסירת נפש, שלא לשמוע בקול המנגד על לימוד התורה וקיום המצות, ואיש את רעהו יעזרו ללמוד תורה ולהתעסק בקיום המצות בתוקף גדול, כי הנה תוקף זה נתן הקב"ה בישראל שהם יכולים לעמוד במסירת נפש ממש נגד כל מונעם ומעכבם מלהתעסק בתורה ומצות וכדאיתא בזהר (בראשית דל"ב ע"א) מקול מחצצים⁵ דא קול יעקב דהנה כתיב⁶ הקול קול יעקב והיידים ידי עשו, ואיתא בילקוט במקומו⁷ בשעה שיעקב מצפצף בקולו אין ידי עשו שולטות, לא עמדו פלוסופים באומות העולם כבלעם בן בעור וכאבנימוס הגרדי, אבנימוס הגרדי נתכנסו כל אומות העולם אצלו, אמרו לו, תאמר שאנו יכולים להזדווג באומה זו, כלומר האם אפשר להם לנצח את ישראל בנצחון רוחני, וכמו במלחמת יון דכל רצונם היה להשכיח ח"ו את ישראל אשר התורה היא תורת הוי"ה, היינו דעל השכלים שבתורה הסכימו, רק רצו לעקור האלקות שבתורה די געטליכקייט ואס אין תורה, דזהו שרצו להשכיחם תורתך⁹

(3) ראה תניא רפי"ז. ובכ"מ.

(4) הגדה של פסח פיסקא והיא שעמדה.

(5) ספר שופטים הנ"ל בתחילת המאמר.

(6) תולדות כו, כב.

(7) ילקוט שמעוני עה"פ (רמז קטו).

(8) ראה סה"מ תרח"ץ ע' קעג. תשא ס"ע 59 ואילך. מקומות שצויינו בהערה הבאה. וראה גם מאמרי

אדה"ו תקס"ג ח"א ע' נז. שערי אורה שער החנוכה ד"ה בכיה בכסלו פיג"ג. סה"מ להצ"צ מצות נר חנוכה

פי"א (ע"א, א).

(9) נוסח הודאת, ועל הנסיים דחנוכה. וראה ד"ה ת"ר מצות ניח תשליח פי"ג (סה"מ מלוקט ח"ב ע' יט).

לקריש ח"ג ע' 815 ואילך.

כלומר שהיא תורת הוי', (ועל דרך הנוהגים בזמן הזה בהאותיות שבהם נתנה התורה ומדברים בה כל עניני חול, ובפרט דברים האסורים שהם אינם חפצים בקדושת האותיות¹⁰), וכן הוא בענין התורה שהם רצו לעקור ח"ו האלקות שבתורה, דעל השכלי' שבתורה הסכימו, רק על האלקות שבתורה על זה לחמו עם ישראל, דזהו להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, דעל מצות שיש להם טעם בשכל אנושי הסכימו גם כן, רק על תורת הוי' ועל החוקים שבתורה על זה לא הסכימו.

קיצור. צדקה עשה הקב"ה שפורן שאין יכוליו לכלותו, דבכל דור ודור עומדים עלינו שונאינו מבפנים ומבחוץ לכלותנו שאין נותנים לנו ללמוד תורה ולקיים המצות, ועל ידי זה דישאל שנמצאים במדינת החופש לומדים תורה זה נותן כח גם בישראל היושבים בתוך הגזירה להתחזק ללמוד תורה ולקיים מצות ד' בתוקף של מס"נ דישינו בכל אחד ואחד מישראל, השובר את כל מונע ומעכב.

(ב) והנה המלחמה הלזו של היונים היא מלחמה רוחנית¹¹ וכמאמר¹² כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל, וכהא דהמן הרשע ימ"ש שבקש להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד¹³, דכל ענין תשוקתו של המן הרשע ימ"ש הי' להשמיד את היהודים, שרצה לעקור את היהדות ר"ל מקרב ישראל¹⁴, דהנה המן הרשע ימ"ש ראה כי כל ישראל נער וזקן טף ונשים כולם מאמינים באמונה שלמה בא"ל אחד, דזהו ענין מה ששם שמים שגור בפי כל¹⁵, אַלע גלויבין אין דעם אייבערשטין ב"ה באמונה פשוטה ואס העכער ויא יעדער פֿארשטאַנד, און דאָס האָט המן הרשע ימ"ש ניט גיקאַנט צונעמען ובקש להשמיד כו' את כל היהודים, ער, המן ימ"ש האט גיִואַלט אויסרייסין יהדות בא אידן, דזהו מה שבקש להשמיד כו' ביום אחד, יום הוא גילוי הוא בקש לאבד הגילוי דאחד¹⁶, ער ימ"ש האָט גיִואַלט ח"ו אויסרייסין דעם נקודת היהדות, וכן מלחמת היונים הרי כל עיקר כוונתם היה להשכיח ח"ו את ישראל תורת הוי' וחוקי רצונו ית', דהנה תלת קשרין מתקשרין דא בדא ישראל מתקשרין באורייתא¹⁷, ואורייתא בקוב"ה, וכמו שאנו רואין במוחש דאלקות ותורה הם קבועים בלב כל איש ישראל, יעדער איד ואו ער זָאָהל ניט זיין, און ויא ער זָאָהל ניט זיין, איז געטליכקאייט און

10) ראה אגרות יקודש אדמו"ר מהורשיב ח"ב ע' תתטו ואילך. ספר השיחות תרצ"ו ע' 40. וש"נ.

11) ראה במקומות שציינו בהערות 8-9.

12) ראה ירושלמי חגיגה פ"ב ה"ב. מגילת תענית ספ"ב. ב"ר פ"ב, ד. פט"ז, ד. פמ"ד, ז. ועוד. וראה

תריא וישב ל, א.

13) אסתר ג, יג.

14) ראה מגילת סתרים ע"פ אסתר שם. תריא מגילת אסתר צו, א. שערי אורה שבהערה 8. סה"מ

עטר"ת ע' שו. תרפ"א ע' קצא. תשי"ח ע' 118. ועוד.

15) ראה תריא יד, א. לעיל ע' 20. וש"נ.

16) ראה גם סה"מ תרפ"א ותשי"ח שבהערה 14.

17) ראה זרז' ח"ג עג, א. וראה לקמן ע' 138 הערה 63.

קדושת התורה איין גיבאקין אים אין האַרצין, ולכן אנו רואים דגם במי שהוא ח"ו ור"ל גם חפשי מקיום המצות, ומ"מ לבכו נאמן עם ה' ותורתו, והוא פלא נפלא מה שישנו בישראל דוקא, ובכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו, ואופן הכליון הוא שבאים להזדווג לישראל להיות לעם א' ולהתבולל אתם, ועם זה גופא ח"ו הם רוצים לכלותנו היל"ת, וזהו ששאלו את אבנימוס תאמר שאנו יכולים להזדווג באומה זו, להתבולל עמהם בכדי לנצח אותם בנצחון רוחני, א"ל אבנימוס, לכו וחזרו על בתי כנסיות ובתי מדרשות שלהן, אם מצאתם שם תנוקות מצפצפים בקולם, אי אתם יכולים להם, ואם לאו אתם יכולים להם, כי ההתחזקות והתוקף בלימוד התורה בטהרתה דוחה ושובר כל מונע ומעכב, והעיקר הוא לימוד תינוקות של בית רבן, הבל שאין בו חטא¹⁸, והלימוד צריך להיות ביראת שמים שידע קדושת האותיות וידעו כי תמונת האותיות וטעמם וקריאתם ניתן לנו מסיני¹⁹, וזהו דיוק הלשון אם מצאתם שם תנוקות מצפצפים בקולם, כלומר אם הלימוד הוא בבית הכנסת ובבית המדרש, דלכאורה אינו מובן מהו השייכות דלימוד תינוקות של בית רבן לבתי כנסיות ובתי מדרשים, דהלא העיקר הוא הלימוד ומאי נפקא מינה באיזה מקום הם לומדים אם בבתי כנסיות או בביתם. אך הענין הוא, דכשם שהאומר אין לי אלא תורה ואינו עוסק בהעבודה דתפלה וקיום המצות הרי גם תורה אין לו²⁰ הנה כמו כן הלימוד עם תשב"ר צריך להיות ביראת שמים דוקא, שידעו קדושת האותיות ואז מתחזק ומשתרש אצלם הנקודה פנימית שהיא נקודת היהדות ולבם יהיה נאמן עם ד' ותורתו לעד.

קיצור. מלחמת היונים היא רוחניות²¹ שרצו לעקור את האלקות שבתורה וזהו להשכיחם תורתך ולהעבירם על חוקי רצונך, דכן ה' רצון המן הרשע ימ"ש לאבד את היהדות דבאמת הרי אלקות ותורה קבועים בלב כל איש מישראל, ואופן הכליון ר"ל הוא על ידי קירוב והתבוללות, והשיב להם אבנימוס דהכל תלוי בתשב"ר אם הם לומדים תורה בקדושת האותיות (ולא כאותן המפרידים הקדושה מהאותיות) שבתורה אז אי אפשר לכלות את ישראל, וכל הלומד את בנו תורה בקדושת האותיות והטעמים אז מתחזק אצלו נקודת היהדות.

ג) וזהו מקול מחצצים בין משאבים ואיתא בתנא דבי אליהו²² דקול מחצצים הם קול העוסקים בתורה שאומרים על טמא טמא ועל טהור טהור, הלכות שבת חגיגות ומעילות ודיני חצצים, בין משאבים שלומדים ושואבים דברי תורה,

(18) שבת ק"ט, ס"ב.

(19) ראה גם סה"מ תרפ"ז ע' ר. סדיה ויבוא עמלק תר"ץ (סה"מ תר"ץ. סה"מ תש"ח ע' 41 (השני)). שיחת ליל שמחית תרצ"א (ספר השיחות תרצ"א. לקריד חיד תשז, א). ספר השיחות תשי"א ע' 88. אגרות-קודש אדמ"ר מהור"י צ"ב ע' תצ ואילך. ח"ז ע' קמב ואילך. ועוד.

(20) יבמות ק"ט, ב.

(21) אוצ"ל: רוחנית.

(22) תנא דבי אליהו רבה פ"א.

ודורש מחצצים לשון חציצה שעושים חציצה והבדלה בין טמא לטהור, וזהו שמזכיר תחלה שאומרים על טמא טמא ועל טהור טהור ואחר כך מזכיר הלכות שבת חגיגה ומעילה, דבהלכות שבת הוא שצריכים מחיצות להתיר המבוי, דהנה ה' רשויות דשבת²³ רשות הרבים הוא עולם העשי²⁴ טורא דפרודא, ורשות היחיד עולם האצילות דאיהו וחיהי וגרמוהי חד²⁵, דהעבודה דשבת הוא להוסיף מחול על הקדש בערב שבת ולהוסיף מקדש אל החול במוצאי שבת קדש, דהכוונה הוא לעשות ולהפך מטורא דפרודא ליחוד גמור באלקות²⁶, וזהו מה שאיתא במדרש רבה²⁷ משל על שבת כזאב שטורף מלפניו ומלאחריו, דשבת הוא מקור הברכות וכדאי' בזהר²⁸ דמיני' מתברכין כולהו יומין, והוא דמי שטרח בערב שבת בעבודת הברורים ומוסיף מחול אל הקדש או יאכל בשבת²⁹ שמוסיף מקדש אל החול³⁰, וזהו מחצצים לשון מחיצה לברר את הניצוץ ולהכניסו לרשות היחיד, ואחר כך דיני חגיגה ומעילה שצריך האדם לחצוץ בין קדש לחול שלא ימעול, דאין חול מתערב בקדש ולא קדש בחול, והם א' מדרכי העבודה אשר האדם צריך להיות זהיר בזה מאד וכמאמר ועל ביתך אל תשען, כי יש כמה ענינים שהם חול ממש וחפץ ורוצה להקדישם מדעת עצמו והוא היפך האמת, וכן להיפך ענינים של דרכי התורה ומכניס בהם עניני חול, ועבודת האדם האמיתי הוא לחצוץ בין קדש לחול בכדי שלא ימעול, דיהי' איך שיהי' בין שמכניס חול בקדש לומר שהשכל האנושי שבתורה הוא שכל פשוט, ואם כן גם סברתו היא סברה ובין שמכניס קדש בחול לומר אשר הנהגתו על פי שכלו ותבונתו טובה היא, שניהם כאחד מעילה הוא, וזהו מקול מחצצים שעוסקים בתורה, והראי' שהם עוסקים בתורה כאמת שהם אומרים על טמא טמא ועל טהור טהור, לפי שיש אצלם מחיצה בין קדש לחול, וזהו בין משאבים, בין לשון בינה שלומדים ומבינים שהתורה היא חכמתו ורצונו ית', ואח"כ שואבין לאחרים דברי תורה, ובהו

(23) ראה גם אוהית בראשית ח"ג תרכ, ב. ועם הגהות וכו' – המשך מים רבים תרלי"ז פי"ג.

(24) בלקוטי השי"ס להאריז"ל ריש מסכת שבת: רשות הרבים עולם הבריאה, כרמלית יצירה, ומקום פטור עשי'. אבל כ"ה ככפנים (רשות הרבים – עולם העשי') באוהית ובהמשך מים רבים שם בשם לקוטי השי"ס שם. ובהערת כ"ק אדמיר שליטיא (בהמשך מים רבים שם): [בלקוטי השי"ס] מסי' שבת שם ז"ל: ורשות הרבים כ"י בסוד הבריאה אשר כנגדה מתחילים אחיות החיצונים הנקראים רבים, עכ"ל. ואולי אפ"ל, דעכצ"ל בכונתו דאפ"לו בריאה נקי' רהיר כי שם כבר מתחלת אחיות החיצונים, ומכ"ש, מהאי טעמא גופא, יצירה ועשי' – (אלא שיצירה ועשי' נקי' גמ' כן, מטעמים אחרים, כרמלית ומקום פטור כמיש' שם) – ואיכ הרי מובן דעל פי זה עיקר רהיר הוא עשי', כי רק שם החיצונים נאחזים וגם גובריט.

(25) ראה תקריז בהקדמה (ג, ב). אנהיק סימן כ.

(26) ראה אוהית וסדרם שבהערה 30.

(27) לא מצאתיו בבראשית רבה. וכלשון זה הוא במכילתא וילקוט שמעוני עה"פ יתרו כ, ח. ועוד.

(28) ח"ב טג, ב. פה, א.

(29) עפ"י לשון חז"ל ע"ז ג, סע"א.

(30) במכילתא ויליש שם: מוסיפין מחול על הקודש, משל לזאב שהוא טורף מלפניו ומלאחריו. ובז"ת רענן (להמגן אברהם) ליליש שם (הובא גם בערכי הכינויים (לבעל סה"ד) ערך זאב): משל לזאב. . . ששבת טורף ניצוץ קדושה שנבלעו בימות החול. – הובא ונתבאר באוהית יתרו ע' תתקכו ואילך. תתקלכ ואילך. תתקלו. וראה סדרם תרכ"ז ע' ג ואילך.

הם מאירים ומברכים את העולם באור התורה, כי כל ענין התורה הוא להורות להבדיל בין טמא לטהור וקדש וחול, וכל דרכי האדם והביטויים הם על פי התורה, אמנם לפי זה צריך להבין מהו הצדקה במה שפורן לבין האומות, ועוד דלפי"ז ה' צריך לכתוב פזרונו וה' מובן יותר הענין מה שפורן לכל המדינות ושהכוונה הפנימית שבוה הוא דישאל דוקא יבררו את גשמית העולם ע"י לימוד התורה וקיום המצות.

קיצור. מקול מחצצים מבין משאבים הם קול העוסקים בתורה ועושים מחיצה בין טמא לטהור דד' רשויות שבשבת רה"י אצ"י ורה"ר עש"י טורא דפרודא וצריכים להוסיף מחול אל הקודש והוא עפ"י התורה דוקא, ולא כאלו שחפצים לעשות את החול קדש לטהרו בכמה טעמים, או להכניס קדש בחול מפני כמה סבות כ"א צריכים לידע דטמא הוא טמא וטהור קדש.

(ד) אך הענין הוא, דהנה כתיב³¹ לך הוי' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כו', וארוז"ל (ברכות דנ"ח ע"א) לך ה' הגדולה זו מעשה בראשית, וכן הוא אמר³² עושה גדולות עד אין חקר, והגבורה זו יציאת מצרים שנאמר³³ וירא ישראל את ה' הגדולה כו' כן דרש ר' שילא, ובמתניתא תני משמ"י דר' עקיבא כו' והתפארת זו מתן תורה, והנצח זו ירושלים, וההוד זו בנין בית המקדש, וצ"ל מה שייך בנין ירושלים לספירת הנצח דוקא, והנה פירוש לך ה' הגדולה זו מעשה בראשית, דהנה מע"ב הוא בחי' גדולה שנתהוו ריבוי רבבות עולמות עד אין קץ ושיעור³⁴ וריבוי מלאכים כמ"ש³⁵ אלף אלפים ישמשוני' וריבוי רבבן קדמוהי יקומו, וכל זה הוא גדוד אחד ולגדודיו אין מספר³⁶, וכן הוא בהנבראים שנתהוו ריבוי רבבות נבראים עד אין קץ וכמ"ש³⁷ מה רבו מעשיך הוי' כו' שיש ריבוי נבראים עד אין שיעור למטה בעוה"ז הגשמי, שיש ד' מינים דצח"מ ובכל מין ומין בפרט יש כמה וכמה מינים ממינים שונים, דיש כמה מינים כדומם אבנים פשוטים ואבנים טובות המאירות ויש אבנים כאלו שיש בהם סגולות שונות אבני חן ואבני הצלחה, וכן בצומח כמה מיני אילנות, וריבוי מיני עשבים וריבוי מיני תבואות ופרי הארץ מתוקים ומרים, ובהם כמה רפואות וסגולות שונות וכן כמה מינים בעלי חיים דחיות בהמות עופות ורמשים שונים, ובכל מין יש ריבוי פרטים משונים אלו מאלו כתוארם בטבעם ובענינם, וגם במין המדבר יש כמה מינים שהם חלוקים זה מזה בתכונתם ומזגם שאין דעותיהם שוות, וזהו מה רבו מעשיך הוי' שהם בריבוי גדול עד אין שיעור, ובאמת הנה מ"ש

(31) דברי הימים א כט, יא.

(32) איוב ט, י.

(33) בשלח יד, לא.

(34) ראה הערת כ"ק אדמרר שליט"א בדיה מים רבים תשי"ז פ"ט (סה"מ מלוקט ח"א ע' ס).

(35) דניאל ז, י.

(36) חגיגה יג, ב. תניא פמ"י (סה, ב).

(37) תהלים קד, כד. — בהבא לקמן ראה גם תריא וארא נו, כ.

מה רבו מעשיך הוי' כו', אין הכוונה על הריבוי בלבד, אלא שבזה נכללו גם הנבראים הגדולים ונבראים העליונים, כי רבה הוא מלשון גדולה וכמו נבקעו מעינות תהום רבה³⁸, וזהו מה רבו מעשיך ה' דקאי גם על גדולי הנבראים שנבראו וכמו השמים השמש הירח והכוכבים שהם מהנבראים הגדולים, דכל כדור הארץ הוא כגרגר חרדל לגבי השמים³⁹, ויש כוכבים שהם גדולים מן הארץ, וזהו והגדולה זו מע"ב דכל ההתהוות הוא מבחינת הגדולה כמ"ש⁴⁰ גדול הוי' ומהולל מאד בעיר אלקינו הר קדשו, וארזי⁴¹ אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו, דעיר אלקינו הוא בחינת מלכות שהם צירופי אותיות הדבור וכשם שהבית הוא נעשה מהרכה אבנים ובהקבץ הרבה בתים יחד נעשה עיר, הנה כן שתי אותיות בנות ב' בתים⁴², אב בא, ומריבוי אותיות נעשה הריבוי צירופים דכללות עולם הדבור שהוא בחי' עיר אלקינו וזהו לך ה' הגדולה והגבורה, דמעשה בראשית שהיא בחי' גדולה וכן יציאת מצרים שהוא בחי' גבורה הוא לך שהכל טפל ובטל לך, דבאמת הנה בריאת העולמות הוא רק מהארה בעלמא שאינו תופס מקום לגבי' ית' כלל, וכן יצי"מ דהגם שהיו נסים שיוצאים מדרכי הטבע והי' גילוי אלקותו יתברך בעולם, מכל מקום הנה הכל טפל ובטל לך, דכולא קמי' כל"ח, והוא רק מה שנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁴³ על ידי העבודה דנשמות ישראל בלימוד התורה וקיום המצות, דהנה ארזי⁴⁴ על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח, שהם ג' קיום, דגמ"ח הוא קו הימיני קיום המצות, ועבודה קו השמאל שהם קרבנות⁴⁵ ותפלה כנגד תמידין תקנו⁴⁶, ותורה הוא קו האמצעי תפארת⁴⁷, דקו האמצעי יורד עד למטה מטה, ועולה עד למעלה מעלה⁴⁸ דזהו ענין התורה שהיא חכמתו ורצונו ית' ויורדת למטה מטה לברר בירורים גם להכדיל בין הטמא והטהור ולחצוץ בין קדש לחול, ולכן הנה הגי' דברים דתורה עבודה וגמ"ח צריכים להיות בעבודה, דענין העבודה הוא ביגיעה דוקא וכמו בגשמי' הרי העושה איזה מלאכה הוא בעמל רב וביגיעת נפש ויגיעת בשר ולפעמים גם מסכן נפשו בחפירות עמוקות בעמקי האדמה, או שעולה במקומות גבוהים ביותר דכל זה בא לו בקושי גדול וביגיעה עצומה, וכן הוא בעבודת ה' בתורה ותפלה וקיום המצות שהם יגיעה דוקא.

(38) נח ז, יא.

(39) ראה גם שליה מח, סע"א.

(40) תהלים מח, ב.

(41) ראה זהר ח"ב רלה, ב. ח"ג ה, א. א. זהר חדש תשא מד, א. חוקת נא, ד. – ראה תרי"א שבהערה 37.

לעיל ע' 109. ושי"נ.

(42) ספר יצירה פ"ד מ"ב (בקצת דפוסים – מ"ז).

(43) ראה תנחומא נשא טז. תניא פל"ז.

(44) אבות פ"א מ"ב.

(45) ראה רבינו יונה (ועוד) לאבות שם.

(46) ברכות כו, ב.

(47) ראה המשך תעריב ח"ב פרק ס"ב. ועם הוספות וכו' – ד"ה קרוב ה' תשי"ח (סה"מ תשי"ח ע' 455

ואילן). ד"ה וידבר אלקים ודיה נשא תש"ל (סה"מ תש"ל ע' 238 ואילן). ד"ה ונחה תש"א (סה"מ תש"א ע' 262

ואילן). ועוד. וראה לקריש ח"ה ע' 262.

נ"ע⁶³ בשם מורו הקדוש הבעש"ט נ"ע הלואי בקדש שהוא זמן הבית חזיתך בתשוקה גדולה כזו, והיינו דבזמן הגלות אז התשוקה לתורה וקיום המצוות הוא יותר מכמו בזמן הבית, וטעם הדבר הוא לפי שע"י ריבוי המניעות ועכובים של המנגדים מתעורר כח הנצחון עד מסירת נפש בפועל ממש, דהכח דמס"נ הרי ישנו בכאויא מישראל ובאנשים פשוטים הוא מתגלה בנקל יותר⁶⁴ וכמ"ש⁶⁵ אני ישנה ולבי ער, דהגם דאני ישנה בגלותא⁶⁶ אבל ולבי ער דכל אחד מישראל לבו ער⁶⁷ ללמוד תורה ולהחזיק לומדי תורה ולעמוד כתוקף גדול נגד המעבירו על דת ר"ל, רק שלפעמים אינם יודעים בני ישראל שזהו העברה ר"ל על דת לואת הנה היודעי תורה ועוסקים בעבודה האלקית הנק' עיני העדה⁶⁸, דכשם שע"י העינים האדם ניצל מליפול ח"ו בכור שחת הנה כמו"כ בעלי תורה הן מגינים לישראל ומראים להם הדרך האמיתי בקיום התומ"צ, וכזה יובן מה שבנין ירושלים הוא ע"י מדת הנצח דוקא, דהנה ארז"ל (תענית דט"ז ע"א) מאי הר המורי', חד אמר הר שיצאה ממנו הוראה לישראל, תורה לישראל, רש"י, וחד אמר הר שיצא ממנו מורא לאומות העולם, ששומעין גדולת ישראל וירושלים ומתפחדין עליהם, רש"י, ואיתא בתוספות⁶⁹ בשם המדרש (בראשית פנ"ו⁷⁰) דשם ירושלם הוא על שם שלם שקראה מלכי צדק מלך שלם⁷¹, ואברהם קראה יראה⁷² והיינו ירושלים ולכן אין נותנים יו"ד אחר הלמ"ד, ואם כן פירוש ירושלים הוא יראה שלם שהוא שלמות היראה⁷³. וביאור הענין הוא, דהנה ארז"ל (שבת דל"א ע"ב) אין להקב"ה בעולמו אלא יראת שמים בלבד שנאמר⁷⁴ ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שואל מעמך כ"א ליראה כו', וכתב⁷⁵ ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה, שכן בלשון יוני קורין לאחת הן, ופרש"י הן יראת ה' כו', יחידי היא היראה בעולם, וזהו דכתב⁷⁶ בזאת יבא אהרן ואיתא בזהר⁷⁷ דא תרעא לאעלאה, כי העיקר

63 ראה לקרית שמע"צ צב, ב. שה"ש ג, ריש ע"ג. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' קה. דברים ח"ג ע' אצה. סה"מ עטרתי ע' שיב. סה"מ תרפ"ג ס"ע רכח ואלך. ד"ה תשורי שנה זו (תרפ"ט) פ"ט (לקמן ע' 215). סה"מ הש"ת ע' 11. תשי"א ע' 150. תשי"ב ע' 57. תשי"ג ע' 191. ועוד. וראה זהר ח"ב קמ, סע"א ואילך.

64 ראה בארוכה מאמרים שצויינו בהערה 51.

65 שה"ש ה, ב.

66 זהר ח"ג צה, א.

67 ראה שהשיר וילקוט שמעוני שה"ש עה"פ.

68 שלח טו, כד. שהשיר פ"א, טו (ב). אגה"ק ס"ד (קכ, ב). ועוד.

69 תענית שם (ד"ה הר).

70 פ"טקא י.

71 לך לך יד, יח.

72 וירא כב, יד.

73 לקרית ר"ה ס, ב. שה"ש ו, ג. ובכ"מ.

74 עקב י, יב.

75 איוב כח, כח.

76 אחרי טו, ג.

77 כ"ה (בשם זהור) כד"ה צדקת פורונו תרכ"ו, תרכ"ט הנ"ל הערה 1. וראה זהר עה"פ (ח"ג נו, ו) ריש

ע"ב): בזאת יבא אהרן . . . ודא היא יראת ה'. וראה גם נח"ג קת, א. תקי"ז בהקדמה (יא, סע"ב). — הלשון, תרעא לאעלאה נמצא בזהר ח"א ת, א, יא, ריש ע"ב. אבל אינו עה"פ, בזאת יבא אהרן.

הוא בחי' יראה וירושלים הוא שלימות היראה, וזה בא ע"י מדת הנצח דוקא, דהנה כתיב⁷⁸ וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם, וצריך להבין מהו הנתינת טעם על זה שלא ינחם הוא מפני כי לא אדם הוא להנחם, אך הענין הוא דהנה אנו רואים דמי שהוא גדול מחברו יש לו מדת הנצח ביותר, דאדם קטן הגם שרוצה כך אעפ"כ אם יעשה לו חבירו היפך רצונו לא יהי' בניצוח על זה כלל, אבל אדם גדול אם יעשה חברו היפך רצונו אז מתעורר אצלו מדת הנצחון לנצח את חברו, ולהראות לו כי הצדק עמו דוקא, וכל מי שהוא גדול יותר הנה יותר יהי' אצלו מדת הנצחון, וכמו שאינו דומה מדת הנצחון דשר קטן למדת הנצחון של שר גדול, ובפרט המלך שהוא גדול על כל השרים הנה מדת הנצחון שלו הוא בחזק גדול, וכמו שאנו רואין במוחש⁷⁹ דכאשר המלך חפץ להוציא הנצחון שלו מהכח אל הפועל הוא מבזבז גם את אוצרותיו והיינו דכל סגולות אוצרי המלך אשר קבץ ואסף במשך שנים רבות נוסף על העושר רב ומופלג שקיבצו המלכים אשר לפניו הוא יכול לבזבז בשביל לנצח את המלחמה ולהשלים רצונו, דכל זה הוא רק בשביל לנצח, אבל לצורך הנהגת המלוכה אינו נוטל מזה מאומה, ורק בשביל לנצח את אויביו ומנגדיו הוא מבזבז כל אוצרותיו, שהדוגמא מזה יובן למעלה, דהרי מלכותא דארעא הוא מעין מלכותא דרקייע⁸⁰, והיינו שלמעלה יש ג"כ בחי' אוצר כמ"ש⁸¹ יפתח ה' לך את אוצרו הטוב, וכמו שאנו מבקשים מאוצר מתנת חנם חנונו, וענין האוצר הוא, דהנה יש בחינת השתלשלות שהוא בחי' עלה ועלול כמו שכל ומדות מחשבה ודבור ונקראים השתל' כמו שלשלת⁸² שהטבעות אחוזים ודבוקים זה בזה שהם בערך זה לזה, וראשית השתלשלות הוא בחינת חכמה, ועל זה אמר אנת הוא דאפיקת עשר תקונים וקרינן להון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמינ⁸³, אבל הנה יש בחי' שלמעלה מהשתל' ועל זה כתיב⁸⁴ ישת חשך סתרו כו', דאור הוא גילוי ומה שלמעלה מגילוי נק' חשך וסתר, וזהו בחי' אוצרו הטוב, וזהו כי לא אדם הוא להנחם, שבאדם היינו סדר השתל' בזה שייך ניחומים אבל למע' מהשתל' הוא בחי' גבוה מאד שם אינו שייך ניחום כלל⁸⁵, וכדי לנצח את המלחמה נמשך מבחי' אוצרו הטוב שהוא למעלה מהשתלשלות.

78) שמואל-א טו, כט.

79) ראה (נוסף להמצויין לעיל הערה 1) מקומות שצויינו בהערה 50. סה"מ תרפ"ג ע' קפה. קצנ. קצד.

סוה"מ השי"ת ע' 132, 153, 154.

80) ברכות נח, א.

81) תבוא כח, יב.

82) ראה תרי"א בשלח סד, ב. לקרית ואתחנן יכ, א. ברכה צה, ב. מאמרי אדה"ז תקס"ה ת"א ע' שיט.

אוה"ת ואתחנן ח"ה ע' ב"ד ואלך. סה"מ עזרת ע' רד. תרצ"ו ע' 177. לקמן ע' 154.

83) תקרין בהקדמה, פתח אליהו (יז, א).

84) תהלים יח, יב.

85) ראה (נוסף למקומות שצויינו בהערה 1) סה"מ תר"ח"ץ ס"ע ז ואלך. ושינ.

קיצור. צמאה לך נפשי כמה לך בשרי דוקא בארץ ציה ועיף, ואמר מורנו הבעש"ט נ"ע דהלואי בזמן הבית ה"י תשוקה כזו לתורה ומצות כמו בזמנה"ג, וזה דבנין ירושלים שהוא יראה שלם הוא על ידי מדת הנצח דוקא, דמי שהוא גדול יותר הנצחון שלו הוא בתוקף יותר שבשביל ניצוח זה נותנים לו כחות מאוצר העליון.

ז) והנה בעבודה בנפש האדם הנה ענין כבוש המלחמה בדרך ניצוח הוא בהיות ידוע דשרש ענין ירידת הנשמה בגוף חומרי הוא רק בשביל לברר את הנפש הבהמית והגוף החומרי ולנצחו ולא בשביל עצמה, וכדאיתא בעץ חיים⁸⁶ דהנשמה עצמה אינה צריכה תיקון ולא כירור וזיכוך, דהלא הנשמה גם קודם ירידתה למטה ה"ה עומדת בגן עדן והיא דבוקה באו"א⁸⁷ ב"ה בתכלית הדביקות וכמ"ש אלי"ה⁸⁷ על נשמתו חי ה' אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו, שקאי על הנשמה קודם ירידתה למטה להתלבש בגוף ונפש הבהמית, שהיתה עומדת באהבה ויראה, שאהבה הוא ענין אבה לשון רצון⁸⁸, דהנשמה כמו שהיא למעלה בגן עדן הרי לא ה"י לה רק רצון אחד פשוט לה' לבדו, אך כאשר הנשמה יורדת למטה ומתלבשת בחומר גופני ונפש הבהמית או הרי יש להנה"ב רצון אחר מלבד הרצון של הנפש האלקית, והעבודה היא לנצח את הרצון הזר של הנה"ב, וניצוח זה הוא במלחמה דוקא והוא להתגבר על נפשו הבהמית בכל תוקף ועזו דגם היצר הרע י"ה' נכלל בקדושה דיצר טוב, דהנה כתיב⁸⁹ ואהבת את ה"א בכל לבבך וארז"ל⁹⁰ בשני יצריך ביצ"ט ויצה"ר, ולכאורה אינו מובן איך יבא היצה"ר לאה' את ה' שהרי כל ענינו של היצה"ר הוא להסית ולהדיח את האדם מדרך הטוב והישר והגם דכוונתו גם כן לשם שמים והיינו דפנימי כוונתו הוא שלא ישמעו לו, וכמבואר בזהר"י משל על זה, אמנם זהו רק פנימי כוונתו אבל בחיצוני ה"ה מסית ומדיח את האדם בקיום המצות שלא לעשותם או עכ"פ שתהי' העשי' בהרגשה או בפני', דהנה היצה"ר והנה"ב אינם באים להאדם כפתע פתאום להסיתו לעשות דבר האסור כי אם בא להזדווג עמו ולהתרועע עם האדם, ער ווערט מיט אים אַ גוטער פריינד, וכמאמר⁹² היום אומר לו כך ולמחר אומר לו כך, דתחלת הזדווגות היצה"ר אל האדם שמסכים לו על כל אשר יעשה, שאומר לו מה שעשית כך וכך הוא ראוי ונכון, מי דאַרף היטין דעם גיוונד, מי דאַרף זיין אַ איש בין אנשים, מיא דאַרף ועלין גיפעלין דעם אַנדערין, מי דאַרף טאַקע מקיים זיין מצות אַבער יעדער זאָך האָט דאָך אַ שיעור וממציא לו ראיות ודוגמאות אשר מלבד

86) שער כו (שער הצלם) פ"א. הובא כתניא פל"ז (מח, ב).

87) מלכ"א יו, א. ראה זהר ח"ג סח, ב. סה"מ הש"ת ע' 13 בהערה. לקו"ש חלק כה ע' 147 הערה

53.

88) ת"א מקץ לב, ג. לקו"ת נשא כו, ב. ואתחנן ט, ב. מסעי פת, ד. ספר החקירה להצ"צ צב, רע"א

(משרש ישע). קונטרס העבודה פ"ה (ע' 29). סה"מ תשי"ד ע' 166. ובכ"מ.

89) ואתחנן ו, ה.

90) ברכות נד, א במשנה. ספרי ופרשי" עה"פ.

91) ח"ב קסג, א. הובא בתניא ספ"ט. ספכ"ט.

92) שבת קה, ב.

זה שעי"ז הוא לוכד האדם ברשותו, הנה הוא מקררו מאד שיהי' הקיום של המצות בקרירות בדרך מצות אנשים מלומדה⁹³, עד שמסיתו גם בדברים אשר לא תעשינה להאשים נפשו, ואם כן איך אפשר אשר יבא לאהבה את ה', אך הענין הוא, דהנה היצה"ר הרי יצר הוא ענין המדות שזהו ציור הרע, וכל מדה הרי בהכרח שיש לה שכל המחייב את המדה, דהיינו שמבין בשכלו טוב הדבר ומשום זה רוצה בה, דכמו"כ הוא גם בהמדות רעות דנפש הבהמית יש בהם שכל, והגם שעיקרו מדות מ"מ הרי יש בזה ג"כ שכל שהרי לא ירצה דבר שלא נודע לו, ואינו יודע טיב הדבר, ומאחר שיש שכל גם בנה"ב הרי יכול להבין גם כן ענין אלקי, וזהו העבודה דנה"א להתבונן בהתבוננות אלקי בענינים כאלו שיכולים להיות מושג גם להנה"ב ושתהי' ההתבוננות באופן כזה שיהי' מושג בשכל הטבעי דנה"ב וירגיש הנה"ב ג"כ הטוב דאלקות, ועי"ז יבא גם הנה"ב לרצות באלקו, וזהו בכל לבבך בשני יצריך דגם הנה"ב יבא לאהבה את ה', אך אם ההתבוננות אינו פועל בהנה"ב ובדברים לא יוסר עבד, אזי צריכים לרדותו במקל והוא ענין לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר⁹⁴ והוא ההרגזה בדברים קשים שזה נק' הכאה, וכשביל ניצוח זה צריך האדם להוציא כל כחו במלחמה זו כדרך הטבע של הנלחם בעד דבר הנוגע בנפשו שמעורר כח הגבורה שבנפשו, אשר אז הנה גם החלש גבור הוא בכחות הנעלמים שלו, וכל אשר יש לו יבוז לנגד הניצוח הלזה, וזהו ענין אוצר של יראת שמים, כי יראת שמים הוא בחי' ההתגלות ביראה מפני ההתבוננות, וענין אוצר של יראת שמים היינו נקודה של יראת שמים הצפון וגנוז בלב האדם שזהו למעלה מן השכל⁹⁵, דהתבוננות הוא רק בידיעה והשגה שהו"ע השכל, ואוצר של יראת שמים הו"ע נקודת היר"ש שלמעלה מן השכל והוא הנקר' תעלומות לב.

קיצור. תכלית הכוונה של ירידת הנשמה למטה הוא לברר הגוף ונפש הטבעית, דכתי' ואהבת כו' לבבך בשני יצריך ולכאורה הרי היצה"ר מסית את האדם ומדיחו מדרך הישר, היום אומר לו כך שמקרר את האדם בכלל ובפרט בקיום המצות, ומ"מ הנה הנה"א יכול לפעול על הנה"ב על ידי העבודה בהתבוננות, ואם בדברים לא יוסר אז צריכים לרדותו במקל של דברים קשים הבאים מאוצר של יראת שמים תעלומות לב.

ח) והנה בענין כיבוש המלחמה הנה הגם שיש טכסיטי מלחמה והם חכמות עמוקות באופני הנהגת המלחמה בחכמה ומועצות בהשכלות והמצאות, וישנם חכמים גדולים השוקדים בהחכמות כו' וישנם אנשי חיל שאינם יודעים כלל עמקי החכמות של טכסיטי המלחמה כי אם הם עובדים באמונה ובמסירת נפש, הנה באמת העיקר הוא המסירת נפש וכמו שאנו רואים במוחש דכל עיקר ענין כבוש המלחמה

93 ישע"י כט, יג. ראה תניא פליט (נג, ב). ובכ"מ.

94 ברכות ה, א.

95 ראה תניא פמי"ב (ס, א).

אינו תלוי אלא באלו הלוחמים במסירת נפשם ממש, שהן המה המנצחים. וכן הוא במלחמת הנה"א עם הנה"ב שאומר רבינו בעל השמחה נ"ע⁹⁶ דהמנצחים הן המה החיל אשר יראת ה' נגה בלבם אָט די וָאָס יראת שמים לייכט באַ זיי אין האַרצין, היינו דעם היות דיש הרבה דרכים בעניני ההתכוננות באופן שהמוח יהי' שליט על הלב בכדי לכבוש העיר קטנה, ומ"מ הנה בעבודה בפועל במס"נ דוקא, הנה בזה דוקא מנצחים את המלחמה וכמאמר⁹⁷ איזהו גבור הכובש את יצרו, דכאשר הוא עומד חזק בתוקף גדול שלא לזוז זיו כל שהוא מדיני התורה ומחלט אצלו האמת כמו שהוא דתורה מצות וישראל הם נצחים בכל עת וזמן ובכל מקום, וכאשר לומד תורה הנה לימודו בתורה הוא על מנת לשמור ולעשות בפועל ממש את המצות, ובכל מצוה ומצוה ה"ה יודע פרטי ועניני, והיינו דלכד זאת מה שיודע את ההלכה הרי הענין נוגע לו בפועל ממש עס רירט אים אָן דער ענין לקיימו בפועל ממש להתרחק מדבר האסור, ומה שצריכים לעשות, לעשותו כדינו הנה כאשר עושה כן ואינו שם לבו כלל לשום מונע ומעכב הנה אז הוא כובש את המלחמה ומנצחו, וזהו והנצח זו בנין ירושלים, דירושלים הוא ענין שלמות היראה דזהו אוצר העליון הנה זה דוקא בא ע"י מדת הנצח שהוא התוקף והחזק שלא להתפעל משום מונע ומעכב כלל, וכשם שבמלחמה גשמי' הנה עי"ז שהאיש חיל משליך חייו מנגד ונכנס בקשרי המלחמה בגבורה עצומה ומחרף את נפשו הנה בזה גופא ה"ה מטיל אימה על אויבו ומחליש אותו, כמו כן הוא במלחמה הרוחני' דכאשר עומד חזק נגד הנה"ב והיצה"ר שהם המסיתים ומדיחים אותו מלקיים מצות ה' ולפעמים גם מונעים אותו בתחבולות שונות, הנה בזה גופא שעומד חזק במקומו ומקיים מצות ה' במס"נ ובגבורה עצומה הנה בזה גופא ה"ה מחליש את הנה"ב וכמו שראינו כמוחש בדורות הקדמונים דעל ידי תוקף העבודה בתורה ומצות נתבטלו כמה גזרות ר"ל, וכדאיתא במדרש דבימי המן ימ"ש קיבץ מרדכי כ"ב אלף תינוקות של בית רבן⁹⁸ ולימדם תורה⁹⁹ וזה נתן תוקף ועוז בכל ישראל לעמוד כל השנה חזק בקיום התו"מ, ועי"ז נתבטל הגזרה ונהפך מאבל ליו"ט, דתוקף זה ישנו בנשמות ישראל דוקא והיינו שבהם יש הכח והעוז לעמוד נגד כל מונע ומעכב מלמוד תורה ולקיים מצות ה'. וזהו צדקת פרונו כישאל דצדקה עשה הקב"ה בישראל שפורן לבין האומות, דעבודת הבירורים הרי א"א להיות באופן אחר, וצדקה עשה הקב"ה בישראל מה שבהם בחר להיות עבודת הבירורים בארץ הלזו הגשמי עי"י דוקא, וכתוב כי יעקב בחר לו י"ה מה שהי' הבחירה בנשמות ישראל דוקא שבהם ועל ידם יושלם הכוונה העליונה דנתאוהו הקב"ה להיות לו ית' דירה ומכון לשבתו ית' וכח זה ניתן בכאו"א מישראל, אשר כל אחד ואחד מישראל כחו רב

96) ראה שו"ע אדה"ז מהדויב ס"א ס"ב. סידור אדה"ז הערה לתיקון חצות כסופה (ד"ה ואחר הדברים). אנה"ק ס"ל (ובמקומות אלו: כל החיל אשר נגע יראת ה' בלבם). וראה שיחת י"ב תמוז תשי"ח ס"ל"ז (סה"מ תשי"ט ע' 208). שיחת י"ג תשרי תשי"ט ס"ב (סה"מ הישי"ט ס"ע 265).

97) אבות רפ"ד.

98) אסת"ר פ"ט, ד. י"ש אסתר רמו תרנ"ז.

99) ראה אסת"ר פ"ד. י"ש אסתר רמו תרנ"ח. ועוד.

מצד עצם נקודת נשמתו גם לעמוד בנסיון בתוקף גדול, וזהו דבנין ירושלים שהוא ההמשכה מהאוצר העליון דיר"ש הוא ע"י מדת הנצח דוקא, ונש"י להיותם קשורים ומיוחדים באלקו' בתכלית היחוד דכל ישראל נקראים בנים למקום וכמ"ש בנים אתם לה"א הנה לזאת מדת הנצח הוא בתוקף אצלם, וכמאמר חבוקה ודבוקה כך טוענת עולך יחידה ליחדך, והיינו דנשמת כל איש ישראל היא חלק אלוך ממעל¹⁰⁰ שהיא חבוקה ודבוקה כך¹⁰¹ ממש בעצמו' א"ס ב"ה, ולזאת היא טוענת עול התומצ"ע עד כי יחידה ליחדך¹⁰¹ במס"נ ממש על לימוד התורה וקיום המצוות, דמסירת נפש זה ישנו באנשים פשוטים יותר מכמו ביודעי תורה, וטעם הדבר הוא¹⁰² לפי שידוע דשכל ומדות הם לבושי הנפש וכל לבוש מעלים על העצם, אבל באנשים פשוטים מאיר בהם העצם שלא ע"י לבושים ולכן יש להם תוקף גדול לעמוד במס"נ להגן על התורה ולומדי' והם המה הנקראים בדי הארון¹⁰³, וכשם שהבדים בהם היו נושאים הארון אשר שם הלוחות כן גם הפשוטים שבישראל בהם ועל ידם התורה מתקיימת בישראל אלא שהתוקף הוא בהעלם ומתגלה על ידי המנגד. וזהו צדקת פרזונו בישראל דע"י העבודה דנש"י בלימוד התורה וקיום המצוות במס"נ שלא להתפעל משום מונע ומעכב דבשביל ניצוח זה נותנים כחות מלמע' מאוצר העליון דיר"ש, וזהו פרזונו שהוא על דרך פרזות תשב ירושלים מרב אדם כו¹⁰⁴, ופרש"י שלא יהי¹⁰⁵ לה קצב ושיעור כו' ותגדל מיום ליום והיינו דעל ידי המסירת נפש על תורה הנה על ידי זה יומשך ורב טוב לבית ישראל.

קיצור. והנה במלחמה גשמית הגם שיש טכסיסי מלחמה ומכל מקום המנצחים הם אלו שמוסרים נפשם בפועל וכן הוא במלחמה הרוחנית אומר רבינו הגדול, דהמנצחים המה החיל אשר יראת ד' נגה בלבם, דלבד זה שידוע דיני התורה הנה הוא מקיימן בפועל בהתוקף דמס"נ, וכשם שע"י שמרדכי קיבץ כ"ב אלף תלמידים ולמדם תורה וזה נתן כח לכל ישראל לעמוד במס"נ כל השנה, וזכו שנשבר המן הרשע ימ"ש, הנה כן ע"י החיזוק בלימוד התורה בכל המדינות זה יתן כח גם לישראל היושבים בתוך הגזירה אשר יעמדו על נפשם ללמוד תורה ולקיים המצוות שע"י יומשך רב טוב לבית ישראל.

(100) איוב לא, ב. ובתניא רפ"ב מוסיף תיבת: ממש.

(101) סדר הושענות (יום ג').

(102) ראה במקומות שצויינו בהערה 51.

(103) ראה לקח טוב, צרור המור וש"ך עה"ת תרומה כה, יג"ד. ועוד. טה"מ תרפ"ז ע' פט.

(104) זכר"י ב, ח.

(105) בפרש"י שלפנינו: יהא.

בס"ד, ש"פ משפטים, תרפ"ט

ועבדתם¹ את הוי' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך והסרתי מחלה מקרבך², וצ"ל³ מ"ש ועבדתם ל' רבים ואח"כ אמר לחמך מימך מקרבך ל' יחיד, וסוף כל סוף הרי מקבלי הברכה בלחם מים והסרת המחלה הם אלו העובדים את הוי', וא"כ למה מתחיל בל' רבים ומסיים ביחיד. ועוצ"ל⁴ דתחלה אמר ועבדתם וברך כו' ל' נסתר, ואח"כ והסרתי מחלה מקרבך במדבר בעד עצמו, וכמ"ש ברמב"ן בפירושו עה"ת⁵ דהתורה נאמרה כשלישי המדבר, וכמ"ש⁶ וידבר הוי' אל משה לאמר, אם הוי' הוא המספר הי' לו לאמר ודברתי אל משה או כמ"ש⁷ ונועדתי לך שם ודברתי אתך כו', ואם משה הוא המספר הי' לו לאמר וידבר הוי' אלי, אלא שהוא כשלישי המדבר וזהו וידבר הוי' אל משה ולבנ"י לאמר, הוי' הוא בחי' חכ' כמ"ש⁸ הוי' בחכ' כו' והו"ע אורייתא מחכ' נפקת⁹, משה הוא בחי' יסוד אבא¹⁰ שהו"ע ד"ע דז"א¹¹, לבנ"י הם נו"ה, לאמר הוא בחי' מל', שהוא החיות של העולם והקיום של העולם דכל המשכות הם ע"י בחי' מל', וזהו ועבדתם את הוי' אלקיכם ל' נסתר כשלישי המדבר היינו מה שאו"ס מספר אופן הבאת והמשכת התורה שמחכ' נפקת למשה בחי' יסוד אבא ד"ע דז"א ולבנ"י הם נו"ה לאמר ההמשכה למטה, ואח"כ והסרתי מחלה מקרבך שהוא כמדבר בעד עצמו והו"ע המשכת העצמות. והנה מאומרו ועבדתם את הוי' אלקיכם מובן שהעיקר הוא עבודה, והרי כל ענין עבודה הוא תיקון דבר ומילוי החסרון וכמו עבודת עבד לרבו, שהוא תיקון דבר ומילוי איזה חסרון אשר יחסר להאדון וע"י עבודתו של העבד מתמלא החסרון, דיש בזה כמה ענינים וחלוקי מדריגות, ישנם עבודות פשוטות כמו חטיבת עצים ותיקון המאכלים, שאינם מכבודו של האדון לעשותם בעצמו, וישנם ענינים בעבודות נעלות כמו נקיבת מרגליות והדומה שהאדון מתעשר מעבודתו של העבד, אשר בכל אופן הנה יהי' איך

-
- (1) מאמר זה ושלאחריו (דיה ועשו לי מקדש) מיוסד על דיה ועבדתם את היא עטרית (סה"מ עטרית ע' רכה ואילך). וראה גם מאמר זה – עם שינויים והוספות – בסה"מ תשי"ג ע' 151-169.
  - לכמה ענינים המבוארים כאן – ראה דיה ועבדתם את היא במאמרי אדה"י תקס"ח ח"א ע' תה. שם ע' תו ואילך. הגהות הציצ (שם ס"ע תא ואילך). אוה"ת משפטים ע' אירי-אריא.
  - (2) משפטים כג, כה.
  - (3) ראה גם רדיה ועבדתם במאמרי אדה"י שם (ע' תב). אוה"ת שם (ע' אקצח).
  - (4) ראה גם רדיה הנ"ל באוה"ת שם (ע' אריט. אירלב. אירלט. שם חלק ח ע' גלא). רדיה הנ"ל תרס"ב (סה"מ תרס"ב ע' ערב). דיה לא תהי' משכלה תשריב (סה"מ תשריב ס"ע 166 ואילך).
  - (5) בהקדמה.
  - (6) וארא ו' י. שם כט. ובכ"מ.
  - (7) תרומה כה, כב.
  - (8) משלי ג, יט.
  - (9) זחר ח"ב טב, א. פה, א. קבא, א. ח"ג פא, א. קפב, א. רסא, א.
  - (10) ראה רשימת כ"ק אדמור"ר שליט"א ע"ד מדריגת משה רבינו (נדפס גם בלקו"ש ח"ו ע' 244 ואילך).
  - (11) כיה גם בסה"מ עטרית הנ"ל הערה 1. ובאוה"ת שם (ע' אירט): ששמה הוא "יסוד אבא או דעת
- די"א כו".

שיהי' הרי גם העבודות פשוטות של העבד הם ג"כ תיקון אל האדון ומשלים את החסר לו, וכמו חטיבת העצים הרי גם אם היא מלאכה פשוטה אבל חסרה היא להאדון וע"י עבודתו של העבד נשלם חסרון האדון, דכ"ו ניחא בעניני בני אדם, אבל למעלה דאנת הוא שלימותא דכולא¹², וכלום חסר, איך שייך ענין העבודה בכלל, ובאמת הלא הסכימו כל המקובלים¹³ דעבודה הוא צורך גבוה, וצ"ל מהו"ע העבודה בכלל, וביותר יוקשה אומרו ועבדתם כו' ל' רבים, שמשמע דעבודה זו היא עבודת הרבים, והיינו דכל ישראל שייכים לעבודה זו, דלכא' הרי עבודה גדולה כזו שהיא לצורך גבוה, היא עבודה של יחידי סגולה, ואומר ועבדתם ל' רבים, היינו שאינו כן אלא שהיא עבודה שהיא שייכה לכל ישראל.

קיצור. התורה היא כשלישי המדבר ומספר המשכת התורה מאוא"ס, ויקשה מהו ועבדתם ל' רבים, ומהו העבודה צורך גבוה, דכל עבודה ה"ה מילוי החסרון, ואנת הוא שלימותא דכולא, ומאומרו ועבדתם מובן שהיא עבודה דשייכה לכל ישראל.

אך הענין, דהנה יודע דהוי' אלקים הוא חכ' ובינה¹⁴, וזהו ועבדתם את הוי' אלקיכם דצ"ל העבודה בחו"ב, ואז וברך את לחמך וכו'. והענין הוא דהנה כתיב¹⁵ והחכמה מאין תמצא, אין הוא בחי' כתר¹⁶, והחכ' מאין תמצא דהחכ' מהכתר הוא כמו יש מאין, דחכ' הוא ראשית ההשתל, וכתר הוא למעלה מן ההשתל' לזאת הנה בחי' חכ' מבחי' כתר הוא כמו יש מאין, ואינו דומה כמו הז"א מהבינה, או בינה מהחכמה, דהנה ז"א מהבינה ובינה מהחכמה הוא בדרך השתל', דבהשתל' עו"ע הרי העלול הנה קודם שמתגלה ה"ה כלול בעילתו, והתהוות העלול הוא ההתגלות מההעלם, וכשמתגלה העלול הרי העילה מתלבשת בו, וכן הוא בחו"ב שהם כלולים זה בזה דבינה כלולה בחכ' וחכ' כלולה בבינה¹⁷, והגם דחכ' הוא נקודה ובינה הוא התרחבות דהם ב' ענינים מחולקים בעצם ענינים¹⁷, דחכ' הוא מעין ובינה נהר, דהמעין הוא שמימיו מים חיים ולא יופסק לעולם ונהר עיקרו התפשטות ומימיו נכזבים ונפסקים, הרי דחכ' ובינה הם חלוקים בעצם ענינם, ומ"מ ה"ה כלולים זב"ז, דבינה כלולה בהחכ' ומשלמת

12 ראה תקי"ז בהקדמה (י"ז ב), פתח אליהר.

13 ראה עבודת הקודש חלק העבודה פי"ג. הובא בשליה שער הגדול כ"ט ב, ואילך. אוהית סם (ס"ע אישיט). דיה לא תהי' משכלה הניל (סה"מ תשי"ב ע' 165 ואילך). דיה צאינה וראינה עזרי"ת (סה"מ עזרי"ת ס"ע קצה ואילך). ועם הוספות וכו' – דיה בשעה שהקדימו תשי"ב (סה"מ תשי"ב ע' 236). דיה זאת תורת העולה תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' רסב ואילך). ועם הוספות וכו' – דיה הניל תשי"מ. ועוד.

14 ראה זהר ח"ג רסג, א. סה"מ צ"ח להצ"ח שרש מצות התפלה פ"ח (קכד, א).

15 איוב כח, יב.

16 אנה"ק ס"ז (קכו, רע"א) בשם הוהר. ראה זהר ח"ב קכא, סע"א. ח"ג קנת, ב. ועוד.

17 בכל הבא לקמן – ראה אמרי בינה שער הקיש פני"ט. סה"מ תרנ"ד ע' רפו ואילך (נתבאר באגרות-קודש אדמו"ר מהורשי"ב ח"ב ע' תתקח ואילך). סה"מ תרנ"ט ס"ע עג ואילך. עטרית ע' תריג ואילך. תרצ"ו ע' 182 ואילך. שם ע' 270 ואילך. ושי"ן. וראה גם לעיל ע' 61.

ספי' החכ' וחכ' כלולה בכינה ומשלמת ספי' הבינה. דבזה יובן מה שאי' בס"י¹⁸ הבן בחכמה וחכם בכינה, דלכאוי' הוי לי' לומר חכם בחכמה והבן בכינה, דהשני כחות חוי"ב הם בשביל להשכיל ולהבין, דכח החכמה ענינו להשכיל ולהתחכם ככל דבר, וכח הכינה הוא להבין ולהשיג את דבר ההשכלה והי' לי' לומר חכם בחכמה והבן בכינה, שהי' הכוונה בזה לעורר הכחות דחוי"ב להתחכם ולהשכיל בכח החכ' ולהבין ולהשיג בכח הכינה, ומהו אומרו הבן בחכמה וחכם בכינה, אלא אמיתת הענין הוא דשלימות כל כח הוא מהכח הכלול בו דוקא, והיינו דלבד זה מה שהחוי"ב הנה הם כלולים זה בזה אלא עוד זאת דכח הכלול הוא המשלים, דבינה נמצאת כלולה בחכ' שהר"ע והבן בחכ' היינו כח הכינה הכלולה בחכמה, דכל הפרטים הבאים בהשגה היו כלולים בנקודת ההשכלה, וכן גם ההצעות והמשלים וההסברים היו כלולים בהנקודה, דזהו ענין ההשגה שבאה ברבוי פרטים דוקא, ומהם פרטים המתחייבים מאותה ההשגה ממש ומהם פרטים המתחייבים בהסתעפות מהפרטים המחוייבים על דרך ואופן מדמה מילתא למילתא שמהשקלא וטריא אם דומה דבר זה לדבר זה וטעמי הבונה שדומה לדבר זה וטעמי הסותר שאינו דומה הנה מזה גופא ניתוסף ריבוי השגה והבנה בהענין, דכ"ז כלול בנקודת ההשכלה.

קיצור. יבאר דחכ' שהיא ראשית ההשתל' מהכתר שלמעלה מהשתל' הוא כמו יש מאין, דבעו"ע העלול כלול בעילתו ומתגלה מההעלם אל הגילוי, חוי"ב כלולים זה מזה ומשלימים זה את זה, וזהו הבן בחכ', בינה הכלולה בחכמה.

והנה אף גם עצם כח הכינה כלולה בחכ' וכמו שאנו רואין במוחש דכשנופל השכלה חדשה הנה קודם שבא לידי השגה ה"ה מאירה באור רב, עס איז אים ליכטיג במוחו, ואח"כ כאשר תופס (ער נעמט אן) את הנקודה להביאה לידי השגה, הנה ברגע ההיא ממש מתעלם האור בהנקודה גופא שאינה מאירה אצלו כמו תחלה קודם שתפס בה להביאה לידי השגה, הנה תפיסא זו אט דער אָרט וואו ער קאָן אָן נעמען דיא ליכטיקייט פון דער השכלה) להביאה לידי השגה הנה זהו עצם הכח דבינה כמו שכלולה בנקודת החכ' גופא, הנה זה מה שהיא עלולה לבוא לידי השגה הנה זה גופא הוא ירידה ממהותה, דחכ' עצמה הרי מהותה הוא שהיא נקודה, היינו מה שהיא בהפלאה ועילוי ולכן נקראת ברכ המבריק, ומשו"ז אנו רואין במוחש דלפעמים הרי יכול להיות שנופל במוחו השכלה נפלאה שהאירה אור רב במוחו והי' מלא אור וכהרף עין נשכח ממנו כל ההשכלה ההיא כדוגמת הברק שמבריק באויר בניצוצי אור כלשוני אש מבלי שישאר אחריו רושם כלל, ועי' הבינה הכלולה בחכ' יורדת ממהותה להיות נתפסת בהשגה, והיינו דכשם שבכחות הגלויים דחוי"ב הרי כח הכינה שהיא השגה היא למטה במדריגה מכח החכ' שהיא נקודה, הנה כמו"כ בהנקודה גופא הרי זה מה שנקודת ההשכלה היא נתפסת לבוא בהשגה זהו ירידה ממהות החכ', והוא כח עצם הכינה הכלולה בחכ' וזהו הבן בחכ', וחכם בכינה

שבבינה נמצאה נקודת החכ' דכל ההשגה דבינה הכל הוא בהשכלה זו, ונקודת ההשכלה שומרת את ההשגה שתהי' מכוונת שזהו ע"י שבעת ההשגה הוא זוכר את הנקודה או שנמצא בה בהעלם, וכן גם עצם כח החכ' נמצא בבינה והו"ע נקודת התמצית¹⁹, והיינו דאחר ההשגה הבאה באריכות כל הפרטים כנ"ל הנה הוא שולל כל אריכות הפרטים ובא אל נקודת התמצית שהוא עומק המושג, והיינו איך מובן עצם הענין מהפרטים האלו, והמשל בזה הוא כמו המצייר אילן של תפוחים או שארי פירות הרי יש בזה כמה פרטים כמו שרשי האילן, גופו של האילן, ענפיו עליו ופירותיו, אבל המסתכל בציור האילן הנה העיקר הוא החיות (ויא דאס אַלץ לעבט) שהוא הנושא של כל הפרטים, והיינו איך נראה האילן מכל פרטיו, וכן הוא בנקודת התמצית שהוא מה שעצם הענין מובן מהנושא של כל הפרטים והוא העומק של המושג, דכח זה לעשות מכל האריכות נקודה חדא ובחיות רב הוא כח החכ' הכלולה בבינה, לפי שח"ב כלולים זה מזה, וכן המדות כלולים במוחין דבחיצוניות השכל הרי יש התפעלות שכלי והתגלות המדות הוא התהוותו וכשמתגלי' מתלבש בהם הארת השכל להנהיגם כו'.

קיצור. יבאר דגם עצם כח הבינה כלולה בנקודת החכ', והוא זה מה שהנקודה נתפסת לבוא לידי השגה, דבהנקודה עצמה זהו ירידה ממהותה, וחכם בבינה דנקודת ההשכלה כלולה בההשגה ושומרת את ההשגה, ועצם כח החכמה שבבינה הוא עומק המושג.

והנה כ"ז הוא מן החכ' ולמטה שהוא בסדר השתל' דבינה משתלשלת מהחכ' וכדאי' באד"ז²⁰ האי חכמתא אתפשט ואפיק מני' בינה, דכאשר החכ' יורדת ממהות מדריגתה שהיא נקודה והוה מה שהיא מתפשטת, שההתפשטות זהו ירידה לגבי עצם מהות החכ' שהיא הפלאה ועילוי, אז הנה מתגלה כח הבינה הכלולה בחכ', וכן הבינה כלולה מהחכ' דח"ב הם אין ויש, דחכ' היא נקודה בחי' אין, ובינה התפשטות בחי' יש וזיווגייהו תדיר לצורך קיום העולמות²¹ דבכדי שיהי' התהוות יש מאין הוא ע"י היחוד דח"ב הרי שהח"ב הם כלולים זמ"ז, ועיקר ההתכללות של החכ' בבינה הוא ביטול היש לאין, וכן במדות הכלולים בשכל שע"ז הנה בהתגלות המדות שזהו התהוותם הנה הנהגתם הוא עפ"י השכל, דכ"ז הוא בסדר והדרגה, והיינו דמדות מהשגה והשגה מהשכלה הוא עפ"י סדר השתל', אבל השכלה מן למעלה מן השכל

(19) נקודת התמצית – ענינה נתבאר בתורת חיים ר"פ נח. בדיה השמים מספרים תרס"ז [המשך תרס"ז ע' רנב ואילך], וביים השמעי' תרס"ז [המשך הנ"ל ע' שעג], אני לדודי תרס"ט [סה"מ תרס"ט ע' יא ואילך], וכל העם רואים תרצ"ט [סה"מ תרצ"ט ע' 187 ואילך]. – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תרנ"ט שם (ע' עה).

(20) בזהר ח"ג רצ, א.

(21) בלקו"ת נצבים מו, א מצ"ן: עץ חיים שער הנסירה רפ"ב. פעי"ח שער הק"ש פ"ה. בלקו"ת שה"ש כב, ג מצ"ן: פעי"ח שער הק"ש פ"ז ופ"א. סידור האריז"ל בכוננת ק"ש. באוה"ת תצוה ע' איתרחצ מצ"ן: פעי"ח שער הק"ש פ"א. רמ"ז לזח"ב נד, א.

הרי אין זה בסדר השתל', וזהו והחכ' מאין תמצא, דחכ' שהוא ראשית ההשתל' מהכתר שהוא למעלה מן ההשתל' הוא כמו יש מאין, דלמעלה מן השכל לא יש המציאות דשכל (העכער ווי דער שכל, איז ניט פראַן דיא מציאות פון שכל), והגם דשכל יש לו מקור, דהלא אנו מרגישים דתחלה לא היתה השכלה זו במוחו ואח"כ נופל השכל במוחו א"כ הרי נמשכה מאיזה מקום, אך הענין הוא דאמת הדבר שהשכל יש לו מקור אשר משם נמצא הכל, והמקור הוא כח המשכיל שהוא מקור השכל, אבל כח המשכיל עצמו אינו שכל, ולכן אין אנו מרגישים את כח המשכיל, ועם היות דזה מה שאנו יודעים מציאותו של כח המשכיל הוא ע"י השכל, הרי שיש לו שייכות אל השכל, ומ"מ הרי אין אנו יודעים מזה רק מציאותו של כל המשכיל בלבד, דהנה בכלל הרי כל ידיעתנו בכחות הנפש הוא רק ידיעת המציאות ולא השגת המהות, אמנם בכחות המתלבשים והמתגלים ישנם אשר ידיעתנו בהם הוא במהות מציאותם, וכח המשכיל הנה הוא חלוק בזה משאר הכחות דידיעתנו בו הוא רק ידיעת מציאת מציאותו בלבד, ולזאת אנו רואין במוחש דהשכל גם היותר נעלה אנו מרגישים אותו וכמו החכם בעצם הנק' בלשון העולם א שטארקע שארפע גרינגע קאפ ה"ה מרגיש את עצם כח ויכולת שכלו, ואם הכח המשכיל ה"י שכל הרי היו מרגישים אותו, ואנו אין מרגישים את כח המשכיל לפי שאינו שכל, וידוע דכח המשכיל הוא היולי על כל השכלים, וכל היולי הוא מושלל מן הגילויים הנמצאים ממנו ואם הכח המשכיל ה"י שכל אפילו אופן שכלי היותר נעלה איך ה"י יכול להיות היולי על כל השכלים, אלא שבהכרח לומר דכח המשכיל אינו שכל, והוא רק מקור אל השכל, א"כ הרי המצאת המשכיל הוא בדרך התחדשות, וזהו והחכ' מאין תמצא דהחכ' מן למעלה מהחכ' הוא כמו יש מאין, וכשם שביש ואין הרי יש לא ה"י כלול תחלה בהאין, ועם היות דכל מציאותו של יש וקיומו הוא מהאין אבל אופן התהוותו הוא דבר מלא דבר, כמו"כ הוא אופן מציאת החכ' מבחי' כתר כמו מאין, שהוא כמו התחדשות דבר.

קיצור. יבאר דחכמה מן הכתר אינו בהשתל', דלמעלה מן השכל לא יש המציאות דשכל, וכח המשכיל הוא היולי על כל השכלים, וההיולי מושלל מגילוי, וע"י השכל אנו יודעים רק מציאות מציאותו של כל המשכיל, ולזאת השכל הוא בהתחדשות.

אמנם לכאורה הרי יש סתירה בדבר זה מה שהחכ' מבחי' כתר הוא כמו יש מאין, שהו"ע התחדשות, מהא דידוע דאבא מקננא באצי"22 ואימא עילאה מקננא בכורסיא²³, דכורסיא שהיא עולם הבריאה כסא הכבוד הנה הוא עולם ההשגה, וטעם הדבר הוא לפי שבינה דאצי' מאירה בבריאה ולכן עולם הבריאה הוא עולם ההשגה,

(22) הלשון אבא עילאה מקננא באצילות – נמצא ברמיז' לזהר חי"ב רכ, ב. ת"א משפטים עה, א. ובכ"מ. וראה הערת כ"ק אדמרר שליט"א – נעתק בסה"מ תרצ"ז ע' 119. ושי"ב.
(23) תקרו' תיקון ו (כג, א).

ובאצ"י מקננא אבא עילאה שהוא בחי' חכ' דאצ"י, וידוע דאצ"י הוא גילויי ההעלם²⁴ דזהו ההפרש בין אצ"י לבריאה, דבריאה הוא התחדשות דבר ואצ"י אינו בבחי' התחדשות כ"א הוא גילויי ההעלם, דאצ"י הוא מל²⁵ ויאצל מן הרוח כו²⁶ שהו"ע האצלה והפרשה בלבד, וכן אצ"י אצלו וסמוך²⁵ לפי שאינו התחדשות והוא רק גילויי ההעלם וכמ"ש בס"י²⁷ ע"ס בלי מה כשלהבת הקשורה בגחלת שהיו כלולים באוא"ס ב"ה בהעלם, וכדאי' בפרד"ס²⁸ אצילות הוא התגלות כח הכמוס והחתום שבאוא"ס ב"ה, הרי דאצ"י הוא רק גילויי ההעלם א"כ היר זה סותר להא דוהחכ' מאין תמצא כמו יש מאין שהו"ע התחדשות. אך הענין הוא²⁹ דהנה ודאי שהע"ס דאצ"י היו כלולים באוא"ס ויצאו מההעלם אל הגילויי ואינם בבחי' התחדשות, וטעם הדבר מה שחכ' דאצ"י לגבי בחי' הכתר הוא ע"ד יש מאין הוא לפי שהע"ס כמו שהם כלולים בהאוא"ס דכתר הרי אינם בבחי' מציאות כלל וכדאי' בזח"א דס"ה ע"א אר"ש ארימת ידא בצלותין לעילא (ואי' באור החמה דאמר ידא, המורה על יד אחת שהיא ימין, שהיא תפלה לבחי' עתיק דכולא ימין וכמאמר³⁰ לית שמאלא בהאי עתיקא) דכד רעותא עילאה (א"ס ב"ה (מק"מ) ולכן אמר) לעילא לעילא, קיימא על ההוא רעותא דלא אתיידע (שרש האצ"י דבחי' א"ק ומבאר כמה ענינים גם בחי' רדל"א פנימיות עתיק, עד) ואתעבידו תשע היכלין, והיכלין לאו אינון נהורין ולא אינון רוחין ולא אינון נשמתין ולא אינון מאן דקיימו בהו רעותא (רעותא הוא בחי' רצון, ואמר תחלה הל' רעותא, לפי שהרצון הוא היותר נעלה שבהשגת הנבראים, ואח"כ אמר ולא אינון מאן דקיימו בהו רעותא, להורות שאינון רצון ממש כ"א ע"ד שם המושאל, ומבאר הטעם) דכל תשעה נהורין דקיימו כולה במחשבה וידוע דנשמתין הוא בחי' חכ' ורעותין הוא בחי' כתר³¹, ובאוא"ס ב"ה לאו אינון נשמתין ורעותין, ופי' בע"ח שער א"א פ"ב שזהו הט' אורות הכלולים בא"א שאינם בבחי' נשמתין, אמנם לכאורה א"מ דהלא א"א הוא ריש ומקור לנאצלים וא"כ איך הם לאו אינון נשמתין, אך הענין דהנה ידוע דכתר הוא בחי' ממוצע בין אוא"ס המאציל אל הנאצלים³², וכל ממוצע ה"ה

24) תריא משפטים עו, א. הובא ונתבאר באוה"ת על מארו"ל וענינים ס"ע רא ואילך. מאמרי אדה"ז תקס"ג ח"א ע' רצט. הובא באוה"ת שם ס"ע רסו ואילך. המשך תרס"ז ע' קס ואילך. סה"מ תרצ"ז ע' 104 ואילך. ושי"נ.

25) ראה פרדס שער טז (שער אבי"ע). מקומות שצויינו בהערה הקודמת. מאמרי אדה"ז על פרשיות התורה ח"א ע' שי"א. ובכ"מ.

26) בהעלותך יא, כה.

27) פ"א מ"ז.

28) אוצ"ל: כמערכת. — ראה שם פי"ג [הובא באוה"ת על מארו"ל וענינים ע' רסו. הגהות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ני"ע לדי"ה פתח אליהו שבתרי"א (קה"ת, תשמ"א) ע' ט ואילך. שם ע' סא ואילך. סה"מ תרס"ח ע' קצו. שם ע' ריב ואילך. סה"מ תרצ"ז ס"ע 104. ובכ"מ]. וראה גם עבוה"ק שבהערה 40.

29) בכ"ז — ראה דרושים שבהערה הקודמת. וראה ספר הערכים חבי"ד ח"ד ערך אור דספירות — „פשיטותם” ה"ציורים" סעיף ג (ע' צג ואילך). ושי"נ.

30) זהר ח"ג כטט, א. ועד"ז שם רפט, א.

31) ראה פרדס שער יא (שער הצחצחות) פי"ז — בביאור דברי הוהר שמובא כאן בפנים המאמר.

32) עץ חיים שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"א.

כלול מב' המדרי' דעליון ותחתון שהוא הממוצע ביניהם, והיינו בחי' תחתונה שבעליון שהיא מדרי' העליונה שבממוצע, ובחי' עליונה שבתחתון שהיא בחי' תחתונה שבממוצע, וכן הוא באמצעות בחי' הכתר בין אוא"ס המאציל אל הנאצלים הרי יש בה ב' מדרי' עתיק ואריך, דעתיק הוא בחינה תחתונה שבמאציל ב"ה וא"א הוא שרש הנאצלים, ולפי שיש בה בחינה תחתונה שבמאציל שהוא בחי' עתיק ע"כ הנה גם בבחי' א"א לאו אינון נשמתין, וכמו כח המשכיל הגם שהוא המקור דשכל, מ"מ הרי אינו במציאות שכל כלל, הנה כמו"כ בחי' חכ' שבכתר הרי אינו במציאות חכ' כו' וכ"ש בעצמות המאציל ב"ה שלא יש מציאות דספירות וכמאמר³³ ולפני אחד מה אתה סופר, וכמא³⁴ אתה הוא חד ולא בחושבן בחי' חד ממש, ולכן הנה החכ' מהכתר הוא כמו יש מאין מאחר דחכ' שבכתר אינו בבחי' מציאות חכ' ע"כ הנה החכ' מאין תמצא ע"ד יש מאין.

קיצור. יקשה מהמאמר דאבא עילאה מקננא באצילות, והחכ' היא בהתחדשות, וידוע דאצי' הוא גילוי ההעלם, ויבאר דע"ס כלולים באוא"ס ב"ה, ושם אינם בבחי' מציאות כלל וכמא' לאו אינון נשמתין, ולכן החכ' מהכתר הוא כמו יש ע"ד מאין.

וביאור הענין הוא דהנה איתא בס"י²⁷ ע"ס בלי מה כשלהבת הקשורה בגחלת, וצ"ל למה מדמה הע"ס דאצי' לשלהבת, דכללות הענין מה שמדמה אלקות לאש ניחא דמקרא מלא דיבר הכתוב כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא³⁵, דיסוד האש הוא חלוק מכל היסודות בזה שיש בו טבע העלי' למעלה³⁶ והוא להיותו דק ביותר הרי נרגש בו מקורו, דכל היסודות העבים הרי יש בהם טבע הירידה, וכמו רוח הרי לפעמים עולה ולפעמים יורד ומים יורדים מגבוה לנמוך ויסוד העפר שהוא עב ביותר טבעו לירד, ולכן הנה אלקות ככלל ואור בפרט הוא נדמה לאש דיש בו טבע העלי', וכן האור ה"ה דבוק במקורו ונרגש בו מקורו לכן הרי יש בו טבע העלי', וזהו דכתיב³⁷ ומראה כבוד הוי' כאש אוכלת בראש ההר כו' אַט דאָס וואס מיא ציט זיך צוא העכער, און אַז מיא זעהט אָן אין אַלץ דיא איידילקייט דאָס איז געטליכקייט, וזהו שמדמה אלקות לאש דטבעו לעלות למעלה, אבל א"מ שמדמה ע"ס דאצי' לשלהבת הקשורה בגחלת. והענין הוא³⁸ דהנה בשלהבת הקשורה בגחלת הרי יש

33) ספר יצירה שבהערה 27. וראה פרדס שער ד (שער עצמות וכלים) פ"ה.

34) תקריז בהקדמה (יו, א) פתח אליהרי. ראה פרדס שם.

35) ואתחנן ד, כד. ראה לקרית אחרי כה, ג. סה"מ תרחיץ ע' לא. שם ע' מט. וש"נ.

36) ראה שמורר פכ"ג, יג. במדביר פי"ד, יב, וזה ח"ב כד, א. רמב"ם הלי' יטהית פי"ד ה"ב. וראה

מאמרי אדה"ו תקסיט ע' רכו ואילך. המשך מים רבים תרל"ו פקיה ואילך. סה"מ תרצ"ו סיע 237 ואילך. תרחיץ שבהערה הקודמת.

37) משפטים כד, יו.

38) הבוא לקמן — ראה גם ביאור לדיה ואולם חי אני הנדפס בספר המצות להצ"צ (קפב, א ואילך).

המשך מים רבים תרל"ו פס"ד. סה"מ תרס"ח ע' קצו ואילך.

השלהבת הגנוזה בתוך הגחלת שהוא אחוז בהאש הפנימי, ויש השלהבת הגלוי' שע"ג הגחלת, ולכן הנה מדמה הע"ס לשלהבת הקשורה בגחלת שרומזו לב' בחי' ע"ס, ע"ס הגנוזות וע"ס הגלויות. דהנה בפירוש וביאור המשנה דע"ס בלי מה כשלהבת הקשורה בגחלת יש שני פירושים, המערכת³⁹ והעבודת הקדש⁴⁰ מפרשי' קשורה גנוזה, ולפי"ז הנה ע"ס הם כשלהבת הגנוזה וטמונה בתוך הגחלת שאינו עדיין להב כלל ונקראת שלהבת ע"ש היכולת, היינו שיכולה להיות שלהבת בוערה, וזהו גנוזה שאינה מציאות עדיין כלל, ועוד קשורה מורה על אופן היחוד של השלהבת עם הגחלת שאינה מציאות לעצמה, שהרי לא יש עדיין שלהבת וא"כ הרי לא יש דבר לבד הגחלת וזהו"ע קשורה בגחלת שאין השלהבת מציאות בגילוי כ"א גנוזה וטמונה בגחלת ושאינה בבחי' מציאות לעצמה לבד הגחלת, והראב"ד בפירושו על ס"י והרמ"ק בפרדס שער עצמות וכלים⁴¹ מפרשים כשלהבת הקשורה בגחלת על השלהבת הגלוי' המתפשטת ע"ג הגחלת, ולפי"ז פי' קשורה אינה שגנוזה בהגחלת כ"א שקשורה ומתחברת עם הגחלת שהרי סיבתה היא השלהבת הגנוזה בהגחלת והשלהבת שבתוך הגחלת מתאחדת עם הגחלת א"כ השלהבת שע"ג הגחלת מתאחדת עם הגחלת, והגם שהיא במציאות שלהבת בגלוי, מ"מ ה"ה קשורה בהגחלת ובהשלהבת הגנוזה בה, אך אופן הקישור הוא שהשלהבת הגלוי' מתאחדת עם השלהבת הגנוזה שהיא מתאחדת עם הגחלת עצמה, דהגם דהשלהבת הגלוי' מתאחדת ג"כ עם הגחלת, וההתאחדות שלה היא מצד עצם הגחלת, דהגחלת נושא ומחייב את הגלוי', מ"מ הנה התאחדות הגנוזה עם הגחלת הוא ביתר שאת באין ערוך לגבי התאחדות הגלוי' עם הגחלת, והיתרון הוא בב' עניינים, הא' שסיבתה של הגנוזה היא הגחלת שהרי לא יש דבר קודם רק הגחלת, ובמילא התאחדותה הוא עם הגחלת, והב' שהיא אינה במציאות לעצמה, שהרי לא יש כאן להב, א"כ לא יש כאן מציאות לבד הגחלת. משא"כ הגלוי' הרי סיבתה היא הגנוזה והתאחדותה היא עם הגנוזה והיא מציאות שלהבת בגלוי, וא"כ מובן שהתאחדות הגלוי' בסיבתה אינו כמו התאחדות הגנוזה בסיבתה הגחלת עצמה, וזה מה שהגלוי' מתאחדת עם הגחלת כנ"ל ה"ז רק בדרך סיבה ראשונה וסיבה ראשונה הוא בבחי' הכדלה.

קיצור. יבאר הטעם מה שאלקות נדמה לאש שטבעו לעלות למעלה, ומקשה למה מדמה ע"ס לשלהבת, ויבאר ב' פירושים במשנה זו דע"ס בלי מה כו' הא' דקשורה היא גנוזה וטמונה, והב' דקשורה קאי על השלהבת הגלוי' שמתאחדת עם הגחלת, ויתרון ההתאחדות של הגנוזה על הגלוי'.

והנה הדוגמא מזה יוכן בע"ס הגנוזות וע"ס הגלויות, דע"ס הגנוזות הוא שהם גנוזות ונעלמות באוא"ס שאינו בבחי' מציאות נגלה, וסיבתן הוא האוא"ס,

39) פרק ג.

40) ח"א פ"ב.

41) פרק ה.

והיינו בחי' הרצה"ע שעלה ברצונו להאציל דע"ז נאצלו הע"ס ככה, ומאיר בהם האוא"ס בגילוי מאחר שזהו סיבתם, וה"ה מיוחדים בתכלית באוא"ס ב"ה שאינן בבחי' מציאות דבר, ומה שנת' בהמשל דהשלהבת הגנוזה אינה מציאות לבד הגחלת הכוונה בזה דהכל הוא בחי' רצון (וכנ"ל בענין רעותא) דבחי' חכ' שבכתר ובינה שבכתר אין זה בחי' חכ' ובינה ממש כ"א הרצון להתחכם הרצון להבין, וכן הרצון להתחסד⁴², והגם שהם רצונות פרטים, והראי' דבהרצון להתחכם הרי יש בזה ענין ההתחכמות בהעלם, ובהרצון להבין הרי יש בזה ענין ההבנה וההשגה בהעלם, מ"מ הכל הוא בחי' רצון דרצון בכלל הרי אין בו התחלקות, ועדיין אינו דבר בפ"ע מן הרצון הכללי, אמנם הע"ס הגלויות הרי שרשם הוא הע"ס הגנוזות שהן מקורי הספירות ובוהו הוא ההתאחדות שלהם וה"ה בבחי' מציאות אור וע"כ התאחדות הע"ס הגלויות בע"ס הגנוזות אינו כמו התאחדות ע"ס הגנוזות באוא"ס ב"ה. והענין הוא דהנה ידוע דהיחוד דאצי"ו הוא, דהוא לבדו הוא ואין זולתו, וכדאי' בס"ש"ב פל"ה בהג"ה דא"ס ב"ה הוא אחד האמת דהוא לבדו הוא ואין זולתו וזו היא מדרי' החכ', והנה פירוש ענין זולתו הוא שבלעדי העצמות לא יש מציאות, אבל עם העצמות יש מציאות, שזהו ההפרש בין אין ואפס⁴³, דאפס הוא שגם עם העצמות לא יש מציאות לבד העצמות, והיינו שלא יש מציאות לעצמו לבד העצמות, ואין הוא שבלעדי העצמות לא יש מציאות אבל עם העצמות יש מציאות, וז"ע האצי"ו שהוא הביטול ולא כמו הבריאה, דנבראים הוא שמציאותם הוא דוקא בלי הרגש מקורם, שהנברא מרגיש עצמו למציאות ואינו מרגיש כלל את מקורו, ואם ירגיש את מקורו יתבטל מציאותו, והיינו להיות כי מציאותו הוא היש, ולכן דוקא כשאינו מרגיש את מקורו אז הוא מציאותו, משא"כ אצי"ו הוא להיפך מזה דבהרגש מקורם הוא מציאותם, להיות דהמציאות של הנאצלים הו"ע הביטול, ולכן דוקא בהרגש מקורם הוא מציאותם, וכמו דגים שבים דכל חיותם הוא כשהם נבלעים במקור חיותם דהדוגמא מזה למעלה הוא איהו וחיהי⁴⁴, וכד אנת אסתלק מנייהו אשתארו כולהו שמהן כגופא בלא נשמתא⁴⁵, ורק בהרגש מקורם הוא מציאותם שהן בבחי' אין, והרי אין זה כמו יחוד הגנוזות בהגחלת שזהו שאינן בבחי' מציאות לעצמן, משא"כ הגלויות הוא רק שאינן מציאות בפ"ע, אבל מ"מ הן בבחי' מציאות לעצמן, וזהו והחכמה מאין תמצא מבחי' הכתר דעם היות שיש התכללות הספי"ב בכתר ה"ה לא בבחי' מציאות דבר, וחכמה דאצי"ו שהיא בבחי' מציאות ה"ו כמו יש מאין, ונת"ל בהמשל דהשלהבת הגלוי"ת מתאחדת עם הגחלת בזה שעצם הגחלת נושא את הגלוי"ת הענין הוא דתכלית הכוונה הם ע"ס הגלויות דוקא.

(42) בסה"מ עטרית הגיל הערה 1 מציין כאן לכיאורי הוהר שמות (לו, ג ואילך).

(43) ראה גם אהרית על סידור ע' שסד. סה"מ תרנ"ב ע' י. תרנ"ד ע' מ. הגהות כ"ק אדמור"ר נ"ע לדי"ה

פתח אליהו שבת"יא - תרנ"ח (ע' נה). סה"מ תרנ"ט ע' מז. תרס"ה ע' צו. המשך תעריב ח"א ע' תקסז. ועוד.

(44) תקריו בהקדמה (ג, ב).

(45) תקריו שם, פתח אליהו (יו, ב).

וזהו ועבודתם את הוי' אלקיכם, דהעבודה הוא צורך גבוה⁴⁶ להמשיך בהע"ס הגלויות שרש שרשם העצמי דעצמות א"ס ב"ה, ועבודה זו היא בכללות ישראל דוקא ע"י קביעות עתים לתורה ואז וברך את לחמך ואת מימך תושב"כ ותושבע"פ, והסרתי מחלה מקרבך שע"י המשכת העצמות הנה עי"ז יהי הסרת המחלה בדרך מלמעלמ"ט, דמחלה וד' אותיות בגימט' הטבע עם הכולל, דזה מה שאדם מתחשב עם הטבע (הנק' נאטור) זהו חולי, וכידוע בענין אשר קרן⁴⁷ דעמלק, ועי"ז העבודה הנה אז והסרתי מחלה מקרבך שיכיר את האמת דטבע עצמו הוא אלקות⁴⁸.

קיצור. יבאר ב' המדרי' דע"ס הגנוזות והגלויות, דח"כ שבכתר אין זה חו"ב עדיין כ"א רצון להתחכם ולהכין, ההפרש בין אין ואפס, היחוד דאצי' הוא, דהוא לבדו הוא ואין זולתו, ואינו בערך להיחוד של הגנוזות, וזהו"ע העבודה המשכת העצמות, ועי"ז והסרתי מחלה שיכיר את האמת דטבע עצמו הוא אלקות.

בס"ד, ש"פ תרומה, תרפ"ט

ועש⁴⁹ לי מקדש ושכנתי בתוכם⁵⁰, וארז⁵¹ לתוכו לא נאמר אלא בתוכם, דכאו"א מישראל הוא מכון לשבתו ית' כמ"ש⁵² ושכנתי בתוך בניי, ונקרא מקדש בעבור היותו משכן השם הקדוש (ראב"ע), והיינו דכאו"א מישראל בכל מקום ובכל עת ובכל זמן הוא מכון לשבתו ית'. דלכאורה יפלא הדבר איך יהי האדם למקדש לו ית' וכבר אמר שלמה כי האמנם ישב אלקים על הארץ הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך כו'⁵³ ואחר כ"ז הוא שוכן בתוך כאו"א שע"ז אומר ושכנתי בתוכם, אמנם יש

---

(46) ראה בהנסמך לעיל הערה 13.

(47) תצא כה, ית. תנחומא תצא ט. פרשיי עה"פ. – נתבאר בסה"מ תרמ"ז ע' פו. עטר"ת ע' רצד.

תרפי"א ע' קעב. תרפי"ה ע' רח. תשי"ט ע' 65 (השני). ובכ"מ.

(48) ראה ד"ה שובה ישראל תר"ץ. קונטרס טבע ולמעלה מן הטבע – משיחת אחש"פ תרצ"ג.

(49) ראה לעיל הערה 1.

(50) תרומה כה, ח.

(51) כ"ה (ארז"ל בתוכו לא נאמר כו') בלקו"ת ר"פ נשא (כ, סע"ב). ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער

האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ (שמעתי לומדי"ם). שליה סט, א, רא, א. שכה, ב. שכו, ב.

וראה לקריש חלק כו (ע' 173 הערה 45): וגם זה נכלל בל', רז"ל, ובפרט שדברי השליה הובאו בכמה מקומות לפס"ד (והמגי"א מתחיל חבורו בדברי השליה) ועפמ"ש אדה"ו (הל' תי"ת פ"ב ס"א) דבריו בתוקף דדבר משנה.

(52) תצוה כט, מה. מלכ"ם א, יג.

(53) מלכ"ם א, ח. כז. ראה גם סה"מ תרמ"ג ע' פו. ובכ"מ.

תנאי בדבר, והתנאי הוא כאשר ועשו לי מקדש דאז דוקא ושכנתי בתוכם, וצ"ל מהו ועשו לי מקדש דלכאורה תיבת לי הוא מיותר והוא דבר המובן מאלי, והי' מספיק שיאמר ועשו מקדש כו' ומהו הדיוק לי מקדש. ולהבין כי' גם להבין מ"ש⁵⁴ ואתה קדוש יושב תהלות ישראל, דקדוש הוא מובדל, יושב מורה על ענין ההתיישבות, והוא דבר והיפוכו דהרי ההבדלה הוא מה שאינו בא בהתיישבות ואם הוא בהתיישבות הרי אינו מובדל. ילה"ת⁵⁶ הא דמצינו שני מאמרים במעלת ערך התורה הסותרים זא"ז, דהנה אי' בזהר⁵⁷ אורייתא וקוב"ה כולא חד, דאורייתא הוא בחי' חכ' וכמאמר⁹ אורייתא מחכ' נפקת, וקוב"ה עצמות אוא"ס וכולא חד וכמ"ש⁸ הוי' בחכ' דאיהו וחיוהי חד⁴⁴, דאיהו הוא בחי' עצמות וחיוהי בחי' חכ' וכמ"ש⁵⁹ והחכ' תחי', הנה איהו וחיוהי הוא חד, היינו דאורייתא וקוב"ה כולא חד, ולפעמים כתיב⁶⁰ עוטה אור כשלמה כו' וקאי על התורה דתורה נק' שלמה שהו"ע הלבוש, דלבוש הרי אינו בערך הלוש וההתאחדות שלו אינו התאחדות אמיתי ולא מיבעי בלבוש הגשמי שהוא אינו בערך הלוש ונבדל ממנו וכמ"ש⁶¹ כלבוש תחליפם ויחלופו, אלא אפילו לבושי הנפש אינם אלא לבוש בלבד, וא"כ כשאומר עוטה אור כשלמה הרי שהתורה היא בחי' לבוש לבד לגבי אוא"ס ב"ה. וכן מובן מהא דאי' בזהר⁶² תלת קשרין⁶³ מתקשראן דא בדא ישראל מתקשראן באורייתא ואורייתא כקוב"ה, הרי שהתורה עם האוא"ס ב"ה הוא בבחי' התקשרות, דכל התקשרות מורה על התאחדותן של שני ענינים שהם רחוקים זה מזה, דשנים שאינם רחוקים זה מזה ומתאחדים הנה התאחדותם נק' דביקות כדביקות עצם בעצם, אבל שני ענינים שהם רחוקים זמ"ז ומתאחדים הנה התאחדותם נק' התקשרות⁶⁴, וא"כ שני המאמרים במעלת ערך התורה

(54) תהלים כב, ד.

(55) ראה תניא פמ"ז (סו, א.) ובכ"מ.

(56) ראה גם מאמרי אדה"ו, הגהות הצי"צ ואוה"ת הנ"ל בהערה 1.

(57) כ"ה (בשם הוה"ר) בתניא פ"ד ורפכ"ג. וראה זהר ח"א כד, א. ח"ב ס, א. תקו"ז ח"ו בתחלתו.

לקי"ת נצבים מו, א. ועוד.

(58) תריא יתרו ע"א, א. לקי"ת שה"ש לט, ג. קיצורים והערות לתניא ע' קה. ד"ה להבין ההפרש בין

תורה למצות תרלי"ג. סה"מ תרני"ג ע' רכח. תשי"ח ע' 161. ועוד.

(59) קהלת ז, יב (שם: החכמה).

(60) תהלים קד, ב.

(61) שם קב, כו.

(62) ח"ג עג, א.

(63) תלת קשרין — וצי"ע דבזהר פ' אחרי דעי"ג ע"א לא נאמר הלשון תלת קשרין כי אם תלת דרגין

אינון דמתקשרין כו'. אמנם בודאי נמצא באיזה מקום בזהר או בחי' בלי תלת קשרין. וכפי הנראה כ"ק רבינו

אדמור"ר [הוקן] וצוללהיה נ"ע אמר בכל פעם בלי תלת קשרין כו' שכן נזכר ה"ל בכל הדרושים. — סה"מ תרני"ז ע' כח כשוה"ג. הועתק ב"מפתח ענינים" למאמרי אדמור"ר (מהורש"ב) נ"ע ערך תלת קשרין (ספר

המפתחות — קה"ת, תשכ"ו — ע' 470).

ובהערת כ"ק אדמור"ר שליט"א ב"מפתח ענינים" שם: באגה"ק חסדי ה' — מהדי"ק — פוטו — גכת"ק —

אדה"ו ה"ל ג' דרגין. [השוה אגרות קודש אדמור"ר הוקן (קה"ת, תשי"מ. תשמ"ח. תשמ"ח) סימן מ' ע' צט].

(64) ראה המשך תעריב ח"א פקע"ה. פקע"ט. וראה — באופן אחר — ד"ה פתח ר"ש תש"ד פ"ב

ואילך (סה"מ מלוקס ח"ג ע' קנב ואילך).

סותרים⁶⁵ דלפי המאמר אורייתא וקוב"ה כולא חד בהתאחדות גמורה ומאומרו עוטה אור כשלמה הרי התורה היא בחי' לבוש לבד אל האוא"ס ב"ה.

קיצור. יקשה איך האדם יכול להיות מכון לשבתו ית' בכל עת ובכל מקום, ויקשה ב' המאמרים הנאמרים במעלת ערך התורה, אורייתא וקוב"ה כולא חד, שמתאחד ממש, וכת' עוטה אור כשלמה שהוא רק לבוש, הסותרים זא"ז. וההפרש שבין דביקות והתקשרות.

אך⁶⁶ הענין הוא דהנה אי' בס"י²⁷ ע"ס בלי מה כשלהבת הקשורה בגחלת, דישנה השלהבת הגלוי' והוא הלהב הנראה ונגלה במציאות ממש וגם יש בו גוויני שונים ומתפשט ע"ג הגחלת, וישנו מה שבתוך הגחלת, והוא אינו להב במציאות ואין בו גוויני כלל, ומה שנקרא שלהבת הוא רק ע"ש היכולת בלבד, דלהיות שיש ביכולתו להיות להבת שלהבת בוערת אשר ע"כ עם היות דאינו שלהבת בגלוי ואינו מציאות לעצמו כלל אבל מאחר שביכולתו להיות שלהבת בוערת ע"כ נק' בשם שלהבת רק שהיא שלהבת שבתוך הגחלת. דב' ענינים אלו השלהבת הגלוי' הוא משל לע"ס הגלויות שהם ע"ס ומתחלקים בחב"ד חג"ת כו' ומה שבתוך הגחלת עם היות שאינה שלהבת במציאות אבל מ"מ במציאות דאש עכ"פ ואינה העדר המציאות לגמרי, והגם דאינה מציאות לבד הגחלת, והוא האש שבגחלת עצמה, והיינו דהגחלת עצמה הוא באש, ואין בין האש והגחלת והאש הפסק כלל מ"מ הוא בציור דאש, היינו דבזה הוא ההתחדשות בהאש שבגחלת על הגחלת שהיא עצמה בציור דאש, שהרמו מזה למעלה הוא על ע"ס הגנוזות בכתר שאינו במציאות כמו מציאות הגלויות לפי שהע"ס שבכתר הם רצון, חכ' שבכתר הרצון להתחכם, בינה שבכתר הרצון להשיג, חסד שבכתר הרצון להתחסד שהם בבחי' רצון עדיין, והגם שהם רצונות פרטים ובהרצון להתחכם הרי יש בו ענין ההתחכמות בעולם ובהרצון להשיג הרי יש בו ענין ההשגות כו', מ"מ הרי הכל הוא לא בבחי' מציאות עדיין, ואחכ"ז עם היות שאינו בבחי' מציאות ממש אבל מ"מ הרי יש בו בחי' ציור ואינו בבחי' פשיטות לגמרי. דהיוצא מזה הוא דבמשל השלהבת הקשורה בגחלת הוא, דמהשלהבת הגלוי' שהיא במציאות להב ובגוויני אור והיא בעצמה באה מצד עצם הגחלת, דהרי עצם הגחלת (ורק שהוא ע"י האש שבגחלת) נושא את השלהבת, דהרמו מזה בע"ס הגלויות שהן במציאות ספירות ויש בהם גוויני האור חב"ד חג"ת כו' והם תכלית הכוונה של המאציל העליון ב"ה בדוגמת דבר שהגחלת עצמה נושא את השלהבת הגלוי' דכן הוא בע"ס הגלויות שהם משלימים הכוונה העליונה כו' דבאמת הרי איהו וגרמוהי חד כמו איהו וחיוהי חד היינו שהם בבחי' יחוד גמור ומה שהם ספירות במציאות הוא רק להשלים הכוונה עליונה כו'.

65 ראה גם המשך תעריב שם (פקע"ט). ושם הביאור הוא באופן אחר.

66 ככל הבא לקמן בסעיף זה – בארוכה מאמר שלפניו.

קיצור. יבאר המשנה דע"ס כשלהבת הקשורה בגחלת הא' השלהבת הגלוי' משל לע"ס דאצ"י, ומה שבתוך הגחלת נק' שלהבת הוא רק ע"ש היכולת ומשל לע"ס הגנוזות וכדוגמת השלהבת הגלוי' שבאה מהגחלת עצמה כן הע"ס דאצ"י שהם הגלויות משלימים הכוונה העליונה.

והנה המובן מהמשל דשלהבת שבתוך הגחלת הוא שאינה במציאות שלהבת ואינו מציאות לעצמה מלבד הגחלת אבל עם זה שאינה בפשיטות לגמרי שהרמז מזה הוא בע"ס הגנוזות שהם ספ"י שבכתר שאינם בכח"י מציאות ממש עדיין שהרי הם רצון ואינם מציאות לעצמן כלל אבל אינם בכח"י פשיטות עדיין, ונק' גנוזות לפי שהם מכוסים ונעלמים בכלתי מציאות גלוי' עדיין, דאין זה אמיתת הענין דע"ס הגנוזות. ויובן זה בעומק יותר⁶⁷ מהמשל דצור החלמיש שמוציאין ממנו אש, והוא ע"י ההכאה דכאשר מכין את הצור ככח בדבר קשה כמו אבן או ברזל יוצא אש, דהאש הזה הרי אינו נמצא בהאבן כלל, ורק מה שיש בו כח החום, אבל אש אין בו כלל, וגם החום הנמצא בהאבן הרי אינו חום ממש כ"א חום רוחני, וע"י ההכאה שמכין בכח בהאבן או מתערור החום ויוצא האש, אבל האש הזה טרם התהוותו אינו במציאות כלל, ולכן המים והאש אינם פועלים שום שינוי והתפעלות בהאבן של צור החלמיש. ואינו דומה לגחלת, דגחלת הגם שיש בו שלהבת בגלוי להב גדול ואש גנוז וטמון בתוכו ומ"מ ה"ה מתפעל ומשתנה בהשינוי דאש ומים, דכאשר לוקחים את הגחלת עם השלהבת הבורעת ונותנים אותם בתוך המים הנה לא מבעי דהשלהבת תכבה אלא אף גם האש שגנוז וטמון בתוך הגחלת שהוא נעלה הרבה יותר מהשלהבת הגלוי', הנה האש הזה הוא ג"כ נכבה ע"י המים, וכן מתפעלים מן האש, דכאשר ישימו את הגחלת עם השלהבת והאש שבתוכה באבוקה גדולה הנה או תתגדל הלהב וגם האש הפנימי מתפעל והוא זה מה שאנו רואין ניצוצי אש ניתזין דזהו התגלות האש הפנימי, הרי שהגחלת מתפעלת ממקרי המים והאש. משא"כ האש שבצור החלמיש אינו מתפעל ממקרי המים והאש, וכאשר יהי' האבן שרוי במים כמה שנים הנה ע"י הכאה יוציא ממנו אש, וכן אם יהי' כמה זמן בתוך כבשן לא יוצא האש מעצמו (דזה ודאי שהאש המתגלה ע"י ההכאה מהצור החלמיש הנה גם הוא מתפעל ממקרי המים והאש, אבל באמת הנה האש הזה הוא אש הגלוי, ואינו מה שבאבן, והוא רק מאמת את האמת הגמור שהאש שבצור אינו במציאות זו דמציאות אש הגלוי', דהענין בזה הוא דיש ב' בחי' העלם⁶⁸, העלם שישנו במציאות כמו האש שבגחלת דבהעלמו ה"ה במציאות, והב' הוא העלם שאינו במציאות וכמו האש בצור החלמיש דגם בהעלמו אינו במציאות אש כלל.

קיצור. יבאר דמהמשל מה שבתוך הגחלת מובן בע"ס הגנוזות שבכתר שאינה במציאות גלוי', אבל גם אינם בלתי המציאות לגמרי, ויובן יותר מהאש

67) הבנא לקמן – ראה גם סהמיצ' להציצ' מצות הלל (קמח, ב ואילך). המשך תרס"ז ע' קפג. סה"מ

תרנ"ט ע' קפד ואילך.

68) ראה בארוכה המשך תרס"ז ע' פ ואילך. המשך ר"ה שנה זו (תרפ"ט) פרק מט (לעיל ע' 63). וש"נ.

שבצור החלמיש ויבאר ההבדל באופן ההתפעלות ממקרי האש והמים, העלם שישנו במציאות ושאינו במציאות.

והנה כמו"כ הוא גם בכחות הנפש, דהכחות העצמיים הנטועים ומושרשים בעצם הנפש שאינם עדיין כחות במציאות מעין המציאות דכחות הגלויים, וכמו הכח השכל ההיולי העצמי הנטוע ומושרש בעצם הנפש שאינו שכל כלל, ואינו גם מקור לשכל, ואינו דומה לכח המשכיל, דכח המשכיל הגם שאינו במציאות דשכל אבל מ"מ ה"ה בעצם ענין שכלי והוא מקור אל השכל, משא"כ הכח ההיולי העצמי דאינו שכל ולא מקור אל השכל, ואינו רק מה שנמצא ההמשכה נעלמת דכח השכל וג"ו הוא באופן שאינו מקור אליו אלא שנמצא ממנו, דהכחות ההיולים העצמיים הנטועים בהנפש ה"ה במדריגת פשיטות כמו הפשיטות דעצם הנפש, וכהכלל הידוע⁶⁹ דכל הכלול בהעצם ה"ה כמו העצם ולכן הנה השכל ההיולי העצמי הנטוע בהנפש ה"ה במדרי' פשיטות כפשיטות העצם, וכן הוא בכח החסד ההיולי העצמי הכלול בהנפש וכן בשאר הכחות הכלולים בעצם הנפש. דבזה יתרון של הכחות ההיולים על האש שבצור החלמיש, דהאש שבצור החלמיש בהעלמו אינו מציאות אבל הוא בא לגילוי באש במציאות, והכחות ההיולים העצמיים אינם באים במציאות כלל, וכל מציאותם הוא פשיטותם היינו שהם מופשטים מכל מציאות, וכל מציאותם אינו אלא מה שהם נמצאים כלולים בהפשיטות דעצם הנפש. והדוגמא מזה למעלה הוא במחה"ק דא"ק, דמח' זו היא על כל ההשתל' וכל הספירות וכולן נסקרים בסקירה אחת וכמ"ש⁷⁰ קורא הדורות מראש, דדורות המה בסדר זה אחר זה אב בן נכד ונין כל דור ודור בפרט וכמאמר⁷¹ צופה ומביט עד סוף כל הדורות כל אחד ואחד בפרט, אמנם אופן ההבטה הוא דכולן נסקרים בסקירה אחת⁷² דאצי' ועשי' שהם מובדלים זמ"ו ורחוקים בתכלית, הנה כמו שהן נמצאים במחה"ק דא"ק ה"ה בהשוואה גמורה דמזה גופא מובן שהן בבחי' בלתי מציאות כלל וזהו דעל חכ' שבא"ק נאמר אנת הוא חכים ולא בחכ' ידיעא⁷³, שהיא בחי' חכ' אבל אינה חכ' ידיעא, וכשם שצופה ומביט עד סוף כל הדורות כל דור ודור בדרך פרט ועי"ו דכולן נסקרים בסקירה תדא ה"ה בבחי' בלתי מציאות כלל הנה כמו"כ חכ' דא"ק הוא בחי' חכ' אבל אינה חכ' ידיעא, דחכ' דאצי' היא חכ' ידיעא לפי שהיא חכ' גלוי' והיא מקור לחכ' דבריאה, שמהאי טעמא הנה חכ' שבכתר הגם שהוא רק בחי' רצון בלבד ומי"מ להיותה בחי' העלם שישנה במציאות ה"ה חכמה ידיעא, אבל חכ' דא"ק הנה אנת הוא חכים ולא בחכ' ידיעא וכמ"ש בעי"ח⁷⁴ דא"ק הוא בחי' א"ס מפני הפשיטות שבא"ק, וזהו"ע ע"ס הגנוזות שהן בחי' פשיטות.

(69) ראה גם סה"מ תרס"ה ע' צט. רסח. תרע"ח ע' ק. עטר"ת ע' נ. תרח"ץ ס"ע צד. ועוד.

(70) ישע"י מא, ד. וראה ביאורי הזהר להצ"צ ח"א ע' רנט ואילך. סה"מ תרנ"ב ע' מ ואילך.

(71) ר"ה יח, א. תפלת מוסף דר"ה (סדר זכרונות).

(72) ר"ה שם.

(73) תקי"ו בהקדמה, פתח אליהו (יו, ב).

(74) ראה עץ חיים שער ג (שער סדר אצילות למהר"ח) פ"א.

קיצור. יבאר הדוגמא בכחות ההיולים העצמיים שהם במציאות פשוטה כפשיטת הנפש והדוגמא מזה הוא במחה"ק דא"ק שהגם שכוללת פרטים רבים אבל כולן נסקרים בסקירה אחת אצ"י ועשי' שוין, חכ' דאצ"י ושככתר נק' ידיעא, אבל חכ' דא"ק אתה הוא חכים ולא בחכ' ידיעא.

אמנם בעומק הענין דע"ס הגנוזות עם היות דפרצוף א"ק הוא פרצוף הראשון שהוא פרצוף כללי דכולל כללות ההשתלשלות וכל הספירות וכולן נסקרים בסקירה אחת בבלתי מציאות דמשו"ז הנה חכ' שבא"ק הגם שהיא בחי' חכ' ומ"מ אינה חכ' ידיעא כלל מפני הפשיטות שבא"ק שהוא בבחי' א"ס, ומ"מ הנה גם פרצוף א"ק הוא לאחר הצמצום וזה מה שנקרא א"ס הוא ע"ש ההשאלה בשם המושאל⁷⁵, כמו מי הים הנקראים מים שאין להם סוף⁷⁶, וטעם הדבר מה שמימי הים נקראים מים שאין להם סוף לפי שהים הוא בלי גבול אבל האמת הוא דהים הוא גבולי וא"כ מימי הים הם יש להם סוף רק שלגבי הגבול דעולם הים הוא בלי גבול ומשו"ז הנה מימי הים נקראים מים שאין להם סוף אבל באמת הרי יש להם סוף, וכן הוא בא"ק שנק' א"ס ע"ד ההשאלה שהוא א"ס לגבי השתל', וע"כ הרי בא"ק שייך ענין הספירות בבחי' התכללות עכ"פ בדוגמת דבר כמו הכחות ההיולים העצמיים הכלולים בהנפש, אשר באמת הוא דהנה גם בגילוי אור הקו הנמשך מן האוא"ס ב"ה יש ג"כ ספי' אלא שהספירות שבקו הם בבחי' מ"ה ובבחי' פשיטות, אבל מ"מ הרי יש ספירות ומכש"כ בפרצוף א"ק, ולכן הנה הע"ס הגנוזות בא"ק אם שהם בבחי' פשיטות כמו עד"מ הפשיטות של הכחות ההיולים העצמיים וגם בהעלמם הרי אינם במציאות כמו האש שבצור החלמיש, ומ"מ הרי אינם עדיין בבחי' לא מציאות כלל, אלא שבאוא"ס שלפני הצמצום שעלה ברצונו להאציל ולברוא כו' הנה בעליית הרצון הזה כבי' הרי שיער בעצמו בכח כל מה שעתידי להיות בפועל⁷⁷ הנה שם הוא בבחי' לא מציאות כלל. דענין הע"ס הגנוזות באוא"ס ב"ה שלפני הצמצום הוא כמו ע"ד ענין השמות דאינם גם בהעלמם⁷⁸, וכמו עד"מ שם האדם שאינו גם בהעלמם בהאדם ורק שנקרא בשם בלבד דע"י קריאה זו נעשה. דזהו ההפרש בין שם האדם להכחות שבנפש, דהכחות שבנפש אפילו בכחות ההיולים העצמיים הנטועים ומושרשים בעצם הנפש, דעם היותם שהם בבחי' פשיטות מ"מ ה"ה כחות, והיינו דכל כמה שלא יפשיטו אותם גם בהפשטה גמורה ה"ה כחות עכ"פ ויש כח השכל ההיולי העצמי ויש כח החסד ההיולי העצמי דזה גופא הוראה על מציאות פשיטותם שאינו כפשיטות עצם הנפש ממש, משא"כ שם

(75) ראה גם המשך תרס"ז ס"ע קסא.

(76) יבמות קכא, א.

(77) ראה עץ חיים שער עיגולים ויורר בתחלתו. מקדש מלך לוחיא טו, א. שער היחוד לאדמרי

האמצעי פ"י ואילך. ספר המצות להצ"צ מצות האמנת אלקות ספ"א. ובכ"מ.

(78) בכל הבא לקמן - ראה תרי"א בהוספות קג, ג (ועם הגהות - אודית ויחי תכו, ב ואילך). מאמרי

אדה"ז תקס"ג ח"א ע' עח ואילך. אודית על מארזיל וענינים ע' רעז ואילך. המשך תרס"ז ע' קפד. סה"מ

תרנ"ז ס"ע קצא ואילך. תרנ"ט ע' קפ"ו ואילך. תרס"ח ע' רב. תרפ"ד ע' טו ואילך. תשי"ט ע' 19 (הא') ואילך.

ועוד.

האדם דאינו במציאות כלל, וכשם שבענין השבחים הנה על ידם מתהווה הכח וכמו ע"ד"מ כאשר משבחים את האדם בשם חכם הרי נעשה חכם גם כשלא הי' חכם גם במקור החכ' שלו והיינו דע"י שנח זה נעשה חכם הנה כמו"כ הדוגמא למעלה באוא"ס שלפני הצמצום שאין אפילו מקור לחכמה, אלא שישנו מקום שכאשר יקראוהו בשם חכם יהי' מקור לחכמה, וזהו ע"ס הגנוזות שאינן בבחי' מציאות כלל, וכמאמר הידוע⁷⁹ אין מציאות לגנוזות.

קיצור. יבאר דפרצוף א"ק הוא אחר הצמצום ויש בו ספי' בהתכללות, גם אפי' בגילוי אור הקו הרי יש בו ספי', אבל באוא"ס שלפה"צ שם הע"ס הוא ע"ד השמות, דענין השם הוא בהעלם יותר גם מכח ההיולי העצמי דעכ"פ הוא כת.

והנה בזה יובן שני הענינים שבחכ', דחכ' היא גילוי ההעלם וחכ' הוא יש מאין, והיינו דחכ' דאצי' לגבי חכ' שבכתר הוא בבחי' גילוי ההעלם דחכ' שבכתר הגם שהיא בבחי' רצון בלבד ומ"מ ה"ה העלם שישנו במציאות ולכן חכ' דאצי' לגבי חכ' שבכתר הוא בבחי' גילוי ההעלם, אמנם גילוי ההעלם דחכ' דאצי' לגבי חכ' שבכתר אינו בדומה כלל לגילוי ההעלם דהשתל' עו"ע, דבעו"ע הרי מה שמתגלה הוא ממש מה שהי' תחלה בהעלם אלא שהי' בדקות יותר משאי"כ בגילוי ההעלם דחכ' דאצי' מחכ' שבכתר הנה זה מה שכלול בעצמותו הרי אינו בדומה כלל למה שבא בבחי' גילוי כבי' חוץ לעצמותו והם בריחוק זמ"ז ומ"מ שייך לומר בזה גילוי ההעלם, וזהו דאצי' הוא גילוי כח הכמות והחתום שבאוא"ס ב"ה, אבל חכ' דאצי' לגבי חכ' שבא"ק ומכש"כ לגבי אוא"ס שלפה"צ הנה ע"ז נאמר והחכ' מאין תמצא שהוא כמו ע"ד יש מאין, דבעומק נקודת הענין דוהחכ' מאין תמצא, הנה פירוש אין הוא האין האמיתי דא"ס ב"ה, דבאוא"ס שלפני הצמצום הנה הע"ס הגנוזות הוא רק בבחי' עלות הרצון וכנ"ל דכאשר עלה ברצונו ית' להאציל ולכרוא הנה שיער בעצמו בכח כל מה שעתידי להיות בפועל הרי דע"ס הגנוזות בהאוא"ס שלפני הצמצום הוא רק בבחי' עלות הרצון בלבד, אבל קודם עלות הרצון ומכש"כ בעצמות אוא"ס ב"ה אינו שייך ענין ספי' לפי שהוא למעלה מגדר ספירות, וזהו האין האמיתי דא"ס ב"ה מה שהוא למעלה מבחי' ספירות, ולכן הנה והחכ' מאין תמצא שהחכ' דאצי' מאין האמיתי דא"ס ב"ה הוא ע"ד יש מאין. ונמצא דכללות הענין הוא דלגבי גילוי אור הקו הנמשך מהאוא"ס ב"ה להאיר את העולמות ומאיר בחכ' וכמ"ש⁸⁰ הוי' קנני ראשית דרכי, וכן לגבי כללות האור הנמשך מאוא"ס השייך אל העולמות הנה לגבי מדריגות אלו בחי' חכ' דאצי' הוא בבחי' גילוי ההעלם, אבל לגבי עצמות אוא"ס ב"ה הוא ע"ד יש מאין. דבזה יובן ג"כ שני המאמרים הסותרים במעלת ערך התורה דזה שאי' בזה אורייתא

79) סה"מ תרנ"ט שבהערה הקודמת. המשך תעריב חיב ע' תחסקט. ועוד. וראה אוה"ת שה"ש ח"ג ע' תחסקט. אוה"ת על מארזיל וענינים (ע' רפא). סה"מ תרנ"ז שבהערה הקודמת. ועד"ז בשאר המקומות שציינו בהערה הקודמת.

80) משלי ח, כב.

וקוב"ה כולא חד הוא לגבי גילוי אור הקו, דהקו ה"ה בכח"י דביקות במקורו ומעין מקורו ונק' קוב"ה, ובזה הנה התורה בכח"י התאחדות ממש דכולא חד, אבל לגבי בח"י עצמות אוא"ס ב"ה שלפני הצמצום הנה כתיב עוטה אור כשלמה שהוא בח"י לבוש בלבד וכמ"ש⁸¹ כאשר יאמר משל הקדמוני שהתורה היא בח"י משל לא"ס קדמונו של עולם, דמשל הוא רק כמו לבוש בלבד.

קיצור. יבאר דחכ' דאצי' הוא גילוי ההעלם לגבי חכ' שבכתר, אלא שאינו כמו בהשתל', אבל לגבי א"ק והקו וכש"כ לגבי לפה"צ הוא ע"ד יש מאין תמצא, מהאין האמיתי דא"ס, וזהו דאורייתא וקוב"ה כולא חד היינו לגבי אור הקו, אבל לגבי לפה"צ הוא כשלמה בח"י לבוש בלבד.

וזהו דכתיב ועבדתם את הוי' אלקיכם, דהוי' אלקיכם הוא חו"ב וצריכים עבודה להמשיך בח"י עצמות אוא"ס ב"ה בחו"ב, דלהיות והחכ' מאין תמצא, דחכ' דאצי' לגבי האוא"ס ב"ה הוא כמו יש מאין לכן צריכים עבודה להמשיך בח"י עצמות אוא"ס ב"ה בחו"ב. ואמר ועבדתם ל' עבודה, דהמשכה זו היא ע"י עבודה דוקא שהו"ע התפלה שנק' עבודה וכמ"ש⁸² ולעבדו בכל לבבכם ואמרז"ל⁸³ איזה היא עבודה שבלב הוי אומר זו תפלה דהנה אי' בע"ח⁸⁴ דיחוד ארי' ממשיכים ע"י מס"נ ויחוד זוי"נ ממשיכים ע"י תומ"צ וידוע הטעם בזה דהנה יחוד זוי"נ הוא להמשיך מה שכבר נמשך בהשתל' ובמקור ההשתל' וזה ממשיכים ע"י העבודה בתומ"צ דהשתל' ומקור ההשתל' עד רום המעלות הוא פרוץ א"ק וגילוי אור הקו דבמדריגות אלו הרי התורה היא בבחי' התאחדות ממש וכנ"ל בענין אורייתא וקוב"ה כולא חד, אבל יחוד אוא"ס הוא להמשיך אור חדש מעצמות אוא"ס ב"ה הנה זהו ע"י העבודה במס"נ שהו"ע למסור נפשו באחד, והוא המשכה דתפלה. דהנה כללות ענין התפלה הוא התלהבות והתפעלות הנפש בבחי' רצוא לאוא"ס ב"ה דזהו"ע התפלה לזו ממקומו ולצאת מעניניו ולהיות בבחי' רצוא לאוא"ס, ווארום דער ענין התפלה איז דאָך אַז ער זאָהל זעך רירן פון זיין אָרט און אַרויסגיין פון אַלע זיינע ענינים און זאָל זעך ציען צוא אוא"ס, ולכן ענין התפלה הוא כוונה דוקא דאם כיון לבו הוא תפלה ואם לא כיון לבו אינו ענין תפלה כלל, וכל עניני התפלה הם עניני ההתבוננות בפסוד"ז ברוך שאמר והיה העולם דבאמירה אחת נבראו כל העולמות⁸⁵ וכזהו אי"ס⁸⁶ במחשבה אחת נבראו

81) שמואל"א כד, יד. וראה רש"י משפטים כא, יג. רש"י מכות י, ב. תוי"א מג"א צח, ב. לקרית ויקרא ד, סע"ג. אוה"ת ורא"י ע' קנב. ועוד.

82) עקב יא, יג.

83) ספרי עה"פ. תענית ב, סע"א.

84) כן הוא גם [בשם העץ חיים] בלקרית אמור לג, ג. ובכ"מ. ובדרך מצותיך מצות קידוש השם [לג, ב]

נסמן לפני עץ חיים שער נפא פ"ד ה' ו'. וראה גם ע"ח שט"ל דרוש י' יא. לקרית נשא כב, א. תוי"א מקץ לה, ד. לקרית אמור לב, ד. ובכ"מ. — הערת כ"ק אדמיר' שליט"א בסה"מ תשי"ג (הגיל הערה 1) ע' 168.

85) ראה לעיל ע' 109, ובהנשטן שם בהערה 29. ועוד.

86) ראה וזה ח"ב כ, א. שם רעו, ב (בתוספות). וראה סה"מ תרצ"ז ע' 217 הערה 33.

העולמות, ברוך אומר ועושה דלמעלה הנה אמירה היא מעשה וכמאמר⁸⁷ דיבורו של הקב"ה חשוב מעשה, ברוך גוזר ומקיים דמה שר"ל שוכרים מלמעלה (בענין הביטויים ר"ל) הוא בשביל לקיים, אהללה הוי' בחיי אזמרה לאלקי בעודי⁸⁸ איך לויב דעם אויבערשטן ב"ה מיטן גאנצן לעבן, שבא מההתבוננות דאל תבטחו בנדיבים כו'⁸⁹ דגם מי שרוצים לבטח בו הוא עצמו צריך לרחמים רבים כי בן אדם אין לו תשועה⁹⁰ מצ"ע וח"ו כאשר תצא רוחו⁹¹ הנה ברגע ההיא ישוב לאדמתו וביום ההוא אבדו כל עשתונותיו⁹² וכל בנינו הרי אין בהם ממש, ורק אשרי האיש כו' בעזרו⁹³, דהאיש אשר הקב"ה עוזר לו שמכיר את האמת להיות כל תקותו הוא על הוי' אלקיו, ואח"כ ההתבוננות בברכת ק"ש בשיר המלאכים אופנים וחיות"ק עד שבק"ש הוא בא להמס"ג דאחד שהו"ע שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד⁹⁴ דזהו כל ענין התפלה לבוא בהתלהבות הנפש ברצוא לאו"ס ב"ה.

קיצור. יבאר דהמשכת יחוד זוי"ג הוא ע"י תומ"צ, אבל המשכת העצמות בחו"ב הוא ע"י התפלה דוקא שנקראת עבודה שבלב במס"ג שבאחד ע"י הקדמת ההתבוננות בפסוד"ז אהללה הוי' בחיי כו' אשרי שאל יעקב בעזרו, וההתבוננות בברכת ק"ש.

והנה עיקר הרצוא הוא מצד עצם הנשמה שעו"ג על תפלה והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה⁹⁵ דכשם שהסולם מחבר הרצפה עם הגג הנה כמו"כ התפלה היא סולם⁹⁶ ההתקשרות ומוצב ארצה הוא בהנשמה המלובשת בגוף שהיא העבודה שע"פ טו"ד וכמ"ש⁹⁷ לאהבה את ה"א כי הוא חייך וכשם שהאדם אוהב חיי נפשו ומשו"ז ה"ה עוסק במו"מ גם בטרחא יתרה דהעיקר הוא הרווח שיהי' לו במה להחיות נפשו וכאשר מתבונן דעיקר החיות הוא אלקות ה"ה אוהב את הוי', אמנם אהבה זו היא מוגבלת לפי אופן השגתו באלקות ולפ"ע ההרגש שנרגש הענין בנפשו, ובכללות הנה ההשגה וההתבוננות באלקות שאפשר לבוא בהשגה הוא רק האור וחיות האלקי שבא בהתלבשות בעולמות, דבהשגתו ובהתבוננות שלו הרי נרגש אצלו העילוי והיוקר דאלקות שע"ז נעשה קירוב ודביקות נפשו באלקות דכ"ז הוא

87 ראה ב"ר פמיד, כב. פרשיי לך טו, יח.

88 תהלים קמו, ב.

89 שם, ג.

90 שם, ד.

91 שם, ה (ושם ליתא תיבת: האיש. וראה לקמן בהקיצור).

92 ואתחנן ו, ד.

93 ויצא כת, יב.

94 זהר ח"א רטו, ב. שו, ב. תקויז תמ"ה (פג, א). וראה סה"מ תרנ"ה ע' רכב ואילך. תשי"ח ע' 80

ואילך.

95 וילך ל, כ (בדילוג לשון. וראה אגה"ת פ"ט [צח, ב]). – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תשי"ג

(הגיל הערה 1) ע' 168.

לפ"ע השגתו ולפ"ע הרגש היוקר והעילוי דאלקות, אבל בהרצוא דעצם הנשמה הוא בבחי' יציאה מגדר כלים ומגדר הגבלה לגמרי שהוא למעלה מן השכל, דשכל הרי אינו מחייב היציאה מגדר הגבלה א"כ הרי יציאה זו היא באמת למעלה מטו"ד ואינה אלא מצד הרצון הטבעי שיש בנשמה דנשמה הרי יש לה בטבע רצון חזק להיות בבחי' רצוא לאוא"ס והו"ע המס"נ שהו"ע ביטול כל הרצונות, לא מבעי רצונות גשמיים אלא גם רצונות רוחניים וכמ"ש⁹⁶ מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ, כ"א חפצו ורצונו הוא להכלל באוא"ס ב"ה דזה יתרון התפלה על התורה, דתורה אינו ענין של מס"נ ומה שיש הענין דמס"נ בעסק התורה הוא רק בזה דכאשר יש ר"ל מונעים ומעכבים מלהתעסק בתורה, אז עומדים במס"נ נגד כל המונעים ומעכבים ולומדים תורה במס"נ, אבל עסק התורה עצמה אינה העבודה דמס"נ אדרבא כל ענין התורה הוא הידיעה והשגה דתורה דזה בשכל דוקא, אבל תפלה עבודתה במס"נ ולזאת הנה ע"י תופס את העצמות כביכול. וזהו ועבדתם את הוי' אלקיכם דלהמשיך בחי' יחוד אר"א שהוא המשכת גילוי אור חדש מעצמות אוא"ס ב"ה הוא ע"י העבודה דתפלה במס"נ בהתגלות הרצוא דעצם הנשמה, וזהו וראשו מגיע השמימה דכל עיקר ענין התפלה הוא גילוי המקיפים שבנפש דע"י ממשיכים המשכה חדשה בבחי' גילוי אור חדש מפנימיות ועצמיות א"ס ב"ה.

קיצור. יבאר דעיקר הרצוא הוא מצד עצם הנשמה, תפלה הוא סולם ההתקשרות המאחד את האדם עם הא"ס ב"ה, וזהו מוצב ארצה בההארה המלוכשת בגוף, וראשו מגיע השמימה הגילוי דמקיפים שבנפש הבא ע"י מס"נ דתפלה.

והנה בכדי לבוא לידי התגלות עצם הנשמה הוא בב' אופנים, הא' הוא בסדר והדרגה דהקדמת העבודה שע"פ טו"ד, דבכדי לבוא לידי מעלה ומדרי' שלמעלה מטו"ד צ"ל תחלה העבודה שע"פ טו"ד, דא"א לבוא תחלה למעלה מטו"ד אם לא יהי' תחלה העבודה דטו"ד דכך הוא סדר העבודה דע"י השגה באים למדרי' דלמעלה מן ההשגה, וזהו דכתיב נשמת שדי תבינם דנשמה הוא השגה ואלקות הוא למעלה מן השגה ונק' הנשמה נשמת שדי לפי שע"י הקדמת השגה באים להבחינה ומדרי' שלמעלה מן השגה. וזהו"ע הבקשה שאנו מבקשים⁹⁷ ותן בלבנו בינה להבין, וידוע⁹⁸ דענין להבין הוא להבין דבר מתוך דבר, תוך דבר הוא ממכ"ע ודבר הוא סוכ"ע וענין ההשגה הוא להבין דבר מתוך דבר דוקא, דזה מה שמהשגה באים למעלה מהשגה הרי מובן בב' אופנים הן בהשגת החיוב והן בהשגת השלילה, דבהשגת החיוב הרי יודעים ומשיגים דמה שבא בהשגה הוא רק הארה לבד אבל עצם המושכל הוא למעלה מן השגה, ובהשגת השלילה הרי ידוע שהוא באוא"ס הבלתי מושג בהשגת החיוב כ"א בהשגת השלילה בלבד, וע"י השלילה הנה באים

96 תהלים עג, כה. וראה לעיל ע' 109 ובהערה 32.

97 בברכות ק"ש.

98 תריא בתחילתו (א, א).

לידי הכרה במקצת עכ"פ בהאוא"ס המופלא, דוה עצמו הוא בא ע"י השגת החיוב דלאחר שידוע ומשיג מה שביכולתו להשיג ה"ה משיג שבאוא"ס ב"ה אי אפשר להשיגו בהשגות חיובית כאלו אלא בדרכי השלילה אשר עי"ז הרי יש לו הכרה במקצת עכ"פ בהאוא"ס המופלא⁹⁹ והיינו דע"י הקדמת ההשגה באים ללמעלה מן השגה, ועוד דידוע להתגלות עצם הנשמה הנה זה נותנים מלמעלה וכמ"ש¹⁰⁰ ואתנם לו מורא וייראני והיינו דע"י וייראני תחלה הנה עי"ז הוא ואתנם לו מורא, וכן גילוי האהבה העליונה הוא ע"י גילוי האהבה שלמטה, והיינו דע"י אמיתת העבודה בטו"ד נותנים מלמעלה העבודה שלמעלה מטו"ד, דכ"ז הוא בנשמות הגבוהות דעבודתם באהוי"ר שע"פ טו"ד היא אמיתית והשגתם באלקות היא השגה גמורה, הנה יש להם גם ידיעת השלילה וההכרה וההפלאה דאוא"ס המופלא, וכד"כ העבודה דזמן הבית דאז ה' הגילוי של כל הכחות דראי' שמיעה וכו' והיינו דכל מה שאפשר להיות מושג באוא"ס ב"ה השיגו הכל בהשגה גמורה, ועבודתם היתה עבודה אמיתית.

קיצור. יבאר דבכדי לבוא לידי התגלות עצם הנשמה, אופן הא' הוא בעבודה דסדר והדרגה דמהשגה באים לידי למעלה מהשגה, דמתוך דבר ממכ"ע באים לדבר בחי' סוכ"ע, הן בהשגת החיוב והן בהשגת השלילה, וכ"ז הוא בנשמות הגבוהות וע"ד העבודה דבזה"כ.

אמנם בזמה"ג ובנשמות הנמוכות דעבודתם באהוי"ר אינה עבודה אמיתית וכ"כ שהשגתם באלקות אינו השגה גמורה הרי אינם בערך כלל שיהי' בהם הענין דידיעת השלילה והכרת ההפלאה דאוא"ס ושיהי' בהם התגלות עצם הנשמה ברצוא לאוא"ס ב"ה בסדר והדרגה, ולזאת הנה עבודתם הוא באופן הב' שהוא בדרך או"ח וכמ"ש¹⁰¹ ויצעקו אל הוי' בצר להם מתוך ההעלמות וההסתרים כשמתבונן בגודל עוצם ריחוקו מאוא"ס ב"ה שהוא מרוחק כ"כ דגם כשמתעורר באהוי"ר הרי אינה אמיתית כלל, ובפרט בהעדר העבודה לגמרי, מכאן מודעה רבא ותוכחת מגולה לאלו שראויים להתעסק בעבודה ומסכות שונות אינם עוסקים אשר מצד העדר העבודה נופלים בחומריות ונמשכים ר"ל אחרי התאוות ותענוגים גשמיים כו' וכשמתמרמר כנפשו ע"ז אז הנה בהצעקה שצועק מעומקא דליבא מתגלה עצם הנשמה ברצוא, דרצוא זה הוא לעצמות אוא"ס ב"ה, והגם שמצד עצם מהותו אינו בערך זה כלל, ואין לו כלל הרגש בענין דאי"ס הנה באמת זהו למעלה מטו"ד שיהי' רצוא לאלקות אף גם שאין לו שום הרגש בענין דאי"ס, וזה גופא מה שמצד עצם מהותו אינו שייך לזה הנה זהו אמיתית ההמשכה שלא בסדר והדרגה, דע"י מס"נ ממשיכים בחי' העצמות. וזהו העבודה שהיא לצורך גבוה היינו חר"ב שממשיכים מבחי' עצמות אוא"ס ב"ה. וזהו ואתה קדוש יושב תהלות ישראל דע"י תהלות ישראל שהו"ע העבודה דתפלה

99) וכמ"ש בלקי"ת בהבי' דאלה פקודי נ, ג ואילך]. - סה"מ עטרית הניל הערה 1.

100) מלאכי ג, ב.

101) תהלים קו, ו, שם, כח.

ממשיכים בחי' קדושת העצמות דואתה קדוש וזהו ושכנתי בתוכם בתוך כאו"א בעבודתו בתפלה שפועלת בעבודה בכל היום, וזהו התנאי ועשו לי מקדש, מקדש פירושו הייליג, לי מקדש מה שהוא מקודש לי, כלומר בא מיר הייליג. וזהו ועשו לי מקדש, כביכול הקב"ה אומר דלי מקדש הוא ועשו, דעבודה ועשי' בפועל הוא העיקר, דכל ענין העבודה בידיעה והשגה הוא בכדי שיהי' התעוררות הלב באהוי"ר, וההתעוררות דאהוי"ר הוא שיהי' העבודה בתו"מ במדות טובות ובקיום המצות בחיות פנימי, ועשי' הוא המקודש אצלי. ועוד ועשו לי מקדש דכל העשיות יהיו רק בזה שהם לי מקדש, כלומר מה שהוא עפ"י התורה דוקא, דיש בטבע בנ"א כמה ענינים בדרכי והנהגת בנ"א שהם דברי הרשות ואינם לא מצוה ולא ח"ו עבירה אבל הם ענינים כאלו שעפ"י הרגש הנהגת העולם הוא באופן אחר מכמו שהוא עפ"י ההרגש דהנהגה שע"פ התורה הנה זהו ועשו לי מקדש, דכל העשיות שהאדם עושה גם בעניני העולם שהם עניני הרשות יהי' הנהגתם רק באופן שהוא מוסכם עפ"י דרכי התורה דדרכי דרכי נועם¹⁰² ולא כמו שהוא עפ"י הקרירות דהנהגת העולם ואז הנה ושכנתי בתוכם דכאו"א מישראל הוא מכון לשכתי ית'.

קיצור. יבאר אופן הב' בדרך או"ח בהעבודה דתשובה בצעקה דמרירות על הריחוק שעיי"ז הוא ההמשכה בדרך דילוג. וזהו ואתה קדוש יושב כו' דעי' תהלות ישראל במס"נ ממשכיכם קדושת העצמות וזהו ועשו לי מקדש, שהמקודש ויקר למעלה הוא ועשו דוקא, בעשי' בפועל כחוקי התורה דוקא דאז ושכנתי בתוכם דכאו"א הוא מכון לשכתי ית' בכל עת ובכל מקום.

---

(102) משלי ג, יז.

בס"ד, ש"פ תשא, חרפ"ט

ויעבור ד' על פניו ויקרא הוי' הוי' אל רחום, וצ"ל מהו על פניו דמשמע דעי"ז זה דויעבור ד' על פניו דוקא הוא ויקרא הוי' הוי' דלכאורה לאחר שהי' גילוי י"ג מדות הרחמים מאי נפ"מ באיזה אופן הוא. אך הענין הוא איתא בגמ' ר"ה: אמר ר' יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראה למשה סדר תפלה ואמר לו כל זמן שישראל חוטאים יעשו לפני כסדר

---

(1) לכללות המאמר — ראה בהנסמן לקמן הערה 12: 36: 87.

(2) תשא לד, ו.

(3) יז, ב.

הזה ואני מוחל להם מיד⁴ (דהיינו דע"י התפלה ואמירת יגמה"ר ממשיכים סליחת עוונות) ה' ה' אני ה' קודם שיחטא האדם ה' לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה, ה' אל רחום וחנון איתא בספרי⁵ מכאן דשם הוי' הוא מדת הרחמים. והענין בזה הוא, דהנה א"י שלשה דברים בקש משה ונתן לו, בקש שתשרה שכינה על ישראל ונתן לו, בקש שלא תשרה על אומות העולם ונתן לו שנאמר⁶ ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה, בקש הראני נא את כבודך⁷ ונתן לו, ואיתא במדרש⁸ דהראני נא את כבודך דאמר משה הראני נא אותה מדה שאתה דן בה את העולמך אמר לו אל רחום וחנון פ"י באיזה מדה שאתה דן את עולמך הכוונה באיזה מדה אתה מנהיג ומזין עולמך, והושיבו הקב"ה שהנהגת העולם הוא ע"י מדת הרחמים, דהנה אי' בפדר"א⁹ דכאשר ויעבור הוי' על פניו התחיל משה צועק בקול גדול הוי' הוי' אל רחום וחנון סלח נא לעוונותיהם של ישראל.

וביאור הענין הוא¹⁰ דהנה אי¹¹ כשעלה משה למרום מצא להקב"ה קושר כתריו לאותיות אמר לו וכי אין שלום בעירך אמר לו (משה להקב"ה) כלום יש עכד שנותן שלום לרבו אמר לו (הקב"ה למשה) אעפ"כ הי' לך לעזרני (ופרש"י לומר תצליח במלאכתך) מיד אמר משה ועתה יגדל נא כח אד' כאשר דברת לאמר¹², דברת לאמר הם יגמה"ר כדאי' במד"ר¹³ תנצח מדת הרחמים את מדת הדין ובוהר¹⁴ אי' ע"פ ועתה יגדל נא כח אד' ההוא חילא דאתיא מעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין יתרבי ויסני לעילא ויתנגיד ויתמשך לתתא, כאשר דברת כמה דאוקמוהו, לאמר למילף מהכא לדרין בתראין כו' למימר לדא בשעתא דעקתא (כלומר יגמה"ר) וכדין רוח לון, ומ"ש בוהר כמה דאוקמוהו הוא דאיתא בוהר ויגש¹⁵ אמרה תורה לפני הקב"ה רבש"ע בר נש דאת זמין למברי עתיד למחטי¹⁶ קמך אמר הקב"ה וכי למגנא אקרי ארך אפים דיודע הענין בזה דמה שטענה התורה אין זה ענין הקטרוג ח"ו על האדם,

(4) בגמרא שם ליתא תיבת "מיד".

(5) בגמרא שם: הוא

(6) ר"פ ואתחנן (ג, כג).

(7) ברכות ז, א.

(8) תשא לג, טז.

(9) תשא שם, יח.

(10) ראה תנחומא ואתחנן ג.

(11) פמ"ו.

(12) בהבא לקמן (עד קטע המתחיל "אך הענין הוא") – ראה ד"ה ועתה יגדל נא תרליא. תרע"ג (סה"מ

תעריב-תרע"ז ע' רסו ואילך).

(13) שבת פט, א.

(14) שלח יד, יז.

(15) במדבר פט"ז, כב.

(16) ח"ג קסא, ב.

(17) רה, סע"א ואילך. וראה גם זהר ח"ג לה, סע"ב.

(18) כ"ה בוהר ח"ג שם. ובוהר ויגש שם: לארגוא. וכ"ה בדיה הנ"ל שבהערה 12.

כי התורה היא תורת חסד וכמ"ש¹⁹ ותורת חסד על לשונה, וחסד אמר יברא²⁰, וכש"כ התורה שהיא תורת חסד וחיים אלא שהתורה חפצה לגלות גלוי י"ג מדות הרחמים מן ההעלם אל הגילוי וזהו כאשר דברת לאמר דבכל עת ועת בעת עקתא וצרה כשזיכירו ישראל יגמה"ר האמורים בתורה יורוהו²¹ להם.

אמנם צריך להבין מה הוא ענין דכשעלה משה למרום מצא להקב"ה קושר כתרים מה הוא ענין האותיות בכלל ומה הוא ענין הכתרים לאותיות וכשהי' קושר כתרים לאותיות בקש ממשה שיעזרהו למה צריך להעזרה דמשה ומה הוא העזרה הברכה תצליח במלאכתך איזו מלאכה היא ועוד שצריכה ברכה ואו אמר משה ועתה יגדל נא כח אד', דלכאו' ה' לו לומר כח הוי' דכאשר דברת לאמר הן יגמה"ר ה' לו לברך דיגדל כח הוי' ומהו כח אד' דהלא שם אד' הוא דין, והגם שהוא א' דין שהוא ענין המתקת הדין²² ומכ"מ הוא דין דשם אד' הוא דבור²³ דהדבור מעלים ומסתיר על עצם האור דלבד זאת שהדבור הוא רק חלק קטן מהאור שכל כמו שהוא בכח חכמתו ובינתו כמו שהוא לעצמו הנה עצם האור מתעלם ומסתתר באותיות הדבור וזהו דבריאת העולמות הוא ע"י הדבור דכתיב ל"ב פעמים ויאמר אלקים במע"ב דהתהוות העולמות הוא ע"י הדבור שם אלקים מדת הדין הצמצום²⁴ וכמ"ש²⁵ בראשית ברא אלקים דהתהוות בפועל הוא ע"י אותיות הדבור דשם אלקים דלהיות העולמות המה בע"ג ואינם בערך להאוא"ס ב"ה הבל"ג הנה בכדי שיתהווה העולמות הוא ע"י אותיות הדבור דבאותיות הדבור יש ב' צמצומים הא' דפנימיות ועצמות האור מתעלם בהאותיות שרק הארה חיצונית מאור השכל מאיר בהאותיות והב' דהארה זו גופא מתחלקת בהאותיות היינו שהאותיות מחלקים את האור ולכן יש הפרש בין דברים היוצאים מן הלב לדברים סתם, דדברים סתם הם מתחלקים יותר ודברים היוצאים מן הלב האור מאיר בהם ביותר, אבל בכל אופן הרי האותיות מעלימים על האור דהדוגמא מזה יובן למעלה דבכדי שיהי' התהוות עולמות הכע"ג מאוא"ס הבל"ג הוא ע"י אותיות הדבור שהוא ענין הצמצום וזהו ש' אד' שהוא דין והא' דין הוא המתקת הדינים ע"י גלוי התענוג בבריאת העולמות וכמ"ש²⁶ שוקיו עמודי שש וארז"ל²⁷ שוקיו זה העולם שנשתוקק הקב"ה לבראתו, עמודיו שש שנברא לששה ימים, דכללות גלוי אור החיות הנמשך בעולמות הוא ע"י גלוי התענוג שבכרה"ע שבזה נשלם הכוונה

(19) משלי לא, כו.

(20) ב"ר פ"ח, ה.

(21) תיבה זו אינה ברורה בההעקקה שתח"י.

(22) פרי עץ חיים שער העמידה פ"א. לקו"ת נצבים נא, ג. סידור עם דא"ח רלו, ג. אוה"ת בא ע' רנב.

(23) ראה סידור ואוה"ת שם. חינוך (בשערי תשובה ח"ב) פ"ב.

(24) אוצ"ל: והצמצום.

(25) בראשית א, א.

(26) שה"ש ה, טו.

(27) במדב"ר רפ"י.

העליונה בענין המלוכה, ואין מלך בלא עם²⁸, דבשביל זה נבראו העולמות שבוה נשלם הכוונה הפנימיות דנתאוה²⁹ הקב"ה להיות לו ית'³⁰ דירה בתחתונים, דתחתונים במעלה ובמדריגה הן המה יהיו מכוון לשבתו יתברך דכתיב³¹ ושכנתי בתוכם בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כאויא³², דכל אחד ואחד בקיום התורה והמצות הוא בכל עת ובכל מקום, מקום מכוון לשבתו ית' ומכל מקום הוא בבחי' דין, דהלא המשכה שע"י התורה והמצוות הוא ג"כ בהגבלה, ולזאת גם משם א"א להיות עדיין סליחת עוונות דזה נמשך דוקא ע"י יגמה"ר וכמאמר תנצח מדת הרחמים למדת הדין אם כן הרי כל המשכה הוא ע"י יגמה"ר דוקא והי' לו לומר יגדל כח הוי'.

והנה מכללות הענין מובן דהברכה דתצליח במלאכתך הוא בכח אדנ"י דוקא, וצ"ל מהר"ע ההצלחה ולמה הנה ברכה זו הוא ע"י משה דוקא, והנה כעין זה מצינו בדורות האחרונים דאיתא בגמ' ברכות³³ גבי ר' ישמעאל כ"ג שנכנס לפני ולפנים ואמר לו ישמעאל בנו ברכני אמר לו יה"ר שיכבשו רחמין את כעסך ויגלו רחמין על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפני משורת הדין ונענע לי בראשו היינו שהסכים על ברכתו בעניית אמן, וידוע³⁴ שזה שנענע לו בראשו הוא ענין המשכת חב"ד ולמעלה יותר בחינת רצון ופנימיות הרצון דכל המשכות האלו היו ע"י תפלתו וברכתו של ר' ישמעאל כ"ג, וכן הוא שאמר הקב"ה למשה הי' לך לעזרני היינו להמשיך המשכות דתצליח במלאכתך, במלאכת הכתרים לאותיות, דע"ז אמר משה ועתה יגדל כח אדנ"י בדוגמת ברכתו של ר"י כ"ג אלא שהוא עוד במדרי' נעלית יותר, דהמשכתו של ר"י כ"ג הוא ע"י שנכנס לפני ולפנים וע"י תפלתו, דבכללות הוא ענין המשכה שע"י תפלה, וברכתו של משה הוא מכח התורה בזה שעלה משה למרום לקבל את התורה, וידוע ההפרש בין תורה לתפלה³⁵ דתפלה הוא העלאה מלמטלמ"ע ותורה הוא המשכה מלמעלמ"ט וכל העלאה הוא רק לפי ערך עבודתו, אבל המשכה מלמעלמ"ט היא גבוה במעלה יותר, דבכללות הם ב' מיני עבודה עבודה תורה ועבודה תפלה, דמכללות הענין מובן דב' מיני עבודות אלו הן בעבודת כל אדם שע"י אמירת היגמה"ר הכתובים בתורה ונאמרים בעת התפלה ממשיכים הגלוי אור למשה, וצ"ל איך הוא בכח האדם להמשיך המשכות כאלו ע"י אמירת האותיות בלבד.

28 בחיי וישב לח, ל. שם ר"פ בלק. כד הקמח ר"ה (ב) ד"ה ועוד (ע' שפט – בהוצאת שאוועל). עמק המלך שער א (שער שעשועי המלך) רפ"א. ספר החיים פרק הגאולה פ"ב. שעהיה"א רפ"ז (פא, ב). אנה"ק סיכ (קל, ב).

29 תנחומא נשא טו. תניא פליז.

30 ראה לעיל ע' 37 הערה 249.

31 תרומה כה, ח.

32 ראה לעיל ע' 137 הערה 51.

33 ז, א.

34 ראה מאמרים שבהערה 12.

35 ראה מאמרים שבהערה 12. המשך תעריב ח"א ע' תקטט. ח"ב ע' תשסו. סה"מ עטרית ע' תסט.

אך הענין הוא³⁶, דהנה כתיב³⁷ גדול אדוננו ורב כח ולתבונתו אין מספר, וצריך להבין מהו"ע אין מספר דמספר שייך בדבר המתחלק לחלקים שהחלקים עולים במספר אז נופל הלשון לומר אין מספר כמו בדבר הגשמי שהוא נחלק לחלקים והחלקים האלה במספר וברבוי ביותר נופל בזה הלשון לומר אין מספר, אבל תבונה והשגה שהם רוחני³⁸ דאינו שייך בו ענין המספר ממילא הרי אינו שייך ההפלאה דבלי מספר, ולכאורה הי' לו לומר ולתבונתו אין חקר. ועוד דקשיא רישא לסיפא דברי שא אמר גדול אדונינו ורב כח, משמע שהוא במספר רק שהוא מספר מרובה במאד דזהו"ע הגדולה שהו"ע הרבוי בהתפשטות גדולה וכמ"ש³⁹ הללוהו כרב גדלו ופירש הראב"ע הללוהו הרבה כאשר גדולתו רבה, להיות גדולתו רבה ברבוי התפשטות לואת הללוהו הרבה, וכמאמר⁴⁰ והגדולה⁴¹ זו מע"ב דמע"ב נק' בשם גדולה שהם רבוי נבראים כמ"ש⁴² מה רבו מעשיך הוי' היינו דלכד זאת דמה גדלו מעשיך הוי'⁴³ בגדולי הנבראים כמו הארץ שמש וירח והכוכבים הגדולים והשמים ומלאכים עליונים הנה עוד מה רבו מעשיך ברבוי הנבראים והגם דכללות כולם אינם אלא ד' חלקי דצח"מ הנה בזה גופא יש רבוי גדול מאד כמו בהדומם, הנה לכד הרבוי המופלג בכל מין הנה המה רבוי מינים במין אחד כמו האבנים שהם חלק מחלקי הדומם ויש בהם עצמם מינים ממינים שונים, מאבנים פשוטות עד אבנים טובות ואבני הון ואבני הצלחה, וכן בצומח וכן בשאר חלקי החי והמדבר שהם ברבוי גדול ומ"מ הרי כל נברא ונברא הוא נברא פרטי ומקבל חיות פרטי דאפילו השערות שבאדם הנה אין שני שערות יונקים מגומא אחת⁴⁴, וכתיב⁴⁵ אלף אלפים ישמשוני ורבו רכבן קדמוהי יקומון שהוא גדוד אחד אבל לגדודיו אין מספר⁴⁶, וכמו דכתיב⁴⁷ המוציא במספר צבאיו, וכמאמר⁴⁸ שיעור קומה של יוצר בראשית רל"ו אלפים רבבות

36 מכאן ואילך – מיוסד על ד"ה גדול אדוננו תרע"ח (סה"מ תרע"ח – הוצאה שלישית (קה"ת, תשד"מ) – ע' תלה ואילך). וראה גם מאמר זה עם שינויים בספר המאמרים תרפ"ז ע' קפג ואילך. ועם הוספות וכו' – ד"ה כרע שכב כארי תשט"ז (סה"מ תשט"ז ס"ע 524 ואילך): ד"ה קרוב ה' דיום כ' דתג השבועות תשד"מ.

ד"ה הנ"ל תרע"ח מיוסד, כנראה, על ד"ה שאו את ראש במאמרי אדה"ו תקע"ע צו ואילך. ובארוכה – ד"ה הנ"ל במאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"א ע' לא"מג.

- 37 תהלים קמו, ה (ושם: לתבונתו).
 38 בסה"מ תרע"ח ותרפ"ז שבערה 36: שהוא ענין רוחני.
 39 תהלים קנ, ב.
 40 ברכות נה, א.
 41 דברי הימים"א כט, יא.
 42 תהלים קד, כד. וראה ת"א וארא נו, ב.
 43 שם צב, ו. וראה ת"א שם.
 44 ביב טז, א.
 45 דניאל ז, י.
 46 חגיגה יג, ב. הובא בתניא פמ"ז (סה, ב).
 47 ישע"י מ, כו.
 48 בסה"מ תרע"ח ותרפ"ז: ואמרו בפרקי היכלות. וכ"ה (בשם פרקי היכלות) בעץ חיים שער מב

(שער דרושי אבי"ע) פ"ב: לקרית הוספות לויקרא נד, ב. שלח נ, ג.

פרסאות כמנין ורב כח, הגם שהוא מספר גדול מאד, ומ"מ הוא מספר, וכשאומר ולתבונתו אין מספר הרי שאינו במספר, וקשיא רישא לסיפא, דכשאומר גדול אדונינו ורב כח הגם שהוא במספר מרובה שהם צרופי אותיות דדבור העליון דבחי' מל' שבא ברובי התחלקות להחיות את הנבראים ומ"מ הם בבחי' מספר וכשאומר ולתבונתו אין מספר שאינו בבחי' מספר, אלא הענין בכללות הוא דגדול אדונינו ורב כח ולתבונתו אין מספר הם ב' מיני עבודה, העבודה דתפלה ועבודה דתורה.

וביאור הענין הוא, דהנה איתא⁴⁹ אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, בא לכאן, הכוונה הוא ג"ע, דהלמוד בג"ע הוא ברוחניות כסודות התורה שהוא השגה אלקית, דהלמוד כמו שלומדים את התורה למטה בגשמיות בתורה המלוכשה בענינים הגשמיים הרי אי אפשר להיות למודה באופן כזה בג"ע כי אם בג"ע הוא הלמוד בסודות רוזין דאורייתא שהו"ע תענוג הנשמות בהשגה אלקית, וא"כ יוקשה מה הוא אשרי מי שבא לכאן לג"ע ותלמודו בידו מההלכות שלומד בעה"ז בתורה כמו שהיא למטה בענינים גשמיים. אך הענין הוא, דתורה ירדה בהשתל' בד' עולמות אבי"ע, דישנה התורה כמו שהיא בכל עולם ועולם תורת האצילות ותורת הבריאה כדאיתא בכתבי האריז"ל⁵⁰ בפירושו⁵¹ ועל תורתך שלמדתנו, ועל תורתך כמו שהיא באצ"י שלמדתנו בעולם הבריאה דככל עולם ועולם ישנה התורה כפי המדרי' דהעולם ההוא, דלכאורה צריכין לומר שהשתל' דתורה בד"ע אבי"ע הוא כמו מהשתל' דהאור והחיות בהעולמות שהוא משתלשל ממדרי' למדרי' בדרך עו"ע וכמאמר⁵² אין לך עשב למטה שאין לו מזל למעלה המכה בו ואומר לו גדל, דהגדלת כל עשב וכל פרי הוא מהמזל הרוחני והיינו דהתהוות גופו ומהותו של העשב והפרי הוא מכח הצומח שבארץ אבל הגדלתו מקטנות לגדלות הוא מהמזל הרוחני⁵³ כי הגדלת העשב

ולהעיר שבכמה מקומות הובא בשם ספר היכלות (ראה פרדס שער ד (שער עצמות וכלים) רפ"א. מקדש מלך לזהר ח"ב נו, א (הובא באוה"ת וארא ע' קצו). אוה"ת דברים חלק ו ע' בירלג). ובכמה מקומות בשם ס"י (ראה מאמרי אדה"ת תקס"ב ח"א ע' קפט. תקס"ז ע' מג. תקס"ט ע' מה. שערי אורה שער החנוכה לו, ב).

(49) פסחים נ, א.

(50) כן הוא (מכתבי האריז"ל) בכ"מ בדא"ח. ואולי הכוונה שע"פ כתהאריז"ל מובן שוהו פ"י ועל תורתך שלמדתנו. – וראה ל"ת להאריז"ל ר"פ בראשית. ס"י האריז"ל ושער הכוונות כפ"י ונתן לנו תורת אמת. לקרית סדיה להבין מ"ש ביום השמעי"צ [פא, ד]. – להעיר מהקדמת התיקונים (ד, ב): ואית אורייתא דבריאה ואורייתא דאצילות. וראה קונטרס שבסו"ס אמת ליעקב שאלה מס. – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ הש"ת ע' 68.

בכ"ז – ראה גם לקרית עקב יז, ב. אוה"ת תשא ריש ע' תשסא. סה"מ תרכ"ז ע' קנד. תרל"ד ע' רעה. ועוד.

(51) ברכה שני' דברכת המזון.

(52) ראה ב"ר פ"י, ו. וזה ח"א רנא, א (בהשמטות). ח"ב קעא, ב. מורה נבוכים ח"ב פ"י. אגה"ת פ"ז (צו, א). אגה"ק סוסי"ב (קלב, א). מאמרי אדה"ת על מארז"ל ע' קלה ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתעו ואילך.

(53) אגה"ק שם.

והפרי הוא מהחיות שבהם שהם הטעם, והטעם הוא נמשך מהמזל הרוחני שהוא העילה של הטעם והטעם הוא עלול ממנו, והנה הטעם שבעשב והפרי הגם שהוא טעם הנרגש דחיק אוכל יטעם⁵⁴, מ"מ הוא עלול מהמתיקות והחמיצות הרוחני שבמאכל הרוחני שהמתיקות והחמיצות דמזל הוא העילה של העלול הזה, והטעם שבעשב ובהפרי הגם שהוא גשמי מ"מ הוא עילה לגבי מהותו וגופו של העשב והפרי, שהרי הגשמיות שבהטעם אינו גשמי כ"כ כמו גשמיותם של גופו דהעשב והפרי עצמם, ועם זה הנה הטעם הזה הוא גשמי לגבי עילתו ונמשך ממנו, דכן הוא בעילה ועלול שהעלול גשמי והעילה רוחני והם בערך זה לזה ונמשך מן הרוחני אל הגשמי דהעילה של העלול התחתון הוא עלול לגבי המדרי' שלמעלה ממנו והוא גשמי לגבי עילתו, ועילתו הוא גשמי לגבי שרשו ומקורו דלמעלה ממנו, דכן הוא במזלות ושמרי האופנים, דהמזלות הם העיניים⁵⁵ לגבי העלולים שלהם והם גשמים לגבי שמרי האופנים שהם עילתם ושמרי האופנים הם גשמיים לגבי שרש ומקורם כמ"ש⁵⁶ גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם, ומקבלים זמ"ז בדרך עו"ע כמ"ש⁵⁷ וקרא זה אל זה ומקבלים דין מן דין, ולכן נקרא השתל⁵⁸ כמו שלשלת הארוכה הנעשית מטבעות דראש טבעת התחתונה אחווה בסופה של הטבעת העליונה וסופה של הטבעת העליונה נכנסת בראשה של הטבעת התחתונה וכן הן טבעות זו למעלה מזו בשלשלת ארוכה דגם הטבעת היותר אחרונה יש לה ערך ושייכות אל הטבעת היותר עליונה, וכן הוא בעו"ע שהעילה הוא רוחני והמדרי' התחתונה שבה הוא מקור למדרי' העליונה שבעלול שהוא גשמי ונמשך ממדרי' למדרי' מן הרוחני אל הגשמי, דלכאור' הנה גם בהשתל' דתורה הוא באופן כזה דהתורה כמו שהיא למטה התלבושה בדברים הגשמים ובאה בהשגה גשמית שנתפסת בשכל האנושי וישנה התו' כמו שהיא בעולם העשי' הרוחנית שהיא למעלה למעלה הרבה מכמו שהיא בגשמיות וראי' לדבר, דהרי גם בזמן ומקום הנה כמו שהוא בעולם העשי' הרוחנית אינו מוגדר בההגדרות דזמן ומקום שלנו וכמו שהסכימו כל החוקרים⁵⁹ דלמעלה מגלגל התשיעי עם היותו גשמי אבל אינו לא ריקות ולא מקום מוגבל בהגבלה וד' קצוות שלנו, וכן בענין הזמן, מכש"כ בתורה כמו שהיא בעולם העשי' הרוחנית שהיא למעלה הרבה מכמו שהיא למטה בהלכשת עיניים גשמיים ובפרט התורה כמו שהיא בעולם היצירה שהוא ג"ע התחתון דשם הוא תענוג הנשמות בהשגה אלקית, ומכש"כ בגן עליון⁶⁰ דעולם הבריאה שהוא עוד למעלה יותר.

(54) איוב יב, יא.

(55) תיבה זו אינה ברורה בההעתיקה שתח"י. ואוצ'ל: רוחני.

(56) קהלת ה, ז.

(57) ישעי' ו, ג ותרגום יונתן שם.

(58) ראה לקי"ת ואתחנן יב, א. ברכה זה, ב. לעיל ע' 123. ושי"ב.

(59) פרדס שער ו (שער סדר עמידתו) ספ"ג. וראה סה"צ לה"צ מצות האמנת אלקות פ"א. סה"מ

תרצ"ז ס"ע 278. תשי"ג ע' 31. השי"ת ע' 79.

(60) אוצ'ל: בגן עדן העליון.

וביאור הענין, דהנה אמרו רז"ל חולין דף⁶¹ [אמר] רבא שני עורות יש לו לושט חיצון אדם פנימי לבן ניקב זה בלא זה כשרה למה לו למיתני דחיצון אדם ופנימי לבן דאי איפכא טריפה ומסיים⁶² דנקובת הושט במשהו, דלמוד הלכה זו למטה הוא בבהמה גשמית ובושט גשמי בפרטי העינים שבזה דאם ניקב זה שלא כנגד זה הוה ח' וכשרה ואם נחלפו העורות דהחיצון לבן והפנימי אדם אינה ח' וטריפה והלכה זו בלמודה בג"ע התחתון כ"ש בג"ע העליון הוא במדרי' נעלית במדרי' רוחנית דושט הוא כח' בינה, וכדאיתא במאורי אור⁶³ ושט הוא בינה, החיצון אדם דינין דמתערין כסיפא. ושני עורות יש לו לושט החיצון אדם והפנימי לבן שהם ב' מדריגות שבכח' בינה, הא' דבינה היא היכלא לחכמה וכמאמר⁶⁴ נקודה גו היכלא דנקודת החכמה מתלבשת ומאירה בהיכל הבינה, והב' דבינה נקראת אם הבנים⁶⁵ דהולדת המדות הם מהבינה, דוהו החיצון אדם דחיצוניות בינה אם הבנים הוא א' דם שהם מדות ממתקות ע"י גילוי אור המוחין, והפנימי לבן דפנימית בינה היא היכלא לנקודת החכ' והוא לב"ן ל"ב נתיבות חכ' שהוא ענין התחברות חר"ב, אבל איפכא הוי טריפה לפי שאינו כפי המדה דקדושה. ונקובת הושט במשהו הוא ע"ד דכתיב⁶⁶ ונוקב שם הוי' כו'. והענין בזה דמהבינה נמשך לבוש החשמל וידוע⁶⁷ דלבוש החשמל המקיף לבחי' זו"ג מכל צדדיו וגם מתחת לרגליו והו"ע הפרסא שבין אצ"י לבי"ע כדאי' בע"ח⁶⁸ דבינה דאצ"י נעשה מסך לפרסא⁶⁹ בין אצ"י לבי"ע וענין המסך הוא דאור האצילות לא יאיר בבי"ע כמו שהוא באצ"י, וזהו דכתיב⁷⁰ עד הגל הזה כו' אם אני לא אעבור אליך ואם אתה לא תעבור אלי שהוא הפרסא שבין עולמות הא"ס שלפני האצ"י והאצ"י וזה אם אני לא אעבור אליך שהוא הפרסא בין לבן דקדושה שהוא בחינת לובן העליון כדאיתא במדרשו⁷¹ ע"פ⁷² הידעתם את לבן הידעתם את מי שהוא מלבין עוונותיהם של ישראל, ובין כח' יעקב שהוא האצ"י היינו שלא יאיר גילוי אוא"ס ב"ה שלמעלה מן האצ"י בהאצ"י אלא רק כפי המדה והקצבה שהומדד והוקצב ע"פ מאמר קו המדה וגם שלא יהי' עליית והתכללות האצ"י דאיהו וגרמוהי

(61) כ"ה בההעקתה שתחיי. והוא בדף מג, א.

(62) ראה חולין מב, א במשנה. גמרא שם מג, ב.

(63) מערכת ו אות ג (ושם: ושט נקי הבינה, אדום מכוון דינים מתערין מינה).

(64) ראה זר ח"א ו, רע"א (ובדרך אמת שם). תקריז ת"ה (יט, א). תכ"ח (עב, ב). ועוד. אנה"ק ס"ה (קז).

א. לקי"ת ר"פ ראה (יח, ב). ועוד.

(65) תהלים קיג, ט. זר ח"א ר"ט, א. ח"ב פד, א. פה, ב. פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) ערך אם הבנים. וראה לקי"ת שמע"צ פה, ד.

(66) אמור כד, טז. ראה ל"ת להארז"ל פ' אמור בטעמי המצות (ד"ה אזהרת ונוקב שם ה').

(67) ראה עץ חיים שער מב פ"ג.

(68) שבערה הקודמת. שם שער מז פ"ב.

(69) אוצ"ל: ופרסא.

(70) ויצא לא, נב. – בהבא לקמן – ראה סידור עם דא"ח שער הליג בעומר ד"ה עד הגל הזה (דש, ג

ואילך).

(71) ב"ר פ"ע, י (ושם: הידעתם את מי שהוא עתיד ללבן עוונותיכם).

(72) ויצא כט, ה.

חד ממש כמו שאיהו וחיוהי⁷³, דיתוד הכלים בהאורות הוא כמו יחוד האורות בעצמות א"ס ב"ה היינו שהם בתכלית העילוי והביטול, ומ"מ יהי רק כפי המדה והקו שהומדד ע"פ מאמר קו המדה, והב' הוא המסך שבין יעקב דקדושה אל לכן הארמי שהוא ק"ג דבי"ע והיינו שלא יומשך תוספות חיות מקדושת יעקב דאצ"י בק"ג דבי"ע ושלא יעלה ק"ג דבי"ע לקבל חיות ויניקה מאור האצ"י⁷⁴. ונקובת הושט הוא על דרך דכתיב ונוקב שם הוי' שהוא המשכת האור במקום שאינו ראוי, וע"ד בלעם שרצה לעקר את הפרסא⁷⁵. ובוה הוא הלימוד בגן⁷⁶ התחתון והעליון באופן וענין המסכים והפרסאות המבדילות שיהי הכל באותה המדה שהוקצב עפ"י מאמר קו המדה.

והנה בלימוד ההלכה בנגעים⁷⁷ הנה ענין הנגע בגשמיות הוא כאשר הדם מסתלק, שאינו מתפשט באברי הגוף בסדר מסודר, ואו נעשה נגע וסכת העדר ההתפשטות של הדם באברי הגוף הוא מפני קלקול הדם בכלל ובפרטיות הוא שחסר בו מים שהמים והדם אינם במזיגה והרכבה נכונה וכמא⁷⁸ אכל ולא שתה אכילתו דם הכוונה שהדם אינו מתפשט בכל האיברים⁷⁹, ומסבת קלקול הדם אשר לפעמים הוא בא מחמת ריבוי התענוגים והדומה ופועל שהמזיגה דהדם והמים אינם במזיגה הנכונה אשר מזה נעשה נגע. דהלימוד למטה הוא בכל מראה הנגעים, המראה על קלקול הדם והעדר המים. דהלימוד הזה בגעה"ת ועליון הוא בענין אחר לגמרי דדם בחי' בינה⁷⁹, כמאמר⁸⁰ שם אהי' בריבועי⁸¹ עולה דם, ומים חכ' וצריך להיות המזיגה וההרכבה דח"ב במדה נכונה דכל ענין הבינה שהוא ענין ההשגה הוא בנקודת החכ', דזהו נקודה בהיכלא דכאשר נקודת החכ' מאירה בכינה אז הנה ההשגה היא השגה אמיתית דבלא הנקודה הרי יכול לילך בהשגתו בדרך עקלתון והנקודה שומרת את ההשגה שתהי' מכוונת⁸², דכינה הוא השגה ומציאות וכל השגה הוא ברחוק מן העצם, וחכ' נקודה וביטול היינו שצריך להיות השגה דכינה עם הביטול דחכ' דאז ההשגה היא השגה אמיתית, אבל בלא זה הדם אינו מתפשט ומתהווה נגע, דזהו תרגום נגע

73) תקי"ו בהקדמה (ג, ב).

74) סידור עם דא"ח שם.

75) ראה סידור שם.

76) אוצ"ל: בגן עדן.

77) כהבא לקמן — ראה (נוסף למה"מ תרע"ח ותרפ"ו שבהערה 36) המשך תער"כ ח"א פרק קפ"א. ועם

הוספות — ד"ה איהו וחיוהי חד תשט"ו (סרי"מ תשט"ו ע' 511 ואילך).

78) שבת מא, א.

79) ראה ער"ו בתו"א משפטים ע"ה, סעי'ג (ובכ"מ) ומצין שם לפירוש המשניות להרמב"ם עירובין

רפ"ג.

79) ראה גם לקראת פקודי ג, ד.

80) עץ חיים שער הכללים פ"ג. שער לב (שער הארת המוחין) פ"ו. פרי עץ חיים שער חג המצות פ"א.

מאורי אור מערכת אות ד סעיף טו. לקראת שבהערה הקודמת.

81) = א, אה, אהי, אה"ה.

82) ראה גם ד"ה ועבדתם שנה זו (תרפ"ט) פ"ב ואילך (לעיל ע' 131-130). וש"נ.

סגירותא, שאור חכמה אינו מאיר בההשגה דבינה⁸³, ובוה הוא הלימוד בגעה"ע והתחתון באופן היחוד דח"ב. וכן הוא בלימוד ההלכה⁸⁴ דשנים אוחזים בטלית זה אומר אני מצאתי וזה אומר אני מצאתי זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי דהלימוד למטה הוא בטלית גשמי כפי שבא בהשגה ותפיסה בשכל האנושי והלימוד בג"ע הוא בענין זה כמו שהוא ברוחניות דטלית הוא בחי' מקיף דהנה כל נשמה ונשמה הרי יש בה ניצוץ אלקי שהוא עצם מהות הנשמה דמשום זה הנה גם אם ירדה הנשמה בגקה"ט ח"ו מ"מ נקראת אור להתעורר ע"י התעוררות אשר בזה הוא ענין העבודה וטובים השנים מן האחד לעורר זה את זה וכתבי⁸⁵ להוציא יקר מזולל כפי תהי', וזהו שנים אוחזין בטלית שהוא גילוי אור מקיף העליון שבא ע"י ההתעוררות זה אומר אני מצאתי מההעלם אל הגילוי וכולה שלי, וזה אומר אני מצאתי מן ההעלם אל הגילוי וכולה שלי הנה זהו הלימוד בגעה"ת והעליון בהשכר המגיע להנשמה בעד עבודתה בעבודת הברורים.

והנה בלמוד ההלכה דהמחליף פרה בחמור כמו שלומדים אותה למטה הוא בלמוד פרה וחמור גשמי באופן החליפין והלימוד הזה כמו שהוא בג"ע הוא דפרה היא בהמה טהורה היינו העבודה במ"ע שענינם בקירוב דוקא, וחמור הוא בהמה טמאה שהוא העבודה במל"ת שענינם הוא בריחוק ודחי', והמחליף פרה בחמור הוא דגם בחמור יהי' הברור בדרך קירוב והיינו דכל משפטי התורה הן בברור וזיכוך הנה"ט והבהמי, וזהו דכתיב⁸⁷ על כל דבר פשע על שור, דכל עניני הפשעים הוא מפני השור שהוא הנה"ב דשרשו הוא מפני שור שבמרכבה שהוא ברשפי אש ההתלהבות וכמו שנפל למטה הוא שור נגח כמ"ש⁸⁸ שופך דם האדם באדם וכמא⁸⁹ כל הכועס כאלו שופך דמים, שהוא ענין הכעס והרתיחה של הנפש הבהמית על

(83) ראה זר ח"ג מט, ב. עץ חיים שער לח (שער לאה ורחל) פיז.

(84) משנה ריש מסכת בי"מ. – בהבא לקמן – ראה גם תורת הבעש"ט הועתק בספר הזכרונות לכ"ק אדמור מהוריי"צ חי"ב ע' 426. אהית על מארזיל ע' לה ואילך. סה"מ תרפ"ה ס"ע יג ואילך. ד"ה לעולם יהא אדם תרציא פ"א (סה"מ תרצי"א. סה"מ קונטרסים ח"א רד, א). ד"ה אריב"ל בשעה שעלה תרצי"ד פ"ט (סה"מ תרצי"ד). סה"מ תרצי"ט ע' 190. הישית ע' 75. תשי"ז ע' 112. תשי"ח ע' 14 ואילך. קונטרס לימוד החסידות פ"ב (נדפס גם באגרות יקודש אדמור מהוריי"צ ח"ג ע' שנד).

(85) ירמ"י טו, יט (ושם: אם תוציא).

(86) בי"מ מז, א. – בהבא לקמן – ראה גם (נוסף לסה"מ תרע"ח ותרפ"ז שבהערה 36) המשך תרע"ב ח"א פרק קפ. ד"ה אריב"ל בשעה שעלה, סה"מ הישית ותשי"ז שבהערה 84. סה"מ תשי"א ע' 38 ואילך. וראה בהמצויין בהערה הבאה.

(87) משפטים כב, ח. – בהבא לקמן כביאור פסוק זה – הוה אוהית משפטים ע' עו. ובאריכות יותר – סה"מ תרלי"ד ע' קכח ואילך (ושם ע' קצב ואילך). – ועם הגהות סה"מ תרנ"א ע' קכ ואילך. תרפ"ה ע' קעז ואילך. לקרש חלק א' ע' 156 ואילך.

(88) נח ט, ו.

(89) לע"ע לא מצאתיו במדחיל. וראה שליה שער האותיות אות ר (קד, ב). מדרש תלפיות אות כ ענף כעס. – ע"פ ספר חסידים סימן תרנה.

המונע ומעכב אותו מלכת בהסתת היצה"ר המסיתו ומדחיו מדרך הישר, וכשם שהשור כל כחו בקרניו כן הוא מה שיש בטבעי בנאי אשר יעזי בהוותו⁹⁰ וקרני ראם קרניו⁹⁰ להגיח את כל מי אשר יעכב לימנע אותו מלכת בשרירות לבו. על חמור⁸⁷, דישנו עוד מדרי' בנה"ט שנק' חמור כמא⁹¹ חמרא בתקופת תמוז קרירא לי', דתמוז מורה על זריחת השמש, מ"מ קרירא לי', דענינו בעבודה הוא דהנה כתיבי⁹² כי שמש ומגן הוי' אלקים, דאלקים הוא הטבע⁹² והוי' הוא הי' הוה ויהי' כאחד⁹³ היינו למעלה מן הטבע הנה כשם שהגרתק של השמש הוא מגן להעלים על תוקף זריחת השמש דהכוונה בזה הוא בשביל שיוכל העולם לקבל אורו הנה כמו כן הטבע הוא בשביל שהנבראים יוכלו לקבל אור והחיות האלוקי המחיי' ומהוה אותם מאין ליש, אבל באמת הנה הוי' אלקים כולו חד⁹⁴ דהטבע הוא אלקות ממש אשר בהתבוננות זו הי' צריך להיות ואהבת את הוי' אלקיך⁹⁵ דאלקיך הוא הכח והחיות שהוא הטבע יהי' הוי', להבין ולהשיג דטבע הוא למעלה מן הטבע, אבל חמרא בתקופת תמוז קרירא לו, דהגם שמשגי זאת בהשגה גמורה מ"מ נשאר בקרירות וזה מונע ומעכב אותו מלהיות באגודתו על ארץ יסדה⁹⁶ דהכוונה הפנימית היא דויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם⁹⁷ דהיינו לקבע עתים לתורה רבים ובאגודה דוקא, דזהו ואגודתו על ארץ יסדה אבל חמרא מפני קרירותו הגם שיודע את האמת אינו מתפעל מזה כלל, ובזה הוא הלימוד דהמחליף פרה בחמור, דיש חמור דקדושה כמ"ש⁹⁸ יששכר חמור גרם כו' ויט שכמו לסבל, היגיעה בתורה ופועל בעצמו להיות כשור לעול וכחמור למשא⁹⁹, ליגע עצמו הן הלמוד בעצמו והן הלמוד כרבים דעי"ז מכרר גם החמור שבקליפה. על שה⁸⁷, כמ"ש¹⁰⁰ שה פזורה ישראל שהו"ע הפיזור והטרדה במחשבות רצות המטרידות אותו ומבלבלות אותו בקיום התורה והמצוות כראוי ומההתעסקות בעבודה שבלב וזהו ישנו עם אחד מפוזר ומפורד¹⁰¹, דעם אחד הן עם

(90) עי"פ תהלים נב, ט.

(90*) עי"פ ברכה לג, יז.

(91) שבת נג, א.

(91*) תהלים פד, יב.

(92) ראה פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ראשית חכמה פ"ז ד"ה והמרגיל (קכא, ב). שער היחוד

והאמונה פ"ו. ובכ"מ.

(93) ראה זהר ח"ג רנז, סעי"ב. פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. שער היחוד והאמונה פרק ד'

יז. וראה שו"ע ודאדה"ז אר"ח סימן ה ס"א.

(94) ראה סה"מ תרניז ס"ע מה ואילך. תרחי"ז ס"ע רעא ואילך. ובכ"מ.

(95) ואתחנן ו' ד.

(96) עמוס ט, ו.

(97) תפלת ר"ה ויוהכ"פ.

(98) ויחי מט, יד-טו.

(99) עי"פ לשון חז"ל – עי"ז ה, ב.

(100) ירמ' ג, יז.

(101) אסתר ג, ח.

ישראל הנק' גוי אחד בארץ¹⁰², היינו¹⁰³ דגם בארץ הלזו הגשמית המלאה קליפות ט"א ורשעים גוברים ב¹⁰⁴ יהי' גלוי בחי' אחד דז' רקיעים וארץ וד"ר העולם בטלים ומיוחדים להאלף אין סוף כ"ה אלופו של עולם¹⁰⁵.

אמנם ע"י רבוי הטרדות ופוזר הנפש אין העבודה כדבעי למהוי וסיבת הדבר הן הרבות המחשבות אשר בלב איש דהגם שיועד הטייב ומאמין באמת דעצת ד' היא תקום¹⁰⁶, ומ"מ הנה רבות מחשבות¹⁰⁶, שחושב תמיד רק אודות עצמו וחושב רק במה שהוא רוצה וחפץ ובמה שהוא חסר, ובתכלית הכוונה אשר בשבילו נברא אינו חושב כלל (ער טראַכט אַלץ וואָס ער דאַרף און אויף וואָס מען דאַרף אים טראַכט ער ניט)¹⁰⁷, דהנה שית אלפי שנין דהוה עלמא¹⁰⁸, וכעת הוא יום הששי¹⁰⁹, וכשם שבכללות ירידת הנשמה בגוף הרי יש בזה כוונה הנה כמו"כ ירידת נשמתו בזממה"ז הוא ג"כ תכלית אבל הוא שוכח על תכלית זה לגמרי. וזהו על שה, הגם שהוא במדריגת שה, דידוע דיש נה"ב שגם אם חפץ באיזה דבר תאוה בקל אפשר לדחותו. על שלמה, דשלמה הוא לבוש וזן לבושי הנפש מחשבה דבור ומעשה דישנם אלו החושבים ומהרהרים הרהורים רעים וכל המהרהר ביום סופו בא לידי טומאה בלילה¹¹⁰, [ומהר]הורי דיומא מראין לו בחלומו מלין דכזיבין¹¹¹ והרהורי עבירה עוד קשים ביותר¹¹² לפי [שמלכל]ך את לבוש המחשבה שהוא לבוש המיוחד, וכן ישנם כאלו אשר לבוש המחשבה אינו [פגו]ם כ"כ והעיקר אצלם הוא לבוש הדיבור והם אלו המדברים דברים אסורים כמו רכילות ולה"ר ודוברי שקר ופה דובר נבלה, אשר כל האותיות והדיבורים של המח' ודיבור נקלטים בהנפש ומכלכלים אותו כדוגמת האבק הנקלט בהבגד דזהו"ע כף הקלע, וכמו בבגד הנה קודם שמכבסים אותו ברותחין מנערים את העפר והאבק כן קודם המשפט בגיהנום הנה תחלה הוא כף הקלע להוציא את האותיות של מח' ודיבור¹¹³ הנ"ל. וזהו על שלמה, אשר תמורת זה

102 שמואל"ב ז, כג. דברי הימים"א יז, כא.

103 אגהיק סיט (קיד, א). תריא מקץ לה, א. ובכ"מ.

104 תניא פ"ו (י, סעיב ואילך) שם פכ"ד (ל, א) מעץ חיים שער מב (שער דרושי אבי"ע) סוף פ"ד.

105 ראה סמ"ק הובא בבית יוסף לטור אי"ח סימן סא (ד"ה כתב סמ"ק). שו"ע ודאדה"ז אי"ח שם

סעיף ו. לקרית תזריע כג, ג. וראה ברכות יג, ב.

106 תהלים קלב, יג.

107 להעיר גם ממענה אדמרי' הוקן לאחד: דו זאָגסט (נויא: דו זאָגסט) אַלץ וואָס דו בעדארפסט,

אויף וואָס מען דאַרף דין זאָגסט (נויא: זאָרגסט) גאָר ניט (אגרות-קודש אדמרי' מהוריי"צ ח"ג ע' קנה. וראה עדין אגרות-קודש שם ע' קכא. ע' תלט. שם ח"ב ע' תקמא. שיחת ליג בעומר תשי"ז (סה"מ תשי"ח ע' 191)).

108 ר"ה לא, א.

109 ראה רמב"ן ובחיי בראשית ב, ג. וראה גם שיחת שי"פ וארא תשי"ג סעיף ח ואילך (ספר השיחות

תשי"ג חלק א).

110 ראה ע"ז כ, ב.

111 ראה ורר ח"ג כה, א"ב. תניא פכ"ט (לו, א). וראה סה"מ תרצ"ז ע' 269.

112 ראה יומא כט, רע"א.

113 ראה גם שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פ"ח.

וריה שלמותיך כריח הלבנון¹¹⁴, הנה הוא בגד בוגדים בגדו¹¹⁵, שהם לבושים הצואים, שיש בזה רבוי אופנים שונים. דע"י כל אלו המדריגות שור חמור שה ושלמה, הרי יכול להיות ח"ו על כל דבר אכידה⁸⁷. שהפירוש הוא שח"ו נאבד אצלו הניצוץ האלקי ונטבע בהלבושים הצואים עד⁸⁷ אשר יאמר עליו¹¹⁶ כי הוא זה, והיינו דע"י שנופל ממדריגתו ה"ה אומר על הוא היינו עליו הנה"ט והבהמי כמ"ש¹¹⁷ הוא הי גבור ציד, דהוא הכוונה היצה"ר כמ"ש¹¹⁸ כי חזק הוא ממנו, הנה מפני רוב חטאיו עליו הוא אומר זה שהוא גלוי היינו ששמים אור לחשך וחשך לאור¹¹⁹, עד האלקים⁸⁷, שהוא הצמצום הראשון דהנה אמרו¹²⁰ ל¹²⁰ חייב אדם לומר בשבילי נכרא העולם, דההעלם¹²¹ והצמצום הראשון הוא בשביל האדם לבררו¹²², ובזה הוא הלמוד והדין ומשפט בג"ע העליון והתחתון בלמודי ההלכות שהן הבירורים דנה"כ ומכש"כ הלמוד באצ"י שהוא עוד למעלה יותר במדריגת הספירות והאלקות, וזהו ההשתל' של התורה שהו"ע התורה כמו שהיא בכל עולם ועולם דלכאורה הרי השתל' דתורה היא כמו ההשתל' שבעולמות שהוא מעילה לעלול אשר כן הוא גם בתורה דהרי אינו דומה לימוד ההלכות למטה בגשמיות ללימוד התורה בגעה"ע ותחתון.

והנה באמת המשכת התורה היא המשכה עצמית, דכמו שהיא למעלה כמו"כ היא באה למטה ממש וכדאיתא באגה"ק בד"ה להבין מ"ש בפע"ח דמהות חכמה עילאה דאצ"י בהתלבשותה בכח' אור הנשמה דמל' דבריאה מתלבשת בהלכות הערוכות לפנינו הרי שבהלכה הגשמית דתורה הנגלית שלומדים למטה מתלבשת בה מהות חכמה עילאה דאצ"י, דבעת מ"ת הי' זה בהתגלות ממש כמ"ש¹²³ חכמת אדם תאיר פניו, כי באור פניך נתת לנו תורת חיים וכו'¹²⁴, דאור פניך הוא בחי' פנימיות ועצמות א"ס ממש וכמ"ש¹²⁵ וירד הוי' על הר סיני וזה נתלכש באותיות דעשרת

-
- (114) שה"ש ד, יא.
 (115) ישע"י כד, טז.
 (116) במסוק ליתא תיבת ,עליר'.
 (117) נח י, ט.
 (118) שלח יג, לא. ראה ערכי הכינויים (לבעל מחיס סדר הדורות) ערך הוא (הובא באוה"ת וסה"מ שבערה 87): כי חזק יצהיר נק' הוא.
 (119) ישע"י ה, כ.
 (120) סנהדרין לו, א במשנה.
 (121) עולם לשון העלם – ראה לקו"ת שלח לו, ד. חוקת סה, א. ביאוה"ו להצ"צ ח"א ע' שנה [ע"פ מחזיל פסחים ג, א]. וראה קהיר ג, א (ג) בסופו [הובא בלקו"ת במדבר ה, סע"ג. הועתק לקמן ע' 187 הערה 79]. תקרין תמיב (פב, א). ספר הבהיר סימן י. סידור האריז"ל במוסף לריה (היום הרת עולם). כתר שם טוב סימן כד. ועוד.
 (122) ראה גם דיה שוכה ישראל תריץ פיג (סה"מ תריץ. סה"מ קונטרסים ח"א עו, א). סה"מ הי"ש"ת ס"ע 162.
 (123) קהלת ה, א.
 (124) ברכת ,שים שלום' שבסוף תפלת העמידה.
 (125) יתרו יט, כ.

הדברות שהן אותיות פשוטות¹²⁶ שנא¹²⁷ לא תגנוב לא תרצח וכו' אבל באותיות אלו הוא פנימיות ועצמות א"ס ב"ה וכן בתורה עכשיו דכל הקורא בתורה הקב"ה קורא כנגדו¹²⁸, ובאמת הרי עיקר התורה היא למטה דוקא ולכן נקרא התורה אור¹²⁹ שהיא מאירה למטה ואינה דומה לאור המשתלשל בעולמות, דאור המשתלשל בעולמות הוא בדרך עו"ע שהוא מרוחני לגשמי אבל בתורה הוא המשכת העצמות ממש, ולכן דברי תורה אינם מקבלים טומאה¹³⁰, שהתורה אינה מקבלת העלמות והסתרים וזהו שבקשו המלאכים אשר תנה הודך על השמים¹³¹, שבקשו את התורה ברוחניות, והשיב להם משה כלום יצה"ר יש בכם¹³², להיות דעיקר התורה היא למטה לברר בירורים דנה"ב ושכרו בגעה"ע והתחתון. וזהו אשרי מי שבא לכאן בג"ע ותלמודו שלמד בעוה"ז בידו, לפי דכל הלימודים דג"ע עליו ותחתון הוא רק באופני הבירורים של הנה"ב וההמשכה בתורה היא המשכה עצמית דע"י הקריאה באותיות התורה ממשיכים אור העצמי אמנם כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו¹³³ דבכדי שיהי עבודתו בתורה העבודה הנרצית הוא ע"י הקדמת העבודה דתפלה¹³⁴. וזהו גדול אדונינו ורב כח שהוא העבודה דתפלה בהתבוננות דמה גדלו ומה רבו מעשיך באור והחיות האלקי שמתלבש בעולמות ונבראים להחיותם וע"ז הוא ולתבוננתו אין מספר שבהעבודה דלימוד התורה ממשיכים המשכה מעצמות אור"ס ב"ה ולהיות שהתורה באה מהשתל' משום זה שייך בזה לומר ל' מספר, אבל באמת הוא בלי מספר.

וזהו כשעלה משה למרום מצא להקב"ה קושר כתרים לאותיות היינו שע"י קריאת אותיות התורה ואותיות התפלה ימשיכו אור העצמי מה שאינו בערך כלל ואמר לו למשה הי' לך לעזרני לומר תצליח במלאכתך, דההצלחה היא דכל אשר יקרא אותיות התורה והתפלה הגם שאינו בערך כלל מ"מ ימשיכו בקריאת אותי' אלו המשכה עצמית. וזהו שאמר ועתה יגדל נא כח אדני' ולא אמר כח הוי' דהוי' הוא למע' מהשתל' והכוונה הוא דע"י העבודה ימשיכו בהשתל' דוקא את האור העצמי שלמע' מהשתל' ולכן אמר כח אדני' דאנת אשתמודע אדון על כולא¹³⁵, והוא כח אדני' הכוונה פנימית שבקריאת העולמות.

126) בסה"מ תרע"ח ותרפ"ז שנהערה 36: דברים פשוטים.

127) יתרו כ, יג (בשינוי הסדר).

128) ראה תדבאר רפ"ח. ילקוט שמעוני איכה רמז תתרלד.

129) משלי ו, כג. ועוד.

130) ברכות כב, א.

131) תהלים ת, כ. שבת פח, ב.

132) שבת שם.

133) יבמות קט, ב.

134) ראה לקיטת ויקרא ה, א: כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו [אלא שצריך להיות]

קדימת ק"ש ותפלה.

135) תק"ז בהקדמה, פתח אליהו (יז, ריש ע"ב).

וז'הו ויעבר הוי' פניו ויקרא הוי' הוי', דכאשר עבר הוי' על פניו דוקא היינו על הפנימיות דמשה, דמשה הוא ראש אלפי ישראל שמסר עצמו על התורה ועל ישראל¹³⁶, ולכן כשעבר הוי' על פניו על פנימיותו וואָס די פנימיות פון משה הוא דער דערהער מה שנוגע לכלל ישראל ולכן נק' בשם ראש כשם שבהראש הוא נרגש מה שנוגע לכל אבר בפרט, הנה כמו"כ הוא בבחי' ומדרי' משה שנק' ראש אלפי ישראל, ולזאת כאשר עבר הוי' על פניו, כלומר על פנימיותו או צעק בקול גדול הוי' הוי' אל רחום וחגון סלח נא לעוונותיהם של ישראל וחלצם מכל צרה והשפיע להם רוב טוב.

---

(136) מכילתא בשלח טו, א. תנחומא תשא לה. שמור' פיל, ד.

בס"ד

לימוד ברבים ב' ניסן תרפ"ט.

זאתי תורת הבית על ראש ההר כל גבולו סביב סביב קדש קדשים הנה זאת תורת הבית, והנה בית זה הוא ביהמ"ק השלישי אשר יבנה בביאת גואל צדק בב"א וצ"ל מהו אומרו זאת תורת הבית דלכאוי' הרי אינו מבאר בזה פרטי בנין הבית כלל ורק שאומר ענין כללי דמקומו של הבית הוא על ראש ההר ואשר כל גבולו סביב סביב הוא קדש קדשים ומהו"ע הכפל הנה זאת תורת הבית שבה עוד לחזק את הענין. ועוצ"ל מהו פרטי הענינים דהר וראש ההר וגבולו. דלכאוי' הוא מדרי' אחת שנק' הר ובמילא הרי יש לו ראש וגבול אבל מאריכות הלשון משמע שהם ג' עניני' ולכן הנה חוזר וכופל הנה זאת תורת הבית דבית הזה משתנה משני הבתים הקודמים שהוא בראש ההר ואשר כל גבולו סביב סביב קדש קדשים. והנה ההפרש בין ביהמ"ק השלישי לבית ראשון ושני הוא דשני הבתים הקודמים הם מעשי ידי ישראל ונדבתם וכמ"ש ויקחו לי תרומה כו'³ הוא יבנה בית לשמי', וכן בבית שני משא"כ הבית מקדש

---

(1) מאמר זה הוא מאמר ואתה תצוה שנה זו כתוספת התחלה וסוף, ונשלח ללימוד ברבים בב' ניסן שנה זו (תרפ"ט).

המאמר מיוסד על ד"ה ואתה תצוה עטרית (סה"מ עטרית ע' רמה ואילך). [חלק מדיה הנ"ל עטרית, מיוסד, כנראה על ד"ה ששה משמותם באוהית תצוה ע' אתרנו ואילך].

אגרת כ"ק אדמור"מ מהור"י צ' ששלח ביחד עם המאמר נדפס לקמן ע' 280.

(2) יחזקאל מג, יב.

(3) תרומה כה, ב.

(4) שמואל ב' ז, יג. דברי הימים א' כב, י.

השלישי הוא מעשי ידי הקב"ה⁵ היינו דע"י עבודת הבירורים שמבררים עתה בגלות המר בקיום התומצ"ב במס"נ הנה נזכה לביאת הגואל ובנין ביהמ"ק בב"א. ולהכין זה הנה אמרו"ל (מדר"ש פ"א⁶) א"ל הקב"ה למשה אין ישראל נגאלין אלא בזכות אברהם יצחק ויעקב ובזכותך ובזכות אהרן וכתיב⁷ שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו ואמרו"ל א"ל משה לישראל בשבילי נצלתם כלכם, דמשה הוא ראש ישראל ומציל את ישראל, וביאור הענין הוא דהנה כתיב⁸ ואתה תצוה את בני ויקחו אליך שמן כו' למאור להעלת נר תמיד. דהמובן הוא דתכלית ויעקר הכוונה הוא שהנר יהי תמיד, דלכאוי' יפלא הדבר איך אפשר דנר שהוא הארה יהי בו ענין התמידות שמתחסר רק אל המאור, וידוע דנר ומאור ה"ה חלוקים בעצם מהות ענינם, דמהות המאור הוא שאינו צריך לסבות, ומהות ההארה הוא שאינו דבר לעצמו כלל בלא המאור. דבכללות הרי יש כאן שני ענינים הפכי' וסותרים הא' שאומר שמן כו' למאור, דהרי המאור הרי הוא עצמי מצ"ע, וכל שהוא מצ"ע עצמי הרי אינו צריך לסיבה כלל וא"כ מהו השמן למאור. והב' באומרו נר תמיד, דהנר הוא הארה, וההארה הרי מצד עצמו אינו עצמי א"כ איך שייך תמידית בנר דהוי דבר והיפוכו דאם הוא נר הרי אינו תמיד, ואם הוא תמיד אינו נר. והנה העלאת הנרות היא מצוה, ומצותו הוא ע"י אהרן דוקא וכמ"ש⁹ ובהעלת אהרן את הנרות, דהעלאת הנרות הוא ע"י אהרן א"כ הרי הובאת השמן הי' ג"כ צ"ל לאהרן, ולמה¹⁰ הובאת השמן הוא למשה והעלאת הנרות הוא ע"י אהרן, ועוצ"ל מפני מה נשתנה המצוה דהעלאת הנרות מכל המצות, דברוב המצות נאמר וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני כו' ובמצוה זו נא' ואתה תצוה, היינו שמשה עצמו יצוה¹¹, וצ"ל כמה גדול כחו של משה שהוא יכול לצות, ומשמע דע"י הציווי דמשה היינו דכאשר ואתה תצוה או דוקא יהי שמן המובא למשה שמן למאור ואז יכול להיות להעלת נר תמיד, היינו דהגם דנר הוא הארה ואינו עצמי אבל כאשר ואתה תצוה הנה גם הנר יהי בו ענין התמידות כמו במאור והוא ע"י שמן למאור הנמשך ע"י משה.

קיצור. יבאר דבית ראשון ושני בנדבת ישראל, ובית השלישי מלמעלה ע"י עבודת הבירורים דזמה"ג דוקא, ויקשה ולמה משה הוא המצוה דהלא העלאת הנרות הוא ע"י אהרן דוקא ולמה הובאת השמן למשה ואיך הוא שמן למאור ונר תמיד שהם הפכים.

(5) זהר ח"ג רכא, א.

(6) אוצ"ל: שמור פ"ב, ה. וראה שם פט"ז, ג.

(7) בהעלותך יא, כא.

(8) סוטה יב, ב. ב"ר פצ"ז, ג. שמור פ"א, כד.

(9) ר"פ תצוה (כו, כ).

(10) תצוה ל, ח.

(11) ראה גם תרי"א ר"פ תצוה. מאמרי אדמו"ר האמצעי תצוה (שמות ח"ב) ע' שטו.

(12) ראה גם סה"מ תרפ"ז ריש ע' קיג.

ב) והנה הענין דואתה תצוה הוא אחר אשר פרט כל עניני עשיית המשכן והמקדש הנה אח"כ הוא אומר ואתה תצוה כו' דכללות ענין המשכן הוא דכתיב¹³ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ואמרז"ל¹⁴ בתוכו ל"נ אלא בתוכם בתוך כאו"א מישראל דכאו"א מישראל הנה בכל עת בכל זמן ובכל מקום שהוא הוא מכון לשבתו ית' דזהו ושכנתי בתוכם בתוך כאו"א מישראל בכל מקום שהוא ובכל עת ובכל זמן שיהי', רק בתנאי דועשו לי מקדש, היינו אימתי ושכנתי בתוכם דוקא כאשר ועשו לי מקדש, דלי מקדש הפי' הוא מה שהוא מקודש אצל¹⁵, ומהו מקודש אצלו ית' כב"י הוא ועשו דוקא העשי' בפועל בקבעומ"ש, ועוד ועשו לי מקדש, דכל עניני עשיית האדם יהיו רק בענינים אלו שהם קדושים מלמעלה, היינו עפ"י חוקי ודרכי התורה, דהנה יש דברים וענינים מה שבנ"א כודאים אותם מלבם וחושבים אותם לענין כמו להבדיל ענין של תורה שאינם כלל עפ"י התורה, וכמו בכללות הענין דהנימוסים והקריירות שבעולם שמכבה ח"ו הבהירות דתורה, הנה זהו ועשו לי מקדש דכל העשיות של האדם גם במדות טובות והנהגות ישרות צריכי' להיות רק כמו שהם עפ"י תורה ואז הוא ושכנתי בתוכם, ובגמר ענין עשיית המשכן אומר ואתה תצוה דמשה דוקא יצוה דהגם דהעלאת הנרות הוא ע"י אהרן אבל הציווי והובאת השמן הוא ע"י משה, והענין הוא¹⁶ דהנה משה ואהרן הם שושבינא דמלכא ושושבינא דמטרוניתא¹⁷, דמשה הוא שושבינא דמלכא ואהרן הוא שושבינא דמטרוניתא, דהנה הקב"ה וכנס"י הם חתן וכלה¹⁸ דהקב"ה נק' חתן ל' חות דרגא¹⁹ שהוא גילוי אוא"ס ב"ה בבחי' המשכה מלמעלמ"ט, וכנס"י נק' כלה בחי' כלה שארי ולבבי²⁰ שהו"ע העלאת ותשוקת הנפש להכלל בעצמות אוא"ס ב"ה ומשה ואהרן הם הממוצעים בההעלאת וההמשכה, דמשה הוא שושבינא דמלכא בהמשכת העצמות ב"ה, ואהרן שושדמ"ט בהעלאת הנשמות מלמטלמ"ע, דהנה אהרן הוא שושדמ"ט לעורר את כנס"י שהוא בחי' מל' למעלה ונש"י למטה להכלל בעצמות אוא"ס וזהו"ע העלאת הנרות היינו העלאת הנשמות, דנשמות נקראים נרות וכמ"ש²¹ נר הוי' נשמת אדם, ושבעה נרות הם הוי' מדרי' שיש בעובדי ה' דיש מי שעבודתו הוא באהבה ויש מי שעבודתו

(13) תרומה כה, ח.

(14) נסמן לעיל ע' 137 הערה 51.

(15) ראה גם סדרה ועשו לי מקדש שנה זו (לעיל ע' 148).

(16) בכל הבא לקמן – עד סוף המאמר – ראה ד"ה ואתה תצוה עטרית הנזיל הערה 1.

(17) ראה זהר ח"א רסו, ב. ח"ב מט, ב. ח"ג כ, א (ברע"מ), נג, ב. ערה, ב. וראה תוי"א, מאמרי אדמו"ר

האמצעי ואוה"ת שבהערה 11. אוה"ת שבהערה 1. ספר הערכים-חביד חלק ב ערך אהרן ס"ד. ס"ו (עו' כו ואלך. לו ואלך). וש"נ.

(18) לקו"ת שה"ש בתחילתו. ובכ"מ.

(19) כ"ה בלקו"ת שה"ש שם, ד"ה כל הנהנה שנה זו (תרפ"ט) פ"א (לעיל ע' 101). וראה יבמות סג, א:

נחית דרגא נטיב איתתא.

(20) תהלים עג, כו. לקו"ת שה"ש שם.

(21) משלי כ, כו.

(22) לקו"ת בהעלותך (כט, ג ואלך). מאמרי אדה"ז תכס"ב ח"א ס"ע רטו ואלך. אוה"ת שבהערה 1.

הוא ביראה ויש שעבודתו במדת הרחמים וכן בענין לאסתכלא ביקרא דמלכא²³, והיינו דהעבודה בכאויא למטה הוא לפי אופן שרשו ומקורו למעלה במדות העליונות דז"א דאצי' אשר כן גם באבות העולם שהם בחי' חג"ת דאצי' דאברהם הנה שרשו הוא בבחי' חסד דאצי'²⁴ לכן הנה למטה הרי עבודתו הוא באהבה ונק' אברהם אוהבי²⁵ לפי מעלת מדריגת שרשו ומקורו בבחי' חסד דז"א דאצי' ויצחק הי' עבודתו בחפירת בארות שהוא בבחי' העלאה מלמטלמ"ע²⁶ לפי אופן שרשו ומקורו בבחי' גבורה דז"א דאצי' וכתיב²⁷ ופחד יצחק הי' לי שהו"ע הגבורה²⁴, ויעקב דשרשו בת"ת²⁴ הנה הוא בריח התיכון המבריש מן הקצה אל הקצה²⁸, דמעשה אבות סימן לבנים²⁹ דכן הוא גם בפרטי הנשמות דנשמות פרטית דכל אחד ואחד הנה עבודתו למטה הוא לפי אופן שרשו ומקורו למעלה וזהו"ע זכות אבות³⁰, דזכות ל' טוהר וזכות האבות ומשה ואהרן שהם המועילים ומשפיעים לכללות נש"י כ"א לפי מדריגתו וזהו"ע העלאת הנרות דאהרן, דאהרן הוא כה"ר וממשיך את האה"ר לעורר את הנשמות שיהי' בהם הרצון והחפץ להכלל בעצמות או"י"ס ב"ה.

קיצור. יבאר דבגמר עשיית המשכן דועשו לי מקדש שתהי' העשי' בכל חיי האדם עפי' דיני ודרכי התורה, אז כתיב ואתה תצוה משה שושדמ"ל, ואהרן מעלה הנרות נשמות, אבות חג"ת דאצי' וזכות אבות סימן לבנים בז' מדרי' דעובדי הוי'.

ג) והנה המשל בזה הוא כמו הניצוץ קטן שעולה ונמשך להכלל באבוקה גדולה, הרי ניצוץ הזה הנה יש בו טבע העלי' להיות נמשך להכלל בהאבוקה וטעם הדבר הוא להיות שהוא עצמו ממהותו של האבוקה, ולזאת הנה הוא נמשך ועולה להכלל בהאבוקה היינו במהות מקורו, והגם שהניצוץ ה"ה נבדל ונפרד ממקורו שה"ה מציאות ניצוץ, מ"מ הנה ההבדלה וההפרדה הלזאת שהוא במציאות ניצוץ הרי אינו פועל בו שום השתנות בעצם מהותו שהוא אש ע"כ הרי יש בו בטבעו טבע העלי' להכלל במקורו וכמו"כ יובן בנשמה, דכל נשמה אלקית הרי יש בה ניצוץ אלקי מעצמות א"ס ב"ה שהן אלקות בעצם מהותן, והגם שהנשמות נפרדו ונבדלו ממקורן שה"ה במציאות נשמה וכדאי' באגה"ק סי' כ"י, שכבר יצאו ונפרדו מהכלים

(23) ראה זהר ח"ב רמז, ב. ח"א קצט, א. לה, ב. ח"ג יג, א. לקרית שה"ש מא, ד.

(24) זהר ח"ג שב, א. זהר חדש תולדות כו, סעי'ג. ובכ"מ.

(25) ישע"י מא, ח.

(26) ראה תו"א ותי"ח ר"פ תולדות. אוה"ת תולדות ח"ד תתיד, ב ואל"ך. סה"מ תרח"ץ ע' קמו ואילך.

(27) ויצא לא, מב.

(28) ראה זהר ח"ב קעה, ב. ח"ג קפו, סעי'א. ח"א א, ב. אוה"ת ויחי שפה, ב. ובכ"מ.

(29) ראה תנחומא ל' ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן לך יב, ו. יב, י. יד, א. תולדות כו, א. וישלח לב, ד. ס"פ

ויחי. אוה"ת ר"פ לך.

(30) זכות אבות לא תמו (מחלוקת בשבת נה, א. אבל כ"ה המסקנא באיקיר פליו, ו. ועייג"כ ירושלמי סנהדרין פ"י ה"א. אנדת בראשית פ"י. זהר ח"א קסח, א. ח"ג קעד, א. תקו"ז (גז, ב). תיקונים מזהר חדש (קיג,

ד). תומר דבורה פ"א. — ע"פ הערת כ"ק אדמיר' שליט"א בסה"מ הישית ע' 30. תשי"ח ע' 192.

(31) קל, סעי'א.

שמלוכש בהם הקו מאוא"ס ב"ה. דזהו כן גם בנשמות דאצי' ומכש"כ בנשמות דבי"ע ומ"מ הנה ביציאה והפרדה זו שיצאו ונפרדו מהכלים הרי לא נשתנו בעצם מהותם, שבעצם מהותם הן אלקות ע"כ יש בהם טבע העלי' להכלל בעצמות אוא"ס ב"ה. וכמו שהאור הרי יש בו בטבעו לעלות למעלה כן הוא גם בנשמה שיש בה טבע העלי', והנה בהכנת הענין יוכן טבע העלי' בנשמה הוא ביתר שאת וביתר עז מכמו שהוא בטבע האור, דהנה אור הוא הארה לכד ואינו עצמי, היינו שהאור מצ"ע אינו עצמי, דמהות האור הוא מהות הפכי ממהות העצם, דהעצם הרי מהותו העצמי הוא שהוא עצמי ואינו בא לו מסיבה זולתו, וההארה הרי מהותו העצמי הוא שהוא אינו אלא תלוי במה שמחייב אותו, אבל הוא לעצמו אינו עצמי, ומה שהוא עצמי הוא לפי שדבוק בהעצם וה"ה מעין העצם ומשו"ז ה"ה עצמי, וא"כ הרי טבע העלי' שבאור הרי אינו מצ"ע כ"א לפי שהוא דבוק בהעצם לכן יש בו טבע העלי', א"כ הרי טבע העלי' שבהארה הרי אינו מצ"ע, ויכולה להיות הארה ואין בה טבע העלי' וכמו שהוא בנבראים שהן הארה המתפשטת מאלקות כמ"ש בתניא ח"ב פ"ג³² והם עצמם אינם רק כמו אור וזיו מתפשט מן השפע ורוח השם השופע ומתלבש בתוכם ומוציאם מאין ליש, ומ"מ הרי לא יש בהם טבע העלי' והוא לפי שהם נבדלים ממקורם, ואדרכא הנה הנבראים הרי מצד גופם יש בהם טבע הירידה, הרי טבע העלי' שבהארה אינו מצד עצמה כ"א מצד הדביקות שבה מה שהיא דבוקה בהעצם, ולהיותה דבוקה בהעצם והיא מעין העצם לכן יש בה טבע העלי' אבל לולי הדביקות בהעצם אינו מוכרח שיהי' בה טבע העלי' וטעם הדבר הוא לפי שאינה עצמי מצ"ע, וא"כ הרי יוכן דגם טבע העלי' שישנו בהארה מה שהיא עולה להכלל בהעצם הרי אינה עדיין עלי' עצמית ממש.

קיצור. יבאר דכשם שהניצוץ יש בו בטבעו טבע העלי' בהאבוקה, כן הוא בהניצוץ האלקי שבכל נשמה שיש בו טבע העלי', ויבאר דטבע העלי' שבהארה אינו עצמי כ"א מצד הדביקות בהעצם.

ד) אמנם נשמה היא עצמית, ובכל פרטי המדריגות שישנם בנשמה, היינו ג' מדרי' נר"נ, הנה שרש ומקור הנשמה בחי' ח"י הם עצמות מקורה ולכן הרי הנשמה אינה נקראת בשם אור כ"א בשם חלק וכמ"ש³⁴ כי חלק הוי' עמו, חלק אלוקה ממעל³⁵, שהנשמה היא חלק מן העצם, דזהו ההפרש בין נשמה לאור, דאור הוא ג"כ בא מן העצם, אבל הוא רק הארה מן העצם, אבל הנשמה היא חלק מן

32) עח, ב.

33) עכל התניא.

34) האיניו לב, ט.

35) איוב לא, ב. ובתניא רפ"ב מוסיף תיבת: ממש. וראה מכתב כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ שבהערה

העצם³⁶, והגם דמאחר שהאור הוא ג"כ הארה מן העצם, א"כ במה הוא ההבדל בין האור והנשמה דהרי שניהם באים מן העצם, אלא ההבדל הוא בעיקר מהותם, דהאור עם היות שהוא בא מן העצם הנה לבד זאת שאינו אלא הארה בלבד שבא חוץ לעצמותו של העצם דבהיותו בהעצם הרי אינו במציאות כלל וא"כ כל מהותו של ההארה הוא חוץ להעצם הנה עוד זאת הרי העצם אינו נוגע לו כלל ההארה המתגלית מאתו וע"כ עליית והתכללות ההארה בהעצם הרי אינה נתפסת כלל בהעצם, אבל החלק הוא חלק מן העצם, דהחלק הוא כמו העצם ממש³⁷, ואין הפרש והבדל בין החלק והעצם אלא בזה בלבד מה שהוא חלק מן העצם א"כ עלייתו בהעצם הוא במקור חוצבו שהוא כמו בהעצם, ולהיות שהנשמה עצמי וחלק נבדל מן העצם לכן יש בה טבע העלי' העצמית גם כשהיא נבדל מן העצם ואדרבא הנה זה מה שהיא נבדל מן העצם הרי טבע העלי' בה הוא עוד ביתר שאת ויתר עז, ואינו דומה לכמו הארה מן העצם, דטבע העלי' שבהארה אינו עצמי כ"א לפי שהיא דבוקה ומשו"ז הרי יכול להיות שתהי' הארה המתפשטת מן העצם (וכמו הנבראים כנ"ל) ולא זו בלבד שלא יהי' בהם טבע העלי' אלא עוד שיש בהם טבע הירידה, והוא לפי שההארה הנה בעצמה אינו עצמי, והעצמית וכן טבע העלי' שבה הוא רק מפני הדביקות בהעצם, אבל הנשמה להיותה עצמי, ואינה הארה כ"א חלק, הנה בזה שהיא בחי' חלק נבדל מן העצם לכן יש בה טבע העלי' וההתכללות ביתר שאת ויתר עז להתאחד ולהתכלל עם העצמות, והנה חלק הוא חלק רביעי, ולכן הנה האומר פלוני יהי' לו חלק בנכסי נותנים לו רבע³⁸, דסתם חלק הוא חלק רביעי, וידוע³⁹ דחלק רביעי הוא אות ה"א אחרונה דשם הוי' שהוא בחי' מל', דד' אותיות הוי' הנה יו"ד הוא בחי' חכ' ה"א הא' הוא בחי' בינה וא"ו הוא בחי' ז"א וה"א אחרונה היא בחי' מל'⁴⁰,

36 בכל הבא לקמן (בפרק זה) בהפרש בין 'הארה' ו'חלק' – ראה מכתב כ"ק אדמו"ר מהור"צ שנדפס לקמן ע' 273.

37 ראה גם ספר השיחות תשי"א ס"ע 32 ואילך: דער מהות פון אַ אידן איז אַ חלק מן העצם, און די אייגנשאַפֿט פון עצם איז: התופס במקצתו כאלו תופס בכולו [מאמר הכעש"ט (געבראַכט אין ד"ה השמים כסאי, תרס"ח)]. ובספר תולדות יעקב יוסף יתרו מצות אנכי [מט, ב]: שכתבו הראשונים כו' בכל מקום שאני תופס ואוחז בקצה וחלק מחלק האחדות הרי אני תופס כולו וכן שמעתי ממורי. ובפ' חיי שרה [יט, סע"ד] מפירוש היעב"ץ לאבות פ"ד מ"ב: התופס מקצת מן האחדות תופס כולו. הערת כ"ק אדמו"ר שלטי"א בספר השיחות שם].

ולהעיר גם מהגהות מהרי"י לתניא רפ"ב (בכוך להבין ענין הנסירה – מענטליק. הועתק בליקוט פירושים כו' לתניא שם ע' פז): חלק (אלקה ממעל ממש): ר"ל מהכלל כולו, ומה שיש בהכלל יש בהחלק, משיא"ב על הנהי"ב אין שייך לומר חלק שהרי הוא היפך הכלל.

38 ב"ב סג, א. שו"ע חו"מ סר"ג סכ"ד.

39 ראה המשך תרס"ז ס"ע תלג. וראה אוה"ת בראשית ח"ב תכג, ב ואילך.

40 ראה עץ חיים שער ג (שער סדר אצילות למהר"ח) פ"א. שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"א.ב.

שערי קדושה למהר"ח ח"ג שער א. אגה"ת פ"ד.

י' המשך תרס"ז ע' תקכב. והובא גם בסה"מ תרס"ט שבהערה 109. המשך תרע"ב ח"א ע' תסו. תקנג. ח"ב ע' תשמב. א"פא. סה"מ תרע"ח ע' שכ. תשר"א ע' 7. ובכ"מ.

וספי' המל' הרי חלוקה מכל הספירות⁴¹ במה שהיא בחי' נבדלה דשרש ספי' המל' הוא למעלה מכל הספירות דשרש ספי' המל' הוא בבחי' רדל"א⁴², אבל היא בחי' נבדלה ולכן הנה בספי' המל' דוקא הוא תוקף הרצוא והצמאון עלולות וכמ"ש למען יזמרך כבוד ולא ידום ואי' בזהרר⁴³ נהו"ת קארי תדיר לנהו"ע ולא שכיך וכתי"י⁴⁴ אל תחרוש ואל תשקוט אל היינו דלפי שספי' המל' היא בחי' נבדלה לכן הנה בה טבע העלי' היא ביותר, ולכן הוא בנשמה להיותה חלק מן העצם הרי בה דוקא טבע העלי' ביותר להכלל בבחי' עצמות או"ס ב"ה.

קיצור. יבאר במעלת טבע העלי' דנשמה על ההארה להיותה עצמי היינו חלק מן העצם, ויבאר דחלק הוא חלק רביעי וחלק נבדל יש בו טבע העלי' בתוקף יותר ומביא רא' מספי' המל' שהרצוא שבה הוא יותר על שאר הספירות.

ה) והנה הנשמה ירדה למטה ומתלבשת בגוף ונה"ט וכמ"ש⁴⁵ נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראת כו' נפחת כי, דד' ענינים טהורה בראת יצרת נפחת הם ד"ע אבי"ע⁴⁶ דטהורה היא אצי' הנה נשמה שנתת כי טהורה היא, דכל נשמה שרשה היא באצי' וכדאי' בזהר⁴⁷ כל נשמתא ונשמתא הוה קיימא בדיוקנא קמי מלכא קדישא, וידוע⁴⁸ דמלכא קדישא הוא בחי' ז"א דאצי' ולמעלה יותר הנה שרש הנשמה היא בבחי' חכ' דאצי', דחכ' דאצי' כמו שהיא באצי' הוא בחי' אצי' שבאצי' ומשם נוסעת ויורדת⁴⁹ דרך ג' עולמות ב"ע ובהא בהתלבשות בגוף ונה"ט, שהגוף ונה"ט מכסה על אור הוי', והגם דהנשמה היא עצמי והעצמי אינו מקבל העלמות והסתרים, דהעלמות והסתרים הרי שייך רק בהארה, אבל העצמי אינו מקבל העלמות והסתרים, ומ"מ הנה בנשמה בירידתה למטה להתלבש בגוף ה"ה באה בהתלבשות כזו שהיא התלבשות ממש היינו דאין הנשמה בהתגלות בהתלבשות זו, והגם דהנשמה היא עצמי הנה העצמות דנשמה היא בהתעלמות והיינו דהאלקות שבנשמה אינו מאיר בגילוי, דבזה הרי יש יתרון המעלה באור על נשמה, דהגם הנשמה היא חלק מן העצם, והאור אינו אלא הארה מן העצם, ומ"מ הנה יש יתרון כמעלת העצמי שבאור שהוא בגילוי והיינו שהאלקות שבאור הוא בגילוי, אבל בנשמה הנה העצמי הוא בהתעלמות שאינו

(41) ראה בארוכה סה"מ עטרית ס"ע סג ואילך. ועם הגהות והוספות כו' – סה"מ תרפ"ד ע' ח ואילך. תרצ"ט ע' 14 ואילך. תשי"ד ע' 262 ואילך. תשי"ט ע' יב ואילך. וראה המשך ר"ה שנה זו (תרפ"ט) פ"ב (לעיל ע' 15).

(42) עץ חיים שער יג (שער אי"א) פ"ב. הובא במאמרים שבהערה 41.

(43) ראה זהר ח"ב קמ, א. ח"א קעח, ב. עו, ב. פו, ב. – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בקונטרס ומעין

ע' 137.

(44) תהלים פג, ב (ושם: תחרש).

(45) „אלקי נשמה" בברכות השחר. בכל הבא לקמן – ראה גם אוה"ת תצוה שבהערה 1.

(46) סידור האריו"ל במקומו. פרי עץ חיים שער הברכות רפ"ז. לקו"ת ראה כו, א.

(47) ראה לעיל ע' 81 הערה 6.

(48) ראה לעיל שם הערה 5.

(49) דיוק הלשון „נוסעת ויורדת" על ירידת הנשמה למטה – ראה סה"מ תרח"ץ ס"ע קמא ואילך.

וראה גם ספר השיחות תרצ"ו ע' 13.

מאיר בגילוי, ומשו"ז הרי יכול להיות כמה העלמות והסתרים על אור הנשמה, אמנם בעומק הענין הנה בזה גופא מה שהעצמות שבנשמה הוא בהתעלמות הרי יש יתרון המעלה בנשמה על אור, והיינו דיש יתרון המעלה בנשמה על אור, וזה בא מפני שהעצמי שבנשמה הוא בהתעלמות, והמשל בזה הוא מהשפעה עצמית להוליד בדומה לו, דהנה הגם דעצמות האב הרי נמשך בהשפעה זו, ומ"מ להיות דהשפעה זו באה בהלבשה בגשם שהיא הטפה הרי יכול להיות שתהי' ההולדה שלא בדומה לו, וכמארז"ל⁵⁰ מפני מה בניהם של ת"ח אינם ת"ח, ושם אמרו טעם ע"ז, והיינו דלהיות שהתורה חוזרת על אכסניא שלה, ולזאת הרי הת"ח ראויים הם אשר בניהם יהיו ג"כ ת"ח, וא"כ מפני מה אינם ת"ח ואומרים טעם ע"ז משום דקארי לאינשי חמרי, וכן הרי בכל אדם הרי ראוי שבנו יהי' בדומה לו, ומ"מ הרי יש שאינו בדומה והיינו דשעור הענין כך הוא דלהיות שבהשפעה העצמית הרי מוכרח הדבר שיהי' בדומה לו אמנם מפני שההשפעה עצמית באה בהלבשה גשמית הרי יכול להיות שיהי' שלא בדומה, הנה כמו"כ בנשמה שיכולה להיות בהתעלמות עם היותה עצמית, אמנם הנה בזה גופא שהעצמות שבנשמה הוא בהתעלמות הרי יש יתרון המעלה בנשמה על אור, שהנשמה באה בהלבשה גמורה בגוף, והיינו דלהיות דבנשמה העצמות הוא בהתעלמות משו"ז יכולה להתלבש בגוף גשמי, דהאור עם היות שהעצמי בו בגילוי ומ"מ אינו יכול להתלבש בדבר שאינו בערכו, והנשמה שהעצמות בה התעלמות יכולה להתלבש בגוף שאינו בערכו כלל.

קיצור. יבאר דהנשמה יורדת להתלבש בגוף, והגם שהיא עצמי אמנם העצמות שבה בהתעלמות אשר בזה יתרון להארה שהעצמות שבה הוא בגילוי אבל יתרון העצמות שמתעלם בנשמה הוא שיכול להתלבש גם בדבר שאינו מערכו משא"כ באור.

ו) והנה הנשמה להיותה עצמי, וחלק מן העצמות היינו לא זה שהיא רק הארה מן העצם כ"א חלק מן העצם, והעצמות שבה הוא בהתעלמות הנה לבד זאת שבאה בהתלבשות בגוף שאינו בערכו כלל, הנה עוד זאת שפועל זיכוך ובידור הגוף שמתלבש בו, דבזה יתרון מעלת הנשמה על האור, דהאור מאיר בכל מקום בשוה, שמאיר על המים ועל דבר המלוטש (שמסוגל לקבל אור) בדוגמת דבר שהוא מאיר במקום צי' ואשפה וכשם שאינו מתלבש בזה הרי אינו מתלבש בזה, אבל הנשמה הרי בהתלבשותה בגוף ונה"ט פועלת בידור וזיכוך הגוף, רק דהתלבשות הנשמה בגוף הוא באופן כזה שהעצמות המתעלם בהתלבשות זו הרי אינו מתגלה מאליו וממילא מעצמו כ"א שצריכים לגלות הכחות שבנשמה ע"י עבודה דוקא וע"ז הוא כללות ענין העבודה בהמלחמה דב' נפשות נה"ט ונה"א וכמ"ש⁵¹ ולאום מלאום יאמץ ואמרז"ל⁵² כשזה קם זה נופל וכדרך המתאבקים זה עם זה במלחמה דלפעמים זה מתגבר

(50) נדרים פא, א.

(51) תולדות כה, כג.

(52) פרי"י עה"פ ממגילה ו, א. וראה תניא פי"ט (יג, סעי"ב ואילך). פ"יג (יט, ב).

ולפעמים מתגבר השני וכן הוא בהעבודה האלקית שהיא במלחמה וכמא⁵³ נהמא אפום חרבא ליאכל, עד שיכול להיות ח"ו התגברות רוח הבהמה דנה"ב שנמשך אחרי תאוות ותענוגי עוה"ז אשר בזה הוא מעלים ומסתיר על הנה"א שבאה ג"כ להיות נמשך אחרי עיניים הגשמים אשר עי"ז נחשך אורה של הנשמה ועי"ז הוא אומר²¹ נר הוי' נשמת אדם, דנשמת אדם הוא נר הוי' וכתי⁵⁴ וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, הנה נר אלקים טרם יכבה⁵⁵ ע"י חשכת חומרי' הנה"ב מאיר גילוי אור מלמעלה שהו"ע גילוי אור אהבה העליונה לעורר את הנשמה, דזהו בקשתנו עד שיערה עלינו רוח ממרום⁵⁶ שהו"ע גילוי אור עליון לעורר את הנשמה, דהנה נשמה עם היות שירדה למטה ונתלבשה בגוף ונה"ט ובהתגברות ההעלמות וההסתרים מ"מ הרי סוף כל סוף היא בכח' אור, דזהו ההפרש בין נשמות לניצוצות דתהו, דניצוץ דתהו שנפל לק"נ הרי נכבה אורו ואינו אור ומכש"כ מה שנופל לגקה"ט שאינו אור והוא רק בדרך בליעה בלבד, דכזה יובן מה שמבואר בתניא⁵⁷ דגקה"ט הרי אין בהם טוב כלל, דלכאו' איך אפשר שלא יהי' בהם טוב כלל שה"ה קיימים וכל קיום הוא מצד הקדושה שהוא טוב אלא דלפי שהוא בקליפה הרי נכבה אורו והיינו להיותו ניצוץ דתהו ונפל בדרך שבירה הרי אינו אור כלל אבל הנשמה שהיא מבחי' תיקון גם כשירדה למטה ומתלבשת בגוף שהוא מק"נ, ואף גם אם נפלה ח"ו ר"ל בגקה"ט ה"ה בכח' אור, ולהיותה בכח' אור ע"כ שייך בה ההתעוררות שתתעורר ע"י גילוי אור עליון מלמעלה, רק שהגילוי אור צ"ל מלמעלה מהשתל, דהגילוי אור שהוא למעלה מהשתל' להיותו בכח' א"ס ה"ה נמשך למטה מטה ובכח' גילוי אור וזהו גילוי אור האהבה העליונה כמ"ש⁵⁸ אהבתי אתכם אמר ה', דפי' אתכם היינו אתם בכל מקום ובכל זמן, וזהו אהבתי אתכם אמר ה' איך האב אייך ליב ויא איר זאיט און ואו איהר זאיט, וגילוי אור עליון זה מעורר את הנשמה שתהי' בכח' עלי'.

קיצור. יבאר עוד יתרון במעלת העצמות שבנשמה שבהתלבשותה פועלת זיכוך הגוף ונה"ט רק דאופן ההתגלות דהעצמות הוא ע"י עבודה דוקא, ויבאר ההפרש דניצוץ דתהו שנכבה אורו, אבל הנשמה אור ולכן מתעוררת ע"י גילוי מלמע'.

ז) וזהו מדרי' אהרן כה"ר המעלה את הנשמות שמעורר בהם טבע העלי' שבהם להכלל בעצמות אוא"ס ב"ה דהנה אהר"ן הוא א' הר וי⁵⁹, דהר ענינו אהבה,

53) זהר ח"ג קפת, ב. ראה שהימ תרנ"ט ס"ע קס ואילך. תשי"ד ע' 103 ואילך. ובכ"מ.

54) שמואל"ב יד, יד. וראה הלי' תית לאדה"ז פי"ד סיג. תניא ספלי"ט.

55) שמואל"א ג, ג.

56) ישעי' לב, טו.

57) פרק ו (יא, א). בהבא לקמן (בביאור לשון התניא) – ראה גם (בנוסף לשה"מ עטרית שבהערה 1)

המשך תעריב ח"ב ע' תשע. שהימ תרס"ה ע' קד. עתיר ע' קג.

58) מלאכי א, ב.

59) ראה גם אה"ת תצוה שבהערה 1. וראה באופן אחר – במקומות שצויינו בספר הערכים הנ"ל

הערה 17 סעיף טו (ע' סח).

וא' הוא כינוי לא"ס אלופו ש"ע דאלף הוא פלא עליון והוא האהבה דעצמות א"ס ב"ה, והנר"ן פשוטה הוא המשכת האהבה למטה מטה שממשיך אהרן כה"ר את האה"ר בנשמה שתצא ממאסר הגוף ומחשכת חומרת הנה"ב ותבוא להיות בתוקף הרצוא באה"ר ובתשוקה נפלאה ביותר להכלל בעצמות אוא"ס ב"ה דכשם שהניצוץ העולה ונמשך להכלל בהאבוקה ה"ה רץ במרוצה גדולה מאד הנה כן ויותר מכן הוא התעוררות הנשמה במרוצה גדולה ותשוקה נפלאה להכלל בעצמות אוא"ס ב"ה, והנה בהעלאת הנרות הרי יש ב' ענינים העלאת הנרות והטבת הנרות כמ"ש⁶⁰ ובהעלת אהרן את הנרות בין הערבים, דהעלאת הנרות הוא בערב, דענינו הוא להעלות להביב, והטבת הנרות הוא בבקר כמ"ש⁶² בבקר בבקר בהטיבו את הנרות, והיינו כשם דמס"ץ דק"ש למסור נפשו באחד הוא ב' פעמים ביום בשחרית ובערבית⁶³, הנה כמ"כ הסיוע דשודמ"ט הוא ב' פעמים שהו"ע העלאת הנרות והטבת הנרות, וביאור הענין הוא דהנה כהא"ר יש ב' מדרי⁶⁴ הא' האהבה הבאה ע"י ההתבוננות בההארה שמאיר בגילוי בעולמות איך שאין ערוך לגבי עצמות אוא"ס וכמ"ש⁶⁵ יחיד חי העולמים מלך משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול, דיחיד הוא למעלה מאחד⁶⁶, והגם דאחד מורה ג"כ⁶⁶ על היחוד הוא דז"ר וארץ וד"ר העולם בטלים להא' א"ס אלופו ש"ע⁶⁷ אבל היחוד דאחד הוא מורה על יחוד מקובץ מריבוי פרטים וכמו אלף אחד, והיינו האוא"ס שמעריך אותו אל העולמות וכא לידי השגה איך דכל העולמות אינם תופסים מקום כלל, והכל בטל ומבוטל משום דכולא קמ"י כל"ח שהוא כלא ממש שהם אין ואפס ממש שאינו נחשב כלל לפי שאינם במציאות כלל וזהו"ע הוי' אחד דכ"ו שייך בהאוא"ס דבכללות הרי יש לו שייכות אל העולמות, דבבחי' ומדרי' זו שייך לומר דאין העולמות תופסים מקום, היינו לא בהאור המתלבש בהעולמות, דבאור וחיות האלקי המתלבש בהעולמות הרי אי אפשר לומר שהעולמות אינם תופסים מקום כלל שהרי הוא מתלבש בתוכם להחיותם, אלא בהאוא"ס שלמעלה מהתלבשות בעולמות היינו בהאוא"ס שיש לו שייכות אל העולמות הנה שם שייך לומר שהעולמות אינם תופסים מקום, וזהו"ע ה' אחד⁶⁸ שהוא המקור לגילוי, דהוי' הוא ל' מהוה⁶⁹ דכל

(60) תצוה ל, ח.

(61) ראה פרש"י עה"ט.

(62) תצוה שם, ז.

(63) רמב"ם הל' ק"ש רפ"א.

(64) הבבא לקמן — ראה גם ד"ה מרגלא וכ"י תכלית חכמה שנה זו (תרפ"ט) פ"ד (לעיל ס"ע 108

ואילך).

(65) ב"ב, ב"ב, שאמר.

(66) ראה ת"א ורא"א נה, ב. אמרי בינה שער הק"ש פ"ח ואילך. שרש מצות התפלה פ"ח (סהמ"צ

להצ"צ ככד, א). ובכ"מ.

(67) ראה סמ"ק הובא בבית יוסף לטור אריח סימן סא (ד"ה כתב סמ"ק). שר"ע ודאדה"ז אריח שם סעיף

ו. לקרית תזרוע כג, ג. וראה ברכות יג, ב.

(68) ואתחנן ה, ד.

(69) ראה זהר ח"ג רנז, סעי"ב. פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. שער היחוד והאמונה פ"ד.

ההתהוות הוא מהארת שם הוי' שמתלבש בשם אלקים וא"כ הנה ש' הוי' הוא מקור ההתהוות ומקור החיות הנה שם שייך לומר שהעולמות אינם תופסים מקום כלל.

קיצור. יבאר דעבודת אהרן, לעורר האה"ר, וכשם שהניצוץ רץ להכלל בהאבוקה הנה יותר מכן בטבע עליית הנשמה ויבאר דהתבוננות באח"ד הוא בהאוא"ס שיש לו שייכות אל העולמות, ושם שייך לומר שהעולמות אינם תופסים מקום.

(ח) **אמנם** כ"ז הוא בהאוא"ס שיש לו שייכות אל העולמות דבזה שייך להעריכו בערך העולמות ואח"כ הוא משיג את האמת דאין העולמות תופסים מקום כלל והכל בטל ומבוטל לפי דכולא קמי' כל"ח, אבל בעצמות אוא"ס ב"ה שאינו בערך העולמות ואינו בגדר העולמות כלל הרי שם אינו שייך לומר גם זה מה שהעולמות אינם תופסים מקום כלל וזהו"ע יחיד שהוא מיוחד בעצם שאינו בערך ובגדר העולמות כלל, וזהו חי העולמים מלך, דמה שהוא חי העולמים הוא רק מבחי' מלך⁷⁰, דכל התהוות של כל העולמות מריכ"ד והחיות שלהם אינו אלא מזה מה שעלה ברצונו ית' אנה אמלוך⁷¹ ואין מלך בלא עם⁷² ולזאת הנה קבלת חיותן של כל העולמות הוא רק מזה שהוא בחי' מלך עליהם, ואומר עולמים ל' רבים שהם ריבוי עולמות עד אין מספר וכל התהוותם וחיותם הוא מבחי' מלך דמלך שמו נק⁷³ עליהם בחי' שם בלבד, ובאמת הרי גם בחי' שמו הוא נשגב ומרומם וכמ"ש⁷⁴ כי נשגב שמו לבדו, דלכדו הוא בבחי' האוא"ס שלפה"צ, והיינו דבחי' שמו שהוא בחי' מל' דא"ס כמו שהוא לפה"צ ה"ה נשגב ומרומם ורק הודו של שמו הוא על ארץ ושמים בהשואה גמורה ובאמת הנה אמרו⁷⁵ במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו דגם זה הוא השפלה וירידה לגבי' וכמ"ש⁷⁶ המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ, דגם זה מה ששמים וארץ הם בהשואה הוא ג"כ השפלה, וכדאי' בזהר⁷⁷ ע"פ⁷⁸ והארץ

(70) ראה תוי"א מקץ מ, ג. מקומות שצויינו בהערה הבאה.

(71) ראה גם סה"מ תרסי"ה ס"ע א ואילך. תשי"א ע' 1. תשי"ג ע' 5.

(72) בחי' וישב לז, ל. שם ר"פ בלק. כד הקמח ר"ה (ב) ד"ה ועוד (ע' שעט – בהוצאת שאוועל). ספר

החיים פרק גאולה פ"ב. עמק המלך שער א (שער שעשועי המלך) רפ"א.

(73) פיוט, אדון עולם.

(74) תהלים קמח, יג. ראה סה"מ עטרית' ע' שכו. ה"שית ע' 26. וככ"מ.

(75) מגילה א, א (ע"פ הגירסא בילקוט שמעוני תהלים רמז תשצד. פירוש המשניות להרמב"ם אבות

פ"ד מ"ד. פחד יצחק בערכו. פסיקתא זוטרתי עקב יו"ד, יז. בחי' עקב יו"ד, יח. עבודת הקודש ח"ג פ"ב.

שליה פ' קרח ופ' עקב. רוקח בהקדמה. נוסח ויתן לך – במקום שאומרים זה בויתן לך – שדה צופים על

מגילה. ועוד. וראה בא"י הים שדוקא גירסא זו מדויקת. – ואיך אין צורך למה שנדחק בנודע ביהודה מהד"ת

אוי"ח ס"כ). – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ ה"שית ע' 40. תשי"ד ע' 210.

(76) תהלים קיג, ה"ו.

(77) ראה אוה"ת נ"ך עה"פ (חלק ב ע' א"קב).

(78) קהלת א, ד.

לעולם עומדת דא שכינתא שהוא בחי' מל' ומל' נק' ארץ שמורה שזהו השפלה וירידה כבי' מה שהוא מלך עליהם, והנה באריכות ההתבוננות שמתבונן בזה שההארה הבאה בגילוי בעולמות היא באין ערוך לגבי העצמות הרי תתלהב ותתלהט נפשו ברשפי אש התשוקה והצמאון להכלל בעצמות אוא"ס וכמ"ש⁷⁹ מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ שאינו חפץ בגילויים וכל חפצו ורצונו הוא להכלל בעצמות אוא"ס⁸⁰, וזהו המדרי' הא' שבאה"ר. והנה אחרי האה' הלזו הנה נותנים לו מלמעלה אהבה גדולה יותר, והוא ע"י הגילוי דעצמות אוא"ס, דבאהבה זו הבי' שנותנים לו מלמעלה ה"ה מתבטל בחי' ביטול במציאות לגמרי מכל וכל דבאהבה הא' הרי באה ע"י ההתבוננות והאהבה היא בחי' רצוא, אבל כאשר מאיר הגילוי דעצמות א"ס היינו דבהרגשת נפשו נרגש א"ס דבידיעה הו"ע ידיעת ההפלאה דא"ס איך שהוא מופלא מכל הגילויים, דבמילא הרי יש לו בזה עכ"פ מקצת הכרה באוא"ס המופלא, דבדכ"כ ענין הרגשת א"ס בנפש הוא תכלית הידיעה שלא נודע⁸¹, היינו דונפלינו אנחנו כל ב"י מכל העמים אשר ע"פ האדמה⁸² בזה שיש בנו הדעת שבנפש לידע ולהכיר את עצמות הא"ס שלא נודע⁸³, ומזה הוא שנעשה הביטול במציאות לגמרי מכל וכל, דאהבה זו הבי' היא אהבה בתענוגים להתענג על ד' עד כלותה ממש דבההרגש דא"ס הוא בתענוג וכליון הנפש שנכלה בזה, דבאהבה הא' הוא כמורגש וברצוא אבל באהבה זו אין מורגש ורצוא כ"א כליון הנפש דע"ז נא⁸⁴ עבודת מתנה אתן את כהונתכם דרק מלמעלה הוא שנותנים גילוי זה ואה' זו, דבאמת הנה גם האהבה דמי לי בשמים היא מתת אלקים שנותנים מלמעלה, דעבודת הנשמה מצ"ע היא אה"ע שהיא האהבה הלקוחה מעיני עולם וכמ"ש⁸⁵ לאהבה את ה"א כי הוא חייד, ובאה בידיעה והשגה והעבודה הוא בקירוב ודביקות באלקות שרוצה בגילוי אלקות, וזה מה שרוצה וחפץ להכלל באוא"ס זהו ג"כ מה שנותנים מלמעלה, וזהו"ע העלאת והטבת הנרות שהם ב' בחי' אה"ר ואהבה בתענוגים ולכן אומר בזה בהטיבו את הנרות מה שנותנים מלמע' מצד טבע הטוב להיטיב, וזהו עבודתו של אהרן כה"ר לעורר את טבע העלי' שבנשמות שיתעוררו לעלות ולהכלל בעצמות אוא"ס ב"ה בהב' בחי' אה"ר ואהבה בתענוגים.

79) תהלים עג, כה.

80) ראה לקוית תזריע כ, סע"א ואילך. שרש מצות התפלה פ"מ (סה"צ להצ"צ קלח, סע"א).

81) ספר העיקרים מאמר ב סוף פרק ל. מדרש שמואל לאבות פ"ו, ז.

82) תשא לג, טז (ושם: ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה).

83) ראה סה"מ עזרי"ת ס"ע צג ואילך. וראה גם ספר השיחות תורת שלום ע' 191. ספר השיחות תש"א

ע' 120.

84) קרח ית, ז. וראה תניא פ"ד (כ, א). חינוך קטן בהקדמה (עו, א). אגה"ק ס"ו (ק, ב). ס"יח (ככו,

סע"א ואילך).

85) נצבים ל, כ (בדילוג לשון. וראה אגה"ת פ"ט [צח, ב]). — הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ

תשי"ג ע' 168.

קיצור. יכאר דיחיד הוא אוא"ס שאינו בערך ובגדר העולמות דשם אינו שייך לומר גם זה שהעולמות אינם תופסים מקום, מלך שמו, ונשגב שמו, דעיז נעשה רשפי אש התשוקה להכלל ובא ברצוא דאה"ר, ואח"כ נותנים לו מלמעלה אהבה בתענוגים שהוא ביטול במציאות ובבלתי מורגש.

ט) והנה בכדי שיהי' העלאת הנרות דאהרו שושדמ"ט בב' בחי' אהבה דאה"ר ואהבה בתענוגים הנ"ל הנה צ"ל תחלה הבאת השמן למשה שהוא בחי' שושבינא דמלכא הממשיך גילוי עצמות א"ס למטה בבחי' המשכה מלמעלה למטה, דהמשכה זו באה בהתלבשות בתורה ע"י משה דוקא, דהנה בתו' כתיב⁸⁶ ותרד כדה ותעל דה' חומשי תורה וכ"ד ספרים הוא רק כמו כד מים החכ⁸⁷, דים החכ' הוא בחי' ח"ס וחכ' הקדומה דא"ק דההפרש ביניהם הוא דח"ס הוא חכ' שבכתר שבבחי' כתר הרי הספי' אינם עדיין בבחי' מציאות ממש ונק' גנוזות לפי שהם גנוזות ונעלמות והם רק בבחי' רצון בלבד⁸⁸ ומ"מ ה"ה נק' חכ' ידיעה דעם היותם בבחי' רצון אבל הם כבר רצונות פרטים דחויב וכו' אבל חכ' דא"ק היא בלתי מציאות כלל דהמשל בזה הוא כמו כחות ההיולים העצמים ולכן נק' חכים ולא בחכ' ידיעא⁸⁹, אמנם בכללות הנה שניהם נק' חכ' דא"ס לפי דכתר הוא ממוצע בין א"ס המאציל אל הנאצלים והרי יש בו בחי' תחתונה שבמאציל לזאת הנה גם ח"ס נק' חכ' דא"ס וזהו ים החכ' ח"ס וחכ' הקדומה דפרצוף א"ק, אבל חכ' דאצ"י היא בחי' חכ' הגלוי' ואורייתא מחכ' נפקת⁹⁰ מחכ' דאצ"י לזאת הנה התורה היא בחי' כד בלבד לגבי ים החכ', והמשכת התורה ממקור החכ' הוא ע"י משה דכתיב בוי⁹¹ כי מן המים משיתיהו דמדרי' משה הוא בחי' המים דים החכ'⁹² שהוא עצמות בחי' ח"ס שהיא חכ' נעלמה ואינה כאה בגילוי בהשתל', ולכן במשה כתיב⁹³ כי כבד פה וכבד לשון אנכי, דכבד פה בתושבע"פ וכבד לשון בתושב"כ⁹⁴ והיינו⁹⁵ דזהו ירידה וצמצום להתלבש בתושב"כ ותושבע"פ שהם רק כד בלבד לגבי ים החכ' דעצמות א"ס וא"א שיכוא בגילוי בהשתל' רק שהקב"ה א"ל אנכי אהי' עם פיך⁹⁶ דאנכי הוא כמ"ש⁹⁷ אנכי ה"א, אהי' עם

86) חיי שרה כד, טו (ושם: ותרד העינה ותמלא כדה ותעל).

87) ראה (נוסף לסה"מ עטרית ואוה"ת שבהערה 1) תקריז בהקדמה (יד, א). שם תכ"א (מו, ב). תריא

ירשב יח, א. תצוה פב, ד.

88) ראה לעיל ע' 136 ובהנסמן שם בהערה 42.

89) תקריז בהקדמה, פתח אליהו (יז, ב).

90) זהר ח"ב סב, א. א. פה, א. א. כפא, א. ח"ג פא, א. קפב, א. רסא, א.

91) שמות ב, י.

92) תריא תצוה פב, ד. מאמרי אדמור"ר האמצעי תצוה (שמות ח"ב) ע' שלא ואילך. ע' שצד.

93) שמות ד, י.

94) זהר ח"ג כה, רע"א (ברע"מ).

95) ראה גם לקרית שהי"ש יט, ב. מאמרי אדמור"ר האמצעי: תצוה שם (ע' שלא): נצבים (דברים ח"ג) ע'

תצוה. סה"מ תרנ"ח ע' קצו ואילך. ועוד.

96) שמות ד, יב.

97) יתרו כ, ב.

פִּיךְ, להיות בבחי' פה וגילויי דחכ' הנעלמה לפי שאנכי הוא א"ס ב"ה סתימא דכל סתימין דלפניו נגלו כל תעלומות הנה הוא מגלה גם הנעלמות דח"ס אבל גילוי זה הוא ע"י משה דוקא וזהו עם פִּיךְ עם פה של משה דוקא, וטעם הדבר הוא לפי שהוא במדרי' זו, ער איז אין דער מדרי', דמשה הוא בחי' ח"ס דשרשו הוא שם מ"ה דא"ק שהוא בחי' חכ' הקדומה דפרצוף א"ק והוא מסר ונתן נפשו על תורה⁹⁸, ער האָט זעך מוסר נפש גיוען אייף תורה ומשו"ז הנה משה ידבר, דידיבר הוא ל' הנהגה והדרכה דכל ההנהגות הם ע"י משה דוקא, דלהיותו במדרי' הנ"ל ומוסר ונתן עצמו על התורה ועל ישראל⁹⁸ לזאת הנה משה דוקא ידבר דרק משה הוא המדבר והמדריך ולכך זאת שהוא דוקא המדבר והמדריך הנה משה ידבר ל' הוה שמורה על התמידית וכמו ככה יעשה איוב⁹⁹ דתמיד הוא עושה כך¹⁰⁰ וכן משה ידבר ל' הוה המורה על התמידית דתמיד הנה משה ידבר שהוא המדריך ומנהיג את ישראל ע"י גילוי אור מלמעלה וכמא¹⁰¹ אתפשטותא דמשה בכל דרא.

קיצור. יבאר דאורייתא מחכ' נפקת היא כד מים החכ' והמשכת העצמות בתורה הוא ע"י משה דשרשו משם מ"ה דא"ק ומשה ידבר ל' הוה שתמיד הוא המנהיג ומדריך את ישראל בגילוי אור עליון וזכה לזו ע"י המס"נ שלו על תורה ובשביל ישראל.

(ו) **והנה** עוד יתרון המעלה במעלת מדרי' משה על אהרן כה"ר שהוא שושדמ"ט המעלה את הנשמות בכלל אבל בפרט הנה הוא רק בהז' נרות היינו בעובדי ה' אבל משה הנה ואתה תצוה את בני' דמשה הוא יכול לחבר כל המדרי' שבישראל אפי' הפשוטים ביותר לעורר גם בהם הרצוא והתשוקה להכלל באוא"ס ע"י בחי' אתה שבמשה, דזהו ואתה תצוה בכח בחי' האתה שבמדרי' משה, ולכן הנה ויקחו אליך שמן כו' דהבאת השמן הוא למשה דוקא דבשמן יש כמה מדרי' המוכחר ביותר והפשוט ביותר, דהפשוט ביותר הוא שמכל דבר עושים שמן, וזהו ויקחו אליך שמן היינו הטוב שנמצא בכאו"א מישראל גם בהפשוט ביותר, דכל איש ישראל הרי יש בו טוב בעצם רק שהוא מוסתר ונעלם בריבוי העלמות והסתרים דבני' יפים הם אלא שטרדתן מנוולתן ח"ו¹⁰² שאינם עוסקים בתורה ועבודה שבלב, אבל ע"י ואתה תצוה שהו"ע ההתקשרות דבחי' משה שהוא ראש אלפי ישראל המקשר הנה מתעורר הטוב שבכאו"א מישראל והו"ע השמן, ומשה עושה מזה כחית למאור, דהנה מאור הוא מקור האור וכמא' על העוסקים בתורה שהמאור שבה מחזיר למוטב¹⁰³ דמאור הוא

98 מכילתא בשלח טו, א. תנחומא תשא לה. שמיר פ"ל, ד.

99 איוב א, ה.

100 ראה לעיל ע' 2 הערה 6.

101 תקיז תסיט (קיב, רע"א. קיד, רע"א).

102 ראה נדרים סו, א.

103 פתיחתא דאיכ"ר ב. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז (עפ"י גירסת הקרבן העדה שם).

מקור האור, ותו' היא אור, דאור הוא רק גילוי העצם בלבד וא"כ מה"ע דהעוסק בתורה המאור שבה מחזירו למוטב, אך הענין הוא שהם ב' מדרי' שבתורה דאור הוא גליא שבתורה, ומאור הוא פנימית התורה¹⁰⁴ המעורר את העבודה שבלב, דהנה בתורה יש ג' מדרי' לחם יין ושמן¹⁰⁵, דלחם הוא גליא שבתורה ויין הוא פנימית התורה, וכמאמר¹⁰⁶ נכנס יין יצא סוד והיינו התגלות האהבה מסותרת בעבודה שבלב הבאה ע"י לימוד פנימיות התורה, דבאמת הלא כאו"א מישראל מחויב הוא לעבוד את הוי' מתוך ידיעה והכרה וכמ"ש¹⁰⁷ דע את אלקי אביך ועבדהו בלבב שלם שצ"ל ידיעה והשגה באלקות ואז העבודה שבלב בהתעוררות אהוי"ר היא אמיתית וכתב¹⁰⁸ וידעת היום והשבת אל לבבך דהשבה אל הלב באוי"ר הוא ע"י הדעת דוקא והיינו הלימוד דפנימיות התורה שנק' יין ואז יוצא סוד שהיא האהבה המסותרת בעבודה שבלב בתפלה ואשר אז הנה אור התפלה מאירה לו על כל היום להיות הנהגותיו ועשיותיו בכל הענינים הגשמים כפי ההתעוררות וההחלטות טובות שבתפלה ושמן הוא עוד למעלה מכל המשקין, דיין הוא פנימי' התורה רזין דאורייתא אבל מ"מ באים לידי גילוי אבל שמן הוא עוד למעלה מזה, והם כחי' רזין דרזין כחי' ח"ס והר"ע הדעת שבנפש לידע ולהכיר את הא"ס שלא נודע בידיעה והשגה כלל כ"א בהנחת הנפש, בא אידן לייגט זעך אָפּ דער ענין מצד ההתקשרות של עצם הנשמה בעצמות א"ס ב"ה.

קיצור. יבאר ביתרון מעלת משה על אהרן דאהרן מעלה הנרות ובעיקר רק פרטי המדריגות שבעובדי הוי' אבל משה מקשר ומחבר כללות ישראל גם הפשוטים, לחם גליא שבתורה ונק' אור, יין פנימי' התורה והוא העצמות שבאור, שמן רזין דרזין, ויבאר דכאו"א מחוייב ליגע עצמו בידיעת אלקות בהשגה.

(א) וביאור ענין זה הוא דהנה ידוע דההתקשרות עצמי של הנשמה באלקות ה"ה בכל ישראל בשוה, דהנה זה מה שיש חילוקי מדרי' בנש"י הוא רק בגילויים אבל בהעצמית שבנשמה ה"ה כולן שוין וכמ"ש³⁴ כי חלק הוי' עמו¹⁰⁹, וידוע דעם היא מדרי' היותר תחתונה¹¹⁰ ומ"מ נק' ג"כ חלק הוי' וכנ"ל שהוא חלק מן העצם

-
- 104 ראה קרבן העדה לירושלמי שם. וראה גם (נוסף לסה"מ עטר"ת ואוה"ת שבהערה 1) סה"מ תרמ"ז ע' פו-פח.
- 105 ראה בארוכה אמרי בינה שער הקיש פרק נג וא"לך.
- 106 עירובין סה, סע"א. סנהדרין לח, רע"א. תנחומא שמיני ה. זהר ח"ג לט, א.
- 107 דברי הימים"א כח, ט (ושם: לבב שלם). וראה תניא קונטרס אחרון קנו, ב.
- 108 ואתחנן ד, לט. — בזה שהקדים כאן להביא את הכתוב המאוחר (דע את אלקי אביך גו' שהוא בדברי הימים) — ראה הערת כ"ק אדמרר שליט"א לקמן ע' 261.
- 109 ראה גם סה"מ תרס"ט ע' עג: דהעצם הכל אי' ולכן כשאתה תופס במקצת מן העצם אתה תופס ככולו לפי שאין בו חילוקי מדרי' כו'. וזהו ג"כ מ"ש בסשי"ב [פליב] לענין הנשמות שמתאמו' המה דהיינו בעצם מהותם כל הנשמות מתאמות המה כו'. ומה שיש חילוקי מדרי' היינו בהגילויים.
- 110 ראה שער היחוד והאמונה רפ"ז. סה"מ תרי"ט ע' ה. רד"ה כי חלק ה' עמו תרצ"ד (סה"מ תרצ"ד. סה"מ תשי"א ע' 24).

ולכן הרי כאו"א מישראל יכול לאמר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב¹¹¹ לפי שכאו"א מישראל העסק בלימוד התורה כפי ערכו אם הוא באמת ובתמים יקר הוא להו"י מאד מאד ובפרט בקיום המצות הרי כולם שוים, וגם בענין התפלה הרי אמרו¹¹² דמט"ט קושר כתרי' לקונו מתפילותיהן של ישראל וכמו הכתר שהוא ע"ג ראש המלך ונעשה מאבנים טובות ומאירות שהם דומים בעצם מהותם שזהו המדרי' היותר אחרונה בדצח"מ, אבל ע"י ההזדככות והלטישה שמלטשים אותם הרי נזדכך חומריותם כ"כ עד שנעשה אבן טוב המבהיק ונעשה לעטרת תפארת להיות כתר ועטרה ע"ג הראש. כמו"כ אותיות התפלה כשהם בהתעוררות הראוי' וכן באמירת תהלים הרי נעשה מזה אבנים טובים ומאירים בכתר עליון, וכן הוא בכל עבודה ופועל טוב של כל איש ישראל חביב ויקר למעלה במאד. וזהו ויקחו אליך שמן כו' דמבחי' הטוב שבכאו"א מישראל הנה משה עושה מזה שמן למאור, המשכת העצמות במאור התורה, ואז הנה במילא יהי' להעלת נר תמיד, דגם נר שהוא גליא שבתורה שהוא בחי' אור לבד יהי' ג"כ במדריגת תמיד וזהו דוקא ע"י משה, וזהו ואתה תצוה, דע"י בחי' אתה שבמשה שהו"ע העצמות דעצמות א"ס ב"ה שנק' אתה דע"י הוא משה ידבר ל' הוה המורה על התמידית דבכח הא"ס שבבחי' משה הנה אתפשטותא דמשה בכל דרא, ולכן במשה כתיב¹¹³ ולא ידע איש את קבורתו דעליונים נדמה להם למטה ותחתונים נדמה להם למעלה¹¹⁴, הר הוא בחי' אהבה כנ"ל ומעלה ומטה הוא במעלה ומדרי' דמטה הן אלו הפשוטים שאין בכחם לעלות ולהגיע לבחי' אהו"ר ומעלה הן אלו שהם במדרי' אהו"ר כל חד לפום שיעורא דילי' באה"ר הנה אתפשטותא דמשה שהוא בחי' שושד"מ מסייע לכולם כא', דזהו ההפרש בין אהרן למשה, דאהרן עם היותו מעלה הנשמות בכלל ומ"מ הנה עיקרו הוא בבעלי עבודה כנ"ל בהעלאת הו' נרות, אבל משה הנה מצוה ומקשר כללות בני', וזהו ואתה תצוה דדוקא משה בכחו לצוות היינו לקשר ולחבר¹¹⁵ כללות נש"י והוא ע"י הובאת השמן שהוא הטוב שישנו בכאו"א מישראל שעושה מהשמן הפשוט בחי' שמן המובחר לעורר המאור העצמי ואז הנה גם נר שהוא הארה הרי מתגלה בו כח העצמי דגם הוא יהי' בבחי' תמיד שהוא ההתקשרות בנצחיות דא"ס ע"י קיום התומ"צ שהם נצחיים. וזהו זאת תורת הבית דקאי על ביהמ"ק דלעתיד ומקומו בהר שהוא אהבה כנ"ל וראש ההר אה"ר והתכלית ועיקר הוא דכל גבולי סביב סביב קדש קדשים שהיא אהבה בתענוגים הבאה ע"י עבודה במס"ג עכשיו בזמן הגלות והסיוע לזה הוא ע"י ההתקשרות בבחי' משה שהם ראשי אלפי ישראל אתפשטותא דמשה, ובפרט ביום

111) תדבאר פכיה. וראה מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' קנג. תריח משפטים תזו. ב. סה"מ תרמ"ג ע'.

ע.

112) ראה בארוכה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א (נדפס בסה"מ תרצ"ו ע' 122. תרח"ץ ע' רמג. תש"ד

ע' 213. תש"ח ע' 202). ושי"ג.

113) ברכה לד, ו.

114) סוטה יד, א.

115) ראה גם תריא תצוה פכ, א.

ההילולא דזהו פ"י זכותו יגן עלינו כי גדולים צדיקים לעורר ר"ר ממקה"ר להשפיע רוב טוב לבית ישראל ויחיש גאולתנו ופדות נפשנו לזכות לגואל צדק ובנין ביהמ"ק בכ"א.

קיצור. יבאר דהתקשרות עצמי שבנשמה ישנו בכל ישראל, ואותיות התורה והתפלה כשהם בהתעוררות מאירים כאבנים טובות, ומשה עושה משמן הפשוט שמן למאור ואז גם הנר הוא כמו המאור, ואתפשטותא דמשה בכל דרא שע"י ההתקשרות בבחי' משה הנה זכותו יגן עלינו לזכות לגואל צדק ובנין ביהמ"ק בכ"א.

בס"ד. ב' ניסן, תרפ"ט

עו"ז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון², וא"י במדרש (בראשית פנ"ט³) עוז והדר לבושה של תורה. וצ"ל מהר"ע דהלבושים של תורה הם עוז והדר, ורש"י פ"י דכללות הפרשה קאי על התורה ולומדי⁴. ובמצו"ד⁵ מבאר דקאי על נפש המשכלת שהיא עוז לבעלי, ופ"י עוז מעשה המצות במיטב הענין ובכוונה רצוי, לכן עוד היותה על האדמה תשמח בזכרה עת הפרדה מן הגוף⁶, והיינו כידוע⁷ דהמצות הם לבושים אל הנפש, אשר ע"יז תוכל הנשמה לקבל אור הענג בג"ע התחתון ועליון, וזהו ותשחק ליום אחרון, דהשחוק הוא שמחת הנפש ועליצותה כהו"י דזהו ע"י הלבושים דעוז והדר שהם תומ"צ. ולזאת הנה כאשר עוז והדר לבושה אז הנה ותשחק ליום אחרון, דשמחה זו מורה על החיות וחיים נצחיים. דהנה ארו"ל (תענית ה, ב) יעקב אבינו לא מת כו' (אלא חי הוא לעולם. רש"י) שנאמר⁸ ואתה אל תירא עבדי יעקב נאום הו"י ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים, מקיש הוא לזרעו, מה זרעו בחיים (כשהוא מקבץ את ישראל מארץ שבים, החיים הוא מקבץ שהן בשבי, שהמתים אינם בשבי. רש"י) אף הוא בחיים. וביאור הענין, דהנה א"י

- (1) מאמר זה מיוסד על ד"ה איש על דגלו עטרית (סה"מ עטרית ע' תל ואילך).
- (2) משלי לא, כה.
- (3) פיסקא ב.
- (4) עה"פ משלי שם, י ואילך.
- (5) משלי שם.
- (6) מצו"ד שם, כה.
- (7) ראה אגה"ק סכ"ט. ת"א חיי שרה טו, א. מקץ לב, ד ואילך. סה"מ תרח"ץ ע' רכד. ועוד.
- (8) ירמ' ל, י.

בילקוט (ע"פ יקרא יעקב) התחיל אומר בבקשה מכם כבדו הקב"ה כמו שכבדתי אני ואבותי. (פסחים נ"א) אמרו לו בני שמע ישראל (לאביהם הם אומרים. רש"י) הוי' אלקינו הוי' אחד¹⁰, אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבינו אלא אחד, באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. והנה אחד הוא יחו"ע וברוך שם הוא יחו"ת¹¹, וצ"ל מפני מה דכאשר בני יעקב אמרו הוי' אחד היינו בחינת יחו"ע הנה יעקב שהוא במדרי' אצ"י¹² אמר בשכמל"ו שהוא בחי' יחו"ת, ומהו דקדוק הלשון פתח ואמר, דבאותה שעה ששמע אשר בניו אומרים הוי' אחד פתח ואמר בשכמל"ו, ויוקשה ביותר דקודם ההסתלקות שהוא זמן העילוי ביותר הנה אז דוקא אמר בשכמל"ו.

קיצור. יקשה מהו לבושה של תורה, ויבאר שע"י הלבושים זוכים לחיים נצחים, ויקדים מאמר כשם שאין בלבך אלא אחד, ויקשה למה אמר יעקב קודם הסתלקותו בשכמל"ו שהוא יחו"ת.

והנה בני יעקב נקראים בשם שבטים, כמו ענפים המתפשטים מן האילן¹³, דישנו גופו של האילן ושרשו וענפים המתפשטים מן האילן, דהגם שהענפים אינם גוף של האילן אבל הם באים מעיקרו, ולכן הפירות שהם השבח של האילן הנה הם גדלים על הענפים דוקא וכל כח עוזו של האילן ושבחו ניכר בהפירות הגדלים על הענפים, וכל מה שהענפים מתפשטים יותר הוא מכח של האילן, וזהו"ע שבטים מל' כוכבא דשביט¹⁴ שנמשך אור, והגם דאינו דומה לאור הלבנה וכש"כ לאור השמש, מ"מ הרי יש בהם יתרון שהם מתנוצצים ומבהיקים, דבשמש וירח יש שינוים דקטנות וגדלות מתחלת החדש, וכן בשמש מתחלת היום, והכוכבים מעת שנתראים עד שקיעתם מבהיקים, וכל ישראל נק' בני יעקב וגמשלו לכוכבים המאירים בכל עת, דכן הוא בישראל אשר בכל מקום שהם הם מבהיקים ומאירים באור התורה וקיום המצות, וזהו יעקב אבינו לא מת שהענפים מורים על החיות נצחי דגופא דאילנא, וגופא דאילנא הוא הנותן כח וחיות בכל הענפים לעשות פרי טוב בלימוד התורה וקיום המצות. והענין הוא¹⁵ דהנה גופא דאילנא הוא בחי' ז"א דאצ"י וכמאמר¹⁶ האבות

(9) ילקוט שמעוני ויחי רמז קנו.

(10) ואתחנן ה. ד.

(11) זהר ח"א ית. ב. שער היחוד והאמונה רפ"ז. ובכ"מ.

(12) ראה לקמן בהמאמר ובהסמך בהערה הבאה, והערה 15.

(13) ראה תרי"א ויצא כד, א. לקרית במדבר ג, סע"א ואילך. מאמרי אדה"י: תקס"ב ס"ע רלו ואילך (ועם

הגהות – אוה"ת מטות ע' א'רצד ואילך): תקס"ג ח"א ע' שט (ועם הגהות – אוה"ת בשלח ע' שפט): תקס"ד ע' יד. מאמרי אדמ"ר האמצעי במדבר ח"א ע' סז ואילך. ביאוה"ו לאדמ"ר האמצעי פה, א ולהצ"צ חלק א ע' תנא. אוה"ת תצוה ע' א'תרוסד. סה"מ תע"ב-תרע"ז ע' קלא ואילך.

(14) ברכות נח, ב. מקומות שצויינו בהערה הקודמת.

(15) בכ"ז – ראה מקומות שצויינו בהערה 13: לקרית צו יז, ב.

(16) ב"ר פמ"ו, ו. פפ"ב, ו.

הן המרכבה בחי' חג'ת דאצי', והשכטים הן האורות דאצי' הירודות לבריאה שנעשים בחי' מרכבתא תתאה דעולם הבריאה שמחכר ברי' לאצילות, והיינו בחי' דאצי' שיורדת ונשפלת בברי' לעלותה ולחברה לאצילות. דהנה כתיב¹⁷ ארוממך אלקי המלך ואברכה שמך לעולם ועד, ארוממך אלקי המלך שצריכים לרומם בחי' אלקי המלך, ועי' נשלם הכוונה האמיתית להיות ואברכה שמך לעולם ועד, דהנה אלקי הוא ל' כח מל' ואת אילי הארץ לקח¹⁸, והיינו שהכח והיכולת בעולם הוא מבחי' המלך, וזהו אלקי המלך שכל כח ויכולת הנמשך בעולם הוא מבחי' מל' דאצי', וטעם הדבר הוא להיות דבחי' המל' מחולקת מכל המדות וספי' העליונות דאצי', דכל הספי' במדות העליונות דאצי' הרי כולם הם בבחי' קירוב אל העצמות ב"ה, משא"כ ספי' המל' היא בבחי' ריחוק היינו בבחי' כח נבדל ונעלם¹⁹.

קיצור. יבאר דבני יעקב נקראים שבטים, והפירות גדלים על הענפים, גופא דאילנא ז"א דאצילות, והשבטים הם הארת האצילות בבריאה, ויבאר ההפרש שבין ספי' המלכות לשארי הספירות.

וביאור הענין הוא, דהנה כתיב²⁰ נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, דהאדם שלמטה שהוא אדם הידוע כמ"ש²¹ אדם אתם, וארז"ל²² אתם קרוים אדם, וכתיב²³ אנכי עשית ארץ ואדם עלי' בראתי, דמה שאנכי מי שאנכי²⁴ עשיתי ארץ הוא בשביל האדם²⁵, ואדם זה הוא בשביל בראתי, בגימט' תרי"ג²⁶, דהמקיים תומ"צ הוא הנקרא אדם, ובו כתיב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, שהאדם שלמטה הוא בצלם ודמות אדה"ע שעל הכסא וכמ"ש²⁷ ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה, והיינו דכל הענינים שבאדם שלמטה בטבעו כחותיו וחושיו הוא לפי אופן היותם באדה"ע, והיינו דהמדרי' והענינים שבאדה"ע באורות וכלים וספירות וענין ציורם ועמידתם ברום ותחתון וסדר השתלשלותם הנה מזה הוא מה נעשה באדם התחתון בפרטי עניני הכחות והחושים עמידתם זה למעלה מזה, ולזאת מפרטי הכחות והחושים ועניניהם כמו שהם באדם למטה הנה מזה אפשר להשכיל ולהבין בעניניהם

(17) תהלים קמה, א. וראה ת"א מקץ מ, ג.

(18) מלכים-ב כד, טו.

(19) ראה בארוכה המשך ר"ה שנה זו (תרפ"ט) פ"ב (לעיל ע' 15 ואילך). ושי'.

(20) בראשית א, כו.

(21) יחזקאל לד, לא.

(22) יבמות סא, רע"א.

(23) ישע"י מה, יב. ראה גם סה"מ תרצ"ז ע' 139. תרח"ץ ע' כה. אגרות-יקודש אדמו"ר מהור"י צ"ד

ע' שכא (הועתק ב"היום יום" כב חשון). ספר השיחות תרצ"ז - חורף ה'ש"ת ע' 255. ובכ"מ.

(24) ראה לקוית פינחס פ, סע"ב. ובכ"מ.

(25) ראה זהר ח"א רה, ב.

(26) מקדש מלך לזהר ח"א שם.

(27) יחזקאל א, כו. ראה לקוית מטות פא, ג. סה"מ תשי"ב ע' 20. ובכ"מ.

ספר המאמרים תרפ"ט

כמו שהוא באדה"ע, והנה באדם שלמטה אנו רואים דכחות הנפש שכל ומדות הגם שאינן עצמות הנפש ואינם אלא רק כחות הנפש בלבד²⁸, ומ"מ ה"ה קרובים אל העצמי שהרי הן גילויים ממש מהנפש, היינו היותו חכם חסדן גבור ורחום שזהו גילויים ממש מהנפש, ולכן השפעתם אל הזולת הן ג"כ בבחי' קירוב וגילוי, וכמו השפעת השכל מהמשיע אל המקבל ה"ז גילוי אור ממש גילוי אור שכל מה שמתחלה קודם שמשפיע לו השכל לא ידע את ההשכלה ההיא והיתה נעלם מאתו כל מציאותה ואח"כ נתגלה לו גילוי אור חדש בבחי' קירוב וגילוי ממש, וכן השפעת מדת החסד ה"ז בבחי' גילוי, וגם אפילו מדת הגבורה היא השפעה בבחי' קירוב וגילוי, דבקדושה הנה ענין הגבורה הוא תגבורת החיות ולכן הנה גם מניעת ההשפעה או התחלוקת ההשפעה הוא ג"כ מפני טובת המקבל, וע"ד גבורות גשמים²⁹, שבאים בהתחלוקת טיפין וטיפין וכדומה, הרי דהשפעת הגבורה הוא ג"כ בבחי' קירוב וגילוי, והיינו מפני שהן גילויים מהנפש ע"כ ההשפעה מהם היא ג"כ בבחי' גילוי, וכמו"כ הוא למעלה שהמדות עליונות הן בחי' גילויים מאוא"ס ב"ה, ולכן השפעתם היא בבחי' קירוב וגילוי.

קיצור. יבאר דנעשה אדם בצלמנו, ולזאת מפרטי הענינים שבאדם יובן בספירות העליונות, ויבאר דכחות הנפש בשכל ומדות הם בקירוב וגילוי.

והנה ההשפעה בקירוב ובגילוי הנה במדות שלמעלה הוא ביותר מכמו שהוא במדות למטה, וכידוע דאינו דומה ענין השפעת המדות למטה כמו למעלה, דלמטה המדות הן רק גורמין ההשפעה בלבד, היינו לא שהמדה עצמה נמשכת, אלא היא גורמת ההשפעה, וכמו מדת החסד כשמתעורר בחסד על זולתו גורם ההשפעה שמשפיע לו מטובו וחסדו, שההשפעה הוא דבר וענין אחר מענין החסד עצמו, וכמו שמשפיע לו ממון וכה"ג, ואם אין לו מה להשפיע לו הרי אין תועלת כלל מהתעוררות חסדו אילו, אבל למעלה הרי נמשך הארה ממש ממדת החסד, וכמו מכלכל חיים בחסד³⁰ שהחסד נמשך כלי תוך כלי³¹ עד שנעשה מזה התהוות ממש כפי המצטרך אל המקבל מפני שהארה ממש נמשך ממדת החסד, וזהו דכתיב³² אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי, דהרים הם מדות עליונות, ואשא עיני אל ההרים הוא הכוונה ב"ב ברכות לכוון בשם של כל ברכה וברכה, ואז הוא גילוי ההשפעה

(28) ראה תו"א ר"פ וירא (יג, ג). לקו"ת ויקרא ד, ב. סה"מ תרמ"ג ע' טו ואילך. תרנ"ג ע' רלד ואילך.

ובכ"מ.

(29) משנה ריש מסכת תענית. לקו"ת ואתחנן יג, ג. שמע"צ צב, סע"ד. מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע'

לב ואילך. ובכ"מ.

(30) ברכה שני' דתפלת העמידה.

(31) ראה תו"א פ' מקץ רד"ה רני ושמי (לו, ב). – להעיר מברכות כה, סע"ב. – הערת כ"ק אדמו"ר

שליט"א בסה"מ הי"שית הנ"ל הערה 1.

(32) תהלים קכא, א.

העליונה מבחי' האין העצמי. וזהו מאין יבא עזרי, דהעזר בא מבחי' אין³³, וכידוע ההפרש בין לחם מן השמים ולחם מן הארץ, דבאמת ע"י העבודה בתומ"צ הנה גם לחם מן הארץ הוא ע"ד לחם מן השמים שלא ביגיעה, וזהו עזרי מעם הוי' עושה שו"א, דהוי' הוא למעלה מן הטבע, והיינו דכאשר אשא עיני אל ההרים להתפלל אל מי שהעושר והפרנסה בידו ית' ועושה את דבר עסקו לכלי טהורה ע"פ התורה³⁴ אז הנה עזרי מעם הוי' בדרך למעלה מן הטבע בטבע, דכ"ז הוא במדות העליונות שהן בחי' גילויים מאוא"ס והשפעתם הוא ג"כ בבחי' גילוי, אבל מדת המל' היא בחי' העלם וכמו מדת ההתנשאות באדם שאין זה גילוי מן הנפש כ"א בא בבחי' כח נבדל מן הנפש, ולכן ההמשכה אל הזולת הוא ג"כ בבחי' רוממות והתנשאות שמשתרר ברצונו עליו שאין זה בבחי' גילוי, וידוע דבמדת המל' יש בחי' השפעה בריחוק והשפעה בקירוב, השפעה בריחוק הוא ההתנשאות, והשפעה בקירוב הוא כמו הנהגת המדינה ע"י המלך שזהו ג"כ לא בבחי' גילוי שה"ה בדרך גזירה ופקודה שגוזר ואומר שיהי כך וכך, וכמו"כ הוא מדת המל' למעלה שבא בבחי' כח נעלם והוא בבחי' רוממות והתנשאות והים עומד עליהם³⁵, וגם בחי' השפעה בקירוב הוא בבחי' העלם וכמו העש"מ שהן בדרך גזירה וציווי יהי אור יהי רגיע³⁶ והוא בחי' העלם והסתר הבורא מהנברא, ולכן התהוות העולמות הוא מבחי' המל' דוקא מלכותך מכ"ע³⁷, ובכדי שיהי בבחי' מקור לעולמות ה"ז ע"י כמה גבורות וצמצומים וכמ"ש³⁸ כבוד מלכותך יאמר וגבורתך ידברו, להודיע לבנה"א גבורותיו כו' שצ"ל ריבוי צמצומים בזה, וזהו אלקי המלך דבחי' כח והיכולת בעולם דהיינו התהוות העולמות הוא מבחי' המל' ע"י גבורות וצמצומים, ואי לזאת ארוממך אלקי המלך שצריכים לרומם בחי' אלקי המלך.

קיצור. יבאר דלמטה מדות הם רק גורמים השפעה, אבל למעלה הנה הם עצמם נמשכים, מכלכל חיים בחסד, מאין יבוא עזרי בדרך למעלה מן הטבע בטבע, אבל ספי' המלכות הוא כח נעלם ונבדל, וגם ההשפעה בקירוב שבה הוא בדרך כח עליון.

והנה בכדי לרומם בחי' המל' זהו ע"י העבודה בתחתונים היינו לברר בירורים למטה, דזהו כל ירידת הגשמה למטה דהנשמה עצמה א"צ תיקון³⁹ וכמו שהיא למעלה ה"ה בתכלית הביטול לאלקות וירדה למטה בכדי לברר הרפ"ח ניצוצות

33) ראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ט ריש ע' קיב. סה"מ עת"ר ע' פג.

34) ראה גם סה"מ תרצ"ו ע' 115. ושי"ג.

35) ע"פ לשון הכתוב – מלכים"א ז, כה. דברי הימים"ב ד, ד.

36) בראשית ב, ג. שם, ו.

37) תהלים קמה, יג.

38) תהלים שם, יא"ב. ראה בכ"ז המשך תעריב ח"ב ס"ע תרפ"ח ואילך. שם ע' אקנב.

39) עץ חיים שער כו (שער הצלם) ספ"א. הובא בתניא פל"ז (מח, ב).

שנפלו בשבה"כ דתהו"כ⁴⁰, דכלים הן בחי' אותי' וכדאי' בע"ה⁴¹ דאותיות הם כלים, דבאותיות הגלויים הרי יש ב' מדרי' אותי' המחשבה ואותי' הדבור, שהם ב' בחי' כלים, דאותיות המחשבה הם מקבלים אור השכל וגילוי המדות, ואותיות הדבור הן כלים לגלות הכחות דשכל ומדות, שע"י אותיות הדבור מתגלה אור שכלו ומושג אל הזולת, דלולי אותיות הדבור לא ישיג הזולת אור שכלו, דעם היות דגם בלא אותיות הדבור הרי באפשר לידע שהוא חכם, וכמו שאנו רואין במוחש באדם שהוא עוסק במושכלות הרי לבד זה דחכמת אדם תאיר פניו⁴², הנה כל עבודה ויגיעה בשכל עושה רשימה במאור פניו (עס ליגט אַ איידעלקייט) ובפרט הצהיכות פנים בהמצאת שכל חדש אשר פניו מאירים ומבהיקים וכמא⁴³ צהבו פניו של ר"א שמצא תוספתא חדתא⁴⁴, הרי דגם בלא אותיות הדיבור הרי הכרת פניו ענתה בו⁴⁵ שהוא חכם, מ"מ הנה אופן ואיכות חכמתו א"א לידע בלי אותיות, וגם את זה שיודעים ומכירים בו שהוא חכם מפני הארת פניו הרי הוא רק בכללות אבל אינו משיג את שכלו ממש דכל השגה הוא בשכל פרטי דוקא ובהארת פנים הוא רק בכללי, אבל ע"י הדבור הוא שיודע איכות חכמתו ומשיג אור שכלו, וכן ע"י אותיות הדבור מתגלה טיב אהבתו אליו, הגם דכללות האהבה הרי אפשר לידע ע"י הקירוב, דזה שמקרב אותו בקירובים רבים הרי מזה ניכר אהבתו אליו, מ"מ הנה זהו רק בכללות אבל טיב אהבתו זהו שנודע ע"י הדבור דוקא, שהרי יכול להיות שמקרב אותו בקירוב גדול ומ"מ אינו בלב שלם באמיתות ממש, ורק בדבור הנה בזה דוקא הרי ניכר יותר טיב אהבתו אליו, ונראה דבר זה במוחש במדה ההפכי' השנאה, דמה שהוא שנאו אליו מתגלה ע"י הדבור, הנק' בל' העולם ער האָט זעך אויסגירעט, היינו שלא במתכוין, וכמו שאנו רואין במוחש דלפעמים בעת שהאדם טרוד באיזה ענין, או בסיבה אחרת אז הנה מתגלה פנימי' לבבו בהנוגע לזולתו שלא ככוונה כלל, אבל בדברים האלו היוצאים בדרך ממילא הנה בזה דוקא ניכר אמיתת לבבו באהבה ושנאה, ויכול להיות גם שמדבר אליו דברי אהבה, והאמת אינו כן ורק בדברים היוצאים שלא ככוונה כנ"ל (דזהו"ע הדיבור מצ"ע שלא עפ"י הנהגת והוראת השכל לזאת) הנה בזה דוקא ניכר האמת דכך הוא המדה אשר בדבור ניכר יותר אמיתת ענין הקירוב והריחוק מכמו שהוא בקירוב וריחוק עצמו, הרי שהדבור מגלה הכחות פנימי' שהן נעלמים בלי אמצעות הדבור ומתגלה רק כללותם לא בבחי' פרטי' וע"י הדבור מתגלים בבחי' גילוי ממש בפרטית, וע"כ נק' כלים וכמו הכלי המקבלת בתוכו יין או מים

40 ראה עץ חיים שער י"ז (שער רפיח ניצוצין) פ"א. תריא וישב כו, ד. מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' קד ואילך. ובכ"מ.

41 שער ח (שער דרושי נקודות) פ"ו. וראה גם שעהיוהיא ספ"ד. ביארה"ז מקץ לא, ג. מאמרי אדה"ז ענינים ע' סה. שם ע' פג.

42 קהלת ח, א.

43 'ירושלמי שבת פ"ח ה"א. פסחים פ"י סוף ה"א. שקלים פ"ג ה"ב. קהיר פ"ח, א (ד).

44 כ"ה בכ"מ בדא"ח (לקי"ת צו ט, א. מסעי צג, ב. סה"מ תרצ"ו ע' 175. ושי"ז). ובירושלמי וקהיר

שם: אורייתא חדתא שמעת א"ל (ר' אבהו) תוספתא עתיקא.

45 ע"פ לשון הכתוב – ישע"י ג, ט.

שע"י הכלי לוקח אותם כמו"כ האותיות מקבלים את אור השכל שמושג ע"י ההזולת, וכן המדות יודע על בורים ע"י הדבור. וכמו"כ הוא הדוגמא למעלה בדבור העליון שהן האותיות שנבראו בהם שו"א וכמ"ש⁴⁶ בדבר הוי' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם, בעש"מ נבה"ע⁴⁷ שהן אותיות הדבור שבהם נבראו השו"א וכל אשר בהם⁴⁸, והגם דכל ההתהוות הוא מהאור⁴⁹, דאור הוא מהווה, רק שזהו ע"י אותיות הדבור שע"י נמשך האור להוות ולהחיות העולמות.

קיצור. יבאר דע"י עבודת הבריורים הוא עליית המל', ויבאר דאותיות הם כלים אל השכל ואל המדות, דע"י האותיות דוקא הם בגילוי, והדוגמא מזה למעלה דהגם דההתהוות הוא ע"י האור, אבל הגילוי הוא ע"י האותיות דעש"מ.

אמנם צ"ל איך נתהוו ריבוי עולמות עד אין קץ ונבראים עד אין שיעור, הן נבראים של מעלה דכתיב⁵⁰ היש מספר לגדודיו וכתיב⁵¹ אלף אלפים ישמשוני וריבוי רבבן קדמוהי יקומון, זהו מספר גדוד א' אבל לגדודיו אין מספר⁵², והן הנבראים שלמטה דכתיב מה גדלו מעשיך⁵³ שהם גדולי הנבראים ומה רבו מעשיך⁵⁴ הם ריבוי הנבראים והגם שהם רק ד' מיני דצח"מ אבל בזה גופא הרי יש מספר גדול עד מאד במינים ממינים שונים ככל מין, והעש"מ הן אותיות וצירופים פרטים וא"כ איך נתהוו ריבוי נבראים עד אין שיעור שלא יש צירופים כאלו כלל בעש"מ, אך הענין הוא, דזה שהן עש"מ זהו באצ"ו וכמו שיורדים בעולמות מתרבים האותיות והצירופים, שהרי אנו רואים במוחש באותיות דכל מה שיורדים ומתגלים יותר נעשה בהם התחלקות יותר, וכמו בכללות ההפרש בין מח' לדיבור, דהגם דשניהם באים באותיות, ואי אפשר להיות דיבור מסודר אם לא שיחשוב תחלה בזה, ומה שחושב תחלה הנה זה בא כדיבור, ומ"מ אנו רואים באותיות המחשבה ואותיות הדבור הרי מה שחושב במעט זמן ומיעוט אותיות הרי זה בא בדבור בריבוי זמן ובאותיות וצירופים הרבה, וכמו"כ הוא בדבור דכאשר משפיע שכל עד"מ לחכם גדול מספיק שיאמר לו בדברים קצרים ובהדברים הקצרים האלה, הרי התלמיד חכם יודע בהם כל השכל, ושאינו חכם כ"כ צריך להאריך לו בדבור ולבאר לו הענין יותר וכל שהמקבל קטן יותר צריך להאריך יותר, הרי דכל מה שהענין יורד ומשתלשל מתרבה האותיות, וכמו"כ יובן למעלה דכל מה שהדבור עליון יורד

(46) תהלים לג, ו.

(47) אבות רפ"ה.

(48) ראה שעהיה"א פ"א.

(49) ראה אגה"ק ס"כ.

(50) איוב כה, ג.

(51) דניאל ז, י.

(52) חגיגה יג, ב. הובא בתניא פמ"ז (סה, ב).

(53) תהלים צב, ו. ראה תרי"א וארא נו, ב.

(54) שם קד, כד. ראה תרי"א שם.

ומשתלשל ה"ה בא בהתחלקות יותר, וע"כ העש"מ כשהו בבחי' ירידה והשתל' בכל עולם ועולם מתרבים יותר⁵⁵, וגם יש חילופים ותמורות ותמורות דתמורות וכמ"ש בסש"ב ח"ב⁵⁶, ומזה הן ריבוי הצירופים שנתהוו ריבוי הנבראים שכאו"א יש לו אות או צירוף בעי"מ, וז"ש⁵⁷ גדול הוי' ומהולל מאד בעיר אלקינו אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו⁵⁸ וכמו עיר שהוא קיבוץ מהרבה בתים והבית נעשה מקיבוץ אבנים הרבה ולפי אופן סידור האבנים כן הוי' גדול הבית בגבהו ארכו ורחבו, וכך שתי אבנים בונות שתיים בתים, שלשה כו'⁵⁹, וכללות עולם הדבור הוא בחי' עיר, ונק' עיר אלקינו מפני שבחי' הדבור הוא בחי' ש' אלקים שרש הכלים, דשם הוי' הוא שרש האורות המתגלים ע"י אותיות הדבור דשם אלקים, וזהו אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו דע"י שם אלקים נראה ונגלה גדולת שם הוי' שמהדבור שלו נתהוו עולמות ונבראים, וזהו שהאותיות הם כלים שמקבלים את האור ומגלים אותו.

קיצור. יקשה איך נתהוו ריבוי עולמות ונבראים מעש"מ, ויבאר דהעש"מ הם באצילות ובירידתם מעולם לעולם מתרבים האותיות והצירופים וכמו מחשבה ודיבור, תלמיד גדול וקטן, וזהו גדול כו' אלקינו דגדלות הוי' נראה מהאותיות דשם אלקים שמגלים את האור.

אמנם לפ"ז מפני מה בעולם התחתון מוסתר ונעלם בו קדושתו ית' דמאתר שההתהוות הוא מאותיות הדבור, ואותיות הדבור הם כלים המגלים, מפני מה אינו מאיר גילוי אלקות בעולם התחתון כמו בעולמות העליונים, דה' בשמים הכין כסאו⁶⁰ שמאיר שם גילוי אלקות וכמו בגעה"ע ותחתון, ולמטה אדרבא הוא חשך כפול וכמופל. אך הענין הוא, דהנה עולם התחתון התהוותו הוא ע"י שבה"כ דהיינו נפילת האותיות⁶¹ דבחי' דבור העליון מתלבשים באותיות המעלימים ומסתירים, דהנה נת"ל דהאותיות דע"מ כאשר יורדים ומשתלשלים ממדרגה למדרגה ה"ה באים בהתחלקות יותר וזוהו הרי מתעלם האור יותר, וכמו עד"מ שכל שבא במיעוט תיבות הרי האור מאיר בגילוי יותר ונרגש האור יותר מהאותיות, וכאשר בא בריבוי תיבות מתעלם האור שכל, ונרגשים יותר האותיות, וכמו"כ הוא בבחי' דבור העליון כשבא בריבוי התחלקות מתעלם האור, ועי"ז מתלבשים האותיות באותיות כאלו שהן מעלימים ומסתירים על האור⁶², וז"ע שבה"כ ע"ד החסידות היינו בחי' העלם והסתר

(55) בטהי"מ עטרית הנ"ל הערה 1: וצ"ע מפני מה המלאכים יותר במספר ע' ד"ה אד' שפתי תפתח

(סידור עם דא"ח רלו, ג).

(56) פ"א. פ"ב.

(57) תהלים מח, ב. וראה תו"א ורא"א שבהערה 53. לעיל ע' 119. 109.

(58) ראה זהר ח"ב רלח, א. ח"ג ה, א. וזה חדש תשא מד, א. חקת נא, ד.

(59) ספר יצירה פ"ד מ"ב (במקצת דפוסים – מ"ז).

(60) תהלים יא, ד. שם קג, יט.

(61) ראה תו"א וישב כו, ג ואל"ך. מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' צט ואל"ך.

(62) בטהי"מ עטרית הנ"ל הערה 1: עמ"ש בלק"ת בדי"ה ויקחו אל"ך פרה אדומה [ס, א ואל"ך].

האור, וזהו ג"כ ענין נפילת הניצוצות שנפלו בתוך הקליפות וס"א שמעלימים ומסתירים עליהם, וכמו עדי"מ התלבשות הנשמה בגוף ונה"ב, דהנשמה כמו שהיא למעלה היתה בתכלית הביטול לאלקות מפני שלא הי' דבר המחשיך ומעלים עלי' והי' רואה גילוי אלקות, ורואה ביטול העולמות איך שהעולם בטל אל האלקות המהווה ומחי' אותו, וגם נראה ונגלה שם האיין האלקי המהווה, והיינו שאינו רואה את היש, כ"א האיין האלקי המהווה את היש, ושמבלעדו לא יש שום מציאות כלל, וכמ"ש בסש"ב ח"ב⁶³ אלמלא נתנה רשות לעיני לראות כו', ובירידתה למטה הגוף ונה"ב מעלימים ומסתירים שנראה לו ישות העולם, והאלקות אינו נראה ונגלה, והכח הזה בהגוף ונה"ב להעלים ולהסתיר על הנשמה הוא מפני ששרשו מבחי' התהו שקדום אל התיקון ע"כ יש בכחו להעלים על אור הנשמה, ומ"מ יש כח בנשמה לצאת מחשך והעלם הגוף ולהתגבר עליו מפני דבשרש שרשן דתהו ותיקון הרי התיקון קדם אל התהו⁶⁴, וכידוע דשרש התיקון הוא בבחי' הפנימיות דא"ס וכמ"ש⁶⁵ הלא אח כו' ואוהב את יעקב כו'. וזהו שמשביעין אותו בירידתו בגוף תהי צדיק כו'⁶⁶ וידוע⁶⁷ שזהו מה שנותנים כח לנה"א משרשו ומקורו העצמי שיוכל להתגבר על הנה"ב. וכמו"כ הוא גם בהניצוצות שנפלו תוך הקליפות וס"א שמעלימים ומסתירים עליהם ואינו נרגש בהם האוא"ס וע"כ הם בבחי' יש ופירוד הגם שקודם היו בתכלית היחוד והביטול⁶⁸. והניצוצות אין בכחם לעלות בכח עצמן להיות שרשן מבחי' התהו ומתעלים ע"י האדם דוקא, דשרשו מהתיקון, דבשרש כל השרשים הלא התיקון הוא למעלה מתהו וכמו"כ אותיות דבור עליון הם בבחי' נפילה שמתלבשים באותיות דנוגה המעלימים ומסתירים עליהם⁶⁹, ובאמת כן הוא בכללות עולמות ב"ע שהתהוותם הוא ע"י שבה"כ ולכן ומשם יפרד⁷⁰, רק מה שקרוב יותר אל הקדושה אינו מעלים ומסתיר כ"כ ובחי' דבור עליון הוא בבחי' גילוי יותר, וכל שמתרחק יותר מעלים יותר, וידוע⁷¹ דבעולם הבריאה רק מיעוטו רע ואינו מעורב עם הטוב, וביצירה מחצה על מחצה, ובעשי' רובו רע ומעורב עם הטוב, וע"כ בעולמות העליונים מאיר עדיין גילוי בחי' הדבור, וכל מה שיורד ומשתלשל מתעלם האור עד שלמטה הוא בחי' חשך והעלם לגמרי.

63 רפ"ג (ושם: אילו ניתנה כו').

64 ראה ד"ה עם לבן גרתי לאדהיז – נדפס עם הגהות וכו' באוה"ת וישלח רלא, ב ואלך: תבא ע' י, תתללו ואלך: קיצורים והערות לתניא ע' מט ואלך. ועוד.

65 מלאכי א, ב.

66 נדה ל, ב. תניא רפ"א.

67 ראה בארוכה קיצורים והערות לתניא ע' מח"עא. שם ע' סה-קעט (בהוצאת קה"ת, תשמ"ט). סה"מ תר"ע ל' כטי"ג. תרנ"ז ע' קיג ואלך. תרח"ץ ס"ע רלד ואלך.

68 בסה"מ עטרית הנ"ל הערה 1: וכמ"ש בתריא ד"ה קח את מטך בפי' וראא [נו, סע"ד ואלך].

69 בסה"מ עטרית שם: והוא כידוע דשבה"כ נפלו בשם בין בחי' מלי' וע"כ מתלבשים אותיות הדבור באותיות המעלימים כו' ועמ"ש בהבי' דראשי המטות [פב, ג ואלך].

70 בראשית ב, י.

71 ראה עץ חיים שער מג (שער ציור עולמות) פ"א. וראה גם שם שער מז (שער סדר אכ"ע) פ"ד.

שער מח (שער הקליפות) פ"ג.

קיצור. יקשה למה למטה הוא חשך כפול, ויבאר דהאותיות דדיבור העליון נפלו בשבה"כ, וכמו בשכל הבא במיעוט אותיות האור מבהיק, ובריבוי אותיות מתעלם הבהקת אורו, וע"ד התלבשות הנשמה בגוף, ולכן בעוה"ז הוא העלם.

והנה"ל⁷² זאת היא עבודת האדם למטה לברר האותיות והניצוצות ולהעלותן למעלה, וז"ש מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית, פ"י מה רבו מעשיך ה' רבוי הנבראים שנתהוו עד אין שיעור, דלכאורה מאין הוא ריבוי ההתהוות כ"כ, הנה זהו מריבוי התחלקות האותיות דכשיורדים ומשתלשלים נעשה בהם ריבוי התחלקות, ובפרט כשמתלכשים באותיות דנוגה נעשה הריבוי ביותר⁷³, אמנם כולם בחכמה עשית, פ"י עשית ל' תיקון וכמ"ש⁷⁴ לעשות לתקן, שע"י החכמה הוא התיקון שלהם דהיינו שנמשך בהם הביטול להיות עולים ונכללים למעלה, וזאת היא תורת האדם ועבודתם למטה לברר האותיות והניצוצות ולהעלותן בבחי' היחוד, וז"ש⁷⁵ ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ דבארץ שהוא בחי' בפירוד והיינו בעולם התחתון שהאלקות מוסתר ונעלם לגמרי, ונעשה בבחי' יש ודבר נפרד ה"ה ממשיכים בחי' אחד למטה להיות הכל בבחי' היחוד, והיינו ע"י ההתבוננות בה' אחד איך שאני ה' לא שנית⁷⁶ כלל מפני שהכל הוא רק מהארה לבד שבאין ערוך כלל לגבי העצמות וכולא קמי' כל"ח ממש, ואי לזאת ואהבת את ה' אלקיך⁷⁷ שיהי' בבחי' רצון א' לה' לבדו, ועי"ז פועל בעולם שהכל יהי' בטל לאלקות וכמ"ש⁷⁸ וגם העולם נתן בלבו ופי' במדרש⁷⁹ שהעולם נתון בלבו, שע"י שעושה הביטול בעצמו נעשה הביטול בעולם כהדברים התחתונים, וזהו שאומר בפ' שני' דק"ש⁸⁰ ואספת דגנך, דגנך הוא חטה ושעורה שעורה הוא שעור ה' ⁸¹ והו"ע בהכראם⁸² בה' בראם⁸³ ושיעור ה' הוא כל א' וא' לפום שיעורא דילי⁸⁴ היינו בחי' התחלקות האותיות ובכל עולם ובכל נברא שלפי אופן זה הוא ההתהוות כנ"ל, ואספת דגנך הוא האסיפה והקיבוץ מהפירוד אל היחוד, ועי"ז הוא שמרוממים בחי' המל' בחי' אלקי המלך להיות ואברכה שמך לעולם ועד, דהנה כללות ענין ירידת המל' בכ"ע ג"כ הכוונה הוא בשביל הכירוורים, וזהו שירדה המל'

72) כהבא לקמן בסעיף זה – השווה תרי"א וישב כו, סעי"ד.

73) כס"מ עטרית הנ"ל הערה 1: ועמ"ש בד"ה ויקחו אליך הנ"ל [הערה 62].

74) בראשית ב, ג. ביר פ"א, ו ובפירוש (המיוחס לרש"י לביר שם. וראה ס"מ תרצ"ז ע' 214. ושי"נ.

75) שמואל"ב ז, כג. ראה גם אגה"ק ס"ט (קיד, א. ושמ, וכן בתרי"א וישב שבהערה 72, הובא הכתוב

דדברי הימים"א יו, כא: ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ).

76) מלאכי ג, ו. ראה לקרית אמור לא, א. ובכ"מ.

77) ואתחנן ו, ה.

78) קהלת ג, יא (ושם: גם . . בלבם).

79) ראה קה"ר עה"פ (ג, יא (ג) בסופו). וראה גם לקרית במדבר ג, סעי"ג: והוה ג"כ פ"י גם את העלם

נתן בלבם שפירשו ברבות בקהלת על פסוק זה שהוא לשון העלם כמ"ש [שמות ג, טו] זה שמי לעלם כו'.

80) עקב יא, יד.

81) ראה זהר ח"ג קפת, ב. הובא ונתבאר כס"מ להצ"צ כה, ביכו, ב.

82) בראשית ב, ד.

83) מנחות כט, ב. פרשי עה"פ.

להוות עולמות בבחי' יש ומתלבשת בתוכם להחיותם הוא בכדי שהיש עד עולם התחתון יתברר והי' כלי לאלקות ותושלם הכוונה דנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים⁸⁴, וע"כ ע"י הבירורים למטה נעשה עליית המל', וזה הי' ג"כ עבודת השבטים לברר בירורים למטה וכמ"ש⁸⁵ והנה אנחנו מאלמים אלומים בשדה, דאלומה הוא שמאספים השבילים שהן מפוררים בשדה ונעשה אלומה אחת, והו"ע הבירורים שמתאספים האותיות והניצוצות שנתפזרו ושיהיו עולים ונכללים מהפירוד אל היחוד, דהשבטים הן הארות אצ"י היורדות לבריאה, דהענין בזה הוא דכדי שיהי' עליית המל' הגם שזהו ע"י הבירורים כנ"ל מ"מ צריכים ע"ז המשכה מלמעלה, וכמו שקבלת שבת אומרים לכה דודי לקראת כלה⁸⁶, לפי שקבלת שבת הוא עליית המל' שעולה מבי"ע לאצ"י כנודע, והעלי' היא העבודה דששת ימים תעבוד⁸⁷ בעבודת הבירורים דבשבת הוא שעולה בחי' המל' עם הניצוצות המתכררים שעולים לאצילות, ואומרים לכה דודי לקראת כלה היינו המשכה מבחי' ז"א דאצ"י להעלות בחי' המל'⁸⁸, וז"ע שושבינא דמטרוניתא שזהו שליח מהחתן להביא את הכלה, וכמו"כ הו"ע השבטים היינו המשכת אצ"י לברי' להיות עליית המל' והעלי' היא ע"י הבירורים רק שנמשך כח ע"ז מלמעלה.

קיצור. יבאר דזאת הוא עבודת האדם לברר האותיות ולהעלותן, וזהו גוי אחר בארץ, שממשיכים היחוד בארץ הלזו הגשמית, וזהו ארוממך כו' שזה הי' עבודת השבטים בכח האצ"י שבהם.

והנה השבטים אמרו ליעקב כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבינו אלא אחד, דהשבטים הם הארת האצ"י כמו שנמשכים לבריאה והיחוד שלהם הוא מעין היחוד דאצ"י, וזהו כשם שאין בלבך כו' אין בלבינו כו' שהעבודה שלהם הוא מעין העבודה דיתרו"ע, ומ"מ אמרו כך בכף הדמיון, דעם היות דהשבטים עושים בחי' היחוד והביטול כנ"ל מ"מ אינו דומה כמו האבות שהן מרכבתא עילאה דאצ"י שהביטול הוא בבחי' ביטול במציאות ממש משא"כ הביטול דשבטים הוא בחי' ביטול היש בלבד, ולכן⁸⁸ הרי השבטים בחרו להם להיות במדבריות והתבודדות שלא יטרידו ולא יבלבלו אותן מעבודתן. וביאור הענין הוא, דהנה כתיב⁸⁹ וזרעתי את בית ישראל זרע

84 תנחומא נשא סו. תניא פל"ו.

85 וישכ לו, ז (ושם: בתוך השדה). בכ"ז – ראה תו"א וישכ שם (כת, א).

86 ראה ד"ה לכה דודי במאמרי אדה"ז על מארזל ע"י תנה ואילך. ועם הגהות – סה"מ פרי"ט ע' קמט

ואילך: ד"ה לכה דודי שנה זו (תרפ"ט) פ"א (לעיל ע' 81-82).

87 יתרו כ, ט. תשא לד, כא. ואתחנן ה, יג.

88 ראה בארובה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' קצב ואילך. תרי"ח ויחי קא, ד ואילך. אוה"ת מקץ חלק

ו תחשב, א ואילך. ד"ה ולא זכר תרל"ג. ד"ה הנ"ל בסה"מ עזרי"ט ע' קג ואילך: תרפ"ח ע' כג ואילך.

89 ירמ"י לא, כו (בקיצור לשון). – בכ"ז – ראה תו"א ר"פ משפטים (עד, ס"ג ואילך). סה"מ צ

להצ"צ פ, א ואילך.

אדם וזרע בהמה שיש ב' בחי' נשמות והן שנק' אדם⁹⁰ וזרע בהמה, וההפרש הוא דאדם יש לו דעת ובהמה אין לה דעת, ואין הכוונה דנשמות דזרע בהמה אין להם שכל והשגה באלקות שהרי גם המלאכים נק' בשם בהמות וחיות פני ארץ ופני שור ויש להם השגה גדולה באלקות, ומכש"כ נשמות דבי"ע דיש להם השגה באלקות, רק ענין הדעת הוא הכרה והרגשה והוא שהדבר שמשגיג יהי' נרגש אצלו שעי"ז הוא שמאיר בפנימיות, וכנראה בחוש דבהשגה לבד יוכל להיות שהגם שמשגיג הענין ומ"מ אינו נוגע לו הדבר, ובכדי שהענין יורגש בפנימיות ויהי' נרגש אצלו הענין ובכדי שיעשה בו הזזה להיות ניוזו ממקומו זהו ע"י הדעת דוקא, וזהו דנשמות דזרע אדם דהיינו נשמות דאצי' יש להם דעת היינו בחי' הכרה והרגשה באלקות, ונשמות דבי"ע הגם שיודעים ומשיגים אלקות, אין להם דעת להיות בבחי' הכרה והרגשה, אך הרי נשמות דבי"ע יש להם ג"כ בחי' הדעת והרגשה באלקות, אך הענין כידוע שיש ב' בחי' דעת ד"ע וד"ת, וזהו שאין להם דעת, היינו בחי' ד"ע שזהו הדעת האמיתי, והענין הוא כידוע דד"ת הוא ההשגה וההרגשה בהאלקות המתלבש בעולמות דלגבי מדרי' זו העולמות תופסים מקום וממילא הביטול הוא בבחי' ביטול היש בלבד, וד"ע הוא בבחי' אואי"ס שלמעלה מהעולמות שאין העולמות תופסים מקום כלל, וזהו ההפרש בין נשמות דאצילות דנשמות דבי"ע, דנשמות דאצי' יש להם דעת בבחי' עצמות אואי"ס ואיך שכולא קמי כל"ח, וע"כ הביטול הוא בבחי' ביטול במציאות, אבל נשמות דבי"ע הגם שיש להם שכל והשגה מ"מ אינם במדרי' ד"ע דאצילות ממש ולכן הביטול שלהם הוא רק בחי' ביטול היש בלבד.

קיצור. יבאר דהשבטים הם רק הארת האצילות ולזאת אמרו כך כו' ככף הדמיון, דכתיב וזרעתי כו' דנשמות דאצי' מכירים בא"ס ב"ה והביטול שלהם ביטול במציאות, ונשמות דבריאה ביטול היש.

לבזה יובן ההפרש בין יוסף להשבטים דביוסף כתיב⁹¹ אלה תולדות יעקב, שהוא אור האצילות כמו שהוא ולכן כתיב בי"ע⁹² ויבא הביתה לעשות מלאכתו ות"א למבדק בכתבי דחושבנא, וזהו פלא והלא יוסף הי' מרכבה לאלקות, וענין המרכבה הוא הדביקות תמידי לאלקות גם בחושי הגוף וכמ"ש בסש"ב⁹³ בענין האבות הן המרכבה שהיו כל אנריהם קדושים ומובדלים מעניני עוה"ז כו', והיינו שגם בחושי הגוף הוא בבחי' דבקות באלקות, וא"כ איך הי' עוסק בכתבי דחושבנא והי' מלך במצרים, וע"כ לומר, שזהו מפני שהעולם לא הי' תופס מקום אצלו כלל ולא הי'

90 אוצ"ל: זרע אדם.

91 ר"פ וישב. ראה ביאורי הוהר ויחי לאדמיר האמצעי (כט, ד ואילך) ולהצ"צ (ע' קסח ואילך).

אוה"ת ויחי שפה, ב ואילך. ובכ"מ.

92 וישב לט, יא. — בהבא לקמן — ראה מאמרי אדה"ז הקצרים ע' יא. ובארוכה — מאמרים שצויינו

בהערה 88.

93 פכ"ג (כח, ב).

מבלבל אותו כלל ובעת שהי' בתכלית הדבקות באלקות הי' יכול לעסוק בעניני העולם, וכמו חכם גדול שיכול להיות עמוק בעומק מחשבתו בשכל עמוק ואין האחרים מבלבלים אותו גם כשמדברים עמו ה"ה עמוק במחשבתו (גם אם ישבו שרים כו' עבדך ישיח בחקיך כו'⁹⁴), וזהו דיוסף הי' מרכבה גם בעת שהי' עסוק במלאכתו, וזה שייך רק בנשמות דאצי' ממש לא בנשמה דבי"ע וגם לא מבחי' אצילות שבבריאה, דאצילות שבבריאה הרי אינו כמו אצילות ממש, וגם שהרי מתאחד בבריאה וממילא העולם תופס מקום רק נשמה דאצילות ממש הוא שאין העולם תופס מקום ואינו מבלבל כלל כו', וזהו שאמר דודי⁹⁵ אם זכרתיך על יצועי באשמורת אהגה בך, דגם על יצועי שהוא זמן הקטנות הי' בתכלית הדבקות באלקות להיות שהי' מרכבה לבחי' מל' דאצילות כמו שהוא באצילות, ע"כ הי' שוה בקטנות ובגדלות, מפני שהי' במדריגת אצי' בחי' ד"ע שאין העולם תופס מקום והביטול הוא בכחי' ביטול במציאות, וזהו שהשכטים אמרו כשם שאין כלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד, דהגם שהאבות הן המרכבה הוא בחי' יחו"ע בחי' ביטול במציאות, והשכטים הי' הביטול שלהם בכחי' יחו"ת ביטול היש, אבל עם זה הנה כגוונא דאינון מתייחדין לעילא באחד אוף הכי איהי אתייחדת לתתא ברזא דאחד⁹⁶, פי' ברזא דאחד הוא שבד"ת שהוא יחו"ת יהי' במדריגת יחו"ע⁹⁷, דבזה הוא יתרון המעלה בעבודה בעולם התחתון דוקא, ולכן באותה שעה פתח יעקב ואמר בשכמל⁹⁸, היינו ביתרון המעלה שיש בהעבודה דיתו"ת למהוי אחד באחד.

וזהו עו וזהו לבושה של תורה דוקא, דהתורה צריכה לכושים והם העבודה בתפלה וקיום המצות, דהתפלה נקראת עוז שנותנת כח ועוז בהנה"א להתגבר על הנה"ב, והמצות הם הדר, ואז דוקא ותשחק ליום אחרון, היינו שאז נשלם הכוונה האמיתית דנתאוה הקב"ה להיות לו ית⁹⁹ דירה בתחתונים¹⁰⁰ וזהו באותה שעה פתח יעקב, היינו שהוא פתח צינור זה, וזהו יעקב אבינו לא מת אלא חי הוא, דיעקב הוא יו"ד עקב¹⁰⁰, דגם בהמדר' היותר אחרונה דעקבות משיחא יאיר היו"ד דחכמה, והיינו דהעבודה בתומ"צ במס"נ הוא במדר' יחו"ע, ולכן זכותו יגן עלינו דזכות הוא טוהר העבודה המאירה לנו ולבנינו, וחי הוא לעולם.

94 ע"פ לשון הכתוב – תהלים קיט, כג.

95 תהלים סג, ז.

96 זהר ח"ב קלח, א.

97 ראה שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי ח"ב יח, ד"ט, ג. אוה"ת תצוה שכהערה 13. ד"ה באתי לגני

תשליז פ"ח (סה"מ מלוקט ח"א ע' רכו ואלך). וראה גם קונטרס עץ החיים פ"ט.

98 ראה תנחומא נשא טו. תניא פ"ז.

99 ראה לעיל ע' 37 הערה 249.

100 ראה פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) בערכו. עץ חיים שער ג (שער סדר אצילות

למהרח"ז) פ"ב. תרי"א ר"פ ויצא. ובכ"מ.

קיצור. יבאר ההפרש בין השבטים שהם הארת האצ"י ויוסף תולדות יעקב שהוא אור האצילות ממש, ולכן גם בעסקו בכתבי דחושנא הי' בתכלית היחוד, וזהו יעקב חי לעולם דזכותו יגן עלינו.

בט"ד. ש"פ שלח, תרפ"ט

חביבינו ישראל שנקראו בנים למקום, חיבה יתירה נודעת להם שנקראים בנים למקום שנא' בנים אתם להוי' אלקיכם³. והנה זה שאומר חביבין ישראל קאי על הנה"א, דזה שאמר תחלה חביב אדם שנברא בצלם קאי על כללות מין האנושי⁵ והיינו דזהו מעלת האדם על הדצ"ח, וא"כ זה שאומר חביבין ישראל קאי על נה"א. וצ"ל כופל הדבר חביבין ישראל חיבה יתירה נודעת להם, דלכאוי' הוא דבר וענין א' ולמה כופלו. אמנם בכללות הענין מובן שבא להוסיף דבר, דהגם דחביבין ישראל כו' הנה מ"מ הרי עוד חיבה יתירה נודעת להם, היינו עוד ענין פנימי ועמוק יותר מאשר בתחלה, וצ"ל מהו הענין פנימי דבזה אנו יודעין החיבה יתירה. והנה במשנה (סוטה פ"ט מ"י) לגבי התקנות דיוחנן כ"ג, אמרו אף הוא בטל את המעוררין ואמרז"ל (שם דמ"ח ע"א) מאי מעוררים, אמר רחבה בכל יום ויום שהיו עומדים ליום על דוכן ואומרים עורה למה תישן⁶, אמר להם וכי יש שינה לפני המקום, והלא כבר נאמר⁷ הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל, אלא בזמן שישאר שרוין בצער ואו"ה בנחת ושלווה לכך נא' עורה למה תישן. ולכאוי' א"מ דהנה זה הי' בב"ש דנחסרו כמה דברים לגבי מה שהי' בב"ר⁸, וגם אז היו ישראל שרויין בצער, וא"כ למה בטל את

- (1) מאמר זה מיוסד על ד"ה חייב אינש לבסומי עטרית (סה"מ עטרית ע' רצט ואילך). שהוא מיוסד על ד"ה הנ"ל לאדמו"ר הוקן משנת תקמ"ז (ראה ספר השיחות תרצ"ו – חורף הישית ע' 128).
- ד"ה אתה הראית דמוצאי ת"ב שנה זו פ"ב ואילך (נדפס לקמן ע' 228 ואילך) הוא חלק ממאמר זה.
- ראה גם מאמר זה עם שינויים והוספות: ד"ה אמר רבא חייב אינש לבסומי תרפ"א (סה"מ תרפ"א ע' קעט ואילך. תשי"ח ע' 107 ואילך). ד"ה כי עמך מקור חיים הישית (סה"מ הישית ע' 11 ואילך). ד"ה אני ישנה תשי"ג (סה"מ תשי"ג ס"ע 113 ואילך). וראה לקמן הערה 85.
- (2) ראה יד, א.
- (3) אבות פ"ג מ"ד.
- (4) ראה אוה"ת דרושים לשבועות ע' קעא. סה"מ תרכ"ו ע' צג (בהוצאת קה"ת, תשמ"ט). תר"ל ס"ע קלט. תרמ"ז ס"ע תיא. תרנ"ז ע' קיח. עטרית ע' תכ. הישית ע' 95 ואילך. תשי"ב ע' 105 ואילך. ד"ה חביבין ישראל תשכ"ו. וראה מקומות שבהערה הבאה.
- (5) ראה תויו"ט ומדרש שמואל לאבות שם. מקומות שבהערה הקודמת. לקו"ש חלק טו ע' 58. שיחת ש"פ שלח תשי"ג סעיף ח (ספר השיחות תשי"ג ח"ב).
- (6) תהלים מד, כד.
- (7) שם קכ"א, ד.
- (8) ראה יומא כא, ב. ועוד.

המעוררים האומרים עורה עורה כו'. ולכאוי הנה הטעם שאמר אינו מספיק כלל ואדרבא מהאי טעמא גופא דישראל שריוין בצער היו צריכים לומר זה. דהנה זהו עיקר ענין ההתעוררות רחמים על עם ד' ועל תורתו שהם בצער בזמן הגלות דהחשך יכסה ארץ⁹, ואותותינו לא ראינו¹⁰, ובכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו ח"ו שהן המה אויבי ה' ועמו ותורתו מבית ומבחוץ וכמ"ש אמרו אחיכם שונאכם מנדיכס"י הרודפים אותנו באכזריות נוראה, ודרך רשעים צלחה ויראי ד' ועוסקים בתורה בתמימות הם בשפלות, וכל עניני עבודה בעבודת הוי"ו באים במס"נ, דע"ז צ"ל ההתעוררות רחמים רבים כעין ברכת ולמלשינים אל תהי כו' וכל אויבי עמך שהם אויביך מהרה יכריתו כו', וא"כ מאחר דבזמן הב"ש דגם אז הוי"ו ישראל שלא בנחת וענג וכאיזה ענינים היו בצער מעין ענין הגלות א"כ א"מ למה בטל את המעוררים, דאחר כל זה הרי מובן דזה מה שבטל את המעוררים הוא מצד יתרון מעלה ומדרי' דלא ינום ולא ישן שומר ישראל, דבאמת הנה קאי גם על זמן הגלות ג"כ דזה מה שלא ינום ולא ישן שומר ישראל הוא תמיד, וא"כ יוקשה להיפך מהו"ע עורה למה כו' דהרי גם בזמנה"ג הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל, שהוא תמיד שומר את ישראל ובאמת הרי אנו רואים במוחש דעם ישראל הוא בהנהגה באופן נסי [וכמא"ל]¹¹ כבשה אחת בין ע' זאבים והיא משתמרת בשמירה שלמעלה מהנהגת הטבע.

והנה¹² להבין כ"ז ילק"ת להבין בפ"י ענין אור א"ס¹⁴, שהוא אור, היינו הארה וזיו בלבד, והגם דאור א"ס הוא התגלות העצמות, מ"מ הרי אינו אלא הארה ולא עצם, והיינו שהוא זיו בלבד אלא שהעצם הוא נגלה בזיו זה ואין הכוונה שהעצם נמצא בהזיו כ"א דע"י הזיו אנו יודעים את מציאותו של העצם דהנה יש מציאות ומהות, הנה ע"י הזיו שהוא אור המתגלה מן העצם אנו יודעים את מציאותו, וכמו אור וזיו השמש המתפשט מן השמש ומאיר לארץ ולדרים עלי' הרי אין זה מה שעצם השמש מתפשט בחלל העולם להאיר על הארץ, כ"א רק זיו ואורו של השמש בלבד שמתפשט בכל מרחבי תבל, וטעם הדבר הוא לפי דעצם השמש הוא אור, ע"כ ההתגלות שלו הוא אור וזיו, דזהו הארה לבד ולא העצם, ורק שנגלה בזה העצם, ולכן הנה אור וזיו השמש מן השמש הוא בדרך ממילא, ואינו בא בהתעסקות השמש, דנאמר שהשמש מתעסק להאיר אור ולגלות זיו, אלא הוא בא בדרך ממילא, והוא להיותו הארה בלבד, ומהאי טעמא הרי אור וזיו השמש אינו עושה שום שינוי בעצם השמש, דלהשמש אינו נוגע כלל אם האור והזיו המתפשט מן השמש מאיר אור

(9) ישע"י ט, ב.

(10) תהלים עד, ט.

(11) ישע"י סו, ה.

(12) תנחומא תולדות ה. פסיקתא רבתי פ"ט. אסת"ר פ"י, יא.

(13) בכל הבא לקמן - ראה מאמרים שבהערה 1.

(14) ראה לקו"ת פקודי ז, ב. המשך תרס"ז ס"ע קעב ואילך. המשך תרע"ב ס"ע צד ואילך. סה"מ

עזרי"ת ס"ע קטט ואילך. תרפ"א ע' רכב ואילך. תרפ"ב ע' פב ואילך. תרפ"ה ע' רכו ואילך. תש"ז ע' 125 ואילך. שם ע' 237 ואילך. ועוד.

בעולם או שישנם ענינים המסתירים על זיו ואין אור השמש מתפשט מאומה בהשמש, וכן כאשר זיו השמש מתפשט בעולם ומאיר לדרים עלי' אין זה מוסיף מאומה בהשמש, וכן כאשר אין אורו מתפשט אינו עושה גרעון בהשמש כלל, וכ"ז הוא להיותו הארה בלבד ע"כ אינו עושה שינוי בעצם השמש, וכן הוא גם באור וחיות הנפש המחיי' את הגוף שהוא גילוי הארה בלבד מהנפש ולא עצם, ואור וחיות זה אינו עושה שום שינוי בעצם הנפש, היינו בהנפש עצמו, דלהנפש אינו נוגע כלל אם נמשך אורו להחיות א"ל, וזה שאנו יודעים בענין הגלגולים ר"ל דכאשר נפש האדם מתגלגל בגוף של בהמה ה"ז צער גדול להנפש¹⁵ הנה הצער הוא מפני שמוכרח שלא להתגלות וכל הכרח הוא צער להנפש, אבל הגילוי של אור וחיות הנפש אינו מוסיף מאומה בהנפש עצמו, דהנה כתיב¹⁶ זכר ונקבה ברא אותם, ויברך אותם, דבהשפעה, וכן הוא גם בהשפעה עצמית דע"ז נתוסף אור בהמשפיע עצמו¹⁷, אבל בהמשכת החיות הרי לא מצינו דע"ז יתוסף תוס' אור בהנפש, וכמו"כ כשאינו נמשך האור והחיות מן הנפש להחיות אינו עושה גרעון בהנפש, והגילוי הוא בדרך ממילא שלא ע"י התעסקות, והגם שזהו גילוי רצוני, ומ"מ הוא בדרך ממילא כשמתקשר בהגוף ה"ה מחי' אותו דההתקשרות הוא בכח הא"ס המפליא לעשות¹⁸ שמקשר רוחני' בגשמיות דהנה הנשמה גם כמו שהיא למעלה הרי יש ממנה גילויים וכחות כו' וכשמתקשרת בגוף מחי' את הגוף א"כ הוא בדרך ממילא דכ"ז הוא להיותו הארה בלבד.

והנה זהו הפרש בין אור לשפע¹⁹, דאור הוא גילוי הארה בלבד ובהשפעה הוא מה שמהות דבר מה נמשך בהשפעתו, וכמו בהשפעת השכל הרי אין זה רק גילוי הארה בלבד אלא שזהו מה שמהות דבר מה נמשך בהשפעתו של המשפיע אל המקבל, ובא ע"י התעסקות המשפיע, דמעצמו הרי לא יומשך שפע ההשכלה מהמשפיע אל המקבל כ"א ע"י התעסקות המשפיע, ואופן ההתעסקות הוא באופן הנוגע אל המקבל דוקא, דהנה ידוע דאופן השכלה והמצאת השכל של המשפיע בשביל ההשפעה אל התלמידים הוא להיפך ממש מכמו ענין ואופן של השכלת המשפיע כמו שהוא לעצמו ובשביל עצמו, דלעצמו הרי תחלת הכל הוא ההתחכמות של המשפיע והשכלתו בנקודת ההשכלה ואח"כ באה בהתפשטות האור דבינה, שהר"ע נקודה בהיכלא²⁰, ובזה הוא כל ההתעסקות שלו בינו לבין עצמו לעלות בעא"ע²¹

15 כי אור וחיות הנפש הוא אור פנימי. ראה ד"ה אשרנו ש"ת ססיב (סה"מ היש"ת ע' 32). — הערת כ"ק אדמיר' שליט"א בסה"מ תרפ"א שבהערה 1.

16 בראשית א, כז-כח.

17 הרא"י היא מזה דברך אותם כשאמר להם פרו ורבו. וראה המשך תרס"ז ע' קעו. — עפ"י הערת כ"ק אדמיר' שליט"א בסה"מ תרפ"א והיש"ת שבהערה 1.

18 ראה רמ"א אריח סו"ס ו.

19 ראה המשך תרס"ז, המשך תרע"ב וסה"מ שבהערה 14. וראה גם סה"מ תרצ"ז ס"ע 27. וש"נ.

20 ראה לקיחת ר"פ ראה (יח, ב). וראה לעיל ע' 155. וש"נ.

21 = בעילוי אחר עילוי.

בעומק אחר עומק בנקודת ההשכלה עד שנעשה מעין הנוכח בשכלים עמוקים ונפלאים גם בהשגה דבינה באו"ר ובטוב טעם בהסברים ארוכים, משא"כ בענין ההשפעה אל התלמידים הוא בהיפך לגמרי דתחלה מקדים הקדמה וממשיל איזה משל והסבר ואח"כ מגלה להתלמידים ענין הסברא ההיא שהיא נקודת ההשכלה, וגם זה באופן שהיא לפי ערכם ובזה הוא כל התעסקותו של המשפיע, א"כ ההשפעה באה בהתעסקות ועושה שינוי בהמשפיע דאינו דומה כמו שהוא קודם ההשפעה בעת ההשפעה ואחר ההשפעה, דקודם ההשפעה הנה מלבד ההתעסקות הנ"ל הרי המשפיע טרוד באופן ההשפעה שהן כליות יועצות²² איך להשפיע באופן שיהי' תן להכם ויחכם עוד²³, דהגם דלעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה²⁴, הנה באמת הרי בקיצור זה ישנו כל ענין האריכות והעומק שבזה²⁵, והיינו דבהשפעה הלזו הרי המשפיע צריך להשפיע לתלמידו כל מה שאפשר להיות בהשכלה זו, גם כשיגדל ויקים אדעתי²⁶, ועם זה הנה עתה בעת השפעה צריך להיות בתכלית הקיצור וההעלם, והמשל בזה כמו הגרעין הנזרע בארץ הרי אין בו לא טעם ולא ריח כו' ואינו אלא גרעין בלבד, הנה מלבד זאת אשר מגרעין זה יהי' צמיחת הפרי אלא עוד זאת דגם בהפרי הנצמחת מגרעין זה יהי' ג"כ גרעין לזריעה, א"כ הרי הגרעין זה הנזרע עתה הרי יש בו מענין הפרי אשר יוצמח מהגרעין אשר יהי' בהפרי העתידה לצמוח מגרעין זה הנזרע עתה, אלא שהוא בו בתכלית ההעלם²⁷, וכן הוא בהדברים קצרים שבההשפעה כו' וכן הוא הטרדה בהמשפיע בעת ההשפעה להעלים ולכבוש בעצמו כל האור המאיר לו בעת ההשפעה, דהנה בהמשפיע עצמו הרי כל האור הגנוז והנעלם בהדברים קצרים מאיר לו בגילוי, ובנביעה עצומה, והוא מוטרוז בזה שבדעת ידבר אך ורק באותה המדידה שהמדיד עצמו לפ"ע המקבל דעליו לא יוסיף וממנו לא יגרע, ואחרי ההשפעה הוא הסתכלות המשפיע בהמקבל להושיב את דבר ההשפעה בעומק לב המקבל, למען שיהי' אצלו בקליטה טובה.

אמנם כ"ז הוא רק טרדת המשפיע בההשפעה, אבל באמת הנה גוף ועצם דבר ההשפעה עושה שינוי בהמשפיע עצמו, דע"י ההשפעה הרי ניתוסף לו תוס' שכל, ובהעדר ההשפעה הרי נעשה גרעון בהשכלו שלו, והגם די ש מקום לומר דבשביל זה שלא יהי' גרעון בשכלו הרי מספיק מה שמשפיע לעצמו, והיינו דזה ודאי גמור דבהעדר השפעה לגמרי הרי עי"ז נתמעט ונחשך אור שכלו, אמנם יש מקום לומר דע"י ההשפעה לעצמו מתוסף לו אור שכל, והיינו דמי שעוסק במושכלות לעצמו ואופן התעסקותו הוא שמשפיע לעצמו ע"ד ואופן המשפיע לזולתו, והיינו

(22) ראה ברכות סא, א. תניא אנהיק סט"ו (קכב, סע"א ואילך).

(23) משלי ט, ט. וראה אגרות קודש אדמ"ר מהור"צ ח"ב ע' שסד.

(24) פסחים ג, ב. חולין סג, ב.

(25) ראה לקו"ת בשלח א, א. ביאורי זוהר פ' אחרי לאדמ"ר האמצעי (עו, ד) ולהצ"צ (ח"א ע' שסג-

ד) ובכ"מ – ע"פ רמב"ם הל' דיעות פ"ב הי"ד.

(26) ראה ע"ז ה, ב.

(27) ראה גר לקו"ת בהר מ, ב.

שמביא דבר השכלתו והשגתו כדיבור, דלכד זאת דע"י הדיבור הרי מתברר הענין היטב, והיינו דכל דבר חכמה ושכל כשבאת כדיבור ה"ה נעשה ברור יותר וכמ"ש²⁸ אמר לחכמה אחותי את, דהחכמה היא ברורה אצלו כאחותו²⁹, והיינו דדברי תורה הם חתוכים בפיו, דכל דבר הלכה הרי יודע אותה על בורי, ואינו אצלו רק בהשערה וכעין מדמה מילתא למילתא כ"א ידיע' הדבר כמו שהוא, דכ"ז הוא ע"י הדיבור דוקא דאו יודע כל ענין ברור, הנה עוד זאת דע"י הדיבור הרי יש לו חיות פנימי בהענין, וכמ"ש³⁰ חיים למוצאיהם, ואמרז"ל³¹ למוצאיהם בפה דוקא, דהחיות האמיתי הוא כדיבור, וואו לעבט די השכלה אין דיבור דוקא, ולזאת הנה ע"י ההשפעה לעצמו יכול להיות שיתוסף לו אור שכל, אבל אחר כ"ז הנה עיקר אמיתת תוס' אור שכל הוא ע"י ההשפעה לזולתו דוקא, וכמא³² הרבה קבלתי מרבתי הרבה קבלתי מחברי ומתלמידי יותר מכולם, דג' ענינים אלו ה"ה רחוקים זמ"ז לגמרי, דזה מה שהתלמיד מקבל מהרב הוא ע"י ההנחה והביטול שלו וכידוע דאמיתת ענין הקבלה הוא מה שהתלמיד מניח א"ע בהנחה גמורה ומקבל רק דברי הרב כמו שהם, והיינו אותיות הרב, ועי"ז דוקא התלמיד מגיע ועולה אח"כ למדרי' היותר עליונה בידיעה והשגה, וזה מה שהתלמיד מקבל מחברו הוא בידיעת ההשכלה וההתפשטות שבהשגה, שהוא ענין אחר לגמרי מזה מה שמקבל מהרב, וההשפעה אל המקבל הרי לכאו' הוא מדריגה נמוכה הרבה יותר מב' המדריגות הנ"ל דרב וחבר, ואחר כ"ז אומר ומתלמידי יותר מכולם, והיינו דאמיתת הוספת ההשכלה הוא ע"י ההשפעה, הרי דההשפעה עושה שינוי בהמשפיע עצמו, והנה עוד זאת דהתחכמות והשכלה באים ע"י השתדלות דוקא, והו"ע ההעמקה והיגיעה שמייגע כלי שכלו דוקא, דכל שמעמיק יותר ומייגע כלי שכלו ביותר ה"ה מגיע אל עומק המושכל ושכלים עמוקים יותר, דכאשר אינו מעמיק א"ע כ"כ הרי ג"כ בא אל השכל אבל הוא רק חיצוניות ושטחיות הענין בלבד, אמנם בכדי להגיע לעומק המושכל הוא ע"י יגיעה דוקא.

והנה בכדי שתהי' היגיעה להתחכם ולהשכיל הוא ע"י ההשתדלות מה שמניח עצמו ע"ז, ער לייגט זיך אָפּ אויף דעם, וכמו בהשתדלות בענין גשמי הוא שפונה עצמו משאר כל עניניו והוא מסור ונתון רק בדבר זה שהוא משתדל בו, וכן הוא בההשתדלות בהיגיעה בהשכלה הוא מה שמניח א"ע בזה, והיינו שפונה מכל הענינים שלו ונכנס כולו בענין זה, ולפי אופן ההשתדלות שלו כן יהי' אופן יגיעתו והעמקתו בהשכלה, אשר לפי אופן היגיעה וההעמקה הנה באופן כזה תהי' רום³³ מעלת התחכמותו והשכלתו, דהמשל בזה הוא ע"ד כח התנועה, דכאשר צריך להגביה משא קלה נמשך מעט כח מכה התנועה, וכאשר צריך להגביה משא כבדה אז נמשך כח

(28) משלי ז, ד.

(29) ע"פ סנהדרין ז, ב (נתבאר במכתב כ"ז תמוז תש"ג – לקו"ש ח"ב ע' 129 ואילך).

(30) משלי ד, כב.

(31) עירובין נד, א.

(32) תענית ז, א (בשינוי לשון קצת).

(33) בדיה אתה הראית שבהערה 1: רוב.

רב מכח התנועה, וכ"ז תלוי בההכנה שלו באופן המשכת הכח מהכח התנועה, כמ"כ הוא בכח השכל דלפי ערך השתדלותו בהיגיעה וההעמקה כן תהי' מעלת ההתחכמות וההשכלה, דכ"ז הוא לפי דבהשפעה הרי מהות דבר מה נמשך בהשפעתו ולכן ה"ז עושה שינוי בהמשפיע עצמו, משא"כ בהארה שהוא זוי בלבד, ואינו עושה שום שינוי בהמאור, ומסבירא זו אנו באים לידי הכרה פנימית יותר בההפרש שבין אור ושפע, דהשפעה הגם שבאה ע"י התעסקות המשפיע, וההשפעה עצמה היא מהות דבר מה שנמשך בהשפעתו, ומ"מ הנה ההשפעה אינה כמו המשפיע, ועם היות דזה שבאה ע"י התעסקות המשפיע ה"ז הוראה שהוא מפנימית כחו, ומ"מ הנה מזה גופא יובן דאחר כ"ז הנה ההשפעה אינה כמו המשפיע דהנה ההתעסקות הוא הצמצום מה שמצמצם עצמו להשפיע, א"כ ה"ז מוכן דאינו כמו העצם. וזה מה שאנו רואים במוחש שיש הפרש בשכלים בין שכל גדול לשכל קטן, וגודל וקוטן השכלים הוא לפי ערך החכמים דמי שהוא חכם גדול הרי השפעת שכלו בשכלים גדולים, והחכם הקטן הנה החכמות שמשפיע המה קטנים, הרי דההשפעה היא לפ"ע החכמים, דחכם גדול משפיע חכמות גדולות ועמוקות, א"כ גם השפעה היא לפי אופן המשפיע, הנה זהו רק מה שהוא לפי אופן העצם בלבד ולא כמו העצם ממש משא"כ באור דאינו רק לפי אופן העצם, כ"א שהוא כמו העצם ממש. נמצא דכללות ההפרש בין אור לשפע הוא דאור הוא הארה בלבד, והגילוי בא בדרך ממילא שלא ע"י התעסקות ואינו עושה שום שינוי בהמאור, אבל הוא כמו העצם, ושפע הוא מה דמהות דבר מה נמשך בהשפעתו, ובא ע"י התעסקות ועושה שינוי בהמשפיע, ואחר כ"ז אינו כמו העצם אלא כפי אופן העצם.

והנה בעומק הענין הנה יש עוד הפרש בין אור ושפע, דאור הגם שהוא הארה לבד אבל להיותו כמו העצם לכן הוא עצמו ג"כ אינו משתנה, ושפע הגם שהוא מהות דבר מה הנמשך בההשפעה מ"מ להיותו רק כמו העצם לכן הנה הוא בעצמו ג"כ משתנה. דהנה בשכלים הרי יש שכלים אמיתית ושכלים משובשים, וכמו חכמה ושטות, דבשטות הרי יש ג"כ שכל ועומק, או כמו חכמה חיצונית שנק' שכל משובש ואינו דומה אם משכיל שכל אמיתי או שמשכיל שכל משובש, דבשכל משובש הרי האור שכל שבו הוא ג"כ משובש משא"כ באור הרי גם כשמאיר במקום האשפה ה"ה טהור כמו בהארותו במקום הנקי, דיכול להיות דמהעכרוּרית של האשפה יתערב גם בהאור, והוא רק תערובת העכרוּרית בלבד אבל עצם האור הוא נקי, משא"כ בשכל משובש או בשכלים משובשים, הרי עצם השכל הוא משובש שהוא רע בעצם, וכמ"ש רבינו נ"ע³⁴ שחכמה חיצונית מטמא חב"ד שבנפשו, ואין זה מה שיש בו רק תערובת רע כ"א הוא רע בעצם, משא"כ באור הרי זה מה שמתערב בו איזה עכרוּרית מהאשפה אבל הוא עצמו טהור וזך כמו במקום הנקי, הרי דבשכל יש בו שינוי ממש, משא"כ באור שהוא בעצמו אינו משתנה, וכן בשכל הרי יש שכל גדול ושכל קטן דבשכל גדול הרי אור השכל שבו הוא גדול, ובשכל קטן הרי אור השכל הוא קטן,

(34) תניא ספ"ת. וראה גם סה"מ עטר"ת ע' רצא. תרפ"ה ע' קצח. תש"ט ע' 56 (השני).

והיינו דשכל קטן הוא רק חיצוניות השכל שאינו במעלה גבוה כ"כ, ושכל גדול הוא פנימיות השכל, הרי דבשכל שהוא שפע יש בו שינוי מקטנות לגדלות, משא"כ באור שאין בו שינוי, וכמו אור השמש הרי אותו האור שמאיר בפלטריין גדולים והיכלי מלך הנה אותו האור ממש מאיר בחדר קטן, רק דחדר הקטן שהוא קטן בכמות הרי אור השמש מאיר שם במיעוט לפי כמותו ובפלטריין גדולים שהוא פתוח יותר ומרווח בשטח הרי מאיר שם אור השמש בריבוי יותר, אבל אותו האור ממש בלי שום שינוי כלל, וכן באור וחיות הנפש הרי אין לומר דגוף גדול כמו גופו של עוג מלך הבשן תהי' לו נפש גדול, וגופו של ילד קטן נפשו קטנה, דאין הענין כן כלל, אלא דהנפש של גוף קטן יכול הוא להחיות גם גוף היותר גדול³⁵, והוא לפי דהאור הוא כמו העצם ממש, ואין בו שינוי כלל, והדוגמא מזה יובן למעלה באור א"ס, דהגם שהוא רק הארה בלבד ולא העצם, אבל הוא התגלות העצמות, ואין זה שהעצם נמצא בהויו, אלא דע"י הויו הוא נתפס שיודעים מציאותו, וטעם הדבר הוא לפי דאור עם היותו רק הארה בלבד אבל הוא כמו העצם, וזהו אור א"ס דהאור כמו העצם, דכשם שבעצם הוא בבחי' א"ס כמו"כ האור הוא ג"כ בבחי' א"ס.

והנה דעת לנבון נקל להבין דמהאור א"ס שהוא כמו העצם הרי אי אפשר שיהי' מזה התהוות העולמות בבחי' יש ומציאות והוכרח להיות הצמצום באוא"ס, דזהו צמצום הראשון בסילוק אור הראשון לגמרי, ונמשך הארה והארה דהארה להיות מקור אל התהוות העולמות והתהוות הוא מהעולמות היותר עליונים עד התהוות עה"ו הגשמי וכמא"כ³⁶ אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל, דגבוה מעל גבוה שומר וגבוה מעליהם³⁷, דהמזל הרוחני הוא רק שהוא גבוה מהעשב אבל הוא ג"כ יש לו שרש שלמעלה ממנו והוא בחי' מל' דעולם העש"י הרוחנית, ומל' דעש"י ממל' דיצ"י ויצ"י מבריאה ובריאה מאצ"י ושרש כולם הוא בחי' מל' דא"ס שהוא שרש ומקור כל העולמות והנבראים, דמובן דזהו ירידה והשפלה לגבי האור שהוא כמו העצם ממש שהוא בבחי' א"ס שיתצמצם כ"כ להיות מקור לעולמות ונבראים שהם בבחי' יש ובע"ג, ולזאת הנה בכדי שיהי' ירידה וצמצום זה הנה בזה כתיב³⁸ בראשית ברא אלקים כו', ואמרז"ל³⁹ בראשית בשביל

35 ע"פ האמור בפנים יש לכאר מ"ש ביומא (פ, ב) דכככותבת, מיתבא דעתי' בציר מהכי לא מיתבי דעתי' מיהו כולי עלמא טובא ועוג מלך הבשן פורתאי. וקיל.
ומה שמי"מ. כולי עלמא טובא ועוג מלך הבשן פורתאי – י"ל שזהו מצד החיות פרטי שנתוסף ע"י האכילה הזו. – עפ"י הערת ב"ק אדמור"ר שליט"א בסה"מ תרפ"א הגיל הערה 1: לקו"ש חלק כו' ע' 107 הערה 42. וראה לקו"ש שם ע' 105 ואילך.

36 ראה ב"ר פ"י, ו. זהר ח"א רנא, א (בהשטמות). ח"ב קעא, ב. מורה נבוכים ח"ב פ"י. אגה"ת פ"ו (צו, א). אגה"ק סוסי"כ (קלב, א). מאמרי אדמור"ר הזקן על מארז"ל ע' קלה ואילך. מאמרי אדמור"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתעו ואילך.

37 קהלת ה' ז (ושם: וגבוהים עליהם).

38 בראשית א, א.

39 מדרש הובא ברש"י ורמב"ן עה"פ. וראה ב"ר פ"א, ד. ויקר' פל"ז, ד.

התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראים ראשית. והענין הוא דהנה כתיב⁴⁰ עם המלך במלאכתו ישבו ואמרז"ל⁴¹ במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים, דענין הממלכה הוא קודם הרצון על הדבר, והיינו דהממלכה הוא אם יהי רצון בזה א"ל, והממלכה על הרצון בעולמות הי' בבי" עם נשמות הצדיקים וטעם הדבר הוא לפי שישאל עלו במחשבה⁴², וענין מחשבה זו היא מח' עצמית שלמעלה מהמח' הכללי, דבמח' הרי יש כמה מדרי' וכמו עד"מ⁴³ באדם למטה דישנו המח' שקדמה אל הדיבור ונק' כלל אל הדיבור דזה מה שנפרש כדיבור בריבוי צירופים ואותיות רבים, הנה בהמחשבה היא מח' אחת, וישנה מחשבה שהיא נעלית יותר מכמו המח' שקדמה אל הדיבור, וכן ישנה גבוה ונעלית יותר עד מח' עצמית, דמח' עצמית היא נעלית יותר ממח' כללית, והדוגמא מזה למעלה הוא דמח' כללית היא מחה"ק דפרצוף א"ק שהיא בחי' מח' כללית על כלל' ההשתל' מרוכ"ד עד סוכ"ד היינו הרצון כללי על עולמות⁴⁴. וזהו דכולן נסקרים בסקירה אחת⁴⁵. והגם דרצון זה אינו רצון גלוי כלל והוא רק הסכמה כללי' בלבד ולכן נק' בשם מח' ומ"מ ה"ז עכ"פ מח' השייכה אל העולמות⁴⁶, וענין הממלכה הוא אם יהי רצון אל עולמות א"ל, א"כ הרי מוכן דמי שנמלך עמהם בבי" ה"ה בבחי' מח' שגבוה ונעלית מהמח' השייכה אל העולמות אפילו היותר גבוה ועליונה⁴⁷, וזהו דישאל עלו במחשבה היא מח' עצמית ופנימיות דפנימית ועצמות א"ס שלמעלה מעלה מגדר שייכות אל העולמות כלל, ולהיות דישאל עלו במחשבה פנימית ועצמית, היינו דהעלו היא במח' העצמית ולא רק במח' הכללי' בלבד כ"א העלי' היא בהמח' עצמית, ומ"מ הרי עלו במח' העצמית עד ואופן כל מה שעלה במח' הכללית הנה לזאת הם היו המחליטים כבי" על הרצון דעולמות.

והענין הוא דהנה ידוע⁴⁸ דבמח' עצמית הרי יש ב' מדרי' הא' היא עצמה ומהותה, כמו שהיא לעצמו, והיינו שחושב בעצמו במהות וענין עצמו ממש, דבמדרי' זו הגם שחושב אבל העיקר הוא העצמות שהיא עצמה ומהותה של המחשבה שחושב בעצמו, והבי' כמו שחושב בדבר הנבדל ממנו, ומ"מ הוא עצמו החושב במדרי'

(40) דברי הימים א' ד, כג.

(41) ראה ביר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג.

(42) ביר פ"א, ד. וראה לקרית שה"ש ביאור לדיה יונתי בחגוי (י, סעי'ד ואילך). דרך חיים שבהערה

.47

(43) ראה גם ד"ה מה רב טובך תרצ"ב פ"ה (סה"מ תרצ"ב. סה"מ קונטרסים ח"ג ע' לט ואילך). וככ"מ.

(44) ראה עטרת ראש שער ר"ה פ"ה. אמרי בינה שער הקיש פ"י. סה"מ תרנ"ב ע' לט ואילך. ועוד.

(45) ר"ה ית, א (וראה חדא"ג מהרש"א שם).

(46) ראה גם שער היחוד לאדמו"ר האמצעי פט"ז. אוה"ת ענינים ע' פז ואילך. סה"מ תרנ"ב ע' מב

ואילך. המשך תרס"ז ע' קצז ואילך.

(47) בסה"מ עטרת הנ"ל בהערה 1: ועמ"ש בדיה דומה דודי לצבי בשער התפלה [דרך חיים ע' 208

ואילך].

(48) בסה"מ עטרת שם: ועמ"ש בכה"ז פנחס על מאה"ז דרמ"ט [ביאורי הוהר פינחס לאדמו"ר

האמצעי קטו, א. וראה גם ביאורו להצ"צ ח"א ע' תקמז].

זו, הגם שהוא עצמו החושב ומ"מ הרי המח' היא בדבר הנבדל, והדוגמא מזה למעלה הוא דהמדרי' הב' בהמח' עצמית הוא מה דישאל עלו במח', דעלייתם הוא במח' העצמית, אבל הוא כמו המח' בדבר הנבדל בב"י דזהו מה שהנשמה היא חלק אלוקה ממעל, ומ"מ הרי באה בבחי' מציאות לעצמה וזהו דישאל עלו במחשבה עצמית אבל מ"מ הוא כעין העלי' במח' הכללית, והענין בזה הוא דהנה כבריאת והתהוות העולמות הרי יש בזה תכלית והתכלית הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו ית'⁴⁹ דירה בתחתונים⁵⁰, והנה מפני מה⁵¹ נתאוה הקב"ה אין אנו יודעים אם זה מצד טבע הטוב אשר חפץ שהנבראים שלמטה ימשיכו עצמות א"ס ע"י עבודתם כדאי' בע"ח⁵² כשעלה ברצונו ית' שמו לברוא את העולם כדי להיטיב לברואיו וכיורו גדולתו ויזכו להיות מרכבה למעלה להדבק בו ית', או דטעם הבריאה הוא בשביל לגלות שלימות כחותיו ופעולותיו⁵³, או שהוא מטעם אחר מכוונת התמימות דתמים דעים ית' ויתעלה, דכ"ז אין אנו יודעים, ומה שיודעים אנחנו הוא זה דנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים וכמ"ש⁵⁴ שוקיו עמודי שש מיוסדים על אדני פז, ואמרז"ל⁵⁵ שוקיו זה העולם שנשתוקק הקב"ה לבראתו, עמודי שש שנברא לששה ימים, מיוסדים על אדני פז אלו פרשותי' של תורה, וכוונה זו נשלם ע"י נש"י דוקא שהם כלים לעצמות א"ס ב"ה, דהנה העצמות אינו שייך בו לומר ענין הכלי, ומה שעלה במחשבה הכללית בלבד ה"ז מובדל מן העצמות ואינו שייך בו לומר ענין הכלי לעצמות א"ס ב"ה, ולכן הרי אין שום נברא או נמצא שיהי' כלי לעצמות א"ס ב"ה אפי' הנאצלים והנמצאים היותר עליונים לפי דהכל עלה במחשבה הכללית לבד ולא מח' העצמית כ"א ישראל דעלייתם הוא במחשבה עצמית ופנימית ועצמות א"ס ועלייתם שם הוא כנ"ל בהמדרי' הב' שהוא כעין העלי' במחשבה הכללי' (ומוכן שהוא למעלה וגבוה יותר לפי דמח' עצמית הם בעצם מדרי' גבוה יותר מכמו מח' הכללית), לזאת הנה הם כלים לעצמות א"ס, והיינו דזה מה שעלו במחשבה עצמית ה"ה בבחי' שייכות אל העצמיות ממש (כמ"ש במ"א בענין חלק⁵⁶), ועלייתם שם כמו בהמחשבה כללי' שהם בבחי' מציאות לעצמן לזאת הנה בהם ה"ה ההמלכה על הרצון דעולמות, ובהם ועל ידם נשלם הכוונה העליונה דבכרה"ע.

וזהו דנש"י בהשתל' ה"ה ממוצעים בין האוא"ס ב"ה ובין העולמות ומבשרי אחזה עד"מ באדם למטה הרי כללות האדם נחלק לג' אברים כללים, מוחא לבא

49) ראה לעיל ע' 37 הערה 249.

50) ראה תנחומא נשא טז.

51) ראה עדכ"ז בהמשך תרס"ו ע' ז, שם ע' תמה-תמו. סה"מ תשי"ב ע' 35-30. וראה גם שיחת ש"פ

משפטים תשי"ג סעיף ו ובהערה 60 (ספר השיחות תשי"ג חלק א).

52) שער הכללים רפ"א.

53) עץ חיים שער א (דרוש עגולים ויושר) ענף א. שער ההקדמות הקדמה ג.

54) שה"ש ה, טו.

55) במדב"ר רפ"י.

56) ראה ד"ה זאת תורת הבית שנה זו (תרפ"ט) פ"ד ואילך (לעיל ס"ע 166 ואילך).

וכבדא⁵⁷ ובהם ג' כחות כללים, דהג' כחות האלו המה היולים וכוללים דכאו"א מהג' הללו כוללים כחות רבים הנמשכים מהם, וע"י ג' אברים וכחות אלו הוא המשכת החיות בכל האברים, דבהג' כוללים האלו, הנה הכלל היותר עליון המוח שבראש, דכללות המשכת החיות הוא במוח שבראש, כמ"ש בתניא פנ"א⁵⁸, דלגבי" הנה גם הלב הוא פרט, והלב הוא כלל לגבי הכבד שלמטה ממנו והכבד הוא הכלל האחרון, וע"י כללות כולם הוא המשכת החיות והדם בהאברים, וידוע שבאברים היינו הבשר הוא מהכבד, והדם שבגידיים הוא מהלב, וג"ז הוא מהכבד ששולח אל הלב⁵⁹ ולבא פליג לכל שייפיו⁶⁰, והלב מקבל מהמוח, ולכן המוח שליט על הלב⁶¹, ונמצא דעיקר הממוצע בין הנפש והאברי" הוא המוח כו' והדוגמא מזה למעלה דג' מדרי' מוחא לבא וכבדא הם בחי' ביי"ע שהם ג' בחי' חב"ד חג"ת נהי"ם⁶², דבעולם הכריאה הוא בחי' חב"ד שהוא המשכות כללות החיות הכולל כל העולמות וכידוע דבעולם הכריאה הוא המשכת החיות מה שבא ונתגלה אח"כ גם בעולם היצי' שהוא בחי' חג"ת, ובעשי' שהוא בחי' נהי"ם, וכן הוא בעולם האצי' דחב"ד חג"ת נהי"ם הם ביי"ע שבאצי', וראשית⁶³ הגילוי הוא בבחי' חכמה דאצי' דכתיב⁶⁴ הוי' קנני ראשית דרכו, דרכו הוא גילוי אור הקו, וראשית⁶⁵ הגילוי הוא בבחי' חכמה שהוא הכלל הכולל הכל וזהו בראשית נמי מאמר הוא⁶⁶, והוא מאמר הכללי ואח"כ נפרט בדרך פרט בהט' מאמרות⁶⁷, וכן הוא גם בבי"ע הכללי⁶⁸ דא"ק הוא בחי' אדם דכריאה דכללית ועקודים נקודים הוא בחי' אדם דיצי' דכללית ואצי' הוא בחי' אדם דעשי' דכללית⁶⁹, ובכל המדרי' הנה נשיי

(57) ראה זהר חי"ב קנ"ג, א.

(58) ע"א, ב.

(59) ראה עץ חיים שער כ (שער המוחין) פ"ה.

(60) ראה זהר חי"ג קס"א, ב. רכ"א, ב. אנהיק סלי"א. תי"א בראשית ז, ד. לקו"ת שהיש דיה לבבתיני

וביאורו.

(61) ראה זהר חי"ג רכ"ד, א (ברע"מ). תניא פרי"ב (יו, א). פני"א (ע"א, סע"ב). ובכ"מ.

(62) ראה גם מאמרי אדמריר האמצעי דברים חי"ג ס"ע תתקטז ואילך. סה"מ תרנ"ז ע' י"ט ואילך. וראה

עץ חיים שבהערה 59. שם שער מט (שער קליפת נוגה) פ"א.

(63) ראה עץ חיים שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"א. שער היחוד והאמונה פ"ח"ט. תי"א ושערי אורה

רדי"ה יביאו לבוש מלכות. ועוד.

(64) משלי ח, כב.

(65) סדי"ה החודש הזה בהמשך תרס"ז ע' קס"ג.

(66) ר"ה לב, א.

(67) ראה לקו"ת בהר מא, ד. מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' קפ"ה. חי"ב ע' תלב. סה"מ תרצ"ז ס"ע 202

ואילך. שם ע' 217. ושי"ן. דיה וידבר אלקים אכה"ד תשכ"ח (סה"מ מלו"ק חי"ג ע' קס"ד).

(68) בכ"ז – ראה לקו"ת מסעי צ"ה, א. דרוש ג' מיני אדם במאמרי אדה"ז ענינים ע' א ואילך. ועם

שינויים והגהות – אה"ת ענינים ע' עז ואילך. ד"ה בעבר הנהר תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ע' ס"ט ואילך). ד"ה אין

עומדין להתפלל בהמשך תרס"ז ע' תפ"ד ואילך. ובכ"מ. וראה הערה הבאה.

(69) בהערת כ"ק אדמריר שליט"א בסה"מ תרפ"א שבהערה 1: ע"ד אדם דבי"ע זה ראה בת"ז ת"י ס"ט

(קיד, א) ות"י ע' (קט, א. קלב, א). וראה בע"ח ש"ג פ"א דא"ק נק' אדם דכריאה. – כמ"ש בפנים כ"ה

בלקו"ת פ' מסעי [שבהערה הקודמת] ד"ה ביאור עוד לענין מוצאהם, ונתבאר בכ"מ ומהם כ"ה ג' בחי' אדם

[אה"ת שבהערה הקודמת] בעבר הנהר תרנ"ז, אין עומדין להתפלל תרס"ז [שבהערה הקודמת]. – ב' דעות

הם בבחי' המוחין וכמ"ש⁷⁰ בנים אתם לה"א וכמשל הבן שהוא ממוח האב⁷¹ כמו"כ נש"י הם בבחי' המוחין⁷², וכמו המוח שהוא כלל היותר עליון דכללות המשכת החיות הוא במוח שבראש וע"י הוא המשכת החיות מהנפש אל האברים לכאור"א לפי מעלתו וענינו הנה כמו"כ נש"י ה"ה הממוצאים בין האור"ס והעול' דכל ההמשכות הנמשכים בעולם הוא בהם וע"י דוקא⁷³, וזהו שאנו אומרים⁷⁴ בנוסח הברכות אלקינו מלך העולם דתחלה הוא אלקינו שהוא המשכה בנש"י ואח"כ מלך העולם המשכה בעולם, וזהו שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד⁷⁵ תחלה הוי' אלקינו ואח"כ הוי' אחד, וידוע דהוי' אחד הוא המשכה כללית דעולמות הנה תחלה אומר הוי' אלקינו שהוא⁷⁶ בחי' חו"ב מקור נש"י ואח"כ הוי' אלקינו זו"נ מקור העולם, וכ"ז הוא לפי דישאל עלו במחשבה כנ"ל ולכן הנה הם עיקר הכוונה והם כלים לעצמות א"ס ב"ה ולזאת הנה בהם וע"י נשלם הכוונה העליונה דנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים.

והנה הנשמות כמו שבאים בהשתל' ה"ה בבחי' מציאות בפ"ע וכמו הבן שהוא מעצמות מוח האב ובא במציאות בפ"ע כמו"כ הנשמות הם במציאות בפ"ע וא"כ איך הם כלים לעצמות א"ס, וע"ז הוא בראשית ברא אלקים שהוא התורה דלת קשרין מתקשראין דא בדא, ישראל מתקשראין באורייתא ואורייתא בקוב"ה⁷⁷, ועם היות דאורייתא מחכמה נפקת⁷⁸ אבל אורייתא וקוב"ה כולא חד⁷⁹, וידוע דהתורה ונשמות שניהם הם בבחי' העצמות וההפרש ביניהם שבנשמות העצמות הוא בהעלם, ובתורה העצמות הוא בגילוי, ועוד דבנשמות העצמות הוא בבחי' מציאות כנ"ל, ובתוכה הוא בבחי' יחוד דהא בהא תליא דלהיות דבנשמות העצמות הוא בהעלם ע"כ בא בבחי' מציאות דבר בפ"ע ובתורה שהעצמות בא בגילוי ע"כ היא בבחי' יחוד דבתו' כתיב⁸⁰ ואהי' שעשועים, אצלו וסמוך, דבנש"י יש ג"כ תענוג והתענוג הוא עצמי,

[באיזה בחי' באיך מדבר ראה בדי' החדש הזה תרס"ו [ע' קסא]. – ומ"ש בעמק המלך שער איך סתימאה פ"ח, מדבר בבייע שבאיך. ויש לעיין במ"ש שם שער עולם הבריאה פ"ג. – כדורש ג' בחי' אדם מבואר דמ"ש דאצ"י הוא אדם דעש"י גם בייע (דפרטיות) בכלל.

70) ראה יד, א.

71) ראה תניא רפ"ב.

72) זהר קח, ב.

73) בסה"מ עטרית הנ"ל הערה 1: ועמ"ש בתו"א [משפטים] ד"ה ויראו את אלקי ישראל.

74) ראה תרי"א בראשית ו, ריש ע"ב. לקרית אחרי כו, א. וראה סה"מ תשי"א ע' 18.

75) ואתחנן ו, ד.

76) ראה זהר ח"ג רסג, א. תקר"ז ת"ע (קלה, א). ועוד. ונתבאר בשורש מצות התפלה פ"ח ואילך

(סה"מ"צ להצ"צ ככד, א ואילך). ועוד.

77) ראה זהר ח"ג עג, א. וראה לעיל ע' 138 הערה 63.

78) זהר ח"ב טב, א. פח, א. קכא, א. קפב, א. רסא, א.

79) הובא בתניא פ"ד ורפכ"ג בשם הזהר. וראה זהר ח"א כד, א. ח"ב ס, א. תקר"ז ת"ז בתחלתו. לקרית

נצבים מו, א. ועוד.

80) משלי, ה, ל.

אבל זהו כמו התענוג בדבר הנבדל משא"כ התענוג שכתורה הוא אצלו בכחי' יחוד גמור וע"כ ע"י התורה נמשך האוא"ס בנש"י, וזהו הב' מדריגות שבממוצע, דכל ממוצע ה"ה כלול מב' מדריגות⁸¹, הא' מדרי' התחתונה שבעליונה והב' מדרי' העליונה שבתחתון, וכן הוא בהממוצע שבין אוא"ס ועולמות דכד"כ הוא או"כ דאצי' האורות הם מצד האוא"ס והכלים הם מצד העולמות והגם דכלים דאצילות ה"ה אלקות ממש מ"מ ה"ה בכחי' מציאות וכדאי' בעבוה"ק⁸² דא"ס הוא שלימותא דכולא וכשם שיש לו כח בכבע"ג כן יש לו כח בגבול, דא"ת שיש לו כח בכע"ג ואין לו כח בגבול הרי אתה מחסר שלימותא והגבול נמצא ממנו תחלה הם הכלים דע"ס דאצילות, ובפנימיות הם תורה ונשמות דתורה היא כמו האור וכמ"ש⁸³ ותורה אור ונשמות הם כמו הכלי, ונשמות הם למעלה מבחי' כלים דאצי' דהנשמות עלו במחשבה עצמית והם כלים לעצמות א"ס אמנם ההמשכה הוא ע"י התורה, וע"י נש"י הוא המשכת אלקות בעולם.

והנה כ"ז הוא בזמן שמאיר גילוי אור אבל בזמה"ג אז הוא נמשל ללילה⁸⁴ ושינה, דבעת השינה⁸⁵ הרי הכחות מתעלמים ומסתלקים, ואין זה סילוק לגמרי דהאדם הישן הוא בחי בכל אבריו וגם יש לו הכחות דהרי רואה ושומע בחלומו שהוא רק הארת הכחות בלבד, ובעת התעלמות הכחות אז אינו נראה מעלת המוחין על שער הכחות, דהדוגמא מזה למעלה דכד אנת אסתלק מנייהו⁸⁶, והיינו בזמה"ג שהאור מוסתר ונעלם אז הגם דהמחדש בטובו בכלל, ונש"י בפרט נשמרים בהשגחה פרטית אז אינו נראה מעלת ישראל שהם בכחי' המוחין, ומהאי טעמא אמרו עורה כו' אבל יוחנן כה"ג חידש זה דזמה"ג אם שהאור הוא בכחי' העלם אבל הוא אור פנימי ועצמי וע"י העבודה דמס"נ יכולים לגלות ולהאיר האור פנימי, וזהו שאמר דכתיב הנה לא ינום כו' ישראל, דאלו שהם בזמה"ג צריכים לדעת ברור כי ביכולתם להשלים הכוונה העליונה להיות כי בנים אתם להוי' אלקיכם.

וזהו חביבין ישראל שנקראו בנים למקום, דישראל עלו במחשבה עצמית שהיא למעלה מבחי' המחשבה הכללית, אמנם זהו מה שהם חביבים בכלל, דכל הנבראים והנאצלים היותר עליונים עלו רק במחשבה הכללית, אבל חיבה יתירה נודעת להם שנקראים בנים למקום דבמחשבה עצמיות גופא הרי עלו בכחי' הבדלה

(81) ראה בארוכה ד"ה וישלח בהמשך תרס"ז ע' קב ואילך. טה"מ הש"ת ע' 67 ואילך. ועוד.

(82) ח"א רפ"ח. וראה גם ספר דרך אמונה (לבעל מח"ס עבוה"ק) סימן ב (ע' יג – בהוצאת קה"ת –

הוצאה שני' – ברוקלין, תשמ"ח).

(83) משלי ו, כג.

(84) ראה זהר ח"ג טז, ריש ע"ב. וראה גם זהר ח"ב קסג, ב. ח"ג כב, א. רלח, ב. תקו"ז תכ"א (מט, ב).

(85) ראה גם (נוסף להמצויין בהערה 1) ד"ה גדול יהי' שנה זו (תרפ"ט) פ"ז (לקמו ע' 243), וד"ה בלילה

ההוא הש"ת (טה"מ הש"ת ע' 5 ואילך), שהם מיוסדים על ד"ה חייב איניש עטרתי שבהערה 1.

(86) תקו"ז בהקדמה, פתח אליהו" (יז, ב).

כמו הבן שהוא עצמות מוח האב והוא דבר לעצמו דמשו"ז הוא מעלתן של ישראל שהם בבחי' הכלים לעצמות אוא"ס דע"י חיבה זו ה"ה משלימים את הכוונה העליונה בענין התהוות של העולמות להיות ותורה אור להאיר את העולם.

בס"ד.

לי"ב וי"ג תמוז תרפ"ט

מ"ה: טובו אהליך יעקב, משכנותיך ישראל², ואמרו רז"ל (סנהדרין ק"ה ע"ב) מברכתו של אותו רשע אתה למד מה הי' בלבו, בקש לומר שלא יהי' להם בתי כנסיות ובתי מדרשות, אמר מה טובו אהליך יעקב, בקש לומר לא תשרה שכינה עליהם, אמר משכנותיך ישראל. והנה אהלים קאי על אהלי תורה ותפלה כמ"ש³ ויעקב איש תם יושב אהלים, וצ"ל למה מחלק בתי כנסיות ומדרשים, והשראת השכינה לשני ענינים, ומיחס בתי כנסיות ומדרשים ליעקב, והשראת השכינה לישראל, דבאמת הם ענין אחד, דבתי כנסיות הם מקדש מעט⁴ ועל כל בי עשרה שכינתא שריא⁵, ובתי מדרש הם אהלי תורה ושכינה שרוי⁶ שם, א"כ למה מחלקם בבי' ענינים מיוחדים⁶. ולהבין זה ילה"ת⁷ מ"ש⁸ נתתה ליראיך נס להתנוסס, מפני קשט סלה, ופרש"י נתתה ליראיך נס, נסיונות של צרות הרבה, להתנוסס, להיות מנוסים בהם אם יעמדו ביראתך, והיינו דפי' נס מל' נסיון. ובמצו"ד פי' נס מל' הגבהה והרמה כנס הגבוה⁹, ופי' נתתה ליראיך נס להתנוסס, מעתה תתן ליראיך הרמה להתרומם בעולם. דשני הפירושים הוא מהמדרש (בראשית פנ"ה¹⁰) שמפרש נס להתנוסס נסיון אחר נסיון, וגידולין אחר גידולין, בשביל לנסותן בעולם, בשביל לגדלן בעולם, כנס הזה של ספינה. והפי' השלישי כנס הוא מל' נפלאות דענינו הוא מה שגבוה ומרומם

(1) מאמר זה ושלאחריו (ד"ה תשורי מראש אמנה) נשלח ללמוד ברבים בימי י"ב תמוז. אגרת כ"ק אדמו"ר מהור"י צ שלח ביחד עם המאמר נדפס לקמן ע' 281.

חלק מהמאמר מיוסד על חלק מדיה נתת ליראיך פרי"ת פ"א. פ"ב. פ"ה (סה"מ פרי"ת ע' קה ואילך).

וראה גם מקומות שצוינו בהערה 14.

(2) בלק כד, ה.

(3) תולדות כה, כז.

(4) יחזקאל יא, טו. מגילה כט, א.

(5) סנהדרין לט, א.

(6) ראה גם רדיה מה טובו תרח"ץ (סה"מ תרח"ץ ע' ער).

(7) בכלל הבא לקמן — ראה סה"מ פרי"ת שבעה ע"א.

(8) תהלים ס, ו.

(9) מצודת ציון עה"פ.

(10) ב"ר פנ"ה, א.

מן הטבע. דלפ"ז פירש¹¹ הכתוב הוא נתתה ליראיך נס, נסיונות של צרות הרבה והוא בכדי להתנוסס, לגדלן בעולם כנס של ספינה שהיא נראית למרחוק, והיינו דגם במים רבים של מי הים המטיל חרדה על היושבים בספינה, הנה כשם שהנס של הספינה היא עומדת בבטחון וחוזק שמורה על הרוממות וההגבהה, כך יראי הוי' שהם יראיך עומדים חזק בעבודתם בתומ"צ מגודל בטחונם שהוא בכח שלמעלה מן הטבע וכמ"ש¹² ויקרא שמו הוי' נסי, הוי' הוא נס שלנו¹³.

ב) וביאור הענין הוא, דהנה כתיב¹⁴ כי מנסה הוי' אליכם אתכם לדעת דע"י הנסיונות באים לבחי' דעת והיינו דע"י שמתגבר על כל הדברים המונעים ומעכבים מעבודת השי"ת בתורה ותפלה וקיום המצות הנה עי"ז מגיעים לדעת את הוי', דאלקים בגימט' הטבע¹⁵, ועפ"י הטבע הרי הזמן הוא בסדר דעבר הוה ועתיד, ה' הוה ויהי וע"י הנסיונות מגיעים לדעת את הוי', דהוי' הוא ה' הוה ויהי כאחד¹⁶ שהוא למעלה מן הטבע. וידוע שהנסיון הוא שהניצוץ האלקי הוא מוסתר ונעלם ביותר וכהלל הידוע דהניצוצות שנפלו למטה יותר הרי שרשן הוא למעלה יותר, וכמ"ז¹⁷ כותל של אבנים, הנה האבן שבראש הכותל כשנפול ה"ה נופל למרחוק יותר מן הכותל מכמו האבן שהוא בתחתית הכותל דכשהוא נופל, הרי הוא בסמוך אל הכותל. והנה האותיות נקראים אבנים וכמ"ש¹⁸ בספר יצירה שתי אבנים בונות שתי בתים דכשם שהבית נבנה מאבנים, וכפי ריבוי האבנים וסדרם, כן יהי' גודל הבית בארכו רחבו וגבהו, וכן הוא בתיבה אשר לפי רוב האותיות שבו וסדרן בצירופיהן, כן יהי' פירוש התיבה ההיא, וב' אותיות בונות שתי בתים, כמו א ב שהם ב' אותיות, ובונות שתי בתים הם שני צירופים, אב בא, ושלשה אותיות בונות ששה בתים כמו אותיות הצ"ר, שיש לו ששה צירופים וידוע בקבלה רכי מפי רבי ממורינו הבעש"ט נ"ע דבצירוף זה הרי יש בו ג' עקרים וג' מסתעפים העקרים הם הצר, רצה, צהר, ואמר מוריניו הבעש"ט נ"ע¹⁹ דע"י האותיות דתורה ותפלה שהו"ע בא אל התיבה²⁰,

11) אוציל: פירוש.

12) בשלח יו, טו. – להעיר מפסיקתא רבתי פ"ב: ה' נסי, שגדלם כנס הוה של הספינה.

13) פרש"י עה"פ.

14) ראה יג, ד. ככ"ז – ראה (נוסף לטהי"מ פרי"ת שבהערה 1) לקי"ת פ' ראה ד"ה אחרי ה' אליכם

וביאורו (יט, ב ואל"ך). ד"ה הנ"ל וביאורו כהמ"צ להצ"צ בסופו (קפה, ב ואל"ך). ד"ה מה טובו תרח"ץ (סה"מ תרח"ץ ע' עדר ואל"ך). סה"מ הי"ש"ת ע' כב ואל"ך. תשי"ח ע' 94 ואל"ך.

15) פרדס שער יב (שער התיבות) פ"ב. ראשית חכמה שער התשובה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). של"ה פט, א (דאיתא בזהר): קפט, א (ומרומז בזהר): שח, ב. שו"ת חכם צבי סי"ח. שעהיוה"א רפ"ז.

16) ראה זהר ח"ג רנז, סעי"ב. פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. שעהיוה"א פ"ד. פ"ז.

17) לקי"ת ראה שם (יט, ג. כא, סעי"ב ואל"ך). סה"מ"צ להצ"צ שם (קצ, א. קצא, א). וראה גם ד"ה נתת

ליריא"ך תשליז פ"ז (סה"מ מלוקט ח"א ע' קצא).

18) פ"ד מ"ב (בקצת דפוטים – מטי"ז).

19) ראה צוואת הריב"ש סימן עה. אור תורה להה"מ ז, ב (הובא באוה"ת נח ח"ג תרי"ד, א). אגרות-

קודש אדמ"ר מהור"י"צ ח"ג ע' קצט ואל"ך. ספר השיחות תרצ"ו ע' 23.

20) נח ז, א (בדילוג).

דתיבה הם אותיות התורה ותפלה ובא אל התיבה הוא הכניסה בתוך האותיות של התורה ותפלה, לערנען מיט א חיות און דאוונען מיט א חיות, דהחיות מורה על פנימית הרצון שהו"ע רצה, הנה עי"ז נעשה צה"ר לתיבה²¹, דבכח זה מהפכים את הצר"ה של הצ"ר הצורר ר"ל, לצה"ר וע"ד דכתיב²² ועת צרה היא ליעקב, וממנה יושע, דלא זו בלבד שיפטר מן הצרה, אלא עוד כי וממנה יושע, דמן הצרה היא תצא לו עוד ישועה, דזהו"ע צהר שמאיר אור רב, וכמו בצהרים שהוא תוקף זריחת השמש כן כתיב²³ ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

ג) והענין בזה הוא דהנה בכל האותיות הנה לפי אופן הצירופים כן יהי האור שכל והתוכן פנימי הממלא אותם והסובב אותם, וכמו בתיבות אב, הרי יש לו פירושו במובנו ויש לו במה שהוא חוץ ממנו ומסובב מאתו, וכן בתיבת בא דהמסובב ממנו הוא מאין בא ולאן בא, וכן הוא בכל התיבות שיש להם מה שממלא אותם ומה שסובב אותם, ולכן האותיות נקראים כלים²⁴, וכשם שהכלים ה"ה מקבלים בתוכם את הנתון בהם וישנם כלים מקבלים אוכל, וישנם כלים מקבלים משקה הנה כמ"כ האותיות ה"ה מקבלים את האור שכל שבהם, וכפי אופן צירופי האותיות כן יהי התיבה היא, בדוגמת ציור הבית בארכו רחבו וגבהו שהוא לפי מספר האבנים וסדרם, והנה התהוות עולמות ב"ע הוא משבה"כ דתהו, שהן האותיות דתהו שנתפרדו ומהן הוא הרפ"ח ניצוצים שצריכים להתברר בה' גליות²⁵, אשר ר"ב ניצוצות נתבררו בגלות מצרים²⁶ וכמ"ש²⁷ וגם ערב ר"ב עלה אתם, ופ"ו ניצוצות בגימט' הטבע צריכים להתברר בהג' גליות, והעיקר הוא בגלות זה האחרון, העולה בקושי על השני גליות שקדמו לו²⁸, דהנה טבע הרי פירושו צלילה ושקיעה²⁹, וכן מל' עיגול וטבעת³⁰, דענין הטבע הוא מה שהאמת אינו נראה, והשקר נראה לאמת, וכמו ע"ד דבר הנטבע במים³¹, שהמים מכסים אותו מכל צד ופנה הרי באמת הרי דבר הנטבע ישנו במציאות, כמו שהוא בגלוי, אלא שהוא נעלם ונגנז תוך המים המכסים אותו

(21) ע"פ נח ו, טו. ראה צוואת הריב"ש ואור תורה שם. סה"מ תרצ"ט ע' 161. תשי"ב ע' 47. תשי"ז ע' 200.

200.

(22) ירמ' ל, ז. ראה סה"מ תרצ"ט שם. סה"מ אידיש ע' 55 (בשם הבעש"ט).

(23) ספר שופטים ה, לא.

(24) ראה עץ חיים שער ח (שער דרושי נקודות) פ"ו. וראה לעיל ע' 183 ובהנסמן שם הערה 41.

(25) ראה עץ חיים שער יח (שער רפ"ח ניצוצין) פ"א. תוי"א וישב כו, ד. מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' 200.

קו ואילך.

(26) כנפי יונה ח"ג סניז. הובא במגלה עמוקות אופן נח. תוי"א בא ט, ג. מאמרי אדה"ז: תקס"ה ח"א

סיע רט ואילך: על פרשיות התורה ח"ב ע' תתפ"ה.

(27) בא יב, לח.

(28) ראה במקומות שצויינו בהערה 34. ובכ"מ.

(29) ראה אוה"ת שה"ש ח"א ע' שטו. סה"מ תרע"ח ע' פט. תרח"ץ ע' קסז. לעיל ע' 43.

(30) ראה אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתקע"ו.

(31) ראה גם ד"ה שובה ישראל תר"ץ פ"ב (סה"מ תר"ץ. סה"מ קונטרסים ח"א עו, ב).

מן הטבע. דלפי"ז פירש"י הכתוב הוא נתתה ליראיך נס, נסיונות של צרות הרבה והוא בכדי להתנוסס, לגדלן בעולם כנס של ספינה שהיא נראית למרחוק, והיינו דגם במים רבים של מי הים המטיל חרדה על היושבים בספינה, הנה כשם שהנס של הספינה היא עומדת בכטחון וחוזק שמורה על הרוממות וההגבהה, כך יראי הוי' שהם יראיך עומדים חזק בעבודתם בתומ"צ מגודל בטחונם שהוא בכח שלמעלה מן הטבע וכמ"ש¹² ויקרא שמו הוי' נסי, הוי' הוא נס שלנו.

(ב) וביאור הענין הוא, דהנה כתיב¹⁴ כי מנסה הוי' אלקיכם אתכם לדעת דע"י הנסיונות באים לבחי' דעת והיינו דע"י שמתגבר על כל הדברים המונעים ומעכבים מעבודת השי"ת בתורה ותפלה וקיום המצות הנה עי"ז מגיעים לדעת את הוי', דאלקים בגימט' הטבע¹⁵, ועפ"י הטבע הרי הזמן הוא בסדר דעבר הוה ועתיד, ה' הוה ויהי' ועי" הנסיונות מגיעים לדעת את הוי', דהוי' הוא ה' הוה ויהי' כאחד¹⁶ שהוא למעלה מן הטבע. וידוע שהנסיון הוא שהניצוץ האלקי הוא מוסתר ונעלם ביותר וכהכלל הידוע דהניצוצות שנפלו למטה יותר הרי שרשן הוא למעלה יותר, וכמ"ל¹⁷ כותל של אבנים, הנה האבן שכראש הכותל כשנופל ה"ה נופל למרחוק יותר מן הכותל מכמו האבן שהוא בתחתית הכותל דכשהוא נופל, הרי הוא בסמוך אל הכותל. והנה האותיות נקראים אבנים וכמ"ש¹⁸ בספר יצירה שתי אבנים בונות שתי בתים דכשם שהבית נבנה מאבנים, וכפי ריבוי האבנים וסדרם, כן יהי' גודל הבית בארכו רחבו וגבהו, וכן הוא בתיבה אשר לפי רוב האותיות שבו וסדרן בצירופיהן, כן יהי' פירוש התיבה ההיא, וב' אותיות בונות שתי בתים, כמו א ב שהם ב' אותיות, ובונות שתי בתים הם שני צירופים, אב בא, ושלשה אותיות בונות ששה בתים כמו אותיות הצ"ר, שיש לו ששה צירופים וידוע בקבלה רבי מפי רבי ממורינו הבעש"ט נ"ע דבצירוף זה הרי יש בו ג' עקרין וג' מסתעפים העקרין הם הצר, רצה, צהר, ואמר מורינו הבעש"ט נ"ע¹⁹ דע"י האותיות דתורה ותפלה שהו"ע בא אל התיבה²⁰,

(11) אוצ"ל: פירוש.

(12) בשלח יו, טו. – להעיר מפסיקתא רבתי פ"ב: ה' נסי, שגדלם כנס הזה של הספינה.

(13) פרש"י ע"פ.

(14) ראה יג, ד. כ"ז – ראה (נוסף לסימ' פ"ת שבהערה 1) לק"ת פ' ראה ד"ה אחרי ה' אלקיכם וביאורו (יט, ב ואל"ך). ד"ה הנ"ל וביאורו בטהמ"צ להצ"צ בסופו (קפה, ב ואל"ך). ד"ה מה טובו תרח"ץ (סה"מ תרח"ץ ע' עדר ואל"ך). סה"מ הש"ת ע' כב ואל"ך. תשי"ח ע' 94 ואל"ך.

(15) פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ראשית חכמה שער התשובה פ"ז ד"ה והמרגיל (קכא, ב). שליה פט, א (דאיתא בוהר): קפט, א (ומרומו בוהר): שח, ב. שרית חכם צבי סי"ח. שעהיהיא רפ"ז.

(16) ראה זחר ח"ג רנו, סעי"ב. פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. שעהיהיא פ"ד. פ"ז.

(17) לק"ת ראה שם (יט, ג. כא, סעי"ב ואל"ך). סהמ"צ להצ"צ שם (קצ, א. קצא, א). וראה גם ד"ה נתת

ליראיך תשליז פ"ז (סה"מ מלוקט ח"א ע' קצא).

(18) פ"ד מ"ב (בקצת דפוסים – מט"ז).

(19) ראה צוואת הריב"ש סימן עה. אור תורה להה"מ ז, ב (הובא באוה"ת נח ח"ג תרי"ד, א). אגרות-

קודש אדמ"ר מהור"י ח"ג ע' קצט ואל"ך. ספר השיחות תרצ"ז ע' 23.

(20) נח ז, א (בדילוג).

דתיבה הם אותיות התורה ותפלה ובא אל התיבה הוא הכניסה בתוך האותיות של התורה ותפלה, לערנען מיט א חיות און דאונגען מיט א חיות, דהחיות מורה על פנימית הרצון שהו"ע רצה, הנה עי"ז נעשה צה"ר לתיבה²¹, דבכח זה מהפכים את הצר"ה של הצ"ר הצורר ר"ל, לצה"ר וע"ד דכתיב²² ועת צרה היא ליעקב, וממנה ישע, דלא זו בלבד שיפטר מן הצרה, אלא עוד כי וממנה ישע, דמן הצרה היא תצא לו עוד ישועה, דזהו"ע צהר שמאיר אור רב, וכמו בצהרים שהוא תוקף זריחת השמש כן כתיב²³ ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

ג) והענין בזה הוא דהנה בכל האותיות הנה לפי אופן הצירופים כן יהי האור שכל והתוכן פנימי הממלא אותם והסובב אותם, וכמו בתיבות אב, הרי יש לו פירוש במובנו ויש לו במה שהוא חוץ ממנו ומסובב מאתו, וכן בתיבת בא דהמסובב ממנו הוא מאין בא ולאן בא, וכן הוא בכל התיבות שיש להם מה שממלא אותם ומה שסובב אותם, ולכן האותיות נקראים כלים²⁴, וכשם שהכלים ה"ה מקבלים בתוכם את הנתון בהם וישנם כלים מקבלים אוכל, וישנם כלים מקבלים משקה הנה כמ"כ האותיות ה"ה מקבלים את האור שכל שבהם, וכפי אופן צירופי האותיות כן יהי התיבה היא, כדוגמת ציור הבית בארכו רחבו וגבהו שהוא לפי מספר האבנים וסדרם, והנה התהוות עולמות ב"ע הוא משבה"כ דתהו, שהן האותיות דתהו שנתפרדו ומהן הוא הרפ"ח ניצוצים שצריכים להתברר כהד' גליות²⁵, אשר ר"ב ניצוצות נתבררו בגלות מצרים²⁶ וכמ"ש²⁷ וגם ערב ר"ב עלה אתם, ופ"ז ניצוצות בגימט' הטבע צריכים להתברר בהג' גליות, והעיקר הוא בגלות זה האחרון, העולה בקושי על השני גליות שקדמו לו²⁸, דהנה טבע הרי פירושו צלילה ושקיעה²⁹, וכן מל' עיגול וטבעת³⁰, דענין הטבע הוא מה שהאמת אינו נראה, והשקר נראה לאמת, וכמו ע"ד דבר הנטבע במים³¹, שהמים מכסים אותו מכל צד ופנה הרי באמת הרי דבר הנטבע ישנו במציאות, כמו שהוא בגלוי, אלא שהוא נעלם ונגנז תוך המים המכסים אותו

(21) ע"פ נח ו, טו. ראה צוואת הריב"ש ואור תורה שם. סה"מ תרצ"ט ע' 161. תשי"ב ע' 47. תש"ז ע'

200.

(22) ירמ' ל, ז. ראה סה"מ תרצ"ט שם. סה"מ אידיש ע' 55 (בשם הבעש"ט).

(23) ספר שופטים ה, לא.

(24) ראה עץ חיים שער ח (שער דרושי נקודות) פ"ז. וראה לעיל ע' 183 ובהנסמך שם הערה 41.

(25) ראה עץ חיים שער יח (שער רפ"ח ניצוצין) פ"א. תרי"א וישב כו, ד. מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' קו ואילך.

(26) כנפי יונה ח"ג סני"ז. הובא כמגלה עמוקות אופן נח. תרי"א בא ס, ג. מאמרי אדה"ז: תקס"ה ח"א ס"ע רט ואילך: על פרשיות התורה ח"ב ע' תתפ"ה.

(27) בא יב, לח.

(28) ראה במקומות שצויינו בהערה 34. ובכ"מ.

(29) ראה אוה"ת שה"ש ח"א ע' שטו. סה"מ תרע"ח ע' פט. תרח"ץ ע' קסז. לעיל ע' 43.

(30) ראה אוה"ת ני"ך ח"ב ע' תתקע"ז.

(31) ראה גם ד"ה שובה ישראל תרי"ץ פ"ב (סה"מ תרי"ץ. סה"מ קונטרסים ח"א עו, ב).

כטבעת הסוכב בהשוואה מכל צד, אבל לעין הרואה נדמה שהדבר הנטבע איננו כלל במציאות, ולא זו בלבד שהרואה איננו רואה את האמת, אלא עוד רואה את השקר המכסה על האמת, ונדמה לו שהוא האמת, ובזה הוא יתרון החשך ר"ל של הריבוי העלמות וההסתרים בגלות האחרון על מה שקדמו לו דאו הנה הגם שהיו – ל"ע – ריבוי העלמות והסתרים של גזירות רעות ר"ל, אבל עכ"פ ה' נראה האמת מתוך השקר והיינו דעניני העולם לא הטרידו כ"כ מכמו בגלות זה האחרון בעקבות משיחא דכל הקושי והכבד ר"ל הוא בהגברת הטבע, שהשקר נראה לאמת, וסוכב את הכל כעיוגול הסוכב ומקיף קטן וגדול.

(ד) וזהו כי מנסה הוי' אלקיכם אתכם לדעת, כי כל ענין הנסיונות הוא לעלות ולהגיע ע"י העבודה דוקא לבחי' דעת את הוי' שהוא למעלה מן הטבע, והניצוצות שבגלות האחרון ובפרט בעקבות משיחא הם ניצוצות של נסיונות שהניצוץ האלקי מוסתר ונעלים בהם ביותר, דזה גופא הוא הוראה על גודל שרש מעלתו למעלה מעלה יותר, וכמשל¹⁴ האבן שבראש הכותל דכשנפול למטה הוא נופל בריחוק מן הכותל, וכן הוא בהניצוצות דתהו שנפלו למטה יותר, הנה הניצוצות שבנסיונות הם גבוהים ביותר ונפלו למטה יותר, דהנה ענין הנסיון אינו כמו שארי דברים הגשמיים המתבררים, וכמו מאכל הגשמי או שתי' גשמית שהניצוץ הוא בהמאכל המתברר וכאשר האדם אוכל את המאכל ההוא עפ"י מצות התורה שמברך עליו תחלה וסוף, וגוף ועצם אכילתו הוא כדבעי הנה עי"ז מברר את המאכל, והיינו שהבירור הוא ע"י התעסקות של האדם עם המאכל לברך עליו ולאכול אותו כראוי באכילת אדם שאוכל לש"ש וע"י המאכל ההוא מתחזק כחו, ובכח האכילה ההיא לומד ומתפלל ועוסק בגמילות חסדים וקיום המצות הנה עי"ז מתברר הניצוץ שבהמאכל ועולה ונכלל באלקות, וכן הוא בכל הדברים הגשמיים דאופן הבירור הוא שמתעסק בהם ועי"ז מתברר הניצוץ שבהם. וטעם הדבר הוא לפי שהניצוץ נמצא בהדבר הגשמי ולזאת הנה אופן בירורו הוא ע"י ההתעסקות בהדבר הגשמי שע"ז עולה הניצוץ ונכלל באלקות, משא"כ בנסיון דאופן הבירור הוא לא בהתעסקות בו בעצמו³², כ"א בהתעסקות האדם עם עצמו להתגבר על הנסיון, דהנסיון אינו דבר מצ"ע כלל³³, ואינו דומה לשארי הדברים הגשמיים שהם מציאות לעצמם ויש בהם ניצוץ, ולזאת הנה בירור הניצוץ הוא ע"י ההתעסקות בהדבר הגשמי שיהי' עפ"י מצות התורה, אבל הנסיון אינו דבר לעצמו כלל רק שהועמד דבר להעלים ולמנוע, וזהו כח מציאותו מה שהוא מעלים ומסתיר ולזאת הנה כל ההתעסקות צריך להיות בהאדם בעצמו להתגבר ולדחות את ההסתור והוא ע"י שמעורר כח העצמי שהוא תוקף הנשמה, והוא נקודת היהדות שישנו בכל אחד מישראל, לעמוד בתוקף נגד כל מונע ומעכב.

(32) ראה גם (נוסף לסה"מ פרי"ת שבהערה 1) סה"מ היש"ח ותשי"ח שבהערה 14.

(33) ראה גם (נוסף לסה"מ פרי"ת שם) המשך תעריב חי"ב ע' תרפ"א. ד"ה נתת ליריאיך תשליח

שבהערה 17. ועוד.

ה) והנה זאת היא עבודת כל ישראל בגלות האחרון בעקבות משיחא לעורר את נקודת היהדות אשר נמצא עמוק עמוק בלב כל איש ישראל, ובכח עוזו גבורת נקודת לבבו זו, יכול הוא לעמוד חזק בכל תוקף עוז נגד כל מונע ומעכב מללמוד את התורה ולקיים את המצות, ולהתגבר על הנסיון וילמוד תורה ויקיים את המצות מבלי לשום לב כלל אל המונעים והמעכבים, ולא להתחשב עמהם כלל וכלל, שהרי אינו דומה להניצוץ שבדבר הגשמי שצריכים לבררו ע"י העבודה, אבל כאן הביורור הוא ע"י דחי' דוקא, והיינו דההתגברות בענין הנסיונות לנצח אותם הרי אין זה ע"י העבודה דמוח ולב בתורה ותפילה בלבד, כ"א כח העצמי שנפש שהוא ענין התגלות עצם היחידה ודביקותה של הנפש באלקות, ולזאת הנה כל העבודה הוא לעמוד בנסיון בפועל, וכמו כאשר מונעים מללמוד או להתפלל צריכים לעמוד בנסיון בפועל, ולא בדרך מלחמה היינו לא בדרך טענה ומענה כ"א ללמוד ולהתפלל ולהתנהג בדרכי התורה ומצוה, וכ"ז בתוקף גדול ובחיות פנימי שהוא תוקף העצמי בלי שום טענה ומענה כלל שבוה דוקא מתגברים על הנסיונות דהנה כל ישראל מאמינים בני מאמינים באמונה פשוטה דהוא ית' לבדו הוא ואין זולתו, והתורה ומצות נצחיים המה ולזאת הנה בתוקף זה יעמוד חזק לקיים מצות ד' בלי להרהר אחר מדותיו ית' כי למה היתה כזאת מלפניו ית' דדוקא בעקבות משיחא בנשמות נמוכות יהיו נסיונות גדולות כאלו, אלא יודע ברור כי בו בחר הוי' להוריד נשמתו בזמן זה ובמקום זה לטובתו, והוא ית' נתן בו כח ועוז לעמוד בנסיון, ואדרבא כחו אתן עמו לבררו ולזככו ולהוסיף אור וכמאמר³⁴ אין הקב"ה בא בטרונאי עם בריותיו, וכשהוא מבקש אינו מבקש אלא כפי כוחו וכשהוא נותן הוא נותן כפי כחו ית'³⁵, היינו דכאשר האדם עושה כפי כחו, אז נותן לו הקב"ה כפי כחו כבי' באופן שלמעלה מן הטבע, ואי לזאת הרי ודאי הדבר אשר הקב"ה נתן לו כח להתגבר על כל המניעות ועיכובים ולהשלים הכוונה העליונה, וא"כ הרי אין הדבר תלוי אלא בעבודתו והתעסקותו עם עצמו לעורר כח תוקף נקודת נפשו לעמוד בנסיון להתקשר בלימוד התורה וקיום המצות וזהו מה טבו אהליך יעקב שהם הבתי כנסיות ובתי מדרשים דע"י השקידה באותיות התורה בשיעורי ערב ובקר בריים דוקא, ומשכנותיך ישראל שהם האהבת רעים וקנין המדות טובות הבא מלימוד פנימיות התורה הנה ע"י נתת ליראיך גס להתנוסס, לעמוד חזק להתגבר על כל הנסיונות.

ו) ובזה יובן מה שמחלק אהלי יעקב ומשכנות ישראל לשני עינים מיוחדים, דהנה³⁶ אהל הוא דירת עראי ומשכן הוא דירת קבע, וביעקב אמר אהל, ובשראל אמר משכן דהנה יש ב' אופני עבודה, עבודת הבעלי עסקים ועבודת יושבי

34) ע"ז ג, א. וראה ד"ה אין הקב"ה בא בטרונאי תרמיח (סה"מ תרמיח ע' קפו ואילך). ד"ה הנ"ל

תרפי"ה (סה"מ תרפי"ה ע' רנו ואילך). וראה לעיל ס"ע 120 ואילך.

35) ראה במדבר פ"ב, ג.

36) ככל הבא לקמן – ראה לקרית בלק ד"ה מה טובו פיה (עד, סע"ד ואילך). וראה גם אור תורה

לה"מ מט, ב. אהיה בלק ע' אלו ואילך.

אהל, כי הבעלי עסקים נקראים יעקב שהוא יו"ד עקב³⁷, וכשם שהעקב הוא סוף הגוף, כך הם לכאור' מדריגות התחונות שבקומת ישראל לפי שטרודים תמיד בפרנסתם ועבודתם ביגיעה עצומה ביגיעת נפש ויגיעת בשר, אבל באמת הנה בהם ועל ידם דוקא הוא קיום כל קומת ישראל וזהו יו"ד עקב שממשיכים היו"ד שהוא נקודת היהדות גם בהעקב והיינו דגם בהענינים הפשוטים דמסחר וקנין ממשיתים מדות טובות וגמילות חסדים ונתינת צדקה ואהבת רעים, וכאשר הם קובעים עתים לתורה הנה מזה נעשה נחת רוח גדול למעלה מעלה עד אין סוף ב"ה, וכידוע ומפורסם מפי ספרים ומפי סופרים במעלת הלימוד ברבים וגודל הזכות של אמירת תהלים ולימוד הלכה ואגדה, ומ"מ נקרא זה דירת עראי, אבל יושבי אהל והם התי"ח שעוסקים תמיד בתורה בקביעות נק' תורתם דירת קבע, וזהו דכתיב³⁸ ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל שהתורה עצמה שהיא חכמה עילאה הנק' היכלא עילאה דקוב"ה³⁹ שאור א"ס ב"ה מתגלה שם בתמידות הוא מתגלה בבחי' ישראל, אבל עדות אינו אלא רק הארה מבחי' חכמה עילאה הוא נמשך ביעקב ולכן נק' דירת עראי וזהו מה טובו אהליך יעקב דאהלי יעקב הם טובים וכמאמר⁴⁰ אין טוב אלא תורה, אבל מ"מ הוא רק דירת עראי בלבד, אבל ההתעסקות תמיד בתורה שהם משכנות ישראל הוא נעלה יותר שהוא דירת קבע, ולזאת מחלקם בב' מדריגות וענינים חלוקים זמ"ז, אמנם כל זה הוא בהעבודה דסדר והדרגה דאז יש חילוקי מדרי' עליון ותחתון, אבל כאשר העבודה בזמ"ג הוא בהבירור ניצוצות דנסיונות ובמס"נ אז הנה אהלי יעקב הם כמו משכנות ישראל, וזהו מה טובו אהליך יעקב, דע"י העבודה בבחי' מה וביטול היש שלו, ומעורר נקודת היהדות ועומד בנסיון הנה אז טובו אהליך יעקב כמו משכנות ישראל, והנה בלעם חפץ לקלל את ישראל וכתיב⁴¹ ויהפך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה שיהיו בתי כנסיות ובתי מדרשים, והשראת השכינה בישראל, והיינו דההנהגה עם ישראל הוא למעלה מן הטבע וזהו הוי' נסי דע"י בירור ניצוצי הנסיונות, הנה הוי', הוא נס שלנו שיתגלה האמת והכל יכירו דהטבע עצמו הוא אלקות⁴².

(37) ראה פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) בערכו. עץ חיים שער ג (שער סדר אצילות למהרה"י)

פ"ב. תו"א ר"פ ויצא. ובכ"מ.

(38) תהלים עח, ה.

(39) זהר ח"ב ר, א. נתבאר בהמשך מים רבים תרל"ז פרק קפו ואילך.

(40) אבות פ"א, ג.

(41) תצא כג, ו.

(42) ראה גם ד"ה שוכה ישראל שבהערה 31. קונטרס טבע ולמעלה מן הטבע – משיחת חוה"מ

בס"ד

לייב וייג תמוז תרפ"ט

תשוריו מראש אמנה, שטייט אין ירושלמי, אין לשון תשורי אלא לשון קרבן, איז תשורי מראש אמנה אז דיא אלע קרבנות ואס אידין זיינען מקריב אין גלות קומט דאס אלץ בכח פון ראש אמנה, דער ענין פון א קרבן איז דאך דער קירוב האדם צוא אלקות, דהנה קרבן הוא קירובי, וערין נעהענטער, וכמ"ש אדם כי יקריב מכם קרבן לד', איז דאך אין פלוג' האט דאך גידארפט שטיין אדם מכם כי יקריב קרבן לד', ואס יעמולט ואלט גיוען דער פירוש אז איינער פון אייך ויל בריינגען א קרבן, איז דער דין פון א קרבן, איז ויא עס שטייט וייטער אין פסוק, פאר ואס שטייט עפעס אדם כי יקריב מכם קרבן לד', אלא דער טייטש איז, אדם כי יקריב א מענטש זאהל וערין נעהענטער צו אלקות, ער זאהל וערין העכער און איידעלער, איז מכם קרבן לד', דאס וענדיט זעך אין דעם מענטשן אליין, יעדער מענטש האט דיא כחות און דיא מעגליכקייט אייף וערין איידעלער און העכער, און דאס איז מכם קרבן לד', פון אייך אליין קאנט איהר נעהענטער וערין צוא אלקות, און דאס איז דער ענין פון קרבנות דאס ואס דער מענטש וערט נעהענטער צוא אלקות, נאר אין קרבנות איז פאראן צוויי אופנים, דאס הייסט אז אין דעם קירוב פון אדם צוא אלקות איז דאס אייף צוויי אופנים כללים, אדער וויילע ער איז פריער גיוען ווייט עיי חטא ועון און וערט איצטער נעהענטער אדער ער איז פריער אייך ניט גיוען ווייט, נאר ער וערט אלץ נעהענטער און נעהענטער, ואס דער חילוק איז אין דיא אופני הקרבנות, בא דעם ואס ער איז גיוען פריער ווייט עיי חטא ועון וערט ער נעהענטער עיי תשובה, איז לפי אופן החטא כן הוא הקרבן שלו אם חטאת או אשם, און דער ואס איז גיוען בתחלה אייך נאהענט נאר ער וערט אלץ נעהענטער איז זיינע קרבנות לפי אופן עבודתו תודה שלמים ועולה, אבער דער כללות ענין פון קרבנות איז דאס ואס דער מענטש וערט נעהענטער צוא אלקות.

-
- 1) מאמר זה ושלפניו (דיה מה טובו) נשלח ללמוד ברבים בימי ייב וייג תמוז תרפ"ט. אגרת כ"ק אדמ"ר מהור"י צ שלח ביהד עם המאמר נדפס לקמן ע' 281.
  - 2) שה"ש ד, ח.
  - 3) לעיע מצאתיו כשהשיר עה"פ (פ"ד, ח (ב)). וראה ירושלמי שביעית פ"ו סוף ה"א. חלה פ"ד ה"ד.
  - 4) ראה ספר הבהיר סימן מו (קט). הובא ברקאנטי בראשית ד, ג (טו, א). תצוה כט, יח (טו, א). שליה ריא, ב. וראה בחיי שבהע"ה 7. וראה זהר ח"ג ה. רע"א (הובא בשליה שם). ועייגיכ פרי עץ חיים שער התפלה פ"ה.
  - 5) ויקרא א, ב.
  - 6) כ"ז – ראה לקרית ויקרא ב, ב ואלך. סה"מ תרפ"ג ע' קע. תרח"ץ ע' רלב. תשי"ט ע' 28 (השנ"ב). השי"ת ס"ע 112 ואלך. קונטרס לימוד החסידות פ"ב (נדפס גם באגרות קודש אדמ"ר מהור"י צ ח"ג ע' שנז). וראה גם סה"מ קונטרסים ח"ב תג, א. (הועתק ב, היום יום"י אדר שני).

ב) וביאור הענין הוא, עס שטייט אין בחי' או קרבנות איז קירוב הכחות ושמותיו של הקב"ה שהו"ע היחוד, דאס הייסט דער דערהער ויא הוא ית' איז הוא לבדו הוא ואין זולתו, און דאס וואס הוא יתברך האט בעשאפין עולמות ונבראים איז דאס כלא חשיבי ממש, און אלץ איז פארייניגט מיט אלקות, וויילע דער אמת איז דאך, אז אלע עולמות און נבראים איז דאס ער כ"ה אליין, וארום חוץ עס ית' איז דאך ניט פאראן קיין שום מציאות, און יעדער מציאות איז אלקות ממש, און דאס איז דער ענין הקרבנות אייף צוא דער הערין דעם אמת פון הוא לבדו הוא ואין זולתו, און דאס איז דער תכלית פון דעם ואס א נשמה קומט אראפ למטה אין דעם עולם הזה ואס דער עולם זעהט זעך אן פאר א גשמי וחומרי און איז פול מיט פליישיקע פערציניגנס, והנשמה מתלבשת כגוף ונפש הטבעי, און אין דעם גשמיותדיקן עולם זאל דער מענטש ואס האט א יצה"ר און א גישמאק אין ועלט מיט איהרע אללע פליישיקע זאכין, צוא קומען צום אמת פון אין עוד מלבדו, אז אלץ איז אלקות, און אז אט אזוי איז דער רצון העליון, אז הוא ית' ועט בעשאפין א גשמיותדיקע ועלט מיט חומריותדיקע תענוגים און ועט אראפ לאזין א נשמה אין א גוף גשמי מיט א יצה"ר, און אט דער מענטש זאהל לערנען תורה מקיים זיין מצות, און האבין שונאים און מנגדים ואס זאלין אים שטערין פון זיין ארבעט, און דער בורא כ"ה האט גיגעבין כחות דיא נשמה זאל זעך קאנען שטארקין אייף אלע מנגדים און מאכין דיא חומריותדיקע ועלט פאר א דירה טהורה לממ"ה הקב"ה וכמאמר⁸ נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, איז פאר ואס נתאוה כו' וייסין מיר ניט⁹, אבער דאס וייסין מיר אז דער רצון העליון ית' איז אז תחתונים דאס הייסט העולם הזה והנבראים שלמטה זאהלין זיין א דירה לו ית' און עשיית הדירה דאס האט דער אייבערשטער כ"ה גיגעבין בכת האדם למטה אז ער זאהל קאנען מאכין את העוה"ז הלזו הגשמי פאר א דירה לו ית', איז בכדי אז דער אדם זאהל מאכין דיא דירה לו ית' דארף ער אליין וערין נעהענטער צוא אלקות, וכמ"ש¹⁰ וגם את העולם נתן בלבד, אז דער מצב פון דעם עוה"ז אין תורה ועבודה איז דאס תלוי בלבדו של אדם, אז דורך דעם ואס דער אדם איז לבו ברשותו, אייף ניט ועלין ואס מיא דארף ניט, און עס איז מוח שליט על הלב¹¹ אייף צו טאן כפועל ממש דיא גוטע זאכין, יעמולט וערט דיא ועלט איידעלער און מיא דער הערט דעם אמת הו"י בעולם.

ג) והנה בזמן הגלות ככלל, הרי עבודה בקושי גדול ובריבוי העלמות והסתרים, דאינו דומה כלל לכמו שהוא בזמן שבי"ת המקדש קיים בזמן הבית האט

(7) ויקרא א, ט. וראה גם ספר הבהיר שבהערה 4.

(8) תניא פליו. וראה תנחומא נשא טז. שם בחוקותי ג. במדכ"ר פי"ג, ו.

(9) ראה לעיל ע' 37 הערה 249.

(10) ראה גם סה"מ עטרית ע' שב. לעיל ע' 199.

(11) קהלת ג, יא (ושם: גם . . . בלבם). וראה לקי"ת במדבר ה, ריש ע"א.

(12) זהר ח"ג רכד, סעי"א (כרע"מ). הובא בתניא פ"ב (יז, רע"א). ובכ"מ.

מאיר גיוען אלקות בגילוי, עס האט דאך געלויכטיגן געטליכקייט, אז יעדערער האט גיזעהען אלקות במוחש, דאס הייסט טבע הנק' נאטור האט גאר ניט תופס מקום גיוען, עס האט גאר ניט פאר נומען קיין ארט כלל, למשל אז עס איז געקומען דיא צייט פון שלש רגלים און מיא האט גידארפט גיין אין ירושלים תובכ"א עולה לרגל זיין איז אייף דערוף ניט גיוען קיין מניעות כלל, והולך האישי ובני ביתו לירושלים, ומניח את ביתו פתוחה באין שומר¹³, ואינו מהרהר בזה כלל, ער טראכט גאר ועגיין דעם ניט, עס פאר נעמט בא אים גאר קיין ארט ניט, איז דאך דאס ואס עס פאר נעמט בא אים קיין ארט ניט, איז דאך דאס ניט העדר תפיסת מקום מפני הביטול וויילע דיא שטוב מיט אלע זאכין ואס בא עס איז פאראן בעטרעפט בא אים ניט, הרי אין הענין כן, עס בעטרעפט בא אים, אדרבא עפ"י התורה דארף כל עניני ההון ורכוש הגשמי פאר נעמען א ארט און מיא דארף גאר ניט דעם מייקר זיין, ויא עס שטייט אין ספרים אז השי"ת גיט א מענטשין עושר דארף ער דאס זייער מחבב זיין, דאס איז דאך א מתנה ואס דורך דעם קאהן דער מענטש צוא קומען צוא זייער גרייסע זאכין אין החזקת התורה וקיום המצות בהידור ואהבת ישראל, איז דאך עניני ההון הרכוש א מתנת אלקים און דאס דארף זיין טייער, און מכל מקום בעת מיא האט גידארפט גיין אין ירושלים תובכ"א האט מען אלץ גילאזין און אוועק גיגינגען, וויילע אין ירושלים תובכ"א גיין עולה לרגל זאיין מוז מען דאך, דאס איז גיוען ריין קלאר מיט א גיויסקייט, אז דאס ואס עס בלייבט דיא שטוב מיט אלע זאכין, וער ועט זיי היטין, איז די פשיטות האמונה גיוען בא יעדערין אז דאס איז דאך א מתנת אלקים, איז השי"ת ואס האט גיגעבין דיא מתנה, דער ועט דאס היטין, און אז עס איז אזוי גיוען בפועל ממש, איז דאס ניט גיוען קיין מופת, און קיין חידוש, דאס איז גיוען א גיווייליכע זאך, אזוי דארף זיין, מיא האט גאר מכת דעם ניט גירעט, וויילע טבע האט ניט פאר נומען קיין ארט, איז במילא אזוי, אז טבע פאר נעמט ניט קיין ארט, איז יעמולט למעלה מן הטבע קיין חידוש ניט.

ד) אלע ווייסין אז הקב"ה ברא את העולמות ע"פ מאמר קו המדה¹⁴, דאס איז דער גילוי אור הקו ואס איז נמשך פון דעם אוא"ס ב"ה שלפני הצמצום, ואס דער קו הנמשך מאו"ס ב"ה שלפני הצמצום איז מודד מדידת העולמות פון ד' עולמות אבי"ע, און מדידת האורות והכלים ככל עולם ועולם, ואופני עניני העבודה בכל דור ודור, דאס הייסט אז כל אופני העבודה דתומ"צ והנהגת בנ"א אין אלע זמנים פון שית אלפי שני, אין אלע מקומות פון כדור הארץ איז דאס אלץ עפ"י מאמר קו המדה, נאר אין דעם גופא איז פאראן א בחירה חפשית אז יעדערער קאן זיין ויא ער ויל, אבער עפ"י מאמר קו המדה איז מוגבל אז דער זמן איז דער זמן פון קיום המקדש, און דער זמן איז דער זמן פון גלות, וויילע כללות התהוות העולמות

13) ראה ספרי עקב יא. כה. פסחים ח. א. ירושלמי פאה פיג היז. ילקוט שמעוני עה"פ תשא לה, כד

(רמז תג"ח). מכילתא דרשב"י ומדרש הגדול תשא שם.

14) ראה לעיל ע' 10 ואלר. ובכ"מ.

איז עפ"י ההגבלה דמדה, נאר אין מדה והגבלה גופא איז פאראן חילוקי מדרגות, עס איז פאראן די הגבלה פון עולם האצילות, אפילו א אצילות-דיקע הגבלה, אבער דאס איז אייך הגבלה, און דיא הגבלה פון עולם הבריאה ביו דער הגבלה פון זמן ומקום ואס איז אין עולם הזה, דער בהמ"ק איז אין הגבלת המקום דוקא, אין דעם ארט דוקא און ניט אין אן אנדער ארט, און די גרייס פון הר הבית דארף זיין אזא שטח, ואס ניט מער און ניט ווייניקער, וכן בפרטיו וכליו וסדריהן הכל במדה קבוע ומוגבלה. ואחר כל זה הנה מקום הארון אינו מן המדה¹⁵, אין במה"ק איז גיוען טבע און העכער וי דער טבע כחדא ממש, דאס הייסט אלץ איז גיוען ויא דער אמת איז, אין בהמ"ק האט מאיר גיוען דער אמת הוי' און דאס איז גיוען גלוי במוחש פאר אלמען אלע האבין גיועהען דעם אמת¹⁶, דער אמת איז דאך או טבע איז אלקות¹⁷ נאר דאס איז דער אלקות המוסתר, והיינו שהרצון העליון ב"ה אין דעם עולם איז, אז דער עולם זאהל זיין א מציאות דבר כאלו מציאותו מעצמותו¹⁸, גלייך ויא ער ואהלט זיין א מציאות דבר, איז אין בהמ"ק האט זעך גיועהן דער אמת, אז טבע איז אלקות נאר דאס אלץ איז ויא עפ"י המדה דרצון העליון ב"ה ורצונו ית' להיות נראה ליש ומציאות דבר.

ה) והנה כל באי המקדש ראו אלקות במוחש וכדאי באדר"ג (פ"ה) עומדין צפופין ומשתחווים רווחים¹⁹, בזמן שישראל עוליו להשתחוות לאביהן שבשמים כשהן יושבין יושבין דחוקים, אין כל ברי' יכולה להושיט אצבעו ביניהם, וכשהם משתחווים משתחווים רווחים, דער בהמ"ק איז דאך אייך עפ"י מאמר קו המדה במילא איז ער דאך אייך מוגבל אין מקום, דער פאר העולים להשתחוות כו' בזמן שהם יושבים, הנה כל אחד במקומו הרי המקום הוא מוגבל עפ"י הטבע, ולכן יושבים דחוקים דמפני ההגבלה דטבע, הרי יש אחד אינו נותן מקום ליש זולתו, ואס דאס איז דאך דער טעם ואס איינער קאן ניט סובל זיין דעם אנדערין, וויילע ער איז א גס הרוח, א מציאות דבר בעיני עצמו ומשו"ז אינו יכול לסבול את זולתו, דכן הוא ביש ומציאות, דמציאות האחת אינו נותן מקום למציאות זולתו, ולזאת הנה להיות כל אחד יושב במקומו, היינו דהגם שעלו להשתחוות ובאו למקדש אבל עודנו יושב במקומו היינו שהוא עוד תופס מקום בעצמו ולזאת הנה אין כל ברי' יכולה להושיט אצבעו ביניהם, לפי שיש ומציאות אחת אינו נותן מקום למציאות זולתו, אבל כשהם משתחווים כאשר באים לבחי' ביטול והשתחואה, אז מיא דער זעהט דעם אמת אז מציאות אמיתי איז נאר אלקות דאס הייסט אז הוא ית' איז יש האמיתי, און אלץ ואס

15) יומא כא, א (נתבאר באגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ב ע' שצב ואילך).

16) ראה גם סה"מ תרצ"ז ע' 77.

17) ראה גם סדיה מה טובו ובהמצויין שם (לעיל ס"ע 208).

18) ראה ביאורי הוזהר בשלח לאדמו"ר האמצעי (מג, ג), סה"מ עורית ע' קנ. תרפ"א ע' רכג. תרפ"ה

19) ס"ע רכד. תשי"ז ריש ע' 238. ד"ה באחי לגני תשי"א פ"ד (סה"מ מלוקט ח"א ע' 1).

19) אכות פ"ה מ"ה.

ער ית' האט בעשאפין עולמות ונבראים הוא כלא חשיבי, איז במילא משתחווים רווחים אין דעם דער הער פון למעלה מן הטבע, ואס יעמולט איז בדרך ממילא הערט זעך די אמיתית הכוונה פון דער התהוות פון עוה"ז או דער אדם זאל אויספירן דיא כוונה העליונה שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, איז או א איד גייט אוועק פון ירושלים און קמט צוא זיך אהיים מיט דעם הרגש און גישמאק אז כולא קמי' כלא חשיבי, איז יעמולט אלע ענינים הגשמיים זעהען אויס ליכטיקער און ריינער, דער לבוש הטבע פאר דעקט ניט אזוי פיל, און ער דער הערט אין יעדער זאך דעם כח האלקי און די כוונה האלקית.

ו) והנה כל זה הוא בזמן שבית המקדש קיים, וישראל בשלוה והשקט אבל בזמן הגלות שהוא זמן החשך בכלל, דכשם שבזמן קיום המקדש הוא זמן האור והגילוי, עס האט מאיר גיוען גילוי אור אין עולם בכלל ובישראל בפרט, וכללות ישראל היו במעלת ומדריגות החשיבות, אידן זיינען גיווען א דבר חשוב הנה כמ"כ בזמן הגלות הוא זמן החשך, ולכן זמן הגלות נקרא בשם לילה²⁰, דער טעם הדבר איז וויילע דער כללות הזמן פון גלות איז א זמן פון העלמות והסתרים, דערפאר איז יעמולט הערט זעך מערער דיא גשמיות און חומריות פון עולם, איז דער פירוש פון דעם ענין אזוי, דער עצם מציאות פון עולם איז דאך אין אלע צייטן גלייך, מרגע ראשונה שברא הקב"ה את העולם והנבראים הרי המציאם מאין ליש גמור מורכבים מד' יסודות ארמ"ע גשמיים²¹, איז דאך דיא מציאות פון עולם און פון נבראים שוה בכל עת ובכל זמן, איז אין ואס איז פארט דער הפרש פון זמן הבית לזמן הגלות, נאר דער ענין פון דעם איז אזוי, דאס איז טאקע אמת אז דער מציאות פון עולם איז אלע מאל גלייך אבער אין עולם איז פראן שני פירושים²², עולם זמן ועולם העלם²³, הנה בזמן המקדש שהאלקות האיר בגילוי און מ"מ האט זעך יעמולט אייך גיהערט עולם, אבער עס האט זעך גיהערט אז עולם איז זמן, דער פירוש איז אז יעדערער האט גיפילט אז דאס איז מער ניט ויא א צייט ווייליקע זאך, אבער אין זמן הגלות הערט זעך דער העלם פון עולם, דאס הייסט דיא אלע ענינים הטבעיים זיינען זייער גראב, און דער פאר איז אייף יעדער גוטע זאך, ואס מיא ויל טאן, איז פראן א ריבוי מניעות ועיכובים, אין זמן הגלות אז אלקות איז מוסתר ונעלם, און כלל ישראל שטייען אין א שפלות כאמור עבדים משלו בנו²⁴, ובפרט בגלות המר שרבו ר"ל מחללי ומחרפי ומגדפי שם שמים, וכל מי שעוסק בתורה ועבודה רודפים אותו בכל מיני רדיפות ומכזים אותו בכל מיני בזיון ודוחקים ולוחצים אותו²⁵, און בכללות דיא

(20) זהר ח"ג טו, ריש ע"ב. וראה לקמן ע' 000.

(21) ראה כמדביר פ"ד, יב. רמב"ם הל' יסודות פ"ד ה"א.

(22) ראה גם סה"מ תשי"ח ע' 160.

(23) ראה גם לעיל ע' 160 הערה 121.

(24) איכה ה, ח.

(25) ראה גם לעיל ס"ע 120 ואילך ובהנסמן שם בהערה 51.

צובראכין־קייט און דיא אראפ גיפאלין־קייט ואס עס איז פועל אייף יעדערין דיא רוב טרדת הפרנסה ודאגת הצרות והתלאות ביז ואנען אז עס ווערט ר"ל טמטום הלב והמוח, אז דער מוח איז אטום מלקבל דבר חכמה, והלב אטום מלהתעורר באהוי"ר בעבודה שבלב בתפלה, ובמילא הנה קיום המצות הוא בלא חיות, וזה גורם ירידה בכללות המצב שלו שהולך ר"ל מדחי אל דחי.

ז) **והנה** כל אשר יש לו מוח בקדקדו הלא בין יבין כי כללות ענין הגלות הוא לטובת ישראל ולכן כשאמר הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה כי גר יהי זרעך²⁶ שתק²⁷, כי ידע אשר זהו לטובתן של ישראל, דהגם שזהו עבודה קשה ביותר, עס איז ביטער שווער, אבער דערפאר אז מיא גייט דאס דורך, אז השי"ת העלפט און מיא פירט דורך די כוונה ואס אין גלות איז, דאס הייסט אז מיא איז זעך מתגבר אייף אלע מניעות ועיכובים, דאס הייסט אז מיא שטייט באיי אלע ביטערע נסיונות יעמולט מאכט מען א גרייסין נחת רוח למעלה, וזהו תשורי לשון קרבן, תשורה איז דער טייטש א מתנה, אט דיא קרבנות ואס אידן בריינגען דעם אייבערשטין ב"ה אין לערנען תורה וקיום המצות און התעסקות בעבודה שבלב וקנין המדות טובות בזמן הגלות, איז דאס א תשורה, א מתנה, וארום אין זמן הגלות אז מיא איז ר"ל אזוי פאר איינגט, אזוי צובראכין, אזוי צופייניגט כמ"ש²⁸ ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבודה קשה, און דאך לערנט מען תורה און מיא איז מקיים מצות, און מיא איז זעך מתנהג בהנהגת טובות באהבת רעים, ואיש את רעהו יחזק בדברי אהבה וחיבה, איז דאס א קרבן, דורך דעם ווערט א אדם מקורב צו אלקות, ואס דאס איז דאך דער יתרון המעלה ואס עס איז דא אין זמן הגלות אייף דעם זמן פון בהמ"ק, אט דער צמאון און דער כוסף ותשוקה צוא געטליכקייט איז אין זמן הגלות הוא בתוקף יותר כמ"ש²⁹ נפשי אויתך בלילה, דבזמן הגלות שנמשל ללילה³⁰ הנה אז הרי התשוקה והכוסף לאלקות הוא ביותר מכמו בזמן שהי' אלקות בגילוי, וכמו שאנו רואים במוחש דביום כאשר השמש מאירה הרי אין האדם מרגיש שום יתרון במעלת האור, וויילע עס איז דאך ליכטיג, און אז עס איז ליכטיג זעהט זעך ניט אן קיין יתרון אין דעם, און עס ביינקט זעך אים ניט נאך אור, וויילע עס איז דאך ליכטיג, אבל בלילה בזמן החשך ואפלה, אז מרגישים יתרון מעלת האור, און מיא ביינקט נאך אור.

ח) **והנמשל** מזה יובן בענין ההפרש שבין זמן הגילוי אל זמן הגלות, דבזמן הגילוי האט מאיר גיוען אלקות בגילוי, האט זעך יעמולט ניט גיהערט אזוי פיל דעם יתרון המעלה פון דעם אור אלקי, מיא האט טאקע גיפילט אז דאס איז געטליך, און מיא האט גיזעהן במוחש אז עס איז העכער ויא טבע, אבער

26) לך לך טו, יג.

27) ראה שבת פט, ב.

28) וארא ו, ט.

29) ישעי' כו, ט.

30) ראה בהנסמן לעיל הערה 20.

דאס האט ניט געמאכט קיין ואונדער, כהא שעלה לרגל לירושלים והניח ביתו פתוחה ובא ומצא נחש כרוך על כפות המנעול³¹, עס האט אים גאר ניט גיונדערט, אט אזוי וי עס ואונדערט ניט א מענטשין אז ער זעהט דיא ליכטיקייט פון טאג, אדער דער ואס האט ואס צוא עסן, וכשמגיע זמן האוכל, הוא אוכל ואינו מרגיש שום יתרון בזה שאכל, לפי שהוא דבר הרגיל דכשיש מה לאכול, ומגיע הזמן הוא אוכל, ולזאת הנה גם בעת שהוא רעב לאכול, אינו רעב ממש, לפי שהידיעה עצמה שיש לו מה לאכול הנה זה עצמו גורם לו שאינו רעב, אבל זמן הגלות הוא זמן החשך והאפלה, א טיפע גידיכטע פינסטערנעס, וכמו עדי"מ מי שהי' נמצא בעיר גדול בלילה, אשר החשך יכסה ארץ³², וחיותו ארץ נוהמים ורועשים, דאז יפול על האדם פחד מות ויכסוף וישתוקק אל האור הרבה יותר מכמו ביום, לפי שאז הוא מרגיש ביתרון מעלת האור, או מי שהוא רעב ואין לו במה להשביע את רעבונו, הוא ירעב ביותר, וכן הוא בזמן הגלות אשר אז התשוקה לאלקות הוא ביותר מכמו בהזמן שהאלקות האיר בגילוי, וכמ"ש³³ צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ צי' ועיף בלי מים, דמים הוא תורה וכמ"ש³⁴ הוי כל צמא לכו למים, ואין מים אלא תורה³⁴, הנה בארץ צי' שהיא בלי מים שם הוא הצמאון ביותר, ובפרט באלו שמונעים ומעכבים אותם מלימוד התורה וקיום המצות ודוחקים ולוחצים אותם הנה אז הכוסף לתומ"צ הוא ביתר שאת וביתר עז עד שבאים לכלל מסירת נפש על לימוד התורה וקיום המצות כאשר הי' בדורות הקודמים בזמן הגזירות ר"ל שלא ללמוד תורה ושלא לקיים את המצות שמסרו נפשם ע"ז בפר"מ.

ט) וזהו דכתיב³⁵ כן בקדש חזיתך וגו' ואמר רבינו הזקן נ"ע בשם הבעש"ט³⁶ הלאוי בזמן הבית חזיתך, כלומר הלאוי בזמן הבית חזיתי גילוי אור כמו הגילוי אור שממשיכים ע"י העבודה בזמן הגלות, וטעם הדבר הוא לפי שבזמן הבית הוא העבודה במוח ולב, שיש בזה תענוג רב, ושמתח הנפש, אבל בזמנה"ג העבודה הוא בקבע"ו ובמסירת נפש, איז דער מס"נ ואס א איד האט בזמן הגלות אייף לערנען תורה וקיום המצות ובפרט בזמן הגזירה שמענישים ע"ו, והוא מוסר נפשו ע"ז הנה ע"י מס"נ זה ממשיכים אורות גדולים ועצומים הרבה יותר מכמו זמן הבית וכידוע³⁷ בפירש הכתוב³⁸ והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר ע"פ האדמה, משה איז דאך

31) ירושלמי ויליש (רמו תד) שבהערה 13.

32) ישעי' ס, ב.

33) תהלים סג, ב.

34) ישעי' נה, א.

34*) ביק יו, א.

35) תהלים סג, ג.

36) ראה לעיל סיע 121 ואילך ובהנסמן שם הערה 63.

37) ראה תריח שמות סד, ב. סה"מ עטרית ע' תסד. תרפ"ה ע' קיב. לעיל ע' 58. סה"מ תרצ"ו ס"ע 298

ואילך. תרפ"ז ע' קע. תשי"ב ע' 13. לעיל ע' 58.

38) בהעלותך יב, ג.

דער ראש של כל ישראל, וכמ"ש³⁹ שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב, דכל ישראל הם רגלי של משה, ומשה הוא הראש שלהם, והנה בגוף האדם הרי הראש מרגיש את כל האברים אפילו הצפורן שברגל, לפי שכללות החיות הוא במוח שבראש, ומשה ראש ישראל, הנה אי' במדרש⁴⁰ שהראה הקב"ה למשה דור ודור ודורשיו דור ודור ופרנסיו, וראה משה אז אין סוף כל הדורות בעקבות משיחא ועט זיין א דור יתום כזה, ואס ועלין זיין נשמות נמוכות, ואס לגבי דיא השגות פון משה רבינו, איז דער פארשטאנד אין אלקות פון דיא נשמות ואס ועלין זיין אין עקבות משיחא גלייך וי גאר נישט, און עס ועט זיין אזויפיל מניעות ועיכובים, און רעב ודאגה ר"ל און מיא ועט רודף זיין די ואס לערנען און זיינען מקיים מצות ד', און מ"מ ועלין אט דיא קליינע בעלי השגות און גאר פראסטע אידן מקיים זיין תומ"צ און מיא ועט דאוונען מיט א חסידות'ן גישמאק מיט א בטחון און א שטארקייט פון אמונה פשוטה, איז פון דעם משה רבינו שטארק נתפעל גיארין, אז פראסטע אידן ואס זייער השגה אין אלקות איז זייער א קליינע, און זיינען אין זמן הגלות ואס דאס איז זמן החשך ואפלה בכלל, ובפרט שיהיו דחוקים ולחוצים ומעונים כעינים קשים ומרים ביסורי הנפש ויסורי הגוף, השם ירחם, ובכ"ז יהיו בתוקף האמונה ובטחון בהוי' ולא יתפעלו משום מונע ומעכב וילמדו תורה ויקיימו את המצות ויעבדו את הוי' בתפלה ובהנהגות טובות, איז משה רבינו באיי זיך אראפ גיפאלין וזהו והאיש כו' האדמה ער האט זיך גיהאלטין קלענער פאר דיא ואס ועלין מקיים זיין תומ"צ מיט מס"נ בפועל ממש.

(י) ובזה יש יתרון המעלה בהדורות של עקבות משיחא על דורות הראשונים דיא מעלה איז מיט דעם כח פון מס"נ ואס דאס איז פראן נאר בזמנה"ג און ניט אין זמן הבית⁴¹, ויא מיר זעהן בהרכבה דורות בעת הגזירות ר"ל שלא ללמוד תורה ושלא לקיים את המצות, איז יעמולט דוקא נתעורר גיארין דיא נקודת היהדות ואנשים פשוטים עמדו על נפשם לעמוד בתוקף גדול ושלא להתפעל משום מונע ומעכב, ואס דיא שטארקייט אייף צו לערנען תורה און מקיים זיין מצות דאס איז פראן בא אלע אידין גלייך, יעדער איד האט א נקודת היהדות ואס מצד דער נקודה, איז יעדער איד, איז ניט ער ויהל, און ניט ער קאהן זיין ח"ו א נפרד פון אלקות⁴², און אט די נקודה, גיט יעדער אידן דיא שטארקייט אייף גיין אייף קדוש השם, וויילע די נקודה דאס איז דיא שטארקייט פון נשמה, דער חלק אלוקה ממעל⁴³ ואס עס איז פראן בא יעדער אידן, דער פארבונד פון א אידן מיט תורה און מיט אלקות.

(39) שם יא, כא.

(40) שמור' פ"מ, ב.

(41) ראה בהנסמן לעיל ע' 120 הערה 51.

(42) ראה גם שהים תרפי"ג ע' קעב. שם ס"ע קעד. תרפ"ד ע' רטו. שם ע' רמג. השית' ע' 147. השית'

(43) 115, 117. לקמן ע' 251. אגרות-יקודש ח"ד ע' שפד (הועתק ב,היום יום' כה תמו).

(43) איוב לא, ב. ובתניא רפי"ב מוסיף תיבת: ממש.

דער פאר זעהן מיר דאך אז אפילו אזעלכע ואס זיינען ניט שטארק נזהר אין קיום המצות, מכל מקום איז אז עס קומט ח"ו א צייט ואס מיא נייט אז מיא זאהל ניט היטין קיין אידעשקייט, אט אזוי ויא עס איז גיוען בימי היונים שרצו לעקור את התורה והיהדות⁴⁴ כמאמר⁴⁵ כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל ויא אלע ווייסן, אז די גאנצע מלחמה פון דיא יונים איז גיוען אייף אויס רייסין יהדות, מאכיז ח"ו פארגעסין דעם שם ישראל, וויא עס שטייט להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, און זיי האבין אנגיטאן אידין פילע נגישות ניט געלאזט לערנען, ניט געלאזט דאוונען, און אט די אלע נגישות און צרות, איז דאס גופא האט אופגיועקט בא די אידין א ברען און א שטארקייט אייף היטין אידעשקייט וויילע יעמולט איז נתעורר גיארין דיא נקודת היהדות, און אזוי איז בכל עת ובכל זמן אז ר"ל עס וערט א גזרה אייף אידין, און מיא איז זיי מונע ומעכב פון לערנען תורה ולקיים את המצות, הנה זה גופא מעורר את נקודת היהדות שהוא התוקף שבנשמה לעמוד חזק בשמירת התומ"צ, ואדרבא אז נעשה התעוררות בחיזוק היהדות ומצליחים בזה הצלחה גדולה.

יא) וזוהו תשורי מראש אמנה, אט דיא מתנה פון די קרבנות ואס א אדם וערט נעהענטער צוא אלקות בזמן הגלות, ואס דאס איז דאך מצד התעוררות פון נקודת היהדות, איז דאס נעמט זעך מראש אמנה, אמנה איז אברהם אע"ה, אאע"ה וערט אנגירופן אמנה וויילע ער איז גיוען ראש למאמינים⁴⁶ און ער איז דער ערשטער ואס ער איז גיגינגען אייף קידוש השם, בא אברהמ'ן שטייט ומצאת את לבנו נאמן, שהוא תום הלב, אברהם אע"ה איז גיוען א תמים, דער ענין פון תמימות איז ערינסטקייט, גיטראיי, אברהם אע"ה איז גיוען ערינסט גיטראיי איבערגיגעבן צום רצה"ע ב"ה, אאע"ה האט גיהאט א הכרה אין אלקות, ואס די הכרה האט אים גיגעבין דעם תוקף אייף שטעלין זיך לנגד נמרוד ואס נמרוד איז דאך גיוען א מנגד אייף געטלעכקייט און ער איז גיוען א שונא להקב"ה והיינו שהי' יודע את רבונו ומכוין למרוד בו ית"י⁴⁷ ולהקניטו בדברי חירוף וגידוף, ואאע"ה עמד כנגדו לפרסם אלקותו ית' בעולם עד שחבשו נמרוד בבית האסורים כמבואר בגמ' ב"ב⁴⁸, וגם אז עסק אאע"ה בעבודתו לעורר אנשים להתקרב לאלקות והסביר להם עניני אלקות⁴⁹ כמו בהשגחה פרטית, ואשר כל עניני הטבע הם אלקות ממש ואשר כל הענין דבריאית העולם הוא כשביל טובת בני אדם שיעשו גמילות חסדים איש את רעהו ועי"ז יזכו

44) ראה לעיל ע' 114-115. וש"נ.

45) ראה ירושלמי חגיגה פ"ב ה"ב. מגילת תענית ספ"ב. ב"ר פ"ב, ד. פט"ז, ד. פמ"ד, יז. ועוד. ת"א

וישב ל, א.

46) שהש"ר שבערה 3.

47) תריכ בחוקותי כז, יד. הובא בפרש"י: בחוקותי שם. נח י, ט.

48) צא, סע"א.

49) ראה גם לעיל ע' 98 ובהנסמן שם בהערה 91.

לחיים נצחיים בחיי הנשמות, והתחדשות החיות בעולמות נמשך תמיד בשם שבתחלת ההתהוות הרי הקב"ה ברא את העולם והנבראים מאין ליש הנה כמו"כ גם לאחר שנתהוו העולמות והנבראים הנה הקב"ה מחי אותם תמיד מאין ליש⁵⁰, וזהו המחדש בטובו בכל יום תמיד מע"ב⁵¹, דבכ"י ויום הוא בהתחדשות ממש כמו במע"ב, וכל עבודתו של אאע"ה ה' במס"נ שהשליך חייו מנגד ממש בתוקף גדול מבלי להתפעל משום מונע ומעכב כלל וכלל, וזהו תשורי מראש אמנה אז דער תוקף ואס עס איז פראן בא יעדער אידן מוסר נפש צו זיין זיך על קיום התומ"צ איז דאס בירושה לנו מאבותינו און בזכות הפועל הטוב בתומ"צ במס"נ נזכה לגאולה שלמה בקרוב.

(50) ראה שעהויהא פ"א.

(51) בכרכת ק"ש.

בס"ד. י"ג תמוז בסעודה תרפ"ט

א"ר¹ אלעזר כל אדם לעמל נברא, שנא' (איוב ה') כי אדם לעמל יולד, איני יודע אם לעמל פה נברא, אם לעמל מלאכה נברא, כשהוא אומר כי אכף עליו פיה² הוי אומר לעמל פה נברא, ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה כשהוא אומר לא ימוש ספר התורה הזה מפיד³, הוי אומר לעמל תורה נברא (סנהדרין דצ"ט ע"ב), והיינו דזהו דבר המובן לכל, דכל אדם לעמל נברא, כי להגיע אל השלמות הוא ע"י עמל ויגיעה דוקא, מעצמו וממילא אינם מגיעים אל השלימות כ"א ע"י עבודה ויגיעה בעמל רב, ולכן הנה כל אדם לעמל נברא, ורק דבעמל זה גופא הרי חשיב כאן ג' דברים עמל מלאכה, עמל שיחה ועמל תורה, והיינו דהג' דברים אלו הגם שהם ג' מדרי' זה למעלה מזה, עמל מלאכה, עמל שיחה ועמל תורה, מ"מ הרי גם מדרי' התחתונה היינו עמל מלאכה עם היותה תחתונה לגבי המדרי' שלמעלה ממנה ומ"מ היא ג"כ נחשבת ככלל המדרי' א"כ הרי עמל מלאכה ג"כ מדרי' כעבודה,

(1) מאמר זה מיוסד על ד"ה לא הביט און ביעקב עתיר (סה"מ עתיר ע' קפט ואילך). וראה גם אוה"ת

חיי שרה קכט, א ואילך. וישב חלק ה תתקיא, סע"א ואילך. סה"מ תרס"ט רי ואילך.

לכמה ענינים המבוארים בהמאמר – ראה ד"ה לא הביט און ביעקב וד"ה אריא כל אדם לעמל נברא

תשי"ח (סה"מ תשי"ח ע' 703. שם ע' 705 ואילך). לקריש חלק טו ע' 96 ואילך.

(2) פסוק ז.

(3) משלי טז, כו.

(4) יהושע א, ח.

וצ"ל דהא כתיב⁵ מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש ואי' בזהר⁶ יכול אף עמלא דאורייתא ת"ל תחת השמש, שאני עמלא דאורייתא דלעילא משמשא וכמארז"ל (שבת ד"ל ע"ב) תחת השמש הוא דאין לו קודם השמש יש לו ופרש"י שזהו עמל תורה שקדם לשמש, דמכ"ז מובן דהעיקר הוא רק עמל תורה, אבל עמל שיחה ובפרט עמל מלאכה הנה ע"ז הוא אומר מה יתרון לאדם בכל עמלו, וצ"ל והלא מקרא מלא דבר הכתוב ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך⁷, הרי שניתן רשות לעשות מלאכה וכתיב⁸ וברכך ה"א בכל אשר תעשה, הרי דברכת הוי' הוא בעשי' דוקא⁹ ומזה שאומר מה יתרון לאדם בכל עמלו כו' השמש משמע דעיקר העמל הוא רק עמל תורה, וצ"ל מהו"ע העמל בכלל ומהו ג' דברים אלו דעמל מלאכה עמל שיחה ועמל תורה. והענין הוא דהנה שמש הוא כינוי לשמו של הקב"ה וכמארז"ל (סוטה ד"י ע"א) שמשון על שמו של הקב"ה נקרא, שנא¹⁰ כי שמש ומגן הוי' אלקים, דשם הוי' נמשל לשמש ושם אלקים נמשל למגן שהוא נרתק השמש¹¹, וידוע דמגן ונרתק השמש הוא מכסה ומעלים על עצם השמש, דעצם השמש הגם שהוא נכרא ומהותו אור, אבל להיותו אור עצמי ה"ה נקרא מאור, ולזאת הנה בכדי שהאור יוכל להתקבל בעולם הוא דוקא ע"י המגן שהוא נרתק השמש אבל עצם השמש הרי א"א שיתקבל בעולם רק לע"ל דהקב"ה מוציא חמה מנרתקה¹² דלע"ל הנה אז יודכך העולם ויהי' באופן אחר לגמרי היינו שהגשמי' גופא יהי' במדרי' עליונה יותר מכמו חטא עה"ד, ואז יוכל העולם לקבל אור מאור עצם השמש, אבל עכשיו א"א להתקבל כ"א ע"י הנרתק כמו"כ הוא בהוי' ואלקים, דההתהוות הוא משם הוי' וההתגלות הוא ע"י שם אלקים המכסה ומעלים על עצם האור.

וביאור הענין הוא דהנה כתיב¹³ יהללו את שם הוי' כי הוא צוה ונבראו, דההתהוות דעולמות ונבראים הוא משם הוי' דע"ז מורה ש' הוי' ל' מהוה וידוע דההתהוות העולמות והנבראים הוא תמיד והיינו שמתחדשים תמיד¹⁴, דהתחדשות זאת אינו רק חידוש הישנות בלבד, כ"א התחדשות שהו"ע התהוות ממש דזהו המחדש בטובו בכל יום¹⁵, דזה שהשי"ת מחדש את העולמות והנבראים בכל יום, היינו בכל עת ובכל רגע, אין זה חידוש הישנות בלבד כ"א תמיד מעשה בראשית ממש, וזהו

(5) קהלת א, ג.

(6) ח"א רכג, סעי"ב.

(7) יתרו כ, ט. ואתחנן ה, יג.

(8) ראה טו, יח. וראה ספרי עה"פ.

(9) ראה גם לעיל ע' 47 ובהנספח שם בהערה 318.

(10) תהלים פד, יב.

(11) ראה שעהיוה"א פ"ד ואל"ך. אוה"ת (יהל אור) לתהלים עה"פ (ס"ע ש ואל"ך). ובכ"מ.

(12) נדרים ה, ב.

(13) תהלים קמח, ה.

(14) ראה שעהיוה"א פ"א. ובכ"מ.

(15) בכרכת ק"ש. וראה לקרית נצבים מו, א. סה"מ תרס"ה ע' רלו ואל"ך. הישית ע' 117 ואל"ך.

(בשם המכילתא)³⁵ כשכתבא שבת יהא בעיניך כאלו כל מלאכתך עשוי' שלא תהרהר אחר מלאכתך, והיינו דכאשר בא השבת צריך האדם להיות במנוחה גמורה כאלו כל מלאכתו עשוי' והוא מצד האמונה פשוטה שיאמין בה'. והענין ע"ד החסידות הוא, דמלאכתו באמונה הוא שיעסוק בענין האמונה, דהנה אמונה צריכה עבודה, דהגם דאמונה היא מדרי' גבוה רמה ונשאה ומ"מ ה"ה בבחי' מקיף, ולכן הרי יכול להיות גם דבר והיפוכו וכמו גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא³⁶ שהוא מאמין בד' שהרי מבקש מה' שיצליח בגניבתו, והבקשה היא באמת שהרי אינו חפץ שיתפסו אותו א"כ בקשתו הוא באמת ועושה דבר שהוא נגד רצון ה' אשר כמו"כ הרי כאו"א יכול למצוא בעצמו דלפעמים מבקש עוז ה' על דבר שהוא היפך רצה"ע, וכ"ז לפי שהאמונה היא בבחי' מקיף, וזהו העבודה באמונה להמשיך את המקיף בפנימי, וזהו מלאכתו באמונה, והיינו דלא זו בלבד אשר במלאכתו לא יהי' שום נדנדו איסור כ"א עבודתו באמונה דזה שמאמין בה' יהי' זה בפנימי' אצלו, וכמו בעסק מו"מ³⁷ הנה לבד זאת שלא יהי' בזה גניבה גזל ודבר שקר וכה"ג שהם דברים אסורים ממש, דאסור הוא מה שקשור בקלי' וסט"א שהוא רע כו' ויזהר עצמו גם מגניבת דעת ואונאת דברים אלא דמלאכתו יהי' באמונה דיוקבע בלבו דברכת הוי' היא תעשיר³⁸ וכל עבודתו צריכה להיות דעסקו יהי' כלי טהורה ותהי' ראוי' לברכת ה', ואז הנה וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה³⁹, שע"ז ממשיכים בחי' מלאכה מלמעלה, וזשארז"ל (נדרים דמ"ט ע"ב) גדולה מלאכה שמכבדת את בעלי, וידוע דכבוד הוא בחי' מקיף והמלאכה שמכבדת את בעלי' הוא שע"י המלאכה שלמטה כשהיא ע"פ תורה ממשיכים בחי' המלאכה שלמעלה, והעושה כן היינו מי שעוסק בהעבודה דאמונה אז כל עניני עולם מאירים לו, די ועלט איז בא אים א ליכטיגע שרואה את האמת, וזהו דכתי'³⁹ סוף דבר כו' האדם, דסוף של כל דבר ודבר שנברא בעולם הנה הכל נשמע, פון אַלץ הערט זעך כי את האלקים ירא, דעבודת אלקים הוא ביראה, דאהבה היא קירוב ובקירוב הרי יש בזה מדרי' כו', אבל ביראה הוא יותר אמת ולכן את אלקים ירא, אמנם מפני היראה הרי כל עבודה לחטא יחשב לזאת העצה לזה הוא ואת מצותי שמור, כי זה כל האדם, האדם הוא אדם הידוע כמ"ש⁴⁰ ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם כו', דע"י עבודה זו הוא הגילוי דאדה"ע, דהלא תכלית ועיקר הכל הוא העבודה בפועל שתהי' ע"פ דיני דרכי התורה, וכמאמר⁴¹ אין חכם כבעל

(35) יתרו כ, ט. והבא בטושע אריח סימן שו ט"ח. שרע אדהו שם סכ"א.

(36) ברכות סג, א (לפי גירסת העין יעקב). וראה לעיל ס"ע 44. רש"י.

(37) ראה שבת לא, א. וטושע אריח סימן קנו. שרע אדהו שם ס"ב. וראה רש"י ורד"ק עה"פ יונה א,

ה.

(38) משלי י, כב.

(39) קהלת יב, יג.

(40) יחזקאל א, כו.

(41) עקידה פ' נח שער יד (דיה [הקדמה] השלישית). וראה דיה ויבא עמלק תר"ץ פ"ב (סה"מ תר"ץ.

סה"מ תשי"ט ע' 35 (השני)). דיה היינו מיומים תרצ"ד פ"א (סה"מ תרצ"ד. סה"מ תשי"ט ע' 34). סה"מ תרפ"ד

ע' ככה. תר"ץ ע' ט. שם ע' צד. הש"ת ע' יא. שם ע' 165. תשי"ט ע' 69. ועוד.

כיבוד אב תמידי דמכבדו כחיינו בעלמא דין ובחיינו הנצחיים⁵², דכ"ז הוא לפי שההתקשרות היא תמידית ומ"מ הנה יציאתה של האה' בגילוי מתוך ההסתר המוטבע נק' חסד שבחסד. וגבו' שבחסד הוא הקו השמאל שבמדה זו עצמה, והיינו שהיא מעצמות המדה דמדת החסד והאהבה, אלא שמלובשת המדה דאהבה בדבר שהוא היפוכו חסד שבחסד הוא התגלות האהבה בהקרוי לו וגבו' שבחסד הוא התגלות האהבה בדבר שהוא היפוכו כמו לשנוא את מי ששונא לבנו או לאוהבו, דשנאה זו הגם שהיא גבורו' ודינין הרי נמשכה מצד האהבה לבנו, וכל מה שהאהבה לבנו הוא יותר, הנה יותר יהי' השנאה למנגדיו, ותפארת שבחסד הוא ההתפארות הפנימי בהיופי דמדת החסד וההשפעה, ונצח שבחסד הוא ההשתדלות להתקרב אל דבר הטוב, וגם אם יהיו מניעות רבות מאד ינצח א"ע לעמוד נגד כל מונע ומעכב ויגיע להטוב ע"י התגברות כח הנצחון, והוד שבחסד הוא ללחום בעד בנו ואהבו ולהצילו מאויביו, ויסוד שבחסד הוא התקשרות האוהב בהנאה, ומל' שבחסד הוא דבור האוהב עם הנאהב בחיבה יתירה עד כי נפשו יצאה בדברוי⁵³, מפני גודל האהבה.

והנה פרטי מדות אלו ישנם גם בעבודת ה', דהנה כתיב⁵⁴ ואהבת את ה' בכל לבבך בכל נפשך כו', והיינו דהגם דכא"א מישראל הרי יש לו אהבה עצמי' לה' ומ"מ אין זה מספיק עדיין, דלפי שאהבה זו היא אהבה מסותרת שהיא בעולם בנפש כא"א מישראל⁵⁵, ועי' אומר ואהבת כו' שתהא בגילוי בנפשו, והיינו שתהי' בהתגלות הלב⁵⁶, דאמיתת העבודה דאהוי"ר הוא שיהי' בהתגלות דוקא, וזהו חסד שבחסד שהיא האה' דבכל נפשך שהיא יותר מבחי' האה' דבכל לבבך, דהאה' דבכל לבבך הוא שהאה' היא בלב בלבד, אבל בכל נפשך הוא שהאהבה מתפשטת בכ"מ גם בכחות החיצונים שאינם שייכים לאהבה, דעיקר האהבה היא בלב שהלב אוהב, ומ"מ מתפשטת האהבה גם בשארי כחות אפילו כחות חיצונים, וכמו אמת המים העוברת ממקום למקום שהולכת בלאט, ומוגבלת בגדותי' המגבילים אותה לפי שהמים הם במיעוט, אבל לפעמים כאשר המים מתרכיבם אז מתפשטים על גדותי' גם במקום שתמיד אין שם הילוך המים כ"א בעת ריבוי המים דאז מתפשטים ביותר, ועד"ז יובן ההפרש⁵⁷ בין האהבה דבכל לבבך שהיא בלב בלבד, ואינו יוצא מהגבלתה שתתפשט גם בשארי הכחות אבל האהבה דבכל נפשך הוא התפשטו' האה' גם בשארי כחות הנפש גם בכחות חיצוני' וכמו שירוי' לדבר מצוה, שהאה' מתפשטת גם בכח ההילוך

52 ראה זרר חיג קטו, ב. וראה אור החפכה ולקוטי לוי יצחק לווהר סס.

53 עי' לשון הכתוב – שהי' ה' ו.

54 ואתחנן ו, ה.

55 תניא פ"ח ואילך.

56 ראה תניא קונטרס אחרון קטב, א. סה"מ תרכ"ז ע' קצה (בהוצאת קה"ת, תש"ט).

57 ראה רד"ה אנכי מגן לך תרע"ח [צילום גוף כ"ק מס. 939] ועם הגהות וכו' – סה"מ תרפ"ד ע' סט:

דיה השקפה שנה זו (תרפ"ט) פרק ד"ה (לקמן ע' 000): דיה אטרה באהלך תרצ"ה פ"ב (סה"מ תרצ"ה). סה"מ קונטרסים ח"ב שנה, א.

שברגל, וכן בשארי הכחות דוהו חסד שבחסד, וגבו' שבחסד הוא השנאה לאויבי ד' שהם המנגדים לשם הוי' וכמ"ש הלא משנאיך ד' אשנא ובתקוממיך אתקוטט, והיינו ששונא מאד את המינים ומנגדי הוי' ושונא אותם בתכלית השנאה, וכמ"ש⁵⁸ תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לי, כדפי' הראב"ע שהם אויבי הפרטים וכועס עליהם מאד שאינו יכול לנשוא אותם כלל וכלל, וכל שהאה' לה' היא בתוקף ביותר הנה יותר תהי' שנאתו למנגדי ד', ותפארת שבחסד הוא שאהבתו לה' כלולה מאהוי"ר ותפארת הוי"ע ההתכלות, והיינו דאהבה גופא כלולה מחו"ג. ונצח שבחסד הוא התוקף עוז לעמוד נגד כל דבר שמונע ומעכב אותו מלהתקרב אל ד' בעבודה בבירור וזיכוך המדות, בין שיהי' המונע מבפנים כו' ובין מבחוץ הנה יעמוד חזק בכח הנצחון שבנפשו להתגבר עליהם מפני עוצם אהבתו לה', והוד שבחסד הוא להלחם עם אויבי ה' ומנגדיו, אשר ישליך חייו מנגד ממש, וגם החלש יאמר גבור אני⁵⁹, ויעמיד עצמו נגדם ככל תוקף ועוז ללחום מלחמת ד', ויסוד הוי"ע ההתקשרות בהוי" בתורתו ועבודתו דוקא, ולא רק בהדרכים שבניא עושים אותם למצוה, דיש כמה בניא שמחזיקים להם באיזה ענינים של מנהגים והדרכות, הנה ודאי הדבר כי מנהגים טובים ומדות טובות טובים המה וכל המרכבה הרי זה משובח, אבל ההתקשרות בה' הוא עיי תר"מ דוקא, דכ"ז הוא עמל מלאכה שהרע בירור ותיקון המדות דעיי מלאכה זו ממש"כים בחי' מלאכה שלמעלה.

והנה עמל שיחה בדיכ הוא הדבור באותי' התפלה ואותי' התורה, שהוא עמל פה בכלל, ובדיפ' הנה עמל שיחה הוא ההתעסקות בתפלה⁶⁰, דהנה ארז"ל⁶¹ אין עומדים להתפלל אלא מתוך כובד ראש, ופרש"י⁶² הכנעה ושפלות, דענין התפלה הוא התקשרות האדם באלקות, דעיי התקשרות זו שבתפלה הרי רישומו ניכר בעניניו ומעשיו בכל היום, וכמו עדי"מ בגשמי' דכאשר האדם מקשר אי"ע באיזה דבר, הרי גם בהלכו בשאר עניניו הרי בעצם ענינו הוא קשור אל הדבר ההוא שנתקשר וכמו שאנו רואים במוחש בבועלי עסקים שהם מקושרים בעסקם הרי גם כשעוסקים בענינים אחרים הרי פנימי' לבנם קשורה בעסקם דוהוי"ע הטרדא שהוא טרוד ומלא מעניני עסקו עד אשר גם בעת שעוסק בענין אחר הרי פנימי' מוחו ולבבו קשורים בעסקו, וכן הוא בעסק התפלה כשהוא בהתקשרות אמיתי דאו הנה כל הענינים שבכל היום הם לפי אופן ההתקשרות שבתפלה, אמנם בכדי שתהי' העבודה בתפלה הוא עיי הקדמת הכובד ראש שקודם התפלה, דתחלת הקדמה זו בקשעה"מ, והיינו דעיי החשבון צדק שעושה בנפשו מכל מה שעבר עליו במשך היום ולא דוקא יום זה אלא

(58) תהלים קל"ב, כא.

(59) תהלים ס"ב, כב.

(60) ליקון הבטוב - יזאל ד' י.

(61) ראה גם יצירות דבש הבא בעץ יוסף לעין יעקב כנהדרין ס"ב.

(62) ברבות רש"ה.

(63) ראה לעיל ע' 85 הערה 45.

(64) ברבות ס"ב, ע"ז ו, ב.

כן הוא בכל הימים אשר חשבונו הוא בזה לבד מה שאינו כמו שצריכים להיות הנה יתבונן מה הוא מאבד כלומר הרוב טוב שהי' יכול להיות אשר בהתבוננו היטב בזה הנה מאד יצר לו על מעמדו ומצבו, ווערט אים זייער איינג מכל אשר עבר עליו, ונעשה הסכם כללי אצלו להשתנות לטוב עס בלייבט באַ עם אַז מי מוז ווערין אַנדערש הנה כאשר החלט זה בא כסדר עבודה בפועל בהכנה לתפלה אשר אז תפלתו היא באופן כזה שהוא מתקשר באלקות, וזה עמל שיחה דאין שיחה אלא תפלה⁶⁴ והיינו אותיות ודבורי תפלה, וכמ"ש אליך ה' נפשי אשא⁶⁵, דלפני ה' ישפוך שיחו⁶⁶ ולפניו ית' יגיד צרתו ומר לבבו דזהו השיחה, ועמל שיחה הו"ע ודע לפני מי אתה עומד⁶⁷ יעמולט דער הערט זעך באַ אים לפני מי הוא עומד, וכמ"ש בשערים⁶⁸ משל עי'ו העשיר צריך כמה התבוננו' לעורר איע אבל העני ובעל יסורים ריל אינו צריך להתבוננו' כלל אלא תומי' כשנזכר על עצמו ומעמדו ומצבו הרי בכה יבכה כמר נפשו, וכן הוא בדע לפני מי אתה עומד, איז אַז דאָס דער הערט זעך באַ אים הנה אז עי' עמידה וכיטול זה מתקשר כאו"ס ב"ה לפעול ישועות בנפשו בעמל מלאכה שהו"ע בירור ותיקון המדות דעי"ז ממשיכים בחי' מלאכה שלמעלה, אמנם כ"ז הוא העמל שתחת השמש, והיינו בהאור דש' הוי' הבא בהתלבשות בשם אליקים, אבל שאני עמלא דאורייתא דלעילא משמשא, דתורה היא למע' משמש הוי' דשייכה לעולמות, דתורה קדמה לעולם דתהוות העולמות הוא מהארה בלבד אבל תורה היא המשכה עצמית, ועמל תורה הוא המסירה ונתינה לתו' היינו שעבוד מוחו ושכלו לגמרי מכל וכל, דלימודו בתו' הוא בעיון גדול ולא זה שמכניס שכלו בתורה היינו להשכיל השכלותיו בזה אלא שמכניס שכל התורה שהוא שכל אלקי בשכלו וכמ"ש⁶⁹ תען לשוני אמרתך שהוא רק כמו העונה אחר הקורא בלבד⁷⁰.

וזיהו כל אדם לעמל נכרא שזה דבר הפשוט ומוכן לכל דתכלית ירידת הנשמה בגוף הוא כשכיל העבודה והעמל בעבודת ה' ובעמל זה הנה יש בו ג' דברים עמל מלאכה בעבודת הכירורים ותיקון המדות שעייז ממשיכים בחי' מלאכה שלמעלה, עמל שיחה הוא העבודה דתפלה, ומי"מ הרי כ"ז הוא רק תחת השמש אבל עמל תורה הוא המשכת העצמות. וכד"פ ישנם ג' דברים אלו בהעבודה ד(תורה) גופא, דעמל תורה הוא הלימוד כעיון, עמל שיחה אותי' התורה ולימודי שיעורים, ועמל מלאכה הוא ההתעסקות בתורה, בהרבצת החזקת התורה דאיש את רעהו ידברו בחיזוק התורה דעי' אמרו גדולה מלאכה היינו שעייז ממשיכים בחי' גדול ה' ומהולל

מאד.

65) תהלים כה, א.

66) עי' לשהן הכתוב – תהלים קב, א.

67) ראה ברכות כה, ב: וכשאתם מתפללין דעו לפני מי אתם עומדין. וכהלשון שפנים המאמר נמצא

בארוחת חיים – צוואת התנא רבי אליעזר הגדול (נ.י. תשי"ז) סימן יח: וכשאתה מתפלל דע לפני מי אתה עומד.

68) שער התשובה פי"ב לאדמ"ר האמצעי (דרך חיים ע' 10). וראה גם סה"מ תשי"ב סי' 90 ואלך.

69) תהלים קיט, קצב.

70) ראה תרא יתרו סו, ב. לקרית שה"ש מד, ב. סה"מ תשי"ד סי' 138 ואלך. ובכ"מ.

בס"ד

(בישיבת תורת אמת בעה"ק ירושלים ת"ו)
מוצאי ת"ב יהפך לשמחה באולם התמימים יחיו

אתהי הראית לדעת כי הוי' הוא האלקי' אין עוד בלבדו^ז. והנה באתה הראית לדעת, יש בו שני פירושים, הא' דקאי על נש"י, והיינו^ז דלאחרי שמפרט בהכתובים הקודמים בגודל החסד שעשה הקב"ה עם ישראל כמ"ש הנהי' כדבר הגדול הזה וגו' השמע עם וגו' או הנסה אלקים וגו', הנה בגלל הקירוב הגדול הלזה אתה, הכוונה נש"י, הראית לדעת, אתם באתם לידי הכרה זו, כי הוי' הוא האלקים דהוי' ואלקים כולא חד^ז, וזהו אתה הראית לדעת, דוא האָסט אָן גיהייבען וויסען כי הוי' הוא האלקים, והיינו דידיעה והשגה זו בהבנה והשגה אמיתית ואשר ההשגה תפעול גם בעבודת הבירורים הוא רק בנש"י. והפ"י הב' הוא דקאי על העצמות, והיינו דלאחר כל הקירוב הגדול הלזה כאמור, שבחר בנו ורוממנו וקדשנו במצותיו ונתן לנו את תורתו, הנה נוסף על כל זה הוא דאתה הראית לדעת, דהכוונה דאתה הראית הוא כמו אתה נגלית, והיינו מה שהעצמות כביכול נותן מקום לנבראים שיהי' ביכולתם להשיג באלקות, וזהו אתה הראית, כלומר, אתה נגלת, אתה^ה עצמות

1) מאמר זה הוא הסני' האבר כ"כ אדטרייז פהוריז בנסך שהותו בארץ הקודש (מיום א, ב' מנחם אב, עד יום ה, ט"ו מנחם-אב).^ז

המאמר הוא חלק מדרה חביבין ישראל ד"ש שלח סנה זו (לעיל ע' 191 ואלך). והוא מיוסד על דיה חייב אינש לבסופי עטרת (סה"פ עזרת ע' רצ"ט ואלך). שהוא מיוסד על דיה הנל לאדמרר הזקן משנת תקמ"ו (ראה ספר הסיחות תרצ"ז – תרפ"ה ע' 128).

ראה גם מאמר זה עם ה"נים והוספות: דיה אבר רבא חייב אינש לבסופי תרפ"א (סה"פ תרפ"א ע' קעט ואלך. תשי"ח ע' 107 ואלך). דיה כי עבר פטר חיים ה"ית (סה"פ ה"ית ע' 11 ואלך). דיה אני ישנה תשי"ג (סה"פ תשי"ג ע' 113 ואלך).

•

ברשיבת כ"כ אדטרייז פהוריז ממוצאי תשעה באב תרפ"ט סתב:

שעה 9 נטענים ליישיבת תורת אמת, הרבה מאניש י"י באו לשם, דאיח מאמר לא גדול (מדרה חביבין ישראל) [ד"ש שלח סנה זו] בתחיל אתה הראית לדעת, בערך שעה אחת.

2) ואתחנן ד, לה.

3) ראה בעל הטורים ואתחנן ס"ב, לד. ראביע וספורנו ס"ב, לה.

4) ואתחנן ס"ב, לב.

5) ס"ב, לג.

6) ס"ב, לד.

7) וזה ח"ב כו, ב. וראה פה"פ תרנ"ז ס"ע כה ואלך. תרח"ץ ס"ע רע"א ואלך. וכמ"ס.

8) ראה גם פה"פ ה"ית ס"ע 146. תשי"ד ע' 54. ס"ע ע' 220 – כ"ס אדטרייז הזקן.

* מאמר הראשון שאמר ביום ג', ו' מנחם-אב בחברון ת"ו – אינו תחי' לעיני.

** פרסי הנסיעות והביקורים בארץ הקודש נרשמו ביומנו של כ"כ אדמו"ר מהור"י. גם נערך יומן ע"י אחד מאניש נדפס בשטחו בירושלים. סנייה נלקטו ונדפסו בספר התולדות אדמו"ר מהור"י חלק ד'. אגרות כ"כ אדמו"ר מהור"י ע"ד הנסיעה נדפסו באגרות-קודש שלו חלק ב. חלק מרשימת דבריו במשך שנתו באר"ק יודפסו, אי"ה, בספר ה"יחוד תרפ"ט.

א"ס נגלה להיות לדעת, אָז מי זָאָל דיך קאָנען וויסען, והידיעה בהעצמות כביכול הוא כי הו"י הוא האלקים, והנהי' ידוע דאלקים בגימט' הטבע¹⁵ וטבע ענינו שהוא מכוסה ונעלם¹¹, דהאמיתית בלתי ניכר כלל (וכמבואר במיא' דאמיתית ענין הטבע הוא שהשקר נדמה לאמת, והיינו דלא זו בלבד שהאמת הוא מכוסה ונעלם וכמו טבעו בים סוף שהמים טובבים ובלתי ניכר כלל, הנה עוד זאת שהשקר נדמה לאמת, ומכ"ש דענינו של הטבע הוא דהאמת בלתי ניכר), וכמו בענין התהוות הנבראים וחיותם, דהגם שידוע לכל שהוא למעלה מהטבע, מ"מ הנה מפני הרגילות שבוה אשר כן הוא, ה"ז נעשה כמו ענין טבעי, וכמו¹³ בזריחת השמש ושקיעתו סיכוב והילוך הגלגלים אשר באמת הנה בזה נראה וניכר גודל הפלאת ההנהגה שלמעלה מן הטבע, מ"מ מפני הרגילות שידוע ביום הראשון אשר ביום השני יהי' ג"כ באופן כזה, ה"ז נעשה אצלו כענין רגיל, ואינו מתפעל מזה, דוהר"ע הטבע מה שמכסה ומסתיר, והו"י הוא למעלה מן הטבע, דהו"י הוא ה' הוה ויהי' כאחד¹⁴ שהוא למע' מן הטבע, ואי"כ הרי לכאורה ה' לו לומר אתה הראית לדעת כי האלקים הוא הו"י, והיינו דאז ה' הענין מוכן כמו שהוא לאמיתתו דהטבע הוא אלקות ולמה או' כי הו"י הוא האלקים דמשמע שהוא עוד יתרון על זה שהטבע הוא אלקות, וצ"ל מהו ענינו דהו"י הוא אלקים.

והנהי' להבין כ"ז ילהק"ת בפ"י ענין אור א"ס¹⁶, שהוא אור היינו הארה וזיו בלבד והגם דאור א"ס הוא התגלות העצמות מ"מ הרי אינו אלא הארה ולא עצם והיינו שהוא זיו בלבד אלא שהעצם הוא נגלה בזיו זה ואין הכוונה שהעצם נמצא בהזיו כ"א דע"י הזיו אנו יודעים את מציאותו של העצם, דהנה יש מציאות ומהות, הנה ע"י הזיו שהוא אור המתגלה מן העצם אנו יודעים את מציאותו, וכמו אור וזיו השמש המתפשט מן השמש ומאיר לארץ ולדרים עלי' הרי אין זה מה שעצם השמש מתפשט בחלל העולם להאיר על הארץ, כ"א רק זיו ואורו של השמש בלבד שמתפשט בכל מרחבי תבל. וטעם הדבר הוא לפי דעצם השמש הוא אור, ע"כ ההתגלות שלו הוא אור וזיו, דזהו הארה לבד ולא העצם ורק שנגלה בזה העצם, ולכן הנה אור וזיו השמש מן השמש הוא בדרך ממילא ואינו בא בהתעסקות השמש, שנאמר שהשמש מתעסק להאיר אור ולגלות זיו, אלא הוא בא בדרך ממילא, והוא להיותו הארה בלבד, ומהאי טעמא הרי אור וזיו השמש אינו עושה שום שינוי בעצם השמש, דלהשמש אינו נוגע כלל אם האור והזיו המתפשט מן השמש מאיר אור

9) ראה גם לעיל ע' 204.

10) נסמך לעיל שם הערה 15.

11) ראה לעיל ע' 43, ע' 205, וש"נ.

12) ראה לעיל שם.

13) ראה גם לעיל ע' 41. ד"ה שובה ישראל תר"ץ פ"ב (סה"מ תר"ץ. סה"מ קונטרסים ח"א עו, א).

14) ראה זהר ח"ג רנז, סע"ב. פרדס סע"ר א (סע"ר עשר ולא תסע) פ"ט. סע"הו"הא פ"ד. פ"ז.

15) בכל הבא לקמן – ראה מאבירים שבהערה 1.

16) ראה לקרית פקודי ז, ב. המסך תרס"ז ס"ע קעב ואילך. המסך תעריב ס"ע צד ואילך. סה"מ

עזרי"ת ס"ע כטט ואילך. תרפ"א ע' רכג ואילך. תרפ"ב ע' פב ואילך. תרפ"ה ע' רכז ואילך. תש"ז ע' 125 ואילך. ש"ס ע' 237 ואילך. ועוד.

בעולם או שיטנם עננים המסתירים על זיוו, ואין אור השמש מתפשט בעולם, והיינו דכאשר זיו השמש מתפשט בעולם ומאיר לדרים עלי' אין זה מוסיף מאומה בהשמש, וכן כאשר אין אורו מתפשט אינו עושה גרעון בהשמש כלל. וכי' הוא להיותו הארה בלבד ע"כ אינו עושה שינוי בעצם השמש, וכן הוא גם באור וחיות הנפש המחיי את הגוף שהוא גילוי הארה בלבד מהנפש ולא עצם, ואור וחיות זה אינו עושה שום שינוי בעצם הנפש, היינו בהנפש עצמו, דלהנפש אינו נוגע כלל אם נמשך אורו להחיות אם לא, וזה שאנו יודעים בענין הגלגולים ר"ל, דכאשר נפש האדם מתגלגלת בגוף של כהמה הי' צער גדול להנפשי, הנה הצער הוא מפני שמוכרח שלא להתגלות וכל הכרח הוא צער לנפש, אבל הגילוי של אור וחיות הנפש אינו מוסיף מאומה בהנפש עצמו, דהנה כתיב¹⁷ זכר ונקבה ברא אותם ויברך, דבהשפעה וכן הוא גם בהשפעה עצמית דעיי' נתוסף תוס' אור בהמשפיע עצמו¹⁸, אבל בהמשכת החיות הרי לא מצינו דעיי' יתוסף תוס' אור בהנפש, וכמ"כ כשאנו נמשך האור והחיות מהנפש להחיות אינו עושה גרעון בהנפש. והגילוי הוא בדרך ממילא שלא עיי' התעסקות, והגם שזה גילוי רצוני, ומ"מ הוא בדרך ממילא כשמקושר בהגוף היה מחי' אותו, דההתקשרות הוא בכח האיס המפליא לעשות¹⁹ שמקשר רוחניות בגשמיות, דהנה הנשמה גם כמו שהיא למע' הרי יש ממנה גילויים וכחות כו', וכשמתקשרת בגוף מחי' את הגוף אי"כ הוא בדרך ממילא דכ"ז הוא להיותו הארה בלבד.

והנה זהו ההפרש בין אור לשפעי, דאור הוא גילוי הארה בלבד ובהשפעה הוא מה שמהות דבר מה נמשך בהשפעתו, וכמו בהשפעת השכל הרי אין זה רק גילוי הארה בלבד אלא שזהו מה שמהות דבר מה נמשך בהשפעתו של המשפיע אל המקבל, ובא עיי' התעסקות המשפיע, דמעצמו הרי לא יומשך שפע ההשכלה מהמשפיע אל המקבל כי"א עיי' התעסקות המשפיע, ואופן ההתעסקות הוא באופן הנוגע אל המקבל דוקא, דהנה ידוע דאופן השכלת והמצאת השכל של המשפיע כשביל ההשפעה אל התלמידים הוא להיפך ממש מכמו ענין ואופן השכלת המשפיע כמו שהוא לעצמו ובשביל עצמו, דלעצמו הרי תחלת הכל הוא ההתחכמות של המשפיע והשכלתו בנקודת ההשכלה ואח"כ באה בהתפשטות האויר דבינה, שהר"ע נקודה בהיכלא²⁰, ובוה הוא כל ההתעסקות שלו בינו לבין עצמו לעלות בעא"ע²¹ בעומק אחר עומק בנקודת ההשכלה עד שנעשה מעין הנובע בשכלים עמוקים

17) כי אור וחיות הנפש הוא אור מניחי. ראה ד"ה אהרנו ש"ת כס"ב (ס"הם הש"ת ע' 32). - הערת
כ"ק אדברר סלישיא בטהם תרס"א סבהערה 1.

18) בראית א, כ"זכח.

19) הראי' היא כזה דברך אתם כשאבר להם פרו ורבו. וראה הפסך תרס"ז ע' קצו. עפי' הערת כ"ק
אדברר סלישיא בטהם תרס"א והי"ת סבהערה 1.

20) ראה רבי' אי"ח כ"ס ו 1.

21) ראה הפסך תרס"ז, הפסך תער"ב וטהם סבהערה 16. וראה גם ס"הם תרצ"ז ס"ע 27. ושי"נ.

22) ראה לק"ת ר"ם ראה (ו, ב), וראה לעיל ע' 155. ושי"נ.

23) = כעליו אחר עליו.

ונפלאים גם בהשגה דיכונה בארך ורוחב ובטו"ט בהסברים ארוכים, משאי"כ בענין ההשפעה אל התלמידים הוא בהיפך לגמרי דתחלה מקדים הקדמה וממשיל איזה משל והסבר ואח"כ מגלה להתלמידים ענין הסכרא ההיא שהיא נקודת ההשכלה וגם זה באופן שהוא לפי ערכם, ובוהו הוא כל התעסקותו של המשפיע, אי"כ ההשפעה באה בהתעסקות ועושה שינוי בהמשפיע דאינו דומה כמו שהוא קודם ההשפעה בעת ההשפעה ואחר ההשפעה, דקודם ההשפעה הנה מלבד ההתעסקות הנ"ל הרי המשפיע טרוד באופן ההשפעה שהן הכליות יועצות²⁴ איך להשפיע באופן שיהי' תן לחכם ויחכם עוד²⁵, דהגם דלעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה²⁶, הנה באמת הרי בקיצור זה ישנו כל ענין האריכות והעומק שבזה²⁷, והיינו דבהשפעה הלזו הרי המשפיע צריך להשפיע לתלמידו כל מה שאפשר להיות בהשכלה זו גם לכשיגדל ויקום אדעתי' דרבי²⁸, ועם זה הנה עתה בעת ההשפעה צריך להיות בתכלית הקצור וההעלם, והמשל בזה כמו הגרעין הנזרע בארץ הרי אין בו לא טעם ולא ריח כו' ואינו אלא גרעין בלבד, הנה מלבד זאת אשר מגרעין זה יהי' צמיחת הפרי אלא עוד זאת דגם בהפרי הנצמחת מגרעין זה יהי' ג"כ גרעין לזריעה אי"כ הרי בגרעין זה הנזרע עתה הרי יש בו מענין הפרי אשר יוצמח מהגרעין אשר יהי' בהפרי העתיד לצמח מגרעין זה הנזרע עתה, אלא שהוא בו בתכלית ההעלם²⁹, וכן הוא בהדברים הקצרים שבהשפעה כו', וכן הוא הטרדא בהמשפיע בעת ההשפעה להעלים ולכבוש בעצמו כל האור המאיר לו בעת ההשפעה, דהנה בהמשפיע עצמו הרי כל האור הגנוז והנעלם בהדברים הקצרים מאיר לו בגילוי ובנביעה עצומה והוא מוטרד בזה שבדעת ידבו אך ורק באותה המדידה שהמדיד עצמו לפ"ע המקבל דעליו לא יוסיף וממנה לא יגרע, ואחרי ההשפעה הוא הסתכלות המשפיע בהמקבל להושיב את דבר ההשפעה בעמק לב המקבל למען שיהי' אצלו בקליטה טובה.

אמנם כ"ז הוא רק טרדת המשפיע בההשפעה, אבל באמת הנה גוף ועצם דבר ההשפעה עושה שינוי בהמשפיע עצמו, דעיי' ההשפעה הרי נתוסף לו תוס' שכל, ובהעדר ההשפעה הרי נעשה גרעון בהשכלי שלו, והגם די ש מקום לומר דבשביל זה שלא יהי' גרעון בשכלו הרי מספיק מה שמשפיע לעצמו והיינו דזה ודאי גמור דבהעדר השפעה לגמרי הרי עיי' נתעמם ונחשך אור שכלו, אמנם יש מקום לומר דעיי' ההשפעה לעצמו נתוסף לו אור שכל, והיינו דמי שעוסק במושכלות לעצמו ואופן התעסקותו הוא שמשפיע לעצמו ע"ד ואופן שמשפיע לזולתו והיינו

24) ראה ברטט טא, א. תניא אנהיק כסיו (קכב, סע"א ואלך).

25) משלי ט, ט. וראה אגרות יחודש אדמיר פהורייצ ח"ב ע' ססד.

26) פסחים ג, ב. חולין סג, ב.

27) ראה לקרית בשלח א, א. ביאורי הזהר פ' אחרי לאדמירר האמצעי (עו, ד) ולהצ"צ ח"א ע' סגנ-

ד. ובכ"פ - ע"פ רבב"ם ה"ל דיעות פ"ב ה"ד.

28) ראה ע"ז ה, ב.

29) ראה גם לקרית בהר מ, ב.

שמביא דבר השכלתו והשגתו בדבור, דלכד זאת דע"י הדבור הרי מתברר הענין היטב, והיינו דכל דבר חכמה ושכל כשבאה בדבור היה נעשה ברור יותר, וכמ"ש³⁰ אמור לחכ' אחותי את, דהחכ' היא ברורה אצלו כאחותי³¹, והיינו דדברי תורה הם חתוכים בפיו, דכל דבר הלכה הרי יודע אותו על בוריו ואינו אצלו רק בהשערה וכעין מדמה מילתא למילתא כ"א ידיעת הדבר כמו שהוא, דכ"ז הוא ע"י הדבור דוקא דאז יודע כל ענין ברור, הנה עוד זאת דע"י הדבור הרי יש לו חיות פנימי בהענין וכמ"ש³² חיים למוצאייהם, וארוז"ל³³ למוצאייהם כפה דוקא, דהחיות האמיתי הוא בדבור, וואו לעבט די השכלה אין דבור דוקא, ולזאת הנה ע"י ההשפעה לעצמו יכול להיות שיתוסף לו אור שכל, אבל אחר כ"ז הנה עיקר אמיתת תוס' אור שכל הוא ע"י ההשפעה לזולתו דוקא, וכמא"י³⁴ הרבה קבלתי מרבותי הרבה קבלתי מחבירי ומתלמידי יותר מכולם, דג' ענינים אלה היה רחוקים זמ"ז לגמרי, דזה מה שהתלמיד מקבל מהרב הוא ע"י ההנחה והביטול שלו, וכידוע דאמיתת ענין הקבלה הוא מה שהתלמיד מניח א"ע בהנחה גמורה ומקבל רק דברי הרב כמו שהם, והיינו אותיות הרב וע"י דוקא התלמיד מגיע ועולה אח"כ למדר'י היותר עליונה בידיעה והשגה, וזה מה שהתלמיד מקבל מחבירו הוא בידיעת ההשכלה וההתפשטות שבהשגה שהוא ענין אחר לגמרי מזה מה שמקבל מהרב, וההשפעה אל המקבל הרי לכא' היא מדריגה נמוכה הרבה יותר מבי' המדריגות הנ"ל דרב וחבר, ואחר כ"ז או' ומתלמידי יותר מכולם, והיינו דאמיתת הוספת ההשכלה הוא ע"י ההשפעה, הרי דההשפעה עושה שינוי בהמספיע עצמו, והנה עוד זאת דהתחכמות והשכלה באים ע"י השתדלות דוקא, והר"ע ההעמקה והיגיעה שמייגע כלי שכלו דוקא, דכל שמעמיק יותר ומייגע כלי שכלו ביותר היה מגיע אל עמוק המושכל ושכלים עמוקים יותר, דכאשר אינו מעמיק א"ע כיכ הרי ג"כ בא אל השכל אבל הוא רק חיצוניות ושטחיות הענין בלבד, אמנם בכדי להגיע אל עומק המושכל הוא ע"י יגיעה דוקא.

והנה בכדי שתהי' היגיעה להתחכם ולהשכל הוא ע"י ההשתדלות מה שמניח עצמו ע"ז, ער לייגט זיך אָפּ אויף דעם, וכמו בהשתדלות בענין גשמי הוא שפונה עצמו משאר כל עניניו והוא מסור ונתון רק בדבר זה שהוא משתדל בו, וכן הוא בההשתדלות בהיגיעה בהשכלה הוא מה שמניח א"ע בזה, והיינו שפונה מכל הענינים שלו ונכנס כולו בענין זה, ולפי אופן ההשתדלות שלו כן יהי' אופן יגיעתו והעמקתו בההשכלה אשר לפי אופן היגיעה וההעמקה הנה באופן כזה תהי' רוב³⁵ מעלת התחכמותו והשכלתו דהמשל בזה הוא ע"ד כח התנועה, דכאשר צריך להגביה משא

(30) כה"ל ו, ד.

(31) ע"ס סנהדרין ו, ב (נתבאר בכתב כי תפח תהליג - לק"ס ח"ב ע' 129 ואל"ף).

(32) כה"ל ד, כב.

(33) עירובין נד, א.

(34) תענית ו, א (כ"ט"ו ל"ח קצח).

(35) בדיה חב"כ ישראל סבהערה ו: רום.

קלה נמשך מעט כח מכה התנועה, וכאשר צריך להגביה משא כבדה אז נמשך כח רב מכה התנועה, דכ"ז תלוי בהכנה שלו באופן המשכת הכח מכה התנועה, כמ"כ הוא בכח השכל דלפי ערך השתדלותו בהיגיע' וההעמקה כן תהי' מעלת ההתחכמות וההשכלה, דכ"ז הוא לפי דבהשפעה הרי מהות דבר מה נמשך בהשפעתו ולכן ה"ז עושה שינוי בהמשפיע עצמו, משא"כ בהארה שהוא זיו בלבד, ואינו עושה שום שינוי בהמאור, ומסברא זו אנו באים לידי הכרה פנימית יותר בהפרש שבין אור ושפע דהשפעה הגם שבאה ע"י התעסקות המשפיע וההשפעה עצמה היא מהות דבר מה שנמשך בהשפעתו, ומ"מ הנה ההשפעה אינה כמו המשפיע, ועם היות דזה מה שבאה ע"י התעסקות המשפיע ה"ז הוראה שהוא מפנימית כחו, ומ"מ הנה מזה גופא יובן דאחר כ"ז הנה ההשפעה אינה כמו המשפיע דהנה ההתעסקות הוא הצמצום מה שמצמצם עצמו להשפיע, אי"כ ה"ז מובן דאינו כמו העצם. וזה מה שאנו רואים במוחש שיש הפרש בשכלים בין שכל גדול לשכל קטן, וגודל וקוטן השכלים הוא לפי ערך החכמים דמי שהוא חכם גדול הרי השפעת שכלו בשכלים גדולים והחכם הקטן הנה החכמות שמשפיע המה קטנים, הרי דההשפעה היא לפ"ע החכמים, דחכם גדול משפיע חכמות גדולות ועמוקות, אי"כ גם השפעה היא לפי אופן המשפיע, הנה זהו רק מה שהוא לפי אופן העצם בלבד ולא כמו העצם ממש משא"כ באור דאינו רק לפי אופן העצם, כ"א שהוא כמו העצם, ממש, נמצא דכללות ההפרש בין אור לשפע הוא דאור הוא הארה בלבד והגילוי בא בדרך ממילא שלא ע"י התעסקות ואינו עושה שום שינוי בהמאור, אבל הוא כמו העצם ושפע הוא מה דמהות דבר מה נמשך בהשפעתו ובא ע"י התעסקות ועושה שינוי בהמשפיע ואחר כ"ז אינו כמו העצם אלא כפי אופן העצם.

והנה בעומק הענין הנה יש עוד הפרש בין אור ושפע, דאור הגם שהוא הארה לבד אבל להיותו כמו העצם לכן הוא עצמו ג"כ אינו משתנה, ושפע הגם שהוא מהות דבר מה הנמשך בההשפעה, מ"מ להיותו רק כמו העצם לכן הוא עצמו ג"כ משתנה. דהנה בשכלים הרי יש שכלים אמיתים ושכלים משובשים, וכמו חכ' ושטות, דבשטות הרי יש ג"כ שכל ועומק, או כמו חכ' חיצונית שנק' שכל משובש ואינו דומה אם משכיל שכל אמיתי או שמשכיל שכל משובש, דבשכל משובש הרי האור שכל שבו הוא ג"כ משובש משא"כ באור הרי גם כשמאיר במקום האשפה ה"ה טהור כמו בהארותו במקום הנקי, דיכול להיות דמעכרונית של האשפה יתערב גם בהאור והוא רק תערובת העכרונית לבד³⁶ אבל עצם האור הוא נקי, משא"כ בשכל משובש או בשכלים משובשים, הרי עצם השכל הוא משובש שהוא רע בעצם, וכמ"ש רבינו ג"ע³⁷ דחכ' חיצוני מטמא חב"ד שבנפשו ואין זה מה שיש בו רק תערובות רע כ"א הוא רע בעצם, משא"כ באור הרי זה מה שמתערב בו איזה עכרונית מהאשפה אבל הוא עצמו טהור וזך כמו במקום הנקי, הרי דבשכל יש בו שינוי ממש משא"כ באור

36) א"צ"ל: בלבד. וז"ה במאמר סנהערה הקודמת.

37) תנאי ספ"ח. וראה גם סה"מ עט"רית ע' רצא. תרפ"ה ע' קצח. תשי"ט ע' 56 (הג"ח).

שהוא בעצמו אינו משתנה, וכן בשכל הרי יש שכל גדול ושכל קטן דבשכל גדול הרי אור השכל שבו הוא גדול ובשכל קטן הרי אור השכל הוא קטן, והיינו דשכל קטן הוא רק חיצוני השכל שאינו במעלה גבוהה כ"כ, ושכל גדול הוא פנימיות השכל, הרי דבשכל שהוא שפע יש בו שינוי מקטנות וגדלות משאי"כ באור שאין בו שינוי, וכמו אור השמש הרי אותו האור שמאיר בפלטרין גדולים והיכלי מלך הנה אותו האור ממש מאיר בחדר קטן, רק דחדר הקטן שהוא קטן בכמות הרי אור השמש מאיר שם במיעוט לפי כמותו, ובפלטרין גדולים שהוא פתוח יותר ומרווח בשטח הרי מאיר שם אור השמש כריבוי יותר, אבל הוא אותו האור ממש בלי שום שינוי כלל, וכן באור וחיות הנפש הרי אין לומר דגוף גדול כמו גופו של עוג מלך הבשן תהי' לו נפש גדול וגופו של ילד קטן נפשו קטנה דאין הענין כן כלל, אלא דהנפש של גוף קטן יכול הוא להחיות גם גוף היותר גדול³⁸, והוא לפי דהאור הוא כמו העצם ממש ואין בו שינוי כלל, והדוגמא מזה יובן למעלה באור אי"ס דהגם שהוא רק הארה בלבד ולא העצם אבל הוא התגלות העצמות, ואין זה שהעצם נמצא בהזיו אלא דעיי הזיו הוא נתפס שיודעים מציאותו, וטעם הדבר הוא לפי דאור עם היותו רק הארה בלבד אבל הוא כמו העצם, וזהו אור אי"ס דהאור כמו העצם, דכשם שהעצם הוא בבחי' אי"ס כמריכ האור הוא גי"כ בבחי' אי"ס.

וזהו אתה הראית לדעת כי הוי' הוא האלקים, דהנה דעת לנבון נקל להבין דמהאור אי"ס שהוא כמו העצם הרי אי"א שיהיה מזה התהוות העולמות בבחי' יש ומציאות והוכרח להיות הצמצום באוא"ס, דזהו צמצום הראשון בסילוק אור הראשון לגמרי ונמשך הארה והארה דהארה להיות מקור אל התהוות העולמות והתהוות הוא מהעולמות היותר עליונים עד התהוות עוה"ז הגשמי וכמא"י אין לך עשב מלמטה שאין לו מול מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל דגבוה מעל גבוה שומר וגבוה מעליהם³⁹, דהמזל הרוחני הוא רק שהוא גבוה מהעשב אבל הוא גי"כ יש לו שרש בלמעלה ממנו והוא בחי' מל' דעולם העשי' הרוחנית, ומל' דעשי' ממל' דיצי' ויצי' מבריאה ובריאה מאצי' ושרש כולם הוא בחי' מל' דאי"ס שהוא שרש ומקור כל העולמות והנבראים דמוכן דזהו ירידה והשפלה לגבי האור שהוא כמו העצם ממש, שהוא בבחי' אי"ס שיתצמצם כ"כ להיות מקור לעולמות ונבראים שהם בבחי' יש

38) ע"ס האבור בפנים יש לבאר ב"ס ביזמא (פ, ב) דבכסותבת, כיתבא דעתי' בציר מהכי לא מיתבי דעתי' ביהו כולי עלבא טובא ועוג סלך הבסן פורתאי. וקלל.

וכה ב"ס, כולי עלבא טובא ועוג סלך הבסן פורתאי – יל' זהוה מצד החיות פרטי שנתוסף ע"י האכילה הזו. – דע"י הערת כ"כ אדברר עלי"א בטה"א תרפ"א כהערה 1: לקו"ס חלק כו ע' 107 הערה 42. וראה לקו"ס ס"ע 105 ואלך.

39) ראה ביר פ"י, ו. וזהו ח"א רנא, א (בהשכחות). ח"ב קעא, ב. כורה נבוכים ח"ב פ"י. אנה"ס פ"ז (צו, א). אנה"ס כוסי"כ (קלב, א). מאכרי אדברר הזקן על סארדל ע' קלה ואלך. מאכרי אדברר האמצעי דברים ח"ג ע' תתעו ואלך.

40) קהלת ה, ו (ר"ס): וגבוהים עליהם.

ובע"ג, ולזאת הנה כדי שיהי' ירידה וצמצום זה הנה בזה כתי"41 בראשית ברא אלקים כו', וארז"ל⁴² בראשית בשביל התורה שנק' ראשית ובשביל ישראל שנק' ראשית, דשניהם תורה וישראל הם המשכה מבחי' עצמות א"ס ב"ה שבשבילם נברא העולם שהוא העלם האור העצמי בצמצום הראשון דכונתו הוא בשביל הגילוי. וזהו אתה הראית לדעת כו' דרק דכאשר אתה הראית לדעת, היינו מה שהא"ס ב"ה נתן מקום לנבראים שהו"ע דאי' בעי"ח⁴³ כשעלה ברצונו ית' לברא את העולם כדי להיטיב לברואיו שיכירו גדולתו ויזכו להיות מרכבה למעלה להדבק בו ית' דכ"ז הוא לפי דאתה הראית לדעת מה שהעצמות נותן מקום לנבראים שיהי' באפשרם להגיע לזה, וע"ד המבואר במ"א⁴⁴ בענין אצילות עולם האצ"י שהוא הממוצע בין אוא"ס המאציל העליון והנבראים דבי"ע, וכן בענין אצ"י הידיע' מה שבידיעת עצמו יודע את כל הנבראים דמקשים בזה הלא לפניו ית' הכל גלוי וידוע, וא"כ למה הוצרך להיות אצילות ידיעה זו מה שבידיעת עצמו יודע כו' ומתרצין בזה⁴⁵ דאצילות ידיעה זו וכן אצילת עולם האצ"י הוא בכדי שיהי' ענין הידיעה בנבראים, דלולא אצילות זו לא הי' ענין הידיעה בנבראים, וזהו אתה הראית לדעת, דרק נש"י יש להם אפשרות השגה זו מפני ההתקשרות עצמי שבנשמה שהוא חלק מן העצם ואתה הראית לדעת כי הוי' הוא האלקים, דהנה זה שהטבע הוא אלקות הנה זה מוכן גם בשכל אנושי וההכרה האמיתית היא דהוי' הוא האלקים (היינו שזהו ג"כ צמצום ובעבודה ענינו) להמשיך גילוי שם הוי' שיאיר בעולם דהוא ע"י תורה אור.

(41) בראשית א, א.

(42) מדרש הובא ברש"י ורמב"ן עה"פ. וראה ב"ר פ"א, ד. ויקיר פל"ז, ד.

(43) שער הכללים רפ"א.

(44) המשך תעריב ח"ג ע' ארפג. ועם הגהות וכו' – המשך ר"ה שנה זו (תרפ"ט) פט"ז (לעיל ע' 21).

(45) ושיג. סה"מ תרע"ח ע' רצג. שם ע' רצו.

בס"ד.

שבת פ' ואתחנן רפ"ט, ירושלים תובב"א.

גדולי יהי כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון? ופירש"י רב ושמואל חד אמר בבנין וחד אמר בשנים, והיינו דזה שאומר גדול כו' האחרון קאי על בית שני, וענין הגדלות הוא כדאי' בגמרא (כ"ב דף ג' ע"א) שעמד י' שנים יותר על בית ראשון אמנם בזהר ח"א דף כ"ח ע"א מבאר דמ"ש גדול כו' האחרון מן הראשון קאי על הבנין דלע"ל, דבזה לא שייך פלוגתא דרב ושמואל אם בבנין או בשנים דהבית המקדש דלע"ל יהי גדול בשניהם, שיהי נצחי, וזהו גדול יהי כו' האחרון, היינו אותו שיהי לע"ל והגדלו' שלו יהי בהב' דברים הנ"ל בבנין ושנים. דבית ראשית ושני הגם שהשני היה בעשר שנים יותר מן הראשון מ"מ הי' זה בהגבלת הזמן משאי"כ הבית דלע"ל שיהי נצחי. והנה הבית השלישי יהי מה שהקב"ה בעצמו יבנה אותו, דבית ראשון ושני הוא שנבנה במאמר הוי' ופקודתו אבל הבית השלישי יבנה אותו הקב"ה בעצמו, אמנם הוא ע"י העבודה דעכשיו בזמן הגלות דוקא, והיינו דע"י עבודת הבריורים זמן הגלות בלימוד התורה ובקיום המצות בעבודה אמיתית ע"פ העבודה דתפלה, הנה עי"ז תהי' הגאולה שלימה, והקב"ה יבנה את הבית והביהמ"ק השלישי יהי בקיום נצחי. והענין הוא, דהנה בזמן הגלות כתיב כי השליך משמים ארץ תפארת ישראל ולא זכר הדום רגליו, ופי' תפארת ישראל הנה תפארת מורה על ההתכללות וכמו בגוונים הנה גוון א' אין בו יופי כ"א כאשר כלול מהרבה גוונים יש בזה תפארת', דתפארת הו"ע היופי, ותפארת ישראל הוא יופי ישראל ולהבין מהו"ע יופי ישראל, אידישע שיינקייט, הענין הוא דהנה כתיב השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל כו', ואיתא בירושלמי (מע"ש פ' ה' ה"ה) אמר רב הונא ב"ר אחא בוא וראה כמה גדול כוחן של עושי מצוה, שכל השקפה ארורה (כמו וישקיפו

1) מאמר זה הוא מאמר השלישי שאמר כ"ק אדמו"ר מהורייצ בעת שהותו בארץ הקודש (ראה לעיל ע' 227 הערה 1).

חלק מהמאמר מיוסד על דיה חייב אינש לבטומי עטרית פרק ג"ד (סה"מ עטרית ע' דש ואילך). וראה גם מאמר זה עם שינויים והוספות: דיה אמר רבא חייב אינש לבטומי תרפיא פרק ד ואילך (סה"מ תרפיא ע' קפו ואילך. תשי"ח ע' 114 ואילך). דיה בלילה ההוא הישית (סה"מ הישית ע' 5 ואילך). דיה אני ישנה תשי"ג פרק ג (סה"מ תשי"ג ס"ע 117 ואילך).

*

ברשימת כ"ק אדמו"ר מהורייצ ממוצאי ש"פ ואתחנן תרפי"ט כותב:
6 וחצי עד 40, היינו שעה ועשרה מנינוט] אמירת המאמר גדול יהי כבוד הבית הזה. מקום האמירה על הגג ונבנה כימה גבוה, והיו כאיזה מאות איש כ"י, בסדר טוב, רושם טוב פועל על השומעים.

(2) חגי ב, ט.

(3) איכה ב, א.

(4) ראה גם סה"מ תרני"ה ע' קנה ואילך. תשי"ד ע' 181 ואילך. ובכ"מ.

(5) תבא כו, טו.

על פני סדום⁶ וישקף הוי' אל מחנה מצרים⁷ שהם לרעה) אבל זה בלשון ברכה דהבחי' ובהדרגה שנקרא שמים הנה נראים ישראל לדבר חשוב⁸, דשמים הוא בחי' תורה⁹, דתיבת שמים הוא אש ומים¹⁰, וכמאמר¹¹ נטל אש ומים ופתכן זה בזה ומהם ברא שמים, דאש ומים הם חסד וגבורה והתורה היא פי' וביאור המצות שהם מצות עשה ומצות לא תעשה שהם חו"ג וכל דיני התורה הוא להורות באיסור והיתר וכשר ופסול ולהבדיל בין טמא וטהור שהוא ענין חסד וגבורה, ובתורה כתי'¹² מימינו אש דת למו שהתורה כלולה מחו"ג וכן שמים שם מים, דמים הוא תורה וכמ"ש¹³ הוי כל צמא לכו למים, וזהו דבשמים נראין ישראל לדבר חשוב שע"י לימוד התורה וקיום המצות נראין לדבר חשוב עד כי גם אשר בכ"מ הנה השקפה הוא ל' ארור אבל בעושה מצוה עפ"י התורה הנה נהפך לברכה וזהו וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו, שההשפעה נמשכת לישראל דוקא וההשפעה עצמה היא לברכה, וכמו שאנו אומרים בברכת הטל והגשם לבהכה ולא לקללה וכו', דלכאורה אינו מובן מה ענין בקשה זו לברכה ולא לקללה, הלא הטל והגשם הן עצמן ברכה, ומהו הבקשה לברכה ולא לקללה, כאלו אומר שהברכה תהי' לברכה ולא כו', אך הענין דהנה רואין במוחש דלפעמים יכול להיות שיושפע להאדם שפע רב בפרנסה בריוח אבל הולך ח"ו למקום שאינו ראוי כמו לצרכי רפואה וכו', וזהו הבקשה לברכה, והיינו דלבד זאת שההשפעה נמשכת בריבוי גדול ולישראל דוקא, הנה עוד זאת שההשפעה עצמה היא לברכה וזהו תפארת ישראל, דיופי ישראל הוא כאשר ההשפעה נמשכת לישראל דוקא, וההשפעה עצמה היא לברכה.

אמנם בזמן הגלות כתיב³ השליך משמים ארץ תפארת ישראל ולא זכר הדום רגליו, דהנה⁴ כנסת ישראל נקרא רגליו ית' כמ"ש⁵ בנים אתם להוי' אלקיכם, וברא כרעא דאבוה⁶, דישאל הם רגליו ית', והדום רגליו הוא השרפרף, היינו כסא הקטן אשר מתחת לרגליו, והיינו דהדום רגליו הוא מעמד ומצב ישראל, והשליך משמים ארץ תפארת ישראל, דבזמן הגלות כללות ישראל הם בשפלות, דכל פנים קיבצו פארור⁷ וכל ראש לקרחה⁸ מרוב צער ויסורים ביסורי הנפש והגוף,

(6) וירא ית, טז.

(7) בשלח יד, כד.

(8) תירא מקץ לה, א. שם סע"ג.

(9) תירא שם. שערי אורה שער החנוכה נ, ב ואילך.

(10) חגיגה יב, א. ב"ר שנהערה הבאה.

(11) ב"ר ספ"ד (ושם: ומהם געשו שמים).

(12) ברכה לג, ב.

(13) ישע"י נה, א.

(14) תירא בראשית א, ב.

(15) ראה יד, א.

(16) נסמן לעיל ע' 112 הערה 48.

(17) יואל ב, ה.

(18) ע"פ לשון הכתוב – ירמי' מת, לו. עמוס ה, י.

דכל המיצר לישראל נעשה ראש¹⁹, ובכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו ח"ו וגוזרים עלינו גזרות שלא ללמוד את התורה ושלא לקיים את המצות, ועבדים משלו בנו²⁰, מחפרים ומגדפים מערכת אלקים חיים, וכתב²¹ באו גוים בנחלתך, ואיתא במד"ר (איכה²²) ירמיה קורא אותה נחלתנו²³, ישעי' קורא אותה בית קדשנו ותפארתנו²⁴, בא אסף ואמר לא נחלתנו ולא בית קדשנו ותפארתנו היא אלא באו גוים לתוך שלך, טמאו את היכל קדשך. וכתב²⁵ כי הנה אויבך יהמיון ומשנאיך נשאו ראש, אויבינו אין כתיב כאן אלא אויבך שהם אויבי ושונאי הו²⁶, ועל עמך יערימו סוד כו', וכל כוונתו הוא אשר ח"ו לא יזכר שם ישראל עוד²⁷, ואיתא בשו"ט²⁸ כל זמן שישראל קיימין הוא נקרא אלקי ישראל ואם (היה לא תהי') יעקר ישראל אלקי מי נקרא. וכל כוונתם היא להעבירנו על חוקיך ח"ו, וכמו המן אשר ביקש להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, מנער ועד זקן טף ונשים²⁹ מבלי להשאיר ח"ו שריד ופליט, והיינו שרצה לאבד את היהדות, אויס רייסין אידישקייט³⁰, דכל ישראל מאמינים בני מאמינים³¹ באמונה פשוטה, דזה בכל ישראל בשוה, וכמאמר³² שם שמים שגור בפי כל, בפי נשים תינוקות וע"ה, דכולם אומרים ב"ה בעזרת השם, והמן הרשע בקש לאבד את היהדות, איתא במד"ר³³ דאמר המן אין אני שולח ידי תחלה אלא באלו התינוקות, והיינו דבכדי להפיק ח"ו מחשבתו הרעה אשר חשב על היהודים ר"ל לאבדם, הנה ההתחלה היא מאלו התינוקות של בית רבן, דזהו שאיתא במד"ר³⁴ כתיב³⁵ ויהי בימי אחז ומה צרה הי' שם, אמר אחז אם אין גדיים אין תישים כו', כך אם אין קטנים אין גדולים, אם אין גדולים אין תלמידים, אם אין תלמידים אין חכמים, אם אין חכמים אין זקנים, אם אין זקנים אין תורה, אם אין תורה אין ביהכ"ס ואם אין ביהכ"ס אין הקב"ה משרה שכיתנו בעולם, מה עשה עמד ונעל כל בתי כנסיות. וזהו ולא יזכר שם ישראל עוד, דישראל הוא יש ששים רבוא אותיות לתורה³⁶, והיינו דכל

19 גיטין נו, ב. איכ"ר פ"א, לא.

20 איכה ה, ח.

21 תהלים עט, א.

22 פ"ה, כ.

23 איכה ה, ב.

24 ישעי' סד, י.

25 תהלים פג, ג.

26 ראה גם ספרי ופרש"י בהעלותך י, לה.

27 תהלים שם, ה.

28 עה"פ.

29 אסתר ג, יג.

30 ראה גם לעיל ע' 115 (וש"ג). ע' 217.

31 ראה שבת צו, א.

32 ראה תר"א וירא יד, א. מאמרי אדה"ו ענינים ע' סח. שם ע' ע. לעיל ריש ע' 20 (וש"ג). ע' 110.

33 אסתר פ"ו, יג. וראה גם רד"ה וקבל היהודים תרפ"ז (סה"מ תרפ"ז ס"ע קי ואילן).

34 פתיחתא דאסתר יא. וראה גם ד"ה וקבל היהודים שם.

35 ישעי' ז, ו.

36 ראה לעיל ע' 69. וש"ג.

אחד ואחד מישראל יש לו אות בתורה דהאות הזה הוא מוסיף לו חיות ואור³⁶, ולכן כל ישראל כאחד, יהי' מי שיהי' ה"ה מוסר נפשו על התורה וכל אחד ואחד מישראל מחויב למסור נפשו על התורה, אבל שונאי הוי' ואיביו הנה כל כוונתם הוא לאבד את התורה וישראל, וזהו לכו ונכחדם מגוי²⁷ דכל חפצם של שונאי הוי' הוא אשר עם ישראל ח"ו יתבולל בין הגוים וילמדו ממעשיהם ויחשבו את התורה רק לחכמה וידיעה בלבד³⁷, היינו להעלים על אור קדושת התורה, ותהי' נחשבת רק לחכמה וידיעה וכאשר ח"ו יפיקו זממם הרעה שהתורה תהי' נחשבת רק לחכמה וידיעה בלבד אז הרי תהי' ח"ו כשאר החכמות ובמילא הנה אז יכול להיות דגם כאשר ילמדו את התורה הרי לא יזכר שם ישראל עוד דמאחר שמחללים קדושת התורה ועושים אותה לחכמה בלבד, הרי יכול להיות שילמדו את החכמה דתורה וידעו אותה, ועם זה הנה ח"ו לא יזכר שם ישראל עוד.

וביאור הענין הוא, דהנה שם ישראל הוא³⁸ ע"ש קדושת התורה ומעלת ישראל דזה"ע מה דשם ישראל הוא מורה על התורה היינו קדושת התורה, דתורה וישראל הרי שניהם מושרשים בהעצמות, דהתורה היא מושרשת בעצמות א"ס ב"ה והגם דאורייתא מחכמה נפקת³⁹, הנה ידוע⁴⁰ דזהו רק מה שנפקת מהחכמה אבל שרשה הוא בבחי' הכתר וכמ"ש⁴¹ אנכי הוי' אלקיך כו' אנכי מי שאנכי⁴², ולמעלה יותר בפנימיו ועצמיו א"ס ב"ה, וכת"י⁴³ כי באור פניך נתת לנו תורת חיים דהתורה היא פנימית ועצמות א"ס, וכן הנשמות מושרשים בעצמות א"ס ב"ה וכמ"ש⁴⁵ בנים אתם להוי' אלקיכם, כמשל הבן שהוא מעצמות מוח האב כך נשמת כל איש ישראל נמשכה ממחשבתו יתברך, ואמר רבינו נ"ע⁴⁴ כל איש ישראל, דבזה כל ישראל שוין דכל אחד ואחד מישראל אומר⁴⁵ נשמה שנתת בי טהורה היא, וידוע דטהורה הוא בחי' האצ"י⁴⁶ וידוע דאבא עילאה מקננא באצילות⁴⁷ א"כ בחי' חכמה דאצ"י הוא אצ"י

(37) ראה גם לעיל ס"ע 114. ושי"נ.

(38) ראה המשך תרס"ז ע' רכט. שם ע' שג. שו.

(39) זהו ח"ב סב, א. א. פה, א. א. קכא, א. ח"ג פא, א. א. קכב, א. א. רסא, א.

(40) לקו"ת במדבר ז, א. ובכ"מ. – וראה אוה"ת בראשית חלק ו (תתרכג, ב. ועד"ז בהמשך חייב אדם לברך תר"י"ח פרק כב): ומקור דברים אלו נא' מפי רבינו זיל שבועות חט"ה ב"ה ויהי קול מעל הרקיע" – מאמרי אדה"ז גביא"ם ע' רלד. ועם שינויים והגהות – אוה"ת יתרו (שמות חלק ו) ע' ב'תתקפא. שבועות (כמדבר ח"ד) ע' איתכט. (חלק ח) ע' איתשכת. וראה גם סה"מ תרנ"ח ע' צב. ועוד.

(41) יתרו ב, ב. ואתחנן ה, ו.

(42) ראה לקו"ת פינחס פ, סע"ב: אנכי מי שאנכי הוא למעלה מעלה משם הוי' כי הוא בחי' דלא אתפס

בשם ולא אחרמי' בשום אות וקוצא כלל כו'.

(43) ברכ"ז, ש"ם שלום" שבטוף תפלת העמידה (בדילוג לשון). וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א

(כהערות ותיקונים לתניא ע' 390): ידוע אשר בכ"מ בוהר ות"ז נמצא, דכת"ב", שנאמר" על הנמצא בתפלות וברכות, וראה ג"כ תודיה נשים (ברכות ב, ב).

(44) תניא רפ"ב.

(45) אלק נשמה" בברכות השחר.

(46) סידור האריז"ל במקומו. פרי עץ חיים שער הברכות רפ"ו. לקו"ת ראה כו, א. לעיל ע' 168.

(47) ראה לעיל ע' 132 הערה 22.

שבאצילות והיינו דכל הנשמות ה"ה מושרשים באצילות ולמעלה יותר בפנימיות ועצמיות א"ס ב"ה, וזהו דשם ישראל מורה על קדושת התורה ומעלת הנשמות, אבל שונאי הוי' הרי כל כוונתם הוא אשר לא יזכר שם ישראל במעלתו העצמית ולכן כל ענינים הוא להכחידם מגוי, דהנה כתיב⁴⁸ ואתם תהיו לי גוי קדוש כו', דענין הקדושה הוא ענין ההבדלה, וכמאמר⁴⁹ מלמד שהיו מצוינים שם, אשר בזה הם נבדלים משאר העמים, וכשאומרים לכו כו' מגוי כוונתם שיתבוללו ויתערבו בכל הגוים, הנה בזה הרי במילא ח"ו יעקרו שם ישראל היינו לחלל קדושת התורה ולהחשיך מעלת הנשמות, ובוה הוא כל המלחמה שלהם להסיר קדושת התורה ומעלת הנשמות, דאז הנה גם כשלומד תורה הרי אינה ולא כלום, דאמיתת ענין לימוד התורה הוא שיוודע שזהו חכמתו ורצונו ית', ולא ילך אחר הטעם והשכל בלבד כ"א ידע אשר זהו חכמתו ית' דאנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא⁵⁰, דזה מה שהתורה באה בהגבלה ומדידה ושיעור דהלכות שבתורה דאלו טריפות ואלו כשרות וכה"ג בשארי ההלכות זהו בפסקי ההלכות בגליא שבתורה אבל בפנימיות ההלכה וטעמה הסתום הוא בבחי' א"ס ממש, וטעם הדבר הוא לפי דאנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא כלל, דלאו מכל אילין מדות איהו כלל⁵⁰, וזהו אמיתת ענין דלימוד התורה, אבל כאשר לימודו בתורה הוא רק מצד החכמה והשכל שבזה ולהאלקו' שבתורה אינו בטל, אז הנה הוא מוריד את התורה מקדושתה, וזהו השליך משמים ארץ תפארת ישראל, דבזה"ג הרי השליך כו' תפארת ישראל שהיא התורה דאפשר להיות שילמדו תורה ומ"מ לא יהיו כפי הכוונה האמיתית ולא זכר הדום רגליו דבזמן הגלות ישראל שרוים בצער גדול אשר החשך יכסה ארץ⁵¹ דהנה לא זו בלבד דאותותינו לא ראינו היינו שהאור והחיות האלקי אינו נראה כלל אלא עוד זאת שרבו כמו רבו הצמצומים וההעלמות וההסתרים וכשם שבגלות מצרים כתיב ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבודה קשה⁵² בעבודת פרך⁵³, כן הוא בגלות זה האחרון אשר כל אחד בנפשו ממש יביא לחמו⁵⁴, בכמה נסיונות בקיום התומ"צ, ובזעת אפו בעבודה קשה מאז קומו בבקר עד שעה מאוחרת בלילה, באופן אשר אין לו זמן לא על תורה ולא על תפלה באריכות, וכל היום הלך ילך בטרדה עצומה, דבבקר יאמר מי יתן ערב ובערב יאמר מי יתן בקר⁵⁵, ומבולבל כל היום וכל הלילה, וזהו ולא זכר כאלו לא זכר הדום רגליו, היינו מעמד ומצב ישראל.

(48) יתרו יט, ו (בדילוג לשון).

(49) הגדה של פסח פיסקא במתי מעט.

(50) תקריז בהקדמה, פתח אליהו (יז, ב).

(51) ישעי' ס, ב.

(52) וארא ה, ט.

(53) שמות א, יג'ד.

(54) ע"פ פיוט כי כשמך בתפלת מוסף (דהש"ץ) דריה ויוהכ"פ. ובאיכה ה, ט: בנפשו נביא לחמנו.

(55) ע"פ לשון הכתוב – תבא כח, סז.

והנה סבת הגלות הוא חורבן ביהמ"ק יבב"א, דזומן שביהמ"ק היה קיים⁵⁶ היו ישראל במעלה ומדריגה עליונה שהי' גילוי אלקות בעולם, והיו יכולים כל ישראל לקיים את התומ"צ מתוך הרחבה, אבל כשנחרב הבית גלו ישראל ונפלה עטרת תפארת ישראל. דסיבת החורבן הוא עלבונה של תורה, דהנה אמרו⁵⁷ ויתר הקב"ה על ע"ז ג"ע ושפ"ד ולא ויתר על מאסה של תורה, דלכאורה אין זה מוכן כלל דהרי ג' עבירות אלו הן חמורות ביותר מה שהעון דביטול תורה הוא באין ערוך לגביהם, והיינו דבענין עבירה הרי ג' ענינים הנ"ל חמורים במאד, דידוע כפי' מצוה ועבירה, דמצוה הוא ל' צוותא וחיבור⁵⁸, והיינו שע"י המצוה האדם מתחבר עם עצמות אוא"ס ב"ה, וכמו עד"מ⁵⁹ אדם פשוט שהוא איש המוני הרי אין לו שום יחס אל מלך גדול רם ונשא, או חכם נעלה שהוא מופלא בחכ', שאינו מערכם כלל, וכאשר המלך הגדול או החכם המופלא יצוה לאיש הלזה לעשות איזה דבר או שיהירנו מבלי לעשות איזה דבר, הנה הציווי הלזה מאחד ומחבר את האיש הפשוט הלזה אל המלך הרם או החכם המופלא, והיינו דלכד זאת מה שבציווי זה הרי המצווה נעשה מציאות דבר חשוב, דהרי קודם שהמלך או החכם ציוו לו איזה דבר לעשותו או הזהירו אותו שלא לעשות את הדבר, הרי המצווה אינו במציאות כלל לגבי רוממותו של המלך ולגבי מעלתו של החכם המופלא, וכאשר המלך והחכם מצווים לו לעשות איזה דבר הנה בציווי זה גופא מתהווה מציאותו, הנה עוד זאת דע"י ציווי זה נעשה למציאות חשוב אשר המלך והחכם יצוו עליו לעשות דבר, הרי ציווי המלך והחכם מחיים אותו ממש, כמו שנראה במושח דתמורת זה אשר בראותו את המלך או החכם הרי מתבטל מכל מציאותו מגודל הפחד ועוצם הביטול שלו, וחרדה מסלקת את הדמים⁶⁰, דאזיל סומקא ואתי חירוא⁶¹ ואין בו כח לעמוד על רגליו כלל, הנה בעת אשר המלך והחכם יצוו עליו לעשות דבר הרי הוא מתמלא חיות ועושה בזריות גדולה ובשמחה רבה, ואינו חפץ לאכול או לשתות ולישן, דזה מורה על התפשטות חיותו בענג רב, ובפרט כאשר בקיימו את הציווי אשר נמצטה הוא עושה נח"ר להמלך או החכם, דאז הרי הוא מתחבר עם המלך והחכם ממש, וככל המשל הזה יוכן בענין המצות, דהנה כל המצות מתיחסים אל העצמות ב"ה⁶², ועצמות אוא"ס ב"ה הוא רם ונשא וכולא קמי' כלא חשיב ממש, והאדם שלמטה הגם דנשמתו הוא חלק אלק' ממעל⁶³ מ"מ ה"ה באין ערוך לגבי עצמות אוא"ס ב"ה ודבר המוכן לכל דיותר משאין ערוך האיש ההמוני

56 ראה גם לעיל ס"ע 120 ואילך. ע' 212 ואילך.

57 פתיחתא דאיכ"ר ב. פסיקתא דרב כהנא פ' איכה.

58 לקוית בחוקתי מה, ג. תניא מהדורא קמא (קהית, תשמ"ב) ספמ"ט. מקומות שצויינו בהערה

הבאה.

59 ראה גם סה"מ תרח"ץ ע' נב. ה"שית ע' 73 ואילך. ה"שיית ע' 71 ואילך. אגרות-קודש אדמו"ר

מהור"י צ ח"י ע' שסט ואילך. וראה לקמן ע' 266.

60 נדה ט, א.

61 ב"מ נח, ב.

62 ספר השיחות תורת שלום ס"ע 190 ואילך. לעיל ע' 36.

63 איוב לא, ב. ובתניא רפ"ב מוסיף תיבת: ממש.

למלך רם ונשא או לחכם מופלא בחכמה הוא אין ערוך הנברא לגבי הנברא, ובמצות ארז'ל⁶⁴ נח"ר לפני שאמרתי ונעשה רצוני דקיום המצות הוא נח"ר כביכול לפניו ית'.

וזהו דנוסח ברכת המצות הוא אשר קדשנו במצותיו וצונו דקדשנו פי' הבדילנו וכמו שאנו אומרים והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת, דתורת הוי' הנה לבד זאת שהיא חכמה עמוקה ביותר וכמ"ש⁶⁵ ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, והיינו דחכמת התורה הגם שבאה בהתלבשות בדברים וענינים גשמיים דע"י התלבשות זו הרי השכלי נעשה בקירוב יותר וכידוע בההפרש שבין שכל מופשט ושכל מלוכש, דשכל מלוכש הוא בקירוב יותר להשגה מכמו שכל מופשט, וחכמת התורה באה בסברות שכלי⁶⁶ אנושי ומ"מ היא חכמה עמוקה במאד מאד, הנה לבד זאת היא תורת אמת היינו שמאיר בה עצמות אוא"ס ב"ה, וזהו שהבדילנו מן התועים החושבים את התורה לחכמה בלבד, והיינו דכל הכרתם והבנתם הוא בחכמת התורה בלבד אבל באמת אין החכמה וההשכלה לבד הוא עיקר מעלתה של התורה, אלא עיקר מעלתה היא שהיא תורת אמת⁶⁷ דאורייתא וקוב"ה כולא חד⁶⁸, והחכמה שבתורה הוא חכמתו ורצונו ית' דאנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעה, דחכמה שבסדר השתל' הוא חכמה ידיעה אבל החכמה שבתורה הוא חכים ולא בחכמה ידיעה, ורק שדיברה תורה כלשון בני אדם⁶⁹ דזהו יכולת העצמי דעצמות אוא"ס ב"ה מה שחכמתו ורצונו ית' בא בהתלבשות בשכל אנושי, ובאמת הנה זה רק בתושבע"פ אבל תורה שבכתב היא כולה שמותיו של הקב"ה⁷⁰ ומאיר בה האור בגילוי רב, והגם דתורה שבכתב הרי היא אותיות, אבל באותיות אלו הם אותיות התורה בלבד ובאותיות אלו הוא גילוי פנימיות ועצמות אוא"ס, וזהו שהתורה בכלל היא תורת אמת, היינו האוא"ס ב"ה שבתורה וזהו קדשנו במצותיו דע"י ציווי ית' ויתעלה הבדילנו מכל העמים אשר על פני האדמה, ועד"מ הנ"ל דמלך גדול ורם או חכם מופלא הוא מקרב לאיש המוני וחדל אישים, אשר כזה הרי נעשה למציאות דבר חשוב, הנה כמו"כ ע"י המצות נעשים ישראל לדבר חשוב ולא עוד אלא וציונו שהו"ע ההתחברות, ועד"מ הנ"ל דהאיש הפשוט המקיים ציווי המלך הרי הוא חי כזה בחיות פנימי ובפרט כאשר עושה נח"ר להמלך או החכם הרי ע"יז הוא מתחבר ממש עם המלך, הנה כן ויותר

64) תריכ ופרשי ויקרא א, ט. ספרי ופרשי פינחס כח, ח.

65) איוב יא, ט.

66) אוציל: שכל.

67) ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח. פתיחתא דאיכ"ר ב, ובארוכה – המשך תעריכ חיב ע' תשמא ואילך.

ועם הוספות וכו' – ד"ה קרוב ה' תשי"ח (סה"מ תשי"ח ע' 455 ואילך). ד"ה וידבר אלקים אכה"ד ודיה נשא את ראש תשיל (סה"מ תשיל ע' 238 ואילך). ד"ה ונחה תשליא (סה"מ תשליא ע' 455 ואילך). ועוד.

68) הובא בתניא פ"ד ורפכ"ג בשם הוהר. וראה זהר ת"א כד, א. חיב ס, א. תקי"ז ת"ז בתחילתו.

לקרית נצבים מו, א. ועוד.

69) רמב"ם הלי יסוה"ת פי"א ה"ב.

70) ראה זהר חיב פז, א. הקדמת הרמב"ן לפירושו עה"ת. יונת אלם פכ"ט. שליה פ' יתרו שטז, א.

מכן הוא במצות, דע"י שהאדם מקיים את המצוה ועושה נח"ר כביכול למעלה, ה"ה מתחבר עם עצמות אוא"ס ב"ה. וההיפך מזה הוא בענין עבירה ר"ל דעבירה פירושה ל' העברה"י כמו עד"מ העובר מרשות א' לרשות השני, וזהו עבירה דע"י שהאדם עושה אחת ממצות ה' אשר ציוה ה' מבלי לעשותן הנה בזה הוא עובר ר"ל מרשות הקדושה אל רשות הקליפה וסט"א, דבענין הזה הרי העון דביטול תורה אינה כלל כמו ג' עבירות הנ"ל⁷², וא"כ איך ויתר הקב"ה על ג' עבירות חמורות אלו, ולא ויתר על ביטול תורה.

אך הענין הוא דהנה אין הכוונה באיש פרטי שיש בו ח"ו אחת מג' עבירות הללו שהוא רשע גמור, וכתיב⁷³ ולרשע אמר אלקי' מה לך לספר חוקי ואינו מועיל כלל לימוד התורה שלו אם לא עשה תשובה⁷⁴, רק הכוונה הוא בכללות ישראל, להיות דע"י התורה הוא המשכת האור בנש"י, וא"כ ביטול תורה נוגע בהכלל כולו, היינו שח"ו אינו נמשך האור בנש"י ובמילא ההעלם וההסתר ביותר, דהנה רמ"ח פיקודי' רמ"ח איברים⁷⁵, והתורה נק' אדם כמ"ש⁷⁶ זאת התורה אדם, שהוא א' דמ"ז, ויש ח"ו ב' מיני חולי' הא' קלקול האיברים ובזה ג"כ ב' אופנים איברים החיצונים, ואיברים הפנימים דבקלקול האיברים החיצונים ה"ה בעל מום אבל אין זה נוגע כ"כ לשארי האיברים וכמו מי שחסר יד או רגל ר"ל, אבל הקלקול באיברים הפנימי' הרי זה נוגע לכל הגוף ונק' חולה, ומ"מ ה"ז יכול לחיות משך זמן ואפשר שיתרפא וכנראה במוחש דיכול להתרפא ולהיות חזק יותר מבתחלה, אבל קלקול הדם או שח"ו נשפך דמו זהו נוגע לכללות הגוף. וזהו שויתר הקב"ה על ג' עבירות אלו. שהם כמו קלקול האיברים שיוכל להתרפא, היינו גם אם ח"ו היו ענינים אלו ורובן של ישראל ה' עוסקים בתורה, וכנ"ל דעיקר ענין התורה ואמיתתה הוא קדושת התורה, הרי ה' מ"מ נמשך האור דאוא"ס ב"ה והי' מתתקן הפגם והוה שויתר עליהם, אבל ביטול תורה הוא כמו קלקול כללות הדם או אבודו שהוא סילוק כללות האור הנה ע"ז לא ויתר ומפני זה היה חורבן הבית. וזהו השליך משמים ארץ תפארת ישראל ולא זכר הדום רגליו, דהא בהא תליא דלהיות דתכלית הכוונה בכריאת העולם הוא שתתברר ותתעלה ע"י התומ"צ דוקא והתורה נתנה לישראל דהם דוקא יכולים להמשיך עצמיות אוא"ס ב"ה ע"י התורה דזהו שם ישראל שהוא שם המעלה, והתורה

71 ראה גם לעיל ע' 6. ושי"ג.

72 בסה"מ עטרית הנגיל הערה 1: ועמ"ש בסשיב ספ"ז ובפ"ח.

73 תהלים נ, טו.

74 ראה באר היטב או"ח סתקע"א סק"א. ה' ת"ת לאדמור' הזקן פ"ד סוס"ג. תניא פ"ז (כג, א).

וראה תרא חיי שרה טו, ב.

75 תניא רפכ"ג בשם התיקונים [ראה תקו"ז ת"ל (עד, סע"א)]. אגה"ת רפ"א (ג, ב) בשם הזהר [ראה

זהר ח"א קע, ב].

76 חוקת יט, יד. ראה לקו"ת במדבר יג, א, יד, ג. אוה"ת (יהל אור) לתהלים ע' שנת. סה"מ תרל"ד

ריש ע' קטו ועוד.

77 מקומות שציינו בהערה הקודמת.

נק' תפארת ישראל שהוא היופי דישראל, אבל כאשר יש ביטול תורה פשוטו כמשמעו שאין לומדים תורה, ובאמת החיוב דלימוד התורה הוא על כל ישראל וכמבואר בשו"ע בהלכות ת"ת⁷⁸ ובכלל ביטול תורה הוא גם מה שתופסים את התורה רק כפשוטה, וכנ"ל בענין חכמה שבתורה בלבד דאז הוא סילוק כללות האור העצמי שבתורה, הנה לימוד כזה הרי הוא מעבה ומגשם וזהו השליך משמים ארץ תפארת ישראל שהיא בהתעלמות שאין מתגלה בה האור העצמי ובמילא הנה ולא זכר הדום רגליו, הוא המעמד ומצב ישראל לפי דהא בהא תליא וכמאמר כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין לו, דמכלל הן אתה שומע לאו ומקרא מלא דיבר הכתוב אם בחוקתי תלכו כו' ונתתי גשמיכם, דגשמי ברכה והצלחה בפרנסה וכל טוב תלוי בתורה והעיקר הוא ההתעסקות בתורה, דכל האומר אין לי אלא תורה (היינו החכמה והלימוד בלבד) גם תורה אין לו⁷⁹, דאין זה תורה ובכדי שהתורה תהי' תורה הוא ע"י הקדמת העבודה דתפלה⁸⁰ שהו"ע דביקות נפשו בנותן התורה ית' ובמילא לימוד התורה שאחר הקדמה זו הנה לבד זאת שמאיר לו האמת שבתורה שהוא העצמות ואו"ס שבתורה, הנה עוד זאת דתורה אור שמאירה לו בקיום המצות בחיות פנימי וכנהגה טובה בכל ענייני כל היום גם במדת בני"א דנעשה לבו ומוחו זכים ובהירים להכיר את האמת כי הוא לבדו הוא ואין זולתו שהו"ע היחוד האמיתי.

והנה על זמן הגלות כתיב⁸¹ היינו כחולמים, דהגלות נמשל לשינה, דהנה זמן הבית נקרא אור ויום, דאיתא במד"ר (ב"ר פ"ג⁸²) ויקרא אלקים לאור יום⁸³ אלו מעשיהם של צדיקים, ומה הן מעשיהם של צדיקים ארז"ל (כתובות דף ה' ע"א) גדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ כו', ובמעשה צדיקים כתיב⁸⁴ מקדש הוי' כו' הרי דמעשה הצדיקים הוא בנין המקדש דכתיב⁸⁵ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כאו"א (מישראל)⁸⁶ דכאו"א יהי' מוחו ולבו מכון לשבתו ית', וזהו גדולים מעשה צדיקים דענינם הוא לערור את ישראל לשעבד מוחם ולבם לעבודתו ית' בתומ"צ, וזהו דהמקדש נקרא אור ויום והגלות נקרא לילה ונמשל לשינה, והנה בעת השינה הרי החיות מסתלק ומתעלם בעצם הנפש ונשאר רק קיסטא דחיותא⁸⁷ בלבד, ולכן הנה גם הכחות והחושים מתעלמים או, והגם דאדם הישן הוא

78 רמב"ם הל' תית פ"א הי"ח. טושי"ע וי"ד ר"ס רמו. שר"ע אדה"ז אר"ח ר"ס קנה.

79 יבמות קט, ב.

80 ראה לעיל ע' 161 הערה 134.

81 תהלים קכו, א. וראה תו"א וישב ד"ה שיר המעלות [כה, ג], ושם הוא באו"א קצת. — הערת כ"ק

דאמיר שליט"א כסה"מ הש"ת שבהערה 1.

82 פיסקא ח.

83 בראשית א, ה.

84 בשלח טו, יז.

85 תרומה כה, ח.

86 ראה לעיל ע' 137 הערה 51.

87 מדה קטנה דחיותא — ראה זר ח"א פג, א.

כחי לכל דבר אבל כל הכחות הם בהתעלמות ונשאר רק הארתם בלבד, ובעת השינה הוא חולם חלום, דבחלום הרי באים שני הפכים בנושא אחד ממש עד שיכול להיות שהיסוד של הדבר או של הננין אשר רואה הוא יסוד אמת ועליו נבנה דבר וענין הפוך לגמרי וזהו"ע החלום מה שמרכיב ב' ענינים הפכיים הא' אמת והב' שקר ושניהם נראים כאחד, שהדוגמא מזה יובן בעבודה דבשעת התפלה הרי הוא מסור ונתון במוחו ולבו בעניני הכתובים שאומרם, תחלת הכל הרי יודע הוא בכללות לפני מי הוא עומד ומתפלל, והעבודה בתפלה הרי יש בזה כמה חילוקי מדריגות, ישנם החושבים רק פ'י המלות בלבד וישנם החושבים נושא הענין, ובזה גופא כמה חילוקי מדריגות אם שחושב רק המושכל בזה עפ"י שכל בלבד או שהוא עפ"י הרגש האלקי שבוה, ויש מי דכל עבודתו הוא בדביקות הענין, היינו שמתכוונן בהענין ההוא איך שהוא במדריגו' דאוא"ס, היינו מלמע' למט' וכמו עד"מ בפסוקי דזמרה באמירתו ברוך שאמר והיה העולם, הרי הכונה הפשוטה הוא דהתהוות העולמות הוא ע"י דיבור העליון, ובעשרה מאמרות נברא העולם⁸⁸ ולא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו כ"א במאמר וברוח פיו ית⁸⁹, וכתוב בדבר הוי' שמים נעשו כו' דדיבורו של הקב"ה חשוב מעשה, דזהו כפשוטו ונושא הענין הוא דכללות ההשתל' הוא הארה בלבד וכמ"ש⁹⁰ כי ביה הוי' צור עולמים, וארז"ל⁹¹ ביו"ד נברא העוה"ב ובה"א נברא העוה"ז דעוה"ב ועוה"ז כולל כללות ההשתל' מרכ"ד עד סוף כל דרגין וכל זה הוא רק מב' אותיות דגם באדם שהוא נברא ומוגבל הרי ב' אותיות אינן תופסים מקום כלל לגבי כללות הדיבור ובפרט לגבי זה שהנפש עצמה מליאה אותיות ה"ה כעין העדר לגמרי, א"כ ק"ו להבדיל הכדלות אין קץ כמו שהוא למעלה הרי אינו תופס מקום כלל⁹², דזהו מובן היטב על פי שכל בהשגה גמורה, והאמת הוא דבמחשבה אחת נברא כל העולמות, ומחשבה זו הוא מחשבה הקדומה דא"ק שהוא הרצון כללי על כללות ההשתל', דרצון זה אינו גילוי רצון כ"א מחשבה והסכמה בלבד, וכדאיתא בזהר⁹³ כד סליק ברעותא למברא עלמא ומפרש בע"ח⁹⁴ דזהו המחשבה דא"ק דעלי' איתמר קורא הדורות מראש⁹⁵, וע"ז הרי כולם נסקרים בסקירה אחת⁹⁶.

והנה כ"ז הוא ההתכוונות בכללות ההתהוות שהוא הארה לבד איך שהוא מצד המקבלים, היינו בהאוא"ס שאחר הצמצום ויש מי שמתכוונן בכללות ההתהוות

(88) אבות רפ"ה.

(89) ב"ר פ"ג, ב. פ"ב, י. קה"ר פ"ב, כ (בשינוי לשון קצת).

(90) ישעי' כ, ד.

(91) מנחות כט, ב. ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א. פרש"י בראשית ב, ד.

(92) ראה תניא פ"כ"א.

(93) ראה זהר ח"א כט, א. פו, סע"ב.

(94) ראה עץ חיים שער י (שער התיקון) פ"ב.

(95) ישעי' מא, ד.

(96) ר"ה ית, א. וראה לעיל ע' 198. וש"נ.

איך שהוא מצד המשפיע היינו בהאוא"ס שלפני הצמצום וכמאמר⁹⁷ יחיד חי העולמים מלך, דעצמות אוא"ס הוא יחיד ומיוחד, וחי העולמים החיות שבכללות העולמות היינו גילוי אור הקו, דבי' איתמר⁹⁸ וההוא נביעו איהו כנשמטא לגופא דאיהו חיים כו' דההוא נביעו הוא גילוי אור הקו הוא החיים של כל ההשתל', וזהו חי העולמים שהוא החיות של כללות ההשתל', הנה חי העולמים הוא מבחי' מלך בחי' מל' דא"ס שלפני הצמצום, והיינו דכללות גילוי הקו הוא הארה בלבד וזהו באורך נראה אור⁹⁹, דזה מה שנראה אור בכללות ההשתל' הוא רק באורך שהוא אור וזיו בלבד¹⁰⁰ והיינו דרשימו וקו הם רק הארה בלבד שבהתבוננות זו הרי נדבק נפשו בהתקשרות והתלהבות גדולה לעצמות אוא"ס חיי החיים, וישפוך נפשו לפני הוי' בהתעוררות גדולה ועצומה אשר יתלהט בשלהובא דנהורא עילאה וכל עצמותיו תאמרנה¹⁰¹ כל פסוקי התפלה בשמחה גדולה בהתקרבו להוי' עד אשר מגיע לאמירת הוי' אחד¹⁰² הרי נקבע בו הביטול והיחוד, ואחרי התפלה חולף ועובר היינו כשהולכים בעניני העולם הרי נשכח ענין הביטול, ולפעמים הנה מההתלהבות ורוממות הנפש שבתפלה הנה יכול להיות שאחר התפלה בהלכו בעניני עולם הוא בהנהגה של ישות והתנשאות שהיסוד היינו רוממות הנפש בתפלה הוא יסוד אמת דכך היא המדה דכאשר מתבוננים בגדולת הוי' הרי נעשה שמחת הנפש, וכמו שאנו רואים במוחש דכאשר האדם מדבר או מספר אודות מלך גדול או חכם וצדיק מופלא הרי בעת סיפורו פועל בו רוממות הנפש ומכ"ש בעת שהוא מתבונן בגדולת הוי' שנעשה שמחת הנפש ועליצותה, אבל כמו שבא בעניני עולם ונשכח הבטול ונשאר רק הרושם של הרוממות, ועי"ז הוא בא לגיאות והדומה ה"ז כדוגמת בנין שקר על יסוד אמת, וארז"ל (סוטה דף ה' ע"א) אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור בעולם, שהוא היפך ענין המקדש, דבמקדש כתיב⁹⁵ ושכנתי בתוכם כו' שנעשה מכון לשבתו ית', וכאשר הוא בגיאות וישות או הוא נפרד מאלקות והסיבה לזה הוא לפי שגם בעבודתו בתפלה הי' במדרי' מדמה בלבד דזהו היינו כחולמים שמרכיב ב' הפכיים כאחד, דאם עבודתו בתפלה היתה באמיתית הנה אז הרי גם כל היום הי' בכל דרכיך דעהו, שהי' נשאר אצלו הרושם של התפלה והי' זוכר על אלקות תמיד בכל הענינים והעשיות, אך מפני שבתפלה הוא בלתי אמיתי ע"כ בכל היום נשכח הענין לגמרי, אבל יש יתרון המעלה בזמן הגלות והוא בהמסג' דבזמן הבית דאלקות הי' בגלוי הרי העבודה אינו פלא כלל. אמנם בזמן הגלות שיש כמה מניעות ועוכבים ומ"מ הרי מתעוררים וקובעים עתים לתורה ועוסקים בתפלה הנה עי"ז פועלים הברור בכל עניני העולם. וזהו גדול יהי' כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון לפי שהוא עי"

(97) בברוך שאמר. בכ"ז – ראה ת"א מקץ מ, ג.

(98) תקי"ז בהקדמה, פתח אליהו" (יז, א).

(99) תהלים לו, י.

(100) ראה ת"א לה, א, לו, א, לקו"ת אמור לא, ד, ובכ"מ.

(101) ע"פ לשון הכתוב – תהלים לה, י.

(102) ואתחנן ו, ד.

בירורים דמס"נ בזמן הגלות וזהו דכתיב¹⁰³ והיית עטרת תפארת ביד הוי' כו', דזהו ע"י העבודה דעכשיו, והיינו דע"י הבירורים דזמן הגלות גדול יהי כבוד הבית דלעיל שיבנה הקב"ה בעצמו ויהי בנין עדי עד.

(103) ישע"י סב, ג.

בס"ד

ג' אור ליום ד' ט"ו מנ"א, תל"אביב

כ"ו נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחת מוסר². וצ"ל מהו דרך חיים לבד תורה ומצות, דהנה דרכי חיים של ישראל הם דרכי התורה והמצוה, שהם דרכי השי"ת, וכמ"ש גבי אברהם אע"ה כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ד', אשר דרך ד' הם דרכי התורה והמצוה שהם דרכי החיים וכמ"ש⁴ כי אמרתך חיתני, וכתיב⁵ אלה המצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, וכמו שאנו אומרים⁶ כי הם חיינו וארך ימינו, וא"כ לאחר שאומר כי נר מצוה ותורה אור, מהו אומרו עוד ודרך חיים תוכחת מוסר, אך הענין הוא דמ"ש ודרך חיים תוכחת מוסר קאי ג"כ על תו"מ, היינו שזהו גורם להיות נר מצוה ותו"א, והיינו דבכדי

(1) מאמר זה הוא הרביעי שאמר כ"ק אדמו"ר מהור"י בעת שהותו בארץ הקודש (ראה לעיל ע' 227 הערה 1).
לכללות המאמר – ראה במקומות שצויינו בהערה 2: 11: 27.

*

- ברשימת כ"ק אדמו"ר מהור"י מיום ג', אור ליום ד' ט"ו מנחם-אב תרפ"ט כותב:
שעה 10:00 – 10:50 הנני אומר דא"ח המאמר כי נר מצוה ותורה אור כו', מתפלאים על השקט הגדול, אלפיים איש – כ"י – העומדים למעלה על הגג, כל העומדים על הככר שומעים בתשומת לב.
יתן האלקים והדברים יעשו רושם הטוב האמיתי.
- (2) משלי ו, כג. – הנא לקמן עד אמצע פרק ב מיוסד על ריש וסוף ד"ה כי נר מצוה תרסיח (סה"מ תרסיח ע' עב ואילך). וראה גם רד"ה הנ"ל תרפ"ז (סה"מ תרפ"ז ע' ר"ג).
- (3) וירא יח, יט.
- (4) תהלים קיט, ג.
- (5) אחרי ית, ה (ושם: ושמתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם). וראה לקוטי אמרים להה"מ סימן רכו. אור תורה להה"מ לת, ג"ד (ועם הגהות – אוה"ת אחרי ע' ק). לקו"ת תצא מ, ריש ע"ג. שה"ש ב, א. ועוד.
- (6) בתפלת ערבית.

שהמצות יהיו בבחי' נר ותורה בבחי' אור, זהו ע"י דרך החיים הבא מתוכחת מוסר, כי הדרך ומבוא לבחי' חיים עליונים הוא ע"י תוכחת מוסר דאו דוקא הנה המצוה היא נר והתורה היא אור המאיר לאדם.

ולהבין זה הנה כתי"י שמן וקטרת ישמח לב ומתק רעהו מעצת נפש, ופירש"י מתק רעהו דמי שמכשיר ומתקן מעשיו שיהיו מתוקים להקב"ה יותר טוב מעצת מי שממלא תאות לבו, ומפרש רעהו על הקב"ה וכמ"ש רעך ורע אביך אל תעזוב, ואיתא במד"ר⁹ וכן פירש"י¹⁰ דרעך זה הקב"ה, וכן כאן הפי' רעהו על הקב"ה, דנושא הענין כפשוטו הוא, דמי שמכשיר ומתקן מעשיו שיהיו מתוקים להקב"ה הוא יותר טוב ממי שממלא תאות לבו, דלכאור' א"מ מה בא שלמה להשמיענו בזה הלא גם איש פשוט שאינו יודע תורה, יודע ומבין היטב דקיום התו' והמצות בכלל, ומי שמכשיר ומתקן את מעשיו שיהיו מתוקים אל השי"ת בפרט, הוא טוב יותר מהאיש ההולך אחר תאות לבו, ומה צריך להודיע דבר הידוע לכל, אלא בהכרח לומר דיש תאות לב כזה שיש לו ערך ודמיון אל מי שמכשיר ומתקן את מעשיו, והיה מקום לומר דתאוות לבו כזו היא נעלית יותר ממי שמכשיר ומתקן מעשיו כו' בא שלמה והודיע אשר מי שמכשיר ומתקן מעשיו שיהיו מתוקים להקב"ה הוא יותר טוב ממי שממלא תאות לבו, וצ"ל מהו"ע דתאות הלב שהוא במדריגה גבוה כ"כ שהיא בדומה להמכשיר מעשיו ואשר מ"מ מי שמכשיר מעשיו הוא טוב יותר. והנה!¹¹ ירידת הנשמה בגוף מה שהנשמה יורדת למטה ומתלבשת בגוף גשמי ונפש הטבעי היא ירידה גדולה ועצומה במאד מאד דהנשמה קודם ירידתה למטה, היינו בהיותה למעלה היא עומדת בעולם עליון הרוחני ועבודתה היא באהוי"ר, ורואה אלקות במוחש, ואין לה שום מניעה ועיכוב כלל, ולומדה את התורה ברוחניות, וכאשר היא יורדת למטה להתלבש בגוף ונה"ט, הנה מלבד זה שנתעלם אורה העצמי ה"ה מתלבשת בגוף גשמי ונפש טבעי, אשר גם נפש השכלי הנה השכל שלו הוא רק שכל אנושי בלבד ובפרט הנפש הטבעי, שהיא בהמי ומושך את האדם לענינים הטבעים והבהמים, ועושה כמה מניעות ועכובים להנשמה שיש לו כמה וכמה יגיעות עד אשר בא אל איזה התעוררות אהוי"ר וגם כאשר בא ומתעורר באהוי"ר הרי אינו בערך ובדוגמא כלל אל האהוי"ר שהי' לה להנשמה קודם ירידתה למטה להתלבש בגוף, א"כ הרי התלבשות הנשמה בגוף ונה"ט היא ירידה גדולה, וכמאמר¹² מאיגרא רמה לכירא עמיקתא, פון די העכסטע הייכקאייט ביז דיא נידעריקסטע נידעריקאייט, אמנם ידוע דירידה זו היא בשביל

(7) משלי כו, ט. ראה (נוסף להמציין בהערה 2) רד"ה שמן וקטרת ישמח לב עזר"ת (סה"מ עזר"ת ע' (ח).

(8) משלי שם, י.

(9) שמור' רפכ"ז.

(10) עה"פ.

(11) מכאן ועד סוף הפרק מיוסד על ד"ה ויולך ה' עטר"ת פרק א (סה"מ עטר"ת ע' שע"שעא). וראה

גם לעיל ע' 37 ואילך, ובהנמנן שם בהערה 247.

(12) חגיגה ה, ב. וראה לעיל ע' 36 הערה 245.

העלי' או פון דער ירידה ווערט דיא עלי' פון דער נשמה אין א מדרי' גבוה ביותר, דהנה כתיב¹³ טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף, דזהב וכסף הם אהוי"ר¹⁴, דכסף הוא כינוי לאהב' כמ"ש¹⁵ כי נכסוף נכספתי, וזהב הוא כינוי ליראה, אלפי הוא מל' אולפנא ולימוד¹⁶ מה שהנשמה אלופה ורגילה בהיותה למעלה קודם ירידתה למטה להתלבש בגוף גשמי ונה"ט, דהנה תורת פיך היא התורה אשר האדם לומד למטה בתורה המלובשה בשכל אנושי, וטוב תורת פיך כו' דטוב יותר למוד התו' שהאדם לומד למטה מהאהוי"ר שיש לה להנשמה קודם ירידתה, עד שע"י ירידה זו שהנשמה יורדת למטה ולומדת תורה ומקיים את המצות המלובשים בדברים גשמיים תפילין בקלף גשמי וציצית בצמר גשמי נעשית הנשמה בבחי' מהלך וכמ"ש¹⁶ ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, דהמלאכים למעלה נקראים עומדים וכמ"ש¹⁷ ויעמידם לעד לעולם, שעומדים תמיד במדרי' אחת מיכאל עבודתו באהבה וגבריאל עבודתו ביראה¹⁸, וכן הנשמות כמו שהם למעלה נק' עומדים וכמ"ש¹⁹ חי ד' אלקי ישראל אשר עמדתו לפניו, ורק כאשר הנשמה יורדת למטה ועוסקת בתו' ומצות נעשה בבחי' מהלך דוקא.

אמנם איך הוא בכח נברא בעל גבול שנמצא בעוה"ז התחתון שיש כמה מניעות ועיכובים על לימוד התורה וקיום המצות בריבוי נסיונות הנה בעבודתו והתעסקותו בלימוד התורה המלובשה בשכל אנושי וקיום המצות המלובשים בדברי' גשמי' יכול לעלות ולהגיע למדרי' רמה ונשאה כזו, אשר הנשמה העומדת למעלה לא תוכל להגיע לזה, וזהו תכלית ירידת הנשמה למטה להתלבש בגוף דהמדרי' הגבוה והרמה הלזו אשר הנשמה בעבודתה באהוי"ר אינה יכולה להגיע אלי' היא באה לזה ע"י העבודה והתעסקות בתומ"צ למטה בעוה"ז דוקא וכמ"ש²⁰ היום לעשותם והיינו דהנשמה עומדת כמה אלפים שנה ומחכה על זמן ירידתה למטה להתלבש בגוף ונה"ט, ותתעסק בלימוד התורה וקיום המצות ועי"ז תגיע לבחינה ומדריגה כזו, וצ"ל מאין נמצא כח בהנשמה להגיע למדרי' גבוה כזו. אך הענין הוא, דהנה כח זה ניתן לנשמות במ"ת, אין מ"ת האט דער אייבערשטער גיגעבין דעם כח לנשמה שתוכל לעלות בעילוי אחר עילוי ע"י עבודה דוקא, דהנה כתיב²¹ פנים בפנים דבר ה' עמכם

(13) תהלים קיט, עב.

(14) בכ"ז ראה (נוסף להמצויין בהערה 11) תו"א וישב כו, ד. תו"ח שם נת, א ואילך. אודיה שם (חלק

ב) רנג, ב ואילך. (חלק ה) תתפט, ב ואילך. סה"מ תרפ"ד ע' ג. תשי"ט ע' 5 (הא').

(15) יוצא לא, ל (ושם: נכספתה). ובפיט, ידיד נפש: נכסוף נכספתי.

(16) זכר"י ג, ו.

(17) תהלים קמח, י.

(18) ראה לעיל ע' 37 הערה 253.

(19) מלכים"א יז, א. וראה בהנסמן לעיל ע' 38 הערה 255.

(20) ס"פ ואתחנן.

(21) ואתחנן ה, ד. וראה ד"ה פנים בפנים עטרית (סה"מ עטרית ע' תקעא ואילך). ד"ה הנ"ל תרצ"ז

(סה"מ תרצ"ז ע' 272 ואילך).

כו', דבמ"ת הי' התגלות עצמות א"ס ב"ה²², וכמ"ש²³ וירד ה' על ה"ס ודיבר עם כל אחד ואחד מישראל בפרט, וכמבואר במד"ר בארוכה²⁴, הנה עי"ז נחקק שם ה' בכל אחד ואחד מישראל²⁵, והם הד' אותיות משם הוי"ו שהם יו"ד ה"א וא"ו ה"א²⁶, וזהו טוב לי תורת פיך כו' דטוב יותר הלימוד דתורה וקיום המצוות של הנשמה בירידתה למטה להתלבש בגוף ונה"ט כמו שהוא בעוה"ז הגשמי מהאוויר של הנשמה כמו שהיא למעלה קודם ירידתה למטה, והגם דגדלה יותר מעלת מדרי' הנשמה כמו שהיא למעלה בעולם הרוחני ומ"מ נקראת בחי' עומד ורק ע"י ירידתה למטה ועוסקת בתורה ומצוות, ובפרט בהעבודה שבאה ע"י מסירת נפש מפני כמה נסיונות, הנה עי"ז הוא עליית הנשמה בעילוי אחר עילוי להמדריגות היותר עליונות דעי"ז נשלם הכוונה העליונה דנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, דזהו כל עיקר ענין בריאת והתהוות העולמות, דכוונה זו הרי נשלמת ע"י ירידת הנשמה למטה דוקא, וזהו כוונת הירידה בשביל העלי'.

וביאור ענין ד' אותיו' דשם הוי"ו שבנפש וענינם בעבודה הוא²⁷, דהנה אמרז"ל²⁸ בכ"י ויום ב"ק יוצאת מהר חורב מכרות ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, דכרוז זה הוא לעורר על התשובה, וכן יש כמה כרוזים שמכריזים למעלה בשביל לעורר את הנשמות בתשובה, וכמ"ש²⁹ שובו שובו כו' ולמה תמותו, וכתי³⁰ אמור אליהם חי אני נאום ד' אם אחפץ כו' כ"א שובו רשע מדרכו וחי, וידוע הפי"31 מדרכו וחי, דע"י התשובה האמיתית הרי הזדונות נעשי' לו כזכות³² וזהו מדרכו וחי היינו התוספת אור וחיות שניתוסף לו מדרכו הקדומה הלא טובה, א"כ הרי כל עיקר ענין הכרוזים הוא בשביל לעורר על התשובה, והנה האדם שלמטה הרי אינו שומע את הכרוזים העליונים, א"כ איזה תועלת יש בהכרוזים, מאחר דעיקר כוונת הכרוז הוא בשביל שישמע האדם ויתעורר, אבל מאחר שהאדם אינו שומע כרוז העליון א"כ

22) ראה סה"מ תרצ"ז שם. ובכ"מ.

23) יתרו יט, כ.

24) ראה שמור"ר רפכ"ט. תנחומא יתרו יו. פסיקתא דרב כהנא פ"ב, צח. פסיקתא רבתי פכ"א, ק.

לקוט שמעוני יתרו רמז רפו.

25) ראה מדרשים שבהערה הקודמת. הנסמן בהערה הבאה.

26) ראה לקו"ת ר"פ ראה. סה"מ תרכ"ט ע' קצג. שם ס"ע קצו ואילך (נתבאר כד"ה וידבר אליקים אכה"ד האלה תשכ"ט פ"ב-ד (קונטרס תג השבועות תשי"ג. סה"מ מלוקט ח"ד)). מקומות שצוינו בהערה הבאה.

27) בכל הבא לקמן (בביאור שם הוי"ו שבנפש) - ראה ד"ה אנכי עטר"ת פ"ב ואילך (סה"מ עטר"ת ע' תריא ואילך). וראה גם עוד מאמרים שמוסדים על ד"ה הגיל עטר"ת: סה"מ תרפ"א ע' של ואילך. תרפ"ה ע' נח ואילך. תרפ"ז ע' קכה ואילך. תרפ"ח ע' קכא ואילך. תרפ"ח ע' סו ואילך, ובהנסמן שם בהערה 21.

28) אבות פ"ו, ב. וראה (נוסף להמצויין בהערה הקודמת) סה"מ תרפ"ח ע' לה ואילך.

29) יחזקאל לג, יא.

30) יחזקאל שם (בשינוי לשון קצח).

31) ראה גם סה"מ תרפ"ח שם (ריש ע' לו) - בשם אדמור"ר הזקן.

32) יומא פו, ב. תניא פ"ו.

מהו התועלת של הכרוזים. אך הענין הוא, דהנה ידוע דלא כל הנשמה מתלבשת בגוף ומה שמתלבש בגוף הוא רק הארת ומקצת הנשמה בלבד, ועצם הנשמה נשארת למעלה וכמ"ש גבי דניאל, וראיתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה אבל חרדה גדולה נופלת עליהם³³, ואמר³⁴ אע"ג דאינהו לא חזי מזלייהו חזי, דמזלייהו היינו שרש ועצם הנשמה דשרש ועצם הנשמה ה"ה רואה ושומעת הכרוזים העליונים דטעם וסיבת הדבר מה שהאדם אינו שומע הכרוזים העליונים הוא מפני שהגוף והנה"ט מכסים ומעלימים על אור הנשמה שאינה שומעת הכרוז העליון, ועד"מ בית שאין בו חלונות דהגם דאור השמש זורח בתוקף גדול הנה בהבית לא יאיר, וכאשר יש בו נקב קטן או חודר בו אור השמש בכל תוקפו וכמ"כ להיות שהגוף והנה"ב מעלימים על אור הנשמה לכן אינה שומעת הכרוזים העליונים, אבל עצם הנשמה ה"ה רואה ושומעת כל הכרוזים ומתעוררת במאד וכת"י³⁴ ונוזלים מן לבנון, דמעצם הנשמה הרי נוזל ונוטף גם בהארת הנשמה, דגם בהארת הנשמה המלובשת בגוף נרגש בה ג"כ, ווערט אין איהר אויך דער הערט דיא התעוררות, וזהו ההרהורי תשובה שנופלים להאדם פתאום, וואָס ער ווערט נתעורר תשובה טאָן און ווערין נעהענטער צו געטליכקייט.

והנה בהתעוררות האדם לתשובה, הנה לבד זאת שיש בזה כמה וכמה מדריגות שונות זה מזה, אשר בכל אדם ואדם הוא לפי ערך מהותו, והיינו דאינו דומה התשובה על עבירות ממש ר"ל או על ענינים שאינם עבירה, אשר ג"ז צריך תשובה וכו', הנה לבד זאת הרי יש כמה אופנים שונים הבאים בסיבות שונות, הא' הוא התשובה שבאה בסיבת עת רצון וכמו חדש אלול שהוא עת רצון הרי אז הנה כאו"א מישראל מתעורר לשוב אל ה', וכמו שאנו רואים כמחש דגם אנשים אשר בכל השנה הם טרודים ביותר ובסיבת טרדותיהם אין להם זמן על לימוד התורה וגם תפלתם היא חטופה במהירות גדולה ביותר, ומרוב הטרדא אינם שמים לב לזה ואינם דואגים ע"ז כלל, הנה בהגיע חדש אלול הרי מתעוררים, היינו שדואגים מדוע הם במצב כזה אשר אין להם זמן על לימוד התורה, ואשר תפלתם תהי' כראוי, וטעם הדבר הוא לפי ששערי רחמים נפתחים בחדש אלול, והוא זמן עת רצון ומשו"ז הוא ההתעוררות, ובפרט בימי הסליחות ומכש"כ בר"ה עשי"ת ויר"כ שאז הנה כל אחד עומד בהתעוררות טובה להתקרב אל ד' ומתקרב אל עניני התורה והמצוה ביותר, ויש עוד אופן בהתעוררות תשובה והוא ע"י הקירוב וכמו בזמן שמחתנו דכל ישראל שמחים בתו', תורה וישראל מאוחדים, הרי שמחה זו מעוררת את הלב בתשובה, הב' ישנו תשובה הנאה בסיבת ההכנה והוא כאשר האדם מתכוונן בתכלית היותו בעולם, דזה מבין כאו"א מישראל אשר תכלית ירידת הנשמה למטה אינה בשביל לאכול לשתות כו' כמו הבע"ח אלא שהכוונה הוא שיעסוק בתורה ובמצות, וכאשר מתכוונן במעמדו

(33) דניאל י, ז (ושם: נפלה עליהם).

(34) מגילה ג, סע"א. ושי"ב.

(34*) שה"ש ד, טו. ראה לקירת האוינו עא, ד. ובכ"מ.

ומצבו הלא טוב דכל ימיו חולפים ועוברים בתהו והבל, הנה ע"י התכוננות מתעורר בלבבו לשוב אל ד' דכ"ז הוא בא ע"י הכנה, והג' הוא שאנו רואים במוחש דלפעמים הרי אין האדם חושב כלל בענינים אלו והוא טרוד ומוטרד ביותר ורץ בעניניו ולפתע פתאום נופל לו הרהור תשובה, עס פאהלט אים אריין אַ רוח טהרה אַז עס נעמט אים דורך, און ער פיהלט אַ טיפע צובראָכיניקייט ששובר את לבו, און ער ביינקט זייער צו תורה און באַ אים ווערט אַ גישמאַק אין אַ מצוה, דתשובה זו באה פון דעם דער הער וואָס די נשמה דער הערט דעם כרוז העליון פון שובו שובו וכו' וחי'.

וזהו היר"ד דשם הוי' שבנפש שהו"ע תוקף הנשמה בהתקשרותה אל ד' אשר בכח זה יכול לעמוד בכל תוקף עוז נגד כל מונע ומעכב ולעבור על כל המניעות ועיכובים, דזה מה שיכול להיות אשר ח"ו לעת מן העתים לא יקיים מ"ע או יעשה ל"ת הוא לפי שהרוח שטות מכסה על האמת ונדמה לו כי עודנו ביהדותו אשר האמת אינו כן, וכמ"ש³⁵ יעקב חבל נחלתו, וכמו³⁶ החבל שהיא שזורה מתרי"ג נימין אם נפסק אחד הנימין הרי נחלש החבל כן הוא בענין המצות, אמנם³⁷ מפני הרוח שטות³⁸ אינו מרגיש זאת אבל כאשר מגיע לאיזה דבר גדול שיודע אשר עי"ז יכול להיות ח"ו נפרד מאלקות ה"ה מוסר נפשו על קדושת שמו ית' והוא היר"ד דשם הוי' שבנפש שהו"ע התוקף. והה"א דשם הוי' שבנפש הוא כח ההבנה וההשגה באלקות דכאו"א מישראל מחויב להבין ולהשיג בענין אלקי³⁹, וכמ"ש⁴⁰ וידעת היום והשבות אל לבבך כו', וכתי"ד דע את אלקי אביך שצ"ל ענין הדעת וההשגה. והוא"ו דשם הוי' שבנפש הוא שצריך להביא התוקף דנשמה בבירור המדות, והיינו דזה מה שיש לו התוקף דנשמה, וכן כח ההשגה ה"ז אינו די ומספיק עדיין כ"א צריך להיות עבודה בפועל דיש כאלו אשר מבינים השגה אלקית בטוב בהשגה טובה, אבל אינו נוגע לפועל ממש, וזהו"ע הוא"ו שמורה על המדות היינו שיהיו הנהגותיו כדבעי. והה"א דשם הוי' שבנפש הוי"ע מעשה הטוב בפרט ושעבוד ג' לבושי הנפש דמחזר"מ בכלל. וזהו כי נר מצוה ותור"א כו' דהנה שמן וקטרת ישמח לב, לב זה הקב"ה⁴² והעבודה דשמן וקטרת שמן הוי"ע העבודה דתור"מ ועבודה שבלב, וקטרת הוי"ע האהבה בתענוגים שהיא מדרי' נעלית מאד וזהו שמן וקטרת ישמח היינו דב' עבודות אלו טובים המה אבל מ"מ מתק רעהו מעצת נפש, עצת נפש הוי"ע האהב"ת שהיא מדרי' רמה ונשאה ומ"מ יותר טוב מי שמכשיר ומתקן מעשיו להיותם מתוקים להקב"ה בעבודה בפומ"מ וזהו כי נר מצוה

(35) האזינו לב, ט.

(36) ראה אגה"ת פ"ה"ו. סה"מ תרפ"ג ע' קעד ואילך. ה"ש"ת ע' 116 ואילך.

(37) ראה תניא פכ"ד-כה. סה"מ תרפ"ג ע' קעב ואילך. ה"ש"ת ע' 114 ואילך.

(38) ע"פ סוטה ג, רע"א.

(39) ראה גם לעיל ע' 216.

(40) ואתחנן ד, לט.

(41) דברי הימים"א כח, ט.

(42) ראה שהשיר פ"ה, ב (א).

ותורה אור, המצוה היא נר והתורה היא אור אבל כ"ז הוא כאשר ודרך חיים תוכחת מוסר, היינו דאנו רואים במוחש דישנם כאלו שהם עושים ומקיימים את המצות אבל אין בזה חיות כלל וכן לומדי' את התורה ואינו נוגע אל הפועל ממש לקיים אותו, וכמו שלומדים שו"ע ויודעים את הענינים ואינו אלא ידיעה בלבד ואינו בא בפועל ממש וזהו ודרך חיים תוכחת שהוא העבודה בפועל טוב אז המצוה היא נר והתורה היא אור שמאירה לאדם בכל עניניו, והיינו דהתורה והמצוה יאירו לאדם בכל עניניו, וכמ"ש וחי בהם, דכל עניניו והתנהגותיו יחי' האדם עפ"י התורה.

בס"ד

תני' מרי בר כר"י דרב הונא בר' דר' ירמי' בר אבא, אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו כי הא דרב כהנא אלוויי' לרב שימי בר אשי כו' אל' אדכרתו מילתא דר' יוסי בר חנינא דאר"י בר"ח מאי דכתי' (ירמי' ב"ז) בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם, וכי מאחר דלא עבר האיך ישב, אלא לומר לך כל ארץ שגזר עלי' אדה"ר לישב נתישבה, וכל ארץ שלא גזר עלי' אדה"ר לישב לא נתישבה³. והנה גבי תורה כתי' דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, דכל דרכי התו' הנה לבד זאת שהם דרכים ונתיבות להמשיך עצמות אוא"ס ב"ה בעולם כמ"ש⁵ כי ישירים דרכי הוי' שהם דרכים ישירים להמשיך גילוי שם הוי"ה, הנה ותורה אור שהיא מאירה לאדם בדרכי נועם בין אדם לחברו וזהו שאנו מברכין בכרכת התורה אשר נתן לנו תורת אמת וחי' עולם נטע בתוכנו, דכאשר מאיר לו אור

(1) מאמר זה מיוסד על ד"ה חסידים ואנשי מעשה עתיר (סה"מ עתיר ע' ל ואילך).
וראה גם מאמר זה עם שינויים והוספות: המשך ר"ה תרצ"ב והשי"ת פרק כז ואילך (סה"מ תרצ"ב.
סה"מ השי"ת ע' 62 ואילך).

*

- ברשימת כ"ק אדמור" מהור"צ מיום ה', ט"ז מנחם-אב תרפ"ט כותב:
נכנסתי אל המרכבה ועמדתי על השליכה העליונה באופן שיכולתי לראות את כל המלואם אותנו באופן שהם יוכלו לראות אותנו.
אמרתי להם אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה, וכאשר אין הזמן גרמא לדבר מסרתי בזה מאמר ארוך, וברכתי אותם והם ברכו אותי ונפרדנו בשמחה רבה.
- (2) ירמי' ב, ו.
  - (3) ברכות לא, א.
  - (4) משלי ג, יו. וראה גם רד"ה אל יפטר אדם מחברו תשליג (סה"מ תשליג ע' 392).
  - (5) הושע יד, י.
  - (6) ראה גם לעיל ע' 5.

האמת שבתורה היינו שלומד ע"מ' לשמור ולעשות ולקיים בפועל ממש אז הוא נראה וניכר גם בחיי עולם בין אדם לחבירו, וכידוע דואהבת לרעך כמוך הוא כלי לואהבת את הוי' אלקיך ולזאת כאשר האדם הולך מחבירו צריך להניח לו איזה דבר שיזכרנו עד אשר יחזרו ויתראו ולכן אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דברי תורה שדרכי' דרכי נועם גם בחיי עולם, א"כ הרי לפי"ז יוקשה אומרו מתוך דבר הלכה דמשמע דדוקא אז זוכרהו, וצ"ל מהו"ע דבר הלכה דאז זוכרהו, ועוצ"ל מהו דכל ארץ שגור עלי' אדה"ר לישוב נתישבה כו' למה זה תולה באדה"ר דוקא. ולהבין כ"ז ילהק"ת דהנה ידוע⁸ דהצמצום הראשון שהי' באוא"ס ב"ה חלוק מהצמצומים דס' השתל' דהצמצומים דסדר ההשתל' הוא רק מייעוט אור בלבד והיינו שבההשתל' ממדרי' למדרי' מתמעט האור ע"י הצמצום, משא"כ בצמצום הראשון שהוא סילוק אור הראשון לגמרי, וטעם הדבר הוא לפי שאינו דומה האור שאחר הצמצום לשלפני הצמצום דכללות האור שאחר הצמצום הוא בבחי' שייכות אל העולמות ורק שאינו בערך העולמות, ולזאת הנה ענין הצמצום הו"ע המיעוט שנתמעט האור שיהי' לפ"ע, אבל בהאוא"ס שלפה"צ דאי"ז שאינו בערך העולמות כ"א שהוא בכללתו אינו בגדר שייכות אל העולמות לכן הוכרח להיות הצמצום באופן כזה שהוא בבחי' סילוק לגמרי, דכללות ההפרש הוא דהאוא"ס שאחה"צ הנה בכללותו הוא בבחי' גבול והאוא"ס שלפה"צ דהגם שיש בו כח הגבול ג"כ אבל בכללותו הוא בבחי' בל"ג, ולכן הנה הצמצום הראשון הוא בבחי' סילוק לגמרי.

וביאור הענין הוא, דהנה ידוע⁹ דתחלת הכל הי' אור עליון פשוט ממלא כל המציאות ולא הי' בו ראש וסוף מעלה ומטה ולא הי' מקום לעמידת העולמות (והיינו שהוא הגילוי אור שלפה"צ שהוא בחי' בל"ג, ובמילא לא הי' מקום פנוי לעמידת העולמות), ואח"כ צמצם א"ע כבי' שהו"ע צמצום הראשון שהוא בבחי' סילוק לגמרי, דכוונת המאציל¹⁰ בענין הצמצום הרי א"א לומר שהכוונה הוא שיהי' סילוק האור ח"ו, כי איזה תכלית יש בבחי' העדר האור והגילוי, דהרי גם במדרי' שלאחה"צ כתיי"ו לא תהו בראה (אלא) לשבת יצרה, והיינו דתהו שהי' סילוק האור הרי אין זה כפי אמיתית הכוונה וכמאמר¹² דין לא אהניא לי, אלא לשבת יצרה, דהכוונה האמיתית הוא בבחי' התיקון דלשבת יצרה בבחי' גילוי אור דוקא, וא"כ הרי ברור הדבר דא"א לומר דכוונת המאציל ב"ה בענין הצמצום הוא שיהי' סילוק האור

7 ראה אבות פ"ד מ"ה.

8 עץ חיים שער א (דרוש עיגולים ויושר) ענף ב. אוצרות חיים ומבוא שערים בתלתן. ת"א וירא יד,

ב. לקוית הוספות לויקרא נא, ואילך. סה"מ תרצ"ו ע' 75 ואילך. תרח"ץ ע' מא. תשי"ב ע' 29-28. ובכ"מ.

9 עץ חיים שבהערה הקדומת.

10 בכל הבא לקמן (עד סוף המאמר) – ראה בהנסמן בהערה 1.

11 ישע"י מה, יח.

12 ב"ר פ"ג, ז. שם פ"ט, ב. קה"ר פ"ג, יא. יל"ש קהלת רמז תקסח. מדרש זוטא קהלת ג, יא. זהר

ח"א רסב, ב. וראה סה"מ פרי"ט ע' רצט ואילך. ספר השיחות תורת שלום ע' 135. סה"מ השי"ט ע' 55. ובכ"מ.

ח"ו, אלא דכוונת הצמצום הוא שיתגלה האור שלפה"צ היינו האור הבל"ג יבוא אח"כ במדה וגבול, והוא ע"י בחי' הרשימו שנשאר בחלל זה לאחר הצמצום, וענין הרשימו הוא בחי' כח הגבול שבא"ס ב"ה שלפני הצמצום, כי הוא ית' כל יכול ויש בו גם כח הגבול וכדאי' בעבוה"ק (ש"ח פ"ח) דא"ס הוא שלמות מבלי חסרון ח"ו, ואי"ת שיש לו כח בלי גבול ואין לו כח בגבול אתה מחסר שלימותו, אלא כשם שיש לו כח הנבצע"ג כן יש לו כח הגבול, אמנם העבוה"ק מדבר בענין האו"כ, ומכש"כ שהוא כן באוא"ס עצומ"ה שיש בו גם כח הגבול והוא בחי' הרשימו שזהו ע"ד בחי' אותיו' וכמא"י¹³ בריש הורמנותא דמלכא גליף גליפו בטהירו עילאה, ופי' גליפו הוא ל' חקיקה¹⁴, והיינו חקיקת האותיו' שבאוא"ס שלפה"צ, ונק' בשם חקיקה להורות על העדר המציאות, וכידוע ההפרש¹⁵ בין אותיות החקיקה לאותיו' הכתיבה, דאותיו' הכתב ה"ה דבר נוסף על הקלף שכותבין עליו, והיינו שהאותיו' הם מציאות דבר לעצמן אלא שהם כתובים על הקלף, שהדוגמא מזה למעלה הם בבחי' הכלים דאצי' שהן בבחי' מציאות דבר, והגם דכלי' דאצי' הם אלקות בעצם מהותם, ומ"מ ה"ה בבחי' מציאות אלא שזהו המציאות דעולם האצי' דאיהו וגרמוהי¹⁶ חד¹⁶, שהם בתכלית היחוד אבל מ"מ אינו כמו איהו וחיהו¹⁶ שהוא בבחי' יחוד גמור¹⁷, וכידוע דאינו דומה יחוד הכלי' ליחוד האורות לפי שהכלי' באיזה מדרי' גבוה שלא יהיו ה"ה בבחי' מציאות ולכן המשל ע"ו הוא מאותיות הכתב שהן מציאות לעצמן, אבל אותיות החקיקה הרי אינם במציאות לעצמן, ולכן הוא משל על האותיות שבאוא"ס שלפה"צ שאינם בבחי' מציאות וכמו עד"מ אותיות שבעצם הנפש, שהנפש מליאה אותיו'¹⁸ ואינם במדרי' ובחי' מציאות כלל.

והנה באותיו' החקיקה גופא הרי יש ב' אופני חקיקה¹⁹, הא' כמו חקיקה על האב"ט שהגם שאין כאן האותיות במציאות לעצמן היינו שאינן דבר נוסף, מ"מ הרי יש להאותיו' אחיזה באיזה דבר, א"כ ה"ה איזה מציאות דבר מה, והיינו דבזה גופא שיש להם אחיזה באיזה דבר הנה זה גופא הוא מציאותם, והגם שהאחיזה של האותיו' הוא בגופו ומהותו של האב"ט, והיינו שמציאותם הוא העצם ומהותו של האב"ט ולא איזה דבר זולתו, מ"מ ה"ה איזה מציאות, והראי' דאותו המקום אשר בו חקוקים

13) זהר ח"א טו, א.

14) דרך אמת לזהר שם. וראה לקו"ת חוקת נט, ג. מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"ב ע' תרפט ואילך. ועוד.

15) ראה לקו"ת בחוקותי מה, א ואילך. חוקת נו, א ואילך. מאמר אדה"ז שם ע' תערב ואילך. ד"ה

פנים בפנים ודיה אין עומדין תרס"ז (המשך תרס"ז ע' תעג ואילך).

16) תקו"ז בהקדמה ג, ב. עץ חיים שער מז (שער סדר אבי"ע). אגה"ק סי"ב.

17) המשך מים רבים תרל"ו פ"ב. המשך וככה תרל"ז פק"ז. המשך תרס"ז ע' קצ. סה"מ תרצ"ז ע'

83, ובהנסמן שם בהערה 73.

18) ראה (נוסף להמצויין בהערה 1) לקו"ת בחוקותי מה, ד. סה"מ תרצ"ז ע' 110, ובהנסמן שם הערה

220.

19) מאמרי אדה"ז תקס"ה שם (ע' תרצ). המשך תרס"ז שם (ע' תפג). המשך תער"ב ע' תק. וראה גם

לקו"ש חלק ח ע' 127 ואילך. ד"ה וידבר ה' גו' זאת חוקת התורה דשי"פ חוקת תשמ"ה.

האותיו' עם היות שהוא מעצמו ומהותו של האב"ט מ"מ משתנה הוא כזה שהאותיו' חקוקים בו, וכנראה במוחש בדמקום חקיקת האותיו' משחיר ואינו מבהיק כמו שהוא בהאב"ט מצ"ע, וגם באפשר למלאותן בדיו. ואופן הב' הוא החקיקה מעבר לעבר כמו האותיו' שבלוחות²⁰, דאותיו' אלו הרי אין להם שום אחיזה כלל, והיינו שאינם בבחי' מציאות כלל גם לא באופן הנ"ל שהעצם הוא מציאותם, וא"א כלל למלאות אותן, דב' אופנים אלו הם ב' משלים, דהמשל דחקיקת האותיו' ע"ג אב"ט הוא משל על בחי' הכלי' דא"ק בחי' טהירו תתאה, דאם היות שהן רק בחי' שרש נשמות דגופות בלבד מ"מ הרי יש להם איזה אחיזה היינו שהן עכ"פ איזה מציאות, וכידוע דהעדר המציאות דכלי' דא"ק אינו כ"כ מצ"ע כ"א מצד האור והגילוי, אבל מצד עצמן הם עכ"פ איזה מציאות, דעש"ז הרי בעולמו' הכללי' הנה פרוצוף א"ק נק' אדם דבריאה²¹ והגם שמציאותם של הכלים דא"ק הוא בחי' האור עצמו, ואינו כמו דבר נוסף, דהרי גם בחכ' דאצי' הכלי' נק' חיוהי²² ובתפארת גם הכלי²³ ש' הוי' כו', ומכ"ש בבחי' א"ק, מ"מ ה"ה בבחי' מציאות דבר עכ"פ, וגם אפשר למלאותם היינו שהן בבחי' מקור עכ"פ לכלי' דאצי', והמשל הב' דחקיקה מעבר לעבר הוא עד"מ בחי' האותיו' דטה"ע שלפה"צ שהן בבחי' העדר הענין דמציאות לגמרי וא"א למלאותם בדיו היינו שאינם כגדר מקור כלל, ומ"מ ה"ז בחי' אותיות שנק' כח הגבול שבא"ס, דלפני הצמצום הי' האור מאיר בגילוי' בהאותיו'²⁴ והי' ההתגלות דבחי' אוא"ס הב"ג והכח הגבול הי' כהעלם, וע"י שנתצמצם האור נתגלה בחי' כח הגבול וזהו בד"כ בחי' רשימו מהאוא"ס שלפה"צ שנשאר אחה"צ, שהרי זהו בחי' כח הגבול שבא"ס, שהוא א"ס ממש כמו כח הבלי' גבול, והיינו דשניהם הם בחי' א"ס ממש, אלא שזהו כח ית' בבחי' ב"ג וזה כחו ית' בבחי' גבול, ומה שנק' רשימו לבד, הוא מפני שבגילויים הרי הגבול הוא באין ערוך לגבי הב"ג, דהב"ג הוא גילוי, והגבול הוא העלם, לזאת הנה כח הגבול שבא"ס עם היות שהוא א"ס, אבל מ"מ ה"ז כח נעלם לכן נק' בשם רשימו לבד.

והנה אחר שנתגלה בחי' כח הגבול שבא"ס שזהו בחי' רשימו כנ"ל, ה"ז מגביל גם את האוא"ס הב"ג, והיינו שהאור שנתצמצם ונתעלם, שזהו בחי' האור הב"ג, ה"ה בא בבחי' גבול ע"י הרשימו, והענין הוא דלהיות שפעולת הצמצום הוא שיתגלה כח הגבול שבא"ס, לזאת הנה כמו שקודם הצמצום כשהי' התגלות בחי' אוא"ס הבלתי בע"ג הרי הי' התגברות האור הנה הב"ג על בחי' כח הגבול שלא הי' ניכר כלל, וכנ"ל דתחלת הכל הי' אור עליון פשוט ממלא כל המציאות כו' הרי שנמקום החלל ומקו"פ שאחה"צ הי' רק גילוי' בחי' אוא"ס הב"ג, כמ"כ הנה לאחה"צ שהי' רצונו ית' שיהי' התגלות בחי' כח הגבול, ה"ז בחי' התגברות הכח הגבול

(20) שהיו מעבר לעבר, כמרו"ל (שבת קד, א) מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין.

(21) ראה במקומות שנשמנו לעיל ע' 200 הערה 69.

(22) נסמן לעיל ע' 138 הערה 58.

(23) ראה ד"ה הו עם אחד בתרי"א פ' נח (י, סעי"ב ואילך). תרי"ח שם (סד, ב ואילך).

(24) ראה לקרי' הוספות לויקרא נב, ד ואילך. ועוד.

להגביל גם בחי' האוא"ס הבל"ג, וזהו מה שענין הרשימו הוא עד"מ²⁵ הרושם שעושים האומנים לבנין גדול, דעפ"י הרשימות הקצרות שעושים בתחלה עפ"י"ז הם בונים אח"כ את הבנין, וכדאי' במדר"ב בתחלתו משל למלך הכונה פלטין, אינו בונה אותה מדעת עצמו, אלא מדעת אומן, והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו, אלא דיפתראות ופנקסאות יש לו, לדעת היאך הוא עושה חדרים והאיך הוא עושה פשפושין, דהדוגמא מזה למע' הו"ע הרשימו להגביל את בחי' האוא"ס הבל"ג בדוגמת דבר כמו הרושם שמגביל את הבנין הגדול, וענין המשל שע"י הדיפתראות הוא לדעת היאך הוא עושה חדר' גדולי' וקטנים הנה הדוגמא מזה למע' הוא בהתהוות הכלים דשרשם הוא מבחי' רשימו, דהנה הכלים הם בחי' העלם וכידוע דאור וכלי הוא בחי' גילוי והעלם שהאור הוא בחי' גילוי והכלי הוא בחי' העלם, ולזאת הנה שרש הכלי' הוא מבחי' הרשימו שזהו ג"כ בחי' כח נעלם, ועוד זאת שהרי התהוות הכלי הוא בבחי' ריחוק דוקא, שהרי כל ענין הכלי' הוא להיות בבחי' מציאות דבר מה, שזה הרי א"א להיות מבחי' הגילוי דאוא"ס דהיינו השפעה שבבחי' קירוב, כ"א בבחי' ריחוק, ולזאת הנה התהוו' הכלי' הוא מבחי' הרשימו דוקא שזהו בחי' כח נעלם ונבדל מן העצמות דהיינו בבחי' ריחוק, לכן הנה התהוות מזה הוא ג"כ בבחי' ריחוק ונבדל להיות בבחי' מציאות וזהו שאי' בפדר"א²⁶ נטל צרורות וזרקן ומהם נעשה הארץ, דהיינו בחי' התהוות הכלי' שמהרשימו ומ"ש וזרקן הוא כידוע שהמשל על רשימו הוא מכח הזריקה²⁷ כמו עד"מ הזורק אבל מלמטלמ"ע הרי כח היד הוא הנושאו למעלה, מ"מ הרי כח היד שבו הוא נבדל מן עצמות כחו לגמרי, ואינו דומה כמו המצייר או עושה כלי שבעת הפעולה ה"ה מחובר עם כח היד הפועל, משא"כ בזריקה דהפעולה הוא כשנבדל מהיד דוקא דזהו משל לרשימו שהוא כח נעלם ונבדל, והוא שרש הכלים.

והנה בע"ח שער העקודים²⁸ מבואר דהתהוות הכלי' הוא מן האור, והיינו דמהתעבות האור נעשה הכלי, והענין הוא דשרש ומקור התהוות הכלי' הוא מן הרשימו, דרשימו הוא כח הגבול שבא"ס כנ"ל והוא כדוגמת בחי' כלי בשרש הראשוו, ע"כ הנה מזה הוא שרש התהוות הכלים, אמנם ידוע דכל התהוות צ"ל ע"י גילוי וקירוב כח הפועל לפעול, והרשימו ה"ה בבחי' כח נעלם וא"כ ה"ז בבחי' ריחוק לבד, ובהתהוות הרי צ"ל הריחוק וגם הקירוב, וברשימו אינו אלא ריחוק בלבד, וא"כ הרי א"א להיות התהוות הכלי' מרשימו לבד כ"א גם ע"י האור שהוא בחי' גילוי, ועוד זאת דהנה ענין הכלי הוא שתהי' בערך האור דאו תוכן לקבל בתוכו האור

25 ראה (נוסף להמציין בהערה 1) שער היחוד לאדמור' האמצעי ספ"ב ואילך. ד"ה ביום השמעי'צ

עתי' (סה"מ עתי' ס"ע לה ואילך).

26 פ"ג. וצ"ע. וראה שמור' רפ"ג. – הערת כ"ק אדמור' שליט"א בסה"מ השי"ת שבהערה 1.

27 ראה (נוסף להמציין בהערה 1) שער היחוד לאדמור' האמצעי שם. ד"ה כבוד מלכותך תרסי'א

(סה"מ תרסי'א ס"ע קסו ואילך). ועם שינויים והוספות – ד"ה שובה ישראל תרחי' (סה"מ תרחי' ע' מא ואילך).

28 פרק ג.

והגילוי, וכמו עד"מ בכלי' גשמיים ענינם לקבל בתוכם את הנתון בהם דאופני הכלי' הוא לפי אופן ענין קבלתם, כלי' המקבלי' בתוכם אוכלי' הם באופן אחר מכמו כלים העשויים לקבל בתוכם משקין, כמו"כ יובן דכל ענין הכלים הוא שיוכלו לקבל בתוכם האור והגילוי משו"צ ג"ל ג"כ ההתהוות ע"י אמצעיית האור דאו לפי אופן גילוי האור כן תהי' הכלי, והמשל בזה הוא מאותיו' השכל, דבכל דבר השכלה והשגה הרי לפי ערך ואופן השכל כן יהיו האותיות, והגם שהאותיו' בעצם הם מקדמות השכל ומעצם הנפש, ומ"מ הנה התהוותם של האותיו' בגילוי הוא ע"י כחות הגלויים של הנפש כמו אור השכל או גילוי המדות, וטעם הדבר הוא בכדי שיהיו האותיו' לפ"ע האור, אם אור שכל או ענין של מדות, וכן הוא בכל אור שכל בפרט, וכמו"כ הוא בכלי' בכדי שיהי' כלי אל האור ולפ"ע האור לזאת הוא התהוותם ע"י האור, אמנם להיות שהאור הוא בבחי' א"ס ואינו בערך שיהי' מאתו התהוות הכלי', וגם בכדי שהאור יהי' בערך בחי' התלבשות בכלי', היינו דבאור יהי' התנועה דהתלבשות הנה לזאת הוצרך האור הזה להתצמצם בהרשימו שהיא מגבלת את האור הבל"ג, וזהו מה שהקו הוא בבחי' קו המדה שמודד מדידת האורות והכלים, והיינו אופן גילוי האור ושלפי אופן כזה יהי' התהוות הכלים, דמדידה זו הרי אין זה באור הקו מצ"ע שהרי המשכתו הוא מהאוא"ס שלפ"צ דהיינו מבחי' הגילוי שהוא בחי' הכח הבל"ג, אלא שזהו ע"י הרשימו שהיא להגביל אור התפשטותו הבלתי מוגבלת דעי"ז נעשה אור הקו בבחי' קו המדה שמודד מדידת האורות והכלי' וכמ"ש בע"ח²⁹ שאחר הצמצום בא אור הקו במדה ומשקל, היינו דעי"ז נעשה אור הקו בערך להיות בו וע"י התהוות הכלי', וגם להיות בבחי' אור אל הכלי להתלבש בתוכה, וזהו שהקו מודד מדידת האור והכלי היינו שמהוה את הכלי וגם מתלבש בתוכה.

ובזה יובן ג"כ מה שהכלי מגבלת את האור בהתלבשותה בתוכה, שהרי גם לאחר הגבלת הרשימו, הרי האור הוא מ"מ בבחי' בל"ג לגבי הכלי, והכלי מגבלת את האור ועושה בו ציור ותמונה לפ"ע מהותה וכמ"ש הפרד"ס בשער עצמות וכלים³⁰ בהמשל דמים שבכלים או כמו אור השמש המאיר ע"י הזכוכית, שזהו כדוגמת בחי' הרשימו שמגבלת את האור הבל"ג שבא בבחי' גבול ובבחי' קו המדה הנה אחר זה הרי הכלי עושה ציור ותמונה בהאור לפ"ע מהותה, וכח זה בהכלי הוא לבד זאת דשרש הכלי' הוא מהרשימו הנה זה בא בכח אור הקו המודד מדידת האורות והכלי' שבמדידה זו הוא פועל ב' ענינים הא' בהאוי"כ להיות שניהם היפך טבעם, דטבע האור לעלות למע' ולא להתלבש בכלי, וטבע הכלי' להתצמצם ולא לגלות וע"י מדידה זו הרי האור מתלבש בהכלי והכלי מקבל את האור, והב' דכל א' מגלה כח שרשו העצמי דהאור הרי שרש שרשו העצמי הוא כח הבל"ג שבא"ס, והכלי' שרש שרשם העצמי הוא כח הגבול שבא"ס וע"י מדידה זו שהקו מודד מדידת האוה"כ פועל בהם גילוי כח שרשם העצמי, ולזאת הנה הגם שהכלי' מגבילי' את האורות המתלבשים

29) שער א (דרוש עגולים וישר) ענף ג.

30) פרק ד.

בתוכו, הנה אח"כ הרי האורות שהם גילוי בעצם מהותם, ה"ה מגלים את כח הנעלם שבכלי משרשם הקדום בבחי' הרשימו שהוא כח הגבול שבא"ס, דכח הגבול ה"ה מגביל את כח הבל"ג, הנה הם ממשיכים אור זה שהוא גילוי העצמות ב"ה כמו שהוא לפה"צ שבא בגלוי אחר הצמצום, וזהו"ע הלכה שמוליכים וממשיכים את אוא"ס הבל"ג כמו שהוא לפה"צ להיות בבחי' גילוי ממש, והמשכה זו הוא ע"י התורה שהיא המשכה עצמית מפנימית ועצמות א"ס ב"ה, וזהו דכתיב³¹ עמד וימודד ארץ וגו' הליכות עולם לו, ואמרו³² ל"א הליכות אלא הלכות, דעמד וימודד ארץ הו"ע הצמצום הראשון, והיינו דבכדי שיהי' ארץ הלזו הגשמיית דנתאוה³³ הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים ע"י עבודת התחתונים הוא ע"י המדידה של הצמצום רשימה וכו', דזהו שא' רשב"י³⁵ מדד הקב"ה את כל האומות ולא מצא אומה שהיתה ראוי' לקבל את התורה אלא ישראל וכו', מדד הקב"ה כל העיירות ולא מצא עיר שראוי' שיבנה בית המקדש בה אלא ירושלים, הליכות עולם לו היינו בכדי שיהי' גילוי העצמות כמו שהוא לפה"צ דזהו ל"ו הוא ע"י הלכות דוקא³⁶, דבהלכה פסוקה הרי בזה כל עומק עצמות רצה"ע. וזהו דאל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זכרהו שהו"ע גילוי עצמות אוא"ס בעולם, וזהו דא"ל אדרכתן מילתא דריב"ח כל ארץ שגזר עלי' אדה"ר לישוב נתישבה, אדה"ר הוא פרצוף א"ק³⁷ וגזירת אדה"ר הוא מתה"ק דא"ק, והיינו דכל מעשי בני"א ועניניהם הם ע"פ הגזירה דהשגחה העליונה כפי שעלה במחה"ק דא"ק כמ"ש³⁸ מד' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ להצליח לאיש ואיש בעבודתו בתו"מ ובכלל עניניו הגשמיים בכדי להשלים הכוונה העליונה להיות ותורה אור באור כי טוב.

- (31) חבקוק ג, ו.
 (32) מגילה כה, ב. נדה עג, א.
 (33) תנחומא נשא טז. תניא פל"ו.
 (34) ראה לעיל ע' 37 הערה 249.
 (35) ויקיר פי"ג, ב עה"פ עמד וימודד ארץ.
 (36) ראה גם ד"ה אל יפטר שבהערה 4 (טה"מ תשל"ג ע' 393).
 (37) ראה ארה"ת ענינים ע' פו.
 (38) תהלים לו, כג. וראה תורת אדמ"ר הזקן באגרות-קודש אדמ"ר מהורו"צ ח"ה ע' קג. קי. היום יום"י תמוז. וראה גם סד"ה אל יפטר שבהערה 4 (טה"מ תשל"ג ע' 395).

בס"ד. ש"פ חבוא, תרפ"ט. ניו יאָרק.

השקיפה! ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל, ופירש"י ז"ל עשינו מה שגורת עלינו עשה אתה מה שעליך לעשות שאמרת³ אם בחוקותי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם. וצ"ל מהו אומר עשינו מה שגורת עלינו, לשון גזירה, ולא אמרו בלשון המקרא מה שצויתנו, דהלא בכתוב⁴ אמור עשיתי ככל אשר צויתני, ולמה במשנה⁵ ובספרי⁶ (שהביא ברש"י) אומר עשינו מה שגורת כו'. ועוד צ"ל דעל הכתוב אשר צויתני ארז"ל⁷ שמחתי ושימחתי אחרים, והיינו דמה שנתן לאחרים הוא בעין יפה. והנה הובאת הביכורים הוא דבר שמחה שבא בטוב לבב וכמ"ש⁸ ברינה יקצורו. וכן לקיטת הכרם הוא בשמחה שרואה ברכת הוי' במוחש, ובדרך ממילא הרי הנתינה בעין יפה. וצריך להבין למה ענין זה דנתינה בעין יפה דרשו מהכתוב אשר צויתני. והנה בירושלמי (מעשר שני פ"ה ה"ה), איתא אמר ר' הונא ב"ר אחא בא וראה כמה גדול כוחן של עושי מצוה, שכל השקפה ארורה וזה בלשון ברכה. ולא עוד

1) מאמר זה הוא הראשון שאמר כ"ק אדמו"ר מהור"י צבוא לארצות הברית בפעם הראשונה (מיום ג', י"ב אלול תרפ"ט, עד יום ה', כ"א תמוז, תר"ץ).

המאמר מיוסד על ד"ה אנכי מגן לך תרע"ח [צילום גוף כ"ק מס. 939].

ראה גם מאמר זה עם שינויים והוספות: ד"ה אחר הדברים האלה דשי"פ לך תרפ"ד (סה"מ תרפ"ד ע' 50 ואילך). ד"ה אנכי מגן לך (ד"ה אגורה באהלך) וד"ה אמרת ה' צרופה תרצ"ה (סה"מ תרצ"ה. סה"מ קונטרסים ח"ב שג, א ואילך). ד"ה אנכי מגן לך תרצ"ט (סה"מ תרצ"ט ע' 84 ואילך).

חלק מדיה הנ"ל תרע"ח מיוסד, כנראה, על אוה"ת לך עת, ב ואילך: ד"ה אנכי מגן לך דשי"פ לך תרל"ב. ועם הגהות – ד"ה ויאמר גוי לך לך תרמיח (סה"מ תרמיח ע' קצ ואילך).

*

ברשימת כ"ק אדמו"ר מהור"י צבואי ש"פ חבוא, ט"ו אלול תרפ"ט כותב:
אמרתי המאמר השקיפה, וישנו בכתב, בערך שעה וחצי.

*

מאמר זה נדפס בקונטרס ח"י אלול השי"ת [ולאח"ז בסה"מ השי"ת ע' 272 ואילך] עם מראי מקומות והערות מכ"ק אדמו"ר שליט"א.

בהוצאה זו ניתוספו ע"י המו"ל מראי מקומות לפסוקים, מחזיל וכו' (בהערות הממוספרות).

2) תבוא כו, טו.

3) ר"פ בחוקותי.

4) תבוא שם, יד.

5) מעשר שני פ"ה מ"ג.

6) עה"פ.

7) מעשר שני שם מ"ב. ספרי ופרש"י תבוא שם, יד (ובמקומות אלו: שמחתי ושימחתי בו).

8) תהלים קכו, ה.

* ראה שיחת ט' אדר תש"נ הערה 1 (בספר השיחות תש"נ ח"ב) שביקור זה ה"י הכנה לביאתו בקביעות (בשנת השי"ת), ע"ד מ"ש (ויגש מז, יח) ואת יהודה שלח גוי להודות לפניו גשנה.

** ע"ד הביקור בארה"ב – ראה סקירה קצרה ב, מבוא לאגרותיו קודש אדמו"ר מהור"י צב ע" 15 ואילך. ספר תולדות חב"ד בארה"ב פרק ח ואילך.

אלא שכתוב בו היום הזה. והיינו דר' הונא בר' אחא מתפלא על גודל הכח של עושי מצוה, דככל מקום הנה השקפה היא ארורה, וכמ"ש וישקף הוי' אל מחנה מצרים וכאן נאמר השקפה בלשון ברכה. ולא עוד אלא שכתוב בו היום הזה. דגם עכשיו כאשר אדם עושה מצוה בכחו להחליף מקללה לברכה. וצ"ל מהו הפלא הזה שמתפלא ר' הונא בר' אחא, שהרי עושי מצוה הוא שעושי רצונו של מקום, וכאשר עושי רצונו של מקום אז ממשיכין ברכה העליונה, דכך היא המדה, דכאשר האדם עושה מצוה ומקיים רצונו ית' הנה בכח מצוה זו הוא ביכולתו להפוך מקללה לברכה. אך הענין הוא, דהנה איתא בעיקרים מאמר ד' פליו, דלפי שורת הדין הרי השכר של המצות ושכר העבודה הי' צ"ל שכר זמני ושכר גבולי, וטעם הדבר הוא לפי שעבודת האדם היא גבולי, ומאחר שעבודת האדם גבולי, לזאת הנה גם השכר צריך להיות גבולי וזמני.

(ב) וביאור הענין הוא, דהנה המצות הם מוגבלים בזמן ומקום, וכמו מצות תפלין ה"ה מוגבלים בזמן, דמצותן הוא דוקא ביום ולא בלילה¹⁰. וכן מצות ציצית הרי עיקר מצותן הוא ביום, דכסות לילה פטורה מן הציצית, וכן המועדים מוגבלים בזמן, וכמו שבת ויום טוב פסח סוכות ושופר כולם בזמן מוגבל. דהזמן הוא כפי קביעת העתים בכל מדינה ומדינה כמו שהם מתחלקים בחלקי כדור הארץ, אשר בכל מקום ומקום הוא כפי זמנו דוקא¹¹, ואם הקדים או איחר (לבד הזמנים שמוסיפים על פי תורה מחול על הקודש, או מקודש לחול) אינו כמצותו. וכן המצות הם מוגבלים במקום, וכמו מצות התלויות בארץ, ומצות התלויות בבתים. וכל המצות הרי הם מוגבלים בעשייתן, היינו בשיעורם, וכמו תפלין שצריכים להיות לא פחות מאצבעיים על אצבעיים*, וכן שיעור מקוה אמה על אמה ברום ג' אמות¹². וכן כל המצות מוגבלים בשיעורם. נמצא דהמצות מוגבלים בזמן ומקום ואופן עשייתן. ואפילו המצות דחובת המוח וחובת ה"ה ג"כ מוגבלים. דהנה מצות המוח היא המצות עשה הראשונה דאמונה, וכמאמר* לידע שיש שם מצוי ראשון ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו.

עיקר מצותן: ראה רמב"ם הלכות ציצית פיג היז, טור שריע אריח ס"ח אם כסות יום חייב בלילה. פסקי דינים להצ"צ ח"א. ושריע אריח ס"ח.
 אצבעיים על אצבעיים: כן הוא גם באנה"ק ס"י י"ד. והוא לדעת הגאונים. ראה שריע אדמיר הזקן חאריח סליב ספיף סב"סג. ובניכ השריע שם.
 וכמאמר לידע: רמב"ם בתחילתו.

---

(9) בשלח יד, כד.
 (10) מנחות לו, ב.
 (11) ראה שריע אדה"ו אריח מהדרית פ"א ס"ח. וראה מאמרי אדה"ו תקס"ז ע' מג ואילך. תו"ח בשלח שמש, ב ואילך. אהיה נ"ך ח"ג ס"ע אקסו ואילך.
 (12) עירובין ד, ב. שם יד, ריש ע"ב. טושויע יוד סריא ס"א.

וידיעת דבר זה הוא מצות עשה, כמ"ש¹³ אנכי הוי' אלקיך, והיא מצות חובת המוח והשכל, והיינו הגם¹⁴ דכל אחד ואחד מישראל הוא מאמין בהוי' באמונה פשוטה ולבנו תמים עם הוי', א' איד איז די הארץ זיינע פארבונדען מיט ג"ט, ווי מיר זעהן, דגם כאשר א' הוא ח"י אינו מקיים מ"ע או שעובר ח"י על ל"ת, הנה עצם נקודת לבנו שהיא נקודת היהדות היא תמימה. די פינטעל הארץ איז שטארק און גאנץ. וזה מה שעובר עבירה הוא לפי שהרוח שטות מכסה על האמת¹⁴. וכמו עד"מ חולה שאסור לו לאכול איזה מאכל, והוא אינו יכול להתאפק שלא לאכול, הוא מצד קלות הדעת, וכן הוא בזה שמפני הרוח שטות שמכסה על האמת עושה את הדבר איסור, אבל לבנו תמים עם הוי', וויילע א' איד ניט ער קאָן און ניט ער וויל זיין א' נפרד פון אלקות¹⁵. והוא מצד האמונה פשוטה שמאמין בהוי'.

ג) וזהו חובת המוח והשכל להביא אמונה זו בידיעה והשגה. וזהו לידע שיש שם מצוי ראשון. ער זאל דאס וויסען בהשגה והבנה דוקא, וכמ"ש דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם. וכתבי' וידעת היום והשבות אל לבבך כו', שיהי' דעת והשגה. וכן הוא בחובת הלכות, שהוא ענין האהבה והיראה, וכמאמר¹⁶ האל הנכבד והנורא הזה, מצוה לאהבו ולירא ממנו, שנאמר¹⁶ ואהבת את הוי' אלקיך ונאמר¹⁷ את הוי' אלקיך תירא, והיינו דאהבה ויראה הם מצות דחובת הלכות, והם מ"ע דכל ישראל מחוייבים בקיומם, הנה גם מצות אלו דחובת הלכות ה"ה גם כן מוגבלים¹⁸. לבד זאת שהם גם כן מוגבלים בזמן, שהרי א"צ להיות תמיד באהבה היינו בהתגלות האהבה. ויש על זה זמנים מיוחדים כמו זמן התפלה, דכאשר התפלה היא כדבעי הנה אז הוא עת רצון. דהנה התקשרות האדם באלקות הוא בתפלה, דתפלה הוא סולם

והיינו הגם: ראה בזה קונטרס תורת החסידות פ"ג. [נדפס גם באגרות יקודש אדמור"ר מהור"י צ'ד ע' שכד ואילך].

וכמ"ש דע: דברי הימים א' כה, ט.

וכתיב וידעת: דברים ד, לט. — והנה הקדים כאן להביא את הכתוב המאוחר דע את אלקי גוי' שהוא בד"ה. וראה בקונטרס אחרון בתניא ד"ה להבין מ"ש בפעי"ח (קנו, ב) שהובאו הכתובים כסדרן. — ואולי יש לומר הטעם, כי כאן מדבר בידיעת השם ולכן מקדים הכתוב דע את אלקי גוי' ובקונטרס אחרון מדבר בידיעת ההשתלשלות, ולכן מקדים הכתוב וידעת גוי' הוי' הוא האלקים בשמים גוי'.

וכמאמר האר"י: רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ב.

דתפלה הוא סולם: ראה ד"ה ויחלום תשי"ח (קונטרס נב [סה"מ תשי"ח ע' 80 ואילך]). שיחת י"ב תמוז

ה'תשי"ז (לקוט כן [לקוטי דיבורים ח"ג תצה, ב ואילך]). ד"ה השם נפשנו (קונטרס פ) פ"ג [סה"מ הש"ית ע' 258 ואילך]. ועוד.

---

(13) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.

(14) ראה גם לעיל ע' 251. וש"נ.

(15) ראה גם לעיל ע' 116, ובהנסמן שם בהערה 42.

(16) ואתחנן ו, ה.

(17) ואתחנן שם, יג. עקב י, כ.

(18) ראה גם סה"מ תרצ"ז ע' 215. שם ע' 282. וש"נ.

ההתקשרות באוא"ס ב"ה וכמ"ש¹⁹ והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. וכשם דבסולם הרי על ידי השליבות עולה מלמטה למעלה, הנה כמו כן ע"י השליבות דתפלה הוא עולה בהתקשרותו, דשליבה ראשונה הוא פסוקי דזמרה, אחר ההתבוננות כללי דהודו להוי' קראו בשמו בכחינת הודאה בכלל, הנה אחר כך באמרו ברוך שאמר והיה העולם, דבאמירה אחת נבראו כל העולמות, ואחר כך באמירתו פסוקי התפלה בהתהוות כל הנבראים, ומשמיע לאזניו מה שהוא מוציא מפיו, והולך משליבה לשליבה לברכות ק"ש וקריאת שמע שמתעורר בהתעוררות אמיתי בדביקות נפשו באמרו שמע ישראל כו' הוי' אחד. ובכדי שתהיה עבודת התפלה כדבעי הוא על ידי הקדמת התפלה, וכמאמר אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש ופרש"י²⁰ הכנעה ושפלות, שזהו הקדמה כללית אל התפלה. והתחלת הקדמת והכנת התפלה הוא מקשהמ"ט, והיינו שעושה חשבון בנפשו²¹ מכל אשר עבר עליו במשך היום, כי בתהו ילך ובהבל יכלה ימיו ושנותיו. והחשבון הוא אדעתא דנפשי, ומעמיק דעתו בזה, הנה אז הרי נשבר לבו בקרבו, ובמילא יעשה אצלו החלט והסכם לשנות דרכיו לטוב. ואז הנה בקומו משנתו הנה המחשבה הראשונה הוא לקבל עול מלכותו ית', דקבלת עול מלכות שמים הוא יסוד העבודה, ואז הנה תפלתו תהי' כדבעי.

ד) וזהו דכתיב²² ואני תפלתי לך הוי' עת רצון כו', דכאשר תפלתו הוא בבחי' אני, דהנה יש אני ויש בחינת אנכי. וההפרש ביניהם הוא, דאנכי מורה על בחינת הרוממות וכמ"ש אנכי הרוואה, ואני מורה על ההכנעה ושפלות, והתפלה צ"ל בבחינת אני וכמ"ש²³ ואני תפלה, דכאשר שובר לבבו ומתפלל להוי' בתחנונים ובלב נשבר ונדכה, וכמ"ש²⁴ ולפני הוי' ישפוך שיחו. וכתיב²⁵ אשפוך לפניו שיחי צרתי לפניו אגיד ער גיטס אויס זיין הארץ פאר דעם איבערשטען, הנה אז תפלתו מתקבלת. ולך הוי', כמאמר אליו ולא למדותיו. וזהו ואני תפלתי, דכאשר תפלתי היא בבחינת אני,

וכמאמר אין עומדין: ברכות רפ"ה. ונתבאר בכ"מ בדא"ח, ומהם כקונטרס ביקור שיקאגא ד"ה אין עומדין [סה"מ תשי"ב ע' 89 ואילך].

וכמ"ש אנכי: שמואל א' ט, יט. – ביאור אני ואנכי ראה לקרית אמור ד"ה לבאר כו' ונקדשתי פ"ד, ו. – וראה ספרי דברים א. יז. מדרש שמואל פ"ד (וע"פ המבואר בפנים מתורצת קושיית הכלי יקר שם).
כמאמר אליו: פרדס שער לב רפ"ב בשם הספרי. וראה, היום יום" [יא תשרי] ע' צה.

(19) ויצא כח, יב. ראה זהר ח"א רסו, ב. ח"ג שו, ב. תקי"ז תמ"ה (פג, א).

(20) ראה לעיל ע' 85 הערה 45.

(21) ראה זהר ח"ג קעח, א. מאמרי אדה"ז תקיע הוספות ע' ט. אודית ואתחנן ע' קסט.

(22) תהלים סט, יד.

(23) תהלים קט, ד. וראה זהר ח"ג מט, ב. פרי עץ חיים שער התפלה בהקדמה. אודית (יהל אור)

לתהלים ע' רמט"רן. סה"מ תרח"ץ ע' רלו. ובכ"מ.

(24) תהלים קב, א. וראה פרי עץ חיים שם. סה"מ תרצ"ו ע' 221. ובכ"מ.

(25) תהלים קמב, ג.

שהוא נשבר ונדכה ומתפלל בתחנונים ובוכה במר נפשו ותפלתו הוא לך הוי', אליו יתברך ויתעלה, הנה הוא פועל כזה שהעת והזמן ההוא הוא עת רצון, שממלאים בקשותיו. ותפלה כזו הרי רישומו ניכר בעשיית המצות ובקביעות עתים לתורה, אי"כ הרי האהבה ויראה הם גם כן מוגבלים בזמן. ולכד זאת שהם מוגבלים בזמן הרי הם מוגבלים בעצם מהותם. וכמו מדת האהבה הנה באיזה אופן שתהיה ה"ה מוגבלת בעצם מהותה. דהנה כתיב⁶ ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. דבאהבת הוי' הרי יש בזה ג' מדריגות כללי' שהם ג' אופנים שונים. המדריגה הא' היא בכל לבבך היינו דכל לבבו מלא מאהבת הוי', וכל כמה שהלב מכיל הוא ממולא מאהבת הוי', אויף וויפיעל זיין האַרץ פאַרמאַגט איז דאָס אַלץ פול מיט אהבת הוי'. והגם שזהו מדריגה גבוה דכל לבבו יהי' מלא מאהבת הוי', מ"מ הנה יש עוד מדריגה נעלית מזה והיא המדריגה הב' האהבה דבכל נפשך, שהיא הגדלת האהבה שמתפשטת בכל כחות הנפש גם שאינם כלים אל האהבה דהלב היא כלי אל אהבה, כי משכן המדות הוא בלב, אבל שארי אברים והכחות אינם כלים אל אהבה. והגדלת האהבה הוא שהאהבה מתפשטת גם בשארי כחות ואברים שאינם כלים לאהבה, דגם שם מתפשטת האהבה שבלבו.

ה) ויובן זה עד"מ, שני אוהבים נאמנים, הרי כל אחד מהם הנה לבבו מלא מאהבתו לחבירו, והיינו דכל לבבו מלא מאהבת חבירו. ומ"מ הוא רק בלב שהיא כלי אל האהבה בלבד. ויש אהבה גדולה מזו שהאהבה מתפשטת אויך אין די כחות פון שכל ראיי' ודיבור פועל והדומה, שהם בעצמם אינם כלים אל האהבה אבל מגודל האהבה מתפשטת גם שם. וכמו שאנו רואים במוחש דכאשר אהבתו לחבירו היא גדולה במאד אז משכיל בשכלו בטובת חבירו, ודיבורו עמו הוא בעונג, וגם כל טרחא גדולה בשביל חבירו הוא נקל לו ועושה זאת בשמחה רבה. והוא לפי שהאהבה מתפשטת בכל הכחות והחושים. דאהבה זו היא גדולה יותר מכמו שהאהבה היא רק בלבבו בלבד. וכמו כן הוא בעבודה, שהאהבה דבכל נפשך הוא כאשר האהבה מתפשטת בכל כחות, וכמו הרץ לדבר מצוה שזהו מפני יוקר המצוה אצלו, וסיבת יוקר המצוה הוא מפני אהבת הוי'. וכמ"ש בסש"ב⁷ כי המקיימן באמת הוא האוהב את שם הוי' וחפץ לדבקה בו כו'. ומ"מ הנה גם האהבה דבכל נפשך הוא גם כן רק מה שהכחות יכולים לסבול ולקבל. ויש אהבה גדולה מזו. והיא המדריגה הג', האהבה דבכל מאדך, שהיא בל"ג, דהאהבה שככל נפשך היא שהאהבה מתפשטת בכל הכחות והחושים, והאהבה דבכל מאדך הוא היציאה מגדר הכחות והחושים. אמנם הנה גם האהבה דבכל מאדך שהיא בל"ג ה"ה ג"כ בבחי' הגבלה. משום דכללות האדם הוא מוגבל, וגם הבל"ג שלו הוא בבחינת הגבלה. והראי' שאינו שוה בכל אדם, דמה שבזה הוא בבחינת בל"ג הרי זה בבחינת גבול באחר שלמעלה ממנו. דז"ש בכל

וכמ"ש בסש"ב: פ"ד - אדני'ע פירש (קונטרס העבודה פ"ב) דקיום אמתי היינו חיות כמצוה והיוקר כה. וראה במאמר שכותב ג"כ: וכמו הרץ לדבר מצוה כו' יוקר המצוה כו'.

מאדך* ולא נאמר בכל מאד, רק בכל מאדך, היינו מאד שלך²⁶, שאצלו הוא בל"ג, מאחר שבאחר הוא בכחינת גבול הרי אין זה בחינת בל"ג בעצם, כי אם בעצם הוא בחינת גבול רך שאצלו הוא בכחינת בל"ג.

ו) והנה בחינה ומדריגה זו הוא בחינת ככל מאדך הבאה על ידי התבוננות. וכידוע דבאהבה עצמי יש ב' מדריגות*. הא' שבאה על ידי התבוננות עם היות שהאהבה היא עצמי מכל מקום ההתעוררות שלה באה על ידי התבוננות בהפלות ורוממות האין סוף. והב' היא האהבה עצמית שבאה מצד התגלות עצם הנשמה בלי שום התבוננות כלל וכלל. והתגלות עצם הנשמה הוא בזמן עת רצון למעלה, וכמו בר"ה ועשרת ימי תשובה, דכתיב²⁷ חשף הוי' זרוע קדשו, שהוא זמן קירוב המאור אל הניצוץ²⁸. וזהו הטעם בדומנים הללו הרי כל הנשמות מתעוררים בהתעוררות טובה בקירוב אל עניני תורה יראת שמים ונתינת צדקה. וכמו שאנו רואים כמוחש, אז יעדער איד ווערט אויפגילעכט און אופגעציטערט אין דער צייט, שזהו מהתגלות עצם הנשמה. והאהבה עצמי שבאה על ידי התבוננות יש בזה חילוקי מדריגות, משום דמה שבזה הוא למעלה מההשגה הנה בנשמה גבוה יותר הוא בבחינת השגה. וכמו בעולמות הרי ידוע דבד' עולמות אבי"ע הנה לגבי עולמות ביי"ע הרי אצילות הוא בחינת סובב. ובפרטיות המדריגות הרי אצילות הוא עולם בבחינת התישבות אורות בכלים, וסובב הוא למעלה מאצילות. ואם כן גם בנשמות הרי בעבודה אמיתית דנשמות דבי"ע הנה ההתבוננות בהאלקות דאצילות צ"ל התעוררות והתגלות האהבה עצמי. ובנשמות דאצילות הוא בבחינת אור פנימי, ובל"ג שלהם הוא ע"י ההתבוננות בהפלות ורוממות האין סוף שלמעלה מאצילות. אבל באהבה עצמי שמצד עצם הנשמה אין בזה חילוקי מדריגות דהנפשות כולן מתאימות המה. אמנם גם הבל"ג הוא בבחי' גבול, מאחר שהאדם הוא מוגבל בעצם. וא"כ הי' צ"ל השכר של המצות ושכר העבודה ג"כ זמני וגבולי. אך כחסד השי"ת שהוא רב חסד השכר הוא נצחי ובלי גבולי. וכמאמר* אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לעולם הבא כו' כיבוד אב ואם כו' ותלמוד תורה כו', וכמ"ש הון ועושר בביתו²⁹, שהם

מאדך . . . מאד: להעיר מלקיט שהיש ד"ה כי כאשר השמים פ"ד.

ב' מדריגות: ראה קונטרס העבודה פ"ה. המשך ר"ה השי"ת פכ"ב ואל"ך.

מתאימות המה: (תניא פ"ב) – היינו בעצם מהותם. חלוקים בהגלויים (ד"ה והנה האדם, המשך ר"ה תרס"ט [סה"מ תרס"ט ע' עג]).

וכמאמר אלו: פאה רפ"א.

וכמ"ש הון: להעיר מאגרת הקודש ס"ב. ד"ה מה יפית (קונטרס עח) פ"ד [סה"מ תרצ"ט ע' 161]. השי"ת

ע' 211].

26) ראה תרי"א מקץ לט, ריש ע"ד. סה"מ להצ"צ קס, ב. ובכ"מ.

27) ישע"י נב, י. ראה בהנסמן במקומות שבהערה הבאה.

28) ראה סה"מ תרצ"ו ע' 158. תר"ח"ץ ע' ב. ושי"נ.

29) תהלים קי"ב, ג.

הפירות בלבד, וצדקתו עומדת לעד²⁹ שהוא הקרן קיימת בשכר טוב נצחי ובל"ג, כדאימא במד"ר נשא (תחילת פי"ב³⁰) ג' דברים שמע משה מהקב"ה והרתיע לאחוריו (שנבהל מרוב הפחד). כיון שאמר לו ונתנו איש כופר נפשו³¹, אמר משה מי יוכל ליתן כופר נפשו שנאמר עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו³² ועדיין אינו מגיע שנאמר³³ אח לא פדה יפדה איש לא יתן לאלקים כפרו ויקר פדיון נפשם כו', א"ל הקב"ה איני מבקש לפי כחי אלא לפי כחו. ובמד"ר ס"פ פנחס³⁴ איתא כתי"ש³⁵ שדי לא מצאנוהו שגיא כח, וכתיב³⁶ הן א"ל ישגיב בכחו מי כמוהו מורה, כיצד יתקיימו שני מקראות הללו, אלא כשהוא נותן נותן לפי כחו וכשהוא מבקש אינו מבקש אלא לפי כחו, והיינו דגם שכחן הוא בחינת גבול הרי הוא נותן לפי כחו הבל"ג, והגם שכחו גם בבחינת הגבול, וכמ"ש העבודת הקודש³⁷ דכשם שכחו בבל"ג כך כחו בגבול, הנה מ"ש שנותן לפי כחו היינו שהתשלום שכר הוא בל"ג.

ז) ובזה יובן מ"ש³⁷ ולך אדני' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו. ולכאורה אינו מובן³⁸ דלאחר כי אתה תשלם לאיש כמעשהו אם כן מהו החסד. אך הענין הוא שהתשלום שכר הוא בבחינת בל"ג, וזהו החסד. ומכל מקום הוא לפי מעשהו דבכדי שיומשך בחי' מאד העליון זהו על ידי האהבה דבכל מאדך. דהגם שזהו ג"כ בבחינת הגבלה מ"מ צ"ל בדוגמא לפי ההמשכה. דמצות הם כלים לבחינת מאד העליון. דהנה כתיב³⁹ לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד, שהמצות הם כלים לבחינת מאד העליון, דעל ידי המצות ממשיכים בחינת אור אין סוף הבל"ג. והגם דבמצות הרי יש חילוקים כמו על ידי מצות תפלין נמשך הגילוי דאור אין סוף בהד' מוחין, וכידוע בענין הקב"ה מניח תפלין⁴⁰, הקב"ה בחינת הכתר. וע"י ציצית נמשך

העבודת הקודש: ח"א רפ"ח.

וכידוע בענין: להעיר מדיה מה יפית (קונטרס עח) פי"ב (סה"מ תרצ"ט ע' 159. ה"ש"ית ע' 209). וש"נ.

(30) פיסקא ג.

(31) תשא ל, יב.

(32) איוב ב, ד.

(33) תהלים מט, ח"ט.

(34) פכ"א, כב.

(35) איוב לו, כג.

(36) שם לו, כב.

(37) תהלים סב, יג.

(38) כד"ה אנכי מגן לך (ד"ה אגורה באהלך) תרצ"ה (שבהערה 1): והקשה מורנו הבעש"ט נ"ע. —

ראה כתר שם טוב סימן קצא. קצג. שנג. שנד. לקריא להה"מ סימן רמא. ארית להה"מ פא, א ואילך (ושם: כמו שמקשה הגמרא). אה"ת שה"ש ח"ב ע' תשמט (ושם: ועיין בגמ' פ"ק דר"ה ד"ז ע"ב דנראה שהוקשה להם מהו החסד אם משלם לאיש כמעשהו, ובמדרש תלים האריכו לתרץ זה).

(39) תהלים קיט, צו.

(40) ברכות ו, א.

ספר המאמרים תרפ"ט

בבחינת חכמה. ועל ידי צדקה בבחינת חסד. והיינו שיש חילוקים במצות מאין היא ההמשכה ובאיזה מדריגה דהכל הוא מבחינת עצמי' אור אין סוף בחינת כל"ג האמיתי. וכמו מצות שופר שרש ההמשכה הוא מבחי' גבו' דעתיק וסוכה הוא בחינת חסד, שז"ע עננא דאהרן⁴¹ דבשרשן הוא בחינת חסד דעתיק⁴². אבל בכללות הוא המשכה מא"ס הכל"ג. והיינו דהמצוה עצמה היא גבולית ומ"מ ממשיכים בחינת א"ס הכל"ג. וכמו בהאהבה דבכל לבבך ובכל נפשך להיות שוהו אהבה מוגבלת נמשך מבחי' האלקות שבא בהגבלה. ומצד המצוה בזה ה"ז בבחינת כל"ג. ויובן זה עד"מ⁴³ אדם פשוט, כאשר חכם גדול ומופלא בחכמה או מלך גדול מצוה לו לעשות איזה דבר, הנה האדם הפשוט הרי אינו בערך כלל אל החכם הגדול המופלא בחכמה, ואופן ריחוקו הוא שאין לו גם איזה השערה בהפלאות רוממות חכמתו של החכם ועוצם גדולתו של המלך. ולעוצם פשיטותו של האדם הפשוט הרי כאילו אינו במציאות כלל לגבי החכם והמלך. כי אצל חכם מופלא בחכמה ואצל מלך גדול הנה איש כזה שאין לו שום השערה בהפלאות החכמה וגדלות רוממות מלך הרי אינו נחשב למציאות אדם כלל, וכאשר החכם או המלך מצוים את האדם הפשוט לעשות איזה דבר, הנה בציווי זה הרי כאילו נתהווה מציאותו, כי עד עתה לא הי' במציאות כלל ועתה על ידי הציווי נעשה מציאותו, וכאשר האדם הפשוט מקיים ועושה הציווי הרי עושה זאת כפי יכולתו, היינו כמו שאדם פשוט יכול לעשות, כי עדיין לא נשתנה בעצם מהותו להבין תוכן ענין דבר המעשה שהוא עושה מה שנצטווה מהחכם והמלך אלא שהוא מקיים הציווי בדיוק כפי שנצטווה גם אם אינו יודע תוכן ענינו ואינו משיג גודל הענין ההוא, א"כ הרי הפועל של העשי' היא מוגבלת כפי מהות העושה והמקיים, אבל החיות פנימי (דעם לעבען וואס ער האָט אין דעם) והשמחה הגדולה שיש לו בזה שהוא מקיים ציווי החכם והמלך היא כל"ג, לפי שבזה הרי הוא מתאחד ומתקשר עם עצמות החכם ועצמות המלך, מה שאינו בערך כלל להיות לו גם איזה השערה בעוצם גודל רוממותם. וככל המשל הזה יובן בענין המצות, דהמצוה עצמה היא גבולית, אבל מצד המצווה שבזה ה"ה בלי גבולית. וזהו שאתה תשלם לאיש כמעשהו שהוא בגבול, אבל לך אדנ' החסד על עצם המצוה שהוא כל"ג, ולכן גם התשלום שכר הוא נצחי ובלי גבול.

ח) והנה המצות ניתנו במתן תורה. והיינו דכח זה דעל ידי מצות מעשיות ממשיכים בחינת א"ס הכל"ג ניתן במתן תורה. אמנם צריך להבין⁴⁴ דהלא קיים

41) זהר ח"ג קג, ריש ע"ב.

42) ראה אה"ת האינו ע' איתרעא. סוכות ע' א'תשו. וראה לקוטי לוי יצחק על מאחזיל ע' קה.

43) ראה גם לעיל ע' 240, ובהנסמן שם בהערה 59.

44) ראה סה"מ תרנ"ד ע' קצט ואילך. ד"ה וכל העם רואים תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' קסד ואילך). ועם הוספות – המשך וכל העם רואים תרצ"ד ותש"ו (סה"מ תרצ"ד. סה"מ תש"ו ע' 94 ואילך). לקו"ש חלק טו ע' 75 ואילך. וראה מאברי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' יא ואילך. ועם הגהות – אה"ת תשא ע' איתתקסו ואילך: ראה ע' תשנד ואילך: סה"מ עטרית ע' רנט ואילך: ד"ה ועשית חג שבועות תשלי"א (סה"מ תשלי"א ע' 476 ואילך).

אברהם אבינו ע"ה כל התורה עד שלא ניתנה⁴⁵. וכתיב⁴⁶ כי ידעתיו למען אשר יצוה כו' אחריי ושמרו דרך ה' כו'. אי"כ מהו ההתחדשות דמ"ת מאחר שכבר קיים אאע"ה. אך העניין⁴⁷ דמצות דהאבות לא היו מצות מעשיות*, שהרי עדיין לא נתנה התורה. וגם כמה מצות שלא היו עדיין אפשר להיות, דהרבה מצות תלויות ביצי"מ. רק זהו שקיימו המצוה ברוחניות. והענין הוא, דהנה באברהם כתי'⁴⁸ הלך ונסוע הנגבה. הלך ונסוע הוא רו"ש⁴⁹. דהנה עבודת האדם הוא ברו"ש דוקא. להיות כי האור והחיות האלקי המח' את העולמות הוא בבחי' רו"ש, וכמ"ש⁵⁰ והחיות רו"ש, דקאי ג"כ על החיות האלקי שהוא ברו"ש, כי א"א להיות ההתחברות רק בדרך רו"ש, שהרי הגשמי הוא באין ערוך כלל לגבי האלקות, ע"כ א"א שהחיות האלקי יהי' בבחי' התיישבות ממש, רק בדרך רו"ש דוקא. ומבשרי אחזה⁵⁰, וכמו חיות הנפש בגוף שהוא בבחי' רו"ש, שזהו דפיקא דליבא, שדופק בבי' דפיקות בהסתלקות והתפשטות, מפני שהנפש והגוף הוא רוחני וגשמי, ע"כ הרי א"א ההתחברות שלהם רק בדרך רו"ש. כמ"כ החיות האלקי בעולמות הוא בבחי' רו"ש. ומאחר שהחיות הוא בבחי' רו"ש, ע"כ צ"ל עבודת הנבראים באופן כזה שיוכלו לקבל את החיות. ובכדי שבעבודתן ימשיכו את האור והחיות, לזאת צ"ל בבחי' רו"ש דווקא. אמנם עיקר ענין רו"ש הוא בבחי' אור הסובב. דהרי האור דממכ"ע ה"ה עכ"פ בבחי' התיישבות ובבחי' גילוי בכלים, ושייך בזה השגה, וכמאמר⁵¹ מה הנשמה ממלא את הגוף, דכל כח מתלבש בכלי ואבר המיוחד לו, דהשכל שורה במוח שבראש, והמדות בלב, וכח הראי' בעין כו'. הנה כך הקב"ה ממלא את העולם, בכל עולם ועולם לפי ערכו. וכמאמר* עלמא עילאה בגוונא דעלמא תתאה, כשם שבעוה"ז הרי יש עליון ותחתון, הנה כמ"כ הוא גם בעולמות בי"ע הרוחני, וכן בהג"ע שבכל עולם. וההפרש הוא, דעלמא תתאה עוה"ז הגשמי הוא עלמא דשיקרא, ויש עניני' שהאדם הפשוט, שהוא תחתון במדרי' ההבנה וההשגה, הוא עליון בהמסירות נפש שלו על היהדות ותמימות האמונה כו'. ועלמא עילאה הוא עולם האמת שהכל ברור וידוע, וכמאמר עולם ברור ראית. אבל

מצות מעשיות: ראה בכ"ז ד"ה וכל העם רואים (קונטרס עט [סה"מ תרצ"ו ע' 281. היש"ת ע' 223]).

וכמאמר עלמא: להעיר מוהר ח"א לת, א.

וכמאמר עולם: פסחים נ, א.

(45) קידושין פב, א.

(46) וירא יח, יט.

(47) לך יב, ט.

(48) תו"א יתרו עג, ד. שערי אורה שער הפורים פח, ב. וכ"ה ברוב המקומות שבהערה 44. סה"מ

תרס"ה ועור"ת שבהערה הבאה.

(49) יחזקאל א, יד. — בכל הבא לקמן — ראה גם שערי אורה שם ואילך. סה"מ תרס"ה ע' רבה ואילך.

עור"ת ע' קמג ואילך. ד"ה ויזכר ה' גו' זאת חזקת התורה דשי"פ שמיני תשי"א (סה"מ תשי"א-תשי"ג ס"ע 33 ואילך). ספר השיחות תורת שלום ע' 181 ואילך.

(50) איוב יט, כו.

(51) מדרש תהלים קג, א. ויקר פי"ד, ח. וראה ברכות י, א.

הגילוי אור הוא בכל עולם ועולם לפי ערכו, ושייך בזה דביקות שנדבק ממש בהאור האלקי.

ט) אמנם עיקר ענין דרו"ש, היינו מה שהוא רק בדרך רו"ש, זהו בבחי' אור הסוכ"ע, שלמעלה מבחי' הכלים. דממכ"ע הוא אור בכלי, וסוכ"ע הוא מה שלמעלה מן הכלים. ולכן יש הפרש בין רו"ש דממכ"ע להרו"ש דסוכ"ע, דבהאור דממכ"ע הרי גם בהרצוא האור הוא מ"מ בתוך הכלי, שה"ה מחי' את הכלי, והשוב הוא בבחי' התיישבות ממש, שמאיר בגילוי בבחי' פנימי' בתוך הכלי, רק שמיד הוא בבחי' רצוא והסתלקות, אבל מ"מ הכל הוא בתוך הכלי, משא"כ בבחי' סוכ"ע הרי הרצוא הוא בבחי' סילוק ובבחי' הכדלה לגמרי, והשוב הוא רק בדרך אחיזה בכלי לא בבחי' התיישבות, שהרי הוא למעלה מבחי' הכלים. ולכן הרו"ש דסוכ"ע נק' מטי ולא מטי⁵², דהיינו נוגע ואינו נוגע, דגם השוב הוא רק בבחי' נוגע לבד, ואינו נוגע הוא שבהרצוא אינו גם בבחי' נגיעה בהכלי. ויותר יובן ההפרש שבין הרו"ש דממכ"ע להרו"ש דסוכ"ע בעבודה, דהרצוא בבחי' ממכ"ע הוא שחפץ בהגילוי אור, והיינו שאין רצונו בשום דבר, רק כל חפצו ורצונו הוא שיהי' גילוי האור האלקי, ובוה יש כמה אופנים, אם שחפץ באלקות מפני שקרבת אלקי' לו טוב, שטוב לו הדבר ורוצה את הגילוי לעצמו, שזהו ג"כ עבודה טובה, רק שהוא בבחי' ישות ומורגש הנק' אהבת עצמו. והמדרי' הב' הוא שנרגש אצלו (עס דערהערט זעך באַ עם) שהטוב דאלקות הוא טוב הנפלא מכל המיני טוב, ע"כ הוא חפץ דהטוב הזה יהי' בעולם. ויש עוד מדרי' ג' שהיא גבוה יותר, והוא שרוצה בהגילוי אור אלקי בעולם מצד האלקות, דכוונתו אינו לא מפני שלו טוב הדבר ולא מפני הרגש הטוב דאלקות בלבד, כ"א רק מצד האלקו', דכך הוא רצון העליון, והיינו שפעל בעבודתו שהוא אוהב את ה', וחפץ בהגילוי דאלקות, אבל לאחר כ"ז הרי כללות ענינו הוא שרוצה בהגילוי אלקות, ולזאת הנה השוב הוא שמרווה צמאונו בהגילוי, והוא בעסק התורה שאח"כ, שמאיר לו אור התורה, והוא האור האלקי שבוה מרווה צמאונו.

י) אמנם הרצוא דסוכ"ע הוא שרוצה להכלל באור אין סוף, לא שחפץ בהגילוי אור כי אם להכלל בעצמות אור אין סוף. ומה שרוצה להכלל אין זה מפני שזה טוב לו ובוה ימצא מציאותו, אדרבה יתבטל בוה מכל מציאותו, וכמ"ש בס"ש פ"ט⁵³ דהגם שתהי' אין ואפס ותתבטל שם במציאות לגמרי ולא ישאר ממנה מאומה ממהותה ועצמותה הראשון אעפ"כ זה רצונה וחפצה בטבעה. והשוב הוא בחינת ביטול הכלי, והיינו שעל ידי גילוי האור מתבטל בעצמותו שאינו יכול להיות בבחינת רצוא וע"כ הוא בבחינת שוב בביטול כל עצמותו להיות רק למטה ולעשות כלים לאלקות. ולמעלה מזה הוא שהשוב בכדי ליחדא קודשא בריך הוא ושכינתו

52) לשון הזהר ח"א טו, ב.

53) כד, ב.

בתחוננים, וכמ"ש בספר של בינונים פ"י⁵⁴ ולא לרוות צמאון נפשו הצמאה כו' אלא כדפירשו בתקונים⁵⁵ איזהו חסיד המתחסד עם קונו עם קן דיליה. ונמצא דהרצוא ושוב דסובב כל עלמין הוא לא לעצמו כלל שהרצוא הוא בבחינת התכללות ובבחינת יציאה מעצמותו, והשוב הוא בבחינת ביטול הכלים. או שהגילוי הוא לא לרוות נפשו הצמאה כי אם ליחדא קוב"ה ושכינתו' בתחוננים. וזה הי' עבודת אברהם שהי' תמיד ברצוא ושוב, היינו בבחינת רצוא ושוב דסובב כל עלמין⁵⁶, שזוה עבודה בבחינת מס"נ. ולכן גם למטה בגשמיות לא הי' בשביל עצמו כלל, והי' כמותר בעיני עצמו, ולכן השפיע הכל לזולתו שהחשיב אותו יותר טוב ממנו, והוא הי' כמותר לגמרי שאינו צריך לעצמו כלל, ועבודתו הי' כמס"נ. וזהו כי ידעתי למען אשר יצוה כו', דאברהם אבינו ע"ה פתח הצינור דמס"נ⁵⁷, דהמס"נ דאע"ה הי' כמו בדרך ממילא, והיינו⁵⁸ דכל כך הי' מסור ונתון אל ענינו לפרסם אלקותו ית' בעולם, דלא זו בלבד שנתן כל אשר לו, וכמ"ש⁵⁹ ויקרא שם בשם הוי' א-ל עולם, דע"י האש"ל הקריא שמו של הקב"ה כפי כל עובר ושוב, הנה עוד זאת אשר השליך חיי מנגד ממש, ואין זה מה שמסר נפשו על קידוש השם בלבד, אלא שהדביק את עצמו בדרכי השם ומסר ונתן עצמו לפרסם אלקותו ית' בעולם מבלי אשר חשב זה למס"נ כלל. וזהו כי ידעתי למען אשר יצוה וגו', דלבד זאת שפתח הצינור דמס"נ, הנה עוד זאת דמס"נ זה הנחיל לבניו אחרי⁶⁰, והיא נקודת היהדות שבכל אחד ואחד מישראל.

(יא) אמנם יש יתרון המעלה במצות שניתנו במתן תורה על המצות שקיים אברהם אבינו ע"ה, דאע"ה הרי הי' עבודתו מצד עצמו, ועל כן לא הגיע רק עד שרש הנבראים, כי הנברא מצד עצמו אינו יכול להגיע למעלה משרשו ומקורו. והראי⁶¹ מהמעין עין עיטם, דאיתא בגמרא ש"מ מעין עין עיטם גבוה מקרקע העזרה כ"ג אמה. דהמקוה דכהן גדול הי' על גבי הפתח, וכל הפתחים שבעזרה היו כ' אמה, ושיעור המקוה הוא אמה על אמה ברום ג' אמות, ומזה מוכח שהמעין הי' גבוה מקרקע העזרה כ"ג אמה. ואם הי' באפשר שילך מעצמו למעלה מגובה מקורו אין

האש"ל הקריא: ע"פ מרז"ל סוטה י"ד, א.

דאיתא בגמרא: יומא לא, א.

(54) טו, ב.

(55) תקיזו בהקדמה (א, סע"ב). וראה זהר ח"ב קיד, ב. ח"ג רכב, ב (ברע"מ). רפא, א (ברע"מ).

(56) שערי אורה שם פט, ב.

(57) דיה כי כאשר השמים החדשים באוה"ת נ"ך ח"ג ע' אירנג. ועם הוספות וכו' — סה"מ תרע"ח ע'

רפג. תרפ"א ע' רצט. תרפ"ה ע' רמה. תרפ"ח ע' קב. ועוד.

(58) ראה סה"מ תרנ"ח ע' קע. הש"ת ע' ו. טו. שם ע' 30. ספר השיחות תשי"ג ע' 94. ועוד.

(59) וירא כא, כג.

(60) ראה מקומות שבהערה 57. ובכ"מ.

(61) ראה גם סה"מ תרנ"ד וד"ה וכל העם רואים הנ"ל הערה 44.

ראי' שהי' גבוה כ"ג אמה. אלא מוכח שכל דבר אי אפשר לו לילך מעצמו למעלה ממקורו. וא"כ אברהם שהי' עבודתו בכח עצמו הגם שהי' במס"נ לא הגיע רק עד שרש הנבראים. והגם שהי' שרשו באצילות, אמנם הרי גם אצילות הוא בחינת גבול, וכמ"ש בעבודת הקודשי והגבול הנמצא ממנו תחילה הן הכלים דאצילות. וגם האורות דאצילות הן שבאו בבחינת מדה וגבול. ולכן אצילות הוא בבחינת ממוצע בין אור אין סוף ונבראים. ואברהם בעבודתו במס"נ הגיע גם בבחינת אור אין סוף שלמעלה מאצילות. אבל כל זה הוא בבחינת חיצוני' דאור אין סוף בחי' שרש ומקור ההשתלשלות. אבל מצות שניתנו במתן תורה אנו מברכים אשר קדשנו במצותיו, אשר בחינת תענוג עליון, מלשון באשרי כי אשרוני⁶², וקדשנו הוא בחינת קדש העליון כמ"ש⁶³ ואנשי קודש תהיון לי, ובמצותיו הן המצות שלמעלה* הקב"ה מניח תפלין⁴⁰ הקב"ה מתעטף בציצית⁶⁴. והיינו שזה שניתנו במתן תורה בבחי' מתנה⁶⁵ לא באתערותא דלתתא אתעדל"ע, שהמשכה היא בבחינת אין ערוך. וזשארז"ל* על פסוק⁶⁶ לריח שמניך טובים כל המצות שעשו האבות ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמך דברים שמוריקים מכלי אל כלי, פי' ריח הוא רק הארה ולא עצם הדבר, אבל אנו שמן תורק שמך המשכה עצמית. וזהו כוא וראה כמה גדול כחן של עושי מצוה, דמצוה מעשיית שניתנה במתן תורה הנה המקיימה באמת הוא יכול להפוך מקללה לברכה. וזהו עשינו מה שגורת עלינו, דזה על ידי מצוה מעשי' יכולים להמשיך בחי' אין סוף הכלי גבול זהו בדרך גזירה שכך גזרה רצונו ית', והוא לפי שקדשנו במצותיו וצונו פירוש חיברנו בבחינת תענוג העליון. ולכן על הכתוב אשר צויתני דרשו רז"ל שמחתי ושימחתי שהוא ענין תענוג העליון. וגדול כחן של עושי מצוה שגם היום הזה כלומר גם עכשיו הנה המקיים את המצות הנה גדול כחן שמהפכין מקללה לברכה.

בעבודת הקדש: ח"א רפ"ח.

המצות שלמעלה: ראה ד"ה מה יפית הנ"ל פ"ב. וש"נ.

וזשארז"ל: שהשיר ע"פ זה. וראה ד"ה וכל העם (קונטרס עט [סה"מ תרצ"ו ע' 282. השי"ת ע' 223]).

62) ויצא ל, יג. ראה תוי"א תולדות יח, סע"ב. שמות נג, ב. ר"פ תצוה (פא, א). לקו"ת בשלח א, ד.

מאמרי אדמ"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תשנ"ט. סה"מ תרצ"ו ע' 261.

63) משפטים כב, ל.

64) ראה ר"ה יז, ב. ועוד.

65) ראה גם אוה"ת וסה"מ עטרית שבהערה 44. ועוד.

66) שה"ש א, ג. ראה גם מקומות שצויינו בהערה 44.

הוספות

הוספה א

מכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ –
ביאור במאמר ז"ה זאת תורת הבית

ב"ה, כ"א מנ"א תרח"ץ

אטוואצק

שאלה:

במאמר זאת תורת הבית, לבי' ניסן תרפ"ט¹ (קונטרס ג') מבואר שם² ההפרש בין ההארה וחלק הוא טבע העלי' שבאור אינו מצ"ע כ"א לפי שהוא דבוק בהעצם, משא"כ הנשמה שהיא חלק והחלק הוא כמו העצם לכן יש בו טבע העלי' וא"כ מחמת זה שהוא עצמי מוכרח בו ענין העלי', ומוכח מזה כי כל מה שהוא יותר עצמי יש בו יותר ענין העלי', וזה אינו מובן לי איך ומה שייך בעצמי ענין עלי', דהלא בכל מקום שהוא, הוא עצמי.

תשובה:

יסוד ביאור דבר זה אשר בנשמה יש בה טבע העלי' הוא כדברי רבינו נ"ע באמרו ונפש השנית בישראל היא חלק אלוקה ממעל ממש.

בדברים האחדים האלו הבליט והדגיש רבינו מהותה וענינה של הנשמה.

הלומד בעיון הנה בודאי יקשה מפני מה מתאר את הנשמה בתואר חלקי, הרי הנשמה היא עצמי, והעצמי בכל מקום הוא עצמי, כלומר שלם הבלתי צריך לחוץ ממנו, ומה מרמז רבינו בתיבת ממעל, אלוקה ממעל, הלא מלא כל הארץ כבודו, ועדיין אינו מסתפק רבינו בהדגשה זו דתיבת ממעל דמוסוף תיבת ממש.

אמנם כאשר נתעסק בעיון זה, הנה ימצא לנו אשר ארבעה תיבות הללו, חלק אלוקה ממעל ממש, אשר בהם הדגיש והבליט רבינו מהותה וענינה של הנשמה, המה ארבעה תוארים מיוחדים, חלק הוא תואר להנפרד מאיזה דבר שהוא חלק ממנו, אלוקה הוא תואר העצמי, וסיבת ראשונה לכל, ממעל הוא תואר לעילוי בלתי מוגבל, ממש הוא תואר למוגבל, ומוגדר בחוש המישוש.

ארבעה תוארים הללו, חלק, אלוקה, ממעל, ממש, הנה לא זו בלבד שהם תוארים מיוחדים במהותם וענינם, אלא שיש שהם הפכים זה מזה, כמו התוארים, חלק, אלוקה, או התוארים, ממעל ממש.

(1) נדפס לעיל ע' 162 ואילך.

(2) לעיל ע' 167 ואילך.

אמנם ממוצע דבר – אשר רבינו מבליט ומדגיש את הנשמה כתוארים הללו – אתה שומע כי בקיבוץ התוארים האלו הנה הן המה מגלים לנו מעלתה העצמית של הנשמה.

שתי נפשות יש לו לכל אחד ואחד מישראל, הראשונה פעולתה שמתלבשת בגוף האדם להחיותו ופעולת נפש השנית לא ביאר רבינו, אלא מפליא לבאר ולהסביר עוצם גודל מעלתה ביסודה בהררי קדש הקדשים, וגם בירידתה בסתר המדרגה עדינה קשורות ומיוחדות ביחוד נפלא במהותן ועצמותן הראשון.

אמנם ממה שביאר רבינו בפ"ג בענין עשר כחות הנפש דשרשן מע"ס, ומתחלקת לשתיים שכל ומדות, וענינם ההשכלה ההבנה וההעמקה בגדולת א"ס ב"ה, וההתעוררות באהבה ויראה בעבודתו ית', וממה שביאר רבינו בפ"ד בענין שלשה לבושי נפש האלקית במעשה המצות ובדבור בתורה ובמחשבה בהשגה אלקית, [מזה] מובן, אשר פעולת נפש השנית היא חיות רוחני.

אשר על כן, הנה יש לנו יסוד להבין אשר כל הארבעה תוארים הנה גם הנראים לנו – עפ"י יסוד פירוש המלות הרגיל – לתוארי הגדרה והגבלה, הנה גם הם סימני העילוי.

וביארור הענין:

הנני בזה להעתיק קטועי דברים מאחת הרשימות דשנת תרנ"ג.

עשרה בטבת, שעה ששית ערב.

הצום עלה בטוב ת"ל וקיימתי בפי אשר נצטויתי . . . (א)

(א) אחר תפלת שחרית למד החסיד רח"ה ברבים פ"ב דתניא, ונזכרתי מה ששמעתי מכ"ק אאמו"ר בענין זה בשנה העברה, וכעזרת מורי הר"ג הנני כותב מה שדיבר כ"ק אאמו"ר בשלשה שנים מלפנים, באחת ההתועדות בענין זה.

בחורף תר"ן הי' כ"ק אאמו"ר לומד שיעור קבוע מאמרי חסידות ברבים בבית הכנסת אשר בחצר – הנקרא דער קליינער זאל – בערב בכל לילה ולילה מימות החול, ואחדים ממשותפי הלימוד היו באים לכ"ק אאמו"ר בכל מוצאי ש"ק, להתועד – פאָרבריינגען – איזה שעות בשיחת ביאורי מאמרי חסידות ובסיפורים.

אני, אם כי פעמים רבות הייתי נוכח בעת הלימוד, אבל כמובן לא הכנתי מאומה מאת אשר למדו, ורק חביב הי' לי להיות בין גדולים.

(א) הערה: לא ניתן להעתיק:

ענג מיוחד הי' לי לראות את המחזה הנהדרה איך כ"ק אאמו"ר יושב לו בראש השולחן – העומד בדרומית מערבית – ומסביב לו יושבים – המצוינים אז בליובאוויטש גופא לחסידים ובעלי עבודה – מאריכים בתפלתם – ושומעים בהקשבה מיוחדת דברי כ"ק אאמו"ר, כי בציורי הנני מדמה מחזה זה להסיפור אשר שמעתי על ראב"ע אשר מבלי הבט היותו צעיר לימים, הנה ישב בראש זקני תלמידי חכמים, להורותם תורת ד'.

אמנם זמני ההתועדות שמרתי כאישון עין, והייתי משתדל בכל כחי לשמוע את המדובר, ובפרט הסיפורים הקשבתים בשתי אזני, וחזרתי עליהם כמה פעמים, וזכור לטוב תהי' נשמת מורי ומדריכי החסיד ר' ניסן מלמד שהי' מבאר ומסביר לי כל סיפור וסיפור, להבין תוכנו, והמוסר השכל שבו.

בחורף תרנ"ב כאשר כ"ק אאמו"ר למד עמי ספר התניא פירש ונפש השנית בישראל הוא חלק אלוקה ממעל ממש, הסביר כי הנושאים בתיבת ממעל ובתיבת ממש הם הפכים, כי ממעל תוארו על רוחניות שברוחניות, וממש תוארו גשמית שבגשמית, ויבאר כי זהו מעלת נפש השני אם היותו רוחנית שברוחנית פועל בגשמית שבגשמית.

אוהב הנני את מורי ומלמי הר"נ אהבה רבה על הטוב והחסד שעשה ועושה עמי תמיד, להזכירני שיחות בקדש וסיפורים שהיו בזמני התועדות בעתים שונים, וספרתי לו את אשר למד עמי כ"ק אאמו"ר כנ"ל.

בעל זכרון נפלא הוא מורי הר"נ ודייקן בדברים, וכשספרתי לו את הדברים הנ"ל הזכיר אותי אותו הסיפור אשר סיפר כ"ק אאמו"ר בענין זה בהתועדות דש"ק בשלה תר"ן, ויתן לי את ההנחה אשר כתבה אז, והנני מעתיקה:

אין איינע פון מיינע יחידות בא דעם טאטין אין יאָהר תרל"ט, האָט דער טאָטע מיר דערציילט דעם אופן לערנען און האָרעווען ווי דער זיידע האָט גיהאָרעוועט אין זיין זיידענס אַ וואָרט.

דעם זיידענס אופן הלימוד הן אין נגלה און הן אין חסידות איז גיווען שמונה שעות רצופות, און אַזעלכע צוויי שיעורים האָט ער גיהאָט שמונה שעות רצופים ביום, און שמונה שעות רצופות בלילה, אין יעדער שיעור איז פיהר שעה גיווען בישיבה און פיהר שעה בעמידה, בעת לימוד השיעורים פלעגט ער פאַרשרייבן די חידושים וואָס זיינען באַ איהם נתחדש גיוואָהרין.

דעם רבי'נס אַ מאמר רגיל פלעגט דער זיידע לערנען פינף מאָהל אין פינף טעג, דאָס הייסט פינף שיעורים צו אַכט שעות, און אַ שווערין מאמר אַכט אָדער צעהן מאָהל, דאָס הייסט אַכט אָדער צעהן שיעורים צו אַכט שעה.

דער טאטע האָט מיר געזאָגט, אז דער זיידע מיט זיין האַרעווען אויף דעם רבי'נס מאמר, האָט אויסגיראַכטן דעם מעין עצמי פון דעם רבי'ן, במילא איז דער זיידע גיוואָרן א מעין המתגבר מיט דעם שכל הרב.

אַרויסגייענדיק פון יחידות בעת איך האָב זיך מבאר ומסביר גיווען די ענינים וואָס איך האָב יעמולט גיהערט פון טאַטין, האָב איך זיך מבאר גיווען דעם ענין פון מעין עצמי און מעין המתגבר משכל הרב.

עס איז דאָך, אחר ארבעין שנין קאים אינש אדעתי' דרבי', אין דעתי' דרבי' איז דאָך דאָ צוויי ענינים.

דעתי' דרבי' הייסט די פנימית הכוונה פון דער השכלה, וואָס מצד דעם מיעוט כלי שכלו פון דעם תלמיד קאָן ער דאָס ניט מקבל זיין, נאָהר אחר ארבעים שנה וואָס בן ארבעים לכינה, דאָס הייסט אַז דער תלמיד איז מייגע דעם כח הבינה בגיעה גדולה ועצומה יעמולט איז ער קאים אדעתי' דרבי'. (ב דעתי' דרבי' הייסט דער עצם פנימית ועצמיות פון די כחות חב"ד ווי זיי זיינען באַ דעם רב, וואָס זיינען העכער פון די כחות הגלויים וואָס זיינען באַ דעם רב.

דער נקודת הענין פון דעם איז, עס איז דאָך פראַן וואָס יפה כח הבן מכח האָב, רעדט מען דאָך אין דעם, אַז דער כח הבן איז מכח האב, און דאָס וואָס עס איז יפה כח הבן, וויילע דער בן ווערט נמשך פון די עצמיות פון אב וואָס העכער ווי זיינע כחות הגלויים, און דערפאַר איז קאָן זיין אַז עס זאָל זיין יפה כח הבן אין די כחות הגלויים, אַפולע העכער ווי די כחות הגלויים פון אב, וויילע שרשו איז פון די עצמיות פון אב.

מעין עצמי איז דער דעתי' דרבי' ווי ער איז אין עצמות הרב, וואָס העכער מגדר גילוי כלל, דאָס איז מער ניט ווי גילוי העצמי לעצמו, דאָס הייסט די חב"ד הנעלמים וואָס זיינען דאָ אפילו ברמז, און צו דעם מעין עצמי איז דער זיידע מיט זיין יגיעה צוגיקומען.

אין רוחניות הייסט דער ענין פון צוגיקומען צו אַזאך, אַז מי ווערט מיט דעם, פאַראיינציגט מיט דער זאך, אַז דער זיידע האָט זיך דורך דעם גודל ההמקה והגיעה פאַראיינציגט מיט דעם רבי'נס מעין עצמי, איז דעם זיידענס חב"ד גיוואָרן אַ מעין המתגבר, און להיות אַז די סיבה פון מעין המתגבר איז דעם רבי'נס מעין עצמי במילא איז דער מהות פון דעם מעין המתגבר דער שכל הרב.

החסיד ר' אבא מצאשניק פרעגט:

עס איז דאָך פראַן אַ גרויסער חילוק פון השפעת האב וואָס דאָס איז אַ השפעה עצמית, ביז השפעת הרב און השפעת השכל וואָס דאָס איז אַ השפעה חיצונית, איז

ווי אזוי קאָן מען מאַהלין אין השפעת השכל אַזא ענין ווי יפה כח הבן וואָס דאָס איז נאָר אין השפעה עצמית.

החסיד ר' ברוך שמואל מווארשא, זאָגט:

תורה עני' במקום זה ועשירה במקום אחר, אין אַלע ענינים פון השכלה איז פון יעדער ענין, וואָס לכאורה גיהערט ער גאָר צו יענעם ענין בפרט, דאָך מוז מען פון אים פאַרשטיין אַ דוגמה מזה אין אַנדער ענין, איז הגם השפעה עצמית און השפעת הארה זיינען אַפגיטיילט אין עצם מהותם, דאָך איז דוגמא פון די ענינים פון השפעה עצמית קאָן זיין אויך אין השפעה חיצונית.

כ"ק אאמ"ר זאָגט:

השפעת השכל איז א השפעה חיצונית דאָך איז אין דעם פראַן אַזא אופן וואָס קאָן זיך משתוה זיין צו דעם אופן ווי השפעה עצמית, דאָס הייסט אַ השפעה שכלית וואָס קומט פון דעם עצם עצמותו פון דעם משפיע.

ביאור בענין זה נמצא אצלי, באחד הרשימות דיום ג' י"ד מרחשון תרנ"ה, שם מבואר הענין באריכות גדולה, ובזה הנני לכתוב רק התוכן.

קבלת דבר השכלה מן המשפיע ישנו בשני אופנים, א) בדרך נתינה, הרב לתלמידו, או האב והרב לבנו ותלמידו, ב) בדרך לקיחה, מה שהתלמיד לוקח אצל רבו, או הבן והתלמיד לוקח אצל אביו ורבו.

קבלת ההשכלה הבאה בדרך נתינה, הגם שהרב שהוא אביו נותנה לתלמידו שהוא בנו באופן נעלה יותר מכמו שנותנה הרב לתלמידו, בכל זה הנה הכל הוא באופן מצומצם, ובאה רק מחיצוניות השכל של הרב אבל קבלת ההשכלה בדרך קיחה הנה התלמיד ובפרט הבן לוקח מעצם עצמותו של הרב, ולכן הנה מתלמידי יותר מכולם לפי שמעורר עצם עצמותו של הרב.

עד כאן הוא תוכן הביאור שמבואר ברשימה הנ"ל.

איינע פון די זאָכין וואָס דער טאַטע האָט מיר יעמולט דערציילט איז גיווען דער ענין:

אַ דער זיידע האָט גילערינט די ווערטער, ונפש השנית בישראל היא חלק אלוהה ממעל ממש, האָט ער זעך שטאַרק מעמיק געווען אין דעם ענין, און באַ אים איז גיווען מוקשה צוויי ענינים וואָס זיינען סותר איינע די אַנדערע, א) חלק אלוהה, אלקות איז עצמי, און חלק איז אַ טייל, ווי איז דאָס חלק אלוהה, ביידע זאָכין. ב) ממעל ממש, ממעל הייסט העכער, דאָס הייסט אַז אין וואָס פאַר אַ מדריגה מי זאָל

ניט ריידין איז דאָס העכער, במילא קומט אויס אַז די דרגא ממעל איז אַ עילוי בלי גבול, ממש הייסט אַ זאָך וואָס מי טאַפט אַן אין מישוש, א"כ איז דאָס צוויי הפכים.

היפש שעות האָט דער זיידע גילעבט אין די טיפקייט פון די פריער דערמאָנטע ענינים ביו דעם ערשטין ענין חלק אלוקה, איז איהם רעכט גיוואָרין, אָבער דער צווייטער ענין ממעל ממש, האָט ער אויף דעם קיין ישוב ניט גיהאָט.

נאָך אַ געוויסער צייט יגיעה, האָט דער זיידע מחליט גיווען, אַז ער זאָל פרעגין באַ דעם רבי'ן, וואָס איז דער תוכן פנימי פון די ווערטער ממעל ממש.

נאָך אַ געוויסער הכנה האָט דער זיידע גיפרעגט באַ דעם רבי'ן די שאלה פון ממעל ממש.

דער רבי האָט גיענטפערט, ממעל רצוא, ממש שוב.

די צוויי ווערטער האָבין דעם זיידען גיעפענט די עיני השכל, אַז באַ איהם האָט זיך דער ענין אָפגילייגט אין אַ השכלה פאַרשטאַנד, אַז וואָס דער רצוא איז טיפערער איז דער שוב אַ טיפערער, וויילע די פנימית כוונה העליונה איז דאָך דער שוב, און צוליב דעם האָט עצמות כבי' מאציל גיווען אַ חלק מעצמותו, בכדי עס זאָל זיין דער ממעל ממש, וואָס דאָס איז דער רצוא ושוב פון נשמה.

והנה אחרי הדברים האלו יובן הענין עפ"י יסוד שלשה הצעות בהנחות שכליים.

הצעה ראשונה:

השכלה היא תואר המצאת החכמה, וידיעת המדע באיזה מקצוע חכמה שתהי', בלי הבדל כלל בין חכמת העשי' בקצירת התבואה ורתיחת העגלה, לחכמת התכונה בהילוך הכוכבים וסיבוב הגלגלים, או חכמת מהלך הנפש וכחותיו, כי בחכמות אלו כמו בחכמות אלו, יש בהם המצאה — שבאה מכח החכמה. — ויש בהם הסברה — שבאה מכח הבינה. — ויש בהם העמקה — שבאה מכח הדעת. —

בכל זה הרי בשום אופן לא ישתוו ההמצאות וההסברות וההעמקות שבחכמת קצירת התבואה, לההמצאות וההסברות וההעמקות שבחכמת הילוך הכוכבים וסיבוב הגלגלים.

ואם היות דשני סוגי חכמות הללו הם רחוקים זה מזה בתכלית המרחק, לא רק מרחק שטחי כמו ממזרח למערב או מדרום לצפון כ"א מרחק הפכי, דחכמת העשי' היא גשמי וחכמת התכונה רוחני, בכל זה הנה התוארים אחד המה.

זאת אומרת אשר הכל חכמה ומדע הנה המצאתה העמקתה והסברתה ממלאת מציאותה, ותופסת כל מהותה, מבלי התחשב אשר בחכמה אחרת הן המה עצמם באיכות וכמות נעלית או פחותה ממנה.

הצעה שני':

הרוחני והגשמי אם כי חלוקים הם לא רק במציאותם כ"א במהותם העצמי, הנה בשניהם יש כמות ואיכות, ומובן שיש הבדל בין הכמות והאיכות הרוחני להכמות והאיכות הגשמי.

ואם היות דיכדל הכמות והאיכות הרוחני מן הכמות והאיכות הגשמי, הנה בכל זה הלא הבדלם העצמי דזה רוחני וזה גשמי נשאר בכל אחד מהם, היינו דבזה שהאיכות הרוחני הוא למעלה מן הכמות הרוחני עד אשר הכמות הרוחני יקרא בשם גשמי לעומת רוחניותה, בכל זה היא כמות רוחני, או בזה שהאיכות הגשמי היא למעלה מן הכמות הגשמי עד אשר האיכות הגשמי נקראת בשם רוחני לעומת גשמיותה, בכל זה היא איכות גשמי.

זאת אומרת אשר בכל דבר הנה התואר פעולתו בשמים, א. לתאר מהות הדבר כמו שהוא, גם אם לפעמים הוא מציאות נעלמה, או גם כסוי' בהפכה. ב. להדגיש ולהבליט את אותה המציאות לפי מהותה העצמי.

הצעה שלישית:

מצינו שמות שווים וגדריהם הפכים זה מזה, כמו ראיית העין וראיית השכל, ראיית העין היא ראי' שטחית, אשר עיקרה היא בכמות ולא באיכות, וראיית השכל אינה מוגדרת בשטח, ועיקרה היא באיכות.

ועפ"י שלשה הצעות אלו יבואר ענין שאלתו, הנשמה היא עצמי היינו איכות רוחני, אבל הוא חלק מן העצם, היינו אם היות דבאיכותה משתווה להעצם, הנה בעילוי מעלת העצם על החלק מתעלה גם מעלת האיכות, ולזאת הנה החלק כוסף ומשתוקק לעלות בעילוי העצם.

המורם מכל האמור, הנה הנשמה יש בה טבע העלי' שהוא מדריגת ממעל הנ"ל שהוא עילוי בלתי מוגבל, לכן הנה טבע העלי' שבנשמה שהיא עצמי, הוא יותר מכמו טבע העלי' דאור שהוא הארה בלבד . . .

ניט ריידין איז דאָס העכער, במילא קומט אויס אַז די דרגא ממעל איז אַ עילוי בלי גבול, ממש הייסט אַ זאָך וואָס מי טאַפט אן אין מישוש, אי"כ איז דאָס צוויי הפכים.

היפש שעות האָט דער זיידע גילעבט אין די טיפקייט פון די פריער דערמאָנטע ענינים ביז דעם ערשטין ענין חלק אלוקה, איז איהם רעכט גיוואָרין, אָבער דער צווייטער ענין ממעל ממש, האָט ער אויף דעם קיין ישוב ניט גיהאָט.

נאָך אַ געוויסער צייט יגיעה, האָט דער זיידע מחליט גיווען, אַז ער זאָל פּרעגין באַ דעם רבי'ן, וואָס איז דער תוכן פנימי פון די ווערטער ממעל ממש.

נאָך אַ געוויסער הכנה האָט דער זיידע גיפרעגט באַ דעם רבי'ן די שאלה פון ממעל ממש.

דער רבי האָט גיענטפערט, ממעל רצוא, ממש שוב.

די צוויי ווערטער האָבן דעם זיידען גיעפענט די עיני השכל, אַז באַ איהם האָט זיך דער ענין אָפּגילייגט אין אַ השכלה פאַרשטאַנד, אַז וואָס דער רצוא איז טיפּערער איז דער שוב אַ טיפּערער, וויילע די פנימית כוונה העליונה איז דאָך דער שוב, און צוליב דעם האָט עצמות כבי' מאציל גיווען אַ חלק מעצמותו, בכדי עס זאָל זיין דער ממעל ממש, וואָס דאָס איז דער רצוא ושוב פון נשמה.

והנה אחרי הדברים האלו יובן הענין עפ"י יסוד שלשה הצעות בהנחות שכליים.

הצעה ראשונה:

השכלה היא תואר המצאת החכמה, וידיעת המדע באיזה מקצוע חכמה שתהי', בלי הבדל כלל בין חכמת העשי' בקצירת התבואה ורתיחת העגלה, לחכמת התכונה בהילוך הכוכבים וסיבוב הגלגלים, או חכמת מהלך הנפש וכחותיו, כי בחכמות אלו כמו בחכמות אלו, יש בהם המצאה — שבאה מכח החכמה. — ויש בהם הסברה — שבאה מכח הבינה. — ויש בהם העמקה — שבאה מכח הדעת. —

בכל זה הרי בשום אופן לא ישתוו ההמצאות וההסברות וההעמקות שבחכמת קצירת התבואה, לההמצאות והסברות וההעמקות שבחכמת הילוך הכוכבים וסיבוב הגלגלים.

ואם היות דשני סוגי חכמות הללו הם רחוקים זה מזה בתכלית המרחק, לא רק מרחק שטחי כמו ממזרח למערב או מדרום לצפון כ"א מרחק הפכי, דחכמת העשי' היא גשמי וחכמת התכונה רוחני, בכל זה הנה התוארים אחד המה.

זאת אומרת אשר הכל חכמה ומדע הנה המצאתה העמקתה והסברתה ממלאת מציאותה, ותופסת כל מהותה, מבלי התחשב אשר בחכמה אחרת הן המה עצמם באיכות וכמות נעלית או פחותה ממנה.

הצעה שני':

הרוחני והגשמי אם כי חלוקים הם לא רק במציאותם כ"א במהותם העצמי, הנה בשניהם יש כמות ואיכות, ומובן שיש הבדל בין הכמות והאיכות הרוחני להכמות והאיכות הגשמי.

ואם היות דיכדל הכמות והאיכות הרוחני מן הכמות והאיכות הגשמי, הנה בכל זה הלא הבדלם העצמי דזה רוחני וזה גשמי נשאר בכל אחד מהם, היינו דבזה שהאיכות הרוחני הוא למעלה מן הכמות הרוחני עד אשר הכמות הרוחני יקרא בשם גשמי לעומת רוחניותה, בכל זה היא כמות רוחני, או בזה שהאיכות הגשמי היא למעלה מן הכמות הגשמי עד אשר האיכות הגשמי נקראת בשם רוחני לעומת גשמיותה, בכל זה היא איכות גשמי.

זאת אומרת אשר בכל דבר הנה התואר פעולתו בשתים, א. לתאר מהות הדבר כמו שהוא, גם אם לפעמים הוא מציאות נעלמה, או גם כסוי' בהפכה. ב. להדגיש ולהבליט את אותה המציאות לפי מהותה העצמי.

הצעה שלישית:

מצינו שמות שווים וגדריהם הפכים זה מזה, כמו ראיית העין וראיית השכל, ראיית העין היא ראי' שטחית, אשר עיקרה היא בכמות ולא באיכות, וראיית השכל אינה מוגדרת בשטח, ועיקרה היא באיכות.

ועפ"י שלשה הצעות אלו יבואר ענין שאלתו, הנשמה היא עצמי היינו איכות רוחני, אבל הוא חלק מן העצם, היינו אם היות דבאיכותה משתווה להעצם, הנה בעילוי מעלת העצם על החלק מתעלה גם מעלת האיכות, ולזאת הנה החלק כוסף ומשתוקק לעלות בעילוי העצם.

המורם מכל האמור, הנה הנשמה יש בה טבע העלי' שהוא מדריגת ממעל הנ"ל שהוא עילוי בלתי מוגבל, לכן הנה טבע העלי' שבנשמה שהיא עצמי, הוא יותר מכמו טבע העלי' דאור שהוא הארה בלבד . . .

הוספה ב

מכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ששלח ביחד עם
מאמר ד"ה זאת תורת הבית'

ב"ה, ב' אדר שני, תרפ"ט
ריגא

אל ידידנו אנ"ש די בכל אתר ואתר
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

כתיב פרי צדיק עץ חיים, ומה הן פירותיו של צדיק מצות ומעשים טובים, (מד"ר בראשית פ"ל) והן המה תולדותיהם בתלמידים מאורי אור בתורה אור ובעבודה שבלב דליבא פליג לכל שייפין בקיום המצות בחיות פנימי, ובהנהגות מדות טובות באהבת רעים בחיבה פנימית.

ביום הזה² יתעוררו אנ"ש שי' אשר בהתועדותם יחדו יקבעו עתים ללימוד דא"ח ואיש את רעהו יעוררו להתאגד ולהתאחד ללכת בהדרך הסלולה לנו מאת הוד כ"ק אבותנו רבותינו הק' צוקללה"ה נבג"מ ז"ע.

כל אחד ואחד מאנ"ש שי' ככל מקום שהוא מחויב הוא לראות עצמו שהוא אבר מכללות אנ"ש שי' אשר עליו בעזרתו ית' לתת את פרוי בלימוד ובשמיעת דא"ח, ללכת בדרכי החסידים, אשר בזה יתקשר באילנא דחייא.

מסוגל הוא היום הזה להתקשר בעץ החיים, אשר כאו"א מאנ"ש יזכה שיאיר ויגן עליו ועל כל ב"ב שיחיו זכות הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק צוקללה"ה נבג"מ ז"ע, אשר מסר ונתן נפשו הק' עלינו להדריכנו במעגלי צדיקי יסוד עולם הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' צוקללה"ה נבג"מ ז"ע להושע בכני חייא ומוזנא רוחא.

ובזה הנני פונה אל כל או"א מאנ"ש שי' לאמר: כאו"א מאנ"ש שי' ומגזע אנ"ש, יש לו מקום בתוככי עדת החסידים, התקשרו בעץ החיים פרי צדיק, אשר בגלל זאת שפייע השיית לכם ולכל ב"ב יחיו שפעת חיים ברכה והצלחה בגור, וטוב יהי' לכם ולב"ב שיחיו מנפש ועד בשר.

מצורף לזה הנני שולח מאמר חסידות, „זאת תורת הבית“, ללמדו ברבים ביום ב'

(1) נדפס לעיל ע' 162 ואילך.

(2) ב' ניסן, יום ההילולא של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע.

ניסן, ה' יחיש ביאת גואלנו והקיצו ורננו שוכני עפר והוא בתוכם ישמיענו נפלאות מתורת ה' תמימה משיבת נפש בגוף כי טל תורה מחי' אכיר בעגלא ובזמן קריב.

ההנני ידידכם עוז דורש שלומכם וטובתכם מלונ"ח תכה"י.

יוסף יצחק

**מכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ששלח ביחד עם
המאמרים ד"ה מה טובו, ותשורי מראש אמנה'**

ב"ה, א' כ"ג אייר, תרפ"ט
ריגא

אל ידידינו אנ"ש די בכל אתר ואתר
ד' עליהם יחי'

שלום וברכה!

בשני ימי חג הגאולה י"ב וי"ג תמוז הבע"ל יתועדו אנ"ש שי' כאשר הוקבע מאת אבינו הראשון הוד כ"ק אדמו"ר, רבינו הזקן זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע לטובה ולברכה בגשמיות וברוחניות.

בהתועדות זו ידברו אנ"ש שי' איש את רעהו בשבת אחים בחיזוק קביעות שיעורי הלימוד, והנני שולח להם את ברכתי כי ישא הוי' פניו אליהם בגו"ר.

ברור מלולי במכתבי מיום השני לחדש אדר שני העבר, כי כל אחד ואחד מאנ"ש וגזע אנ"ש שי' בכל מקום שהוא, מחוייב הנהו לראות את עצמו שהוא אבר מכללות אנ"ש וכאור"א יש לו מקום בתוככי עדת החסידים, יברכם השם.

מאז ומקדם סידרו לנו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' נתיבות חוקי אורח חיים והשעה אומרת אשר גם החלש יאמר גבור אני לקיים ככל אשר קבלו אבותי ואבות אבותי העומדים בשמי רום מרום את פני נשמת אבות העולם הנושאים רנה ותפלה לפני אדון העולמים, אלקי כל בשר ורוח, בעד בניהם ובני בניהם, תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם, ד' עליהם יחיו.

(1) נדפסו לעיל ע' 203 ואילך. ע' 209 ואילך.

(2) אגרת שלפניו.

פונה הנני אליכם ידידינו אנ"ש שי' בקריאה של חיבה, בואו להכתב בספרן של חסידים ואנשי מעשה, ובזה תביאו ברכת אבות קדושים אל בתיכם.

אחי ורעיי!

בואו והתיצבו בשורה ראשונה של עבודה ופועל טוב בקביעות שיעורי לימוד דא"ח, והתועדות אנ"ש יחיו, אשר תוצאותיהם חיים ואור, איש איש מכם יעמוד חזק על משמרתו משמרת הקדש, בקנין המדות טובות ולחזק את ידי אחיו, כי אב אחד לכולנו.

ואני תפלה כי ד' אלקינו ואלקי אבותינו, ישפיע לכם ידידינו אנ"ש שי', בתוך כאחכ"י יחיו שפעת חיים וברכה מרובה בפרנסה טובה בנקל בריות ובמנוחה, ויאר הוי' פניו אליכם ויברך אתכם ביתכם זרעכם, וזרע זרעכם, בכל מילי דמיטב מגנפש ועד בשר.

מצורף לזה הנני שולח לכללות אנ"ש המאמרים מה טובו, ותשורי מראש אמנה.

ועינינו תחזינה בהרמת קרן התורה והעבודה, קרן ישראל וקרן אנ"ש שי' ונזכה לאור כי טוב.

והנני ידידכם עוז הדורש שלומכם טובכם והצלחתכם והצלחת אנשי ביתכם, זרעכם וזרע זרעכם, בגו"ר מלונ"ח תכה"י.

יוסף יצחק

הוספה ג

נוסח ההזמנות ששלח כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ
 לחתונת בתו הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא נ"ע זי"ע
 - עם יבלח"ט - כ"ק אדמו"ר שליט"א

א²

כאשרי זיכני השי"ת בנושאי בתי הכלה המהוללה מ' חי' מושקא תי' עם ב"ג
 החתן ש"ב הרב מ' מנחם מענדל בן הרה"ח הרה"ג המפורסם מוהר"ר לוי יצחק
 שליט"א שניאורסאהן, החופה תהי' בעוה"י למז"ט ביום השלישי ארבעה עשר לחדש
 כסלו הבע"ל, בהחצר של הישיבה תומכי תמימים דליובאוויטש יצ"ו אשר בעי"ת
 ווארשא יע"א. הנני בזה לבקש את כבוד ידידי אשר יואיל נא לקחת חבל טוב
 בשמחתינו, ויברך נא את הזוג יחיו, כי יבנו בית בישראל על יסודי התורה והמצוה.
 ומאשרים יהיו בדור ישרים יבורך, ובכל טוב בגור, בזכות הוד כ"ק אבותנו רבותנו
 הק' צוקללה"ה נבג"מ זי"ע ועל כל ישראל, ד' עליהם יחיו.

-
- (1) נדפסו באגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ חי"ב ע' קבו ואילך, משם נעתקו הערות 1, 2, 3, 4, 6 דלקמן.
 (2) ההזמנות לחתונת כ"ק אדמו"ר שליט"א דלקמן, הגיעו לנו בארבע נוסחאות, שלוש מהן נדפסו [צילום
 בליקוט י"ד כסלו התשל"ט] (ע' 138-140).
- הנוסח הראשון שלפנינו הוכן בשתי צורות: א) דפוס-צילום מכת"ק. ב) מכונת כתיבה [צילום צורה
 הראשונה נדפסה בליקוט הגיל].
- הנוסח בצורה הראשונה הוא כמובן אחיד. אך בהשניה, יש לפעמים שינויי לשון קלים. והמועצת בזה הוא
 מדפוס צילום הגיל.
- כ"א מארבעת הנוסחאות נשלחה לכריכ אנשים ומקומות, כשבכל טופס הוסיף רבנו בכתי"ק את הפניה
 שבראש והחתימה.
- מצורה הראשונה של נוסח הראשון הגיעו לידינו שלשה טפסים: א) [להרשיליא] ג, ט"ז מ"ח תרפ"ט ריגא.
 כבוד שי"ב ידידי הנעלה והכי נכבד, הרה"ג המפורסם והגודע וי"ח אי"א מוהר"ר שלמה יהודא ליב ש"י . . .
 ש"ב הודיש מוקירו ומכבדו יוסף יצחק שניאורסאהן. ב) ג, ט"ז מ"ח תרפ"ט. כבוד ידידי הרה"ג
 המפורסם והגודע בכל מרחבי תבל לשם תהלה ותפארת, יראת ד' אוצרו כשי"ת מוהר"ר יהודא ליב שליט"א
 . . . ידידו הודיש כתי"ר מוקירו ומכבדו כערכו הרם והנשא יוסף יצחק שניאורסאהן. ג) ג, ט"ז מ"ח תרפ"ט
 ריגא. כבוד ידידי הרה"ג המפורסם והגודע, בעל כשרונות מצויינים, וי"ח אי"א מוהר"ר יעקב ש"י [לנדא] . . .
 ידידו הודיש ומכרכו יוסף יצחק.
- מצורה השניה של נוסח הראשון הגיעו לידינו שלשה טפסים: א) [לראיל אהרונ] ביה ג, ט"ז מ"ח תרפ"ט
 ריגא. כבוד ידידי הרב המפורסם וי"ח אי"א מוהר"ר ארי' ליב ש"י . . . והנני ידידו הודיש מכבדו ומכרכו יוסף
 יצחק. ב) [לרשא שפירא] ג, ט"ז מ"ח תרפ"ט ריגא. כבוד ח"ד ידידי הנכבד והנעלה אי"א מרי"ה שמואל אבא
 ש"י . . . ב"ד הודיש ומכבדו יוסף יצחק שניאורסאהן. ג) [לראיל הורוויץ] ביה ג, ט"ז מ"ח תרפ"ט ריגא. ידידי
 וי"ח אי"א מרי"ה ארי' ליב ש"י . . . הודיש ומכרכו יוסף יצחק שניאורסאהן.

ב

בעזיה"ת

אל ידידנו אנ"ש די בכל אתר ואתר
הוי' עליהם יחיו, ויתענגו על רוב טוב בגו"ר

אודה להוי' על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זכני בנושאי כתי הכלה
המהוללה מ' חי' מושקא תחי' עם כ"ג החתן ש"ב הרב מ' מנחם מענדל בן הרה"ח
הרה"ג המפורסם מוהר"ר לוי יצחק שליט"א שניאורסאהן.

החופה תהי' בעזיה"י למז"ט ביום השלישי ארבעה עשר יום לחדש כסלו, הבא
עלינו ועל כל ישראל יחיו, לטובה ולברכה, בחצר של הישיבה תומכי-תמימים
דליובאוויטש יצ"ו, אשר בעי"ת ווארשא יע"א.

בהיות אשר מפאת סבות הבלתי תלויות בנו, אי אפשר להם ולנו למלאות
משאלות לכבינו ולבכם הט', לשמח יחד בקירוב מקום, כאשר הי' מאז ומקדם.

ויאלו נא ידידנו אנ"ש אשר במחנם הט', ד' עליהם יחיו, לקבוע מקום מוגבל,
ומיוחד לברכה, באחד הכתי כנסיות או הכתי מדרשים אשר יבחרו להתאסף שמה כל
אנ"ש ומחבבי תורה, במושב אוהבים ורעים, באהבה ואחוה, בחדוה ושמחה.

ניב ברכת אוהבים וידידים, גם הרחוקים במקום אבל קרובים ומקושרים בנפש
רוח ונשמה, ינעם במאד לאוהבם וידידם הנצחי, החי אתם עמם בכל מקום שהם,
יברכם השם, ואתענג במאד לקרוא את ברכותיהם בכתב.

ואני תפלה כי יקובלו ברכותיהם, וכל המברך, יברך האלקים אותו, ביתו, זרעו
וזרע זרעו יחיו, בשפעת חיים וברכה מרובה עד בלי די בגשמיות וברוחניות, ויקים
הוי' בקרוב את דבר הברכות, ואשר נתראה פנים בפנים בשמחה וטוב לבב, בזכות
עבדי הוי' הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה נבג"מ, זכותם יאהיל עלינו, על
בנינו ועל בני בנינו לעד.

והנני ידידם עוז הדור"ש טובים והצלחתם, והמברכם בכל מילי דמיטיב בגו"ר.

י"ס 1901 יצחק

(3) ראה הערה 2. הנוסח שלפנינו נשלח, כנראה, לאנ"ש ברוסיה. מימיוגראף [כת"י סופר: שורה אחרונה
והחתימה בכת"י]. צילום בליקוט הנ"ל ע' 138.

4

בעזה"ת

אודה⁵ לד' על כל הטוב אשר גמלני, ובחסדו הגדול זכני בנשואי בתי הכלה
 המהוללה מ' חיי מושקא תחיי עם ב"ג החתן ש"ב הרב מ' מנחם מענדל בן הרה"ח
 הרה"ג המפורסם מוהר"ר לוי יצחק שליט"א שניאורסאהן.

החופה תהי' בעזה"י למז"ט ביום השלישי ארבעה עשר ימים לחדש כסלו, הבא
 עלינו ועל כל ישראל יחיו, לטובה ולברכה, בהצטרף של הישיבה „תומכי תמימים“
 דליובאוויטש יצ"ו, אשר בעי"ת ווארשא יע"א, בשעה החמישית, בשעה טובה
 ומוצלחת.

בשמחה וטוב לבב אקרא לידידי ומכירי אשר יאילו נא לשמוח אתנו יחדיו,
 ביום שמחת לבבנו, ולברך את הווג יחיו, ואותנו כולנו, בברכת מז"ט, וחיים מאושרים
 בגשמיית ורוחניות.

האל הטוב, הוא יתברך, יברך את כבודו ואנשי ביתו יחיו, בתוך כלל אחב"י
 יחיו, בברכות מאליפות מנפש ועד בשר.

מוקירם ומכבדם

יוסף יצחק שניאורסאהן

Warschau, Rabbi Schneersohn

אדרעס לטעלעגראם:

6

בעזה"ת

אל ידידינו אנ"ש, אשר בעי"ת . . .
 ד' עליהם יחיו

אודה לד' על כל הטוב אשר גמלני ובחסדו הגדול זכני בנשואי בתי הכלה
 המהוללה מ' חיי מושקא תחיי עם ב"ג החתן ש"ב הרב מ' מנחם מענדל בן הרה"ח
 הרה"ג המפורסם מוהר"ר לוי יצחק שליט"א שניאורסאהן.

(4) ראה הערה 2. הנוסח שלפנינו הוא טופס מודפס, וצילומו בליקוט הגיל ע' 140.

(5) ע"ד כמה פרטים בהנוסח של הומנה זו – ראה שיחת ש"פ וישלח, י"ד כסלו, תשי"ד.

(6) ראה הערה 2. הנוסח שלפנינו – במכונת כתיבה, והוא כללי פרטיי שכל טופס נשלח לאנ"ש שבעיר

מסוימת. הטופס שהגיע לידינו הוא הנשלח לעי"ת דאקשיץ.

החופה תהי' בעזה"י למז"ט ביום ארבעה עשר ימים לחדש כסלו, הבא עלינו ועל כל ישראל יחיו, לטובה ולברכה, בחצר של הישיבה תומכי תמימים דליובאוויטש יצ"ו, אשר בעי"ת ווארשא יע"א, בשעה החמישית, בשעה טובה ומוצלחת.

בשמחה וטוב לבב אקרא לידידי ומכיריי אשר יואילו נא לשמוח אתנו יחדיו, ביום שמחת לבבנו, ולברך את הזוג יחיו, ואותנו כולנו, בברכת מז"ט, וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

ואני תפלה כי יקובלו ברכותיהם, וכל המברך, יברך האלקים אותנו, ביתו, זרעו וזרע זרעו יחיו, בשפעת, חיים וכרחה מרובה עד בלי די בגשמיות וברוחניות. ויקים ד' בקרוב את דבר הברכות, בזכות עבדי הוי' הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' צוקללה"ה נכג"מ, זכותם יאהיל עלינו, על בנינו ועל בני בנינו לעד.

והנני ידידם עוז הדו"ש טובם והצלחתם, והמברכם בכל מילי דמיטב כגור'.

יוסף יצחק

מפתח ענינים

מפתח ענינים*

נערך ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א

א

אברהם מעלתו, עבודתו:

כל הנהגה ט.

תשורי יא.

אברהם, נדיבותו:

אשר ברא ד, ה.

כל הנהגה ח"י.

אהבה:

תכלית חכמה ד, ה (מהתכוננות בסוכ"ע,

בממכ"ע). ו (א. אב וכן, מפני' הלב

מחצוי' הלב).

זאת תורת ז, ח (מהתכוננות בסוכ"ע,

בממכ"ע).

אהבה, מדרי' בא:

אמר רבי אלעזר אדם לעמל ד, ה.

השקיפה ד"ו.

אור ועצם:

אתה הראית ב.

אור ושפע:

[חביבין ישראל*].

אתה הראית ג.

אותיות:

מה טובו ב, ג (צירופם).

אותיות הכתב והחקיקה:

אל יפטר ב, ג.

(* הוספת המו"ל.

א"ל, שם:

אשר ברא ג.

אלקים והוי':

אר"א אדם לעמל כ"ד.

אצילות:

עלה אלקים א, ב (דפרטיות וכלליות,

ממוצע).

אתה הוא גוי' אתה עשית את השמים

ואת הארץ גוי':

עלה אלקים א.

ב

ביטול:

וכל בנין ד, ה (ב. והנחת עצמותו).

ביהמ"ק:

עיי"ע גלות, מקדש.

בעלי עסק ויושבי אוהל:

מה טובו ו.

בריאה:

כל הנהגה יא (בריאה באלק').

ג

גבורה:

עלה אלקים הי"ט (ג. שבחסד. ג.

קדושה. ג. קשות).

גדולה:

צדקת ד (זה מע"ב).

(* נעתק מ"מפתח ענינים למאמרי כ"ק אדמו"ר מהור"צ נ"ע" שנופס ב"ספר המפתחות לספרי ומאמרי חסידות חב"ד" (קה"ת — ברוקלין, תשנ"ו).

הציונים בהמפתח הם לדבור המתחיל של המאמר, והפרק בהמאמר.

ולהעיר: כמה מהמאמרים לא היו תח"י כ"ק אדמו"ר שליט"א בעת עריכת המפתח ולא נכנסו בו.

[מהמאמרים של שנה זו (תרפ"ט) — כנראה שלא היו תח"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ד"ה: רעבור, עוז והדר, חביבין ישראל].

גלות:

צדקת ה, ו (זה"ג וזמן ביהמ"ק).
 חשורי ג וכר' (כנ"ל).
 גדול יהי' א, ב, ז, ח (כנ"ל, יום ולילה).
 עיי"ע חלום.

גסה"ר:

עיי"ע ענוה.

ועת צרה — וממנה יושע:

מה טובו ב.

ח

חטא:

עיי"ע עבירה.

חכמה:

כיוהשמע"צ ז, ח (ח. שככתר, כתר
 שבח.).

תכלית חכמה ג, ד (הנחה, ראייה, נקודת
 ההשכלה).

חלום:

גדול יהי' ז, ח (היינו כחולמים, זמה"ג).

חסד:

אשר ברא ד (דאברהם, דישמעאל).
 עיי"ע גבורה.

חתן וכלה:

לכה דודי א (אופן החתונה).
 כל הנהנה יב (חור"כ למטה, למע').
 אשר ברא ג (כנ"ל).

ט

טבע:

בסוכות ד, ה (הוא אלקות).
 מה טובו ג.
 אתה הראית א.

טהירו, טה"ע טה"ת:

אל יפטר ג (כ' מיני אותיות החקיקה).

טוב:

עיי"ע אברהם.

י

ה' בנפש:

כי נר מצוה ה.

ה' דלעילא דלתתא:

ד' יחתו א, ב.

יום ולילה:

לכה דודי ג (בעבודה).

חשורי ז (כנ"ל).

ה

הארה:

זאת תורת ג (ה. ועצם).
 עיי"ע מלכות.

המחליף פרה בחמור:

[ויעבור*]

העולם, שישנו

או שאינו במציאות:

כיום השמע"צ ו.

השגה, ה. החיוב, השלילה:

תכלית חכמה ב.

השגה:

תכלית חכמה ב (הפלאה, הפשטה).

השכלה. ביגיעה דוקא, או"ח:

כיום השמע"צ ג, ח-יא.

השפעת שכל:

וכל בניך ג (ע"י י' בחי').

לכה דודי ב (מרב לתלמיד, אופנה).

השתלשלות:

גדול יהי' ז, ח (הארה בלבד).

התבוננות:

תכלית חכמה ד, ה (בממכ"ע, בסוכ"ע).

התכללות. תחתון בעליון.

עלול בעילה:

עלה אלקים ג, ד.

ן

וכל בניך גוי' א"ת כו':

וכל בניך.

(*) הוספת המו"ל.

ממרום ילמדו עליו ועלינו:
 כסוכות ה.
מסירת נפש, בזה"ג ביותר, באנשים פשוטים:
 צדקת ה"ח.
 תשורי ט, י.
מסירת נפש:
 צדקת ח (עיי"ז דוקא הנצחון).
מצוה. ל' צותא וחיבור:
 גדול יהי ד, ה.
 השקיפה ז.
מצות, קיומן ע"י האבות ואחר מתן תורה:
 השקיפה ח"יא.
מצות:
 השקיפה ב"ו (בהגבלה דוקא).
מציאות ומהות:
 כסוכות י.
מקדש, משכן:
 זאת תורת ב.
 תשורי ד.
 עיי"ע גלות.
משה:
 זאת חורת. ט"יא (מעלתו).
 תשורי ט (ענותותו לגבי נשמות דזה"ג).
מתן תורה:
 כי נר ב (כח לעליה הנשמה).
 עיי"ע מצות קיומן.

נ

נורא תהלות כו' בכי"ת מע"ב:
 כסוכות ט"ד.
נס:
 מה טובו א (ג' פ').
נסיון:
 מה טובו ב, ד, ה.
נה"א נה"ב. טבעם, חלוקם:
 כסוכות ח.

יחו"ע ויחו"ת:
 תכלית חכמה ה.
יצה"ר אומנתו בהסתה:
 צדקת ז.
ירידת הנשמה ועליה:
 כסוכות א-ג.
 כי נר א-ב.
יש מאין:
 כסוכות ט"ד.
ישראל פי' שם זה, מעלתו:
 גדול יהי א-ג.

כ

כח המשכיל:
 עיי"ע השכלה.
כינוס יר"ש:
 אשר ברא א.
כלים, שרשם, פעולתם:
 אל פטר ד"ו.
כן בקודש חזיתין גוי:
 עיי"ע גלות, מסנ"פ.
כרוזים שבכל יום:
 כי נר ג.

ל

לוחה"ר, לוחה"א:
 ביהשמע"צ ב.

מ

מדות התגלותן מהמוחין:
 כסוכות ז.
מחיצות ומעילות:
 צדקת ג (ברוחניות).
מחשבה:
 עיי"ע אותיות.
מלכות, חלוקה משאר הספירות:
 ד' יחתו ד"ט.

צ

צמצום. צ. הראשון:

בסוכות יא.
אל יפטר א.
עיי"ע קו.

ק

קו. קו וצמצום:

ד' יחתו ד"ח.
אל יפטר ו.

קרבנות:

תשורי א, ב, ז.
עיי"ע מקדש, תפלה.

ר

רע בטבעי בני"א:

עלה אלקים ו.
אשר ברא ה'ו.

רצוא ושוב. דסוכ"ע וממכ"ע:

השקיפה ח, ט.

רשימו:

אל יפטר ב"ה.
עיי"ע צמצום, קו.

ש

שכל:

עיי"ע השנה.

שכר המצות:

השקיפה א, ז.

שמחה:

אשר ברא כ (מרד"י בש.).

ת

תורה. אופן למודה:

וכל בניך ב (דיר"ש דוקא).

נצח:

צדקת ה"ח (נ. זה בנין ירושלים).

נר:

זאת תורת ב, ז, ח (ז' נ. בנשמות.
העלאה, הטבה).

נשמות:

זאת תורת ב, ד"ו (ז' נרות בנ. חלק מן
העצם ולא הארה. נ. ואור. נ. וניצוץ
דתורה).

ע

עבירה, ל' העברה:

גדול יהי' ה.

עולם:

תכלית חכ' ד, ה (תפיסת מקום).

זאת תורת ז, ח (כני"ל).

עיי"ע התהוות.

עומדים צפופים ומשתחיים רוחים:

תשורי ה.

עמידה:

עלה אלקים ו (ע. וישיבה).

עמל:

אר"א אדם לעמל א"ו (ע. מלאכה שיחה

תורה).

ענוה:

וכל בניך ד, ה (ע. וגסה"ר).

עצמות:

תכלית חכמה ה (שלילה וחיוב כאחד).

עצרת:

ביום השמע"צ א, יא (ראוי' היתה כו'

רחוקה ג' יום).

פ

פדיון שבויים:

כל הנהנה י.

פשוטים, אנשים פ.:

תכלית חכמה א.

עיי"ע מס"נ, משה.

- גדול יהי' ג, ו.
תורה. מדרי' בה, בלומדי':
 זאת תורת י (אור ומאור. מים, יין, שמן).
תורה. מעלתה, פעולתה:
 גדול יהי' ה (קדושתה).
תומ"צ:
 צדקת א, ב (עצמים. קדושחם).
 גדול יהי' ו (חלוקם).
- ת"ח:**
 וכל בניך א (בנאים).
תפלה, פעולתה:
 לכה דודי ג.
תשובה, אופנים בהתעוררותה:
 כי נר ד.
תשובה ושאר המצות:
 ד' יחתו ביד.

לזכות

החתן התמים **דוד בן חוה** שיחי

והכלה **מלכה בת אסתר** תחי

ליום נישואיהם בשעטומו"צ

ביום החמישי י"ב תמוז, חג הגאולה

היי תהיי **שנת נסים**

שיבנו בית בישראל בנין עדי עד

על יסודי התורה והמצות

כפי שהם מוארים במאור שבתורה

זוהי תורת החסידות

ולזכות זקניהם

שניאור זלמן בן אסתר

וזוג' חוה בת שרה ברכה

לרפואה שלימה

ולאריכות ימים ושנים טובות